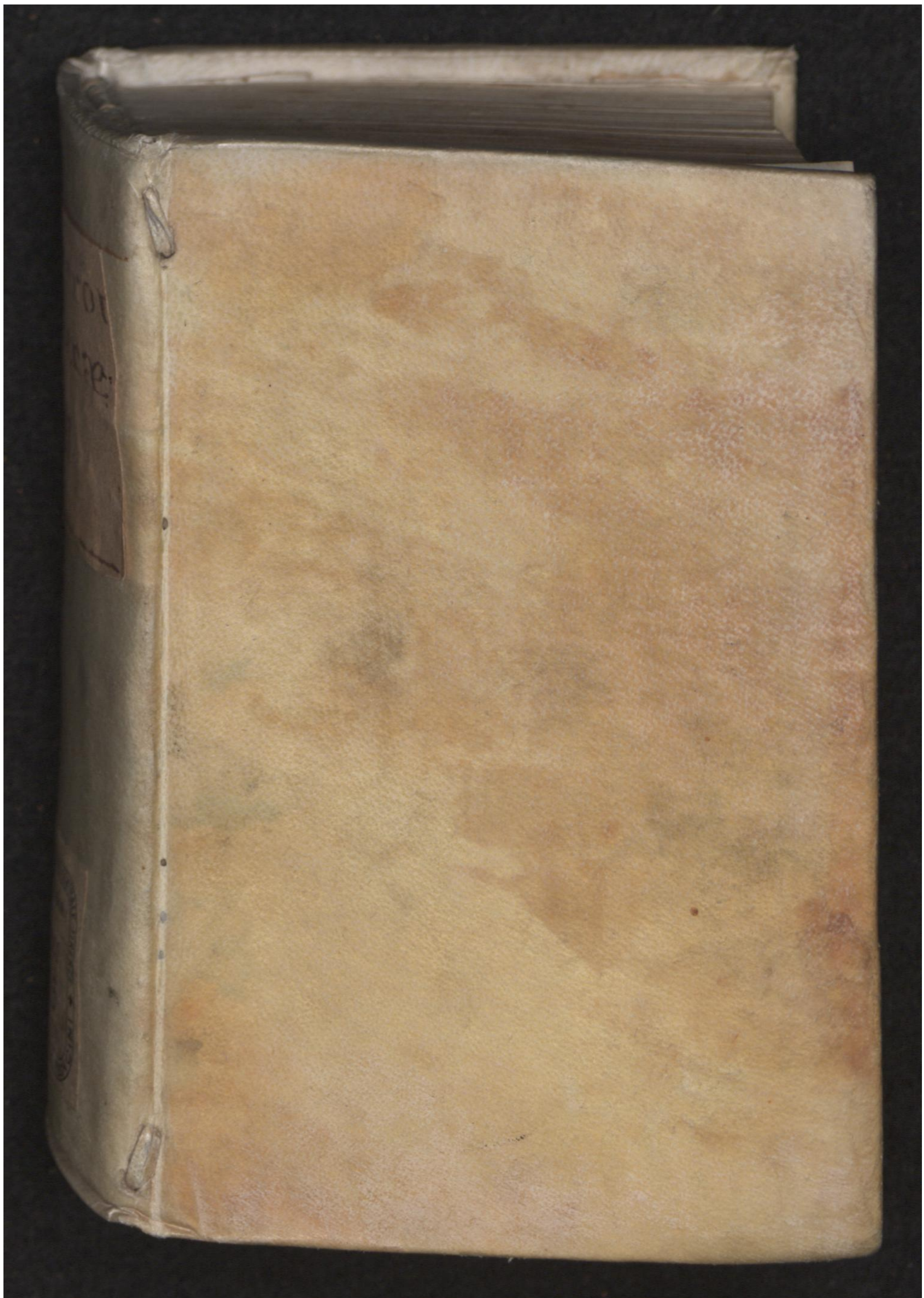
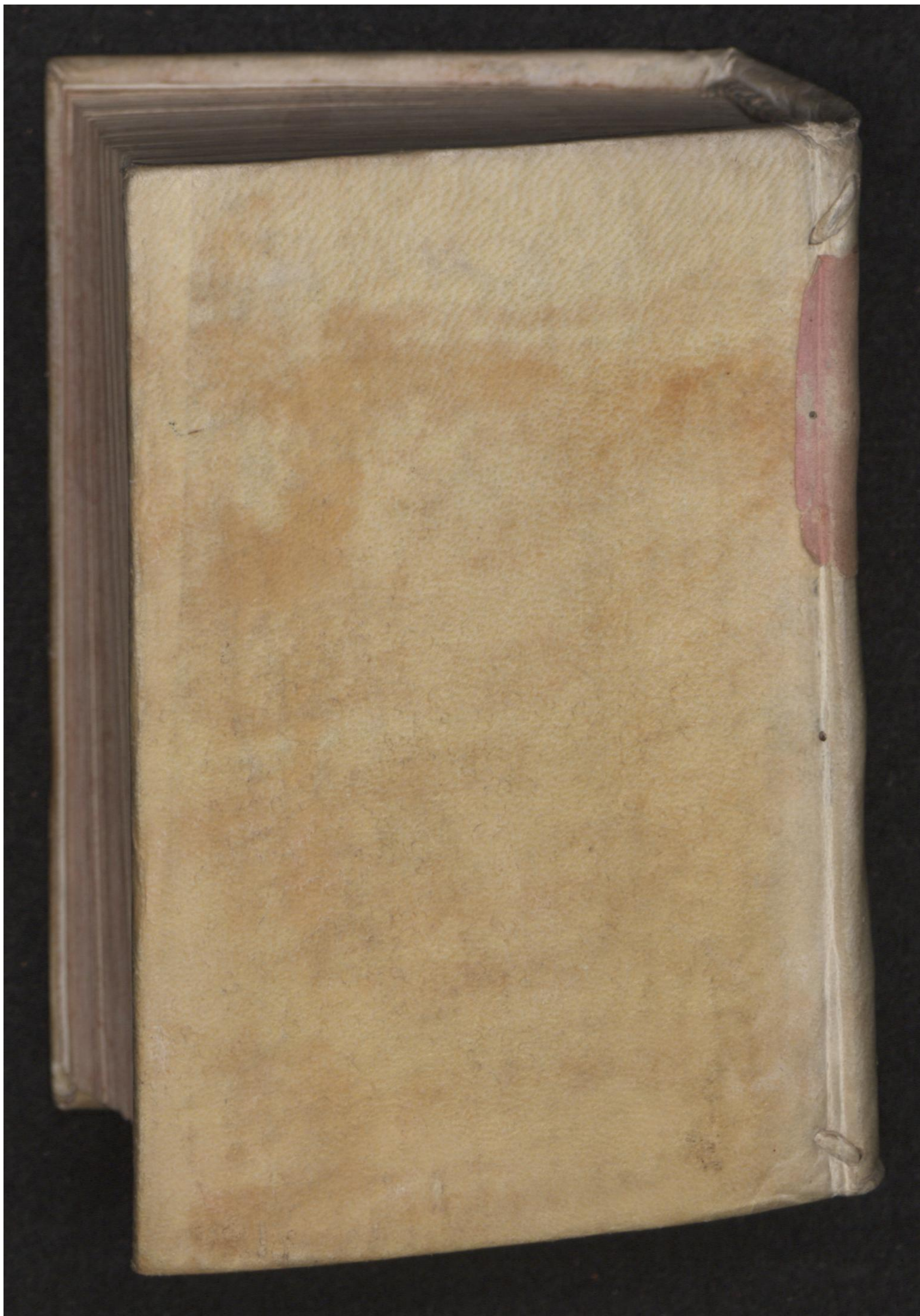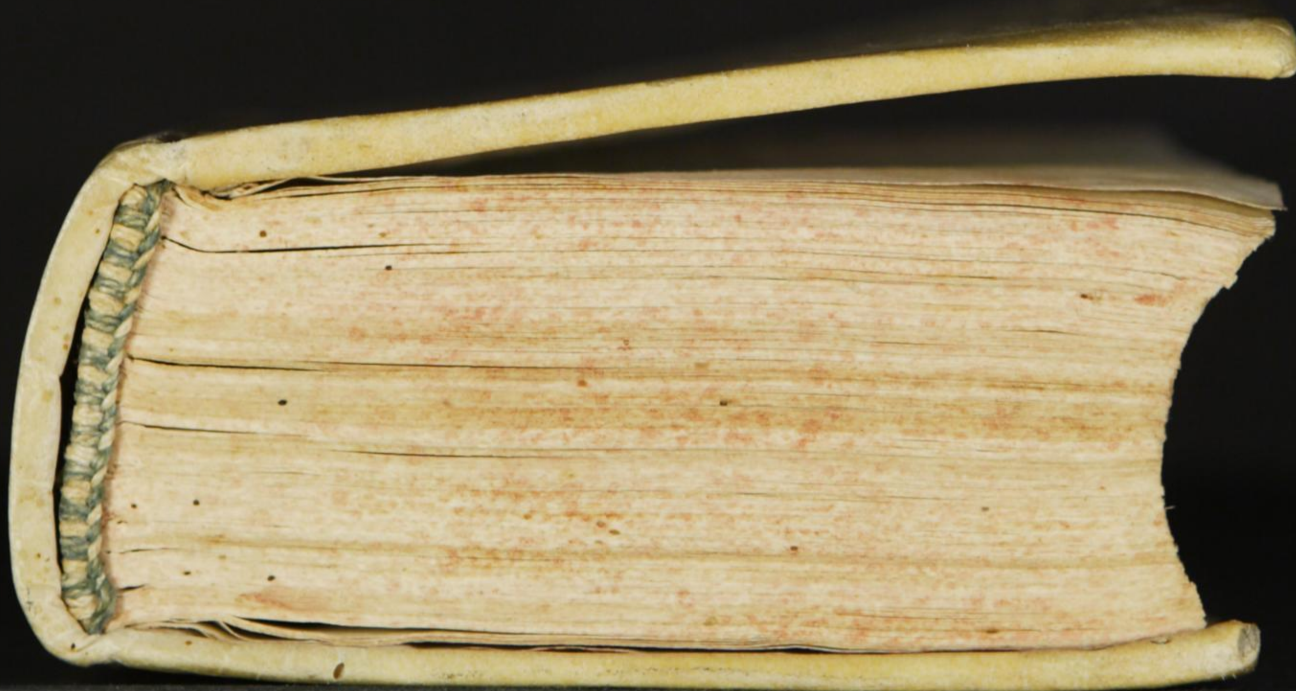
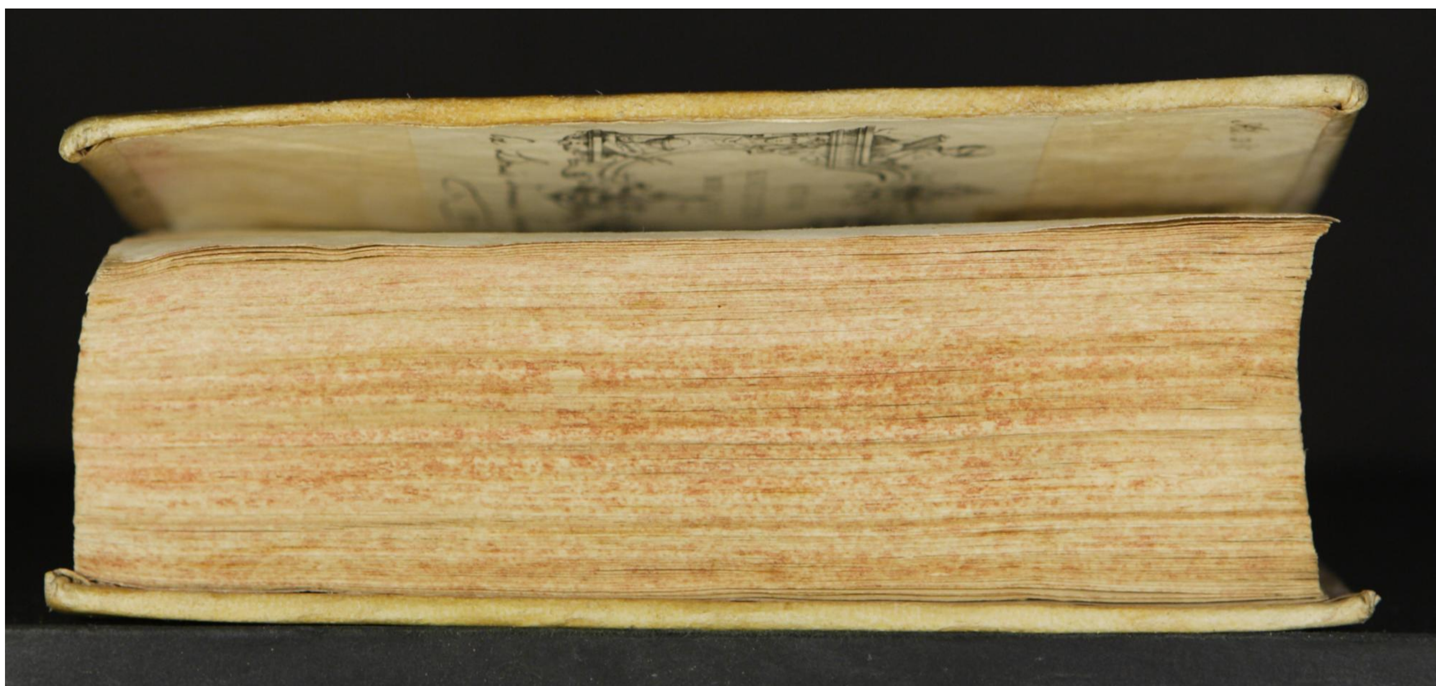

Cicero
Opere
3
BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE-FIRENZE ◆ RACCOLTA NENCINI
ALDINI
III
5
20

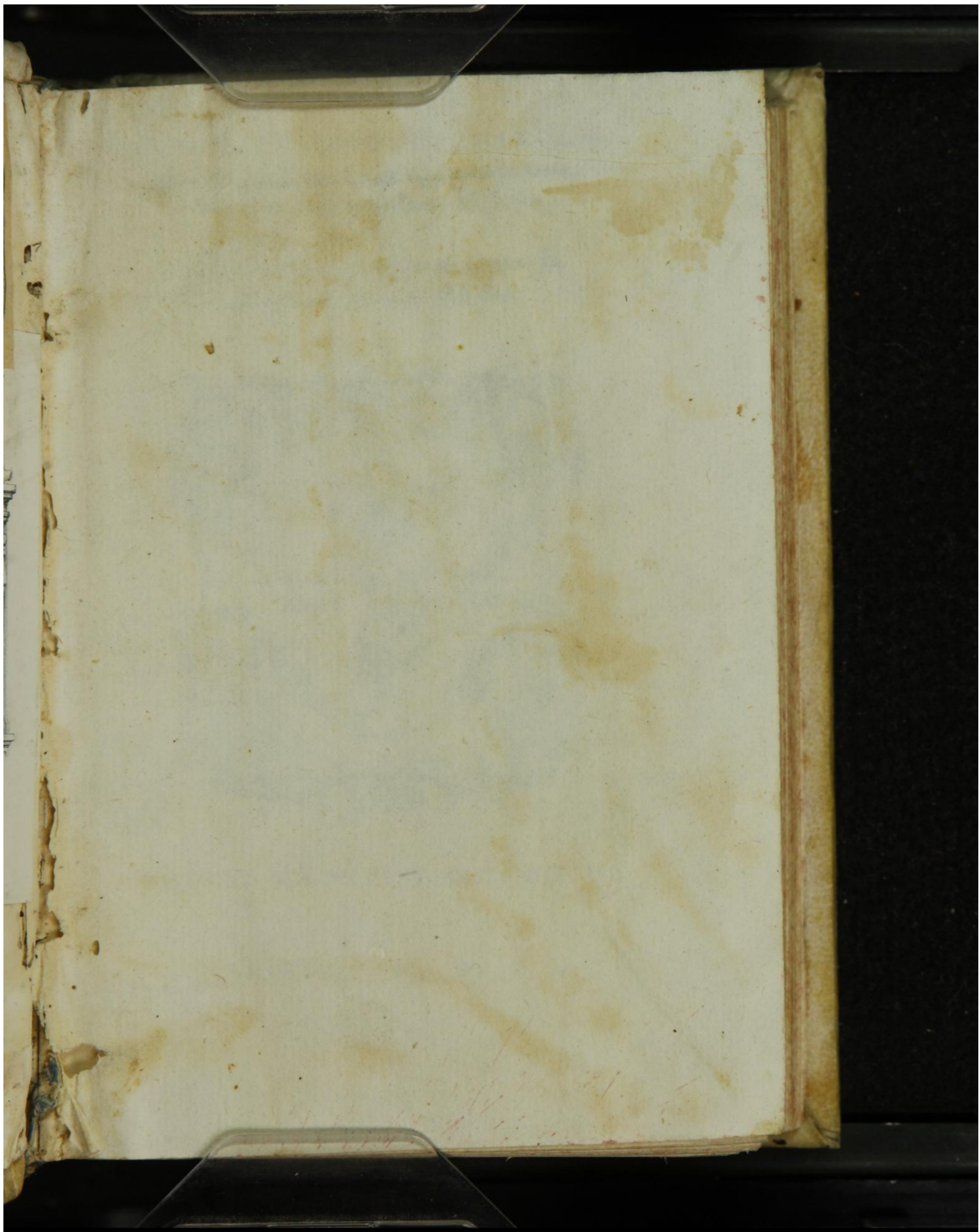

Ex Libris Joannis Nencini
1872

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLAE ad Atticũ, ad M. Brutum, ad Quintum fratrem, multorum locorũ correctione illustratæ,

Cum suis Commentarijs separatim impressis, auctore Paulo Manutio Aldi filio.

PAVLVS MANVTIVS ALDI FILIVS.

VENETIIS, M. D. L I.

GVLIELMO PELLICERRIO, EPI=
*scopo Monspessulanensi, Christianissimi Galliæ
Regis apud Venetam Remp. Oratori,
Paulus Manutius Aldi F. S. D.*

QVO *quisque in nos animo sit, difficile est iudicare: neque ferè quidquam est, quod intelligi minus possit; propterea* ꝙ *à simulatione uoluntas non facile distinguitur: tamen dubitare te non arbitror, quin ego is in te colendo sim, qui esse debeo: secus enim si esset, me tu certe, quantum amas, non amares. quanquam non hoc modo facis: etenim beneficio etiam obstringis: beneficium autem illud est,* ꝙ *mihi ad restituendos ueterum libros omnia, quæ in te sunt, quæ intelligo esse maxima, & polliceris, & defers. quam tuam liberalitatē eo pluris facio, quòd eam tu condire soles humanitate sermonis: qua factum est, ut non ego solum, sed omnis hæc te ciuitas mirifice diligat. nam de doctrina tua, de probitate quis erat, qui iam antea nō audisset. quæ quanquam eiusmodi sint, ut ipsa per se beneuolentiam, & gratiam concilient: tamen, cum hæc orationis comitas accedit, multo pluris æstimantur. itaque in hoc legationis munere fungendo qui maiorem aut gratiā à nostris hominibus iniuerit, aut uirtutis opinionē tulerit, arbitror fuisse neminem. sed apud me præcipua sunt merita: quæ equidem, si possim, cupio remunerare: sed mihi gratiæ reddendæ rationem sentio esse perdifficilem: non enim quæ tibi ad bene merendum, eadem est nobis ad remunerandum facultas. quare quoniam, quod debeo, soluere non possum: ueritus, ne tu*

malum nomen me putares, cepi consilium mittendi ad te quasi prædes harum epistolarum libros. quos tibi nō puto à me esse commendandos: nam & tu eos iampridem bene nosti; & prædes commendare, debitoris non est. tantum te rogo, ut, si me tibi eam, quam debeo, præstare obseruantiam intelligis, tu me eo, quo instituisti, prosequi amore ne desinas. Vale.

STVDIOSIS.

a D latinæ linguæ cognitionem, ut ego existimo, plus afferre non potest ullus liber, quàm quæ ad Atticum scriptæ sunt epistolæ. sed eas hactenus propter infinita menda paucissimi attingere sunt ausi. quæ me ratio cum hortari uideretur, ut ad earum emendationem, quidquid operæ, quidquid possem industriæ, conferrem: feci, & opus aggressus sum sanè difficillimum: in quo tamē quantū studij posuerim, non pœnitet: nam ferè, lectorem offendere quæ poterant, sublata sunt omnia: ut deinceps liber omnium elegantissimus & legi ab omnibus, & intelligi satis commode possit.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER I.

CICERO ATTICO S.

PETITIONIS NOSTRAE, quam tibi summæ curæ esse scio, huiusmodi ratio est, quod adhuc cōiectura prouideri possit. prẽsat unus P. Galba, sine fuco, ac fallacijs, more maiorū. negatur. ut opinio est hominū, nō aliena rationi nostræ fuit illius hæc præpropera prensatio: nā illi ita negant uulgo, ut mihi se debere dicant. ita quiddam spero nobis profici, cum hoc percrebrescit, plurimos nostros amicos inueniri. nos autem initium prẽsandi facere cogitaramus eo ipso tempore, quo tuum puerū cum his literis proficisci Cincius dicebat. In cāpo comitijs tribunitijs ad XVI. Cal. Sext. cōpetitores, qui certi esse uidebātur, Galba, & Antonius, & Q. Cornificius. puto te in hoc aut risisse, aut ingemuisse, ut frontē ferias. sunt, qui etiā Cæsonium putent. Aquilium nō arbitramur; qui denegat, & iurauit morbum, et illud suū regnum iudiciale opposuit. Catilina, si iudicatum erit meridie nō lucere, certus erit cōpetitor. de Aufidio, et Palicano, nō puto te expectare, dū scribā. de ijs, qui nunc petunt, Cæsar certus putatur. Thermus cum Silano contendere existimatur: qui sic inopes & ab amicis, et existimatione sunt, ut mihi uideatur non esse ἀδύνατον Curiū obducere: sed hoc præter me nemini uidetur. nostris ra-

non esser condannato si può fare

tionibus maxime cõducere uidetur, Thermum fieri cũ Cæsare: nemo est enim ex ijs, qui nunc petunt, qui, si in nostrum annum reciderit, firmior candidatus fore uideatur, propterea quòd curator est uiæ Flaminiæ: quæ * cum erit absoluta sanè facile eum libenter nũc cæteri Consuli acciderim. petitorum hæc est adhuc informata cogitatio. nos in omni munere candidatorio fungendo summam adhibebimus diligentiam: & fortasse, quoniam uidetur in suffragijs multum posse Gallia; cum Romæ à iudicijs forum refrixerit, excurremus mense Septembri legati ad Pisonẽ, ut Ianuario reuertamur. cum perspexero uoluntates nobilium, scribam ad te. cætera spero prolixa esse, his duntaxat urbanis competitoribus: illam manum tu mihi cura ut præstes, quoniam propius abes, Pompeij nostri amici. nega me ei iratum fore, si ad mea comitia non uenerit. atque hæc huiusmodi sunt. Sed est, quod abs te mihi ignosci peruelim. Cæcilius auunculus tuus, à P. Vario cum magna pecunia fraudaretur, agere cœpit cum eius fratre Caninio Satyro de ijs rebus, quas eum dolo malo mancipio accepisse de Vario diceret. unà agebant cæteri creditores, in quibus erat Lucullus, & P. Scipio, & is, quem putabant magistrum fore, si bona uenirent, L. Pontius. uerum hoc ridiculum est, de magistro nunc cognoscere. rogauit me Cæcilius, ut adessem contra Satyrum. dies ferè nullus est, quin hic Satyrus domum meam uẽtitet. obseruat L. Domitium maxime: me habet proximum. fuit & mihi, & Quinto fratri magno usui in nostris petitionibus. sanè sum perturbatus, cum ipsius Satyri familiaritate, tũ Domitij, in quo uno maxime ambitio

nostra nititur. demonstraui hæc Cæcilio: simul & illud ostendi, si ipse unus cũ illo uno contenderet, me ei satis facturum fuisse: nunc in causa uniuersorum credito= rum, hominum præsertim amplissimorum, qui sine eo, quem Cæcilius suo nomine perhiberet, facile communẽ causam sustinerent, æquum esse, eum et officio meo cõ sulere, & tempori. durius accipere hoc mihi uisus est, quàm uellem, & quã homines belli solent; & postea prorsus ab instituta nostra paucorum dierum consuetu dine longe refugit. abs te peto, ut mihi hoc ignoscas, & me existimes humanitate esse prohibitũ, ne contra ami ci summam existimationem miserrimo eius tẽpore ue= nirem, cum is omnia sua studia, & officia in me cõtu= lisset. ꝙ si uoles in me esse durior, ambitionem mihi pu tabis obstitisse. ego autem arbitror, etiam si id sit, mi= hi ignoscendum esse: ἐπεὶ οὐχ ἱερήιον οὐδὲ βοείην: uides enim, in quo cursu sumus, & quàm omnes gratias nõ modo retinéndas, uerum etiam acquirendas putemus. spero tibi me causam probasse, cupio quidem certe. Hermathena tua ualde me delectat, & posita ita belle est, ut totum gymnasium ἡλήου ἀνάθημα esse uideatur. multum te amamus. L. Iulio Cæsare, C. Marcio Figulo Coss. Filiolo me auctum scito salua Terentia.

CICERO ATTICO S.

ABS TE tam diu nihil literarũ? ego de meis ad te rationibus scripsi antea diligenter. hoc tẽpore Catili= nã cõpetitorem nostrũ defendere cogitamus. iudices ha bemus, quos uolumus, summa accusatoris uolũtate. spe ro, si absolutus erit, coniũctiorem nobis fore in ratione

petitionis:sin aliter acciderit,humaniter feremus. tuo aduentu nobis opus est maturo: nã prorsus summa hominum est opinio, tuos familiares nobiles homines aduersarios honori nostro fore. ad eorum uoluntatẽ mihi conciliandã maximo te mihi usui fore uideo.quare Ianuario ineunte, ut constituisti, cura ut Romæ sis. Auiam tuam scito desiderio tui mortuã esse, et simul ꝙ uerita sit,ne Latinæ in officio non manerent, & in montem Albanum hostias nõ adducerent.eius rei consolationem ad te L.Saufeium missurum esse arbitror. nos hic te ad mẽsem Ianuarium expectamus,ex quodã rumore,an ex literis tuis ad alios missis?nam ad me de eo nihil scripsisti. Signa, quæ nobis curasti, ea sunt ad Caietã exposita:nos ea non uidimus: neq;.n.exeũdi Roma potestas nobis fuit.misimus, qui pro uectura soluere t.te multũ amamus,ꝙ ea abs te diligenter,paruoq; curata sunt. Quod ad me sæpe scripsisti de nostro amico placando,feci,& expertus sum omnia:sed mirãdum in modum est animo abalienato:quibus de suspicionibus,& si audisse te arbitror,tamen ex me,cũ ueneris,cognosces. Salustium præsentẽ restituere in eius ueterem gratiam nõ potui. hoc eo ad te scripsi, ꝙ is me accusare de te solebat,in se expertus est illũ esse minus exorabilem,meum studium nec tibi defuisse. Tulliolã C.Pisoni L. F. Frugi despondimus. Vale.

CICERO ATTICO S.

CREBRAS expectationes nobis tui cõmoues.nuper quidẽ,cum te iam aduentare arbitraremur,repẽte abs te in mensem Quintilem reiecti sumus. nunc uero

ſentio, quod cõmodo tuo facere poteris, uenias ad id tẽpus, quod ſcribis. obieris Quinti fratris comitia: nos longo interuallo uiſeris. Acutilianam controuerſiã trãſegeris. hoc me etiam Peduceus, ut ad te ſcriberem, admonuit: putamus. n. utile eſſe, te aliquando iam rem tranſigere. mea interceſſio & eſt, & fuit parata. Nos hic incredibili ac ſingulari populi uolũtate de C. Macro trãſegimus. cui cum æqui fuiſſemus, tamen multo maiorẽ fructum ex populi exiſtimatione illo dãnato cepimus, quàm ex ipſius, ſi abſolutus eſſet, gratia cepiſſemus. Quod ad me de Hermathena ſcribis, per mihi gratum eſt ornamentum Academiæ proprium meæ, q & Hermes commune omnium, & Minerua ſingulare eſt eius gymnaſij. quare uelim, ut ſcribis, cæteris quoque rebus quamplurimis eum locum ornes. Quæ mihi antea ſigna miſiſti, ea nondũ uidi: in Formiano ſunt: quò ego nunc proficiſci cogitabam. illa omnia in Tuſculanum deportabo. Caietam, ſi quando abũdare cœpero, ornabo. Libros tuos conſerua, & noli deſperare eos meos facere poſſe. quod ſi aſſequor, ſupero Craſſum diuitijs, atque omnium uicos, & prata contemno. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVANTVM dolorem acceperim, & quanto fructu ſim priuatus et forẽſi, & domeſtico, Lucij fratris noſtri morte; in primis pro noſtra conſuetudine tu exiſtimare potes: nã mihi omnia, quæ iucũda ex humanitate alterius, et moribus homini accidere poſſunt, ex illo accidebãt. quare nõ dubito, quin tibi quoq; id moleſtum ſit, cũ & meo dolore moueare, & ipſe omni uir-

tute, officioq; ornatissimum, tuiq; et sua sponte, et meo sermone amantem, affinem, amicumq; amiseris. Quod ad me scribis de sorore tua, testis erit tibi ipsa, quantæ mihi curæ fuerit, ut Q. fratris animus in eam esset is, qui esse deberet. quem cum esse offensiorē arbitrarer, eas literas ad eum misi, quibus & placarem ut fratrē, & monerem ut minorem, & obiurgarem ut errantē. itaq; ex ijs, quæ postea sæpe ab eo ad me scripta sunt, cōfido ita esse omnia, ut et oporteat, et uelimus. De literarum missione, sine causa abs te accusor: nunquam enim à Pomponia nostra certior sum factus, esse cui literas dare possem. porrò autē neq; mihi accidit, ut haberē, qui in Epirum proficisceretur: neq; dum te Athenis esse audiebamus. De Acutiliano autem negotio quod mihi mādaras; ut primum à tuo digressu Romā ueni, confeceram: sed accidit, ut & contentione nihil opus esset; & ego, qui in te satis consilij statuerim esse, mallē Peduceum tibi consilium per literas, quā me dare. etenim cum multos dies aures meas Acutilio dedissem, cuius sermonis genus tibi notum esse arbitror; non mihi graue duxi scribere ad te de illius quærimonijs, cū eas audire, quod erat subodiosum, leue putassem. sed abs te ipso, qui me accusas, unas mihi scito literas redditas esse; cū & otij ad scribendū plus, & facultatē dandi maiorem habueris. Quod scribis, etiam si cuius animus in te esset offensior, à me recolligi oportere: quid dicas? neq; id neglexi: sed est miro quodam modo affectus. ego autem, quæ dicenda fuerunt ad te, non præterij: quid autem contendendum esset, ex tua putabā uoluntate statuere oportere: quam si ad me perscripse=

ris, intelliges me neq; diligentiorem esse uoluisse, quã tu esses, neq; negligentiorem fore, quàm tu uelis. De Tadiana re mecum Tadius locutus est, te ita scripsisse, nihil esse iam quod laboraret, quoniam hæreditas usu capta esset. id mirabamur, te ignorare, de tutela legitima, in qua dicitur esse puella, nihil usucapi posse. Eperoticam emptionem gaudeo tibi placere. Quæ tibi mãdaui, et quæ tu intelliges conuenire nostro Tusculano, uelim, ut scribis, cures; quod sine molestia tua facere poteris: nam nos ex omnibus molestijs, & laboribus uno illo in loco conquiescimus: quò fratrem quotidie expectamus. Terentia magnos articulorum dolores habet, & te, & sororem tuam, & matrem maxime diligit, salutemq; tibi plurimam adscribit, et Tulliola deliciæ nostræ. Cura, ut ualeas; & nos ames; & tibi persuadeas te à me fraterne amari.

CICERO ATTICO S.

NON committam posthac, ut me accusare de epistolarũ negligentia possis. tu modo uideto, in tanto otio ut par mihi sis. Domũ Rabirianam Neapoli, quã tu iam dimensam, & exædificatã animo habebas, M. Fonteius emit HS CCCLↃↃↃXXX. id te scire uolui, si quid forte eas res ad cogitationes tuas pertineret. Q. frater, & mihi uidetur, quo uolumus animo est in Põponiã, et cum ea nunc in Arpinati prædio erat, & secum habebat hominem χρηστομαθῆ D. Turannium. Pater nobis decessit ad VIII. Cal. Dec. Hæc habebam ferè, quæ te scire uellem. tu, uelim, si qua ornamenta γυμνασιώδη reperire poteris, quæ loci sint eius, quem tu

non ignoras, ne prætermittas. Nos Tusculano ita delectamur, ut nobismet ipsis tum deniq;, cum illo ueni=mus, placeamus. Quid agas omnibus de rebus, et quid acturus sis, fac nos quamdiligentissime certiores. Apud matrem recte est, eaq; nobis curæ est. L. Cincio HS X̄X̄CD constitui me curaturum Idibus Feb. tu uelim ea, quæ nobis emisse, et parasse scribis, des operã, ut quamprimum habeamus. & uelim cogites, id quod mihi pollicitus es, quemadmodum bibliothecam nobis conficere possis: omnem spem delectationis nostræ, quam, cum in otium uenerimus, habere uolumus, in tua humanitate positam habemus. Vale.

CICERO ATTICO S.

APVD te est, ut uolumus. mater tua, & soror à me, Quintoq; fratre diligitur. Cum Acutilio sum locutus: is sibi negat à suo procuratore quidquã scriptũ esse: & miratur istã controuersiam fuisse, ꝙ ille recusarat satisdari amplius abs te non peti. Quod te de Tadiano negotio decidisse scribis, id ego Tadio & gratum esse intellexi, et magnopere iucundum. Ille noster amicus, & mehercule uir optimus, & mihi amicissimus, sanè tibi iratus est. hoc si quanti tu æstimes, sciã, tum, quid mihi elaborandum sit, scire possim. L. Cincio HS CCLↃↃ CCCC pro signis Megaricis, ut tu ad me scripseras, curaui. Hermæ tui Pentelici cum capitibus æneis, de quibus ad me scripsisti, iam nunc ad=modum delectant. quare uelim, & eos, & signa, et cætera, quæ tibi eius loci, & nostri studij, & tuæ elegãtiæ esse uidebũtur, quamplurima, quamprimumq; mittas

et maxime quæ tibi gymnasij, xystiq; uidebuntur esse: nam in hoc genere sic studio efferimur, ut abs te adiuuandi, ab alijs propè reprehendendi simus. si Lentuli nauis non erit, quò tibi placebit imponito. Tulliola, deliciolæ nostræ, tuum munusculum flagitat, & me ut spõsorem appellat, mihi autem abiurare certius est, quàm dependere. Vale.

CICERO ATTICO S.

NIMIVM raro nobis abs te literæ afferũtur: cũ & multo tu facilius reperias, qui Romã proficiscãtur, quàm ego, qui Athenas; & certius tibi sit, me esse Romæ, quàm mihi, te Athenis. itaque propter hanc dubitationem meã breuior hæc ipsa epistola est, quod, cum incertus essem, ubi esses, nolebam illum nostrum familiarẽ sermonẽ in alienas manus deuenire. signa Megarica, et Hermas, de quibus ad me scripsisti, uehemẽter expecto. quidquid eiusdẽ generis habebis dignũ Academia tibi quod uidebitur, ne dubitaris mittere, & arcæ nostræ cõfidito. genus hoc est uoluptatis meæ: quæ γυμνασιώδη maxime sunt, ea quæro. Lẽtulus naues suas pollicetur. peto abs te, ut hæc cures diligenter. Chilius te rogat, & ego eius rogatu, Εὐμολπιδῶν πάτρια. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM essem in Tusculano, (erit hoc tibi pro illo tuo, cũ essem in Ceramico) uerũtamen cũ ibi essem, Romã puer à sorore tua missus epistolã mihi abs te allatã dedit, nunciauitq;, eo ipso die post meridiẽ missurũ eũ,

qui ad te proficisceretur. eo factum est, ut epistolæ tuæ rescriberem aliquid, breuitate tẽporis tam pauca coge= rer scribere. primum tibi de nostro amico placando, aut etiam planè restituendo polliceor. quod ego, etsi mea sponte ante faciebam, eo nunc tamẽ & agam stu diosius, & contendam ab illo uehementius, quod tantã ex epistola uoluntatem eius rei tuã perspicere uideor. hoc te intelligere uolo, pergrauiter illũ esse offensum: sed quia nullam uideo grauem subesse causam, magno pere confido illum fore in officio, & in nostra potesta= te. Signa nostra, & Hermeraclas, ut scribis, cũ com= modissime poteris, uelim imponas, & si quod aliud οἰκεῖ ον eius loci, quem non ignoras, reperies, et maxime, quæ tibi palæstræ, gymnasiiq; uidebuntur esse: etenim ibi sedens hæc ad te scribebã, ut me locus ipse admoneret. præterea typos tibi mando, quos in tectorio atrioli pos sim includere, & putealia sigillata duo. Bibliothecam tuam caue cuiquam despõdeas, quamuis acrem amato rem inueneris: nam ego omnes meas uindemiolas eò re seruo, ut illud subsidium senectuti parem. De fratre confido ita esse, ut semper uolui, & elaboraui. multa signa sunt eius rei, non minimum, ꝙ soror prægnans est. De comitiis meis, & tibi me permisisse memini, & ego iampridem hoc communibus amicis, qui te ex= pectãt, prædico, & te non mõ non accersam, sed pro= hibebo; ꝙ intelligã multo magis interesse tua, te agere, quod agendum est hoc tempore; quàm mea, te adesse co mitiis. proinde eo animo te uelim esse, quasi mei ne= gotii causa in ista loca missus esses. me autem eum & offendes erga te, et audies, quasi mihi, si qua parta erũt

non modo te præſente , ſed per te parta ſint. Tullio-la tibi diem dat , ſponſorem non appellat. Vale.

CICERO ATTICO S.

ET MEA ſponte faciebã antea , & poſt duabus epiſtolis tuis perdiligenter in eandẽ rationẽ ſcriptis, magnopere ſum commotus. eò accedebat hortator aſſiduus Saluſtius, ut agerẽ quãdiligẽtiſſime cũ Luceio de ueſtra uetere gratia reconcilianda. ſed cũ omnia feciſſem, non modo eam uoluntatẽ eius, quæ fuerat erga te, recuperare nõ potui, uerũ ne cãm quidem elicere immutatæ uoluntatis. tametſi iactat ille quidẽ illud ſuũ arbitriũ, & ea, quæ iam tum, cũ aderas, offendere ius animũ intelligebam, tamẽ habet quiddã profecto, quod magis in animo eius inſederit, quod neq; epiſtolæ tuæ , neq; noſtra legatio tã poteſt facile delere, quàm tu præſens nõ modo oratione, ſed tuo uultu illo familiari tolles, ſi modo tãti putabis id, quod, ſi me audies, & ſi humanitati tuæ cõſtare uoles, certe putabis. ac, ne illud mirere, cur, cum ego antea ſignificarem tibi per literas, me ſperare illũ in noſtra poteſtate fore, nũc idem uidear diffidere: incredibile eſt, quãto mihi uideatur illius uolũtas obſtinatior , & in hac Iracundia obfirmatior . ſed hæc aut ſanabuntur, cum ueneris; aut ei moleſta erunt, in utro culpa erit. Quod in epiſtola tua ſcriptum erat , me iam arbitrari deſignatum eſſe; ſcito , nihil tã exercitũ eſſe nunc Romæ, quàm candidatos omnibus iniquitatibus, nec, quando futura ſint comitia , ſciri. uerum hæc audies de Piladelpho . tu uelim, quæ Academiæ noſtræ paraſti, quamprimũ mittas. mirum, quàm illius loci nõ

modo usus,sed etiã cogitatio delectat. libros uero tuos caue cuiquã tradas. nobis eos,quemadmodum scribis, conserua. summum me eorum studiũ tenet, sicut odiũ iam cæterarum rerũ: quas tu,incredibile est,quàm breui tẽpore quãto deteriores offensurus sis, q̃ reliquisti.

CICERO ATTICO S.

TEVCRIS illa lentũ sanè negotiũ,neque Cornelius ad Terentiam postea redijt. opinor ad Considium, Axiũ,Selicium confugiendũ est:nam à Cæcilio propinqui minore centesimis numũ mouere nõ possunt. sed, ut ad prima illa redeã:nihil ego illa impudentius, astutius,lentius uidi.libertum mitto: Tito mandaui: σκέψεις, atque ἀναβολαί. sed nescio, an ταυτόματον ἡμῶν: nam mihi Pompeiani prodromi nunciant,aperte Pompeium acturum,Antonio succedi oportere: eodemq; tẽpore aget Prætor ad populum. res eiusmodi est, ut ego nec per bonorum,nec per popularem existimationẽ honeste possim hominẽ defendere, nec mihi libeat, quod uel maximum est:etenim accidit hoc,quod totum cuiusmodi sit,mando tibi,ut perspicias. libertum ego habeo,sanè nequam hominem, Hilarũ dico, ratiocinatorem,& clientem tuum. de eo mihi Valerius interpres nunciat,Chiliusq; se audisse scribit hæc; esse hominem cum Antonio;Antonium porrò in cogendis pecunijs dictitare,patrem mihi quæri, & à me custodem cõmunis quæstus libertum esse missum. nõ sum mediocriter cõmotus,neq; tamen credidi: sed certe aliquid sermonis fuit,totum inuestiga, cognosce,perspice,& nebulonem illũ,si quo pacto potes, ex istis locis amoue. huius

ſermonis Velerius auctorem Cn. Plancium nominabat. mando tibi planè, totum ut uideas cuiuſmodi ſit. Pompeium nobis amiciſſimum conſtat eſſe. diuortium Mutiæ uehementer probatur. P. Clodium Appij filium te credo audiſſe cum ueſte muliebri deprehenſum domi C. Cæſaris, cum pro populo fieret, eumq́; per manus ſeruulæ ſeruatum, & eductum: rem eſſe inſigni infamia: quod te moleſte ferre certo ſcio. Quod præterea ad te ſcribam, non habeo. & mehercule eram conturbatior: nam puer feſtiuus anagnoſtes noſter Soſitheus deceſſerat, meq́; plus, quam ſerui mors debere uidebatur, commouerat. Tu uelim ſæpe ad nos ſcribas. ſi rem nullam habetis, quod in buccam uenerit, ſcribito. Vale. Cal. Ianuarij, M. Meſſala, & M. Piſone Coss.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI tuas treis iam epiſtolas, unam à M. Cornelio, quam à Tribus ei Tabernis, ut opinor, dediſti: alteram, quam mihi Canuſinus tuus hoſpes reddidit: tertiam, quam, ut ſcribis, anchoris ſolutis de phaſelo dediſti. quæ fuerunt omnes rhetorum. pure loquuntur, cum humanitatis ſparſæ ſale, tum inſignes amoris notis. quibus epiſtolis ſum equidem abs te laceſſitus ad ſcribẽdum: ſed iccirco ſum tardior, ꝙ non inuenio fidelem tabellarium: quotus enim quiſque eſt, qui epiſtolam paulo grauiorem ferre poſſit, niſi eam per lectionem releuarit? accedit eò, ꝙ mihi nõ eſt notũ, ut quiſq; in Epeirũ proficiſcatur: ego enim te arbitror cæſis caput Amalthea tuam uictimis, ſtatim eſſe ad Sicyonem oppugnandum profe=

ctum: neq; id ipsum tamen certum habeo, quando ad Antonium proficiscare, aut quid in Epeiro temporis po=nas. ita neq; Achaicis hominibus, neq; Epeiroticis pau=lo liberiores literas committere audeo. sunt autem post discessum à me tuum res dignæ literis nostris, sed non committendæ eiusmodi periculo, ut aut interire, aut ape riri, aut intercipi possint. Primum igitur scito, pri=mum me non esse rogatũ sententiam, præpositumq; esse nobis pacificatorem Allobrogum, idq; admurmurante senatu, neq; me inuito esse factum: sum enim & abob seruando homine peruerso liber, & ad dignitatem in Rep. retinendam contra illius uoluntatem solutus: & ille secundus in dicendo locus habet auctoritatem penè principis, & uoluntatem non nimis deuinctam bene=ficio Consulis. tertius est Catulus, quartus (si etiam hoc quæris) Hortensius. Consul autem ipse paruo ani=mo, & prauo, tantum cauillator genere illo moroso, quod etiam sine dicacitate ridetur, facie magis, quã face tijs ridiculus, nihil agens cum Rep. seiunctus ab optima tibus; à quo nil speres boni Reip. quia non uult; nil me tuas mali, quia non audet. eius autem collega & in me per honorificus, & partium studiosus, ac defensor bonarum. quin immo leuiter inter se dissident. sed ue reor, ne hoc, quod infectum est, serpat longius: credo enim te audisse, cum apud Cæsarem pro populo fieret, uenisse eò muliebri uestitu uirum; idq; sacrificium cum uirgines instaurassent, mentionem à Q. Cornificio in senatu factam: (is fuit princeps, ne tu forte aliquem nostrum putes) postea rem ex S.C. ad Virgines, & Pōtifices relatam, idq; ab ijs nefas esse decretum: dein=

de ex S. C. Consules rogationem promulgasse, uxori Cæsarem nuntium remisisse. in hac causa Piso amicitia P. Clodij ductus operam dat, ut ea rogatio, quam ipse fert, & fert ex S. C. & de religione, antiquetur. Messala uehementer adhuc agit seuere. boni uiri precibus Clodij remouentur à causa operæ comparantur. nosmetipsi, qui Lycurgei à principio fuissemus, quotidie demitigamur. instat, & urget Cato. quid multa? uereor, ne hæc neglecta à bonis, defensa ab improbis magnorum reip. malorum causa sit. Tuus autem ille amicus, scin quem dicam? de quo tu ad me scripsisti, posteaquam non auderat reprehendere, laudare cœpit se, nos (ut ostendit) admodum diligit, amplectitur, amat, aperte laudat; occulte (sed ita, ut perspicuum sit) inuidet. nihil come, nihil simplex, nihil ἐν τοῖς πολιτικοῖς honestum, nihil illustre, nihil forte, nihil liberum. sed hæc ad te scribam aliàs subtilius: nam neque adhuc mihi satis nota sunt, & huic terræ filio nescio cui committere epistolam tantis de rebus non audeo. Prouincias Prætores non dum sortiti sunt. res eodem est loci, quo reliquisti. Τοποθεσίαν, quam postulas, Miseni & Puteolorum, includam orationi meæ. ad III. Non. Dec. mendose fuisse animaduerteram Quæ laudas ex orationibus, mihi crede, ualde mihi placebant: sed non audebam antea dicere: nunc uero, quod à te probata sunt, multo mihi ἀττικώτερα uidentur. in illam orationem Metellinam addidi quædã. liber tibi mittetur, quoniam te amor nostri φιλορήτορα reddidit. Noui tibi quidnam scribam? quid? etiam. Messala Cos. Antronianam domum emit HS CCCCCXXXVII. quid id ad me, in-

quies? tantum, ꝙ ea emptione & nos bene emisse iudicati sumus, & homines intelligere cœperunt, licere amicorum facultatibus in emendo ad dignitatem aliquam peruenire. Teucris illa lentum negotium: sed tamen est in spe. Tu ista confice: à nobis liberorum epistolam expecta. Vale. VI. Cal. Febr. M. Messala, & M. Pisone Coss.

CICERO ATTICO S.

VEREOR, ne putidum sit, scribere ad te, quam sim occupatus: sed tamen ita distinebar, ut uix huic tantulæ epistolæ tempus habuerim, atq; id ereptum è summis occupationibus. Prima concio Pompeij qualis fuisset, scripsi ad te antea, non iucunda miseris, inanis improbis, beatis non grata, bonis non grauis. itaq; frigebat. tum Pisonis Cos. impulsu leuissimus Trib. pl. L. Fusius in concionem produxit Pompeium. res agebatur in circo Flaminio: & erat in eo ipso loco ipso die nundinarum πανήγυρις. quæsiuit ex eo, placeret'ne ei iudices à Prætore legi, quo consilio idem Prætor uteretur. id autem erat de Clodiana religione ab senatu constitutum. tum Pompeius μάλ' ἀριστοκρατικῶς locutus est, senatusq; auctoritatem sibi omnibus in rebus maximã uideri, semperq; uisam esse respondit, & id multis uerbis. postea Messala Cos. in senatu de Pompeio quæsiuit, quid de religione, & de promulgata rogatione sentiret. locutus ita est in senatu, ut omnia illius ordinis cõsulta γενικῶς laudaret: mihiq;, ut assedit, dixit se putare satis ab se etiã de istis rebus esse responsum. Crassus posteaꝗ uidit illũ ex=

cepisse laudem, ex eo, ꝙ hi suspicarentur homines ei Consulatum meum placere, surrexit, ornatissimeq; de meo Consulatu locutus est, ut ita diceret, se, ꝙ esset senator, ꝙ ciuis, quòd liber, quòd uiueret, mihi acceptum referre: quoties coniugem, quoties domum, quoties patriam uideret, toties se beneficium meum uidere. quid multa? totum hunc locum, quem in Aristocratia ego uarie meis orationibus, quarum tu Aristarchus es, soleo pingere, de flamma, de ferro, (nosti illas ληκύθους) ualde grauiter pretexuit. proximus Pompeio sedebam: intellexi hominem moueri, utrum Crassum inire eam gratiam quam ipse prætermisisset, an esse tantas res nostras, quæ tam libenti senatu laudarentur, ab eo præsertim, qui mihi laudem illam eo minus deberet, quòd meis omnibus literis in Pompeiana laude perstrictus esset. hic dies me ualde Crasso adiunxit: & tamen, ab illo aperte, tecte quicquid est datum, libenter accepi. ego autem ipse, Dij boni, quomodo ἐνεπερπειρασάμην nouo auditori Pompeio. si unquam, mihi ἐπιχειρήματα. suppeditauerunt illo tempore. quid multa? clamores: etenim hæc erat ὑπύθεσις, de grauitate ordinis, de equestri concordia, de consensione Italiæ, de immortuis reliquijs coniurationis, de uilitate, de otio. nosti iam in hac materia sonitus nostros: tanti fuerunt, ut ego eo breuior sim, quòd eos usque istinc exauditos putem. Romanæ autem res sic se habent. Senatus ἄρειος πάγος. nil constantius, nil seuerius, nil fortius. nam cum dies uenisset rogationi ex S. C. ferendæ, concursabant barbatuli iuuenes, totus ille grex Catilinæ, duce filiola Curionis, & populum, ut antiquaret, rogabant. Piso au-

tem Consullator rogationis, idem erat dissuasor. operæ Clodianæ ponteis occuparant. tabellæ ministrabantur, ita ut nulla daretur, Vti rogas. hic tibi rostra Cato aduolat, conuitium Pisoni Cos. mirificum facit, si id est conuitium, uox plena grauitatis, plena auctoritatis, plena denique salutis. accedit eodem etiam noster Hortensius, multi præterea boni. insignis uero opera Fauonij fuit. hoc concursu optimatum comitia dimittuntur: senatus uocatur. cum decerneretur frequenti senatu, contra pugnante Pisone, ad pedes omnium sigillatim accedente Clodio, ut Consules populum cohortarentur ad rogationem accipiendam: homines ad XV. Curioni nullum S. C. facienti assenserunt: facile ex altera parte CCCC affuerunt. acta res est. Fusius tertium concessit. Clodius conciones miseras habebat, in quibus Lucullum, Hortesium, C. Pisonem, Messalem Cos. contumeliose lædebat, me tantum comperisse omnia criminabatur. senatus & de prouincijs Prætorum & de legationibus, & de cæteris rebus decernebat, ut ante, quàm rogatio lata esset, ne quid ageretur. habes res Romanas. sed tamen etiam illud, quod ego non speraram, audi. Messala Cos. est egregius, fortis, constans, diligens, nostri laudator, amator, imitator. ille alter uno uitio minus uitiosus, quòd iners, quòd somni plenus, quòd imperitus, φ ἀπρακτότατος, sed uoluntate ita καχέκτης, ut Pompeium post illam concionem, qua ab eo senatus laudatus est, odisse cœperit. itaque mirum in modum omneis à se bonos alienauit, neq; id magis amicitia Clodij adductus fecit quàm studio perditarum rerum, atq; partium. sed habet su

similem in magistratibus, præter Fusium, nemine͂. bonis utimur Tribunis pl. Cornuto uero pseudo Catone. quid quæris? num ad priuata redeam? Τεῦκρις promissa patrauit. tu mandata effice, quæ recipisti. Quintus frater, qui Argiletani ædificij reliquum dodrãtem emit HS DCCXXV. Tusculanum uenditat, ut, si possit, emat Pacilianam domum. Cum Luceio in gratiam redi. uidero hominem. ualde petitur. renauabo operam. Tu, quid agas, ubi sis, cuiusmodi istæ res sint, fac me quamdiligentissime certiorem. Idib. Febr. Vale.

CICERO ATTICO S.

ASIAM Quinto suauissimo fratri obtigisse audisti, non enim dubito, quin celerius tibi hoc rumor, quàm ullius nostrum literæ nuntiarint. nunc, quoniam & laudis auidissimi semper fuimus, & præter cæteros φιλέλληνες & sumus, & habemur, & multorum odia, atq; inimicitias Reip. causa suscepimus: παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο: curaq;, & effice, ut ab omnibus et laudemur, et amemur. his de rebus plura ad te in ea epistola scribam, quam ipsi Quinto dabo. Tu me uelim certiorem facias, quid de meis mandatis egeris, atq; etiã, quid de tuo negotio: nam ut Brũdusio profectus es, nullæ mihi abs te sunt redditæ literæ. ualde aueo scire, quid agas. Idib. Mart. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVAERIS ex me, quid acciderit de iudicio, quod tam præter opinionem omnium factum sit: & simul uis scire, quo modo ego minus, quàm soleam, præliatus

ſim. reſpondebo tibi ὕστερον πρότερον Ὁμηρικῶς. Ego enim, quandiu ſenatus auctoritas mihi defendenda fuit ſic acriter, & uehementer præliatus ſum, ut clamor, concurſusq; maxima cum mea laude fierent. quòd ſi tibi unquam ſum uiſus iu Rep. fortis, certe me in illa cauſa admiratus eſſes. cum enim ille ad conciones confugiſſet, in hisq; meo nomine ad inuidiam uteretur: Dij immortales, quas ego pugnas, & quantas ſtrages edidi: quos impetus in Piſonem, in Curionem, in totam illam manum feci: quomodo ſum inſectatus leuitatem ſenum, libidinem iuuentutis. ſæpe, ita me Dij iuuent, te non ſolum auctorem cōſiliorum meorum, uerum etiam ſpectatorem pugnarum mirificarum deſideraui. poſtea uero quàm Hortenſius excogitauit, ut legem de religione Fuſius Trib. pl. ferret, in qua nihil aliud à conſulari rogatione differebat, niſi iudicum genus (in eo autem erant omnia) pugnauitq;, ut ita fieret, quòd & ſibi, & alijs perſuaſerat, nullis illum iudicibus effugere poſſe: contraxi uela perſpiciens inopiam iudicum, neq; dixi quicquã pro teſtimonio, niſi quod erat ita notũ, atq; teſtatum, ut non poſſem præterire. itaque ſi cauſam quæris abſolutionis, ut iam πρὸς τὸ πρότερον reuertar, egeſtas iudicum fuit, & turpitudo. id autem ut accideret, commiſſum eſt Hortenſij conſilio: qui dum ueritus eſt, ne Fuſius ei legi intercederet, quæ ex S. C. ferebatur, non uidit illud, ſatius eſſe, illum in infamiæ relinqui ſordibus, quàm infirmo iudicio committi: ſed ductus odio properauit rem deducere in iudicium, cum illum plumbeo gladio iugulatum iri tamen diceret. ſed iudicium, ſi quæriſq; quale fuerit; incredibili exi

tu, sic, uti nunc ex euentu ab aliis, à me tamen ex ipso initio consilium Hortensii reprehendatur. nam ut reiectio facta est clamoribus maximis, cũ accusator, tãquam Cẽsor bonus, homines nequissimos reiiceret, reus, tãquam clemens lanista, frugalissimum quenque secerneret; ut primum iudices consederunt, ualde diffidere boni cœperunt: non enim unquam turpior in ludo talario consessus fuit. maculosi senatores, nudi equites, Tribuni non tam ærarii, ut appellantur, quã ærati. pauci tamen boni inerant, quos reiectione fugare ille non potuerat, qui mœsti inter sui dissimileis, & mœrentes sedebant, & contagione turpitudinis uehementer permouebantur. hic, ut quæq; res ad consilium primis petitionibus referebatur, incredibilis erat seueritas, nulla uarietate sententiarum: nihil impetrabat reus: plus accusatori dabatur, quàm postulabat: triumphabat (quid quæris?) Hortensius se uidisse tantum: nemo erat, qui illũ reum, ac non millies condemnatum arbitraretur. me uero teste producto, credo te ex acclamatione Clodii aduocatorum audisse, quæ consurrectio iudicum facta sit, ut me circunsteterint, ut aperte iugula sua pro meo capite P. Clodio ostentarint. quæ mihi res multo honorificentior uisa est, q̃ aut illa, cum iurare tui ciues Xenocratem testimonium dicentem prohibuerunt; aut cum tabulas Metelli Numidici, cum hæ, ut mos est, circunferrentur, nostri iudices aspicere noluerunt. multo hæc inquam nostra res maior. itaque iudicum uocibus, cum ego sic ab his, ut salus patriæ, defenderer, factus reus, & unà patroni omnes conciderunt. ad me autem eadem frequentia postridie conuenit, qua cum abiens Consulatu

ſum domum reductus. clamare præclari Ariopagitæ ſe non eſſe uenturos, niſi præſidio conſtituto. refertur ad conſilium, una ſola ſententia præſidium non deſiderauit. defertur res ad ſenatum: grauiſſime, ornatiſſimeq; decernitur. laudantur iudices. datur negotium magiſtratibus. reſponſurum hominem nemo arbitrabatur. ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι, ὅπως δὴ πρῶτον πῦρ ἔμπεσε. noſti caluum, ex Nãneianis, illum laudatorem meum: de cuius oratione erga me honorifica ad te ſcripſeram. biduo per unum ſeruum, & eum ex ludo gladiatorio, confecit totum negotium: accerſiuit ad ſe, promiſit, interceſſit, dedit. iam uero (ò Dij boni rem perditam) etiam noctes certarum mulierum, atq; adoleſcentulorum nobilium introductiones nonnullis iudicibus pro mercedis cumulo fuerunt. ita ſummo diſceſſu bonorum, pleno foro ſeruorum, XX. iudices ita fortes tamen fuerunt, ut ſummo propoſito periculo uel perire maluerint, quàm perdere omnia. XXXI. fuerunt, quos fames magis, quã fama commouerit. quorum Catulus cum uidiſſet quemdam, quid uos, inquit, præſidium à nobis poſtulabatis? an, ne numi uobis eriperentur, timebatis? habes, ut breuiſſime potui, genus iudicij, & cauſam abſolutionis.

Quæris deinceps, qui nunc ſit ſtatus Reip. & qui meus. Reip. ſtatum illum, quem tu meo conſilio, ego diuino confirmatum putabam, qui bonorum omnium coniunctione, & auctoritate Conſulatus mei fixus, & fundatus uidebatur, niſi quis nos Deus reſpexerit, elapſum ſcito eſſe de manibus uno hoc iudicio; ſi iudicium eſt, triginta homines populi R. leuiſſimos, ac nequiſſimos numulis acceptis ius, & fas omne delere; & quod omnes non mo=

do homines, uerum etiam pecudes factum esse sciebant, id Caluum, & Plautum, & Spongiam, & cæteras huiusmodi quisquilias statuere nunquam esse factum. sed tamen ut te de Rep. consoler, non ita, ut sperarunt mali, tanto imposito Reip. uulnere, alacris exultat imqrobitas in uictoria: nam plane ita putauerunt, cum religio, cum pudicitia, cum iudiciorum fides cum senatus auctoritas concidisset, fore, ut aperte uictrix nequitia, ac libido pœnas ab optimo quoq; peteret sui doloris, quem improbissimo cuique inusserat seueritas Consulatus mei. idem ego ille (non enim mihi uideor insolenter gloriari, cum de me apud te loquor, in ea præsertim epistola, quam nolo alijs legi) idem inquam ego recreaui afflictos animos bonorum, ununquenq; confirmans, & excitans. insectandis uero, exagitandisq; numarijs iudicibus, omnem omnibus studiosis, ac fautoribus illius uictoriæ παῤῥησίαν eripui. Pisonem Cos. nulla in re consistere unquam sum passus: desponsam homini iam Syriam ademi: senatum ad pristinam suam seueritatem reuocaui, atque abiectum excitaui: Clodium præsentem fregi in senatu cum oratione perpetua plenissima grauitatis, tum altercatione eiusmodi, ex qua licet pauca degustes: nam cætera non possunt habere eandem neque uim, neque uenustatem remoto illo studio contentionis, quem ἀγῶνα uos appellatis. nam, ut Idibus Maij in senatum conuenimus, rogatus ego sententiam, multa dixi de summa R. pu. atque ille locus inductus est à me diuinitus; ne una plaga accepta patres conscripti conciderent, ne deficerent; uulnus esse eiusmodi;

quod mihi neq; dissimulandum, neque pertimiscendum
* uideretur, ne aut ignorando stultissimi iudicaremur:
bis absolutum esse Lentulum, bis Catilinam, hunc ter-
tium iam esse à iudicibus in Remp. immissum. erras
Clodi: non te iudices urbi, sed carceri reseruarunt, ne-
que retinere in ciuitate, sed exilio priuare uoluerunt.
quam ob rem patres conscripti erigite animos, retinete
uestram dignitatem: manet illa in Rep. bonorum con-
sensio: dolor accessit bonis uiris, uirtus non est immi-
nuta: nihil est damni factum noui, sed, quod erat, in-
uentum est in unius hominis perditi iudicio. plures si
miles reperti sunt. sed quid ago? penè orationem in
epistolam inclusi. Redeo ad altercationem. surgit pul-
chellus puer: obijcit mihi, me ad Baias fuisse. falsum:
sed tamen quid huic simile est inquam? quasi in operto
dicas fuisse. quid, inquit, homini Arpinati cum aquis ca
lidis? narra inquam patrono tuo, qui Arpinateis aquas
concupiuit. nosti enim marinas. quousque, inquit, hunc
Regem feremus? Regem appellas inquam, cum Rex tui
mentionem nullam fecerit? ille autem Regis haeredita-
tem spe deuorarat. domum, inquit, emisti. putas, inquam
dicere, iudices emisti? iuranti, inquit, tibi non credide-
runt. mihi uero inquam X X iudices crediderunt:
XXXI. quoniam numos ante acceperunt, tibi nil
crediderunt. magnis clamoribus afflictus conticuit, &
concidit. Noster autem status est hic. apud bonos ijdem
sumus, quos reliquisti: apud sordem urbis, & fecem
multo melius, quàm reliquisti: nam & illud nobis non
obest, uideri nostrum testimonium non ualuisse: mis-
sus est sanguis inuidiae sine dolore, atq; etiam hoc ma-

gis, quòd omnes illi fautores illius flagitij rem manifestam illam redemptam esse à iudicibus confitentur. accedit illud, quòd illa concionalis hirudo ærarij, misera, & ieiuna plebecula, me ab hoc Magno unice diligi putat. & hercule multa, & iucunda consuetudine coniuncti inter nos sumus, usque eò, ut nostri isti comesatores coniurationis, barbatuli iuuenes illum in sermonibus Cneum Ciceronem appellent. itaque & ludis, & gladiatoribus mirandas ἐπισημασίας sine ulla pastoritia fistula auferebamus. nunc est expectatio comitiorum, in quæ omnibus inuitis trudit noster Magnus Auli filium, atque in eo neque auctoritate, neque gratia pugnat, sed quibus Philippus omnia castella expugnari posse dicebat, in quæ modo asellus onustus auro posset ascendere. Consul autem ille deterioris histrionis similis suscepisse negotium dicitur, & domi diuisores habere: quod ego non credo. sed S.C. duo iam facta sunt, odiosa, quòd in Consulem facta putantur, Catone, & Domitio postulante: unum, ut apud magistratus inquiri liceret: alterum cuiusmodi diuisores haberent, aduersus Remp. Lurco autem Trib. pl. qui magistratum simul cum lege Aelia inijt, solutus est & Aelia, & Fusia, ut legem de ambitu ferret, quam ille bono auspicio claudus homo promulgauit. ita comitia in a.d. VI. Cal. Sext. dilata sunt. noui est in lege hoc ut qui numos in tribu pronuntiauerit, si non dederit impune sit: sin dederit, ut, quoad uiuat, singulis tribubus HS ∞ ∞ ∞ debeat. dixi, hanc legem P. Clodium iam antea seruasse: pronuntiare enim solitum esse, & non dare. sed heus tu, uides'ne Consulatum

Ma mi

C

illum noſtrum, quem Curio antea ἀποθέωσιν uocabat, ſi hic factus erit, fabam mimum futurum. quare, ut opinor, φιλοσοφιτέον, id quod tu facis, & iſtos Conſulatus non ἐλαφητέον? Quod ad me ſcribis, te in Aſiam ſtatuiſſe non ire: equidem mallem, ut ires, ac uereor, ne quid in iſta re minus commode fiat: ſed tamen non poſſum reprehendere conſilium tuum, præſertim cum egomet in prouinciam non ſim profectus. Epigrammatis tuis, quæ in Amaltheo poſuiſti, contenti erimus, præſertim cum & Chilius nos reliquerit, & Archias nil de me ſcripſerit, ac uereor, ne Lucullus, quoniam græcum poema condidit, nunc ad Cæcilianam fabulam ſpectet. Antonio tuo nomine gratias egi, eamq́; epiſtolam Manlio dedi. ad te ideo antea rarius ſcripſi, ꝙ non habebam idoneum, cui darem, nec ſatis ſciebam quid darem. te ualde uindicaui. Cincius ſiquid ad me tui negotij detulerit, ſuſcipiam: ſed nunc magis in ſuo eſt occupatus, in quo ego ei non deſum. tu, ſi uno in loco es futurus, crebras à nobis literas expecta, aſt plures etiam ipſe mittito. uelim ad me ſcribas, cuiuſmodi ſit Αμαλθεῖον tuum, quo ornatu, qua τοποθεσία; & quæ poemata, quasq́; hiſtorias de Αμαλθείᾳ habes, ad me mittas. lubet mihi facere in Arpinati. ego tibi aliquid de meis ſcriptis mittam. nihil erat abſoluti. Vale.

CICERO ATTICO S.

MAGNA mihi uarietas uoluntatis, & diſſimilitudo opinionis, & iudicij Quinti fratris mei demonſtrata eſt ex literis tuis, in quibus ad me epiſtolarum illius exempla

misisti. qua ex re & molestia sum tanta affectus, quantam mihi meus amor summus erga uerunque uestrum afferre debuit; & admiratione, quidnā accidisset, quod afferret Quinto fratri meo aut offensionē tam grauem, aut commutationem tātam uoluntatis. atq; illud ad me iam ante intelligebatur, quod te quoq; ipsum discedentē à nobis suspicari uidebam, subesse nescio quid opinionis incōmodæ, sauciumq; eius animū, & insedisse quasdam odiosas suspiciones: quibus ego mederi cum cuperem & antea sæpe, & uehementius etiam post sortitionem prouinciæ; nec tātum intelligebam ei esse offensionis, quantum literæ tuæ declarant; nec tantū proficiebam, quantum uolebam. sed tamen hoc me ipse consolabar, quòd non dubitabā, quin te ille aut Dyrrhachij, aut in istis locis uspiam uisurus esset. quod cum accidisset, cōfidebam, ac mihi persuaseram fore, ut omnia placarentur inter uos non modo sermone, ac disputatione, sed conspectu ipso, congressuq; uestro: nam quanta sit in Quinto fratre meo comitas, quāta iucunditas, quàm mollis animus & ad accipiendam, & ad deponendam offensionem, nihil attinet me ad te, q ea nosti, scribere. sed accidit perincommode, quòd eum nusquam uidisti: ualuit enim plus quod erat illi nonnullorum artificijs inculcatum, quàm aut officium, aut necessitudo, aut amor uester ille pristinus, qui plurimum ualere debuit. atque huius incommodi culpa ubi resideat, facilius possum existimare, quàm scribere: uereor enim, ne, dum defendam meos, non parcam tuis: nam sic intelligo, ut nil à domesticis uulneris factum sit, illud quidem, quod erat, eos certe sanare potuisse. sed huiusce rei uitium totius,

quod aliquanto etiam latius patet, q̃ uidetur, præsenti tibi commodius exponam. De ijs literis, quas ad te Thessalonica misit, & de sermonibus, quos ab illo & Romæ apud amicos tuos, & in itinere habitos putas, ecquid tantum causæ sit ignoro, sed omnis in tua posita est humanitate mihi spes huius leuandæ molestiæ: nam si ita esse statueris, & irritabiles animos esse optimorum sæpe hominum, & eosdem placabiles, & esse hanc agilitatem, ut ita dicam, molitiemq́; naturæ plerunque bonitatis, et, id quod caput est, nobis inter nos nostra siue incommoda, siue uitia, siue iniurias esse tolerandas; facile hæc, quemadmodum spero, mitigabuntur. quod ego, ut facias, te rogo: nam ad me, qui te unice diligo, maxime pertinet, neminem esse meorum, qui aut te non amet, aut abs te nõ ametur. Illa pars epistolæ tuæ mini me fuit necessaria, in qua exponis, quas facultates aut prouincialium, aut urbanorum commodorum & alijs temporibus, & me ipso Consule pretermiseris: mihi enim perspecta est & integritas, & magnitudo animi tui: neq; ego inter me, atq; te quicquã interesse unquam duxi, præter uoluntatem institutæ uitæ, quod me ambitio quædam ad honorum studium, te autem alia minime reprehendenda ratio ad honestum otium duxit: uera quidem laude probitatis, diligentiæ, religionis neque me tibi, neq; quẽquam antepono: amoris uero erga me, cum à fraterno amore, domesticoq́; discessi, tibi primas defero: uidi enim, uidi, penitusq́; perspexi in meis uarijs temporibus & solicitudines, & lætitias tuas: fuit enim mihi sæpe & laudis nostræ gratulatio tua iucunda, & timoris consolatio grata. quin mihi nunc te absente

sente

sente non solum consilium, quo tu excellis, sed etiam ser monis communicatio, quæ mihi suauissima tecum solet esse, maxime deest. quid dicam, in publica re? quo in genere mihi negligenti esse non licet. an in forensi labo re? quem antea propter ambitionem sustinebam, nunc ut dignitatem tueri gratia possim. an in ipsis domesticis negotijs? in quibus ego cum antea, tum uero post disces= sum fratris te, sermonesq; nostros desidero? postremo non labor meus, non requies; non negotium, non otium; non forenses res, non domesticæ, non publicæ, non priua= tæ carere diutius tuo suauissimo, atque amantissimo cõsi lio, ac sermone possunt. atque harũ rerum cõmemoratio nem uerecundia sæpe impediuit utriusque nostrum. nũc autem ea fuit necessaria propter eam partem epistolæ tuæ, per quam te, ac mores tuos mihi purgatos, ac proba= tos esse uoluisti. atque in ista incommoditate alienati il= lius animi, & offensi, illud inest tamen commodi, quòd & mihi, & cæteris amicis tuis nota fuit, & abs te ali= quando testificata tua uoluntas omittendæ prouinciæ; ut, quod unà non estis, non dissensione, ac dissidio uestro, sed uoluntate, ac iudicio tuo factum esse uideatur. qua= re & illa, quæ uiolata, expiabuntur; & hæc nostra, quæ sunt sanctissime conseruata, suam religionem obtine= bunt. Nos hic in rep. infirma, misera, commutabiliq; uersamur. credo enim te audisse. nostros equites penè à senatu esse disiunctos. qui primum illud ualde gra= uiter tulerunt, promulgatum ex S. C. fuisse, ut de ijs, qui ob iudicandum pecuniam accepissent, quæ= reretur. qua in re decernenda cum ego casu non affuis= sem, sensissemq; id equestrem ordinem ferre moleste,

neque aperte dicere, obiurgaui senatum, ut mihi uisus sum, summa cũ auctoritate, & in causa non uerecunda, admodum grauis, & copiosus fui. ecce aliæ deliciæ equitum uix ferendæ, quas ego nõ solum tuli, sed etiam ornaui. Asiani, qui de Censoribus conduxerunt, questi sunt in senatu, se cupiditate prolapsos, nimium magno conduxisse: ut induceretur locatio, postulauerunt. ego princeps in adiutoribus, atque adeo secundus: nam, ut illi auderent hoc postulare, Crassus eos impulit. inuidiosa res, turpis postulatio, & confessio temeritatis. summum erat periculum, ne, si nihil impetrassent, plane alienarentur à senatu. huic quoque rei subuentum est maxime à nobis; perfectumq́;, ut frequentissimo senatu, & libentissimo uterentur: multaq́; à me de ordinum dignitate, & concordia dicta sunt Cal. Dec. & postridie. neque adhuc res confecta est, sed uoluntas senatus perspecta: unus enim contradixerat Metellus Cos. des. diu erat dicturus, ad quem propter diei breuitatem peruentum non est, heros ille noster Cato. sic ego conseruans rationem, institutionemq́; nostram, tueor, ut possum, illam à me conglutinatam concordiam. sed tamen, quoniam ista sunt infirma, munitur quædam nobis ad retinendas opes nostras tuta, ut spero, uia, quam tibi literis satis explicare non possum, significatione parua ostendam tamen. utor Pompeio familiarissime. uideo, quid dicas. cauebo, quæ sunt cauenda: ac scribam aliàs ad te de meis consilijs capessendæ Reipu. plura. Luceium scito Consulatum habere in animo statim petere: duo enim soli dicuntur perituri. Cæsar cum eo coire per Arrium cogitat, & Bibulus cum hoc se putat per C. Piso-

nem posse coniungi. rides? non sunt hæc ridicula, mihi crede. quid aliud scribam ad te? quid? multa sunt, sed in aliud tempus. te si expectari uelis, cures ut sciam. iam illud moleste rogo, quod maxime cupio, ut quamprimum uenias. Nonis Dec. Vale.

CICERO ATTICO S.

NIHIL mihi nunc scito tam deesse, quàm hominẽ eum, qui cum omnia, quæ me cura aliqua afficiunt, unà cõmunicem, qui me amet, qui sapiat, qui cũ loquar, nihil fingam, nihil dissimulem, nihil obtegam, abest enim frater ἀφελέστατος, & amantissimus Metellus. non homo, sed litus, atque aer, & solitudo mera. tu autem, qui sæpissime curam, & angorem animi mei sermone, & consilio leuasti tuo; qui mihi & in publica re socius, & in ptiuatis omnibus conscius, & omnium meorum sermonum, & consiliorum particeps esse soles: ubinam es? ita sum destitutus, ut tantum requietis habeam, quantum cum uxore, & filiola, & mellito Cicerone consumitur. nam illæ ambitiosæ nostræ, fucosæq; amicitiæ sunt in quodam splendore forensi, fructum domesticum non habent. itaque, cum bene completa domus est, tempore matutino, cum ad forum stipati gregibus amicorum descendimus, reperire ex magna turba neminem possumus, quo cum aut iocari libere, aut suspirare familiariter possimus. quare te expectamus, te desideramus, te iam etiam accersimus: multa sunt enim, quæ me solicitant, anguntq;: quæ mihi uideor, aures nactus tuas, unius ambulationis sermone

exhaurire posse. ac domesticarum quidem solicitudinum aculeos omnes, & scrupulos occultabo, neque ego huic epistolæ, atque ignoto tabellario cōmittam. atque hi (nolo enim te permoueri) non sunt permolesti, sed tamen insident & urgent, & nullius amantis consilio, aut sermone requiescunt. In rep. uero, quanquam animus est præsens, tamen uoluntas etiam atque etiam ipsa me deficit: nam, ut ea breuiter, quæ post tuum discessum acta sunt, colligā, iam exclames necesse est, res Romanas diutius stare non posse: etenim post perfectionem tuam primus, ut opinor, introitus fuit in causam fabulæ Clodianæ: in qua ego nactus, ut mihi uidebar, locum resecandæ libidinis, & coercendæ iuuentutis, uehemens fui, & omneis profudi uires animi, atque ingenij mei, non odio adductus alicuius, sed spe non corrigendæ, sed sanandæ ciuitatis. afflicta respubl. est empto, constupratoq; iudicio. uide, quæ sint postea consecuta. Consul est impositus is nobis, quem nemo præter nos philosophos aspicere sine suspirio posset. quantum hoc uulnus? facto S. C. de ambitu, de iudicijs, nulla lex perlata: exagitatus senatus, alienati equites Romani, sic ille annus duo firmamenta reip. per me unum constituta euertit: nam & senatus auctoritatem abiecit, & ordinum concordiam disiunxit. instat hic nunc ille annus egregius. eius initium eiusmodi fuit, ut anniuersaria sacra Iuuentutis non committerentur: nam M. Luculli uxorem Memmius suis sacris initiauit. Menelaus ægre id passus diuortium fecit: quanquam ille pastor Idæus Menelaum solum contempserit: hic noster Paris tam Menelaum, quàm Agamemnonem liberum non putauit.

Est autem C. Herennius quidam Trib. pl. quem tu fortasse ne nosti quidem, tametsi poteris nosse: tribulis enim tuus est, & Sextus pater eius numos uobis diuidere solebat. is ad plebem P. Clodium traducit: idemq; fert, ut uniuersus populus in campo Martio suffragium de re Clodij ferat. hunc ego accepi in senatu, ut soleo: sed nihil est illo homine lentius. Metellus est consul egregius, & nos amat, sed imminuit auctoritatem suam, quòd habere dicit causam promulgatam. illud idem de Clodio. Auli autē filius, ò Dij immortales, quàm ignauus, ac sine animo, milesq; dignus, qui Palicano, sicut facit, os ad male audiendum quotidie præbeat. Agraria autem promulgata est à Flauio sanè leuis, eadem ferè, quæ fuit Plotia. sed interea πολιτικὸς ἀνὴρ οὐδ᾽ ὄναρ quisquam inueniri potest: qui poterat, familiaris noster (sic est enim: uolo te hoc scire) Pompeius togulam illam pictam silentio tuetur suam. Crassus uerbum nullum contra gratiam. cæteros iam nosti; qui ita sunt stulti, ut amissa Rep. piscinas suas fore saluas sperare uideantur. unus est, qui curet, constantia magis, & integritate, quàm, ut mihi uidetur, consilio, aut ingenio, Cato, qui miseros publicanos, quos habuit amantissimos sui, tertium iam mensem uexat, neque ijs à senatu responsum dari patitur. ita nos cogimur reliquis de rebus nihil decernere ante, quàm publicanis respõsum sit: quare etiam legationes reiectum iri puto. nunc uides, quibus fluctibus iactemur: & si ex ijs, quæ scripsimus, tamen etiam à me non scripta perspicis; reuise nos aliquando; & quanquam sunt hæc fugienda, quò te uoco, tamen fac ut amorem nostrum tanti æstimes, ut eò uel

cum his molestijs peruenire uelis: nam ne absens censeare, curabo edicendum, & proponendum locis omnibus. sub lustrum autem censeri, germani negotiatoris est. quare cura, ut te quamprimum uideamus. Vale. XI. Cal. Feb. Q. Metello, & L. Afranio Coss.

CICERO ATTICO S.

NON modo, si mihi tantum esset otij, quantum est tibi; uerum etiã, si tam breueis epistolas uelim mittere; (quod tu soles facere) te superarem, & in scripto multo essem crebrior, quàm tu: sed ad summas, atque incredibiles occupationes meas accedit, quòd nullam à me epistolam ad te sino absque argumento, ac sententia uenire. & primum tibi, ut æquum est, ciui amanti patriam, quæ sunt in Rep. exponam, deinde, quoniam tibi amore nos proximi sumus, scribemus etiam de nobis ea, quæ scire te non nolle arbitramur. Atque in Rep. nunc quidem maxime Gallici belli uersatur metus, nam Edui fratres nostri pugnant: Sequani male pugnarunt: & Heluetij sine dubio sunt in armis, excursionesq; in prouinciam faciunt. senatus decreuit, ut Consules duas Gallias sortirentur, delectus haberetur, uacationes ne ualerent, legati cum auctoritate mitterentur, qui adirent Galliæ ciuitates, darentq; operam, ne eæ cum Heluetijs se iungerent. legati sunt Q. Metellus Creticus, & L. Flaccus, &, τό ἐπί τῆ φακῆ μύρον, Lentulus Clodiæ filius. atque hoc loco illud non queo præterire, quòd, cum de consularibus mea prima sors exisset, una uoce senatus frequens retinendum me in Vrbe censuit. hoc

idem post me Pompeio accidit: ut nos duo quasi pignora Reip. retineri uideremur: quid enim ego aliorum in me ἐπιφωνήματα expectem, cum hæc domi innascantur? Vrbanæ autem res sic se habent. agraria lex à Flauio Trib. pl. uehementer agitabatur auctore Pompeio: quæ nihil populare habebat, præter auctorem. ex hac ego lege secunda concionis uoluntate omnia illa tollebam, quæ ad priuatorum incommodum pertinebant: liberabam agrum eum, qui P. Mutio, L. Calphurnio Coss. publicus fuisset: Syllanorum hominum possessiones confirmabam: Volaterranos, & Artemitanos, quorum agrum Sylla publicarat, neque diuiserat, in sua possessione retinebam: unam rationem non reijciebam, ut ager hac aduentitia pecunia emeretur, quæ ex nouis uectigalibus per quinquennium reciperetur. huic toti rationi agrariæ senatus aduersabatur, suspicans Pompeio nouam quandam potentiam quæri. Pompeius uero ad uoluntatem perferendæ legis incubuerat. ego autem magna cum agrariorum gratia confirmabam omnium priuatorum possessiones: is enim est noster exercitus, hominum, ut tute scis, locupletium. populo autem, Pompeioq́;) nam id quoque uolebam) satisfaciebam emptione; qua constituta diligenter, & sentinam Vrbis exhauriri, & Italiæ solitudinem frequentari posse arbitrabar. sed hæc tota res interpellata bello refrixerat. Metellus est Consul sanè bonus, & nos admodum diligit. ille alter ita nihil est, ut plane, quid erit, nesciat. hæc sunt in Rep. nisi illud etiam ad Remp. putes pertinere, Herennium quendam Trib. pl. tribulem tuum, sanè hominem nequam,

atque egentem, ſæpe iam de P. Clodio ad plebem traducendo agere cœpiſſe. huic frequenter interceditur. hæ ſunt, ut opinor, in Rep. Ego autem, ut ſemel Nonarum illarum Decembrium iunctam inuidiæ, ac multorum inimicitijs eximiam quandam, atque immortalem gloriam conſecutus ſum; non deſtiti eadem animi magnitudine in Rep. uerſari, & illam inſtitutam, ac ſuſceptam dignitatem tueri. ſed poſtea quàm primum Clodij abſolutione leuitatem, infirmitatemq; iudiciorum perſpexi, deinde uidi noſtros publicanos facile à ſenatu diſiungi, quanquam à meipſo non diuellerentur, tum autem beatos homines (hos piſcinarios dico, amicos tuos) non obſcure nobis inuidere: putaui mihi maiores quaſdam opes, & firmiora præſidia eſſe quærenda. itaque primum eum, qui nimium diu de rebus noſtris tacuerat, Pompeium adduxi in eam uoluntatem, ut in ſenatu non ſemel, ſed ſæpe, multisq; uerbis ſuis mihi ſalutem imperij, atque orbis terrarum adiudicarit: quod non tam interfuit mea (neque enim illæ res aut ita ſunt obſcuræ, ut teſtimonium; aut ita dubiæ, ut laudationem deſiderent) quàm Reip. ꝙ erant quidã improbi, qui contentionem fore aliquam mihi cum Pompeio, ex illarum rerum diſſenſione, arbitrarentur. cum hoc ego me tanta familiaritate coniunxi, ut uterque noſtrum in ſua ratione munitior, & in Rep. firmior hac coniunctione eſſe poſſit. odia autem illa libidinoſæ, & delicatæ iuuentutis, quæ erant in me incitata, ſic mitigata ſunt quadam comitate mea, me unum ut omnes illi colant. nihil iã deniq; à me aſperũ in quenquã fit, nec tamẽ quid quã populare, ac diſſolutũ; ſed ita tẽperata tota rõ eſt,

ut Reip.conſtantiam præſtem, priuatis rebus meis pro-
pter ifirmitatem bonorum, iniquitatem malorum, o-
dium in me improborum adhibeam quandam cautio-
nem, & diligentiam. atque ita tamen nouis amicitijs
implicati ſumus, ut crebro mihi uafer ille Siculus inſu-
ſurret Epicharmus cantilenam illam ſuam: νῆφε, καὶ μέ-
μνασο ἀπιστεῖν ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν. ac noſtræ quidem
rationis, ac uitæ quaſi quandam formam, ut opinor,
uides. De tuo autem negotio ſæpe ad me ſcribis,
cui mederi nunc non poſſumus: eſt enim illud S. C.
ſumma pedariorum uoluntate, nullius noſtrum aucto-
ritate factum. nam, quòd me eſſe ad ſcribendum uides;
ex ipſo S. C. intelligere potes, aliam rem tum relatam.
hoc autem, de populis liberis, ſine cauſa additum: & ita
factum eſt à P. Seruilio filio, qui in poſtremis ſenten-
tiam dixit: ſed immutari hoc tempore non poteſt. itaque
conuentus, qui initio celebrabantur, iandiu fieri deſie
runt. tu ſi tuis blanditijs tamen à Sicyonijs numulo-
rum aliquid expreſſeris, uelim me facias certiorem.
Commentarium Conſulatus mei græce compoſitum mi-
ſi ad te: in quo ſi quid erit, quod homini Attico mi-
nus græcum, eruditumq; uideatur, non dicam, quod ti-
bi, ut opinor, Panormi Lucullus de ſuis hiſtorijs dixerat,
ſe, quo facilius illas probaret Romani hominis eſſe, idcir-
co barbara quædam, & obſoleta diſperſiſſe: apud me
ſi quid erit eiuſmodi, me imprudente erit, & inuito. la
tinum ſi perfecero, ad te mittam. tertium poema ex-
pectato, ne quod genus à me ipſo laudis meæ præter-
mittatur. hic tu caue dicas, τὶς πατέρ᾽ αἰνήσει; ſi eſt
enim apud homines quidquam, quod potius ſit laude-

tur, nos uituperemur, qui non potius alia laudemus: quanquam non ἐγκωμιαστικὰ sunt hæc, sed ἱστορικὰ quæ scribimus. Quintus frater purgat se mihi per literas, & affirmat nil à se cuiquam de te secus esse dictum. uerum hæc nobis coràm summa cura, et diligentia sunt agenda: tu modo nos reuise aliquando. Cossinius hic, cui dedi literas, ualde mihi bonus homo, & non leuis, et amans tui uisus est, & talis, qualem esse eum tuæ mihi literæ nuntiarant. Vale. Idibus Martijs.

CICERO ATTICO S.

CVM è Pōpeiano me Romā recepissem ad IIII. Id. Maij, Cincius noster eam mihi abs te epistolam reddidit, quam tu Idibus Febr. dederas. ei nunc epistolæ literis his respondebo. ac primum, tibi perspectum esse iudicium de te meum, lætor: deinde, te in ijs rebus, quæ mihi asperius à nobis, atque à nostris, & iniucundius actæ uidebantur, moderatissimum fuisse, uehementissime gaudeo: idq; neque amoris mediocris, & ingenij summi, ac sapientiæ iudico. qua de re cum ad me ita suauiter, diligenter, officiose, humaniter scripseris, ut nō modo hortari te amplius non debeam, sed ne expectare quidē abs te, aut ab ullo homine tantum facilitatis, ac mansuetudinis potuerim: nihil duco esse commodius, quàm de his rebus nihil amplius scribere. cum erimus congressi, tum, si quid res feret, coram inter nos conferemus. Quod ad me de Repub. scribis, disputas tu quidem & amanter, & prudenter, & à meis consilijs ratio tua non abhorret: nam neque de statu nobis nostræ dignitatis est recedendum, neq; sine nostris copijs intra alterius

præsidia ueniendum: & is, de quo scribis, nihil habet amplum, nihil excelsum, nihil non summissum, atque populare: ueruntamen fuit ratio mihi fortasse ad tranquillitatem meorum temporum non inutilis, sed mehercule Reip. multo etiam utilior, quàm mihi, ciuium improborum impetus in me reprimi, cum hominis amplissima fortuna, auctoritate, gratia fluctuantem sententiam confirmassem, & à spe malorum ad mearum rerum laudem conuertissem. quod si cum aliqua leuitate mihi faciendum fuisset, nullam rem tanti æstimassem: sed tamen à me ita acta sunt omnia, non ut ego illi assentiens leuior, sed ut ille me probans grauior uideretur. reliqua sic à me aguntur, & agentur, ut non cōmittemus, ut ea, quæ gessimus, fortuito gessisse uideamur. eos bonos uiros, illos quos significas, & eam, quam mihi dicis obtigisse, σπάρταν non modo nunquam deseram, sed etiam, si ego ab illa deserar, tamen in mea pristina sententia permanebo. illud tamen uelim existimes, me hanc uiam optimatum post Catuli mortem nec præsidio ullo, nec comitatu tenere: nam, ut ait Rhinton ut opinor, οἱ μὲν παρ' οὐδὲν εἰσιν οἷς δ' οὐδὲν μέλει. mihi uero ut inuideant piscinarij nostri, aut scribã ad te aliàs, aut in congressum nostrum reseruabo. à curia autem nulla me res diuellet: uel quòd ita rectum est: uel quòd rebus meis maxime consentaneum: uel quòd, à senatu quanti fiam, minime me pœnitet. De Sicyonijs, ut scripsi ad te antea, non multum spei est in senatu: nemo est enim iam, qui queratur. quare, si id expectas, longum est: alia uia, si qua potes, pugna. cum est actum, neque animaduersum est ad quos pertineret, & ra=

ptim in eam sententiam pedarij concurrerunt. inducendi S. C. maturitas nondum est; quòd neqne sunt, qui querantur; & multi partim maleuolentia, partim opinione æquitatis delectantur. Metellus tuus est egregius Consul. unum reprehendo, quòd otium è Gallia non magnopere nuntiari gaudet. cupit, credo, triumphare. hoc uellem mediocrius: cætera egregia. Auli filius uero ita se gerit, ut eius Consulatus non Consulatus sit, sed Magni nostri ὑπώπιον. De meis scriptis, misi ad te græce perfectum Consulatum meum. eum librum L. Cossinio dedi. puto te latinis meis delectari, huic autem græco græcum inuidere. alij si scripserint, mittetemus ad te: sed, mihi crede, simul atque hoc nostrum legerunt, nescio quo pacto retardantur. Nunc (ut ad rem meam redeam) L. Papirius Pætus, uir bonus, amatorq; noster, mihi libros eos, quos Ser. Claudius reliquit, donauit. cum mihi per legem Cinciam licere capere Cincius amicus tuus diceret, libenter dixi me accepturum, si attulisset. nunc, si me amas, si te à me amari scis, enitere per amicos, clientes, hospites, libertos denique, ac seruos tuos, ut scheda ne qua depereat: nam & græcis ijs libris, quos suspicor, & latinis, quos scio illum reliquisse, mihi uehementer opus est. ego autem, quotidie magis, quod mihi de forensi labore temporis datur, in his studijs conquiesco. per mihi, per inquam gratum feceris, si in hoc tam diligens fueris, quàm soles in ijs rebus, quas me ualde uelle arbitraris: ipsiusq; Pæti tibi negotia commendo; de quibus tibi ille agit maximas gratias: &, ut iam inuisas nos, non solum rogo, sed etiam suadeo. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER II.

CICERO ATTICO S.

CAL. Iun. eunti mihi Antium, & gladiatores M. Metelli cupide relinquenti, uenit obuiam tuus puer. is mihi literas abs te, & commentarium Conſulatus mei græce ſcriptum reddidit. in quo lætatus ſum, me aliquanto ante de iiſdem rebus græce item ſcriptum librum L. Coſſinio ad te perferendum dediſſe: nam, ſi ego tuum ante legiſſem, furatum me abs te eſſe diceres. quanquam illa tua (legi enim libēter) horridula mihi, atque incompta uiſa ſunt: ſed tamen erant ornata hoc ipſo, quòd ornamenta neglexerant; &, ut mulieres, ideo bene olere, quia nihil olebant, uidebantur. meus autem liber totum Iſocratis μυροθήκιον, atque omneis eius diſcipulorum arculas, ac non nihil etiam Ariſtotelica pigmenta cōſumpſit: quem tu Corcyræ, ut mihi aliis literis ſignificas, ſtrictim attigiſti, poſt autem, ut arbitror, à Coſſinio accepiſti. quem tibi ego non eſſem auſus mittere, niſi eum lēte, at faſtidioſe probauiſſem quanquam ad me reſcripſit iam Rhodo Poſſidonius, ſe, noſtrum illud ὑπόμνημα cum legeret, quod ego ad eum, ut ornatius de iiſdem rebus ſcriberet, miſeram, non modo non excitatum eſſe ad ſcribendum, ſed etiam plane perterritum. quid quæris? conturbaui Græcam nationem. ita, uulgo qui in-

ſtabant, ut darem ſibi, quod ornarent, iam exhibere mihi moleſtiam deſtiterunt. tu, ſi tibi placuerit liber, curabis, ut & Athenis ſit, & in cæteris oppidis Græciæ: uidetur enim poſſe aliquid noſtris rebus lucis afferre. Oratiunculas autem & quas poſtulas, & plures etiam mittam, quoniam quidem ea, quæ nos ſcribimus adoleſcentulorum ſtudijs excitati, te etiam delectant: fuit enim mihi commodum, quòd in eis orationibus, quæ Philippicæ nominantur, enituerit ciuis ille tuus Demoſthenes, & quòd ſe ab hoc refractariolo iudiciali dicendi genere abiunxerit, ut σεμνότερός τις καὶ πολιτικώτερος uideretur, curare, ut meæ quoque eſſent orationes, quæ conſulares nominarentur. quarum una eſt in ſenatu Cal. Ian. altera ad populum de lege agraria, tertia de Othone, quarta pro Rabirio, quinta de proſcriptorum filijs; ſexta, cum prouinciam in concione depoſui; ſeptima, qua Catilinam emiſi; octaua, quam habui ad populum poſtridie, quàm Catilina profugit; nona in concione, quo die Allobroges inuocarunt; decima in ſenatu Nonis Dec. ſunt præterea duæ breues, quaſi ἀποσπασμάτια legis agrariæ. hoc totum σῶμα, curabo, ut habeas. & quoniam te cum ſcripta, tum res meæ delectant, iiſdem ex libris perſpicies, & quæ geſſerim, & quæ dixerim. aut ne popoſciſſes: ego enim tibi me non offerebam. Quod quæris, quid ſit, quò te accerſam; ac ſimul impeditum te negotijs eſſe ſignificas; neque recuſas, quin, non modo ſi opus ſit, ſed etiam ſi uelim, accurras: nihil ſanè eſt neceſſe: ueruntamen uidebare mihi tempora peregrinationis commodius poſſe diſtribuere. nimis abes diu, præſertim cum ſis in pro=

pinquis locis: neque nos te fruimur, & tu nobis cares. ac nunc quidem otium est: sed si paulo plus furor Pulchelli progredi posset, ualde te ego istinc excitarem. uerum præclare Metellus impedit, & impediet. quid quæris? est Consul φιλόπατρις, &, ut semper iudicaui, natura bonus. ille autem non simulat, sed plane Tribunus pl. fieri cupit. qua de re cum in senatu ageretur, fregi hominem, & inconstantiam reprehendi, qui Rome Tribunatum pl. peteret, cum in Sicilia Aedilitatem sæpe dictitasset. sed neque magnopere dixi esse nobis laborandum; quod nihilo magis ei liciturum esset plebeio rẽp. pdere, quã similibus eius me Cõsule patritijs esset licitũ. iam cũ se ille septimo die uenisse à freto, neque sibi obuiam quenquam prodire potuisse, & noctu se introisse dixisset, in eoq; se in concione iactasset: nihil ei noui dixi accidisse: ex Sicilia septimo die Romã, tribus horis Roma Interamnam: noctu introisse, item ante: non esse itum obuiam, ne tum quidem, cum iri maxime debuit. quid quæris? hominem petulantem modestum reddo, non solum perpetua grauitate orationis, sed etiã hoc genere dictorum. itaque iam familiariter cum ipso cauillor etiam, ac iocor. quin etiam cum candidatum deducerem, is quærit ex me, num consuessem Siculis locum gladiatoribus dare. negaui. at ego, inquit, nouos patronos instituam. sed soror, quæ tantum habeat consularis loci, unum mihi solum pedem dat. noli, inquam, de uno pede sororis queri, licet etiam alterum tollas. non consulare, inquies, dictum. fateor: sed ego odi illam male consularem: ea est enim seditiosa; ea cum uiro bellum gerit, neque solum cum Metello, sed etiam

cum Fabio, quòd eos mihi esse amicos moleste fert. Quod de agraria lege quæris, sanè iam uidetur refrixisse. Quod me quodammodo molli brachio de Pompeij familiaritate obiurgas; nolim ita existimes, me mei præsidij causa cum illo coniunctum esse; sed ita res erat instituta, ut, si inter nos esset aliqua forte dissensio, maximas in Rep. discordias uersari esset necesse. quod à me ita præcautum, atque ita prouisum est, non ut ego de optima illa mea ratione decederem, sed ut ille esset melior, & aliquid de populari leuitate deponeret. quem de meis rebus, in quas eum multi incitarant, multo scito gloriosius, quàm de suis prædicare, sibi enim bene gestæ, mihi conseruatæ Reip. dat testimonium. hoc facere illum, mihi quàm prosit, nescio, reipub. certe prodest. quid, si etiam Cæsarem, cuius nunc uenti ualde sunt secundi, reddo meliorem? num tantum obsum Reipub? quin etiam, si mihi nemo inuideret, si omnes, ut erat æquum, fauerent, tamen non minus esset probanda medicina, quæ sanaret uitiosas partes Reipu. quàm quæ exsecaret. nunc uero, cum equitatus ille, quem ego in cliuo Capitolino te Signifero, ac principe collocaram, senatum deseruerit; nostri autem principes digito se cœlum putent attingere, si muli barbati in piscinis sint, qui ad manum accedant; alij autem negligant: non'ne tibi satis prodesse uideor, si perficio, ut nolint obesse, qui possunt? nam Catonem nostrum non tu amas plus, quàm ego. sed tamen ille optimo animo utens, & summa fide, nocet interdum Reip. dicit enim tanquam in Platonis πολιτείᾳ, non tanquam in Romuli fece sententiam. quid uerius, quàm in iudicium uenire, qui ob rem

iudicandam pecuniam acceperit? censuit hoc Cato: assensit senatus. equites curiæ bellum, non mihi, nam ego dissensi. quid impudentius publicanis renuntiantibus? fuit tamen retinendi ordinis causa facienda iactura: restitit, & peruicit Cato. itaque nunc Consule in carcere incluso, sæpe item seditione commota, aspirauit nemo eorum, quorum ego concursu, itemq; Consules, qui post me fuerunt, Remp. defendere solebant. quid ergo istos, inquies, mercede conductos habebimus? quid faciemus, si aliter non possumus? an libertinis, atq; etiam seruis seruiamus? sed, ut tu ais, ἅλις σπουδῆς. Fauonius meã tribum tulit honestius, quàm suam, Luceij perdidit. accusauit Nasicam inhoneste, ac modeste tamen dixit, ut Rhodi uideretur molis potius, quàm Moloni operam dedisse. mihi, quòd defendissem, leuiter succensuit. nũc tamen petit iterum Reip. causa. Luceius quid agat, scribam ad te, cum Cæsarem uidero, qui aderit biduo.
Quòd Sicyonij te lædunt, Catoni, & eius æmulatori attribuas Seruilio. quid? ea plaga non'ne ad multos bonos uiros pertinet? sed si ita placuit, laudemus, deinde in dissensionibus soli relinquamur. Amalthea mea te expectat, & indiget tui. Tusculanum, & Pompeianum ualde me delectant, nisi quòd me illum ipsum uindicem æris alieni ære non Corinthio, sed hoc circunforaneo obruerunt. In Gallia speramus esse otium. prognostica mea cum oratiunculis propediem expecta. & tamen, quid cogites de aduentu tuo, scribe ad nos: nam mihi Pomponia nuntiari iussit, te mense Quintili Romæ fore. id à tuis literis, quas ad me de accessu tuo miseras, discrepabat. Pætus, ut antea ad te scripsi,

omneis libros, quos frater suus reliquisset, mihi donauit. hoc illius munus in tua diligentia positũ est. si me amas, cura, ut conseruentur, & ad me perferantur. hoc mihi nil potest esse gratius. & tum græcos, tum uero latinos diligenter ut conserues, uelim. tuum esse hoc munusculum putabo. Ad Octauium dedi literas: cum ipso nil eram locutus: neque enim ista tua negotia prouincialia esse putabam: neque te in Toculionibus habebam. sed scripsi, ut debui, diligenter. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVRA, amabo te, Ciceronem nostrum. et nos θεῖοι uidemur. Γελινοίων in manibus tenebam. & hercule magnum aceruum Dicæarchi mihi ante pedes extruxeram. ò magnum hominem, & à quo multo plura didiceris, quam de Procilio. Κορινθίων καὶ Αθηναίων puto me Romæ habere. mihi hæredes. lege. hoc doceo. mirabilis uir est. Ηρώδης, si homo esset, eum potius legeret, quàm unam literam scriberet: qui me epistola petiuit: ad te, ut uideo, cominus accessit. coniurasse mallem, quàm restitisse coniurationi, si illum mihi audiendum putassem. De lolio sanus non es. de uino laudo. sed heus tu, ecquid uides Cal. uenire, Antonium non uenire? iudices cogi? nam ita ad me mittunt, Nigidium minari in concione, se iudicem, qui non affuerit, compellaturum. uelim tamen, si quid est de Antonij aduentu quod audieris, scribas ad me: & quoniam huc non uenis, cœnes apud nos utique prid. Cal. caue aliter facias. Cura, ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

PRIMVM, ut opinor, εὐαγγέλια. Valerius absolutus est Hortensio defendente. id iudicium Atilio condonatum putabatur. & Epicratem suspicor, ut scribis, lasciuum fuisse: etenim mihi caligæ eius, ut fasciæ cretatæ, non placebat. quid sit, sciemus, cum ueneris.

Fenestrarum angustias quòd reprehendis, scito te Κύρου παιδείαν reprehendere: nam cum ego idem istuc dicerem, Cyrus aiebat, radiorum τὰς διαφάσεις latis luminibus, non tam esse suaueis: etenim ἔστω ὄψις μὲν, ἡ, α: τὸ δὲ ὁρώμενον, β, γ: ἀκτῖνες δὲ, δ, καὶ ε: uides enim cætera: nam si κατὰ εἰδώλων ἐμπτώσεις uideremus, ualde laborarent εἴδωλα in angustijs. nunc fit lepide illa ἔκχυσις radiorum. cætera si reprehenderis, non feres tacitum, nisi si quid erit eiusmodi, quod sine sumptu corrigi possit. Venio nunc ad mensem Ianuarium, & ad ὑπόστασιν nostram, ac πολιτείαν, in qua σωκρατικῶς εἰς ἑκάτερον, sed tamen ad extremum, ut illi solebant, τὴν ἀρέσκουσαν. est res sanè magni consilij: nam aut fortiter resistendum est legi agrariæ, in quo est quædam dimicatio, sed plena laudis; aut quiescendum, quod est non dissimile, atque irein Solonium, aut Antium; aut etiam adiuuandum, quod à me aiunt Cæsarem sic expectare, ut non dubitet: nam fuit apud me Cornelius: hunc dico Balbum Cæsaris familiarem: is affirmabat illum omnibus in rebus meo & Pompeij consilio usurum, daturumq; operam, ut cum Pompeio Crassum coniungeret. hic sunt hæc, coniunctis mihi summa cum Pompeio; si placet, etiam

cum Cæsare, reditus in gratiam cum inimicis, pax cum multitudine, senectutis otium. sed me κατάκρησις mea illa commouet, quæ est in libro III.

Interea cursus, quos prima à parte iuuentæ,
Quosq́; adeo Consul uirtute, animoq́; petisti,
Hos retine, atque auge famam, laudesq; bonorum.

hæc mihi cum in eo libro, in quo multa sunt scripta ἀριστοκρατικῶς, Calliope ipsa præscripserit, non opinor esse dubitandum, quin semper nobis uideatur εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. sed hæc ambulationibus compitalitijs reseruemus. Tu pridie Compitalia memento. balneum calefieri iubebo: & Pomponiam Terentia rogat: matrem adiungemus. Θεοφράστου περὶ φιλομαθίας affer mihi de libris Quinti fratris. Vale.

CICERO ATTICO S.

FECISTI mihi pergratum, quòd Serapionis librum ad me misisti: ex quo quidem ego (quod inter nos liceat dicere) millesimam partem uix intelligo. pro eo tibi præsentem pecuniam solui imperaui, ne tu expensum muneribus ferres. At quoniam numorum mentio facta est, amabo te, cura, ut cum Titinio, quoquo modo poteris transigas. si in eo, quod ostenderat, non stat, mihi maxime placet ea, quæ male empta sunt, reddi, si uoluntate Pomponiæ fieri poterit. si ne id quidem, numi potius reddantur, quàm ullus sit scrupulus. ualde hoc uelim ante, quàm proficiscare, amanter, ut soles, diligenterq́; conficias. Clodius ergo, ut ais, ad
* Tigranem? uelim, Syrpiæ conditione: sed facile patior:

accommodatius enim nobis est ad liberam legationem tẽ pus illud, cum & Quintus noster iam, ut speramus, in otio consederit, &, iste sacerdos Bonæ Deæ cuiusmodi futurus sit, sciri possit. interea quidem cum musis nos delectabimus animo æquo, immo uero etiam gaudenti, ac libenti. neque mihi unquam ueniet in mentem Crasso inuidere, neque pœnitere, quod à me ipse non desciuerim. De geographia, dabo operam, ut tibi satisfaciã: sed nihil certi polliceor. magnum opus est: sed tamen, ut iubes, curabo, ut huius peregrinationis tibi opus extet. tu quidquid indagaris de Rep. & maxime quos Cõsules futuros putes, facito, ut sciam. tametsi nimis sum curiosus: statui enim nihil iam de Rep. cogitare. Terentiæ saltum perspeximus. quid quæris? præter quercum Dodonæam nihil desideramus, quo minus Epeirum ipsam possidere uideamur. Nos circiter Cal. aut in Formiano erimus, aut in Pompeiano. tu, si in Formiano non erimus; si nos amas, in Pompeianum uenito. id & nobis erit periucundum, & tibi non sanè deuiũ. De muro, imperaui Philotimo, ne impediret, quo minus id fieret, quod tibi uideretur. censeo tamen, adhibeas Vectium. his temporibus, tam dubia uita optimi cuiusque, magni æstimo unius æstatis fructum palæstræ Palatinæ, sed ita tamen, ut nihil minus uelim, quàm Pomponiam, & puerum uersari in timore ruinæ. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVPIO equidem, & iam pridem cupio Alexandriam, reliquamq; Aegyptum uisere, & simul ab hac hominum satietate nostri discedere, & cum aliquo de-

ſiderio reuerti : ſed hoc tempore, & his mittentibus, αἰδέομαι τρῶας καὶ τρωάδας ἑλκεσιπέπλους : quid enim noſtri optimates, ſi qui reliqui ſunt, loquentur ? an me aliquo præmio de ſententia eſſe deductũ ? πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει Cato ille noſter, qui mihi unus eſt pro centum millibus. quid uero hiſtoriæ de nobis ad annos DC prædicarint ? quas quidem ego multo magis uereor, quã eorum hominum, qui hodie uiuunt, rumuſculos. ſed opinor excipiamus, & expectemus : ſi enim deferetur, erit quædam noſtra poteſtas, & tum deliberabimus. & iam hercule eſt in non accipiendo non nulla gloria. quare ſi quid θεοφάνης tecum forte contulerit, ne omnino repudiaris. de iſtis rebus expecto tuas literas, quid Arrius narret, quo animo ſe deſtitutum ferat, & qui Conſules parentur, utrum, ut populi ſermo, Pompeius, & Craſſus, an, ut mihi ſcribitur, cũ Gabinio Ser. Sulpitius, & num quæ nouæ leges, & num quid noui omnino : &, quoniam Nepos proficiſcitur, cuinam Auguratus deferatur : quo quidem uno ego ab iſtis capi poſſum uidere ciuitatem meam. ſed quid ego hæc, quæ cupio deponere, & toto animo, atque omni cura φιλοσοφεῖν ? ſic, inquam in animo. ſic uellem ab initio. nunc uero, quoniam, quæ putaui eſſe præclara, expertus ſum, quàm eſſent inania : cum omnibus muſis rationem habere cogito. tu tamen de Curtio ad me reſcribe certius : & num quis in eius locum paretur, & quid de P. Clodio fiat, & omnia, quemadmodum tu pollicearis, ἐπὶ σχολῆς ſcribe : & quo die Roma te exiturum putes, uelim ad me ſcribas, ut certiorem te faciam, quibus in locis futurus ſim : epiſtolamq; ſtatim des de iis

rebus, de quibus ad te ſcripſi: ualde enim expecto lite=ras tuas. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVOD tibi ſuperioribus literis promiſeram, fore, ut opus extaret huius peregrinationis: nihil iam magnope re confirmo: ſic enim ſum complexus otium, ut ab eo di uelli non queam. itaque aut libris me delecto, quorum habeo Antij feſtiuã copiam: aut fluctus numero: nam ad lacertas captandas tempeſtates non ſunt idoneæ. à ſcribendo prorſus abhorret animus: etiam γεωγραφικὰ, quæ conſtitueram, magnũ opus eſt: ita ualde Eratoſthe=nes, quẽ mihi propoſueram, à Serapione, & ab Hippar=cho reprehenditur. quid cenſes, ſi Tyrannio acceſſerit? & hercule ſunt res difficiles ad explicandũ, et ὁμοειδεῖς: nec tã poſſunt ἀνθηρογραφεῖσθαι, q̃ uidebantur: &, quod caput eſt, mihi quæuis ſatis iuſta cauſa ceſſandi eſt. quin etiam dubitem, an hic Antij conſidã, & hoc tempus om=ne conſumam: ubi quidẽ ego mallem diu nimirum, quã Romæ fuiſſe. tu uero ſapientior Buthroti domũ paraſti. ſed, mihi crede, proxima eſt illi municipio hæc Antiatum ciuitas. eſſe locũ tam propè Romam, ubi multi ſint, qui Vatiniũ nunquã uiderint? ubi nemo ſit, præter me, qui quẽquã ex uigintiuiris unũ eſſe ſaluũ uelit? ubi me inter pellet nemo, diligãt omnes? hic, hic nimirũ πολιτευτέον: nã iſtic nõ ſolũ nõ licet, ſed etiã tædet. itaq; ἀνέκδοτα à nobis, quæ tibi uni legamus, Theopõpino genere, aut etiã aſperiore multo pãgẽtur. neq; aliud iã quicquã πολιτευό μαι, niſi odiſſe improbos, et ipſum nullo cũ ſtomacho, ſed potius cũ aliqua ſcribẽdi uoluptate. Sed ut ad rẽ, ſcri=

psi ad Quæstores urb. de Quinti fratris negotio. uide quid narrent, ecquæ spes sit denarij, an cistophoro Pompeiano iaceamus. Præterea de muro, statue, quid faciendum sit. aliud quid? etiam. quando te proficisci istinc putes, fac, ut sciam. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE GEOGRAPHIA etiam atque etiam deliberabimus. Orationes à me autem duas postulas: quarum alteram non libebat mihi scribere, quia absciderã; alteram, ne laudarem eum, quem non amabam. sed id quoque uidebimus. denique aliquid extabit, ne tibi plane cessasse uideamur. De Publio quæ ad me scribis, sanè mihi iucunda sunt: eaq; etiam uelim omnibus uestigijs indagata ad me afferas, cum uenies; & interea scribas, si quid intelliges, aut suspicabere, & maxime de legatione quid sit acturus. equidem ante, quàm tuas legi literas, in hominem ire cupiebam; non mehercule ut differrem cum eo uadimonium, nam mira sum alacritate ad litigandum; sed uidebatur mihi, siquid esset in eo populare quòd plebeius factus esset, id amissurus: quid enim? ad plebem transisti, ut Tigranem ires salutatum? narra mihi, Reges Armenij patritios salutare nõ solent? quid quæris? acueram me ad exagitandam hanc eius legationem. quam si ille contemnit, & si, ut scribis, bilem id commouet & latoribus, & auspicibus legis curiatæ: spectaculum egregium. hercule, uerum ut loquamur, subcontumeliose tractatur noster Publius: primum qui, cum in domo Cæsaris quon-

dam unus uir fuerit, nunc ne in uiginti quidem esse potuerit: deinde alia legatio dicta erat, alia data est: illa opima ad exigendas pecunias Druso: ut opinor, Pisaurensis nebuloni Vatinio reseruatur: hæc ieiuna, ac bella relegatio datur ei, cuius Tribunatus ad istorum tempora reseruatur. incende hominem, amabo te, quoad potes. una spes est salutis, istorum inter istos dissensio. cuius ego quædam initia sensi ex Curione. iam uero Arrius Consulatum sibi ereptum fremit. Megabocchus, & hæc sanguinaria iuuentus inimicissima est. accedat uero, accedat etiam ista rixa Auguratus. spero me præclaras de istis rebus epistolas ad te sæpe missurum. sed, illud quid sit, scire cupio, quod iacis obscure, iam etiam ex ipsis Quinque uiris loqui quosdam. quidnam id est? si est enim aliquid, plus est boni, quàm putaram. atque hæc sic uelim existimes non me abs te κατὰ τὸ πρακτικὸν quærere, quòd gestiat animus aliquid agere in Rep. iam pridem gubernare me tædebat, etiam cum licebat. nunc uero, cum cogar exire de naui, nõ abiectis, sed ereptis gubernaculis; cupio istorum naufragia ex terra intueri; cupio, ut ait tuus amicus Sophocles, καὶ ὑπὸ στέγῃ πυκνᾶς ἀκοῦσαι ψεκάδος εὑδούσῃ φρενί. De muro, quid opus sit, uidebis. Castritianum mendum nos corrigemus, & tamen ad me Quintus CIↃ CCLↃↃLↃↃↃ scripserat, non ad sororem tuam HS XXX. Terentia tibi salutem dicit. Cicero tibi mandat, ut Aristodemo idem de se respondeas, quod de fratre suo sororis tuæ filio respondisti. De Amalthea quod me admones, non negligemus. Cura, ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

PISTOLAM cum à te auide expectarem ad uesperum, ut soleo, ecce tibi nuntius, pueros uenisse Roma. uoco, quæro, ecquid literarum? negant. quid ais, inquam, nihil ne à Pomponio? perterriti uoce, & uultu, confessi sunt se accepisse, sed excidisse in uia. quid quæris? permoleste tuli: nulla enim abs te per hos dies epistola inanis aliqua re utili, & suaui. nunc, si quid in ea epistola, quam ante diem XVI. Cal. Maij dedisti, fuit historia dignum, scribe quamprimum, ne ignoremus: sin nihil præter iocationem, redde id ipsum. & scito Curionem adolescentem uenisse ad me salutatum, ualde eius sermo de Publio cum tuis literis congruebat. ipse uero mirandum in modum Reges odisse superbos. peræque narrabat incensam esse iuuentutem, neque hæc ferre posse. bene habemus. nos, si in his spes est, opinor aliud agamus. Ego me do historiæ. quãquam licet me Saufeium putes esse. nihil me est inertius. Sed cognosce itinera nostra, ut statuas, ubi nos uisurus sis. In Formianum uolumus uenire Parilibus: inde, (quoniam putas prætermittendum nobis esse hoc tempore cratera illum delicatum) Cal. Maijs de Formiano proficiscemur, ut Antij simus ad V. Non. Maij: ludi enim Antij futuri sunt à IIII. Cal. ad prid. Non. Maij: eos Tullia spectare uult. inde cogito in Tusculanum. deinde Arpinum, Romam ad Cal. Iun. te aut in Formiano, aut Antij, aut in Tusculano, cura, ut uideamus. Epistolam superiorem restitue nobis, & appinge aliquid noui. Vale.

CICERO ATTICO S.

SVBITO cum mihi dixiſſet Cæcilius Quæſtor puerum ſe Romam mittere, hæc ſcripſi raptim, ut tuos elicerem mirificos cum Publio dialogos, cum eos, de quibus ſcribis, tum illum, quem addis, & ais, longum eſſe, quæ ad ea reſponderis, perſcribere: illum uero, qui nondum habitus eſt, quem illa βοῶπις, cum è Solonio redierit, ad te eſt relatura; ſic uelim putes, nihil hoc poſſe mihi eſſe iucundius. ſi uero quæ de me pacta ſunt, ea non ſeruantur, in cœlo ſum, ut ſciat hic noſter Hieroſolymarius traductor ad plebem, quàm bonam meis puriſſimis orationibus gratiam retulerit: quarum expecta diuinam παλινῳδίαν: etenim, quantum coniectura auguramur, ſi erit nebulo iſte cum his dynaſtis in gratia, non modo de Cynico conſulari, ſed ne de iſtis quidem piſcinarum Tritonibus poterit ſe iactare: non enim poterimus ulla eſſe in inuidia ſpoliati opibus, & illa ſenatoria potentia. ſin autem ab ijs diſſentiet, erit abſurdum in nos inuehi. uerũtamen inuehatur. feſtiue, mihi crede, & minore ſonitu, quàm putarem, orbis hic in Rep. eſt conuerſus: citius omnino, quàm potuit: id culpa Catonis, ſed rurſus improbitate iſtorum, qui auſpicia, qui Aeliam legem, qui Iuniam, & Liciniam, qui Cæciliam, & Didiam neglexerunt; qui omnia remedia Reip. effuderunt; qui regna, qui prædia tetrarchis, qui immaneis pecunias paucis dederũt. uideo iam, quò inuidia tranſeat, & ubi ſit habitura. nihil me exiſtimaris neque uſu, neque à Theophraſto didiciſſe, niſi breui tempore, deſiderari noſtra illa tempora, uideris.

etenim ſi fuit inuidioſa ſenatus potentia; cum ea nõ ad populum, ſed ad treis homines immoderatos redacta ſit, quidnam cenſes fore? proinde iſti licet faciant, quos uolent, Conſules, Tribunos pl. deniq; etiam Vatinij ſtrumam ſacerdotij διβάφῳ ueſtiant. uidebis breui tempore magnos non modo eos, qui nihil titubarunt, ſed etiam illum ipſum, qui peccauit, Catonem. nam nos quidem, ſi per iſtum tuum ſodalem Publium licebit, σοφιστεύειν cogitamus: ſi ille cogitat, tantum duntaxat nos defendere, &, quod eſt proprium artis huius ἐπαγγέλλομαι ἄνδρα ἀπαμύνεσθαι ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ. patria propitia ſit: habet à nobis etiam ſi non plus, quàm debitũ eſt, plus certe, quàm poſtulatum eſt. male uehi malo alio gubernãte, quàm tam ingratis uectoribus bene gubernare. ſed hæc coràm commodius. nunc audi, quod quæris. Antiũ me ex Formiano recipere cogito ad V. Non. Maias. Antio uolo Non. Maijs proficiſci in Tuſculanum. ſed cum è Formiano rediero (ibi eſſe uolo uſq; ad prid. Cal. Maias) faciam ſtatim te certiorem. Terentia tibi ſalutem. Κικέρων ὁ μικρὸς ἀσπάζεται Τίτον Ἀθηναῖον.

CICERO ATTICO S.

VOLO ames conſtantiam meam. ludos Antij ſpectare non placet: eſt enim ὑποσόλοικον, cum uelim uitare omnium deliciarum ſuſpicionem, repente ἀναφαίνεσθαι nõ ſolum delicate, ſed etiã inepte peregrinãtem. quare uſq; ad Non. Mai. te in Formiano expectabo. nũc fac, ut ſciã, quo die te uiſuri ſimus. Ab Appij Foro hora quarta: dederam aliam paulo ante à Tribus Tabernis. Vale.

CICERO ATTICO S.

NARRO tibi: plane relegatus mihi uideor, poſteaquã in Formiano ſum: dies enim nullus erat, Antij cum eſſem, quo die non melius ſcirem Romæ quid ageretur, quàm ij, qui erant Romæ: etenim literæ tuæ, nõ ſolum quid Romæ, ſed etiam quid in Rep. neque ſolum quid fieret, uerum etiam quid futurum eſſet, indicabant. nunc, niſi ſi quid ex prætereunte uiatore exceptum eſt, ſcire nihil poſſumus. quare quanquam iam te ipſum expecto, tamen iſti puero, quem ad me ſtatim iuſſi recurrere, da ponderoſam aliquam epiſtolam, plenam omnium non modo actorum, ſed etiam opinionum tuarũ: ac diem, quo Roma ſis exiturus, cura ut ſciam.
Nos in Formiano eſſe uolumus uſque ad prid. Non. Maias. eò ſi ante eam diem non ueneris, Romæ te fortaſſe uidebo. nam Arpinum quid ego te inuitem? Τρηχεῖ ἀλλ᾽ ἀγαθὴ κουροτρόφος οὔτι ἔγωγε ἧς γαίης δύναμαι γλυλη ρώτερον ἄλλο ἰδέσθαι. hæc igitur. Cura ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

NEGENT illi Publium Trib. pl. factum eſſe. hoc uero regnum eſſe, ferri nullo pacto poteſt. emittat ad me Publius, qui obſignent. iurabo, Cneum noſtrum, collegam Balbi Antij mihi narraſſe, in auſpicio fuiſſe. ò ſuaues epiſtolas tuas uno tempore mihi datas duas: quibus εὐαγγέλια quæ reddam, neſcio, deberi quidem plane fateor. ſed uide συγκύρημα. emerſeram com=

mode ex Antio in Appiam ad Treis Tabernas, ipſis Cerealibus, cum in me incurrit Roma ueniens Curio meus. ibidem illico puer abs te cum epiſtolis. ille ex me, nihil ne audiſſem noui? ego negare. Publius, inquit, Tribunatum pl. petit. quid ais? & inimiciſſimus quidem Cæſaris, & ut omnia, inquit, iſta reſcindat. quid Cæſar, inquam? negat ſe quidquã de illius adoptione tuliſſe. deinde ſuũ, Memmij, Metelli Nepotis exprompſit odium. complexus iuuenem dimiſi, properans ad epiſtolas. ubi ſunt, qui aiunt ζώσης φωνῆς μείζω ἐνέργειαν εἶναι? quanto magis uidi ex tuis literis, quã ex illius ſermone, quid ageretur, de ruminatione quotidiana, de cogitatione Publij, de lituis βοώπιδος, de ſignifero Athenione, de literis miſſis ad Cneum, de Theophanis, Memmijq; ſermone. quantam porrò mihi expectationem dediſti conuiuij iſtius ἀσελγοῦς? ſum in curioſitate ὀξύπεινος: ſed tamen facile patior te id ad me συμπόσιον non ſcribere: præſentem audire malo. Quod me, ut ſcribam aliquid, hortaris: creſcit mihi quidem materies, ut dicis: ſed tota res etiam nunc fluctuat κατὰ ὀπώρην τραχύς: quæ ſi deſederit, magis erunt iudicata, quæ ſcribam: quæ ſi ſtatim à me ferre non potueris, primus habebis tamen, & aliquandiu ſolus. Dicæarchum recte amas: luculentus homo eſt, & ciuis haud paulo melior, quàm iſti noſtri ἀδικαίαρχοι. Literas ſcripſi hora decima Cerealibus, ſtatim, ut tuas legeram: ſed eas eram daturus, ut putarem poſtridie ei', qui mihi primus obuiam ueniſſet. Terentia delectata eſt tuis literis, & impertit tibi multum ſalutis: καὶ Κικέρων ὁ φιλόσοφος τὸν πολιτικὸν Τίτον ἀσπάζεται.

CICERO ATTICO S.

FACINVS indignum : epiſtolam αὐθωρεὶ tibi à Tribus Tabernis reſcriptam ad tuas ſuauiſſimas epiſtola neminem reddidiſſe ? at ſcito eum faſciculum, quo'illam conieceram, domum eo ipſo die latum eſſe, quo ego dederam, & ad me in Formianum relatum eſſe. itaque tibi tuam epiſtolam iuſſi referri, ex qua intelligeres, q̃ mihi tum illæ gratæ fuiſſent. Romæ quod ſcribis ſileri : ita putabam : at hercule in agris non ſiletur : nec iam ipſi agri regnum ueſtrum ferre poſſunt. ſi uero in in hanc τηλέπυλον ueneris λαιστρυγονίην, (Formias dico) qui fremitus hominum ? quàm irati animi ? quanto in odio noſter amicus Magnus ? cuius cognomen unà cum Craſſi Diuitis cognomine conſeneſcit. credas mihi uelim : neminem adhuc offendi, qui hæc tam lente, q̃ ego fero, ferret. quare, mihi crede, φιλοσοφῶμεν. iuratus tibi poſſum dicere, nihil eſſe tanti. Tu ſi literas ad Sicyonios habes, aduola in Formianum : unde nos prid. Non. Maij cogitamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVANTAM tu mihi moues expectationem de ſermone Bibuli ? quantam de colloquio βοώπιδος ? quantam etiam de illo delicato conuiuio ? proinde ita fac uenias ad ſitienteis aures. quanquam nihil eſt iam, quod magis timendum nobis putem, quàm ne ille noſter Sampſiceramus, cum ſe omnium ſermonibus ſentiet uapulare, & cum has actiones ἐυανατρέπτους

uidebit, ruere incipiat. ego autem usq; eò sum eneruatus, ut hoc otio, quo nunc tabescimus, malim ἐντυραννεῖσθαι, q̃ optima spe dimicare. De pangendo quod me crebro adhortaris, fieri nihil potest. basilicã habeo, non uillam, frequentia Formianorum. at comparem basilicæ? tribum Aemiliam. sed omitto uulgus: post horam quartam molesti cæteri non sunt: C. Arrius proximus est uicinus, immo ille quidem iam cõtubernalis, qui etiã se iccirco Romã ire negat, ut hic mecum totos dies philosophetur. ecce ex altera parte Sebosus ille Catuli familiaris. quò me uertam? statim mehercule Arpinũ irem, ni te in Formiano commodissime expectari uiderem, duntaxat ad prid. Non. Mai. uide enim quibus hominibus aures sint deditæ meæ. occasionem mirificam, si quis nunc, dum hi apud me sunt, emere de me fundũ
* Formianum uelit. & tamen illud probem. magnum quid aggrediamur, & multæ cogitationis, atq; otij. sed tamen satisfiet à nobis, neq; parcetur labori. vale.

CICERO ATTICO S.

VT SCRIBIS, ita uideo, non minus incerta in Rep. quàm in epistola tua. sed tamen ista ipsa me uarietas sermonum, opinionumq; delectat: Romæ enim uideor esse, cum tuas literas lego, &, ut fit in tantis rebus, modo hoc, modo illud audire. illud tamen explicare non possum, quidnam inueniri possit, nullo recusante, ad facultatem agrariam. Bibuli autem ista magnitudo animi in comitiorum dilatione, quid habet nisi ipsius iudicium sine ulla correctione Reip? nimirum in Publio spes est.

fiat,

fiat, fiat Tribunus plebis: si nihil aliud, ut eo citius tu ex Epeiro reuertare: nam, ut illo tu careas, non uideo posse fieri, præsertim si mecum aliquid uolet disputare. sed quidem non dubium est, quin, si quid erit eiusmodi, sis aduolaturus. uerum ut hoc non sit, tamẽ seruet remp. præclarum spectaculum mihi propono, modo te consessore spectare liceat, cum hæc maxime scriberem, ecce tibi Sebosus. nondum plane ingemueram, salue, inquit, Arrius. hoc est Roma decedere? quos ego homines effugi, cum in hos incidi? ego uero in montes patrios, & ad incunabula nostra pergam. denique si solus non potuero, cum rusticis potius, quam cum his perurbanis, ita tamen, ut, quoniã tu certi nihil scribis, in Formiano tibi præstoler usque ad III. Non. Maias. Terentiæ pergrata est assiduitas tua, & diligentia in controuersia Muluiana. nescit omnino te cõmunẽ causam defendere eorũ, qui agros publicos possideant: sed tamen tu aliquid publicanis pendis: hæc etiam id recusat. ea tibi igitur, & Κικέρων ἀριστοκρατικώτατος παῖς salutem dicunt.

CICERO ATTICO S.

COENATO mihi, & iam dormitanti prid. Cal. Maias epistola est illa reddita, in qua de agro Campano scribis. quid quæris? primum ita me pupugit, ut somnũ mihi ademerit, sed id cogitatione magis, quàm molestia. cogitanti autem hæc ferè succurrebant. primum ex eo, quod superioribus literis scripseras ex familiari te illius audisse prolatum iri aliquid, quod nemo improbaret, maius aliquid timueram: hoc mihi eiusmodi

non uidebatur. deinde, ut me ego consoler, omnis expectatio largitionis agrariæ in agrum Campanum uidetur esse deriuata. qui ager, ut dena iugera sint, non amplius hominum quinque millia potest sustinere. reliqua omnis multitudo ab illis abalienetur, necesse est. præterea, si ulla res est, quæ bonorum animos, quos iam uideo esse cõmotos, uehementius possit incendere, hæc certe est, & eo magis, quòd portorijs Italiæ sublatis, agro Campano diuiso, quod uectigal superest domesticum, præter uicesimam? quæ mihi uidetur una conciuncula, clamore pedisequorum nostrorum esse peritura. Cneus quidem noster iam planè quid cogitet, nescio. φυσᾶ γὰρ οὐ σμικροῖσιν ἀυλίσκοις ἔτι, ἀλλ' ἀγρίαις φύσαισι φορβείας ἄτερ, qui quidem etiam istuc adduci potuerit. nam adhuc hoc ἐσοφίζετο, se leges Cæsaris probare, actiones ipsum præstare debere: agrariam legem sibi placuisse; potuerit intercedi, nec ne, nihil ad se pertinere: de Rege Alexandrino placuisse sibi aliquando confici; Bibulus de cœlo tum seruasset, nec ne, sibi quærẽdum non fuisse: de publicanis, uoluisse illi ordini commodare; quidquid futurum fuerit, si Bibulus tum in forum descendisset, se diuinare non potuisse. nunc uero Sampsicerame quid dices? uectigal te nobis in monte Antilibano constituisse, agri Campani abstulisse? quid, hoc quemadmodum obtinebis? oppressos uos, inquit, tenebo exercitu Cæsaris: non mehercule me tu quidem tam isto exercitu, quàm ingratis animis eorum hominum, qui appellantur boni: qui mihi non modo præmiorum, sed ne sermonum quidem unquam fructum ullum, aut gratiam retulerunt. quòd si in eam me partem incitarem, profecto

iam aliquam reperirem reſiſtendi uiam. nunc prorſus hoc ſtatui, ut, quoniam tanta controuerſia eſt Dicæarcho familiari tuo cum Theophraſto amico meo, ut ille tuus τὸν πρακτικὸν βίον longe omnibus anteponat, hic autem τὸν θεωρητικόν, utrique à me mos geſtus eſſe uideatur: puto enim me Dicæarcho affatim ſatisfeciſſe: reſpicio nunc ad hanc familiam, quæ mihi non modo, ut requieſcam, permittit, ſed reprehendit, quia non ſemper quierim. quare incumbamus ò noſter Tite ad illa præclara ſtudia, & eò, unde diſcedere non oportuit, aliquando reuertamur. Quod de Quinti fratris epiſtola ſcribis, ad me quoque fuit πρόσθε λέων, ὄπιθεν δέ. quid dicam, neſcio: nam ita deplorat primis uerſibus manſionem ſuam, ut quemuis mouere poſſit: ita rurſus remittit, ut me roget, ut annales ſuos emendem, & edam. illud tamen, quod ſcribit, animaduertas uelim, de portorio circumuectionis. ait ſe de conſilij ſententia rem ad ſenatum reieciſſe. nondum uidelicet meas literas legerat; quibus ad eum, re conſulta, & explorata, perſcripſeram, non deberi. uelim, ſi qui Græci iam Romam ex Aſia de ea cauſa uenerunt, uideas, &, ſi tibi uidebitur, ijs demonſtres, quid ego de ea re ſentiam. ſi poſſum diſcedere, ne cauſa optima in ſenatu pereat, ego ſatisfaciam publicanis: εἰ δὲ μή, (uere tecum loquar) in hac re malo uniuerſæ Aſiæ, & negotiatoribus: nam eorum quoque uehementer intereſt. hoc ego ſentio ualde nobis opus eſſe. ſed tu id uidebis. Quæſtores autem, quæſo, num ẽt de ciſtophoro dubitãt? nã ſi aliud nihil erit, cum erimus omnia experti, ego illud ne quidem contẽnam, quod extremum eſt. Te in Arpinati uidebi=

mus, & hospitio agresti accipiemus, quoniam maritimus hoc contempsisti. Vale.

CICERO ATTICO S.

PRORSVS, ut scribis, ita sentio. turbatur Sampsiceramus. nihil est, quod non timendum sit. ὁμολογουμένως τυραννίδα συσκευάζεται: quid enim ista repentina affinitatis coniunctio, quid ager Campanus, quid effusio pecuniæ significant? quæ si essent extrema, tamen esset nimium mali, sed ea natura rei est, ut hæc extrema esse non possint: quid enim eos hæc ipsa per se delectare possunt? nunquam huc uenissent, nisi ad alias res pestiferas aditus sibi compararent. Dij immortales. uerum, ut scribis, hæc in Arpinati ad VI. circiter Id. Maias non deflebimus, ne & opera, & oleum philologiæ nostræ perierit, sed conferemus tranquillo animo. neque tam me εὐελπιστία consulatur, ut antea, quàm ἀδιαφορία, qua nulla in re tam utor, quàm in hac ciuili, et publica. quin etiam, quod est subinane in nobis, & non ἀφιλόδοξον, (bellum est enim sua uitia nosse) id afficitur quadam delectatione: solebat enim me pungere, ne Sampsicerami merita in patriam ad annos DC maiora uiderentur, quàm nostra. hac quidem cura certe iam uacuus sum: iacet enim ille sic ut Phocis Curiana stare uideatur. sed hæc coràm. tu tamen * uideris mihi Romæ fore ad nostrum aduentum. quod sanè facile patiar, si tuo commodo fieri possit. sin, ut scribis, ita uenies: uelim è Theophane expiscere, quonam in me animo sit Arabarches. quæres scilicet

κατὰ τὸ κηδεμονικὸν, & ad me ab eo quasi ὑποθήκας afferes, quemadmodum me geram. aliquid ex eius sermone poterimus περὶ τῶν ὅλων suspicari. Vale.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI aliquot epistolas tuas: ex quibus intellexi, quàm suspenso animo, & solicito scire aueres, quid esset noui. tenemur undique, neque iam, quo minus seruiamus, recusamus, sed mortem, & eiectionem, quasi maiora, timemus, quæ multo sunt minora. atque hic status, qui una uoce omniũ gemitur, neque uerbo cuiusquam subleuatur, σκοπὸς est, ut suspicor, illis, qui timent ullam cuiusquam largitionem relinquere. unus loquitur, & palàm aduersatur adolescens Curio. huic plausus maximi, consalutatio forensis perhonorifica, signa præterea beneuolentiæ permulta à bonis impertiuntur. Fusium clamoribus, & conuitijs, & sibilis consectantur. his ex rebus non spes, sed dolor est maior, cum uideas ciuitatis uoluntatem solutam, uirtutem alligatam. ac, ne forte quæras κατὰ λεπτὸν de singulis rebus, uniuersa res est eò deducta, spes ut nulla sit aliquando non modo priuatos, uerum etiam magistratus liberos fore. attamen in oppressione sermo in circulis duntaxat, & in conuiuijs est liberior, quàm fuit. uincere incipit timorem dolor, sed ita, ut omnia sint plenissima desperationis. habet etiam Campana lex execrationem in coitione candidatorum, si mentionem fecerint, quo aliter ager possideatur, atq; ut ex legibus Iulijs non dubitant iurare cæteri. Laterensis existimatur

recte fecisse, q Tribunatum pl. petere destitit, ne iuraret. sed de Rep. non libet plura scribere. Displiceo mihi, nec sine summo scribo dolore. me tueor, ut oppressis omnibus, non demisse; ut tantis rebus gestis, parum fortiter. à Cæsare ualde liberaliter inuitor in legationem illam, sibi ut sim legatus, atque etiam libera legatio uoti causa datur. sed hæc & præsidij apud furorem Pulchelli non habet satis, & à fratris aduentu me ablegat: illa & munitior est, & non impedit, quo minus adsim, cum uelim, & hanc ego teneo, sed usurum me nõ puto. neq; tamen scit quisquã. nõ libet fugere: aueo pugnare. magna sunt hominum studia. sed nihil affirmo. tu hæc silebis. De Statio manumisso, & non nullis alijs rebus angor equidem, sed iam prorsus occallui. tu, uellẽ ego, & cuperem, adesses. nec mihi consilium, nec consolatio deesset. sed ita te para, ut, si inclamaro, aduoles. Vale.

CICERO ATTICO S.

MVLTA me sollicitant, & ex Reip. tanto motu, & ex ijs periculis, quæ mihi ipsi intenduntur: & sexcenta sunt: sed mihi nil est molestius, quàm Statium manumissum. nec meum imperium, ac mitto imperium, non simultatem meam reuereri saltem? nec quid faciam, scio: neque tantum est in re, quantus est sermo. ego autem ne irasci quidem possum ijs, quos ualde amo. tantum doleo, ac mirifice quidem. cætera in magnis rebus, minæ Clodij, contentionesq;, quæ mihi proponuntur, modice me tangunt: etenim uel subire eas uideor mihi summa cum dignitate, uel declinare nulla cum mo-

lestia posse. dices fortasse, dignitatis ἅλις tanquam δρυός: saluti si me amas, consule. me miserum, cur non ades? nihil te profecto præteriret. ego fortasse τυφλώττω, & nimium τῷ καλῷ προσπέπονθα. scito nihil unquã fuisse tã infame, tã turpe, tã peræque omnibus generibus, ordinibus, ætatibus offensum, quàm hunc statum, qui nunc est, magis mehercule, quàm uellem, non modo quàm putaram. populares isti iam etiam modestos homines sibilare docuerunt. Bibulus in cœlo est, nec, quare, scio: sed ita laudatur, quasi unus homo nobis cunctando restituit rem. Pompeius, nostri amores, quod mihi summo dolori est, ipse se afflixit: neminé tenet: uoluntate, an metu necesse sit ijs uti, uereor. Ego autem neque pugno cum illa causa propter illam amicitiam: neque approbo, ne omnia improbé, quæ antea gessi, utor uia. populi sensus maxime in theatro, & spectaculis perspectus est: nam gladiatoribus quà dominus, quà aduocati sibilis conscissi: ludis Apollinaribus Diphilus tragœdus in nostrum Pompeium petulãter inuectus est. Nostra miseria tu es Magnus. millies coactus est dicere eadem. Virtutem istam, ueniet tempus, cum grauiter gemes: totius theatri clamore dixit, itemq; cætera: nam & eiusmodi sunt ij uersus, uti in tempus ab inimico Pompeij scripti esse uideantur. Si neque leges, neque mores cogunt. & cætera magno cum fremitu, & clamore sunt dicta. Cæsar cum uenisset mortuo plausu, Curio filius est insecutus. huic ita plausum est, ut salua Rep. Pompeio plaudi solebat. tulit Cæsar grauiter. literæ Capuam ad Pompeium uolare dicebantur. inimici erant equitibus, qui Curioni stantes plauserant; hostes

omnibus : Rosciæ legi, etiam frumentariæ minitabãtur. sanè res erat perturbata. equidem maluerã, quod erat susceptum ab illis, silentio transiri : sed uereor, ne nõ liceat. non ferunt homines, quod uidetur esse tamen ferendum. sed est iam una uox omnium magis odio firmata, quàm præsidio. Noster autem Publius mihi minitatur, inimicus est. impẽdet negotium: ad quod tu scilicet aduolabis. uideor mihi nostrum illum consularem exercitum bonorum omnium, etiam satis bonorum, habere firmissimum. Pompeius significat studium erga me non mediocre. idem affirmat, uerbum de me illum non esse facturum. in quo non me ille fallit, sed ipse fallitur.

Cosconio mortuo, sum in eius locum inuitatus. id erat uocari in locum mortui. nil me turpius apud homines fuisset : neque uero ad istam ipsam ἀσφάλειαν quidquã alienius : sunt enim illi apud bonos inuidiosi: ego apud improbos meam retinuissem inuidiã, alienam assumpsissem. Cæsar me sibi uellet esse legatũ. honestior hæc declinatio periculi. sed ego hoc non repudio. quid ergo est? pugnare malo: nihil tamen certi. iterum dico, utinam adesses: sed tamen, si erit necesse, arcessemus. quid aliud? quid? hoc opinor, certi sumus perisse omnia : quid enim ἀκκιζόμεθα tandiu? sed hæc scripsi properans, & mehercule timide. posthac ad te aut, si perfidelem habebo, cui dem, scribam plane omnia : aut, si obscure scribam, tu tamẽ intelliges. in his epistolis me Lælium, te Furium faciam. cætera erunt ἐν αἰνίγμασιν.

Hic Cæcilium colimus, & obseruamus diligenter. Edicta Bibuli audio ad te missa. ijs ardet dolore, & ira noster Pompeius. Vale.

CICERO ATTICO S.

ANICATO, ut te uelle intellexeram, nullo loco defui. Numestium ex literis tuis studiose scriptis, libenter in amicitiam recepi. Cæciliũ quibus rebus possum tueor diligenter. Varro satisfacit nobis: Pompeius amat nos carosq; habet. credis? inquies, credo: prorsus mihi persuadet. sed quia, ut uideo, pragmatici homines omnibus historicis præceptis, uersibus denique cauere iubẽt, & uetant credere: alterum facio, ut caueã: alterum, ut non credam, facere non possum. Clodius adhuc mihi denunciat periculum. Pompeius affirmat, non esse periculum; adiurat: addit etiam, se prius occisum iri ab eo, quàm me uiolatum iri. tractatur res. simul quid erit certi, scribam ad te. si erit pugnandum, arcessam ad societatem laboris. si quies dabitur, ab Amalthea te non commouebo. De Repu. breuiter ad te scribam: iam enim, charta ipsa ne nos prodat, pertimesco. itaque posthac, si erunt mihi plura ad te scribenda, ἀλληγορίαις obscurabo. nunc quidem nouo quodam morbo ciuitas moritur; ut, cum omnes ea, quæ sunt acta, improbent, querantur, doleãt, uarietas in re nulla sit, apertéq; loquantur, & iam clare gemant; tamen medicina nulla afferatur: neq; enim resisti sine internecione posse arbitramur: nec uidemus, qui finis cædendi, præter exitium, futurus sit. Bibulus hominum admiratione, & beneuolentia in cœlo est. edicta eius, & conciones describũt, & legunt. nouo quodam genere in summam gloriam uenit. populare nunc nil tam est, quàm odium popularium. hæc quò sint eruptura, timeo. sed, si dispicere

quid cœpero, ſcribam ad te apertius. tu, ſi me amas tantum, quantum profecto amas; expeditus facito ut ſis; ſi inclamaro, ut accurras. ſed do operam, & dabo, ne ſit neceſſe. Quod ſcripſeram, te Furium ſcripturum: nil neceſſe eſt tuum nomen mutare. me faciam Lælium, & te Atticum, neque utar meo chirographo, neque ſigno, ſi modo erunt eiuſmodi literæ, quas in alienum incidere nolim. Diodorus mortuus eſt: reliquit nobis HS fortaſſe centies. Comitia Bibulus cum Archilochio edicto in ante diem XV. Cal. Nou. diſtulit. A' Vibio libros accepi; poeta ineptus: nec tamen ſcit nihil, & eſt non inutilis. deſcribo, & remitto. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Rep. quid ego tibi ſubtiliter? tota perijt: atq; hoc eſt miſerior, quam reliquiſti, quòd tum uidebatur eiuſmodi dominatio ciuitatem oppreſſiſſe, quæ iucunda eſſet multitudini, bonis autem ita moleſta, ut tamen ſine pernicie: nunc repente tanto in odio eſt omnibus, ut, quorſum eruptura ſit, horreamus. nam iracundiam, atque intemperantiam illorum ſumus experti, qui Catoni irati, omnia perdiderunt, ſed ita lenibus uti uidebantur uenenis, ut poſſe uideremur ſine dolore interire. nunc uero ſibilis uulgi, ſermonibus honeſtorum, fremitu Italiæ, uereor, ne exarſerint. equidem ſperabam, ut ſæpe etiam loqui tecum ſolebam, ſic orbem Reip. eſſe conuerſum, ut uix ſonitum audire, uix impreſſam orbitam uidere poſſemus: & fuiſſet, ſi homines tranſitum tempeſtatis expectare potuiſſent: ſed

cum diu occulte suspirassent, postea iam gemere, ad extremum uero loqui omnes, & clamare cœperunt. itaque ille amicus noster insolens infamiæ, semper in laude uersatus, circunfluens gloria, deformatus corpore, fractus animo, quò se conferat, nescit: progressum præcipitem inconstantem reditum uidet: bonos inimicos habet, improbos ipsos non amicos. ac uide mollitiem animi: non tenui lacrymas, cum illum ante diem VIII. Cal. Sext. uidi de edictis Bibuli concionantem, qui antea solitus esset iactare se magnificentissime illo in loco, summo cum amore populi, cunctis fauentibus. ut ille tum humilis, ut demissus erat: ut ipse etiam sibi, non iis solum, qui aderant, displicebat. ò spectaculum uni Crasso iucundum, cæteris non item. nam, quia deciderat ex astris, lapsus potius, quàm progressus uidebatur. & ut Apelles, si Venerem, aut si Protogenes Ialysum illum suum cœno oblitum uideret, magnum, credo, acciperet dolorem: sic ego hunc, omnibus à me pictum, & politum artis coloribus, subito deformatum non sine magno dolore uidi. quanquam nemo putabat propter Clodianum negotium me illi amicum esse debere. tamen tantus fuit amor, ut exhauriri nulla posset iniuria. itaque Archilochia in illum edicta Bibuli populo ita sunt iucunda, ut eum locum, ubi proponuntur: præ multitudine eorum, qui legunt, transire nequeamus; ipsi ita acerba, ut tabescat dolore; mihi mehercule molesta, quòd & eum, quem semper dilexi, nimis excruciát; & timeo. tam uehemens uir, tamq; acer in ferro, & tã insuetus contumeliæ ne omni animi impetu dolori, et iracundiæ pareat. Bibuli qui sit exitus futurus.

nescio. ut nunc res se habet, admirabili gloria est. qui cum comitia in mensem Oct. distulisset, quod solet ea res populi uoluntatem offendere, putarat Cæsar oratione sua posse impelli concionem, ut iret ad Bibulum. multa cum seditiosissime diceret, uocem exprimere non potuit. quid quæris? sentiunt se nullam ullius partis uoluntatem tenere: eo magis uis nobis est timenda. Clodius inimicus est nobis. Pompeius confirmat eum nil esse facturum contra me. mihi periculosum est credere. ad resistendum me paro. studia spero me summa habiturum omnium ordinum. te cum ego desidero, tum uero res ad tempus illud uocat. plurimum consilij, animi, præsidij denique mihi, si te ad tēpus uidero, accesserit. Varro satis mihi facit. Pompeius loquitur diuinitus. spero nos aut cum summa gloria, aut certe sine molestia esse discessuros. Tu, quid agas, quemadmodum te oblectes, quid cum Sicyonijs egeris, ut sciam cura. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVAM uellem Romæ mansisses: quod egisses profecto, si hæc fore putassemus: nam Pulchellum nostrū facillime teneremus, aut certe, quid esset facturus, scire possemus. nunc se res sic habet. uolitat, furit, nil habet certi, multis denunciat; quod sors obtulerit, id acturus uidetur. cum uidet, quo sit in odio status hic rerum; in eos, qui hæc egerunt, impetum facturus uidetur. cum autē rursus opes, & uim exercitus recordatur, conuertit se in nos. nobis autem ipsis tum uim, tum iudicium minatur. cum hoc Pōpeius egit, et, ut ad me ipse referebat, (alium

enim habeo neminem testem) uehementer egit, cum diceret, in summa se perfidiæ, & sceleris infamia fore, si mihi periculum crearetur ab eo, quem ipse armasset, quem plebeium fieri passus esset: sed fidem recepisse sibi & ipsum & Appium de me: hanc si ille non seruaret, ita laturum, ut omnes intelligerent, nihil sibi antiquius amicitia nostra fuisse. hæc, & in eam sententiam cum multa dixisset, aiebat illum primo sanè diu multa contra, ad extremũ autem manus dedisse, & affirmasse nil se contra eius uoluntatem esse facturum. sed postea tamen ille non destitit de nobis asperrime loqui. quod si non faceret, tamẽ ei nihil crederemus, atque omnia, sicut facimus, pararemus. nunc ita nos gerimus, ut in dies singulos & studia in nos hominum, & opes nostre augeantur. Remp. nulla ex parte attingimus. in causis, atque in illa opera nostra forensi, summa industria uersamur. quod egregie non modo ijs, qui utuntur opera, sed etiam in uulgus gratum esse sentimus. domus celebratur: occurritur: renouatur memoria Consulatus, studia significantur: in eam spem adducimur, ut nobis ea contentio, quæ impendet, interdum non fugienda uideatur. nunc mihi & consilijs opus est tuis, & amore, & fide, quare aduola. expedita mihi erunt omnia, si te habebo. multa per Varronem nostrum agi possunt, quæ te urgente erunt firmiora: multa ab ipso Publio dici, multa cognosci, quæ tibi occulta esse non poterunt: multa etiam: sed absurdum est singula explicare, cum ego te requiram ad omnia. unum illud tibi persuadeas uelim, omnia mihi fore explicata, si te uidero: sed totum est in eo, si ante, quàm ille ineat magistratum.

puto, Pompeium Crasso urgente, si tu aderis, qui per βοώπιδα ex ipso intelligere possis, qua fide ab illis agatur, nos aut sine molestia, aut certe sine errore futuros. precibus nostris, & cohortatione non indiges. quid mea uoluntas, quid tempus, quid rei magnitudo postulet, intelligis. De Rep. nihil habeo ad te scribere, nisi summum odium omnium hominum in eos, qui tenent omnia: mutationis tamen spes nulla. sed quod facile sentias, tædet ipsum Pompeium, uehementerq; pœnitet. non prouideo satis, quem exitum futurum putem. sed certo uidentur hæc aliquò eruptura. Libros Alexandri, negligentis hominis, & non boni poetæ, sed tamen non inutilis, tibi remisi. Numerium Numestium libenter accepi in amicitiam, & hominem grauem, & prudentem, & dignum tua commendatione cognoui. Vale.

CICERO ATTICO S.

NVNQVAM ante arbitror te epistolam meam legisse, nisi mea manu scriptam. ex eo colligere poteris, quanta occupatione distinear: nam, cum uacui temporis nil haberem, & cum recreandæ uoculæ causa necesse esset mihi ambulare, hæc dictaui ambulans. primũ igitur illud te scire uolo, Sampsiceramum, nostrum amicum, uehementer sui status pœnitere, restituiq; in eum locum cupere, ex quo decidit, doloremq; suum impertire nobis, & medicinam interdũ aperte quærere, quã ego possum inuenire nullam: deinde omnes illius partis auctores, ac socios nullo aduersario consenescere: consensionem uniuersorum nec uoluntate, nec sermone maiorẽ unquam

fuiſſe Nos autem (nam id te ſcire cupere certo ſcio) publicis conſilijs nullis interſumus, totosq; nos ad forenſem operam, laboremq; contulimus. ex quo, quod facile intelligi poſſit, in multa cõmemoratione earum rerum quas geſſimus, deſiderioq; uerſamur. ſed βοώπιδος noſter conſanguineus non mediocres terrores iacit, atque denunciat, & Sampſiceramo negat, cæteris præ ſe fert, & oſtentat. quamobrem, ſi me amas tantum, quantum profecto amas; ſi dormis, expergiſcere; ſi ſtas, ingredere; ſi ingrederis, curre; ſi curris, aduola. credibile non eſt, quantum ego in conſilijs, & prudentia tua, quodq; maximum eſt, quantum in amore, & fide ponam. magnitudo rei longam orationem fortaſſe deſiderat: coniunctio uero noſtrorum animorum breuitate contenta eſt. permagni noſtra intereſt, te, ſi comitijs non potueris, at declarato illo eſſe Romæ. Cura, ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

QVAS Numeſtio literas dedi, ſic te ijs euocabam, ut nihil acrius, neque incitatius fieri poſſet. ad illam celeritatem adde etiam ſi quid potes. ac ne ſis perturbatus: noui enim te; & non ignoro, quàm ſit amor omnis ſolicitus, atque anxius. ſed res eſt, ut ſpero, non tam exitu moleſta, quàm aditu. Vectius ille, ille noſter index, Cæſari, ut perſpicimus, pollicitus eſt, ſeſe curaturum, ut in aliquam ſuſpicionem facinoris Curio filius adduceretur. itaque inſinuatus in familiaritatem adoleſcentis, & cum eo, ut res indicat, ſæpe congreſſus, rem in eum locum dedu-

xit, ut diceret ſibi certum eſſe cum ſuis ſeruis in Pom=
peium impetum facere, eumq́; occidere. hoc Curio
ad patrem detulit, ille ad Pompeium. res delata ad
ſenatum eſt. introductus Vectius, primo negabat ſe un
quam cum Curione reſtitiſſe: neq; id ſanè diu: nam ſta
tim fidem publicam poſtulauit: reclamatum eſt. tū ex=
poſuit, manum fuiſſe iuuentutis duce Curione, in qua
Paulus initio fuiſſet, et Cn. Cepio hic Brutus, & Lētu
lus Flaminis filius conſcio patre: poſtea C. Septimium
ſcribam Bibuli pugionem ſibi à Bibulo attuliſſe. quod
totum irriſum eſt: Vectio pugionem defuiſſe, niſi ei
Conſul dediſſet. eoq́; magis id eiectū eſt, quòd ad III.
Id. Maii Bibulus Pompeium fecerat certiorem, ut caue=
ret inſidias: in quo ei Pompeius gratias egerat. introdu
ctus Curio filius, dixit ad ea, quæ Vectius dixerat: ma
ximeq́; in eo tum quidem Vectius eſt reprehenſus, quòd
dixerat adoleſcentum conſilium, ut in foro cum gladia=
toribus Gabinii Pompeium adorirentur, in eo principem
Paulum fuiſſe, quem conſtabat eo tempore in Macedo=
nia fuiſſe, fit S. C. ut Vectius, quòd confeſſus eſſet ſe
cum telo fuiſſe, in uincula coniiceretur: qui eum emi=
ſiſſet, contra remp. eſſe facturum. res erat in ea opinio
ne, ut putarent id eſſe actum, ut Vectius in foro cum
pugione, & item ſerui eius comprehenderentur cum
telis, deinde ille ſe diceret indicaturum. idq́; ita actum
eſſet, niſi Curiones rem ante ad Pompeium detuliſſent.
tum S. C. in cōcione recitatum eſt. poſtero autem die
Cæſar, is, qui olim Prætor cū eſſet, Q. Catulum ex in=
feriore loco iuſſerat dicere, Vectium in Roſtra produxit,
eumq́; in eo loco conſtituit, quò Bibulo Cos. aſpirare
non

non liceret. hic ille omnia, quæ uoluit, de rep. dixit, ut qui illuc factus, institutusq; uenisset. primum Cepionem de oratione sua sustulit, quem in senatu accerrime nominarat: ut appareret, noctem, & nocturnam deprecationem intercessisse. deinde quos in senatu ne tenuissima quidem suspicione attigerat, eos nominauit: Lucullum, à quo solitum esse ad se mitti C. Fannium, illum, qui in P. Clodium subscripserat: L. Domitium, cuius domum constitutam fuisse, unde eruptio fieret. me non nominauit: sed dixit, consularem disertum, uicinum Consulis, sibi dixisse, Ahalam Seruilium aliquem, aut Brutum opus esse reperiri. addidit ad extremum, cum iam demissa concione reuocatus à Vatinio fuisset, se audisse à Curione, his de rebus conscium esse Pisonem generum meum, & M. Laterensem. nunc reus erat apud Crassum Diuitem de ui, &, cum esset damnatus, erat indicium postulaturus: quod si impetrasset, iudicia fore uidebantur. ea nos, utpote qui nihil contemnere solemus, non pertimescebamus. hominum quidem summa erga nos studia significabantur: sed prorsus uitæ tædet: ita sunt omnia omnium miseriarum plenissima. modo cædem timueramus, quam oratio fortissimi senis Q. Considij discusserat: ea, quam quotidie timere potueramus, subito exorta est. quid quæris? nil me infortunatius, & Catulo, cum splendore uitæ, tum hoc tempore. nos tamen in his etiam miseris erecto animo, & minime perturbato sumus, honestissimeq; dignitatem nostram, & magna cura tuemur. Pompeius de Clodio iubet nos esse sine eura, & summã in nos beneuolentiam omni ratione significat. te habere con-

ſiliorum auctorem, ſolicitudinum ſocium, omni in cogitatione coniunctum cupio. quare, ut Numeſtio mandaui, tecū ut ageret, item atque eo, ſi poteſt, acrius te rogo, ut plane ad nos aduoles. reſpiraro, ſi te uidero. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM aliquem apud te laudaro tuorum familiarium, uolā illū ſcire ex te, me id feciſſe; ut nuper me ſcis ſcripſiſſe ad te de Varronis erga me officio; te ad me reſcripſiſſe, eā rē ſummæ tibi uoluptati eſſe. ſed ego mallē ad illum ſcripſiſſes, mihi illum ſatisfacere: mirabiliter enim moratus eſt, ſicut noſti ἐλικτὰ, κυό οὐδέν. nos tenemus præceptum illud, τὰς τῶν κρατοὺντων. ad hercule alter tuus famigliaris Hortēſius quàm plena manu, quā ingenue, quàm ornate noſtras laudes in aſtra ſuſtulit, cum de Flacci Prætura, & de illo tempore Allobrogum diceret. ſic habeto, nec amantius, nec honorificentius, nec copioſus potuiſſe dici. ei te hoc ſcribere à me tibi eſſe miſſum, ſanè uolo. ſed quid tu ſcribas? quē iam ego uenire, atque adeſſe arbitror. ita enim egi tecum ſuperioribus literis. ualde te expecto, ualde deſidero neque ego magis, quàm ipſa res, & tempus poſcit. his de negotijs quid ſcribam ad te, niſi idem quod ſæpe? Rep. nil deſperatius: his, quorum opera, nil maiore odio. Nos, ut opinio, & ſpes, & coniectura noſtra fert, firmiſſima beneuolentia hominum muniti ſumus. quare aduola: aut expedies nos omni moleſtia, aut eris particeps. ideo ſum breuior, quòd, ut ſpero, coràm breui conferre, quæ uolumus, licebit. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER III.

CICERO ATTICO S.

CVM antea maxime nostra interesse arbitrabar, te esse nobiscum: tum uero, ut legi rogationem, intellexi ad iter, quod constitui, nil mihi optatius cadere posse, quàm ut tu me quàmprimũ cõsequare; ut, cum ex Italia profecti essemus, siue per Epeirũ iter esset faciundum, tuo, tuorumq; præsidio uteremur; siue aliud quid agendum esset, certũ consiliũ de tua sentẽtia capere possemus. quam ob rem te oro, des operam, ut me statim consequare. facilius potes, quoniam de prouincia Macedonia perlata lex est. pluribus uerbis tecum agerẽ, nisi pro me apud te res ipsa loqueretur.

Vale.

CICERO ATTICO S.

ITINERIS nostri causa fuit, quòd non habebam locũ, ubi pro meo iure diutius esse possem, quàm in fundo Sicæ, præsertim nõdum rogatione correcta. & simul intelligebam, ex eo loco, si te haberem, posse me Brundusium referre; sine te autem non esse nobis illas parteis tenendas propter Antroniũ. nunc, ut ad te antea scripsi, si ad nos ueneris, consilium totius rei capiemus. iter esse molestũ scio: sed tota calamitas omneis molestias habet plura scribere nõ possũ, ita sũ animo perculso, & abecto Cura ut ualeas. D. VI. Id. Apr. Naryci Locridis.

CICERO ATTICO S.

VTINAM illum diem uideam, cum tibi agam gratias, quòd me uiuere coegisti. adhuc quidẽ ualde me pœnitet. ſed te oro, ut ad me Vibonem ſtatim uenias, quò ego multis de cauſis conuerti iter meum. ſed eò ſi ueneris, de toto itinere, ac fuga mea conſilium capere potero. ſi id non feceris, mirabor. ſed cõfido te eſſe facturũ. Vale.

CICERO ATTICO S.

MISERIAE noſtræ potius uelim, quàm inconſtãtiæ tribuas, quòd à Vibone, quò te accerſſebamus, ſubito diſceſſimus: allata eſt enim nobis rogatio de pernicie mea: in qua quod confectũ eſſe audieramus, erat huiuſmodi, ut mihi ultra quadringenta millia liceret eſſe. illò cum peruenire non liceret, ſtatim iter Brunduſiũ uerſus contuli ante diem rogationis, ne et Sica, apud quẽ eram, periret, & quòd Melitæ eſſe non licebat. nunc tu propera, ut nos cõſequare, ſi modo recipiemur. adhuc inuitamur benigne: ſed, quod ſupereſt, timemus. me mi Pomponi ualde pœnitet uiuere. qua in re apud me tu plurimũ ualuiſti. ſed hæc coram. fac modo, ut uenias. Vale.

CICERO ATTICO S.

TERENTIA tibi & ſæpe, & maximas gratias agit. id eſt mihi gratiſſimũ. ego uiuo miſerrimus, & maximo dolore conficior. ad te quid ſcribam, neſcio: ſi enim

es Romæ, iam me assequi non potes: sin es in uia; cum eris me assecutus, coram agemus, quæ erunt agenda. tantũ te oro, ut, quoniã me ipsum semper amasti, eodẽ amore sis: ego.n. idẽ sum: inimici mei mea mihi, nõ me ipsum ademerũt. Cura ut ualeas. VIII. Id. Apr. Thurij.

CICERO ATTICO S.

NON fuerat mihi dubium, quin te Tarenti, aut Brundusij uisurus essem: idq́; ad multa pertinuit, in eis, ut & in Epeiro consisteremus, & de reliquis rebus tuo cõsilio uteremur. quoniã id non contigit, erit hoc quoq; in magno numero nostrorum malorum. nobis iter est in Asiã, maxime Cyzicũ. tibi meos cõmendo. me uix, miserèq; sustento. Vale. D. XIIII. Cal. Maij. Tarenti.

CICERO ATTICO S.

BRVNDVSIVM ueni ad Cal. Maias. eo die pueri tui mihi à te literas reddiderunt: & alij pueri post diem tertiũ eius diei literas alias attulerunt. Quod me rogas, & hortaris, ut apud te in Epeiro sim: uoluntas tua mihi ualde grata est, & minime noua, & consilium mihi quidem optatum, si liceret ibi omne tempus consumere (odi enim celebritatem, fugio homines, lucem aspicere uix possum: esset mihi ista solitudo, præsertim tam familiari in loco, non amara) sed itineris causa, ut diuertar, primum est deuium, deinde ab Antonio, & cæteris quatridui: deinde sine te. nam castellum munitum habitanti mihi prodesset, transeunti non est necessariũ.

quòd si auderem, Athenas peterem. sanè ita cadebat, ut uellem. nunc & nostri hostes ibi sunt, & te non habemus, & ueremur, ne interpretentur, illud quoq; oppidũ ab Italia non satis abesse: nec scribis, quam ad diem te expectemus. Quod me ad uitam uocas: unum efficis, ut à me manus abstineã: alterum nõ potes, ut me non nostri cõsilij utique pœniteat: quid enim est, quod me retineat? præsertim si spes ea non est, quæ nos proficiscẽtes prosequebatur. non faciam, ut enumerem miserias omnes, in quas incidi per summam iniuriam, & scelus non tam inimicorum meorum, quàm inuidorum; ne & meum mœrorem exagitem, & te in eundẽ luctũ uocem. hoc confirmo, neminem unquam tanta calamitate esse affectum, nemini mortem magis optandam fuisse. cuius oppetendæ tempus honestissimum prætermissum est. reliqua tempora nõ sunt tam ad medicinã, quàm ad finem doloris. De Rep. uideo te colligere omnia, quæ putes aliquam spem mihi posse afferre mutandarũ rerum. quæ quanquam exigua sunt: tamen, quoniam placet, expectemus. Tu nihilo minus, si properaris, nos consequere: nam aut accedemus in Epeirum, aut per Candauiam "tarde ibimus. dubitationem autem de Epeiro non inconstantia nostra afferebat, sed quòd de fratre, ubi eũ uisuri essemus, nesciebamus. quem quidem ego nec quo modo uisurus, nec ubi dimissurus sim, scio. id est maximum, & miserrimum meorum omnium miseriarum.

Ego & sæpius ad te, & plura scriberem, nisi mihi dolor meus cum omneis parteis mentis, tum maxime huius generis facultatem ademisset. uidere te cupio. Cura, ut ualeas. Prid. Cal. Maij, Brũdusij, proficiscẽs.

CICERO ATTICO S.

SCRIPSERAM ad te, quas ob causas in Epei-rum non essemus profecti; quòd & Achaia propè esset, plena audacissimorum inimicorum; & exitus difficiles haberet, cum inde proficisceremur. accessit, cum Dyrrhachij essemus, ut duo nuntij afferrentur; unus, classe fratrem Epheso Athenas; alter, pedibus per Macedoniam uenire. itaque illi obuiam misimus Athenas, ut inde Thessalonicam ueniret: ipsi processimus, & Thessalonicam ad X. Cal. Iun. uenimus: neque de illius itinere quidquam certi habebamus, nisi eum ab Epheso ante aliquãto profectum. nunc, istic quid agatur, magnopere timeo. quanquam tu altera epistola scribis, idib. Maijs, audire, fore, ut acrius postularet; altera, iam esse mitiora. sed hæc pridie data, quàm illa: quo conturbor magis. itaque, cum meus me mœror quotidianus lacerat, & conficit: tum uero hæc addita cura uix mihi uitam reliquam facit. sed & nauigatio perdifficilis fuit, & ille incertus, ubi ego essem, fortasse alium cursum petiuit: nam Phaeto lib. eum non uidit: uento reiectus ab illo in Macedoniam, Pellæ mihi præsto fuit. reliqua q̃ mihi timenda sint, uideo. nec, quid scribam, habeo: & omnia timeo. nec tam miserum est quidquam, quod nõ in nostram fortunam cadere uideatur. equidem adhuc miser in maximis meis ærumnis, & luctibus hoc metu adiecto maneo Thessalonicæ suspensus, nec audeo quidquam. Nunc ad ea, quæ scripsisti. Tryphonem Cæcilium non uidi. Sermonem tuum, & Pompeij cognoui ex tuis literis. Motum in Rep. non tantum ego uideo,

quantum tu aut uides, aut ad me consolandum affers: Tigrane enim neglecto, sublata sunt omnia. Varroni me iubes agere gratias: faciam: item Hypsæo. Quod suades, ne longius discedamus, dum acta mensis Maij ad nos perferantur: puto me ita esse facturum, sed, ubi, nondum statui: atque ita perturbato sum animo de Quinto, ut nihil queam statuere: sed tamen statim te faciam certiorem. Ex epistolarum mearum inconstantia puto te mentis meæ motum uidere. qui, etsi incredibili, & singulari calamitate afflictus sum, tamen non tam ex miseria, quàm ex culpæ nostræ recordatione commotus: cuius enim scelere impulsi, ac proditi simus, iam profecto uides: atque utinam iam ante uidisses, neque totum animum tuum mœrori mecum simul dedisses. quare, cum me afflictum, & confectum luctu audies, existimato me stultitiæ meæ pœnã ferre grauius, quàm euenti, quòd ei crediderim, quem esse nefarium non putaram. me & meorum malorum memoria, et metus de fratre in scribendo impedit. tu ista omnia uide, & guberna. Terentia tibi maximas gratias agit. literarum exemplum, quas ad Pompeium scripsi, misi tibi. Vale. D. IIII. Cal. Iunias, Thessalonicæ.

CICERO ATTICO S.

QVINTVS frater cum ex Asia discessisset ante Cal. Maias, & Athenas uenisset Idibus, ualde fuit ei properandum, ne quid absens acciperet calamitatis, si quis forte fuisset, qui contentus nostris malis non esset. itaque malui eum properare Romam, quàm ad me uenire. & simul (dicam enim quod uerum est, ex quo

magnitudinē miseriarū mearū perspicere possis) animū inducere nō potui, ut aut illū amantissimū mei, mollissimo animo, tanto in mœrore aspicerē, aut meas miserias luctu afflictas, & perditā fortunā illi offerrem, aut ab illo aspici paterer. atq; etiā illud timebā, quod profecto accidisset, ne à me digredi non posset. uersabatur mihi tempus illud ante oculos, cū ille aut lictores dimitteret, aut ui euelleretur ex complexu meo. huius acerbitatis euentum altera acerbitate nō uidendi fratris uitaui. in hunc me casum uos uiuendi auctores impulistis. itaque mei peccati luo pœnas. quanquam tuæ me literæ sustētant, ex quibus, quantum tu ipse sperei, facile perspicio. quæ quidem tamen aliquid habebant solatij ante, quā eò uenisti, A POMPEIO NVNC HORTENSIVM ALLICE, ET EIVSMODI VIROS. obsecro mi Pomponi nondum perspicis, quorum opera, quorum insidijs, quorum scelere perierimus? sed tecum hæc coràm agemus. tantum dico, quod scire te puto: nos non inimici, sed inuidi perdiderunt. nunc si ita sunt, quæ speras, sustinebimus nos, & spe, qua iubes, nitemur. sin, ut mihi uidentur, infirma sunt; quod optimo tempore facere non licuit, minus idoneo fiet. Terentia tibi sæpe gratias agit. Mihi etiam unum de malis in metu est fratris miseri negotium. quod, si sciam, cuiusmodi sit; sciam, quid agendū mihi sit. Me etiā nunc istorū beneficiorū, & literarū expectatio, ut tibi placet, Thessalonicæ tenet. si quid erit noui allatum, sciā, de reliquo quid agendum sit. Tu, si, ut scribis, Cal. Iun. Roma profectus es, propediem nos uidebis. literas, quas ad Pompeium scripsi, tibi misi. Vale. Idib. Iun. Thessalonicæ.

CICERO ATTICO S.

ACTA quæ essent usq; ad VIII. Cal. Iun. cognoui ex tuis literis. reliqua expectabam, ut tibi placebat, Thessalonicæ. quibus allatis, facilius statuere potero, ubi sim: nã si erit causa, si quid agetur, si spem uidero, aut ibidẽ operiar, aut me ad te conferã: sin, ut tu scribis, ista euanuerint, aliud aliquid uidebimus. omnino adhuc nihil mihi significatis, nisi discordiam istorum, quæ tamen inter eos de omnibus potius rebus est, quã de me. itaque, quid ea mihi prosit nescio. sed tamen, quoad me uos sperare uultis, uobis obtemperabo. Nã quod me tam sæpe, & tam uehementer obiurgas, & animo infirmo esse dicis: quæso ecquod tantũ malum est, quod in mea calamitate non sit? ecquis unquam ex tam amplo statu, in tam bona causa, tantis facultatibus, ingenij, consilij, gratiæ, tãtis præsidijs bonorũ omnium concidit? possum obliuisci, qui fuerim; nõ sentire, qui sim? quo careã honore? qua gloria? quibus liberis? quibus fortunis? quo fratre? quem ego (ut nouum calamitatis genus attendas) cum pluris facerem, quàm me ipsum, semperq; fecissem, uitaui, ne uiderem, ne aut illius luctum, squalloremq; aspicerem, aut me, quem ille florentissimum reliquerat, perditum illi, afflictumq; offerrẽ. mitto cætera intolerabilia: etenim fletu impedior. hic utrum tandẽ sum accusandus? ꝙ doleo, an quòd commisi, ut hæc aut non retinerem (quod facile fuisset, nisi intra parietes meos de mea pernicie consilia inirentur) aut certe uiuus amitterem? hæc eo scripsi, ut potius releuares me, quod facis, quàm aut castigatione, aut obiurgatione dignum

putares;eoq́; ad te minus multa ſcribo, quòd & mœro-
re impedior, &, quid expectem iſtinc, magis habeo, quã
quid ipſe ſcribam. quæ ſi erunt allata, faciam te noſtri
conſilij certiorẽ, tu, ut adhuc feciſti, quamplurimis de re-
bus ad me uelim ſcribas, ut prorſus ne quid ignorem.
Vale. XIIII. Cal. Quint. Theſſalonicæ.

CICERO ATTICO S.

ME ET tuæ literæ, et quidam boni nuntij, nõ opti
mis tamen auctoribus, & expectatio ueſtrarum litera-
rũ, & ꝙ tibi ita placuerat, adhuc Theſſalonicæ tenebãt.
ſi accepero literas, quas expecto; ſi ſpes erit ea, quæ ru-
moribus afferebatur, ad te me conferam; ſi non erit, fa-
ciam te certiorem, quid egerim. Tu me, ut facis, ope-
ra, conſilio, gratia iuua: conſolari iam deſine: obiurga-
re uero noli. quod cum facis, ut ego tuum amorem, &
dolorem deſidero: quem ita affectum mea erumna eſſe
arbitror, ut te ipſum conſolari nemo poſſit. Quintum
fratrem optimum, humaniſſimumq́; ſuſtenta. Ad me,
obſecro te, ut omnia certa perſcribas.
Vale. D. IIII. Cal. Quint.

CICERO ATTICO S.

TV quidem ſedulo argumentaris, quid ſit ſperan-
dum, & maxime per ſenatum. idemq́; caput rogationis
proponi ſcribis, quare in ſenatu dici nihil liceat: itaque
ſiletur. hic tu me accuſas quòd me affligem; cũ ita ſim
afflictus, ut nemo unquam: quod tute intelligis. ſpem
oſtendis ſecundũ comitia. quæ iſta eſt eodẽ Tribuno pl.

& inimico Consule De? percussisti autem me etiam de oratione probata. cui uulneri, ut scribis, medere, si quid potes. scripsi equidem olim ei iratus, quòd ille prior scripserat, sed ita compresseram, ut nunquam emanaturã putarem: quo modo exciderit, nescio. sed quia nunquã accidit, ut cum eo uerbo uno concertarem, & quia scripta mihi uidetur negligentius, quàm cætera: puto posse probari, non esse meam. id, si putas me posse sanari, cures uelim. sin plane perij, minus laboro. Ego etiã nunc eodem in loco iaceo, sine sermone ullo, sine cogitatione ulla. licet tibi, ut scribis, significarem, ut ad me uenires Sidona: tamen intelligo & istic prodesse, hic ne uerbo quidem leuare me posse. non queo plura scribere: nec est, quod scribam. uestra magis expecto. Vale. XVI. Cal. Sext. Thessalonicæ.

CICERO ATTICO S.

QVOD ad te scripseram, me in Epeiro futurum: posteaquã extenuari spem nostrã, et euanescere uidi, mutaui cõsilium, nec me Thessalonica cõmoui, ubi esse cõstituerã, quoad aliquid ad me de eo scriberes, quod proximis literis scripseras, fore, uti secundũ comitia aliquid de nobis in senatu ageretur; id tibi Põpeiũ dixisse. qua de re, quoniam comitia habita sunt, tuq; nil ad me scribis: perinde habebo, ac si scripsisses nihil esse, meq; temporis non longinqui spe ductum esse moleste ferã. Quẽ autem motũ te uidere scripseras, qui nobis utilis fore uideretur, eũ nuntiant, qui ueniunt, nullum fore. In Tribunis pl. Dess. reliqua spes est. quã si expectaro, nõ erit, ꝙ putes me causæ meæ, ac uoluntati meorum defuisse.

Quod me ſæpe accuſas, cur hunc meum caſum tam grauiter feram: debes ignoſcere, cum ita me afflictum uideas, ut neminem unquam nec uideris, nec audieris. nā quòd ſcribis te audire, me etiam mentis errore ex dolore affici: mihi uero mens integra eſt, atque utinam tam in periculo fuiſſet, cum ego ijs, quibus meam ſalutem cariſſimam eſſe arbitrabar, inimiciſſimis, crudeliſſimisq; uſus ſum: qui ut me paulum inclinari timore uiderūt, ſic impulerunt, ut omni ſuo ſcelere, & perfidia abuterentur ad exitum meum. nunc, quoniam eſt Cyzicum nobis eundem, quo rarius ad me literæ perferentur, hoc uelim diligentius omnia, quæ putaris me ſcire opus eſſe, perſcribas. Quintum fratrem meum fac diligas. quem ego miſer ſi incolumem relinquo, non me totum periſſe arbitrabor. Vale. Non. Sext.

CICERO ATTICO S.

EX TVIS literis plenus ſum expectatione de Pōpeio, quidnam de nobis uelit, aut oſtendat: omnia enim credo eſſe habita. quibus abſolutis, ſcribis illi placuiſſe agi de nobis. ſi tibi ſtultus eſſe uideor, qui ſperem; facio tuo iuſſu; & ſcio te me ijs epiſtolis potius, & meas ſpes ſolitum eſſe remorari: nunc uelim mihi plane perſcribas, quid uideas. ſcio nos noſtris multis peccatis in hanc ærumnam incidiſſe. ea ſi qui caſus ex parte correxerint, minus moleſte feremus nos uixiſſe, & adhuc uiuere. ego propter uiæ celebritatem, & quotidianam expectationem rerum nouarum non commoui me adhuc Theſſalonica, ſed iam extrudimur, non à Plancio

(nam is quidem retinet) uerum ad ipso loco minime apposito ad tolerandam in tanto luctu calamitatem. In Epeirum ideo, ut scripseram, non iui, quòd subiti mihi uniuersi nuntij uenerant, & literæ, quare nihil esset necesse quamproxime Italiam esse. hinc, si aliquid à comitijs audierimus, nos in Asiam conuertemus: neque adhuc stabat, quò potissimum: sed scies. Vale. XII. Cal. Sext. Thessalonicæ.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI Id. Sext. quatuor epistolas à te missas: unã, qua me obiurgas, & rogas, ut sim firmior: alteram, qua Crassi libertum ais tibi de mea solicitudine, maciéq; narrasse: tertiam, qua demonstras acta in senatu: quartam de eo, quòd à Varrone scribis tibi esse confirmatum de uoluntate Pompeij. ad primam tibi hoc scribo, me ita dolere, ut non modo à mente non deserar, sed id ipsum doleam, me, tam firma mente ubi utar, & quibus cum, non habere: nam si tu me uno non sine mœrore cares, quid me censes, qui & te, & omnibus? & si tu incolumis me requiris, quo modo à me ipsam incolumitatem desiderari putas? nolo commemorare, quibus rebus sim spoliatus, non solum quia non ignoras, sed etiam ne scindam ipse dolorem meum. hoc confirmo, neque tantis bonis esse priuatum quenquã, neque in tantas miserias incidisse. dies autem non modo non leuat luctum hunc, sed etiam auget: nam cæteri dolores mitigantur uetustate, hic non potest non & sensu presentis miseriæ, & recordatione præteritæ uitæ quotidie augeri: desidero enim nõ mea solum, neque meos, sed me ipsum

quid enim ſum? ſed non faciam, ut aut tuum animum angam querelis, aut meis uulneribus ſæpius manus afferam. nam quòd purgas eos, quos ego mihi ſcripſi inuidiſſe, & in eis Catonem: ego uero tantum illum puto ab iſto ſcelere abſuiſſe, ut maxime doleam plus apud me ſimulationem aliorum, quàm iſtius fidem ualuiſſe. cæteri, quos purgas, debent mihi purgati eſſe, tibi ſi ſunt. ſed hæc ſero agimus. Craſſi libertum nihil puto ſincere locutum. In ſenatu rem probe ſcribis actam. ſed quid Curio? an illam orationem non legit? quæ unde ſit prolata, neſcio. ſed Axius eiuſdem diei ſcribens ad me acta, non ita laudat. Curionem. at poteſt ille aliquid prætermittere. tu, niſi quod erat, profecto non ſcripſiſti. Varronis ſermo facit expectationem Cæſaris. atque utinam ipſe Varro incumbat in cauſam. quod profecto cum ſua ſponte, tum te inſtante faciet. ego, ſi me aliquando ueſtri, & patriæ compotem fortuna fecerit, certe efficiam, ut maxime lætere unus ex omnibus amicis; meaq́; officia, & ſtudia, quæ parum antea luxerunt (fatendum eſt enim) ſic exequar, ut me æque tibi, ac fratri, & liberis noſtris, reſtitutum putes. ſi quid in te peccaui, ac potius quoniam peccaui, ignoſce: in me enim ipſum peccaui uehementius, neque hæc eo ſcribo, quo te non meo caſu maximo dolore eſſe affectum ſciam: ſed profecto, ſi, quantum me amas, & amaſti, tantum amare deberes: ac debuiſſes, nunquam eſſes paſſus me, quo tu abundas, egere conſilio; nec eſſes paſſus mihi perſuaderi, utile nobis eſſe, legem de collegijs perferri. ſed tu tantum lacrymas præbuiſti dolori meo, quod erat amoris, tanquam ipſe ego:

quod meritis meis perfectum esse potuit, ut dies, & no
ctes, quid mihi faciendum esset, cogitares, id abs te meo,
non tuo scelere prætermissum est. quòd si non modo tu,
sed quisquam fuisset, qui me Pompeij minus liberali re
sponso preteritum à turpissimo consilio reuocaret, quod
unus tu facere maxime potuisti: aut occubuissem ho=
neste, aut uictores hodie uiueremus. hic mihi ignoscas:
me enim ipsum multo magis accuso; deinde te, quasi me
alterum: & simul meæ culpæ socium quæro. si resti=
tuor, etiam minus uidebimur deliquisse: abs teq; certe
quoniam nullo nostro, tuo ipsius beneficio diligemur.
Quod te cum Culeone scribis de priuilegio locutum, est
aliquid, sed multo est melius abrogari: si enim nemo
impediet, sic est firmius: sin erit, qui ferri non sinat, idem
S.C. intercedet. nec quidquam aliud opus est, quam ab=
rogari. nam prior lex nos nihil lædebat. quàm si, ut
est promulgata, laudare uoluissemus, aut, ut erat negli
genda, negligere, nocere omnino nobis non potuisset.
hic mihi primum non modo consilium defuit, sed etiam
obfuit. cæci, cæci inquam fuimus in uestitu mutan=
do, in populo rogando. quod, nisi nominatim mecum
agi cœptum esset, fieri perniciosum fuit. sed pergo
præterita, ueruntamen ob hanc causam, ut, si quid age
retur, legem illam, in qua popularia multa sunt, ne tan
gatis. uerum est stultum me præcipere, quid agatis, aut
quo modo. utinam modo agatur aliquid. multa occul=
tant tuæ literæ, credo ne uehementius desperatione per
turber: quid enim uides agi posse, aut quo modo? per
senatum ne? ast tute scripsisti ad me, quoddam caput le=
gis Clodium in curiæ poste fixisse, ne referri, neue di=
ci liceret.

ci liceret. quo modo igitur Domitius se dixit relaturũ? quo modo autem iis, quos tu scribis, et de re dicentibus, & ut referretur, postulantibus, Clodius tacuit? ac si per populum, poterit ne nisi de omniũ Tribunorũ pl. sententia? quid de bonis? quid de domo? poterit ne restitui? aut si nõ poterit, egomet quo modo potero? hæc nisi uides expediri, quã in spem me uocas? si autẽ spei nihil est, quæ est mihi uita? itaq; expecto Thessalonicæ acta Cal. Sext ex quibus statuam, in tuos ne agros cõfugiam, ut neq; uideam homines, quos nolim, & te, ut scribis, uideã, & propius sim, si quid agatur; idq; intellexi cum tibi, tum Quinto fratri placere, an abeam Cyzicum. nunc Pomponi, quoniã nil impertisti tuæ prudentiæ ad salutem meã, quòd aut in meipso satis esse consilij decreueras, aut te nil mihi plus debere, quã ut præsto esses, quãdo quidem ego proditus, inductus, coniectus in fraudem, omnia mea præsidia neglexi, totã Italiam in me erectã ad me defendẽdũ destitui, et reliqui; me meis tradidi inimicis, inspectãte, et tacẽte te, qui si nõ plus ingenio ualebas, quàm ego, certe timebas minus: si potes, erige afflictos, & in eo nos iuua. sin omnia sunt obstructa, idipsum fac ut sciamus, et nos aliquãdo aut obiurgare, aut cõmuniter consolari desine. ego si tuã fidem accusarem non me potissimũ tuis tectis crederem. meã amentiam accuso, quòd à te tantũ amari, quantũ ego uellẽ, putaui: quod si fuisset, fidem eandẽ, curam maiorem adhibuisses, me certe ad exitiũ præcipitantẽ retinuisses, istos labores, quos nũc in naufragijs nostris suscipis, nõ subisses. quare fac, ut omnia ad me perspecta, et explorata p scribas, meq;, ut facis, uelis esse aliquẽ, quoniã, qui fui,

& qui esse potui, iã esse nõ possum; et ut his literis, nõ te, sed me ipsum à me esse accusatũ putes. si qui erunt. quibus putes opus esse meo nomine literas dari, uelim cõscribas, curesq; dandas. Vale. D. XIIII. Cal. Sept.

CICERO ATTICO S.

TOTVM iter mihi incertũ facit expectatio literarũ tuarũ Cal. Sext. datarum, nõ aliud aliquid. si spes erit, Epeirũ, sin minus, Cyzicũ, aut aliud quid seq̃mur. tuæ quidẽ literæ, quo sæpius à me legũtur, hoc spem faciũt mihi minorẽ, quã cũ lectæ sunt. tũ id, quod attule* rũt ad spẽ, infirmãt: ut facile appareat te et cõsolationi seruire, et ueritati. idq; te rogo plane, ut ad me, quæ scis ut erunt; quæ putabis, ita scribas. Vale. D. XII. Cal. Sept.

CICERO ATTICO S.

DE Quinto fratre nuncij nobis tristes, nec uarij uenerãt ex ante diem Non. Iun. usque ad prid. Cal. Sept. eo autẽ die Liuinus L. Reguli lib. ad me à Regulo missus uenit. is omnino mẽtionẽ nullã factã esse nũciauit, sed fuisse tamẽ sermonẽ de C. Clodij filio, isq; mihi tũ à fratre literas attulit. sed postridie Sestij pueri uenerũt qui à te literas attulerunt, non tã exploratas à timore quàm sermo Liuinij fuerat. sanè sum in meo infinito mœrore solicitus, & eo magis, quòd Appij quæstio est.

Cætera, quæ ad me eisdẽ literis scribis de nostra spe, intelligo esse languidiora, quã alij ostẽdunt. ego autem quoniam nõ longe ab eo tempore absumus, in quo res

diiudicabitur, aut ad te cõferam me, aut etiã nunc circum hæc loca commorabor. Scribit ad me frater omnia sua per te unum sustineri. quid te aut horter, quod facis; aut agam gratias, quod non expectas? tantum uelim fortuna det nobis potestatẽ, ut incolumes amore nostro perfruamur. Tuas literas semper maxime expecto. in quibus caue, ne aut diligẽtia tua mihi molesta, aut ueritas acerba sit. Vale. D. prid. Non. Sept.

CICERO ATTICO S.

EXPECTATIONEM nobis non paruã attuleras, cũ scripseras Varronẽ tibi pro amicitia cõfirmasse, causam nostrã Põpeium certe suscepturũ: et simul à Cæsare ei literæ, quas expectaret, remissæ essent, auctorẽ etiam daturũ. utrũ id nihil fuit, an aduersatæ sunt Cæsaris literæ? an est aliquid in spe? etiã illud scripseras, eũdẽ, secundũ comitia, dixisse. fac (si uides quãtis in malis iaceam, et si putas esse humanitatis tuæ) me, fac de tota causa nostra certiorẽ: nã Q. frater homo mirus, q̃ me tã ualde amat, omnia mittit spei plena, metuens credo defectionẽ animi mei. tuæ autem literæ sunt uariæ: neque. n. me desperare uis, nec temere sperare. fac, obsecro te, ut omnia, quæ prospici à te possunt, sciamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVOD eiusmodi mihi literæ à uobis afferebãtur, ut aliq̃d ex iis esset expectandũ, spe, et cupiditate Thessalonicæ detẽtus sum. posteaq̃ omnis actio huius anni confecta nobis uidebatur, in Asiam ire nolui, quòd &

celebritas mihi odio est; &, si fieret aliquid à nouis magistratibus, abesse lõge nolebã. itaque in Epeirum ad te statui me conferre: non quo mea interesset loci natura qui lucẽ omnino fugerẽ: sed aut ad salutem libẽtissime ex tuo portu proficiscar: aut, si ea præcisa erit, nusquã facilius hanc miserrimã uitam uel sustentabo, uel quod multo est melius, abiecero. ero cũ paucis, multitudinem dimittã. me tuæ literæ nunquã in tantã spem adduxerunt, quantã aliorũ: attamẽ mea spes etiã tenuior semper fuit, quã tuæ literæ. sed tamen, quoniã cœptum est age, quoquo modo cœptũ est, et quacũque de causa, nõ deserã neq; optimi, atque unici fratris miseras, atq; luctuosas preces, nec Sestij, cæterorumq; promissa, nec spe ærumnosissimæ mulieris Terentiæ, nec miserrimæ mulieris Tulliolæ obsecrationẽ, et fideles literas tuas. mihi Epeirus aut iter ad salutẽ dabit, aut, quod scripsi supra. te oro, et obsecro Põponi, si me omnibus amplissimis, carissimis, iucundissimisq; rebus pfidia hominũ spoliatũ si me à meis consiliarijs proditũ, & proiectũ uides, si intelligis me coactũ, ut ipse me, et meos pderẽ; ut me tua misericordia iuues, et Quintum fratrem, qui potest esse saluus, sustẽtes; Terẽtiã, liberosq; meos tueare; me, si putas te istic uisurum, expectes; si minus, inuisas, si potes mihiq; ex agro tuo tantũ assignes, quãtũ meo corpore occupari potest; & pueros ad me cum literis quamprimũ, & quãsæpissime mittas. Vale. XVI. Cal. Oct.

CICERO SALVTEM Q. CAECILIO Q. F. POMPONIANO ATTICO.

QVOD quidẽ ita esse, et auunculũ tuũ functum

esse officio, uehementissime probo: gaudere me tũ dicã, si mihi hoc uerbo licebit uti. me miserũ, quã omnia essent ex sententia, si nobis animus, si consiliũ, si fides eorũ, quibus credidimus, nõ defuisset. quæ colligere nolo, ne augeã mœrorẽ. sed tibi uenire in mentẽ certo scio, quæ uita esset nostra, quæ suauitas, quæ dignitas. ad quæ recuperãda per fortunas incũbe, ut facis, diẽq; natalem reditus mei cura ut in tuis ædibus amœnissimis agam tecũ, & cũ meis. ego huic spei, & expectationi, quæ nobis proponitur. maxime tamen uolui præstolari apud te in Epeiro: sed ita ad me scribitur, ut putem esse cõmodius nos eisdem in locis esse. De domo, & Curionis oratione, ut scribis, ita est. in uniuersa salute, si ea modo nobis restituetur, inerũt omnia. ex quibus nihil malo, quã domũ. sed tibi nihil mando nominatim: me totũ tuo amori, fideiq; cõmendo. Quòd te in tanta hæreditate ab omni occupatione expedisti, ualde mihi gratũ est. Quod facultates tuas ad meã salutẽ polliceris, ut omnibus rebus à te præter cæteros iuuer: id quantũ sit præsidiũ, uideo: intelligoq;, te multas parteis meæ salutis & suscipere, & posse sustinere, neq;, ut ita facias, rogandũ esse. Quod me uetas quidquã suspicari accidisse ad animũ tuũ, quod secus à me erga te cõmissum, aut prætermissum uideretur: gerã tibi morẽ, & liberabor ista cura: tibi tamen eo plus debebo, quo tua in me humanitas fuerit excelsior, quã in te mea. Velim, qđ uideas, quid intelligas, quid agatur, ad me scribas, omneisq; ad nostrã salutẽ adhortere. Rogatio Sestij neq; dignitatis satis habet, nec cautionis: nam & nominatim ferre oportet, & de bonis diligentius scribi: & id

animaduertas uelim. Vale. IIII. Non. Oct. Thessalonicæ.

CICERO ATTICO S.

TRIGINTA dies erant ipsi, cũ has dabam literas, per quos nullas à uobis acceperam. mihi autẽ erat in animo, iam, ut antea ad te scripsi, ire in Epeirum, & ibi omnem casum potissimum expectare. Te oro, ut, si quid erit, quod perspicias, quancunq; in partẽ, quã planissime ad me scribas, et meo nomine, ut scribis, literas, quibus putabis opus esse, ut des. Vale. V. Cal. Nou.

CICERO ATTICO S.

ET SI diligẽter ad me Quintus frater, & Piso, quæ essent acta, scripserãt: tamẽ uellẽ tua te occupatio nõ impedisset, quo minus: ut cõsuesti, ad me, quid ageretur, & quid intelligeres, prescriberes. me adhuc Plãcius liberalitate sua retinet iã aliquoties conatũ ire in Epeirum. spes homini est iniecta, non eadẽ, quæ mihi, posse nos unà decedere. quam rem sibi magno honori sperat fore. sed iam, cum aduentare milites dicentur, faciendum nobis erit, ut ab eo discedamus. quod cũ faciemus, ad te statim mittemus, ut scias, ubi scimus. Lentulus suo in nos officio, quod & re, & promissis, & literis declarat, spẽ nobis nõ nullã affert Põpeij uolũtatis, sæpe. n. tu ad me scripsisti, cũ totum esse in illius potestate. De Metello scripsit ad me frater, quantũ speraret, profectũ esse per te. mi Pomponi pugna, ut tecum, & cum meis mihi liceat uiuere: & scribe ad me omnia. premor=

cum luctu, tum desiderio omnium rerum, quæ mihi me cariores semper fuerant. Cura, ut ualeas.

Ego, quod, per Thessaliam si irem in Epeirum, perdiu nihil erã auditurus, & quod mei studiosos habeo Dyrrhachinos, ad eos perrexi, cum illa superiora Thessalonicæ scripsissem. inde cum ad te me conuertam, faciam, ut scias. tuq; ad me uelim omnia quamdiligẽtissime, cuiuscuimodi sunt, scribas. ego iam aut rem, aut ne spẽ quidem expecto. Vale. VI. Cal. Dec. Dyrrhachij.

CICERO ATTICO S.

AD V. Cal. Dec. treis epistolas à te accepi, unã datã ad. VIII. Cal. Nou. in qua me hortaris, ut forti animo mensem Ian. expectem: eaq́;, quæ ad spem putas pertinere, de Lentuli studio, de Metelli uolũtate, de tota Pompeij ratione perscribis. in altera epistola præter consuetudinẽ tuam, diem non adscribis, sed satis significas tempus: lege enim ab octo Tribunis pl. promulgata, scribis te eas literas eo ipso die dedisse, id est ad IIII. Cal. Nou. &, quid putes utilitatis eam promulgationem attulisse, scribis. in quo si etiam nostra salus cum hac lege desperata erit, uelim pro tuo in me amore hanc inanem meam diligentiam miserabilem potius, quàm ineptam putes: sin est aliquid spei, des operam, ut maiore diligentia posthac à nostris magistratibus defendamur. nam ea ueterum Tribunorum pl. rogatio tria capita habuit: unum de reditu meo, scriptum incaute: nihil enim restituitur præter ciuitatem, & ordinem, quod mihi pro meo casu satis est: sed quæ cauenda

fuerint, et quo modo, te nõ fugit. alterũ caput est trala titiũ de impunitate, si quid cõtra alias leges eius legis er gò factũ sit. tertiũ caput, mi Põponi, quo consilio, & à quo sit inculcatũ, uide: scis. n. Clodium sanxisse, ut uix, aut omnino nõ posset nec p senatũ, nec per populũ infirmari sua lex. sed uides nunq̃ esse obseruatas sanctiones earũ legũ, quæ abrogarentur, nã si id esset, nulla fere abrogari posset (neq; enim ulla est, quæ non ipsa se sepiat difficultate abrogationis) sed cũ lex abrogatur, illud ipsum abrogaretur, quo modo eam abrogari oporteat. hoc cũ re uera ita sit; cũ semper ita habitũ, obseruatũq; sit: octo nostri Tribuni pl. caput posuerunt hoc? SI QVID IN HAC ROGATIONE SCRIPTVM EST, QVOD PER LEGES, PLEBIS VE SCITA, HOC EST QVOD PER LEGEM CLODIAM, PROMVLGARE, ABROGARE, DEROGARE, OBROGARE SINE FRAVDE SVA NON LICEAT, NON LICVERIT; QVOD, VEL QVI PROMVLGAVIT, DEROGAVIT, OB EAM REM POENAE, MVLTAE'VE SIT EH. INR. atque hoc in illis Tribunis pl. non lædebat: lege enim collegij sui non tenebantur: quo maior est suspicio malitiæ alicuius, cũ id, quod ad ipsos nihil pertinebat, erat autem contra me, scripserunt, ut noui Tribuni pl. si essent timidiores multo magis sibi eo capite utendum putarent. neq; id à Clodio prætermissum est: dixit enim in concione ad III. Non. hoc capite designatis Tribunis pl. præscriptum esse, quid liceret. tamen, in lege nulla esse eiusmodi caput, te non

fallit, quod si opus esset, omnes in abrogando uterentur. Numiũ, ac cæteros fugerit, inuestiges, uelim, & quis attulerit, & quare octo Tribuni pl. ad senatum de me referre nõ dubitarint: siue quod obseruandũ illud caput nõ putabãt, ij dein in abrogando tam cauti fuerunt, ut id metuerent soluti cum essent, quod ne ijs quidẽ, qui lege tenentur, est curandum. id caput sane nolim nouos Tribunos pl. ferre: sed perferant modo quidlibet: uno capite, quo reuocabor (modo res conficiatur) ero cõtentus iãdudum pudet tam multa scribere: uereor enim, ne re iã desperata legas; ut hæc mea diligentia miserabilis tibi, alijs irridẽda uideatur. sed si est aliquid in spe, uide legem, quam T. Fadio scripsit T. Visellius. ea mihi perplacet. nam Sestij nostri, quam tu tibi probari scribis, mihi nõ placet. Tertia est epistola prid. Id. Nou. data: in qua exponis prudenter, & diligẽter, quæ sint, quæ rem distinere uideantur, de Crasso, de Pompeio, de cæteris. quare oro te. ut, si qua spes erit posse studijs bonorũ, auctoritate, multitudine comparata rem confici, des operam, ut uno impetu perfringantur, in eam rem incumbas, cæterosq; tu excites. sin, ut ego perspicio cum tua coniectura, tum etiam mea, spei nihil est: oro, obtestorq; te, ut Quintum fratrem ames, quem ego miserũ misere perdidi néue quid eum patiare grauius consulere de se, quã expediat sororis tuæ filio; meum Ciceronem, cui nihil misello relinquo præter inuidiam, & ignominiam nominis mei, tueare, quoad poteris; Terẽtiam unam omnium ærumnosissimam sustentes tuis officijs. Ego in Epeirum proficiscar, cum primorum dierum nuncios excepero. Tu ad me uelim proximis

literis, ut se initia dederint, perscribas. Vale. prid. Cal, Dec.

CICERO ATTICO S.

ANTEA, cum ad me scripsissetis uestro consensu consulares prouincias ornatas esse, etsi uerebar quorsũ id casurum esset, tamen sperabam uos aliquid aliquando uidisse prudentius. postquam mihi & dictũ est, & scriptum, uehemẽter consilium uestrum reprehẽdi: grauiter sum cõmotus, ꝙ illa ipsa spes exigua, quæ erat, uidetur esse sublata: nam si Tribuni pl. nobis succẽsent, quæ potest spes esse? ac uidẽtur iure succensere, cũ & expertes consilij fuerint, qui causam nostrã susceperãt, & nostra concessione omnem uim sui iuris amiserint: præsertim cum ita dicant, se nostra causa uoluisse suã potestatem esse de Consulibus ornandis, nõ ut eos impedirent, sed ut ad nostram causam adiungerent: nunc si Consules à nobis alieniores esse uelint, posse id libere facere; sin uellent nostra causa, nihil posse se inuitis. nam quod scribis, ni ita nobis placuisset, illos hoc idẽ per populum assecuturos fuisse: inuitis Tribunis pl. fieri nullo * modo potuit: ita uereor, ne & studia Tribunorũ amiserimus, &, si studia maneant, uinculum illud adiũgendorũ Consulum amissum sit. accedit aliud nõ paruũ incõmodum, quòd grauis illa opinio, ut quidem ad nos perferebatur, senatum nihil decernere ante, quàm de nobis actũ esset, amissa est, præsertim in ea causa, quæ non modo necessaria non fuit, sed etiã inusitata, ac noua: neque enim unquam arbitror ornatas esse prouincias designatorum: ut, cum in hoc illa constantia, quæ

erat mea causa suscepta, immutata sit, nihil iam possit non decerni. iam ijs, ad quos relatum est, amicis placuisse nõ mirum sit: erat enim difficile reperire, qui contra tanta commoda duorum Consulum palàm sententiam diceret. & fuit omnino difficile nõ obsequi uel amicissimo homini Lẽtulo, uel Metello, qui simultatẽ humanissime deponeret. sed uereor, ne, hos cum tenere potuerimus, Tribunos pl. amiserimus. hæc res quemadmodũ ceciderit, & tota res quo loco sit, uelim ad me scribas, & ita, ut instituisti: nã ista ueritas, etiam si iucũda nõ est, mihi tamen grata est. Vale. D. IIII. Id. Dec.

CICERO ATTICO S.

POST tuum à me discessum literæ mihi Roma allatæ sunt, ex quibus prospicio nobis in hac calamitate tabescẽdũ esse: neq; enim (sed bonã in partẽ accipies) si ulla spes salutis nostræ subesset, tu pro tuo amore in me hoc tẽpore discessisses. sed ne ingrati, aut ne omnia uelle nobiscũ unà interire uideamur, hoc omitto: illud abs te peto, des operam, id quod mihi affirmasti, ut te ante Cal. Ian. ubicunque erimus, sistas. Vale.

CICERO ATTICO S.

LITERAE mihi à Quinto fratre cum S.C. quod de me est factũ, allatæ sunt. mihi in animo est, legũ lationẽ expectare. si obtrectabitur, utar auctoritate senatus, & potius uita, quàm patria carebo. Tu quæso festina ad nos uenire. Vale. VI. Cal. Ian.

CICERO ATTICO S.

EX TVIS literis, & ex re ipsa nos funditus perisse uideo. Te oro, ut, quibus in rebus mei tui indigebunt, nostris miserijs ne desis. ego te, ut scribis: cito uidebo. plura non scribo. Cura, ut ualeas.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER IIII.

CICERO ATTICO S.

CVM primũ Romam ueni, fuitq; cui recte ad te literas darem, nil prius faciendũ mihi putaui, quã ut tibi absenti de reditu nostro gratularer: cognorã enim (ut uere scribam) te in cõsilijs mihi dandis nec fortiorem, nec prudentiorem, quã me ipsum, nec etiã propter meã in te obseruãtiã nimiũ in custodia salutis meæ diligentẽ; eundemq; te, qui primis tẽporibus erroris nostri, aut totius furoris particeps, & falsi rumoris socius fuisses, acerbissime dissidiũ nostrũ tulisse, plurimumq; operæ, studij, diligentiæ, laboris ad conficiendum reditum meum contulisse. itaque hoc tibi uere affirmo, in maxima lætitia, & exoptatissima gratulatione unum ad cumulandum gaudium conspectum, aut potius complexum mihi tuum defuisse. quẽ semel nactus, nũquam dimisero. ac nisi etiam prætermissos fructus tuæ suauitatis præteriti temporis omne

exegero, profecto hac restitutione fortunæ me ipse nõ satis dignum iudicabo. Nos adhuc in nostro statu, quod difficillime recuperari posse arbitrati sumus, splendorem nostrum illum forensem, & in senatu auctoritatem, & apud uiros bonos gratiam, magis quàm optaramus, consecuti sumus. in re autẽ familiari, quæ quemadmodum fracta, dissipata, direpta sit, non ignoras, ualde laboramus, tuarumq́; nõ tam facultatum, quas ego nostras esse iudico, quàm consiliorum ad colligẽdas, & constituendas reliquias nostras indigemus, nũc, etsi omnia aut scripta esse à tuis arbitror, aut etiam nuncijs, ac rumore perlata, tamen ea inscribã breui, quæ te puto potissimum ex meis literis uelle cognoscere. Prid. Non. Sext. Dyrrhachio sum profectus, ipso illo die, quo lex est lata de nobis. Brũdusium ueni Non Sext. ibi mihi Tulliola mea fuit præsto natali suo ipso die, q casu idem natalis erat & Brũdusinæ coloniæ, et tuæ uicinæ Salutis. quæ res animaduersa, multitudine sũma, Brundusinorum gratulatione celebrata est. ante diem VI. Id. Sext. cognoui literis Quinti fratris, mirifico studio omnium ætatum, atq; ordinũ, incredibili concursu Italiæ legem comitijs centuriatis esse perlatam. inde a Brũdusinis honestissimis ornatus, iter ita feci, ut undiq; ad me cũ gratulatione, legati conuenerint. ad Vrbẽ ita ueni, ut nemo ullius ordinis homo nomenclatori notus fuerit, qui mihi obuiã non uenerit, præter eos inimicos, quibus idipsum non liceret aut dissimulare, aut negare. cum uenissem ad portam Capenam, gradus templorum ab infima plebe completi erant. à qua plausu maximo cũ esset mihi gratulatio significata similis et fre

quentia, & plausus me usque ad Capitoliũ celebrauit. in foro, & in ipso Capitolio miranda multitudo fuit. postridie in senatu, qui fuit dies Non. Sept. senatui gratias egimus. eo biduo cum esset annonæ summa caritas, & homines ad theatrum primo, deinde ad senatũ concurrissent, impulsu Clodij; mea opera frumẽti inopiam esse clamarent; cum per eos dies senatus de annona haberetur, & ad eius procurationem, sermone non solum plebis, uerum etiam bonorum Põpeius uocaretur, idq; ipse cuperet, multitudoq; à me nominatim, ut id decernerem, postularet: feci, & accurate sententiam dixi, cũ abessent consulares, quòd tuto se negarent posse sententiam dicere, præter Messalam, & Afranium. factum est. S. C. in meã sententiam, ut cum Pompeio ageretur, ut eam rem susciperet, lexq; ferretur. quo S. C. recitato, cum concio more hoc insulso & nouo, plausum, meo nomine recitando, dedisset: habui cõcionem: omnes magistratus præsentes, præter unum Prætorem, & duos Tribunos pl. dederunt. postridie senatus frequens, & omnes consulares nihil Põpeio postulanti, negarunt. ille legatos quindecim cum postularet, me principem nominauit, & ad omnia me alterum se, foro dixit. legem Cõsules cõscripserunt, qua Pompeio per quinquennium omnis potestas rei frumentariæ toto orbe terrarum daretur: alteram Messius, qui omnis dat pecuniæ potestatem, & adiunxit classem, et exercitum, & maius imperium in prouincijs, quàm sit eorum, qui eas obtineant. illa nostra lex consularis nunc modesta uidetur, hæc Messij non ferenda. Pompeius illam uelle se dicit, familiares hanc. consulares duce Fauonio fremunt. nos tace=

mus,et eo magis,quòd de domo nostra nihil adhuc Pōtifices responderāt. qui si sustulerint religionem,areā præclaram habebimus,superficiem Consules ex S.C. æstimabunt: sin aliter,demolientur, suo nomine locabunt,rē totam æstimabunt. ita sunt res nostræ; ut in secundis, fluxæ; ut in aduersis, bonæ. in re familiari ualde sumus,ut scis.perturbati. præterea sunt quædam domestica. quæ literis nō cōmitto. Quintum fratrē insigni pietate,uirtute,fide præditum sic amo, ut debeo. Te expecto;et oro,ut matures uenire. eoq; animo uenias, ut me tuo consilio egere nō sinas. alterius uitæ quoddam initium ordimur,iam quidā, qui nos absentes defenderunt,incipiunt præsentibus occulte irasci, aperte inuidere.uehementer te requirimus. Vale.

CICERO ATTICO S.

SI FORTE rarius tibi à me,quàm à cæteris, literæ reddūtur,peto à te,ut id nō modo non negligentiæ meæ,sed ne occupationi quidē tribuas.quæ etsi summa est,tamē nulla esse potest tanta,ut interrumpat iter amoris nostri,& officij mei.nam ut ueni Romā, iterum nūc sum certior factus,esse cui darē literas: itaque has alteras dedi. prioribus tibi declaraui, aduentus noster qualis fuisset, et quis esset status,atque omnes res nostræ quemadmodum essent;ut in secundis, fluxæ; ut in aduersis,bonæ.post illas datas,secuta est summa contentio de domo.diximus apud Pōtifices prid. Cal. Oct.acta res est accurate à nobis. & si unquam in dicendo fuimus aliquid,aut etiā si nunquā aliàs fuimus,tū profecto doloris magnitudo uim quandā nobis dicēdi dedit.

itaque oratio iuuentuti nostræ deberi nõ potest: quam tibi, etiam si non desideras, tamen mittam cito. cũ Pontifices decressent, ita, si neque populi iussu, neque plebiscito, qui se dedicasse diceret nominatim ei rei præfectus esset, neque populi iussu, aut plebiscito id facere iussus esset, uideri, posse sine religione iam partẽ areæ mihi restitui: mihi facta statim est gratulatio: nemo enim dubitat, quin domus nobis esset adiudicata: tũ subito ille in concionem ascendit, quam Appius ei dedit. nunciat iam populo, Pontifices secundum se decreuisse, me autem ui conari in possessionem uenire. hortatur, ut se, & Appium sequantur, & suam Libertatem ut defendant. hic cum etiam illi infimi partim admirarentur, partim irriderent hominis amentiam, ego statueram illuc non accedere, nisi cũ Consules ex S.C. porticum Catuli restituendã locassent. Cal. Oct. habetur senatus frequens. adhibẽtur omnes Pontifices, qui erãt senatores. à quibus Marcellinus, qui erat cupidissimus mei, sententiã primus rogatus, quæsiuit, quid essent in decernendo secuti. tum Lucullus de omniũ collegarum sententia respõdit, religionis iudices Pontifices fuisse, legis senatum: se, & collegas suos de religione statuisse, in senatu de lege statuturos. quisq; horũ loco sententiã rogatus, multa secundum causam nostram disputauit. cum ad Clodium uentum est, cupijt diem consumere; neque ei finis est factus; sed tamen, cũ horas treis ferè dixisset, odio, & strepitu senatus coactus est aliquando, perorare, cum fieret S. C. in sententiam Marcellini omnibus præter unum assentiẽtibus. Serranus intercessit, de intercessione statim ambo Consules referre cœperunt

runt.cum ſententiæ grauiſſimæ dicerentur,ſenatui pla cere mihi domum reſtitui,porticũ Catuli locari,aucto= ritatẽ ordinis ab omnĩbus magiſtratibus defendi;ſi quæ uis eſſet facta, ſenatum exiſtimaturum eius opera fa= ctum eſſe, qui S.C.interceſſiſſet: Serranus pertimuit, & Cornicinus ad ſuam ueterem fabulã rediyt, abiecta toga ſe ad generi pedes abiecit. ille noctem ſibi poſtula uit: non concedebant: reminiſcebantur enim Cal.Ian. uix tamen ſibi de mea uoluntate conceſſum eſt. poſtri die S.C. factum eſt id, quod ad te miſi. deinde Conſu= les porticum Catuli reſtituendam locarunt.illam porti cum redẽptores ſtatim ſunt demoliti libentiſſimis omnĩ bus.nobis ſuperficiem ædium Conſules de conſilij ſentẽ tia æſtimarunt HS uicies,cætera ualde liberaliter,Tuſ= culanam uillam quingentis millibus, Formianum HS ducentis quinquaginta millibus.quæ æſtimatio non mo do uehementer ab optimo quoque,ſed etiam à plebe re prehenditur. dices,quid igitur cauſæ fuit? dicunt illi quidem, pudorem meum,ꝙ neque negarim,neque ue= hementius poſtularim: ſed non eſt id:nam hoc quidem etiam profuiſſet: uerum ijdem mi T. Pomponi, ijdem inquam illi,quos ne tu quidem ignoras,qui mihi pẽnas inciderant,nolunt eaſdem renaſci: ſed,ut ſpero,iam re= naſcuntur: tu modo ad nos ueni: quod uereor ne tar dius interuentu Varronis tui,noſtriq; facias.quoniam, acta quæ ſint, habes, de reliqua noſtra cogitatione co= gnoſce. Ego me à Pompeio legari ita ſum paſſus, ut nulla re impedirer,quin,ſi uellem,mihi eſſet integrum aut,ſi comitia Cenſorum proximi Conſules haberent,pe tere poſſe, aut uotiuam legationem ſuſcipere propè

omnium fanorum, ac sacrorum locorum: sic enim nostræ rationes postulabant: sed uolui meam potestatem esse uel petendi, uel ineunte æstate exeundi. & interea me esse in oculis ciuium de me optime meritorum, non alienum putaui. ac forẽsium quidem rerum hæc nostra consilia sunt, domesticarum autem ualde impedita. Domus ædificatur, scis quo sumptu, qua molestia. reficitur Formianum; quod ego nec relinquere possum, nec uidere. Tusculanum proscripsi. suburbano non facile careo. amicorum benignitas exhausta est in ea re, quæ nihil habuit præter dedecus, quod sensisti tu absens, præsentes. quorum studijs ego, & copijs, si esset per meos defensores licitum, facile essem omnia consecutus. quo in genere nunc uehementer laboratur. cætera, quæ me solicitant, μυστικώτερα sunt. amamur à fratre, & à filia. te expectamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

AVERE te certo scio, cum scire quid hic agatur, tum à me scire; non quo certiora sint ea, quæ in oculis omnium geruntur, si à me scribantur, quàm cũ ab alijs aut scribuntur tibi, aut nunciantur; uerũ ut perspicias ex meis literis, quo modo ea ferã, quæ geruntur, & qui sit hoc tempore aut mentis meæ sensus, aut omnino uitæ status. Armatis hominibus ante diem tertium Non. Nou. expulsi sunt fabri de area nostra, disturbata porticus Catuli, quæ ex S.C. Consulum locatione reficiebatur, & ad tectum penè peruenerat. Quinti fratris domus primo fracta coniectu lapidum ex area nostra, deinde inflammata, iussu Clodij, inspectante ur=

be, coniectis ignibus, magna querela, & gemitu, non di cam bonorum, qui nescio an ulli sint, sed plane homi num omnium. ille uehemens furere. post hunc uero furorem nil nisi cædem inimicorum cogitare, uicatim ambire, seruis aperte spem libertatis ostendere: etenim antea, cum iudicium nolebat, habebat ille quidem diffi cilem, manifestamq; causam, sed tamen causam: id poterat inficiari, poterat in alios deriuare, poterat etiam aliquid iure factum defendere. post has ruinas, incendia, rapinas, desertus à suis, uix iam Decimum Designatorem, uix Gellium retinet: seruorum consilijs utitur: uidet, si omneis, quos uult, palàm occiderit, nihilo suam causam difficiliorem, quàm adhuc sit, in iudicio futuram: itaque ante diem tertium Id. Nou. cum Sacra uia discederem, insecutus est me cum suis. clamor, lapides, fustes, gladij, hæc improuisa omnia. di scessimus in uestibulum M. Tetij Damionis. qui erant mecum, facile operas aditu prohibuerunt. ipse occidi potuit. sed ego diæta curari incipio: chirurgiæ tædet. ille omnium uocibus cum se non ad iudicium, sed ad supplicium præsens trudi uideret, omneis Catilinas, Acidinos postea reddidit: nam Milonis domum, meamq; in Ceranio prid. Id. Nou. expugnare, & incendere ita conatus est, ut palàm hora V. cum scutis homines eductis gladijs, alios cum accensis facibus adduxerit. ipse domum P. Sullæ pro castris sibi ad eam impugnationem sumpserat. tum ex Anniana Milonis domo Q. Flaccus eduxit uiros acreis, occidit homines ex omni lotrocinio Clodiano notissimos: ipsum cupiuit, sed ille se in interiorem ædium

Sulla ſe. in ſenatu poſtridie Idus. domi Clodius, egregius Marcellinus, omnes acres. Metellus calumnia dicendi tempus exemit, adiuuante Oppio, etiam hercule familiari tuo, de cuius conſtantia, uirtute veriſſimæ literæ. Seſtius furere. ille poſtea, ſi comitia ſua non fierét, urbi minari. propoſita Marcellini ſententia, quam ille de ſcripto ita dixerat, ut totam noſtram cauſam areæ, incendiorum, periculi mei, iudicio complecteretur, eáq; omnia comitijs anteferret: proſcripſit ſe per omnes dies comitiales de cœlo ſeruaturum. conciones turbulentæ Metelli, temerariæ Appij, furioſiſſimæ Publij. hæc tamen ſumma, niſi Milo in campum obnunciaſſet, comitia futura. ante diem XII. Cal. Dec. Milo media nocte cum magna manu in campum uenit. Clodius cũ haberet fugitiuorum deiectas copias, in campum ire non eſt auſus. Milo permanſit ad meridiem, mirifica hominum lætitia, ſumma cum gloria. contentio fratrum trium turpis, fracta uis, contemptus furor. Metellus tamen poſtulat, ut ſibi poſtero die in foro obnuncietur: nihil eſſe, quod in campum nocte ueniretur: ſe hora prima in Comitio fore. itaque ante diem XI. Cal. Ian. in Comitium Milo de nocte uenit. Metellus cũ prima luce furtim in campum itineribus propè deuijs currebat. aſſequitur inter lucos hominem Milo, obnunciat. ille ſe recipit magno, & turpi Q. Flacci conuitio. ante diem X. Cal. nundinæ. concio biduo nulla. ante diem VIII. Cal. hæc ego ſcribebam, hora noctis nona. Milo campum iam tenebat. Marcellus candidatus ita ſtertebat, ut ego uicinus audirem. Clodij ueſtibulum uacuum ſanè mihi nunciabatur, paucis pannoſis ſine

laterna.meo consilio omnia illi fieri quærebantur,igna ri quãtum in illo heroe esset animi,quantũ etiam consilij. miranda uirtus est. noua quædam diuina mitto. sed hæc summa est.comitia fore non arbitror. Publium reum, nisi ante occisus erit,à Milone fore puto. si se in ter uiam obtulerit,occisum iri ab ipso Milone uideo.nõ dubitat facere: præ se fert: casum illum nostrum non extimescit: nunquam enim cuiusquam inuidi,& perfidi consilio est usus,nec inerti nobili crediturus. Nos animo duntaxat uigemus,etiam magis,quàm cum florebamus: re familiari cõminuti sumus. Quinti fratris tamen liberalitati pro facultatibus nostris, ne omnino exhaustus essem illo recusante subsidijs amicorum respondemus. quid consilij de omni nostro statu capiamus, te absente nescimus. quare appropera.

CICERO ATTICO S.

PERIVCVNDVS mihi Cincius fuit ante diẽ tertium Cal.Feb.ante lucem: dixit enim mihi,te esse in Italia, seseq; ad te pueros mittere: quos sine meis literis ire nolui: non quo haberẽ,quod tibi, præsertim iam propè præsenti, scriberem: sed ut hoc ipsum significarem,mihi aduentum tuum suauissimum, expectatissimumq; esse. quare aduola ad nos, eo animo,ut nos ames,& te amari scias: cætera coràm agemus. hæc properantes scripsimus. quo die uenies,utique cum tuis apud me sis. perbelle feceris, si ad nos ueneris. offendes designationem Tyrannionis,mirificam librorũ meorum bibliothecam: quorum reliquiæ multo meliores

sunt, quàm putaram. etiam uelim mihi mittas de tuis librariolis duos aliquos, quibus Tyrannio utatur glutinatoribus, ad cætera administris; ijsq; imperes, ut sumant membranulã, ex qua indices fiant, quos uos Græci, ut opinor, συλλάβους appellatis. sed hæc, si tibi erit commodum: ipse uero utique fac uenias, si potes in his locis adhærescere, & Piliam adducere: ita enim & æquum est, & cupit Tullia. Mediusfidius næ tu emisti locum præclarum. gladiatores audio pugnare mirifice. si locare uoluisses, duobus his muneribus liberasses. sed hæc posterius. tu fac uenias. & de librarijs, si me amas, diligenter. Vale.

CICERO ATTICO S.

AIN TV? existimas ab ullo malle mea legi, probariq;, quàm à te? cur igitur cuiquã misi prius? urgebar ab eo, ad quẽ misi, & non habebã exẽplar. quid? ẽt: (dudum enim circumrodo, quod deuorandum est) subturpicula mihi uidebatur esse παλινῳδία. sed ualeant recta, uera, honesta consilia. non est credibile, quæ sit perfidia in istis principibus, ut uolunt esse, et ut essent, si quidquam haberent fieri. senseram, noram, inductus relictus, proiectus ab ijs: tamen hoc erat in animo, ut cum ijs in Rep. consentirem. ijdem erant, qui fuerant. uix aliquando te actore resipui. dices, ea te monuisse, suasisse, quæ facerem: non etiam ut scriberẽ. ego mehercule mihi necessitatem uolui imponere huius nouæ cõiunctionis, ne quà mihi liceret labi ad illos, qui etiam tum, cum misereri mei debent, non desinunt inuidere. sed tamen modici fuimus ὑποθέσει, ut scripsi:

erimus uberiores, ſi & ille libenter accipiet, et iij ſubrin gentur, qui uillã me moleſte ferunt habere, quæ Catuli fuerat, aut etiam emiſſe non cogitant; qui domum ne= gant oportuiſſe me ædificare, uẽdere aiunt oportuiſſe. ſed quid ad hoc? ſi quibus ſententijs dixi quod & ipſi probarent, lætati ſunt tamen me contra Pompeij uolun tatẽ dixiſſe, ſed quoniã, qui nihil poſſunt, ij me nolunt amare: demus operã, ut ab ijs, qui poſſunt, diligamur. dices: uellem, iampridem. ſcio te uoluiſſe, & me. aſt nu gi gerã manum fuiſſe. iam tempus eſt me ipſum à me amari, quando ab illis nullo modo poſſum. Domum meam ꝙ crebro inuiſis, eſt mihi ualde gratum. Viati cum Craſſipes præripit. Tu de uia recta in hortos. uidetur commodius ad te: poſtridie ſcilicet: quid enim tua? ſed uiderimus. bibliothecam mihi tui pinxerunt conſtructione, & ſittybis. eos uelim laudes. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE LENTVLO ſcilicet ſic fero, ut debeo. uirũ bonum, & magnũ hominem, & in ſumma magnitudi ne animi multa humanitate temperatum perdidimus, nosq; malo ſolatio, ſed non multo, tamen conſolamur, quòd ipſius uicem minime dolemus, non ut Saufeius, et ueſtri mehercule quia ſic amabat patriam, ut mihi ali= quo deorum beneficio uideatur ex eius incendio eſſe e= reptus: nam quid fœdius noſtra uita? præcipue mea? nam tu quidem, etſi es natura πολιτικός, tamen nul= lam habes propriam ſeruitutem: communi frueris no= mine. ego uero, qui, ſi loquor de Repu. quod oportet,

insanus ; si quod opus est, seruus existimor; si taceo, oppressus, & captus; quo dolore esse debeo ? quo sum scilicet, hoc etiã acriore, quòd ne dolere quidem possum, ut non ingratus uidear . quid , si cessare libet , & in otij portum confugere? nequidquam . immo etiã in bellũ, & in castra . ergo erimus ὀπαδοὶ, qui ταγοὶ esse noluimus ? sic faciundũest : tibi enim ipsi, cui utinam semper paruissem , sic uideo placere . reliqui est : σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει : non mehercule possum, & Philoxeno ignosco, qui reduci in carcerem maluit. ueruntamen id ipsum mecum in his locis commentor, ut ista improbem : idq; tu, cum unà erimus, confirmabis.

A`te literas crebro ad me scribi uideo : sed omnes uno tempore accepi . quæ res etiam auxit dolorẽ meũ: casu enim trinas ante legeram, quibus meliuscule Lẽtulo esse scriptum erat . ecce quartæ fulmen . sed ille, ut scripsi, non miser: nos uero serui . Quod me admones, ut scribã illa Hortensiana: in alia incidi, non immemor istius mandati tui, sed mehercule incipiendo refugi, ne, quòd uideor stulte illius amici non intẽperiem tulisse, rursus stulte iniuriam illius faciam illustrẽ, si quid scripsero; & simul ne βαθύτης mea , quæ in agendo apparuit, in scribendo sit occultior, & aliquid satisfactio leuitatis habere uideatur. sed uiderimus, tu modo quã sæpissime ad me aliquid. Epistolã, Luceio quã misi, qua, res meas ut scribat, rogo, fac ut ab eo sumas : ualde bella est: eumq;, ut approperet, adhorteris; et, quòd mihi se ita facturũ rescripsit, agas gratias . Domũ nostram quoad poteris, inuisas. Vestorio aliquid significes, ualde enim est in me liberalis : nihil εὐκαιρότερον. Vale.

CICERO ATTICO S.

EPISTOLA tua me ſolicitū de Quinto noſtro, puero optimo, ualde leuauit. uenerat horis duabus ante Cherippus: mera monſtra nunciarat. De Apollonio quod ſcribis, qui illi Dij irati, homini Græco, qui cōturbare quidem putat ſibi licere, quod equitibus R. nā Terentius ſuo iure. De Metello, οὐχ ὁσίη φθιμένοισιν: ſed tamen multis annis ciuis nemo erat mortuus. quid quidem tibi? numi meo periculo ſint: quid enim uereris, quēcunque hæredem fecit? niſi Publium fecit. uerū fecit non improbe, quanquam fuit ipſe. quare in hoc thecam numariā nō retexeris: in alijs eris cautior. Mea mandata de domo curabis: præſidia locabis: Milonem admonebis. Arpinatum fremitus eſt incredibilis de Laterio. quid quæris? equidem dolui. ὁ δὲ οὐκ ἐμπάζετο μύτων. Quod supereſt, etiam puerum Ciceronem curabis, & amabis, ut facis. Vale.

CICERO ATTICO S.

MVLTA me in epiſtola tua delectarūt, ſed nihil magis, quàm patini tyrotatichi. nā de rauduſculo quod ſcribis, μήπω μέγαν ἔπης πρὶν τελευτήσαντ᾿ ἴδης. ædificati tibi in agris nihil reperio. in oppido eſt quiddā, de quo eſt dubium, ſit ne uenale; ac proximum quidē noſtris ædibus. hoc ſcito, Antium Buthrotum eſſe Romæ, ut Corcyræ illū tuum. nihil quietius, nihil alſius, nihil
* amœnius. ΕΙΜΗΙϹΗΤΩΦΙΔΟϹ. ΚΟϹ. poſtea uero q̄ Tyrānio mihi libros diſpoſuit, mēs addita uidetur meis ædibus. qua quidē in re mirifica opera Dionyſij,

& Menophili tui fuit. nihil uenustius, quàm illa tua pegmata. postquam misisti, libros illustrarunt ualde. et scribas ad me uelim de gladiatoribus, sed ita, bene si rẽ gerunt: non quæro male sic egisse. Apenas uix discesserat, quũ epistola. quid ais? putas'ne fore, ut legẽ non ferat? dic, oro te, clarius: uix enim mihi exaudisse uideor. uerum statim fac, ut sciam, si modo est cómodum. ludis quidem quoniã dies est additus, eo etiã melius hic eum diem cum Dionysio conteremus. De Trebonio prorsus tibi assentior. De Domitio, σύκῳ μὰ τὴν δήμητρα σύκον οὐδὲ ἓν οὕτω ὅμοιον γέγονεν, quã est ista περίστασις nostræ: uel quòd ab ijsdem: uel præter opinionem: uel ꝙ uiri boni nusquã: unũ dissimile, ꝙ huic merito. nam de ipso casu nescio, an illud melius: quid enim hoc miserius, quã eũ, qui tot ãnos, quot habet, designatus Consul fuerit, fieri Consulẽ non posse? præsertim cũ aut solus, aut certe non plus, quàm cũ altero petat? si uero id est, quod nescio an sit, ut non minus longas iam in codicillorum fastis futurorũ Consulũ paginulas habeat, quàm factorũ: quid illo miserius? nisi Resp. in qua ne speratur quidem melius quidquam. De Natta ex tuis primum sciui literis. oderam hominem. De Poemate quod quæris, quid si cupiat effugere? quid sinat? De Fabio Lusco quod eram exorsus, homo peramans semper nostri fuit, nec mihi unquam odio: satis enim acutus, & permodestus, ac bene frugi. eum quia non uidebam, abesse putabam. audiui ex Gauio hoc firmano, Romæ esse hominem, & fuisse assiduum. percussit animum. dices, tantula ne causa? permulta ad me detulerat non dubia de Firmanis fra=

tribus . quid ſit, quòd ſe à me remouit, ſi modo remouit, ignoro. De eo, quod me mones, ut & me geram πολιτικῶς, & in eo γραμμὴν teneam, ita faciam : ſed opus eſt maiore prudentia; quam à te, ut ſoleo, petam.

Tu uelim & Fabium, ſi quem habes aditum, odorare, & iſtum conuiuam tuum deguſtes, & ad me, de iſtis rebus, & de omnibus quotidie ſcribas . ubi nihil erit, quod ſcribas; id ipſum ſcribito. Cura, ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

SANÈ uelim ſcire, num cenſum impendát Tribuni diebus uitiandis (eſt enim hic rumor) totáq; de Cenſura quid agant, quid cogitent . Nos hic cum Pópeio fuimus . multa mecum de Repu. ſanè ſibi diſplicens, ut loquebatur: (ſic eſt enim in hoc homine dicendum) Syriam ſpernens, Hiſpaniam iactans: hic quoque, ut loquebatur : & opinor uſquequaque, de hoc cũ dicemus, ſit hoc quaſi καὶ τόδε φωκυλίδου . tibi etiam gratias agebat, quod ſigna componenda ſuſcepiſſes . in nos uero ſuauiſſime hercule eſt effuſus, uenit etiã ad me in Cumanum, ac ſe nihil minns uelle mihi uiſus eſt, quàm Meſſalam Conſulatum petere de quo ipſo ſi quid ſcis, uelim ſcire . Quòd Luceio ſcribis te noſtram gloriam commendaturum, & ædificium noſtrum quòd crebro inuiſis, gratum. Quintus frater ad me ſcripſit, ſe, quoniam Ciceronem ſuauiſſimum ſecum haberet, ad te Nonis Maijs uenturum. Ego me de Cumano moui ante diem V. Cal. Maij, eo die Napoli apud Lætum. ante diem IIII. Cal. Maij iens in Pompeianum bene mane hæc ſcripſi. Puteolis magnus eſt rumor,

Ptolemæum eſſe in regno. ſi quid habes certius, uelim ſcire. Ego hic paſcor bibliotheca Fauſti: fortaſſe tu putabas his rebus Puteolanis, et Lucrinēſibus: ne iſta qui dē deſunt: ſed mehercule à cæteris oblectationibus deſeror, & uoluptatibus propter Remp. ſic literis ſuſtentor, & recreor: maloq; in illa tua ſedecula, quã habes ſub imagine Ariſtotelis, ſedere, quàm in iſtorum ſella curuli; tecumq; apud te ambulare, quàm cum eo, quo cum uideo eſſe ambulandum. ſed de illa ambulatione ſors uiderit, aut ſi quis eſt, qui curet Deus. Noſtram ambulationem, & Laconicum, eaq;, quæ Cyrea ſint, uelim, cum poteris, inuiſas, & urgeas Philotimũ, ut properet, ut poſſim tibi aliquid in eo genere reſpondere. Pompeius in Cumanum Parilibus uenit. miſit ad me ſtatim, qui ſalutem nunciaret. ad eum poſtridie mane uadebam, cum hæc ſcripſi. Vale.

CICERO ATTICO S.

DELECTARVNT me epiſtolæ tuæ, quas accepi uno tempore duas ante diē V. Cal. perge reliqua. geſtio ſcire iſta omnia. etiam illud cuiuſmodi ſit, uelim perſpicias: potes à Demetrio· dixit Pompeius, Craſſum à ſe in albano expectari ante diem quartum Cal. is cum ueniſſet, Romam eſſe ſtatim uenturos, ut rationes cũ publicanis putarent. quæſiui, gladiatoribus ne? reſpõdit, ante, quàm inducerētur. id cuiuſmodi ſit, aut nunc, ſi ſcias, aut cum is Romam uenerit, ad me mittas uelim.

Nos hic uoramus literas cũ homiue mirifico (ita mehercule ſentio) Dionyſio, qui te, omneſq; uos ſalutat. οὐδὲν γλυκύτερον ἢ πάντα εἰδέναι. quare, ut homini cu-

rioſo,ita perſcribe ad me,quid primus dies,quid ſecun-dus,quid Cenſores,quid Appius,quid illa populi Apuleia.deniq; etiam quid à te fiat,ad me uelim ſcribas:non enim(ut uere loquamur)tam rebus nouis,quàm tuis literis delector. Ego mecum præter Dionyſium duxi neminem,nec metuo tamẽ,ne mihi ſermo deſit abs te, quo magnopere delector. Tu Luceio noſtrum librum dabis: Demetrij Magnetis tibi mitto,ſtatim ut ſit, qui à te mihi epiſtolam referat. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGNATIVS Romæ eſt. ſed ego cum eo de re Halimeti uehementer ante egi. grauiter ſe acturũ cũ Aquilio confirmauit. uidebis ergo hominem, ſi uoles. Macroni uix uideor præſto eſſe: Idibus enim auctionẽ Larini uideo,& biduum præterea. id tu,quoniam Macronem tanti facis,ignoſcas mihi uelim. Sed, ſi me diligis, poſtridie Cal.cœna apud me cum Pilia.prorſus id facies. Cal.cogito in hortis Craſſipedis,quaſi in diuerſorio, cœnare. facio fraudem S.C.inde domum cœnatus, ut ſim mane præſto Miloni.ibi te igitur uidebo, et promouebo. Domus noſtra te tota ſalutat. Vale.

CICERO ATTICO S.

NOS in Tuſculanum ueniſſe ad XVII.Cal.Dec.uideo te ſcire. ibi Dionyſius nobis præſto fuit. Romæ ad XIIII.Cal.uolumus eſſe:quid dico,uolumus?immo uero cogimur. Milonis nuptiæ.comitiorũ nõ nulla opinio eſt.

* ergo ut ſit rata. Abfuiſſe me in altercationibus, quas in ſenatu factas audio, fero non moleſte: nam aut defendiſſem, quod non placeret; aut defuiſſem, cui non oporteret. ſed mehercule uelim res iſtas, & præſertim ſtatũ reip. & quo animo Cõſules ferant hunc σκυλμὸν, reſcribas ad mé quantum potes, & uales. ſum ὀζύπεινος et, ſi quæris, omnia mihi ſunt ſuſpecta. Craſſum quidẽ noſtrum minore dignitate aiunt profectum paludatũ, quàm olim æqualem eius L. Paulum, item T. iterum Cõſules. ò hominem nequam. De libris oratorijs factum eſt à me diligenter. diu, multumq; in manibus fuerunt. deſcribas licet. illud etiam te rogo, τὴν παροῦσαν κατάστασιν τυποδῶς, ne iſtuc hoſpes ueniam. Vale.

CICERO ATTICO S.

VESTRORIVS noſter me per literas facit certiorẽ, te Roma ad VI. Id. Maij putare profectũ eſſe, tardius, quàm dixerat, quòd minus ualuiſſes. ſi iã melius uales, uehementer gaudeo. Velim, domum ad tuos ſcribas, ut mihi tui libri pateãt, non ſecus, ac ſi ipſe adeſſes, cum cæteri, tum Varronis: eſt enim mihi utẽdum quibuſdam rebus ex ijs libris ad eos, quos in manibus habeo, quos, ut ſpero, tibi ualde probabo. uelim, ſi quid forte noui habes, maxime à Quinto fratre, deinde à C. Cæſare, & ſi quid forte de comitijs, de rep. (ſoles enim tu hæc feſtine odorari) conſcribas ad me. ſi nihil habebis, tamen ſcribas aliquid: nunquam enim mihi tua epiſtola aut intempeſtiua, aut l quax uiſa eſt. maxime autẽ rogo, rebus tuis, totoq; itinere ex ſententia confecto, nos

quamprimum reuisas. Dionysium iube saluere. Cura, ut ualeas.

CICERO ATTICO.

DE Eutychide gratum, qui uetere prænomine, nouo nomine T. erit Cæcilius, ut est ex me, & ex te iunctus Dionysius M. Pomponius. ualde mehercule mihi gratũ, si Eutychides tuam erga me beneuolentiam cognoscet, suam illam in meo dolore συμπάθειαν neque tum mihi obscuram, neque post ingratam fuisse. Iter Asiaticũ tuum puto tibi suscipiendum fuisse: nunquã enim tu sine iustissima causa tam longe à tot tuis et hominibus, & rebus carissimis, & suauissimis abesse uoluisses. sed humanitatem tuam, amoremq; in tuos reditus celeritas declarabit. sed uereor, ne lepore suo detineat diutius Prætor Clodius, et homo pereruditus, ut aiunt, et nunc quidẽ deditus græcis literis Pituanios. sed, si uis homo esse, recipe te ad nos ad quod tẽpus cõfirmasti. cum illis tũ, cũ salui uenerint, Romæ uiuere licebit. Auere te scribis, accipere aliquid à me literarũ. dedi, ac multis quidẽ de rebus ἡμερολεγδὸν perscripta omnia. sed, ut coniicio, quoniam mihi non uideris in Epeiro diu fuisse, redditas tibi non arbitror. genus autẽ mearum ad te literarum eiusmodi ferè est, ut non libeat cuiquam dare, nisi de quo exploratum sit, tibi eum redditurum. Nunc Romanas res accipe. Ad III. Non. Quint. Suffenas, & Cato absoluti: Porcilius condemnatus. ex quo intellectum est, tres ἀρεοπαγίτας ambitum, comitia, interregnum, maiestatem, totam denique rempub. flocci non facere. debemus patremfamilias domi suæ

occidere nolle,neque tamen id ipſum abunde:nam abſoluerunt XXII . cōdēnauerunt XXVIII. Publius ſanè diſerto epilogo criminans , mentes iudicum mouerat . Otalus in ea cauſa fuit cuiuſmodi ſolet . nos uerbum nullum : ueritas eſt enim puſilla , quæ nunc laborat, ne animum Publio offenderet . his rebus actis , Reatini me ad ſua τέμπη duxerunt, ut agerem cauſam contra Interānates apud Cōſulem,& decem legatos, quòd lacus Velinus à M.Curio emiſſus interciſo mōte in Nar defluit.ex quo eſt illa ſiccata, & humida tamē modice Roſia.uixi cum Axio : qui etiam me ad ſeptem aquas duxit.redij Romam Fonteij cauſa: ad VII.Id.Quint.ueni : ſpectaculum primum,magno,& æquabili plauſu: ſed hoc ne curaris ; ego ineptus , qui ſcripſerim : deinde Antiphonti operam:is erat ante manumiſſus,quàm productus. ne diutius pendeas,palmam tulit. ſed nihil tam puſillum,nihil tam ſine uoce,nihil tam uerū . hæc tu tecum habeto . in Andromacha tamen maior fuit, quàm Aſtyanacte.nā in cæteris parem habuit neminē. quæris nunc de Arbuſcula,ualde placuit. Ludi magnifici & grati. Venatio in aliud tempus dilata.

Sequere nunc me in campum . ardet ambitus.σῆμα δ'έ τοι ἐρέω. fœnus ex triente Idibus Quint. factum erat beſſibus.dices iſtud quidem non moleſte fero.ò uirum,ò ciuem . Memmium Cæſaris omnes opes confirmant.cum eo Domitium Cos.iunxerunt ; qua pactione,epiſtolæ cōmittere non audeo.Pompeius fremit,queritur,Scauro ſtudet : ſed utrū fronte,an mente,dubitatur . ἐξοχὴ nulla eſt : pecunia omnium dignitatem exæquat . Meſſala lāguet,non quo aut animus deſit,

aut

aut amici: ſed coitio Conſulum, & Pompeius obſunt. ea comitia puto fore ut ducantur. Tribunitij candidati iurarunt ſe arbitrio Catonis petituros. apud eum HS quingena depoſuerunt, ut, qui à Catone dánatus eſſet id perderet, & competitoribus tribueretur. hæc ego pridie ſcribebam, quàm comitia fore putabantur. ſed ad te V. Cal. Sext. ſi facta erunt, et tabellarius non erit profectus, tota comitia perſcribam. quæ ſi, ut putátur, gratuita fuerint; plus unus Cato potuerit, quàm omnes quidem iudices. Meſſius defendebatur à nobis, è legatione reuocatus: nam eum Cæſari legarat Appius. Seruilius edixit, ut adeſſet. tribus habet Pontinam, Velinam, Metiam. pugnatur acriter, agitur tamen ſatis. deinde me expedio ad Druſum, inde ad Scaurum. parantur orationibus iudices glorioſi. fortaſſe accedent etiam Conſules. in quibus ſi Scaurus non fuerit, in hoc iudicio ualde laborabit. Ex Quinti fratris literis ſuſpicor iam eum eſſe in Britania. ſuſpenſo animo expecto, quid agat. illud quidem ſumus adepti, quod multis & magnis indicijs poſſumus iudicare, nos Cæſari et chariſſimos, & iucundiſſimos eſſe. Dionyſium uelim ſaluere iubeas, & eum roges, & hortere, ut quáprimum ueniat, ut poſſit Ciceronem meum, atque etiam me ipſum erudire. Vale.

CICERO ATTICO S.

OCCVPATIONVM mearũ uel hoc ſignum erit, quod epiſtola librarij manu eſt. De epiſtolarũ frequentia te nihil accuſo: ſed pleræque tantummodo mihi nunciabant ubi eſſes, quod erat abs te, uel etiam

ſignificabant recte eſſe. quo in genere maxime delecta
runt duæ ferè eodem tempore abs te Bruto datæ: ſcire
enim uolebam te commode nauigaſſe. ſed hæc epiſtola
rum frequentia non tam ubertate ſua, quàm celerita=
te delectauit. illa fuit grauis, & plena rerum, quam
mihi M. Paccius hoſtes tuus reddidit. ad eam reſcribam
igitur, & hoc primum. Paccio re, & uerbis oſtendi,
quid tua commendatio ponderis haberet. itaque in inti
mis eſt meis, cũ antea notus non fuiſſet. nunc pergam
ad cætera. Varro, de quo ad me ſcribis, includetur
in aliquem locum, ſi modo erit locus. ſed noſti genus
dialogorum meorum; ut in oratorijs, quos tu in cœ=
lum fers, non mentio potuit fieri cuiuſquam ab ijs, qui
diſputãt, niſi eius, qui illis notus, aut auditus eſſet. hãc
ego de rep. quam inſtitui, diſputationem in Africani
perſonam, & Phili, & Lælij, & Manlij contuli. adiun=
xi adoleſcenteis Q. Tuberonem P. Rutilium, duos Læ=
lij generos, Sceuolam, & Fannium. itaque cogitabam,
quoniam in ſingulis libris utor procœmijs, ut Ariſtoteles
in ijs, quos ἐξωτερικοὺς uocat, aliquid efficere, ut non
ſine cauſa iſtum appellarem: id quod intelligo tibi pla
cere. utinam modo conata efficere poſſim: rem enim,
quod te non fugit, magnam complexus ſum, & gra=
uem, & plurimi otij, quo ego maxime egeo. Quod in
ijs libris, quos laudas, perſonam deſideras Scæuolæ: non
eam temere dimoui: ſed feci idem, quod in πολιτείᾳ
Deus ille noſter Plato cum in Pireæũ Socrates ueniſſet
ad Cephalum, locupletem, & feſtiuum ſenem, quoad
primus ille ſermo haberetur, adeſt in diſputãdo ſenex:
deinde, cum ipſe quoque commodiſſime locutus eſſet, ad

rem diuinam dicit se uelle discedere, neque postea reuertitur. credo Platonem uix putasse satis consonum fore, si hominem id ætatis in tam lungo sermone diutius retinuisset. multo ego satius hoc mihi cauendum putaui in Scæuola, qui & ætate, & ualetudine erat ea, qua meministi, & his honoribus, ut uix satis decorum uideretur eum plures dies esse in Crassi Tusculano. & erat primi libri sermo non alienus a Scæuolæ studijs: reliqui libri τεχνολογίαν habent, ut scis. huic ioculatoriæ disputationi senem illum, ut noras, interesse sanè nolui. De re filiæ quod scribis, erit mihi curæ: etenim est luculenta. Aureliam, ut scribis, indicis: & in eo me etiam Tulliæ meæ uenditabo. Vestorio non desum: gratũ enim tibi id esse intelligo, &, ut ille intelligat, curo: sed scis qui? cum habeat duos faciles, nihil difficilius. Nunc ad ea, quæ quæris de C. Catone. lege iunia, & Licinia scis absolutum: Fusia ego tibi nuncio absolutum iri, neque patronis suis tam libentibus, quàm accusatoribus. is tamen & mecum, et cum Milone in gratiam redijt. Drusus reus est factus à Lucretio, iudicibus reijciendis ad V. Nonas Quint.
* de prælio rumores non boni: sed iudicia nosti. Hirrus cum Domitio in gratia est. S. C. quod hic Consules de prouincijs fecerunt, Quicunque posthac, non mi-
* hi ut quod. iam intelligebamus enunciationem illam Memmij ualde Cæsar displicere. Messala noster, & eius competitor Domitius liberalis in populo ualde fuit. nihil gratius. certi erant Consules. ac senatus decreuit, ut tacitum iudicium ante comitia fieret ab ijs consilijs, quæ erant omnibus sortita in sin-

gulos candidatos. magnus timor candidatorum. ſed qui
* dam iudices, in his Opimius Veietorátius, Tribunus pl.
* appellarunt, ne iniuſſu populi iudicarent. reſcidit. comi
tia dilata ex S.C. dum lex de tacito iudicio ferretur. ue
nit legi dies. Terentius interceſſit. Conſules, qui illud
leui brachio egiſſent, rem ad ſenatum detulerunt. hic
Abdera non iacente me. dies, tamen tu non quieſcis?
ignoſce, uix poſſum. ueruntamen quid tam ridiculum
ſenatus decreuerat, ne prius comitia haberẽtur, quàm
lex lata eſſet: ſi qui interceſſiſſet, res integra referretur
cœpta ferri leuiter. interceſſum non inuitis. res ad ſena
tum. de ea re ita cenſuerunt: comitia primo quoq; tem
pore haberi cenſere. Scaurus, qui erat paucis diebus il=
lis abſolutus, cũ ego partẽ eius ornatiſſime defendiſſem
obnunciationibus per Scæuolam interpoſitis, ſingulis
diebus uſque ad prid. Cal. Oct. quo ego hæc die ſcripſi,
ſublatis, populo tributim domi ſuæ ſatisfecerat. ſed ta=
men, etſi uberior liberalitas huius, gratior eſſe uideba=
tur eorum, qui occuparant. cuperem uultum uidere
tuum, cum hæc legeres: nam profecto rem non habes
nullam, hæc negotia multarum nundinarum fore. ſed
ſenatus hodie fuerat futurus, id eſt Cal. Oct. iam enim
luciſcit. ibi loquetur, præter Antium, & Fauonium,
liber nemo: nam Cato ægrotat. de me nihil timue=
ris: ſed tamen promitto nihil. quid quæris aliud? iu=
dicia, credo. Druſus, Scaurus non feciſſe uidentur.
tres candidati fore rei putabantur, Domitius, à Mem=
mio, Meſſala à Q. Pompeio Rufo, Scaurus à Tria=
rio, aut à L. Cæſare. quid poteris, inquies, pro ijs
dicere? ne uiuam, ſi ſcio. in illis quidem tribus libris,

quos tu dilaudas, nihil reperio. NUnc ut opinionem
habeas rerum, ferendum eſt. quæris, ego me ut geſſe=
rim? conſtanter, & libere. quid ille, inquies, ut fere=
bat? humaniter, meæq; dignitatis, quoad mihi ſatisfa=
ctum eſſet, habendam ſibi rationem putabat. quo mo=
* *do ergo abſolutus? omnino* ΓΟΡΓΑΠΥΜΝΑ *accuſa*
torum incredibilis infantia, id eſt L. Lentuli, L. F. *quẽ*
fremunt omnes præuaricatum: deinde Põpeij *mira con*
tentio, iudicum ſordes. attamen XXXII *condemna*
runt, XXXVIII *abſoluerunt. iudicia reliqua im=*
pendent. nondum eſt plane expeditus. dices, tu ergo
hæc quo modo fers? belle mehercule, et in eo me ualde
amo. amiſimus mi Pomponi *nõ omnem modo ſuccũ, ac*
ſanguinem, ſed etiam colorem, & ſpeciem priſtinam ci
uitatis. nulla eſt Reſp. *quæ delectet, in qua acquieſcam,*
id ne igitur, inquies, facile fers? id ipſum: recordor enim
quã bella pauliſper nobis gubernantibus ciuitas fuerit.
quæ mihi gratia relata ſit, nullus dolor me angit. unũ
omnia poſſe, diſrumpuntur ij, qui me aliquid poſſe do=
luerunt. multa mihi dant ſolatia. nec tamen ego de
meo ſtatu demigro: quæq; uita maxime eſt ad naturã,
ad eã me refero, & literas, & ſtudia noſtra: dicendi la
borem delectatione oratoria conſolor. domus me, &
rura noſtra delectant. non recordor, unde ceciderim,
ſed unde ſurrexerim. fratrem mecum, & te ſi habe=
bo, per me iſta pedibus trahuntur. uobis ἐμφιλοσοφῆσαι
poſſum. locus ille animi noſtri, ſtomachus ubi habita=
bat olim, concaluit. priuata modo, & domeſtica nos de=
lectant. mirã ſecuritatem uidebis: cuius plurimæ me=
hercule partes ſunt in tuo reditu: nemo enim in terris

est mihi tam consentientibus sensibus. sed accipe alia.

Res fluit ad interregnum, et est nonnullus odor Dictaturæ, sermo quidem multus, qui etiam Gabinium apud timidos iudices adiuuit. Candidati consulares omnes rei ambitus. accedit etiam Gabinius: quem P. Sulla non dubitans, quin foris esset, postularat contradicente, & nihil obtinente Torquato. sed omnes absoluētur, nec posthac quisquā dānabitur, nisi qui hominē occiderit. Hoc tamen agitur seuerius: itaque iudicia calent. M. Fuluius Nobilior condemnatus est. multi alij urbani ne respondent quidem. quid aliud noui? & tamen, absoluto Gabinio, stomachantes alij iudices, hora post, Antiochum Gabinium nescio quem, solidis pectoribus libertum, accensum Gabinij, lege Papia condē narūt. itaque dixit statim reus læsæ maiestatis ΟΥϹ ΟΙΜΡΙϹΑΜΑΦΙΗΙ. Pontinus uult ad IIII.
* Non. Nou. triumphare. huic obuiam Cato, & Seruilius Prætor aperte, & Q. Mutius Trib. negat enim latum de imperio: & est latum Hercule insule. sed erit cum Pontino Appius Cos. Cato tamen affirmat, se uiuo illum non triumphare. id ego puto, ut multa eiusdem, ad nihil recasurum. Appius sine lege suo sumptu in Ciliciam cogitat. Ab Quinto fratre, & à Cæsare accepi ad IX. Cal. Nou. literas, confecta Britania, obsidibus acceptis, nulla præda, imperata tamen pecunia, datas à litoribus Britaniæ, proximo: ad VI. Cal. Oct. exercitum Britania reportabant. Q. Pilius erat iam ad Cæsarem profectus. Tu, si aut amor in te est noster, ac tuorum, aut ulla ueritas, aut si etiam sapis, ac frui tuis commodis cogitas, aduentare, & pro=

pè adesse iam debes. non mehercule æquo animo te careo: te autem quid mirum, qui Dionysium tãtopere desiderem? quem quidem abs te, cũ dies uenerit, & ego, & Cicero meus flagitabit. abs te proximas literas habebam Epheso. ad V. Id. Sext. datas. Vale.

CICERO ATTICO S.

O' EXPECTATAS mihi tuas literas. ò gratũ aduentũ. ò constantiã promissi, & fidem miram. ò nauigationem amandam, quam mehercule ego ualde timebam, recordãs superioris tuæ transmissionis. sed. nisi fallor, citius te, quã scribis, uidebo : credo enim te putasse tuas mulieres in Apulia esse: quod cum secus erit. quid te Apulia moretur? nã Vestorio dandi sunt dies, & ille latinus ἀττικισμὸς ex interuallo regustandus. quin tu huc aduolas, & inuisis illius nostræ Reip. germanæ. putaui de numis ante comitia tributim uno loco diuisis palàm: uide absolutum Gabinium: detur esse ualiturum. De Messala quod quæris: quid scribam, nescio : nunquam uidi tam pares candidatos. Messalæ copias nosti. Scaurum Triarius reum fecit. si quæris, nulla est magnopere commota συμπάθεια. sed tamen habet Aedilitas eius memoriam non ingratam. & est pondus apud rusticos in patris memoriam. reliqui duo plebeij sic exæquantur, ut Domitius ualeat amicis. adiuuetur tamen non gratissimo munere, Memmius Cæsaris commendetur militibus, Pompeij Gallia nitatur. quibus si non ualuerit, putant fore aliquem, qui comitia in aduentum Cæsaris de-

trudat, Catone præsertim absoluto. Paccianæ epistolæ re spondi. cognosce cætera. Ex fratris literis incredibilia quædam de Cæsaris in me amore cognoui, eaq; sunt ipsius Cæsaris uberrimis literis confirmata. Britanici belli exitus expectatur: constat enim aditus insulæ esse munitos mirificis molibus. etiam illud iam cognitũ est, neq; argenti scrupulum esse ullum in illa insula, neq; ullam spem prædæ, nisi ex mancipijs: ex quibus nullos puto te literis, aut musicis eruditos expectare. Paulus in medio foro basilicam iam penè texuit ijsdẽ antiquis columnis: illam autem, quam locauit, facit magnificentissimam. quid quæris? nihil gratius illo monimento, nihil gloriosius. itaque Cæsaris amicis (me dico, & Oppiũ) disrũparis licet, monimentũ illud, quod tu tollere laudibus solebas, ut forum laxaremus, et usq; ad atrium Libertatis explicaremus, contempsimus sexcenties HS. cum priuatis non poterat transigi minore pecunia. efficiemus rem gloriosissimam: nam in campo Martio septa tribunitijs comitijs marmorea sumus & tecta facturi, eaq; cingemus excelsa porticu, ut mille passuum conficiatur. simul adiungetur huic operi Villa etiam Publica. dicis, quid mihi hoc monimentum proderit? ad quid laboramus res Romanas? non enim te puto de lustro, quod iam desperatum est, aut de iudicijs, quæ lege Plotia fiant, quærere. Nunc te obiurgari patere, si iure. scribis enim in ea epistola, quam C. Domitius mihi reddidit Buthroto datam 'in Asiam tibi eundum esse, te arbitrari. mihi mehercule nihil uidebatur esse, in quo tantulum interesset, utrũ per procuratores ageres, an per te ipsum, ne toties, &

tam longe abesses. sed hæc mallem integra re tecũ egisse: profecto enim aliquid egissem. nunc reprimam susceptam obiurgationem: utinam ualeat ad celeritatem reditus tui. Ego ad te propterea minus sæpe scribo, quòd certum nõ habeo, ubi sis, aut ubi futurus sis. huic tamẽ nescio cui, ꝙ uidebatur is te uisurus esse, putaui dandas esse literas. tu quoniam iturum te in Asiam esse putes, ad quæ tempora te expectem, facias me certiorem uelim, & de Euthychide quid egeris. Vale.

CICERO ATTICO S.

PVTO te existimare me non oblitum consuetunis, & instituti mei rarius ad te scribere, quã solebam: sed cum loca, & itinera tua nihil haberi certi uideo, neque in Epeirum, neq; Athenas, neq; in Asiam, neq; cuiquam, nisi ad te ipsum proficiscenti, dedi literas: neque enim sunt epistolæ nostræ, quæ si perlatæ nõ sint, nihil ea res nos offensura sit; quæ tãtũ habẽt mysteriorũ, ut eas ne librarijs quidẽ ferè cõmittamus. Lepidũ quo excidat. Cõsules flagrãt infamia, ꝙ C. Mẽmius candidatus pactionẽ in senatu recitauit, quã ipse, suus cõpetitor Domitius cũ Cõsulibus fecisset, ut ambo HS quadringena Cõsulibus darẽt, si essent ipsi Cõsules facti, nisi treis Augures dedissent, qui se affuisse dicerent, cũ lex curiata ferretur, quæ lata non esset; & duos consulares, qui se dicerent in ornandis prouincijs consularibus scribendo affuisse, cũ omnino ne senatus quidẽ affuisset. hæc pactio nõ uerbis, sed nominibus, & perscriptionibus multorũ tabulis cum esse facta diceretur; prolata à Mem=

mio est, nominibus inductis auctore Pompeio. hic Appius erat idem: nihil sanè iacturæ. corruerat alter, & plane inquam iacebat. Memmius autem, dirempta coitione inuito Caluino, plane refrixerat, & eo magis nunc concitare Dictaturam, fauere iustitię, & omniũ rerum licentiæ. Perspice æquitatem animi mei, & ludum, & contemptionem Seleucianæ prouinciæ, & meam Hercule cum Cæsare suauissimam coniunctionem: hæc enim me una ex hoc naufragio tabula delectat. qui quidem Quintum meum tuumq́; , Dij boni, quemadmodum tractat honore, dignitate, gratia; non secus, ac si ego essem imperator. hibernam legionem eligendi optio delata commodum, ut ad me scribit. hunc tu non ames? quem igitur istorum? sed heus tu, scripseram ne tibi me esse legatum Pompeio? & extra urbem quidem fore ex Idib. Ian? uisum est hoc mihi ad multa quadrare. sed quid plura? coràm, opinor, reliqua; ut tu tamen aliquid expectes. Dionysio plurimam salutem: cui quidem ego non modo seruaui, sed etiam ædificaui locum. quid quæris? ad summam lætitiam meam, quam ex tuo reditu capio, magnus ex illius aduentu cumulus accedit. quo die ad me uenies, si me amas, apud me cum tuis maneas. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER V.

CICERO ATTICO S.

E GO uero & tuum in discessu uidi animum, & meo sum ipse testis. quo magis erit tibi uidendũ, ne quid noui decernatur, ut hoc nostrum desideriũ ne plus sit annuum. De Annio Saturnino curasti probe. de satisdãdo uero te rogo, quoad eris Romæ, tu ut satisdes. & sunt aliquot satisdationes secundum mancipiũ, in his & Memmianorum prædiorum, uel Atilianorum. De Oppio factum est, ut uolui, & maxime quòd D C C C aperuisti : quæ quidem ego utiq; uel uersura facta solui uolo, ne extrema exactio nostrorum nominum expectetur. Nunc uenio ad transuersum illum extremæ epistolæ tuæ uersiculũ, in quo me admones de sorore. quæ res se sic habet. Vt ueni in Arpinum, cum ad me frater uenisset, in primis nobis sermo, isq; multus de te fuit. ex quo ego ueni ad ea, quæ fueramus ego, & tu inter nos de sorore in Tusculano locuti. nihil tam uidi mite, nihil tam placatum, quàm tum meus frater erat in sororem tuam: ut etiã si qua fuerat ex ratione sumpta offensio, non appareret. illo sic die. postridie ex Arpinati profecti sumus. ut in Arcano Quintus maneret, dies fecit : ego Aquini : sed prandimus in Arcano. nosti hunc fundũ. quo ut uenimus, humanissime Quintus, Pomponia, inquit;

tu inuita mulieres, ego acciuero pueros. nihil potuit, mihi quidem ut uisum est, dulcius, idq; cum uerbis, tũ etiam animo, & uultu. at illa audientibus nobis, ego sum, inquit, hic hospita. id autem ex eo, ut opinor, q̃ antecesserat Statius, ut prandium nobis uideret. tũ Quintus, en, inquit mihi, hæc ego patior quotidie. dices, quid quæso, istuc erat? magnum: itaque meipsum commouerat: sic absurde, & aspere uerbis, uultuq; responderat. dissimulaui dolens. discubuimus omnes præter illam: cui tamen Quintus de mensa misit, illa reiecit. quid multa? nihil meo fratre lenius, nihil asperius tua sorore mihi uisum est: & multa prætereo, quæ tũ mihi maiore stomacho, quàm ipsi Quinto fuerunt. ego inde Aquinum, Quintus in Arcano remansit, & Aquinum ad me postridie mane uenit, mihiq; narrauit, nec secũ illam dormire noluisse, &, cum discessura esset, fuisse eiusmodi, qualem ego uidissem. quid quæris? uel ipsi hoc dicas licet, humanitatem ei meo iudicio illo die defuisse. hæc ad te scripsi fortasse pluribus, quàm necesse fuit, ut uideres tuas quoque esse parteis instituendi, & monendi. Reliquum est, ut ante, quàm proficiscare, mandata nostra exhaurias, scribas ad me omnia, Pontinum extrudas. cum profectus eris, cures, ut sciam. sic habea, nihil mehercule te mihi nec carius esse, nec suauius. A. Torquatum amantissime dimisi Minturnis, optimum uirum: cui, me ad te scripsisse aliquid, in ermone significes uelim. Vale.

CICERO ATTICO S.

AD VI. Id Maias. cum has dabam literas, ex Pompeiano proficiscebar, ut eo die manerem in Trebulano apud Pontiũ deinde cogitabam sine ulla mora iusta itinera facere. in Cumano cum essem, uenit ad me, quod mihi pergratum fuit, noster Hortensius: cui deposcenti mea mandata, cætera uniuerse mandaui, illud proprie, ne pateretur, quantum esset in ipso, prorogari nobis prouincias. in quo eum tu uelim confirmes, gratumq; mihi fecisse dicas, quòd & uenerit ad me, et hoc mihi, prætereaq; si quid opus esset, promiserit. confirmaui ad eam causam etiam Furnium nostrũ, quem ad annum Tribunum pl. uidebam fore. Habuimus in Cumano quasi pusillam Romam: tanta erat in his locis multitudo: cum interim Rufio noster, quòd se à Vestorio obseruari uidebat, stratagemate hominem percussit: nam ad me non accessit. ita ne? cum Hortensius ueniret, & infirmius, & tã longe Hortensius, cum maxima præterea multitudo, ille non uenit? non, inquam. non uidisti igitur hominem: inquies? qui potui non uidere, cum per emporium Puteolanorum iter facerem? in quo illum, agentem aliquid credo, salutaui: post etiam iussi ualere, cum me è Pansæ uilla, nunquid uellem, rogasset. hunc hominem parum gratum quisquam putet? aut non in eo ipso laudandum, quòd audiri non laborarit? sed redeo ad illud. noli putare mihi aliam consolationem esse huius ingẽtis molestiæ, nisi quòd spero non longiorem annua fore. hoc me ita uelle

multi non credunt ex consuetudine aliorum. tu, qui scis, omnem diligentiam adhibebis, tum scilicet, cum id agi debebit. cũ ex Epeiro redieris, de rep. scribas ad me uelim, si quid erit, quod operiare: non dum enim satis huc erat allatum, quo modo Cæsar ferret de auctoritate perscripta: eratq; rumor de Transpadanis, eos iussos IIII uiros creare. quod si ita est, magnos motus timeo: sed aliquid ex Pompeio sciam. Vale.

CICERO ATTICO S.

AD VI. Id Maias ueni in Trebulanũ ad Pontium ibi mihi tuæ literæ binæ redditæ sunt tertio abs te die. eodẽ autem ex Pompeiano Philotimo dederam ad te literas. nec uero nunc erat sanè, quid scriberem. qui de rep. rumores, scribe quæso: in oppidis enim summum uideo timorem. sed multa inania. quid de ijs cogites, & quando, scire uelim. Ad quas literas tibi rescribi uelis, nescio: nullas enim adhuc acceperã, præter quæ mihi binæ semel in Trebulano redditæ sunt. quarum alteræ edictum P. Licinij habebant, (erãt autem Non. Maijs datæ) alteræ rescriptæ ad meas Minturnenses. quàm uereor, ne quid fuerit σπουδαιότερον in ijs, quas non accepi, quibus rescribi uis. Apud Lentulum ponam te in gratiam. Dionysius nobis cordi est. Nicanor tuus operam mihi dat egregiam. iam deest quid scribam, et lucet. Beneuenti cogitabam hodie. nostra continentia, & diligentia faciemus satis. A' Pontio, ex Trebulano, ad V. Id. Maij.

CICERO ATTICO S.

BENEVENTVM *ueni ad* V. Id. Maij. *ibi accepi eas literas, quas tu supioribus literis significaueras te dedisse. ad quas ego ipso eo die dederam ex* Trebulano *à* Pontio. *ac binas quidẽ tuas* Beneuẽti *accepi. quarum alteras* Fesulanus *multo mane mihi dedit, alteras scriba* Tullius. Gratissima *est mihi tua cura de illo meo primo, & maximo mandato, sed tua profectio spem meam debilitat. ac ne ille illud quidem labat, non quo sed inopia cogimur eo contenti esse.* De *illo altero, quem scribis tibi uisum esse non alienum, uereor adduci ut nostris possit (& tuis* δυσδιάγνωστον*) πρὸς νοῦ σιν esse, & quidem summe facilis. sed tu haberis, et me absente rei habebis rationẽ meæ: nã posset aliquid, si uteruis nostrum adesset, agente seruio fieri probabile. nunc si iam res placeat, agendi tamen uiam non uideo.* Nunc *uenio ad illam epistolam, quam accepi à* Tullio. De Marcello, *fecisti diligenter. igitur* S. C. *si erit factum, scribes ad me: sin minus, rem tamen conficies: mihi enim attribui oportebit, item* Bibulo. *sed non dubito, quin* S. C. *expeditum sit, in quo præsertim sit compendium populi.* De Torquato, *probe.* De Massone, *&* Ligure, *cum uenerint.* De *illo, quod* Cherippus *(quoniam hic quoque πρὸς νοῦ σιν sustulisti:) ò prouincia: etiam ne hic mihi curandus est? curandus autem? hactenus, ne quid ad senatũ. consule, aut numera: n. ĩ* D C. *ceperis. sed tamen cõmode, quòd cnm* Scrofa. De Pontino, *recte scribis: est enim ita, ut, si ante* Cal. Iun. Brundusij *futurus sit, minus urgendi fuerint* M. Annius,

et Tullius. Quæ de Sicinio audisti, ea mihi probantur, modo ne illa exceptio in aliquem incurrat bene de nobis meritum. sed considerabimus: rem enim probo.

De nostro itinere, quod statuero; de quinque præfectis, quid Pompeius facturus sit, cum ex ipso cognoro, faciam, ut scias. De Oppio bene curasti, quod ei D C C C exposuisti: idq́;, quoniam Philotimum habes, perfice, & cognosce rationem: & ut agam amplius, si me amas, priusquam proficiscaris, effice. magna me cura leuaris. habes ad omnia. etsi penè præterij. chartam tibi deesse, mea cautio est: siquidem eius inopia minus multa ad me scribis. tu uero aufer ducentos. etsi meam in eo parsimoniam huius paginæ contractio significat, dum acta, & rumores uellet. iam si qua certa habes de Cæsare, expecto literas: & aliass Pontino de omnibus rebus diligentes dabis. Vale.

CICERO ATTICO S.

PLANE deest, quod scribã: nã nec, quid mandem habeo; nihil enim prætermissum est: nec quid narrem; noui enim nihil: nec iocandi locus est, ita me multa solicitant. tantum tamen scito, Idib. Maijs nos Venusia mane proficiscentes has dedisse. eo autem die credo aliquid actum in senatu. sequantur igitur nos tuæ literæ, quibus non modo res omneis, sed etiam rumores cognoscamus. eas accipiemus Brundusij: ibi enim Pontinum ad eam diem, quam tu scripsisti, expectare consilium est. Nos Tarenti quos cum Pompeio διαλόγους de repub. habuerimus, ad te perscribemus. etsi idipsum scire cupio, quod ad tempus recte

ad te

ad te scribere possem, id est quandiu Romæ futurus sis, ut, aut quò dem posthac literas, sciam, aut ne dem frustra. sed ante, quàm proficiscare, utique explicatum sit illud HS X X & D C C C. hoc uelim in maximis rebus: & maxime necessarijs habeas, ut, quod auctore te uelle cœpi, adiutore assequar. Vale.

CICERO ATTICO S.

TARENTVM ueni ad X V. Cal. Iun. quòd Põtinum statueram expectare, cõmodissimum duxi dies eos, quoad ille ueniret, cum Põpeio consumere, eoq; magis, quòd ei gratũ esse id uidebã, qui etiã à me petierit, ut secũ, & apud se essem quotidie: quod cõcessi libẽter: m ultos enim eius præclaros de rep. sermones accipiam: instruar etiam consilijs idoneis ad hoc nostrũ negotium. sed ad te breuior iam in scribendo incipio fieri, dubitãs Romæ ne sis, an iam profectus. quod tamen quoad ignorabo, scribam aliquid potius, quàm cõmittã, ut tibi cũ possint reddi à me literæ, nõ reddãtur: nec tamen iam habeo, quid aut mandem tibi, aut narrem, mãdaui omnia, quæ quidem tu, ut polliceris, exhauries: narrabo, cum aliquid habebo noui. illud tamen nõ desinã, dum adesse putabo, de Cæsaris nomine rogare, ut confectum relinquas. auide expecto tuas literas, et maxime, ut norim tempus profectionis tuæ. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVOTIDIE, uel potius in dies singulos breuiores literas ad te mitto: quotidie. n. magis, ac magis suspicor

te in Epeirum iam profectum. sed tamen, ut mãdatum scias me curasse; quot ante, ait se Pompeius quinos præfectos delaturum nouos, uacationes, iudiciariã causam. Ego cũ triduũ cum Pompeio, & apud Pompeium fuissem, proficiscebar Brundusium ad XIII. Cal. Iun. ciuem illum egregium relinquebam, & ad hæc, quæ timentur, propulsanda paratissimum. tuas literas expectabo, cum ut, quid agas, tum ut, ubi sis, sciam. Vale.

CICERO ATTICO S.

ME ET incómoda ualetudo, qua iam emerseram, utpote cum sine febri laborassem, & Pótini expectatio de quo adhuc ne rumor quidem uenerat, tenebat duodecimũ iam diẽ Brundusij: sed cursum expectabamus. tu, si modo es Romæ, (uix enim puto) sin es, hoc uehemẽter animaduertas uelim. Romæ acceperam literas, Milonem meum queri per literas iniuriam meam, quòd Philo imus socius esset in bonis suis. id ego ita fieri uolui de C. Duronij sententia, quem & amicissimum Miloni perspexeram, & talem uirum, qualem tu iudicas, cognoram. eius autem consilium, meumq; hoc fuerat primum, ut in potestate nostra esset res, ne illum malus emptor alienis mancipijs, quæ permulta secũ habet, spoliaret: deinde, ut Faustæ, cui cautum ille esse uoluisset, ratum esset: erat etiam illud, ut ipsi nos, si quid seruari posset, quamfacillime seruaremus. nunc rem totam perspicias uelim: nobis enim scribuntur sæpe maiora. sed si ille queritur, si scribit ad amicos, si idem Fausta uult: Philotimus (ut ego ei coràm dixeram, mihiq; ille

receperat)ne fit inuito Milone in bonis: nihil nobis fue rat tanti. sin hæc leuiora sunt, tu iudicabis. loquere cum Duronio. scripsi etiam ad Camillum, ad Lamiam, eoq; magis, quod nõ cõfidebã Romæ te esse. summa erit hæc. statues. ut ex fide, fama, req; mea uidebitur. Vale.

CICERO ATTICO S.

ACTICVM uenimus ad XVII. Cal. Quint. cum quidem & Corcyræ, & Sybotis muneribus tuis, quæ et Areus, & meus amicus Eutychides opipare, & φιλοπρο σηνέςατα nobis concesserant, epulati essemus saliarem in modum. Actio maluimus iter facere pedibus, qui incommodissime nauigassemus: & Leucathen fle ctere, molestum uidebatur: actuarijs autem minutis Patras accedere sine his impedimentis, non satis uisum est decorum. Ego, ut sæpe tu me currentem hortatus es, quotidie meditor: præcipio meis: faciam denique, ut summa modestia, & summa abstinentia munus hoc ex traordinarium traducamus. Parthus, uelim quiescat, & fortuna nos iuuet: nostra præstabimus. Tu, quæ= so, quid agas, ubi quoque hoc tempore futurus sis, qua leis res nostras Romæ reliqueris, maxime de CXX, & de DCCC, cura, ut sciamus. id unis diligenter lite= ris datis, quæ ad me utique perferantur, consequere. il lud tamen (qnoniam nunc abes, cũ id non agitur: ade= ris autem ad tempus, ut mihi scripsisti) memento cura= re per te, & per omnes nostros, in primis per Horten= siũ, ut annus noster maneat suo statu, ne quid noui de= cernatur. hoc tibi ita mando: ut dubitem, an etiam

te rogem, ut pugnes, ne intercaletur. ſed non audeo tibi omnia onera imponere. annum quidem utique teneto. Cicero meus, moleſtiſſimus, & ſuauiſſimus puer, tibi ſa lutem dicit. Dionyſium ſemper equidem, ut ſcis, dilexi, ſed quotidie pluris facio, & mehercule in primis, quòd te amat, nec tui mentionem intermitti ſinit. Vale.

CICERO ATTICO S.

VT Athenas ad XV. Cal. Quint. ueneram, expecta bam ibi iam quartum diem Pontinum, neque de eius aduētus certi quidquã habebã: erã autẽ totus, crede mi hi, tecũ: & quanquã ſine ijs per me ipſe, tamẽ acrius, ue ſtigijs tuis monitus, de te cogitabã: q̃d quæris? nõ meher= cule alius ullus ſermo, niſi de te. ſed tu aliquid de me ip ſo ſcire fortaſſe mauis. hæc ſunt. Adhuc ſumptus nec in me aut publice, aut priuatim, nec in quẽquã comitum. nihil accipitur lege Iulia, nihil ab hoſpite. perſuaſum eſt omnibus meis, ſeruiendum eſſe famæ meæ. belle adhuc. hoc animaduerſum, Græcorũ laude, & multo ſermone celebratur. quod ſupereſt, elaboratur in hoc à me, ſicut tibi ſenſi placere. ſed hæc tum laudemus, cũ erunt per= orata. reliqua ſunt eiuſmodi, ut meum conſilium ſæpe reprehendam, quòd non aliqua ratione ex hoc nego- tio emerſerim. ò rem minime aptam meis moribus. ò illum uerum, ἔρδοι τίς. dices, quid adhuc? (non dum enim in negotio uerſaris) neſcio, & puto moleſtiora r. ſtare. ſed hæc ipſa fero equidem fronte, ut puto, & uultu belliſſime, ſed angor intimis sẽſibus: ita multa u. iracunde, uel inſolẽter, uel in omni genere ſtultitiæ i.

sulse, arroganter & dicuntur, & tacentur quotidie. quæ, non quo te cælē, non perscribo, sed quia ἀνυσδικοῖσματα sunt. itaque admirabere meam βαθύτητα, cum salui redierimus: tanta mihi μελέτη huius uirtutis datur. ergo hæc quoque hactenus: etsi mihi nihil erat propositum ad scribēdū, quia, quid ageres, ubi terrarū esses, ne suspicabar quidem: nec hercule unquā tandiu ignarus rerum mearum fui, quid de Cæsaris, quid de Milonis nominibus actum sit. hac non modo nemo, sed ne rumor quidem quisquam; ut sciremus, in Rep. quid ageretur. quare si quid erit, quod scias de ijs rebus, quas putabis scire me uelle, per mihi gratum erit, si id curaris ad me perferēdū. quid est præterea? nihil sanè, nisi illud: ualde me Athenæ delectarunt: turbæ duntaxat? & urbis ornamentum, & hominū amores in te, in nos quadam beneuolētia, sed multū ea philosophia, ἄνω, καὶ κάτω: si quidem est in Aristo apud quem erā: nam Xenonem tuum, uel nostrum potius Quinto concesseram: & tamen propter uicinitatem totos dies simul eramus inuicem. Cum primum poteris, tua consilia ad me scribas, ut sciam, quid agas, ubi quoque, & maxime quando Romæ futurus sis. Vale.

CICERO ATTICO S.

HVI, toties ne me literas dedisse Romam, cū ad te nullas darē? at uero posthac frustra potius dabo, quā, si recte dari potuerint, committam, ut non dem. Ne prouincia nobis prorogetur, per fortunas, dū ades, quidquid prouideri potest, prouide. non dici potest, quàm flagrem desiderio Vrbis, quàm uix harum rerum in-

ſulſitatem feram. Marcellus ſedēdi comes, etſi ille magiſtratum non geſſerit, erit tamen tranſpadanus. ita mihi uidetur nō minus ſtomachi noſtro Cæſari feciſſe. ſed hoc ipſe uiderit. Pompeius mihi quoq; uidebatur, quod ſcribis Varronem dicere, in Hiſpaniam certe iturus. id ego minime probabam; qui quidem Theophani facile perſuaſi, nihil eſſe melius, quàm illud, nuſquam illum diſcedere. ergo Græcus incumbet. ualet autem auctoritas eius apud illum plurimum. ego has prid. Non. Quint. proficiſcens Athenis dedi, cum ibi decem ipſos fuiſſem dies. uenerat Pontinus. nam Cn. Voluſius aderat Quæſtor. tuus unus Tullius aberat. ἄφρακτα Rhodiorum, & dicrota Mitylenæorum habebam, et aliquid ἐπίκωπον. De Parthis erat ſilentium. Quod ſupereſt, Dij iuuent. nos adhuc iter per Græciam ſumma cum admiratione fecimus. nec mehercule habeo, quod adhuc quem accuſem meorum. uidentur mihi noſſe nos, noſtram cauſam, & conditionem profectionis ſuæ. plane ſeruiunt exiſtimationi meæ. quod ſupereſt, ſi uerum illud eſt οἷα τ᾽ ἄν δέποινα, certe permanebunt: nihil enim à me fieri ita uidebunt, ut ſibi ſit delinquendi locus. ſin id parum profuerit, fiet aliquid à nobis ſeuerius: nam adhuc lenitate dulces ſumus, &, ut ſpero, proficimus aliquantum. ſed ego hanc, ut ſinguli dicunt, ἀνεξ᾽αν in unum annum meditatus ſum: proinde pugna, ne, ſi quid prorogatum ſit, turpis inueniar. Nunc redeo ad quæ mihi mandas. in præfectis excuſatio. ijs, quos uoles, deferto. non ero tam μετέωρος, quàm in Apuleio fui. Xenonem tam diligo, quã tu: quod ipſum ſentire certo ſcio. apud Patro=

nem, & reliquos Barones te in maxima gratia posui: & hercule merito tuo feci: nã mihi is ter dixit, te scripsisse ad se, mihi ex illius literis rem illam curæ fuisse. quod ei pergratum erat. sed cum Patro mecum egisset, ut peterem à uestro Ariopago, ὑπομνηματισμόν tolleret, quem Polycharmo Prætore fecerant: cõmodius uisum est & Xenoni, & post ipsi Patroni, me ad Memmium scribere, qui pridie, quá ego Athenas ueni, Mitylenas profectus erat, ut is ad suos scriberet, posse id sua uolũtate fieri: non enim dubitabat Xeno, quin ab Ariopagitis inuito Memmio impetrari non posset. Memmius autem ædificandi consiliũ abiecerat, sed erat Patroni iratus. itaque scripsi ad eum accurate: cuius epistolæ misi ad te exemplum. Tu uelim Piliam meis uerbis consolere. indicabo enim tibi: tu illi nihil dixeris. accepi fasciculum, in quo erat epistola Piliæ: abstuli, aperui, legi: ualde scripta est συμπαθῶς. Brundusio quæ tibi epistolæ redditæ sunt sine mea, tum uidelicet datæ, cum ego me non belle haberem: nam illam νομανδρίαν excusationem ne acceperis. cura, ut omnia sciam, sed maxime, ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

NEGOTIVM magnum est nauigare, atque id mense Quint. sexto die Delũ Athenis uenimus. pridie Non. Quint. à Piræeo ad Zostera uento molesto qui nos ibidẽ Nonis tenuit. ad VIII. Id. ad Ceo iucunde. inde Gyarũ sæuo uento, nõ aduerso: hinc Scyrũ, inde Delũ, utroq; citius, quàm uellemus, cursum confecimus. iam nosti ἄφρακτα Rhodiorum. nihil, quod minus fluctum

ferre posse. itaque erat in animo nihil festinare, Delo nec me mouere, nisi omnia ἀκρατηρέων iura uidissem. De Messala ad te statim, ut audiui, de Gyaro dedi literas, & id ipsum consilium nostrum etiã ad Hortenbũ cui quidem ualde συνηγωνίον. sed tuas de eius iudicij. sermonibus, & mehercule omni de Reip. statu literas expecto, ! πολιτικώτερον quidem scriptas, (quoniam meos cum Thallumeto nostro peruolutas libros) eiusmodi in quã literas, ex quibus ego, nõ quid fiat (nã id uel Helonius uir gratissimus potest efficere cliens tuus) sed quid futurũ sit, sciã. cum hæc leges, habebimus Consules. omnia perspicere poteris, de Cæsare, de Pompeio, de ipsis iudicijs. Nostra autem negotia (quoniam Romæ cõmoraris) amabo te explica. cui rei fugerat me rescribere, de strue salinarum plane rogo, de aqua, si quid poterit fieri, eo sis animo, quo soles esse. quam ego cũ mea spõte, tum tuis sermonibus æstimo plurimi. ergo quid conficies. præterea si quid Philippus rogauit, quod in tua re faceres, id uelim facias. plura scribam ad te, cum constitero: nunc eram plane in medio mari. Vale.

CICERO ATTICO S.

EPHESVM *uenimus ad XI. Cal. Sext. sexagesimo, & quinto post pugnam Bouillam. nauigauimus sine timore, & sine nausea, sed tardius propter aphractorum Rhodiorum imbecillitatem. De concursu legationum, priuatorum, & de incredibili multitudine, quæ mihi iam Sami, sed mirabilem in modum Ephesi præsto fuit, aut audisse te puto, aut*

* quid ad me attinet? ueruntamen de Cumanis uenissem cum imperio, Græci quasi Ephesio Prætori se alacres obtulerunt. ex quo te intelligere certo scio, multorũ annorum ostentationes meas nunc in discrimen esse adductas. sed, ut spero, utemur ea palæstra, quam à te didicimus: omnibusq; satisfaciemus, & eo facilius, ꝙ in nostra prouincia confectæ sunt pactiones. sed hactenus, præsertim cum cœnanti mihi nũtiaret Sestius, se de nocte proficisci. Tua negotia Ephesi curæ mihi fuerũt: Thermoq;, tametsi ante aduentum meum liberalissime erat pollicitus tuis omnibus, tamen Philogenem, & Seium Rhodium, & Apollonicensem Xenonẽ commendaui. omnino omnia se facturum recepit. ego præterea rationem Philogeni permutationis eius, quam tecum feci, edidi. ergo hæc quoque hactenus. Redeo ad urbana. Per fortunas (quoniam Romæ manes) primũ illud præfulci, atque præmuni quæso, ut simus annui, ne intercaletur quidem: deinde exhauri mea mandata, maximeq;, si quid potest, de illo domestico, scrupulũ quem non ignoras: deinde de Cæsare: cuius in cupiditatem te auctore incubui, nec me piget. & si intelligis, quã meũ sit scire, & curare, quid in Rep. fiat, fiat autem? immò uero etiam quid futurum sit: perscribe ad me omnia, sed diligẽtissime, in primisq; quid iudiciorũ status aut factorum, aut futurorum etiam laboret. de aqua, si curæ est, si quid Philippus aget, animaduertes. Vale.

CICERO ATTICO S.

ANTE, quã aliquo loco cõsedero, neq; lõgas, à me, neq; semper mea manu literas expectabis. cum autem

erit ſpatium, utrunq; præſtabo. nunc iter conficiebamus æſtuoſa, & puluerulenta uia. dederam Epheſo pri die. has dedi Trallibus. in prouincia mea fore me puta bā Cal. Sext. ex ea die, ſi me amas, παράγγελμα ἐνιαύσιον commoueto. tamen interea hæc, quæ uellem, mihi afferebantur: primum otium Parthicum, deinde confectæ pactiones publicanorum, poſtremo ſeditio militum ſedata ab Appio, ſtipendiumq; eis uſq; ad Idus Quint. perſolutum. nos Aſia accepit admirabiliter. aduẽtus noſter ne numo quidem ſumptui fuit. ſpero meos omneis ſeruire laudi meæ: tamen magno timore ſum: ſed bene ſperamus. omnes iam noſtri præter Tullium tuum uenerunt. erat mihi in animo recta proficiſci ad exercitum, æſtiuos mẽſes reliquos rei militari dare, hybernos iuriſdictioni. Tu uelim, ſi me nihilo minus noſti curioſum in Rep. quã te, ſcribas ad me omnia, quæ ſint, quæue futura ſint. nihil mihi gratius facere potes: niſi tamen id erit mihi gratiſſimũ, ſi, quæ tibi mandaui, cõfeceris, in primis, quid illud ἔνδομυχον: quo mihi ſcis nihil eſſe carius. Habes epiſtolam plenam feſtinationis, & pulueris. reliquæ ſubtiliores erunt. Vale.

CICERO ATTICO S.

LAODICEAM ueni prid. Cal. Sext. ex hoc die * clauõ animo uerbis. nihil exoptatius aduẽtu meo, nihil carius. ſed eſt incredibile, quã me negotij tædeat. nõ habeat ſatis magnũ campum ille tibi non ignotus curſus animi, & induſtriæ meæ? præclara opera ceſſẽt? quippe ius Laodiceæ me dicere, cũ Romæ A. Plotius dicat? &

cum exercitum noſter amicus habeat,tantum me nomẽ habere duarum legionum exilium? denique hoc non deſidero:lucem,forum, urbem, domum , uos deſidero. ſed feram , ut potero: ſim modo annuus. ſi prorogatur,actum eſt. uerum perfacile reſiſti poteſt. tu modo Romæ ſis. Quæris,quid hic agam:ita uiuã, ut maximos ſumptus facio. mirifice delector hoc inſtituto. admirabilis abſtinentia ex præceptis tuis: ut uerear, ne illud,quod tecum permutaui,uerſura mihi ſoluẽdũ ſit. Appij uulnera non refrico, ſed apparent,nec occuli poſſunt. iter Laodicea faciebam ad III. Non. Sext. cum has literas dabam,in caſtra in Lycaoniã. inde ad Taurum cogitabam,ut cum Morphagene ſignis collatis, ſi poſſem,de ſeruo tuo deciderem, clitellæ boui ſunt impoſitæ.plane non eſt noſtrum onus,ſed feremus. modo, ſi me amas, ſim annuus. adſis tu ad tempus, ut ſenatum excites. mirifice ſolicitus ſum , ꝙ iandiu ignota ſunt mihi iſta omnia. quare,ut ad te ante ſcripſi, cum cætera,tum Reſp.cura ut mihi nota ſit. plura ſcribam aliàs.tarde tibi reddituro , ſed dabã familiari homini, ac domeſtico C.Andronico Puteolano. tu autẽ ſæpe dare tabellarijs publicanorũ poteris, promagiſtris ſcripturæ,& portus,& noſtrarum diœceſium. Vale.

CICERO ATTICO S.

ETSI in ipſo itinere,et uia diſcedebãt publicanorum tabellarij,& eramus in curſu,tamen ſurripiendũ aliquid putaui ſpatij, ne me immemorẽ mãdati tui putares.itaq; ſubſedi in ipſa uia,dum hæc,quæ longiorem

deſiderant orationem, ſummatim tibi perſcriberem.

Maxima expectatione in perditam, & plane euerſam in perpetuum prouinciam nos ueniſſe ſcito prid. Cal. Sext. moratus triduum Laodiceæ, triduum Apameæ, totidem dies Synnade. audiuimus nihil aliud, niſi imperata ἐπικεφάλια ſoluere nõ poſſe: poſſeſſiones omnium uenditas: ciuitatum gemitus, ploratus, monſtra quædam non hominis, ſed feræ neſcio cuius immanis. quid quæris? tædet omnium nos uitæ, leuantur tamẽ miſeræ ciuitates, quòd nullus fit ſumptus in nos, neq; in legatos, neque in Quæſtorem, neque in quenquã. ſcito non modo nos fœnum, aut quod lege Iulia dari ſolet, non accipere, ſed ne ligna quidem. nec, præter quatuor lectos, & tectum, quenquam accipere quidquam multis locis ne tectum quidem, & in tabernaculo manere plerunque. itaque incredibilem in modũ concurſus fiunt ex agris, ex uicis, ex domibus omnibus mehercule etiam aduentu noſtro. reuiuiſcunt iuſtitia, abſtinentia, clementia tui Ciceronis: itaque opiniones omnium ſuperauit. Appius, ut audiuit nos uenire, in ultimam prouinciam ſe coniecit Tarſum uſq;: ibi forum agit. De Partho ſilentium eſt: ſed tamen conciſos equites noſtros à barbaris nunciabãt ij, qui ueniebant. Bibulus ne cogitabat quidem etiam nunc in prouinciam ſuam accedere. id autem facere ob eam cauſam dicebant, ꝙ tardius uellet decedere. Nos in caſtra properabamus, quæ aberant bidui. Vale.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI Roma ſine epiſtola tua faſciculum lite= rarũ. in quo, ſi modo ualuiſti, & Romæ fuiſti, Philotimi duco eſſe culpam, non tuam. hanc epiſtolam dictaui ſe dens in rheda, cum in caſtra proficiſcerer, ab quibus ab eram bidui. paucis diebus habebam certos homines, qui bus darem literas: itaque eò me ſeruaui. Nos tamen, etſi hoc te ex alijs audire malo, ſic in prouincia nos ge= rimus, quod ad abſtinentiá attinet, ut nullus teruntius inſumatur in quenquam. id fit etiam & legatorum, & Tribunorum, & præfectorum diligentia, nam om= nes mirifice συμφιλοδοξοῦσιν gloriæ meæ. Lepta no= ſter mirificus eſt. ſed nunc propero. perſcribam ad te paucis diebus omnia. Cicerones noſtros Deiotarus fi= lius, qui Rex ab ſenatu appellatus eſt. ſecũ in regnum, dum in æſtiuis nos eſſemus. illum pueris locum eſſe bel liſſimum duximus. Seſtius ad me ſcripſit, quæ tecum eſſet de mea domeſtica, & maxima cura locutus, et qd tibi eſſet uiſum amabo te, incumbe in eam rem, & ad me ſcribe, quid & poſſit, & tu cenſeas. idem ſcripſit Hortenſium de prorogáda noſtra prouincia dixiſſe ne ſcio quid. mihi in Cumano, diligẽtiſſime ſe, ut annui eſ ſemus, defenſurum, receperat, ſi quidquam me amas, hunc locum ama. dici non poteſt, quàm inuitus à uobis abſim. & ſimul hanc gloriam iuſtitiæ, & abſtinentiæ fore illuſtriorem ſpero, ſi cito deceſſerimus. id quod Scæ uolæ contigit, qui ſolos nouem menſes Aſiæ præfuit. Appius noſter, cũ me aduentare uideret, profectus eſt

Tarsum usque Laodicea. ibi forum agit, cum ego sum in prouincia. quam eius iniuriam non insector: satis enim habeo negotij in sanãdis uulneribus, quæ sunt im posita prouinciæ. quod, do operam, ut faciã, quam mini ma illius contumelia. sed hoc Bruto nostro uelim di= cas, illum fecisse non belle, qui aduentu meo, quàm lon gissime potuerit, discesserit. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVÀM uellem Romæ esses, si forte non es, nihil. n. certi habebamus, nisi accepisse nos tuas literas ad XIIII. Cal. Sext. datas, in quibus scriptum esset, te in Epeirum iturum circiter Cal. Sext. sed siue Romæ es, siue in Epeiro, Parthi Euphratem transierunt duce Pacoro Orodis Parthorum Regis filio, cunctis referto copijs. Bibulus nondum audiebatur esse in Syria. Cassius in oppido Antiochiæ cum omni exercitu. nos in Cappadocia ad Taurum cum exercitu ad Cybistra. hostis in Cyrhestica, quæ Syriæ pars proxima est pro= uinciæ meæ. his de rebus scripsi ad senatum. quas lite ras, si Romæ es, uidebis putes ne reddendas: & multa, immo omnia. quorum κεφάλαιον, ne quid inter cæsæ, & porrecta (ut aiunt) oneris mihi addatur, aut tem poris: nobis enim hac infirmitate exercitus, inopia so= ciorum, præsertim fidelium, certissimum subsidium est hiems, ea si uenerit, nec illi ante in meam prouinciam transierunt. unum uereor, ne senatus propter urbana= rum rerum metum Pompeium nolit dimittere. quòd si alium ad uer mittit, non laboro. nobis modo tem=

poris ne quid prorogetur . hæc igitur , ſi Romæ es . ſin
abes , aut etiam ſi ades , hæc negotia ſic ſe habent.
Stamus animis ; & quia conſilijs , ut uidemur , bonis
utimur, ſperamus etiã manu. tuto conſedimus , copioſo
à frumento, Ciliciã propè conſpiciẽte, expedito ad mu=
tandum locum, paruo exercitu, ſed, ut ſpero, ad beneuo
lentiam erga nos conſentiente : quem nos Deiotari ad
uentu cum ſuis omnibus copijs duplicaturi eramus . ſo
cijs multo fidelioribus utimur, quã quiſquã uſus eſſet:
quibus incredibilis uidetur & noſtra manſuetudo , &
abſtinentia . delectus habetur ciuium Romanorum .
frumentum ex agris in loca tuta comportatur . ſi fue=
rit occaſio, manu : ſin minus, locis nos defendemus. qua
re bono animo es: uideo enim te, &, quaſi coràm adſis,
ita cerno συμπάθειαν amoris tui. ſed te rogo, (ſi ullo pa
cto fieri poterit) ſi integra in ſenatu noſtra cauſa ad
Cal. Ian. manſerit, ut Romæ ſis mẽſe Ianuario. profecto
nihil accipiã iniuriæ, ſi tu aderis. amicos Conſules habe
mus, noſtrũ tribunũ pl, Furnium. uerũ tua eſt opus aſſi
duitate, prudentia, gratia. tempus eſt neceſſarium : ſed
turpe eſt me pluribus uerbis agere tecum . Cicerones
noſtri ſunt apud Deiotarum: ſed, ſi opus erit, deducen
tur Rhodum. Tu, ſi es Romæ; ut ſoles, diligentiſſime:
ſin in Epeiro, mitte tamen ad nos de tuis aliquẽ tabella
rium, ut & tu, quid nos agamus, et nos, quid tu agas,
quidq; acturus ſis. ſcire poſſimus. Ego tui Bruti rem
ſic ago, ut ſuam ipſe non ageret. ſed iam exhibeo pupil
lum: neque defendo: ſunt enim negotia & lenta, et ina
nia: faciam tamen ſatis, tibi quidem, cui difficilius eſt
quàm ipſi : ſed certe ſatisfaciam utrique. Vale.

CICERO ATTICO S.

OBSIGNARAM iam epiſtolam, eam, quam puto te modo perlegiſſe, ſcriptam mea manu, in qua omnia cōtinentur, cum ſubito Appij tabellarius ad XI. Cal. Oct. ſeptimo quadrageſimo die Roma celeriter (hui tam longe) mihi tuas literas reddidit: ex quibus nō dubito, quin, ut Pompeium expectaris, dū Arimino rediret, etiā in Epeirū profectus ſis: magiſq; uereor, ut ſcribis, ne in Epeiro ſolicitus ſis non minus, quā nos hic ſumus. De Atiliano nomine ſcripſi Philotimū, ne appellaret Meſſalam. Itineris noſtri famam ad te perueniſſe lætor, magiſq; lætabor, ſi reliqua cognoris. Filiolā tuam tibi iam Romæ iucundā eſſe gaudeo; eamq; quam nunquam uidi, tamen & amo, & amabilē eſſe certo ſcio. etiam atque etiam uale. De Patrone, et tuis condiſcipulis, quæ de Tarentinis in militia laboraui, ea tibi grata eſſe gaudeo. Quòd ſcribis libenter, repulſam tuliſſe eum, qui cum ſororis tuæ filij patruo certaret: magni amoris ſignum: itaque me etiam admonuiſti ut gauderem: nam mihi in mentem non uenerat, non credo, inquis. ut libet: ſed planè gaudeo, quoniam νεμεσᾷν intereſt. τοῦ φθονεῖν. Vale.

CICERO ATTICO S.

SATVRNALIBVS mane ſe mihi Pindentiſſæ dediderunt ſeptimo, & quinquageſimo die, poſtquā oppugnare eos cœpimus. qui (malum) iſti Pindentiſſæ? qui ſunt? inquies: nomen audiui nunquam. quod ego faciam? non potui Ciliciam, Aetoliam, aut Macedo-

niam

niam reddere. hoc iam ſic habeto, nec hoc exercitu hic tanta negotia geri potuiſſe: quæ cognoſce ἐν ἐπιτομῇ ſic enim concedis mihi proximis literis. Epheſum ut uenerim, noſti, qui etiam mihi gratulatus es illius diei celebritate; qua nihil me unquã delectauit magis. inde oppidis, ijs, quæ erant, mirabiliter accepti, Laodiceam prid. Cal. Sext. uenimus. ibi morati biduum, perilluſtres fuimus, honorificisq; uerbis omnem iniurias reuellimus ſuperiores. quod * Dein Apameæ quinque * dies morati, Synnadis triduũ, Philomeli quinque dies, Iconij decem fecimus. nihil ea iuriſdictione æquabilius, nihil lenius, nihil grauius. inde ad caſtra ueni ad VII. Cal. Sept. ad III. exercitum luſtraui apud Iconium. ex his caſtris, cum graues de Parthis nuncij uenirent, perrexi in Celiciam per Cappadociæ partem eam, quæ Celiciam attingit, eo conſilio, ut Armenius Artauaſdes, & ipſi Parthi Cappadocia ſe excludi putarent. cum dies quinq; ad Cybiſtra Cappadociæ caſtra habuiſſem, certior ſum factus Parthos ab illo aditu Cappadociæ longe abeſſe, Celiciæ magis imminere: itaque confeſtim iter in Ciliciam feci per Tauripylas: Tarſum ueni ad III. Non. Oct. inde ad Amanum contendi, qui Syriam à Cilicia aquarum diuortio diuidit, qui mons erat hoſtium plenus ſempiternorum. hic ad III. Id. Oct. magnum numerum hoſtium cæcidimus: caſtella munitiſſima nocturno Pontini aduentu, noſtro matutino cepimus, incendimus: imperatores appellati ſumus: caſtra paucos poſt dies habuimus, ea ipſa, quæ contra Darium habuerat apud Iſſum Alexander imperator haud paulo melior, quàm aut tu, aut ego. ibi dies quinque

morati, direpto, & uastato Amano inde discessimus. interim (scis enim quædam πανικὰ dici, item τὰ κενὰ τοῦ πολέμου) rumore aduentus nostri & Cassio, qui Antiochia tenebatur, animus accessit, & Parthis timor iniectus est. itaque eos cedẽteis ab oppido Cassius insecutus, rem bene gessit. qua in fuga magna auctoritate Osaces dux Parthorum uulnus accepit, eoq; interijt paucis post diebus. erat in Syria nostrum nomen in gratia. uenit interim Bibulus. credo, uoluit appellatione hac inani nobis esse par. in eodem Amano cœpit laureolam in mustaceo quærere. at ille cohortem primam totam perdidit, centurionemq; primipili nobilem sui generis Asiniũ Dentonem, & reliquos cohortis eiusdem, & Sex. Lucilium T. Gauij Cepionis, locupletis, & splendidi hominis filium, Tribunũ militum. sanè plagam odiosam acceperat cum re, tum tempore. nos Pindenissum, quod oppidum munitissimum Eleutherocilicũ omnium memoria in armis fuit (feri homines, & acres, & omnibus rebus ad defendendum parati) cinximus uallo, et fossa, aggere maximo, uineis, turre altissima, magna tormentorum copia, multis sagittarijs. magno labore, apparatu, multis saucijs nostris, incolumi exercitu negotium confecimus. hilara sanè Saturnalia. militibus quoque, equis exceptis, reliquam prædam concessimus. mancipia ueniebant Saturnalibus tertijs. cum hæc scribebam in tribunali, res erat ad HS CXX. hinc exercitum in hyberna agri male pacati deducendum Quinto fratri dabam. ipse me Laodiceam recipiebam. hæc adhuc. sed ad præterita reuertamur. Quod me maxime hortaris, & quod pluris est, quàm omnia, in quo

laboras, ut etiam Ligurino μώρῳ satisfaciam: moriar, si quidquam fieri potest elegantius. nec tamen ego hanc continentiam appello, quæ uirtus uoluptati resistere uidetur. ego in uita mea nulla unquam uoluptate tanta sum affectus, quanta afficior hanc integritate. nec me tam fama, quæ summa est, quàm res ipsa delectat. quid quæris? fui tanti: me ipse non noram: nec satis sciebam, quid in hoc genere facere possem: recte πεφυσίωμαι: nihil est præclarius. interim hæc λαμπρά. Ariobarzanes opera mea uiuit, regnat: ἐν παρόδῳ, consilio, & auctoritate, & quòd insidiatoribus eius ἀπρόσιτον me, non modo ἀδωροδόκητον præbui, Regem, regnumq; seruaui. interea è Cappadocia ne pilum quidem. Brutum abiectum, quantum potui, excitaui: quem non minus amo, quàm tu, pene dixi quàm te. atque etiam spero toto anno imperij nostri teruncium sumptus in prouincia nullum fore. habes omnia. nunc publice literas Romam mittere parabam. uberiores erunt, quàm si ex Amano misissem, at te Romæ non fore? sed est totum, quid Cal. Martij futurum sit: uereor enim, ne, cũ de prouincia agetur, si Cæsar resistet, nos retineamur. his tu si adesses, nihil timerem. Redeo ad urbana; quæ ego diu ignorans, ex tuis iucundissimis literis ad V. Cal. Ian. denique cognoui. eas diligentissime Philogenes libertus tuus curauit perlonga, & non satis tuta uia perferendas. nam quas Lenij pueris scribis datas, non acceperam. Iucunde de Cæsare, & quæ senatus decreuit, & quæ tu speras. quibus ille si cedit, salui sumus. Incendio Pletoriano quòd Leius adustus est, minus moleste fero. Luceius de Q. Cassio cur tam

uehemens fuerit, & quid actum sit, aueo scire. Ego cum Laodiceam uenero, Quinto sororis tuæ filio togam puram iubeor dare, cui moderabor diligentius. Deiotarus, cuius auxilijs magnis usus sum, ad me, ut scripsit, cum Ciceronibus Laodiceam uenturus erat. Tuas etiam Epeiroticas expecto literas, ut habeam rationem nõ modo negotij, uerum etiam otij tui. Nicanor in officio est, & à me liberaliter tractatur: quem, ut puto, Romam cum literis publicis mittam, ut et diligentius perferantur, & idem ad me certa de te, & à te referat. Alexis quòd mihi toties salutem adscribit, est gratum: sed cur non suis literis idem facit, quod meus ad te Alexis facit? Phemio quæritur κέρας. sed hæc hactenus. Cura, ut ualeas, et ut sciam, quãdo cogites Romã. etiam atque etiam uale. Tua, tuosq; Termo & præsens Ephesi diligentissime cõmendaram, & nunc per literas: ipsumq; intellexi esse pstudiosum tui. Tu uelim, quod antea ad te scripsi, de domo Pãmenis, desoperã, ut, quod tuo, meoq; beneficio puer habet, cures ne qua rõne cõuellatnr. utriq; nostrũ existimo, tũ mihi erit pergratũ.

CICERO ATTICO S.

TE IN Epeirũ saluũ uenisse, &, ut scribis, ex sententia nauigasse, uehemẽter gaudeo. nõ esse Romæ meo tempore pernecessario, submoleste fero. hoc me tamen consolor, quòd non spero te istic iucunde hiemare, & libenter requiescere. Cassius frater Q. Cassij familiaris tui, pudentiores illas literas miserat, de quibus tu ex me requiris, quid sibi uoluerint, quàm eas, quas postea

misit, quibus per se scribit confectum esse Parthicum bellum. recesserant illi quidem ab Antiochia ante Bibuli aduentum, sed nullo nostro ἐυημερήματι. hodie uero hyemant in Cyrhestica, maximumq; bellum impẽdet: nam & Orodis Regis Parthorum filius in prouincia nostra est; nec dubitat Deiotarus, cuius filio pacta est Artauasdis filia, ex quo sciri potest, quin cum omnibus copijs ipse prima æstate Euphratẽ transiturus sit. quo autem die Caßij literæ uictrices in senatu recitatæ sunt, id est Non. Oct. eodẽ meæ tumultum nunciantes. Axius noster ait nostras auctoritatis plenas fuisse: illis negat creditum. Bibuli nondum erant allatæ: quas certo scio plenas timoris fore. ex ijs rebus hoc uereor, ne, cum Pompeius propter metum rerum nouarũ nusquam dimittatur, Cæsari nullus honos à senatu habeatur; dũ hic nodus expediatur, non putet senatus, nos ante, quã successum sit, oportere decedere, nec in tanto motu rerum tantis prouincijs singulos legatos præesse. hic, ne quid mihi prorogetur, quod ne intercessor quidẽ sustinere poßit, horreo, atque eo magis, ꝙ tu abes, qui consilio, gratia, studio multis rebus occurreres. sed dices me ipsum mihi solicitudinem struere. cogor: & uelim ita sit: sed omnia metuo. etsi bellum ἀκροτελεύτιον habet illa tua epistola, quam dedisti nauseans Buthroto: TIBI, VT VIDEO, ET SPERO, NVLLA AD DECEDENDVM MORA. mallem, VT VIDEO. nihil opus fuit, VT SPERO. acceperam autem satis celeriter Iconij per publicanorum tabellarios à Lentuli triumpho datas. in his γλυκύπικρον illud confirmas, moram mihi nullam fo=

re. deinde addis, si quid secus, te ad me fore uentu-
rum. pungunt me dubitationes tuæ. simul & ui-
des, quas acceperim literas. nam quas Hemoni centu
rioni Scamulæ ipse scribis te dedisse, non accepi. Lenij
pueris te dedisse, sæpe ad me scripseras. eas Laodiceæ de
nique, cũ eò uenissem, III. Id. Feb. Lenius mihi red-
didit, datas ad X. Cal. Oct. Lenio tuas commendatio-
nes & statim uerbis, & re aliquo tempore probabo. hæ
literæ cætera uetera habebant, unum hoc nouum de Ci
byratis pantheris. multum te amo, quòd respõdisti M.
Octauio, te non putare: sed posthac omnia, quæ cer-
ta non erunt, pro certo negato: nos enim & nostra
sponte bene firmi, & mehercule auctoritate tua inflam
mati uicimus omneis (hoc tu ita reperies) cum abstinen
tia, tum iustitia, facilitate, clementia. caue putes quid-
quam homines magis unquam esse miratos, quàm nul
lum teruncium, me obtinente prouinciam, sumptus fa-
ctum esse nec in Remp. nec in quenquam meorum, præ
terquam in L. Tullium legatum. is cæteroqui absti-
* nens (sed Iulia lege transita, semel tamen in diem, non,
ut alij solebant, omnibus uicis: præter eũ semel, nemo ac
cepit) facit, ut mihi excipiendus sit, cum terũcium nego
sumptus factum, præter eum accepit nemo. has à no-
stro Q. Titinio sordes accepimus. Ego æstiuis confe
ctis, Quintum fratrem hybernis, & Ciliciæ præfeci.
Q. Volusium tui Tyberij generum, certum hominem,
sed mirifice abstinentem, misi in Cyprum, ut ibi paucu-
los dies esset, ne ciues Romani pauci, qui illic negotian-
tur, ius sibi dictum negarent: nam euocari ex insula
Cyprios non licet. ipse in Asiam profectus sum Tarso

Non.Ian.non mehercule dici potest, qua admiratione Ciliciæ ciuitatum, maximeq; Tarsensium. posteæ uero quàm Taurum transgressus sum mirifica expectatio Asiæ nostrarū diocœsium, quæ sex mēsibus imperij mei nullas meas acceperat literas, nunquam hospitem uiderat. illud autem tempus quotannis ante me fuerat in hoc quæstu. ciuitates locupletes, ne in hyberna milites reciperent, magnas pecunias dabant: Cyprij talenta Attica CC. qua ex insula (non ὑπερβολικῶς, sed uerissime loquor) numus nullus me obtinente erogabatur. ob hæc beneficia, quibus illi obstupescūt, nudos honores mihi, ni * si uerborum, decerni sino: statuas, eana, τέθριππα prohibeo. nec sum in ulla alia re molestus ciuitatibus, sed fortasse tibi, qui hæc prædicem de me. perfer, si me amas: tu enim me hæc facere uoluisti. iter igitur ita per Asiam feci, ut etiam fames, qua nihil miserius est, quæ tum erat in hac mea Asia, (messis enim nulla fuerat) mihi optanda fuerit. quacunque iter feci, nulla ui, nullo iudicio, nulla cōtumelia, auctoritate, & cohortatione perfeci, ut & Græci, & ciues Romani, qui frumentum compresserāt, magnum numerum populis pollicerentur. Idibus Feb. quo die has literas dedi, forū institueram agere Laodiceæ Cibyraticum, & Apamense: ex Idibus Mart. ibidē Synnadense, Pamphylum, cum Phemio dispiciam κέρας Aonium, Isauricum: ex Idibus Maij in Ciliciam, ut ibi Iunius consumatur. uelim tranquille à Parthis. Quintilis, si erit, ut uolumus, in itinere est per prouinciam redeuntibus, consumendus: uenimus enim in prouinciam Laodiceam Sulpitio, & Marcello Coss. pridie Cal. Sext. inde nos oportet decede=

re ad IIII. Cal. Sext. primum contendam à Quinto fratre, ut se præfici patiatur: quod & illo, & me inuitissimo fiet: sed aliter honeste fieri non potest, præsertim cum uirum optimum Pontinum ne nunc quidem retinere possim: rapit enim hominem Posthumius Romam, fortasse etiam Posthumia. habes consilia nostra: nunc cognosce de Bruto. Familiares habet Brutus tuus quosdam creditores Salaminiorum, ex Cypro M. Scaptium, & P. Matinium, quos mihi maiorem in modum commendauit. Matinium non noui. Scaptius ad me in castra uenit. pollicitus sum curaturum me Bruti causa, ut ei Salaminij pecuniam soluerent: egit gratias. præfecturam petiuit: negaui me cuiquam negotianti dare: quod idem tibi ostenderam: Cn. Pompeio petenti probaram institutum meum: quid dicam Torquato in Lenio tuo? multis alijs? si præfectus uellet esse syngraphæ causa, me curaturum, ut exigeret. gratias egit: discessit. Appius noster turmas aliquot equitum dederat huic Scaptio, per quas Salaminios coerceret, & eundem habuerat præfectum. uexabat Salaminios. ego equites ex Cypro decedere iussi. moleste tulit Scaptius. quid multa? ut ei fidem meam præstarem; cum ad me Salaminij Tarsum uenissent, & unà Scaptius, imperaui, ut pecuniam soluerent. multa de syngrapha, de Scaptij iniurijs: negaui me audire: hortatus sum, petiui etiam pro meis in ciuitatem beneficijs, ut negotium conficerent: denique dixi me coacturum. homines non modo non recusare, sed etiam hoc dicere, se à me soluere: quod enim Prætori dare consuessent, quoniam ego non acceperam, se à me quodam

modo dare, atque etiam minus esse aliquãto in Scaptij nomine, quã in uectigali prætorio. collaudaui homines. recte, inquit Scaptius: sed subducamus summam. interim cũ ego in edicto trãslatitio centesimas me obseruaturũ haberẽ, cũ anatocismi anniuersario, ille ex syngrapha postulabat quaternas. quid ais, inquam? possum ne cõtra meũ edictũ? at ille profert S. C. Lẽtulo, Philippoq; Coss. ut, qui Ciliciã obtineret, ius ex illa syngrapha diceret. cohorrui primo: etenim erat interitus ciuitatis. reperio duo S. C. ijsdem Coss. de eadem syngrapha. Salaminij cum Romæ uersũram facere uellent, nõ poterant, quod lex Gabinia uetabat. tum ij Bruti familiares, freti gratia Bruti, dare uolebant, si sibi S. C. caueretur. fit gratia Bruti S. C. ut ne'ue Salaminijs, ne'ue qui eis dedisset, fraudi esset. pecuniã numerarunt: & postea uenit in mentẽ fœneratoribus, nihil se iuuare illud S. C. quòd ex syngrapha ius dici lex Gabinia uetaret. tũ fit S. C. ut
* & ea syngrapha esset, quàm cæteræ, sed ut eodem. cum hæc disseruissem, seducit me Scaptius, ait se nihil cõtra dicere, sed illos putare talenta C C se debere, ea se uelle accipere, debere autẽ illo paulo minus. rogat, ut eos ad C C perducam. optime, inquã. uoco illos ad me remoto Scaptio. quid uos? quantum, inquam, debetis? respondent, C V I. refero ad Scaptiũ. homo clamare. quid opus est, inquã? rationes conferatis. assidunt: subducunt: ad nũmum conuenit. illi se numerare uelle: urgere, ut acciperet. Scaptius me rursus seducit: rogat, ut rem sic relinquam. dedi ueniam homini impudenter petenti, Græcis querentibus: ut in fano deponerent, postulantibus, non concessi. clamare omnes, qui aderãt, nihil im-

pudentius Scaptio, qui centeſimis cum anatociſmo con tentus non eſſet: alij, nihil ſtultius. mihi autem impu= dens magis, quàm ſtultus uidebatur: nam aut bono no mine centeſimis cõtentus erat, aut non bono quaternas centeſimas ſperabat. habes meam cauſam: quæ ſi Bru= to non probatur, neſcio cur illum amemus: ſed auuncu lo eius certe probabitur, præſertim cum S. C. modo fa= ctum ſit, puto poſtquam tu es profectus, in creditorum cauſa, ut centeſimæ perpetuo fœnore ducerentur. hoc quid interſit, ſi tuos digitos noui, certe habes ſubductũ. in quo quidem ὁδοῦ πάρεργον. Luceius M. F. queritur apud me per literas, ſummum eſſe periculum, ne culpa ſenatus his decretis res ad tabulas nouas perueniat. com memorat, quid olim mali C. Iulius fecerit, cum diecu= lam dixerit nunquam Reſp. plus. ſed ad rem redeo. me ditare aduerſus Brutum cauſam meã, ſi hæc cauſa eſt, contra quam nihil honeſte dici poteſt, præſertim cum in tegram rem, & cauſam reliquerim. Reliqua ſunt do= meſtica. De ἐνδομύχῳ, probo idem, quod tu, Poſthu= miæ filiæ, quoniam Pontidia nugatur. ſed uellem adeſ ſes. à Quinto fratre his menſibus nihil expectaris: nam Taurus propter niueis ante menſem Iunium tranſiri nõ poteſt. Thermum, ut rogas, creberrimis literis ful= cio. P. Valerium negat habere quidquam Deiotarus Rex, eumq; ait à ſe ſuſtentari. Cum ſcies, Romæ inter calatum ſit, nec ne; uelim ad me ſcribas certum, quo die myſteria futura ſint. literas tuas minus paulo expecto, quàm ſi Romæ eſſes, ſed tamen expecto. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER VI.

CICERO ATTICO S.

* A ACCEPI tuas literas ad quintũ ter milia Laodiceæ, quas legi libentiſſime, pleniſſimas amoris, humanitatis, officij, diligentiæ. ijs igitur reſpondebo: ſic enim poſtulas: nec οἰκονομίαν meam inſtituam, ſed ordinem conſeruabo tuum. Recentiſſimas à Cybiſtris te meas literas habere ais ad X. Cal. Oct. datas: & ſcire uis, tuas ego quas acceperim: omnes ferè, quas commemoras, præter eas, quas ſcribis Lentuli pueris & Equotutico, & Brunduſio datas. quare non οἴχεται tua induſtria, quod uereris; ſed præclare ponitur, ſi quidem id egiſti, ut ego delectarer: nam nulla re ſum delectatus magis. Quòd meam βαθύτητα in Appio tibi, libertatem etiam in Bruto probo, uehementer gaudeo: ac putaram ſecus: Appius enim ad me ex itinere bis, terùe ὑπομεμψιμοίρους literas miſerat, quòd quædam à ſe conſtituta reſcinderem. ut ſi medicus, cum ægrotus alij medico traditus ſit, iraſci uelit ei medico, qui ſibi ſucceſſerit, ſi, quæ ipſe in curando conſtituerit, mutet ille: ſic Appius cum ἐξ ἀφαιρέσεως prouinciam curarit, ſanguinem miſerit, quidquid potuit detraxerit, mihi tradiderit enectam, προσανατρεφομένην eam à me non libenter uidet, ſed modo ſuccenſet, modo gratias agit: nihil enim à me fit

cum ulla illius contumelia. tantummodo dissimilitudo meæ rationis offendit hominem: quid enim potest esse tam dissimile, quàm illo imperãte exhaustam esse sumptibus, & iacturis prouinciam; nobis eam obtinentibus, numum nullum esse erogatum nec priuatim, nec publice? quid dicam de illius præfectis? comitibus? legatis? etiam de rapinis? de libidinibus? de contumelijs? nunc autem domus mehercule nulla tanto cõsilio, aut tanta disciplina gubernatur, aut tam modesta est, quàm nostra tota prouincia. hanc nonnulli amici Appij ridicule interpretantur; qui me idcirco putẽt bene audire uelle, ut ille male audiat; & recte facere non meæ laudis, sed illius cõtumeliæ causa. sin Appius, ut Bruti literæ, quas ad te misit, significabant, gratias nobis agit: non moleste fero: sed tamen eo ipso die, quo hæc ante lucem scribebam, cogitabam eius multa inique constituta, & acta tollere. Nunc uenio ad Brutum, quem ego omni studio te auctore sum cõplexus, quẽ etiam amare cœperam: sed dico? reuocaui me, ne te offenderẽ. noli enim putare me quidquam maluisse, quàm ut mãdatis satisfacerem, nec ulla de re plus laborasse. mandatorũ autẽ mihi libellum dedit: ijsdemq; de rebus tu mecum egeras. omnia sum diligentissime persecutus. primum ab Ariobarzane sic contendi, ut talenta, quæ mihi pollicebatur, illi daret. quoad mecum Rex fuit, perbono loco res fuit. post à Pompeij procuratoribus sexcentis premi cœptus. Pompeius autem cũ ob cæteras causas plus potest unus, quàm cæteri omnes, tum quòd putatur ad bellum parthicum esse uenturus. ei tamen sic nunc soluitur, tricesimo quoq; die talenta Attica XXXIII, &

hoc ex tributis. nec id ſatis efficitur in uſuram menſtruam. ſed Cneus noſter clementer id fert, ſorte caret: uſura, nec ea ſolida, cōtentus eſt. alij neq; ſoluit quidquā nec poteſt ſoluere: nullum enim ærarium, nullum uectigal habet. Appij inſtituto tributa imperat. ea uix in fœnus Pompeij quod ſatis ſit, efficiunt. amici Regis duo, tres'ue perdiuites ſunt: ſed ij ſuum tam diligenter tenent, quàm ego, aut tu. equidem non deſino tamen per literas rogare, ſuadere, accuſare Regem. Deiotarus etiā mihi narrauit, ſe ad eum legatos miſiſſe de re Bruti: eos ſibi reſponſum retuliſſe, illum non habere. et mehercule ego ita iudico. nihil illo regno ſpoliatius, nihil Rege egētius. itaq; aut tutela cogito me abdicare, aut, ut pro Glabrione Scæuola, fœnus, & impendium recuſare. ego tamen quas per te Brūto promiſerā præfecturas M. Scaptio, & L. Gauio, qui in regno rem Bruti procurabant, detuli, nec enim in prouincia mea negotiabantur. tu autem meminiſti nos ſic agere, ut, quot uellet, præfecturas ſumeret, dum ne negotiatori. duas ei præterea dederam: ſed ij, quibus petierat, de prouincia deceſſerant. Nunc cognoſce de Salaminijs: quod uideo tibi etiam nouum accidiſſe, tanquam mihi: nunquam enim ex illo audiui, illam pecuniam eſſe ſuam. quin etiam libellum ipſius habeo, in quo eſt, Salaminij pecuniam debent M. Scaptio, & P. Matinio familiaribus meis. eos mihi commendat: adſcribit etiam, & quaſi calcar admouet, interceſſiſſe ſe pro ijs magnam pecuniam. confeceram, ut ſoluerent centeſimi ſexennij ductis cum renouatione ſingulorum annorum. at Scaptius quaternas poſtulabat. metui, ſi impetraſſet,

ne tu ipse me amare desineres: nã ab edicto meo recessissem, & ciuitatem in catonis, et in ipsius Bruti fide locatam, meisq; beneficijs ornatam, funditus perdidissem, atque hoc tempore ipso impingit mihi epistolã Scaptius Bruti, rem illam suo periculo esse: quod nec mihi unquam Brutus dixerat, nec tibi: etiam, ut prefecturam Scaptio deferrem. id uero per te exceperamus, ne negotiatori: quòd si cuiquam, huic tamen non: fuerat enim præfectus Appio, & quidem habuerat turmas equitũ, quibus inclusum in curia senatũ Salaminæ obsederat, ut fame senatores quinque morerentur. itaque ego, quo die tetigi prouinciam, cum mihi Cypri legati Ephesum obuiam uenissent, literas misi, ut equites ex insula statim decederent. his de causis credo Scaptium iniquius de me aliquid ad Brutum scripsisse. sed tamen hoc sum animo: si Brutus putabit me quaternas centesimas oportuisse decernere, qui in tota prouincia singulas obseruarem, itaq; edixissem, idq; etiam acerbissimis fœneratoribus probaretur; si præfecturam negotiatori denegatã queretur, quod ego Torquato nostro in tuo Lenio, Pompeio ipsi in Sex. Statio negaui, & ijs probaui: si equites deductos moleste feret: accipiam equidem dolorem, mihi illum irasci, sed multo maiorem, non esse eum talem qualem putassem. illud quidem fatebitur Scaptius, me ius dicente, sibi omnem pecuniam ex delicto meo auferendi potestatem fuisse. addo etiam illud, quod uereor tibi ipsi ut probem: consistere usura debuit, quæ erat in edicto meo: deponere uolebant: impetraui ab Salaminijs, ut silerent. ueniam illi quidem mihi dederunt. sed quid ijs fiet, si huc Paulus uenerit? sed totum hoc Bru-

to dedi, qui de me ad te humanissimas literas scripsit. ad me autem, etiam cum rogat aliquid, contumaciter, arroganter, ἀκοινωνήτως solet scribere. tu autem uelim ad eũ scribas de his rebus, ut sciam quo modo hæc accipiat: facies enim me certiorem. atque hoc superioribus literis ad te diligenter prescripseram. sed plane te intelligere uolui, mihi non excidisse illud, quod tu ad me quibusdam literis scripsisses; si nihil aliud de hac prouincia, nisi illius beneuolentiam, deportassem, mihi id satis esse. sit sanè, quoniam ita tu uis: sed tamen cum eo, credo, quod sine peccato meo fiat. igitur meo decreto soluta res Scaptio, statim quàm decretum sit: ut iudicabis: ne ad Catonem quidem prouocabo. sed noli me putare ἐγκελεύσματα illa tua abiecisse, quæ mihi in uisceribus hærent. flens mihi meam famam commendasti. quæ epistola tua est, in qua mentionem non facias? itaque irascatur qui uolet, patiar: τὸ γὰρ σὺ, μετ' ἑμοῦ; præsertim cum sex libris tanquã prædibus me ipse obstrinxerim: quos tibi tam ualde probari gaudeo: è quibus unum ἱστορικόν requiris de Cn. Flauio Cn. F. ille uero ante Decemuiros non fuit, quippe qui Aedilis Curulis fuerit, qui magistratus multis annis post Decemuiros institutus est. quid ergo profecit, quòd protulit fastos? occultatam putant quodam tempore istam tabulam, ut dies agendi peterentur à paucis. nec uero pauci sunt auctores, Cn. Flauium scribam fastos protulisse, actionesq; composuisse: ne me hoc, uel potius Africanum (is enim loquitur) commentum putes. οὐκ ἔλαβες illud de gestu histrionis: tu sceleste suspicari, ego ἀφελῶς scripsi.

De me imperatore ſcribis te ex Philotimi literis cognouiſſe: ſed credo te, iam in Epeiro cũ eſſes, binas meas de omnibus rebus accepiſſe, unas à Pindeniſſo capto, alteras à Laodicea, utraſq; tuis pueris datas: quibus de rebus propter caſum nauigandi per binos tabellarios miſi Romam literas publice. De Tullia mea tibi aſſentior: » ſcripſiq; ad eam, & ad Terẽtiam, mihi placere: tu enim » ad me iam ante ſcripſeras, A C uellem te in tuum ueterem gregem retuliſſes. correcta uero epiſtola Memmiana, nihil negotij fuit: multo enim malo hunc à Pontidia, quàm illum à ſeruilia. quare adiunges Aufium noſtrum, hominem ſemper amãtem me, nunc credo eo magis, quòd debet etiam fratris Appij amorem erga me cũ reliqua hæreditate creuiſſe; qui declarauit, quãti me faceret, cum ſæpe, tum in Burſa. ne tu me ſolicitudine magna liberaris. Furnij exceptio mihi non placet: nec ego ullum aliud tempus timeo, niſi quod ille ſolum excipit. ſed ſcriberem ad te de hoc plura, ſi Romæ eſſes. In Pompeio te ſpem omnem otij ponere non miror. ita res eſt. remouendumq; cenſeo illũ diſſimulantem. ſed enim οἰκονομία ſi perturbatior eſt, tibi aſſignato: te enim ſequor σχεδιάζοντα. Cicerones pueri amant inter ſe, diſcunt, exercentur; ſed alter, uti dixit Iſocrates in Ephoro, & Theopompo, frenis eget, alter calcaribus. Quinto togam puram Liberalibus cogitabam dare. mandauit enim pater. ea ſic obſeruabo, quaſi intercalatum non ſit. Dionyſius mihi quidem in amoribus eſt: pueri autem aiunt eum furenter iraſci: ſed homo nec doctior, nec ſanctior fieri poteſt, nec tui, meiq; amantior Thermum, Siluium uere

audis

audis laudari. ualde se honeste gerunt. adde M. Nonium, Bibulum, me, si uoles. iam Scrofa, uellem haberet, ubi posset: est enim lautum negotium. cæteri infirmant πολίτευμα Catonis Hortensio quòd causam meã cõmendas, ualde gratum. De Amiano, spei nihil putat esse Dionysius. Terentij nullum uestigium agnoui. Meragenes certe perijt. feci iter per eius possessionem, in qua animal reliquum nullũ est. hæc non norã tum, cum Democrito tuo locutus sum. Rhosij causam mandaui. sed heus tu, quid cogitas infelicitatis? lancibus, & splendidissimis canistris olusculis nos soles pascere: quid te in uasis fictilibus appositurum putem? Κέρας Phemio mandatum est: reperietur: modo aliquid illo dignum canat. Parthicum bellum impendet. Crassius ineptas literas misit: nec dum Bibuli erant allatæ: quibus recitatis, puto fore, ut aliquando commoueatur senatus. equidem sum magna animi perturbatione. si, ut opto, non prorogatur nostrum negotium; habeo Iunium, & Quintilem in metu. esto: duos quidem menses sustinebit Bibulus. quid illo fiet, quem relinquero? præsertim si fratrem? quid de me autẽ, si non tã cito decedo? magna turba est. mihi tamen cum Deiotaro conuenit. ut ille in meis castris esset cum suis copijs omnibus. habet autem cohortes quadringenarias, nostra armatura XXX, equitum ∞∞ erit ad sustentandum, quoad Põpeius ueniat, qui literis, quas ad me mittit, significat, suum negotium illud fore. hiemant in nostra prouincia Parthi. expectatur ipse Orodes. quid quæris? aliquantum est negotij. De Bibuli edicto nihil noui præter illam exceptionem, de

qua tu ad me ſcripſeras, nimis graui præiudicio in or dinem noſtrum. ego tamen habeo ἰσοδυναμοῦσαν, ſed tectiorem, ex Q. Mutij P. F. edicto Aſiatico, EXTRA quàm ſi ita negotium geſtum eſt, ut eo ſtari non oporteat, ex fide bona. multaq; ſum ſecutus Scæuolæ, in ijs illud, in quo ſibi libertatem cenſent Græci datam, ut Græci inter ſe diſceptent ſuis legibus. breue autem edictum eſt propter hāc meam διαίρεσιν, quòd duobus generibus edicendum putaui: quorum unum eſt prouinciale, in quo eſt de rationibus ciuitatum, de ære alieno, de uſura, de syngraphis, in eodem omnia de publicanis: alterum, quod ſine edicto ſatis commode tranſigi non poteſt, de hæreditatum poſſeſſionibus, de bonis poſſidendis, magiſtris faciundis, uendendis: quæ ex edicto & poſtulari, & fieri ſolent. tertium de reliquo iure dicundo, ἄγραφον reliqui. dixi me de eo genere mea decreta ad edicta urbana accommodaturum. itaq; curo: & ſatisfacio adhuc omnibus: Græci uero exultant, quòd peregrinis iudicibus utuntur: nugatoribus quidem, inquies. quid refert? tamen ſe αὐτονομίαν adeptos putant. noſtri enim, credo, graueis habent, Turpionem ſutorium, & Vectium mancipem. De publicanis quid agam, uideris quærere. habeo in delicijs, obſequor, uerbis laudo, orno, efficio, ne cui moleſti ſint: τὸ παραδοξότατον. uſuras eorum, quas pactionibus adſcripſerant, ſeruauit etiam ſeruilius. ego ſic. diem ſtatuo ſatis laxam: quam ante ſi ſoluerint, dico me centeſimas ducturum: ſi non ſoluerint, ex pactione. itaque & Græci ſoluunt tolerabili fœnore: & publicanis res eſt gratiſſima, ſi illam

iam habent, pleno modio uerborum honorem, inuita= tionem crebram. quid plura? ſunt omnes ita mihi fa= miliares, ut ſe quiſque maxime putet. ſed tamen μηδὲν αὐτοῖς. ſcis reliqua. De ſtatua Africani, ὢ πραγμάτων ἀσυγκλώθων: ſed me ipſum delectauit in tuis li teris. ain tu? Scipionem hic Metellus proauum ſuum neſcit Cenſorem fuiſſe? atqui nihil habuit aliud inſcri ptũ, niſi, Cenſor, ea ſtatua, quæ ad Opis aperte poſita in excelſo eſt. in illa autem, quæ eſt ad πολυδεύκους, in ſcriptum eſt, Cos. quam eſſe eiuſdem, ſtatus, amictus, an nulus, imago ipſa declarat. at hercule ego cũ in turma inauratarum equeſtrium, quas hic Metellus in Capito= lio poſuit, animaduertiſſem in Serapionis ſubſcriptio ne Africani imaginem, erratum fabrile putaui: nunc uideo Metelli. ὢ ἀνιστορησίαν turpem. nam illud de Flauio, & faſtis, ſi ſecus eſt, commune erratum eſt: & tu belle ἠπόρησας: & nos publicam propè opi= nionem ſecuti ſumus, ut multa apud Græcos: quis enim non dixit, Εὔπολιν τὸν τῆς Ἀρχαίας ab Alcibia= de nauigante in Siciliam deiectum eſſe in mare? re= darguit Eratoſthenes: affert enim, quas ille poſt id tempus fabulas docuerit. num idcirco Duris Samius, homo in hiſtoria diligens, quòd cum multis errauit, ir ridetur? quis Zaleucum leges Locris ſcripſiſſe non di= xit? num igitur iacet Theophraſtus, ſi id à Timeo tuo familiari reprehenſum eſt? ſed neſcire proauum ſuum Cenſorem fuiſſe turpe eſt, præſertim cum poſt eum Conſulem nemo Cornelius illo uiuo Cenſor fuerit. Quod de Philotimo, & de ſolutione XXDϹ ſcribis: Philotimum circiter Calen. Ian. in Cherſoneſſum au=

dio uenisse. ac mihi ab eo nihil adhuc. reliqua mea Camillus scribit se accepisse. ea quæ sint, nescio, & aueo scire. sed hæc posterius, & coràm fortasse commodius. Illud me mi Attice in extrema ferè parte epistolæ commouit: scribis enim sic, τὶ λοιπόν? deinde me obsecras amantissime, ne obliuiscar uigilare, & ut animaduertam, quæ fiant. nunquid de quo inaudisti? etsi nihil eiusmodi est: πολλοῦγε καὶ δεῖ: nec enim me fefellisset, nec fallet. sed ista admonitio tua tam accurata nescio quid mihi significare uisa est. De M. Octauio, iterum tibi rescribo, te ille probe respondisse. paulo uellem fidentius. nam Celius libertum ad me misit, & literas accurate scriptas & de pantheris, sed à ciuitatibus. rescripsi, alterum me moleste ferre, si ego in tenebris laterem, nec audiretur Romæ, nullũ in mea prouincia numum, nisi in æs alienum, erogari; docuiq́; nec mihi conciliare pecuniã licere, nec illi capere; monuiq; eum, quem plane diligo, ut, cũ alios accusasset, cautius uiueret: illud autem alterum alienum esse existimatione mea, Cibyratas imperio meo publice uenari. Lepta tua epistola gaudio exultat: etenim scripta belle est, meq́; apud eũ magna in gratia posuit. Filiola tua gratum mihi fecit, ꝙ tibi diligẽter mãdauit, ut mihi salutẽ ascriberes: gratũ etiã Pilia, sed illa officiosius, ꝙ mihi, quẽ iã pridem nunquã uidet. igitur tu quoque salutem utrique ascribito. LITERAS DATVRVM PRID. CAL. IAN. suauem habuit recordationem clarissimi iurisiurãdi: quod ego non eram oblitus: magnus enim prætextatus illo die fui. habes ad omnia. non, ut postulasti, χρύσεια χαλκείων, sed paria pari=

bus reſpondemus. Ecce autem alia puſilla epiſtola,
quam non reliquam ἀναντιφώνητον. Bene mehercule
potuit Luccius Tuſculanum: niſi forte, ſolet enim, cum
ſuo tibicine. & uelim ſcire, quis ſit ſtatus eius. Lentu=
lum quidem noſtrum, præter Tuſculanum, proſcripſiſ-
ſe audio. cupio hos expeditos uidere: cupio etiam Se=
ſtium: addes etiam ijs Cælium. quibus omnibus eſt:
αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ᾽ ὑποδέχθαι. De Mem
mio reſtituendo ut Curio cogitet, te audiſſe puto. De
Egnatij Sidicini nomine, nec nulla, nec magna ſpe ſu=
mus. Pinarium, quem mihi cōmendas, diligentiſſime
Deiotarus curat grauiter ægrum. reſpondi etiam mino
ri. Tu uelim, dum ero Laodiceæ, id eſt ad Id. Maij,
quam ſæpiſſime mecum per literas colloquare: & cum
Athenas ueneris, (iā enim ſciemus de rebus urbanis, de
prouincijs, quæ omnia in menſem Martium ſunt colla=
ta) utique ad me tabellarios mittas. Sed heus tu, Ge=
nuarios à Cæſare per Herodē, talenta Attica L, extorſi=
ſtis: in quo, ut audio, magnū odium Pompeij ſuſcepiſtis:
putat enim ſuos nummos uos comediſſe, Cæſarem in
* merito reædificando diligentiorē fore. hoc ego ex P. Ve
dio magno nebulone, ſed Pompeij tamen familiari au=
diui. hic Vedius uenit mihi obuiā cū duobus eſſedis, &
rheda equis iuncta, & lectica, & familia magna. pro
qua, ſi Curio legem pertulerit, HS centena pendat
neceſſe eſt. erat præterea cynocephalus in eſſedo: nec
deerant onagri. nunquam uidi hominem nequio-
rem. ſed extremum audi. diuerſatus eſt Laodiceæ apud
Pompeium Vindullum: ibi ſua depoſuit, cum ad me
profectus eſt. moritur interim Vindullus: quæ res ad

Magnum Pompeium pertinere putabatur. C. Vẽnonius domum Vindulli uenit. cum omnia obſignaret, in Vedianas res incidit. in his inuentæ ſunt quinque lagunculæ matronarum, in quibus una ſororis amici tui, hominis Bruti, qui hoc utatur, & illius Lepidi, qui hæc tã negligenter ferat. hæc te uolui παριστορῆσαι: ſumus enim ambo belle curioſi. unum etiam uelim cogites. audio Appium προπύλαιον Eleuſine facere. num inepti fuerimus, ſi nos quoque Academiæ fecerimus? puto, inquies. ergo idipſum ſcribes ad me. equidem ualde Athenas ipſas amo. uolo eſſe aliquod monimentum. odi falſas inſcriptiones ſtatuarum alienarum. ſed ut tibi placebit: faciesq́; me, in quem diem Romana incidant myſteria, certiorem, & quo modo hyemaris.

Cura, ut ualeas. Poſt Leuctricam pugnam die ſeptingenteſimo ſexageſimo quinto.

CICERO ATTICO S.

CVM Philogenes libertus tuus Laodiceam ad me ſalutãdi cauſa ueniſſet, & ſe ſtatim ad te nauigaturũ eſſe diceret, has ei literas dedi, quibus ad eas reſcripſi, quas acceperam à Bruti tabellario. & reſpondebo primum poſtremæ tuæ paginæ, quæ mihi magnæ moleſtiæ fuit, ꝙ ad te ſcriptum eſt ab Cincio de Statij ſermone, in quo hoc moleſtiſſimum eſt, Statiũ dicere, à me quoque id conſilium probari, probari autẽ? de iſto hactenus. dixerim me uel plurima uincla tecum ſummæ cõiunctionis optare, et ſunt amoris arctiſſima: tãtũ abeſt, ut ego ex eo, quo aſtricti ſumus, laxari aliquid uelim.

illum autem multa de istis rebus asperius solere loqui, sæpe sum expertus, sæpe etiam leniui iratũ. id scire te arbitror. in hac autẽ peregrinatione, militiáue nostra sæpe incensum ira uidi, sæpe placatũ. quid ad Statium scripserit, nescio. quidquid acturus de tali re fuit, scribendum tamen ad libertum non fuit. mihi autem erit maxime curæ, ne quid fiat secus, quàm uolumus, quamq́; oportet. nec satis est in eiusmodi re se quenque præstare. ac maxime partes istius officij sunt pueri Ciceronis, siue iam adolescentis: quod quidem illum soleo hortari. ac mihi uidetur matrem ualde, ut debet, amare, teq́; mirifice. sed est magnum illud quidem, ueruntamen multiplex pueri ingenium. quo ego regendo habeo negotij satis. quoniam respondi tuæ paginæ postremæ prima mea, nunc ad primam reuertar tuam.

Peloponnesias ciuitates omneis maritimas esse, hominis non nequam, sed etiam tuo iudicio probati, Dicæarchi tabulis credidi. is multis nominibus in Trophoniana Chæronis narratione Græcos in eo reprehendit, quòd mare tam secuti sunt: nec ullum in Peloponneso locum excipit. cum mihi auctor placeret (etenim erat ἱστορικώτατος, & uixerat in Peloponneso) admirabar tamen, & uix aggrediens communicaui cum Dionysio: atque is primo est commotus: deinde, quòd tum de isto Dicæarcho non minus bene existimabat, quam tu de C. Vestorio, ego de M. Cluuio, non dubitabat, quin ei crederemus. Arcadiæ censebat esse Lepreon quoddam maritimum: Tene autem, & Aliphera, & Tritia νεόκτιστα ei uidebantur: idq́; τῷ τῶν νεῶν καταλόγῳ confirma-

bat, ubi mentio nõ fit istorum: itaque istum ego locum totidem uerbis à Dicæarcho transtuli. Phliasios dici sciebam: & ita fac ut habeas: nos quidem sic habemus. sed primo me ἀναλογία deceperat, φλιοῦς, ὀποῦς, σιποῦς, quod ὀποῦντιοι, σιποῦντιοι. sed hoc continuo correximus.

Lætari te nostra moderatione, & continẽtia uideo. tum id magis faceres, si adesses, atq; hoc foro, quod egi ex Idib. Feb. Laodiceæ ad Cal. Maij omnium diœcesiũ præter Ciliciæ. mirabilia quædã effecimus. ita multæ ciuitates omni ære alieno liberatæ, multæ ualde leuatæ sunt: omnes suis legibus, & iudicijs usæ, αὐτονομίᾳ adeptæ, reuixerunt. his ego duobus generibus facultatem ad se ære alieno liberandas, aut leuandas dedi: uno, ꝙ omnino nullus in imperio meo sumptus factus est, (nullũ cũ dico, non loquor ὑπερβολικῶς) nullus inquam ne teruncius quidem. hac autẽ re, incredibile est, quantum ciuitates emerserint. accessit altera. mira erant in ciuitatibus ipsorum furta Græcorum, quæ magistratus sui fecerant. quæsiui ipse de ijs, qui annis decẽ proximis magistratũ gesserant. aperte fatebantur: itaque sine ulla ignominia suis humeris pecunias populis retulerunt. populi autẽ nullo gemitu publicanis, quibus hoc ipso lustro nihil soluerant, etiã superioris lustri reddiderunt. itaque publicanis in oculis sumus: gratis, inquis, uiris: sensimus. iam cætera iurisdictio nec imperita, & clemens, cum admirabili facilitate. aditus autẽ ad me minime prouinciales. nihil per cubicularium. ante lucẽ inambulabã domi, ut olim cãdidatus. grata hæc, et magna, mihiq; nõdũ laboriosa ex illa uetere militia. Nonis Maij in Ciliciã cogitabã: ibi cũ Iuniũ mẽsem cõsum

psissem, atq; utinã in pace, (magnum enim bellum impendet à Parthis) Quintilem in reditu ponere: annuæ enim mihi operæ ad III. Cal. Sext. emerẽtur. magna autem in spe sum, mihi nihil temporis prorogatum iri. habebam acta urbana usque ad Non. Mart. è quibus intellegebam Curionis nostri cõstãtia omnia potius actũ iri, quàm de prouincijs. ergo, ut spero, propediem te uidebo. Venio ad Brutum tuum, immo nostrum: sic enim mauis. equidẽ omnia feci, quæ potui aut in mea prouincia perficere, aut in regno experiri. omni igitur modo egi cum Rege, & ago quotidie, per literas scilicet: ipsum enim triduũ, quatriduum'ue mecum habui turbulentis in rebus, quibus eum liberaui. sed & tum præsens, & postea creberrime nõ destiti rogare, & petere mea causa, suadere, & hortari sua. multum profeci, sed buantum, non plane, quia longe absum, scio. Salaminios autem (hos enim poterã coercere) adduxi, ut totũ nomẽ Scaptio uellent soluere, sed centesimis ductis à proxima quidẽ syngrapha, nec perpetuis, sed renouatis quotannis. numerabantur nũmi: noluit Scaptius. tu qui ais Brutũ cupere aliquid perdere? quaternas habebat in syngrapha. fieri non poterat: nec, si posset, ego pati possem. audio omnino Scaptium pœnitere. nam quod S.C. esse dicebat, ut ius ell syngrapha diceretur: eo consilio factum est, ꝙ pecuniam Salaminij contra legem Gabiniam sumpserant. uetabat autem Auli lex ius dici de ita sumpta pecunia. decreuit igitur senatus, ut ius diceretur ista syngrapha. nunc ista habet iuris idem, quod cæteræ; nihil præcipui. hæc à me ordine facta puto me Bruto probaturũ: tibi, nescio:

Catoni certe probabo. sed iam ad te ipsum reuertor.

Ain tandem Attice laudator integritatis, & elegantiæ nostræ? ausus es hoc ex ore tuo? (inquit Ennius) ut equites Scaptio ad pecuniam cogendum darem, me rogare? an tu, si mecum esses, qui scribis morderi te interdum, quod non simul sis, paterere me id facere, si uellē? non amplius, inquis, quinquaginta. cum Spartaco minus multi primo fuerunt. quid tandē isti mali in tam tenera insula nō fecissent? nō fecissent autē? immo quid ante aduentū meū nō fecerunt? inclusum in curia senatum habuerūt Salaminiū ita multos dies, ut interierint nōnulli fame: erat enim præfectus Appij Scaptius, & habebat turmas ab Appio. id me igitur tu, cuius mehercule os mihi ante oculos solet uersari, cum de aliquo officio, ac laude cogito, tu me inquam rogas, perfectus ut Scaptius sit? at hoc statueramus, ut negotiatorem neminem. idq; Bruto probaueramus. habeat is turmas: cur potius, quàm cohortes? sumptu iam nepos euadit Scaptius. uolunt, inquis, principes. scio: nā ad me Ephesum usque uenerunt, flentesq; equitū scelera, & miserias suas detulerunt. itaq; statim dedi literas, ut ex Cypro equites ante certā diē decederent. ob eāq; causam, tū ob cæteras Salaminij nos in cœlum decretis suis sustulerūt. sed iā quid opus equitatu? soluunt enim Salaminij; nisi forte id uolumus armis efficere, ut fœnus quaternis centesimis ducant. & ego audebo legere unquam, aut attingere eos libros, quos tu dilaudas, si tale quid fecero? nimis, inquam, in isto Brutum amasti dulcissime Attice: nos, uereor, ne parū. atque hæc, scripsi ego ad Brutū, scripsisse te ad me. cognosce nunc cætera.

Pro Appio nos hic omnia facimus, honeste tamen, sed plane libenter: nec enim ipsum odimus, & Brutũ amamus: & Pópeius á me mirifice contendit, quem mehercule plus, plusq; in dies diligo. C. Celium Quæstorem huc uenire audisti. nescio, quid sit: sed Pammenia illa mihi nõ placet. Ego me spero Athenis fore mense Septẽbri. tuorum itinerum tempora scire sanè uelim. Εὐήθειαν Sempronij Rufi cognoui ex epistole Corcyræa, quid quæris? inuideo potentiæ Vestorij. cupiebã etiam nunc plura garrire: sed lucet: urget turba: festinat Philogenes. ualebis igitur, & ualere Piliam, & Cæciliã nostram iubebis literis, & saluebis à meo Cicerone.

CICERO ATTICO S.

ETSI nil sanè habebã noui, quod post accidisset, quã dedissem ad te Philogeni liberto tuo literas: tamẽ, cũ Philotimũ Romã remitterem, scribẽdum aliquid ad te fuit. ac primum illud, quod me maxime angebat, (nõ quo me aliquid iuuare posses: quippe res est in manibus: tu autem abes longe gentium: πολλὰ δ᾽ ἐν μεταιχμίῳ νότος κυλινδεῖ κύματ᾽ εὐρείην ἅλος) obrepsit dies, ut uides (mihi enim ad III. Cal. Sext. de prouincia decedẽdũ est) nec succeditur. quem relinquam, qui prouinciæ præsit? ratio quidem, & opinio hominum postulat fratrem: primum quòd uidetur esse honos: nemo igitur potior: deinde quòd solum habeo prætorium: Pontinus enim ex pacto, & conuentu (nã ea lege exierat) iam à me discesserat. Quæstorem nemo dignum putat: etenim est leuis, libidinosus, sagax. De fratre autem primum illud est. persuaderi ei non posse arbitror:

odit enim prouinciam: & hercule nihil odiosius, nihil molestius. deinde, ut mihi nolit negare; quidnam mei sit officij? cum bellum esse in Syria magnum putetur, id uideatur in hanc prouinciam erupturum; hic præsidij nihil sit; sumptus annuus decretus sit: uideatur ne aut pietatis esse meæ, fratrem; aut diligentiæ, nugarum aliquid relinquere? magna igitur, ut uides, solicitudine afficior, magna inopia consilij. quid quæris? toto negotio nobis opus non fuit. quanto tua prouincia melior? decedes, cum uoles: nisi forte iam decessisti. quem uidebitur, præficies Thesprotiæ, & Chaoniæ. nec dum tamen ego Quintum conueneram, ut iam, si id placeret, scirem, posset ne ab eo impetrari: nec tamen, si posset, quid uellem, habebam. hoc est igitur eiusmodi. reliqua plena adhuc & laudis, & gratiæ, digna ijs libris, quos dilaudas. conseruatæ ciuitates: cumulate publicanis satisfactum: offensus contumelia nemo, decreto iusto, & seuero perpauci, nec tamen quisquã ut queri audeat. res gestæ dignæ triumpho. de quo ipso nihil cupide agemus, sine tuo quidem consilio certe nihil. clausula est difficilis in tradenda prouincia. sed hæc deus aliquis gubernabit. De urbanis rebus scilicet plura tu scis: sæpius, & certiora audis. equidem doleo non me tuis literis certiorẽ fieri: huc enim odiosa afferebantur de Curione, de Paulo: nõ quo ullum periculum uideam stante Pompeio, uel etiam sedente, ualeat modo: sed mehercule Curionis, & Pauli meorum familiariũ uicem doleo. formam igitur mihi totius Reip. si iam es Romæ, aut cum eris, uelim mittas, quæ mihi obuiã ueniat, ex qua me fingere possim, & præmeditari, quo

animo accedam ad Vrbem: est enim quiddã, aduenientem non esse peregrinum, atque hospitem. Et, quod pene præterij, Bruti tui causa, ut sæpe ad te scripsi, feci omnia. Cyprij numerabant: sed Scaptius centesimis renouato in singulos annos fœnore contentus non fuit.

Ariobarzanes non in Pompeium prolixior per ipsum, quàm per me in Brutum: quem tamen ego præstare non poteram: erat enim Rex perpauper; aberamq; ab eo ita lõge, ut nihil possem nisi literis, quibus pugnare non dedisti. summa hæc est. pro ratione pecuniæ liberius est brutus tractatus, quã Põpeius. Bruto Curata hoc anno talenta circiter C. Põpeio in sex mensibus promissa C C. iam in Appij negotio quantũ tribuerim Bruto, dici uix potest. quid est igitur, quod laborẽ? amicos habet meras nugas, M. Scaptium, qui, quia nõ habuit à me turmas equitum, quibus Cyprum uexaret, ut ante me fecerat, fortasse succenset: aut quia præfectus non est, quod ego nemini tribui negotiatori, nõ C. Vẽnonio meo familiari, non tuo M. Lenio: & quod tibi Romæ ostenderam me seruaturum, in quo perseueraui. sed quid poterit queri is, qui auferre pecuniam cũ posset, noluit? Scaptio, qui in Cappadocia fuit, puto esse satisfactum. is à me Tribunatum cum accepisset, quem ego ex Bruti literis ei detulissem, postea scripsit ad me se uti nolle eo Tribunatu. Caius est quidã, cui cũ præfecturam detulissem Bruti rogatu, multa & dixit, & fecit cum quadam mea contumelia, P. Clodij canis. is me nec proficiscentem Apameã prosecutus est: nec, cum postea in castra uenisset. atque inde discederet, nũ quid uellem, rogauit: & fuit aperte mihi, nescio quare, non

amicus. hunc ego si in præfectis habuissem, quē tu me hominem putares? qui, ut scis, potentissimorū hominū, contumaciam nunquā tulerim, ferrem huius assecle? etsi hoc plus est, quàm ferre, tribuere etiā beneficij aliquid, & honoris. is igitur Caius, cum Apameæ me nuper uidisset Romam proficiscens, me ita appellauit (Culleolum uix auderem) unde, inquit, me iubes petere cibaria? profecto respōdi lenius, quā putabāt oportuisse, qui aderant: me nō instituisse ijs dare cibaria, quorū opera non essem usus. abijt iratus. huius nebulonis operatione si Brutus moueri potest, licebit eum solus ames, me æmulum non habebis. sed illum eum futurum esse puto qui esse debet. tibi tamen causam notam esse uolui: et ad ipsum hæc perscripsi diligentissime. omnino (soli enim sumus) nullas unquā ad me literas misit Brutus, ne proxime quidē de Appio, in quibus nō inesset arrogans ἀκοινώνητον aliquid. tibi autem ualde solet in ore
* esse grauius autem non cantemnere se, & Reges odisse superbos. in quo tamē ille mihi risum magis, quàm stomachū mouere solet. sed plane parū cogitat, quid scribat, aut ad quē. Quintus Cicero puer legit, ut opinor, et certe, epistolā inscriptā patri suo: solet enim aperire, idq; de meo consilio, si quid forte sit, quod opus sit sciri. in ea autem epistola erat illud idem de sorore, quod ad me. mirifice conturbatum uidi puerū. lacrimans mecum est questus. quid quæris? miram in eo pietatem suauitatē, humanitatemq; perspexi: quo maiorē spem habeo, nihil fore aliter, ac deceat. id te igitur scire uolui. ne illud quidem prætermittā. Hortēsius filius fuit Laodiceæ cum gladiatoribus flagitiose, et turpiter, hūc

ego patris causa uocaui ad cœnã, quo die uenit: et eius dem patris causa nihil amplius. is mihi dixit, se Athenis me expectaturũ, ut mecũ decederet. recte, inquam: quid. n. dicerẽ? omnino puto nihil esse, quod dixit: nolo quidem, ne offendã patrem, quem mehercule ualde diligo. sin fuerit meus comes, moderabor, ita ne quid eũ offendã, quẽ minime uolo. hæc sunt, etiam illud. Orationẽ Q. Celeris mihi uelim mittas cõtra M. Seruil iũ. literas mitte quãprimũ, si nihil fuerit, uel per tuum tabellarium. Piliæ, & filiæ salutem. Cura, ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

TARSVM uenimus Non. Iun. ibi me multa mouerũt: magnũ in Syria bellum, magna in Cilicia latrocinia, mihi difficilis ratio administrãdi, quòd paucos dies habebã reliquos annui muneris: illud autem difficillimum: relinquendus erat ex S. C. qui præesset. nihil minus probari poterat, quã Quæstor Messinius. nã de Celio nihil audiebamus. rectissimum uidebatur fratrem cum imperio relinquere: in quo multa molesta, discessus noster, belli periculum, militũ improbitas, sexcenta præterea. ò rem totam odiosam. sed hæc fortuna uiderit: quoniam consilio non multum uti licet. Tu quando Romam saluus, ut spero, uenisti, uidebis, ut soles, omnia, quæ intelliges nostra interesse, in primis de Tullia mea: cuius de conditione quid mihi placeret, scripsi ad Terentiam, cũ tu in Græcia esses: deinde de honore nostro: quod. n. tu absuisti, uereor, ut satis diligenter actum in senatu sit de literis meis. illud præterea μυστικώτερον ad te scribam, tu sagacius odorabere.

τῆς δάμαρτός μου ὁ ἀπελεύθερος (οἶσθα ὃν λέγω) ἔδοξέ μοι πρώην, ἐξ ὧν ἀλογευόμενος παρεφθέγγετο πεφυρακέναι τὰς ψήφους ἐκ τῆς ὠνῆς τῶν ὑπαρχόντων τοῦ Κροτωνιάτου τυραννοκτόνου. δέδοικα δὴ, μή τι νοήσῃς. εἷς δήπου τοῦτο δὴ περισκεψάμενος, τὰ λοιπὰ ἐξ ἀσφαλίας. *non queo tantum, quantum uereor, ſcribere. tu autem fac, ut mihi tuæ literæ uolent obuiæ. hæc feſtinans ſcripſi in itinere, atque agmine.* Piliæ, & Puellæ Cæciliæ *belliſſimæ ſalutem dices.* Vale.

CICERO ATTICO S.

NVNC *quidē profecto* Romæ *es: quò te. ſi ita eſt, ſaluū ueniſſe gaudeo: unde quidē quandiu abfuiſti, magis à me abeſſe uidebare, quàm ſi domi eſſes: minus.n. mihi meæ notæ res erăt, minus etiā publicæ. quare uelim, & ſi, ut ſpero, te hæc legente aliquantum tamen uiæ proceſſero, tamē obuias mihi literas quā argutiſſimas de omnibus rebus crebro mittas, in primis de quo ſcripſi ad te antea.* τῆς ξυναόρου τῆς ἐμῆς οὑξελεύθερος, ἔδοξέ μοι θαμὰ βατταρίζων, καὶ ἀλύων τοῖς ξυλλόγοις, καὶ ταῖς λέσχαις ὑπότι πεφυρακέναι τὰς ψήφους ἐν τοῖς ὑπάρχουσι τοῖς τοῦ Κροτωνιάτου. *hoc tu indaga, ut ſoles, aſt hoc magis.* ἐξ ἄστεως ἑπταλόφου τειχῶν παρέδωκεν ἡμῶν γάμου ὀφειλήματα ὁ Κάμιλλος, αὐτόν τε ὀφείλοντα μνᾶς κδ ἐκ τῶν Κροτωνιατικῶν, καὶ ἐκ τῶν χεῤῥονησιατικῶν μη. καὶ κληρονομήσας χμ. κ. μ. τούτων δὲ μηδὲ ὀβολὸν διαλύσασθαι πάντων ὀφειληθέντων τοῦ δευτέρου μηνὸς τῇ νουμηνίᾳ. τὸν δὲ ἀπελεύθερον αὐτοῦ, ὄντα ὁμώνυμον τῷ Κόνωνος πατρὶ μηδὲν ὁλοσχερῶς πεφροντικέναι. ταῦτα οὖν πρῶτον μὲν, ἵνα πάντα σώζηται, δεύτερον δὲ, ἵνα μηδὲ

τῶν

τῶν τόκων ὀλιγωρήσης τῶν ἀπὸ τῆς προεκκειμένης ἡμέρας. ὅσας αὐτὸν ἠνέγκαμεν, σφόδρα δέδοικα. καὶ γὰρ παρῆν πρὸς ἡμᾶς κατασκεψόμενος, καὶ τὶ σχεδὸν ἐλπίσας, ἀποχνοῦς δὲ ἀλόγως ἀπέστη, ἐπιπὼν, αἰσχρόν τοι δηρόντε μένειν. meq; obiurgauit uetere prouerbio, τὰ μὲν διδόμενα. reliqua uide, & , quantũ fieri potest, perspiciamus. etsi annuum tempus propè iam emeritum habebamus; dies enim XXXIII erant reliqui: solicitudine prouinciæ tamen uel maxime urgebamur: cum enim arderet Syria bello, & Bibulus in tanto mœrore suo maximam curam belli sustineret, ad meq; Legati eius, & Quæstor, et amici literas mitterent, ut subsidio uenirem; etsi exercitum infirmum habebam, auxilia sanè bona, sed ea Galatarum, Pisidarum, Lyciorum, (hæc enim sunt nostra robora) tamen esse officiũ meũ putaui, exercitum habere quàmproxime hostẽ, quoad mihi præesse prouincias per S. C. liceret. sed, quo ego maxime delectabar, Bibulus molestus mihi non erat, de omnibus rebus scribebat ad me potius, & mihi decessionis dies λελιθότως obrepebat. qui cum aduenerit; ἄλλο πρόβλημα, quem præficiam, nisi Celius Quæstor uenerit; de quo adhuc nihil certi habebamus. cupiebã me hercule longiorẽ epistolã facere: sed nec erat res, de qua scriberem; nec iocari præ cura poteram. ualebis igitur, & puellæ salutem articulate dices, nostræq; Piliæ.

CICERO ATTICO S.

EGO, dũ in prouincia omnibus rebus Appiũ orno, subito sum factus accusatoris eius socer. id quidem,

inquis, Dij approbent. ita uelim: teq́; ita cupere certo ſcio: ſed crede mihi, nihil minus putará ego, qui de T. Nerone, qui mecum egerat, certos homines ad mulieres miſeram, qui Romam uenerunt factis ſponſalibus. ſed hoc ſpero melius. mulieres quidem ualde intelligo delectari obſequio, & comitate adoloſcentis. cætera noli ἐξακανθίξειν: ſed heus tu, πυρούς εἰς δῆμον Athenis, placet hoc tibi? etſi non impediebant mei certe libri: non enim iſta largitio fuit in ciueis, ſed in hoſpites liberalitas. me tamen de Academiæ προπύλῳ iubes cogitare, quoniam Appius de Eleuſinæ non cogitet. De Hortenſio te certo ſcio dolere: equidem excrucior, decreueram enim cum eo ualde familiariter uiuere.

Nos prouinciæ præfecimus Celium: puerum, inquies, & fortaſſe fatuum, & non grauem, & non continentem: aſſentior: fieri non potuit aliter. nam quas multo ante tuas acceperam literas, in quibus ἐπέχειν te ſcripſeras, quid eſſet mihi faciundum de relinquendo, eæ me pungebant: uidebam enim, quæ tibi eſſent ἐποχῆς cauſæ, (& erant eædem mihi) puero ne traderem. fratri autem, illud non utile nobis. nam præter fratrem nemo erat, quem ſine contumelia Quæſtori, nobili præſertim, anteferrem. tamen dum impendere Parthi uidebantur, ſtatueram fratrem relinquere, aut etiam reip. cauſa contra S.C. ipſe remanere. qui poſteaquam incredibili felicitate diſceſſerunt, ſublata dubitatio eſt. uidebam ſermones, hui fratrem reliquit? num eſt hoc nō plus annum obtinere prouinciam? quid quòd ſenatus eos uoluit præeſſe prouincijs, qui nō præfuiſſent? at hic triennium. ergo hæc ad populum. quid

quæ tecum? nunquam essem sine cura, si quid iracundius, aut contumeliosius, aut negligentius. quæ fortuita hominum? quid, si quid filius puer, & puer bene sibi fidens? qui esset dolor? quem pater non dimittebat, teq; id censere moleste ferebat. at nunc Cœlius non dico equidem, quod egerit; sed tamen multo minus laboro. adde illud: Pompeius, eo robore uir, ijs radicibus, Q. Cassium sine sorte delegit, Cæsar Antonium: ego sorte datum offenderem? aut etiam inquirerem in eum, quem reliquissem? hoc melius, & huius rei plura exempla. senectuti quidem nostræ profecto aptius. at te apud eum, Dij boni, quanta in gratia posui? eiq; legi literas non tuas, sed librarij tui.

Amicorum literæ me ad triunphum uocant, rem à nobis, ut ego arbitror, propter hanc παλιγγενεσίαν nostram, non negligendam. quare tu quoque mi Attice incipe hoc cupere, quo nos minus inepti uideamur. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVINTVS FILIVS, pie sanè, me quidem certe multum hortante, sed currentem animum patris sui sorori tuæ reconciliauit. eum ualde tuæ literæ excitarunt. quid quæris? confido rem, ut uolumus, esse.

Bis ad te ante scripsi de re mea familiari, si modo tibi redditæ literæ sunt, Græce ἐν αἰνιγμοῖς. scilicet nihil est mouendum. sed tamen ἀφελῶς percunctando de nominibus Milonis, &, ut expediat, ut mihi recepit, hortando, aliquid ita tu proficies.

ego Laodiceæ Quæſtorem Meſſinium expectare iuſſi, ut confectas rationes lege Iulia apud duas ciuitates poſſim relinquere. Rhodum uolo puerorum cauſa inde quamprimum Athenas: etſi Eteſiæ ualde reflant: ſed uolo his magiſtratibus, quorum uoluntatem in ſupplicatione ſum expertus. tu tamen mitte mihi quæſo obuiam literas, nunquid putes reip. nomine tardandum eſſe nobis. Tiro ad te dediſſet literas, niſi eum grauiter
* ægrum Eſeæ reliquiſſem. ſed nunciant, melius eſſe. ego tamen angor: nihil enim illo adoloſcente caſtius, nihil diligentius. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM inſtituiſſem ad te ſcribere, calamumq; ſumpſiſſem, Batonius è naui recta ad me uenit domũ Epheſi, & epiſtolã tuam reddidit prid. Cal. Oct. lætatus ſum felicitate nauigationis tuæ, opportunitate Piliæ, etiã mehercule ſermone eiuſdem de coniugio Tulliæ meæ. Batonius autem miros terrores ad me attulit Cæſarianos. cũ Lepta etiã plura locutus eſt; ſpero, falſa, ſed certe horribilia exercitum, nullo modo dimiſſurum: cum illo Prætores Deſs. Caſſium Trib. Lentulum Cos. facere: Pompeio in animo eſſe Vrbem relinquere: ſed heus tu, nunquid moleſte fers de illo, qui ſe ſolet anteferre patruo ſororis tuæ filij? at à quibus uictus? ſed ad rem. Nos Eteſiæ uehementiſſime tardarunt. detraxit XX ipſos dies etiam aphractus Rhodiorum. Cal. Oct. Epheſo conſcendentes hanc epiſtolam dedimus L. Tarquinio ſimul è portu egredienti, ſed expeditius nauiganti. nos Rho=

um aphractis, cæterisq; longis nauibus tranquillitates aucupaturi eramus. ita tamen properabamus, ut nõ posset magis. De rauduſculo Puteolano, gratũ. nunc uelim diſpicias res Romanas; uideas, quid nobis de triũ pho cogitandum putes, ad quem amici me uocant. ego, niſi Bibulus, qui, dum unus hoſpes in Syria fuit, pedem porta nõ plus extulit, q̃ domo ſua, admiteretur de triũ pho, æquo animo eſſem. nunc uero αἰσχρὸν σιωπᾶν. ſed explora rem totam, ut, quo die congreſſi erimus, cõ ſilium capere poſſimus. at multa, qui & properarem, & ei literas darem, qui aut mecũ aut paulo ante uẽtu rus eſſet. Cicero tibi plurimam ſalutem dicit. tu dices utriuſq; noſtrum uerbis & Piliæ tuæ, & filiæ. Vale.

CICERO ATTICO S.

IN PIRAEEA cum exiſſem prid. Id. Oct. accepi ab Acaſto ſeruo meo ſtatim tuas literas: quas quidẽ cũ expectaſſem iãdiu, admiratus ſum, ut uidi obſignatam epiſtolam, breuitatem eius: ut aperui, rurſus σύγχυσιν literularum, quæ ſolent tuæ compoſitiſſimæ, & clariſſimæ eſſe. ac ne multa, cognoui ex eo, quòd ita ſcripſeras, te Romam ueniſſe ad XII. Cal. Oct. cum Feb. perculſus uehementer, nec magis, quàm debui, ſtatim quæro ex Acaſto. ille & tibi, & ſibi uiſum, & ita ſe domi ex tuis audiſſe, ut nihil eſſet incommode. id uidebatur approbare, quod erat in extremo, febriculam tũ te habentem ſcripſiſſe. ſed clamaui tamen, admiratusq; ſum, quòd nihilo minus ad me tua manu ſcripſiſſes. quare de hoc ſatis: ſpero enim, quæ tua prudentia

& temperantia, & hercule, ut me iubet Acaſtus, confido te iam, ut uolumus, ualere. A' Turranio te accepiſſe meas literas gaudeo. παραφύλαξον, ſi me amas, τὴν τοῦ φυρατοῦ φιλοτιμίαν αὐτότατα. hanc, quæ mehercule mihi magno dolori eſt, (dilexi enim hominem) procura, quantulacunque eſt, Prætianam hæreditatem. prorſus illã ne attingas. dices nũmos mihi opus eſſe ad apparatum triumphi: in quo, ut præcipis, nec me κενὸν in expetendo cognoſces, nec ἄτυφον in abijciendo. Intellexi ex tuis literis, te ex Turranio audiſſe, à me prouinciam fratri traditam. adeon ego non perſpexeram prudentiam literarum tuarum? ἐπέχειν te ſcribebas. quid erat dubitatione dignum? ſi eſſet quidquam, cur placeret fratrem, & talem fratrem relinqui? ἀθέτησις iſta mihi tua, non ἐποχὴ uidebatur. monebas de Q. Cicerone puero, ut eum quidem neutiquam relinquerem: τοῦτο μόνον ἐρῶν ἐμοί. eadem omnia, quaſi colloquuti eſſemus, uidimus. non fuit faciendum aliter; meq; ἐπιχρονία ἐποχὴ tua dubitatione liberauit. ſed puto te accepiſſe de hac re epiſtolam ſcriptam accuratius. ego tabellarios poſtero die ad uos eram miſſurus. quos puto ante uenturos, quàm noſtrum Saufeium. ſed eum ſine meis literis ad te uenire uix rectum erat. Tu mihi, ut polliceris, de Tulliola mea, id eſt de Dolabella, perſcribas: de Rep. quam præuideo in ſummis periculis: de Cenſoribus, maximeq; de ſignis, tabulis quid fiat, referaturne. Idibus Oct. has dedi literas: quo die, ut ſcribis, Cæſar Placentiam legiones quatuor. quæſo, quid nobis futurum eſt, macte ſcribas. Athenis ſtatio mea nunc placet. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER VII.

CICERO ATTICO S.

D EDERAM equidem L. Saufeio literas, & dederam ad te unum, quòd, cum nõ esset temporis mihi ad scribẽdum satis, tamen hominem tibi tã familiarem sine meis literis ad te uenire nolebam : sed, ut philosophi ambulant, has tibi redditum iri putabam prius. sin iam illas accepisti, scis me Athenas uenisse pridie Id. Oct. è naui egressum in Piræeum tuas ab Acasto nostro literas accepisse : conturbatum, quòd cum febre Romam uenisses : bono tamen animo esse cœpisse, quòd Acastus ea, quæ uellem, de alleuato corpore tuo nunciaret : cohorruisse autem, quòd tuæ literæ de legionibus Cæsaris afferrent ; & egisse tecum, ut uideres, ne quid φιλοτιμίας eius, quem nosti, nobis noceret, & de quo iam pridem ad te scripseram. Turranius autẽ secus tibi Brundusij dixerat : quod ex ijs literis cognoui, quas à Xenone optimo uiro accepi. cur fratrem prouinciæ non præfecissem. exposui breuiter. hæc ferè sunt in illa epistola. nunc audi reliqua. Per fortunas, omnem tuum amorem, quo me es amplexus, omnemq; tuam prudentiam, quam mehercule in omni genere iudico singularem, conferto ad eam curam, ut de omni statu meo cogites : uidere enim mihi uideor tantam dimi-

cationem,nisi idem Deus,qui nos melius, quàm optare auderemus, Parthico bello liberauit, respexerit Remp. quanta nunquam fuit. age,hoc malum mihi commu-ne est cum omnibus:nihil tibi mando, ut de eo cogites: illud meum proprium πρόβλημα quæso suscipe. uides ne,ut te auctore sim utrunque complexus? ac uellem à principio te audisse amicissime monentem: ἀλλ᾽ ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθες πατρίδος: sed aliquã do tamen persuasisti,ut alterum complecterer,quia de me erat optime meritus; alterum,quia tãtum ualebat. feci igitur, atque effeci omni obsequio, ut neutri illo-rum quisquam esset me carior: hæc enim cogitaba-mus,nec mihi iuncto cum Pompeio fore necesse pecca-re in Rep.aliquãdo;nec cũ Pompeio sentienti,pugnan-dum esse cum Cæsare; tanta erat illorum coniunctio. nunc impendet,ut & tu ostendis,& ego uideo,summa inter eos contentio. me autem uterq; numerat suum nisi forte simulat alter:nam Pompeius non dubitat(ue re enim iudicat)ea,quæ de Rep.nunc sentiat,mihi ual-de probari.utriusq; autem accepi eiusmodi literas eodẽ tempore,quo tuas, ut neuter quẽquam omnium pluris facere,quàm me, uideretur. uerum quid agam? non quæro illa ultima(si enim castris res geretur, uideo cũ altero uinci satius esse,quã cũ altero uincere) sed illa, quæ tũ agentur,cũ uenero,ne ratio absentis habeatur, ut exercitũ dimittat.dic M.Tulli.quid dicam?expecta, amabo te,dum Atticum conueniam. nõ est locus ad ter giuersandum contra Cæsarem.ubi illæ sunt densæ dex teræ?nam ut illi hoc liceret,adiuui rogatus ab ipso Ra-uẽnæ de Celio Tribuno pl.ab ipso autẽ?etiã à Cneo no-

ſtro in illo diuino tertio Cõſulatu. aliter ſenſero: αἰδέομαι non Põpeium modo, ſed Τρῶας, καὶ Τρῳάδας. Πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην καταθήσει, quis? tu ipſe ſcilicet laudator & factorũ, & ſcriptorum meorum. hãc ego plagam effugi per duos ſuperiores Marcellorũ Conſulatus, cum eſt actum de prouincia Cæſaris. nunc incido in diſcrimen ipſum. itaque ut ſtultus primus ſuam ſententiam dicat, mihi ualde placet de triũpho nos moliri aliquid, extra Vrbem eſſe cum iuſtiſſima cauſa. tamen dabunt operam, ut eliciant ſententiam meam. ridebis hoc loco fortaſſe: quàm uellem etiam nunc in prouincia morari. plane opus fuit, ſi hoc impendebat: etſi nil miſerius: nam ὁδοῦ πάρεργον uolo te hoc ſcire, omnia illa prima, quæ etiam tu literis in cœlum ferebas, ἐπίπηκτα fuerunt. quàm non eſt facilis uirtus, quàm uero difficilis eius diuturna ſimulatio. cum enim hoc rectum, & glorioſum putarem, ex annuo ſumptu, qui mihi decretus eſſet, me C. Celio Quæſtori relinquere annuũ, referre in ærariũ ad HS CIↃ: ingemuit noſtra cohors, omne illud putans diſtribui ſibi oportere; ut ego amicior inuenirer Phrygum, & Cilicum ærarijs, quàm noſtro. ſed me non mouerunt: nam & mea laus apud me plurimũ ualuit; nec tamẽ quidquam honorifice in quẽquam fieri potuit, quod præter miſerim. ſed hæc fuerit, ut ait Thucydides, ἐκβολὴ λόγου non inutilis. tu autem de noſtro ſtatu cogitabis: primum quo artificio tueamur beneuolentiam Cæſaris: deinde de ipſo triumpho: quem uideo, niſi Reip. tempora impedient, εὐπόριστον, iudico autem cum ex literis amicorum, tum ex ſupplicatione; quam qui non decreuit,

dius decreuit, quàm ſi omneis decreuiſſet triumphos. ei porrò aſſenſus eſt unus familiaris meus Fauonius, alter iratus Hirrus. Cato autem & ſcribendo affuit, et ad me de ſententia ſua iucundiſſimas literas miſit. ſed tamen gratulans mihi Cæſar de ſupplicatione, triumphat de ſententia Catoni, nec ſcribit quid ille ſententiæ dixerit, ſed tantum ſupplicationem eum mihi non decreuiſſe. redeo ad Hirrum. cœperas eum mihi placare: perfice. habes Scrofam. habes Silium. ad eos ego etiã antea ſcripſi, & ad ipſum Hirrum: locutus enim erat cum ijs, commode ſe potuiſſe impedire, ſed noluiſſe; aſſenſum tamẽ eſſe Catoni amiciſſimo meo, cum is honorificentiſſimã in me ſententiam dixiſſet; nec me ad ſe ullas literas miſiſſe, cum ad omneis mitterem. uerum dicebat: ad eum enim ſolum, & ad Craſſipedem non ſcripſeram. atque hæc de rebus forenſibus. Redeamus domum. dijungere me ab illo uolo. mirus eſt φυράτης Germanus Lartidius. ἀλλα τά μὲν προτέτυχθαι ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ. reliqua expediamus, hoc primum, quod acceſſit cura dolori meo, ſed hoc tamen, quidquid eſt, Prætianum cũ ijs rationibus, quas ille meas tractat, admiſceri nolo. ſcripſi ad Terentiam, ſcripſi etiam ad ipſum, me, quidquid poſſem numorum, ad apparatum ſperati triumphi ad te redacturum. ita puto ἄμεμπτα fore. uerum ut lubebit. hanc quoque ſuſcipe curam, quemadmodum experiamur. id & oſtendiſti quibuſdam literis ex Epeiro & Athenis datis, & in eo ego te adiuuabo. Vale.

CICERO ATTICO S.

BRVNDVSIVM uenimus VII. Cal. Dec. usi tua felicitate nauigandi. ita belle nobis flauit ab Epero lenissimus Auster, mitis. hunc σπουδάζοντα, si cui uoles τῶν νεωτέρων, pro tuo uendito. Inualetudo tua me ualde conturbat: significāt enim tuæ literæ te prorsus laborare. ego autem cum sciam, quàm sis fortis, uehementius esse quiddam suspicor, quod te cogat cedere, & propemodum infringat. etsi alteram quartanam Pamphilus tuus mihi dixit decessisse, & alteram leuiorem accedere. Terentia uero, quæ quidē eodē tēpore ad portā Brundusinam uenit, quo ego in portum, mihiq; obuiā in foro fuit, L. Pontium sibi in Trebulano dixisse narrabat, etiā eam decessisse. quod si ita est, quod maxime mehercule opto; id spero tua prudētia, & tēperātia te consecutū. uenio ad epistolas tuas, quas ego sexcentas uno tempore accepi, aliam alia iucundiorē, quæ quidē erāt tua manu. nā Alexidis manū amabam, ꝙ tam propè accedebat ad similitudinem tuæ literæ: manum non amabam, quia indicabat te non ualere. cuius quoniā mentio iam facta est, Tironem Patris ægrum reliqui, adolescentem, ut nosti, (& adde si quid uis) probum: nihil uidi melius: itaq; careo ægre. quanquā uidebatur se nō grauiter habere: tamē sum solicitus, maximāq; spem habeo in M. Curij diligētia, de qua ad me scripsit Tiro, & multi nunciarūt. Curius autem ipse sensit, quàm tu uelles à me diligi: & eo sum admodum delectatus: & mehercule est, quem facile diligas

αὐτόχθων in homine urbanitas. eius testamentum de tortorio Ciceronum signis obsignatum, cohortisq; prætoriæ. fecit palàm te ex libella, me ex teruncia. Corcyræ Alexion me opipare muneratus est. Q. Ciceroni obsisti non potuit, quo minus Thyamim uideret. Filiola tua te delectari lætor, & probari tibi στοργὴν φυσικὴν esse τὴν πρὸς τὰ τέκνα: etenim si hæc non est, nulla potest homini esse ad hominem naturæ adiunctio: qua sublata, uitæ societas tollitur. bene conueniant, inquit Carneades, spurce, sed tamen prudétius, quã Lucius noster, & Patron: qui, cũ omnia ad se referant, nec quidquã alterius causa fieri putent; & cũ ea re bonũ uirũ oportere esse dicant, ne malũ habeat, nõ quo id natura rectum sit; non intelligunt se de callido homine loqui, non de bono uiro. sed hæc opinor sunt in ijs libris, quos tu laudando, animos mihi addidisti. redeo ad rem.

Quo modo expectabam epistolam, quã Philoxeno dedisses? scripseras enim, in ea esse de sermone Pompeij Neapolitano. eã mihi Patron Brundusij reddidit, Corcyræ, ut opinor, acceperat. nihil potuit esse iucundius: erat enim de Rep. de opinione, quam is uir haberet integritatis meæ; de beneuolentia, quam ostendit eo sermone, quem habuit de triumpho. sed tamen hoc iucundissimum, quòd intellexi te ad eum uenisse, tu eius animum erga me perspiceres. hoc mihi inquam accidit iucundissimum. de triumpho autẽ nulla me cupiditas unquã tenuit ante Bibuli impudétissimas literas, quas amplissime supplicatio consecuta est. à quo si ea gesta sunt, quæ scripsit, gauderem, & honori fauerem: nunc illum, qui pedem porta, quoad hostis cis Euphratem,

fuit,nō extulerit,honore augeri,me,in cuius exercitu ſpem illius exercitus habuit,idem non aſſequi,dedecus eſt noſtrum , noſtrum inquam te coniungens . itaque omnia experiar,&,ut ſpero,aſſequar.quòd ſi tu uales res,iam mihi quædam explorata eſſent,ſed,ut ſpero,ua lebis. De rauduſculo Numeriano multum te amo. Hortenſius quid egerit,aueo ſcire,Cato quid agat: qui quidem in me turpiter fuit maleuolus:dedit integrita tis, iuſtitiæ, clementiæ, fidei mihi teſtimonium , quòd non quærebam;quod poſtulabam,negauit. itaque Cæſar iȷs literis, quibus mihi gratulatur, & omnia pollicetur,quo modo exultat Catonis in me ingratiſſimi in iuria?at hic idem Bibulo dierum XX.ignoſce mihi, nō poſſum hæc ferre, nec ferā. cupio ad omneis tuas epiſtolas,ſed nihil neceſſe eſt:iam enim te uidebo. illud ta men de Chryſippo.nam de altero illo minus ſum admi ratus operario homine: ſed tamen ne illo quidem quid quam improbius.Chryſippum uero, quem ego propter literularū neſcio quid libenter uidi,in honore habui,di ſcedere à puero inſciēte me?mitto alia,quæ audio, mul ta : mitto furta: fugā non fero, qua mihi nihil uiſum eſt ſceleratius. itaque uſurpaui uetus illud Druſi, ut fe runt, Prætoris in eo,qui eadem liber non iuraret : me iſtos liberos non addixiſſe, præſertim cū adeſſet nemo, à quo recte uindicarentur.id tu,ut uidebitur, ita accipies:ego tibi aſſentiar.uni tuæ diſertiſſimæ epiſtolæ nō reſcripſi, in qua eſt de periculis reip. quid reſcriberem? ualde eram perturbatus: ſed ut nihil magnopere metuam,Parthi faciunt,qui repente Bibulum ſemiuiuum reliquerunt. Vale.

CICERO ATTICO S.

AD VIII. Idus Dec. in Trebulanum ueni, & ibi tuas literas legi, quas Philotimus mihi reddidit. è quibus hanc primo aspectu uoluptatẽ cepi, quòd erant à teipso scriptæ: deinde earum accuratissima diligẽtia sum mirum in modum delectatus. ac primũ illud, in quo te Dicæarcho assentiri negas, etsi cupidissime expetitum à me sit, et approbãte te, ne diutius anno in prouincia essem, tamen non est nostra contentione perfectum: sic enim scito, uerbum in senatu factũ esse nunquam de ullo nostrum, qui prouincias obtinuimus, quo in his diutius, quàm ex S.C. maneremus: ut iã ne istius quidem rei culpam sustineã, quòd minus diu fuerim in prouincia: quàm fortasse fuerit utile. sed quid, si hoc melius? opportune dici uidetur, ut in hoc ipso: siue enim ad concordiam res adduci potest, siue ad bonorum uictoriam; utriusuis rei me aut adiutorẽ uelim esse, aut certe non expertum: sin uincuntur boni; ubicunque essem, unà cum ijs uictus essem. quare celeritas nostri reditus ἀμεταμέλητος debet esse. quòd si ita nobis cogitatio de triũpho iniecta nõ esset, quã in quoq; approbas: næ tu haud multũ requireres illum uirũ, qui in VI. libro informatus est: quid enim tibi faciã, qui illos libros deuorasti? quin nunc ipsum non dubitabo rẽ tantam abijcere, si id erit rectius. utrunque uero simul agi nõ potest, & de triumpho ambitiose, & de rep. libere. sed ne dubitaris, quin, quod honestius, id mihi futurum sit antiquius. nam quod putas utilius esse, uel mihi ꝙ tu-

tius sit, uel etiã ut reipub. prodesse possim, me esse cum imperio: id coràm considerabimus quale sit: habet enim res deliberationem: etsi ex parte magna tibi assentior.

De animo autem meo erga rempu. bene facis, quòd non dubitas: & illud probe iudicas, nequaquam satis pro meis officijs, pro ipsius in alios effusione illum in me liberalem fuisse: eiusq; rei causam uere explicas; & eis, quæ de Fabio, Caninioq; acta scribis, ualde consentiunt. quæ si secus essent, totumq; se ille in me profudisset: tamen illa, quam scribis, custos Vrbis me præclare inscriptionis memorem esse cogeret; nec mihi concederet: ut imitarer Volcatium, aut Seruium, quibus tu es contentus; sed aliquid nos uellet nobis dignũ & sentire, & defendere. quod quidem agerem, si liceret, alio modo, ac nunc agendum est. de sua potentia dimicant homines hoc tempore periculo ciuitatis: nam si respub. defenditur, cur ea Cõsule isto ipso defensa non est? cur ego, in cuius causa reipub. salus consistebat, defensus postero anno non sum? cur imperium illi, aut cur illo modo prorogatum est? cur tantopere pugnatum est, ut de eius absentis ratione habenda decem Tribuni pl. ferrent? his ille rebus ita conualuit, ut nunc in uno ciue respub. ad resistendũ imbecilla sit. quã mallem tantas ei uires non dedisset, quàm nunc tam ualenti resisteret. sed quoniam res eò deducta est, non quæram, ut scribis, τὸ σκάφος τῶν Ατρειδῶν: mihi σκάφος unũ erit, quod à Pompeio gubernabitur. illud ipsum, quod ais; quid fiet, cum erit dictum? dic M. Tulli σύντομα. Pompeio assentiar. ipsum tamen Pompeium separatim ad concordiam hortabor: sic enim sen

tio, maximo in periculo rem esse. uos scilicet plura, qui in Vrbe estis. ueruntamen hoc uideo, cum homine audacissimo, paratissimoq; negotium esse: omneis damnatos, omneis ignominia affectos, omneis dănatione, ignominiaq; dignos illac facere, omnem ferè iuuentutem, omnem illam urbanam, ac perditam plebem, Tribunos ualentes addito C. Cassio, omneis, qui ære alieno premantur, quos plures esse intelligo, quàm putaram. causam solum illa causa non habet: cæteris rebus abundat. hic omnia facere omnis debet, ne armis decernatur: quorum exitus semper incerti, nunc uero in alteram partem magis timendi. Bibulus de prouincia decessit: Veientonem præfecit. in decedendo erit, ut audio, tardior. quem cũ ornauit Cato, declarauit ijs se solis non inuidere, quibus nihil, aut non multũ ad dignitatem posset accedere. Nunc uenio ad priuata: ferè enim respõdi tuis literis de rep. & ijs, quas in sub urbano, et ijs, quas postea scripsisti. ad priuata uenio. unum etiam de Celio. tantum abest, ut meam ille sententiam moueat, ut ualde ego ipsi, quòd de sua sentẽtia decesserit, pœnitendum putem. sed quid est, quòd cuncti Luceijs sint addicti? hoc te prætermisisse miror. * De Philotimo faciam equidem, ut mones: sed ego mihi ab illo non rationes expectabam, quas tibi edidit, uerum id reliquum, quod ipse in Tusculano me referre in commentarium mea manu uoluit, quodq; idem in Asia mihi sua manu scriptum dedit. id si præstaret, quantum mihi æris alieni esse tibi edidit, tantum. & plus etiam ipse mihi deberet. sed in hoc genere, si modo per remp. licebit, nõ accusabimur posthac: neque hercule

cule

cule antea negligentes fuimus, sed amicorum multitu dine occupati. ergo utemur, ut polliceris, & opera, & consilio tuo, nec tibi erimus, ut spero, in eo molesti. De Serperastris cohortis meæ, nihil est, quod doleas: ipsi enim se collegerunt admiratione uitæ integritatis meæ. sed me mouerat nemo magis, quàm is, quem tu neminē putas. idem & initio fuerat, & nunc est egregius: sed in ipsa decessione significauit sperasse se aliquid, & id, quod animum induxerat paulisper, nō tenuit, sed cito ad se rediit, meisq; honorificentissimis erga se officiis uictus, pluris ea duxit, quàm oēm pecuniam. ego à Curio tabulas accepi, quas mecum porto. Hortensii legata cognoui. nūc aueo scire, quid hominis sit, & quarum rerū auctionē instituat: nescio enim, cur, cū portam Flumentanam Celius occuparit, ego Puteolos non faciam meos. Venio ad Piræea. in quo magis reprehendendus sum, quòd homo Romanus Piræea scripserim, non Piræeū (sic enim oēs nostri locuti sunt) quàm quòd, in, addiderim: nō enim hoc ut oppido præposui, sed ut loco. & tamē Dionysius noster, qui est nobiscum, & Nicias Cous non rebatur oppidum esse Piræea. sed de re uidero. nostrum quidem si est peccatum, in eo est, quòd non ut de oppido locutus sum, sed ut de loco: secutusq; sum, non dico Cæcilium, Mane ut ex portu in Piræeum (malus enim auctor latinitatis est) sed Terentium, cuius fabellæ propter elegātiā sermonis putabantur à C. Lælio scribi, Heri aliquot adolescentuli coimus in Piræeum. & idem, Mercator hoc addebat, captam è Sunio. quòd si δήμους oppida uolumus esse, tam est oppidum Sunium, quàm Piræeum. sed quoniam gram

maticus es, si hoc mihi ζήτημα persolueris, magna me molestia liberaris. ille mihi literas blandas mittit. facit idem pro eo Balbus. mihi certū est ab honestissima sententia digitum nusquā. sed scis, illi reliquū quantum sit. putas'ne igitur uerendum esse, ne aut obijciat id nobis aliquis, si languidius; aut repetat, si fortius? quid ad hæc reperis? soluamus, inquis. age, à Celio mutuabitur. hoc tu tamen consideres uelim: puto enim, in senatu si quādo præclare pro rep. dixero, Tartessiū istum tuum mihi exeunti, iube sodes numos curare. quid superest? etiam. gener est suauis mihi; Tulliæ, Terentiæ quantumuis uel ingenij, uel humanitatis satis. reliqua, quæ nosti, ferēda: scis enim, quos aperuimus, qui omnes, præter eum, de quo per te egimus, reū me facere rentur: ipsis enim expensum nemo offeret. sed hæc coràm: nam multi sermonis sunt. Tironis reficiendi spes est in M. Curio: cui ego scripsi, tibi eum gratissimum facturum. Vale. D. V. Id. Dec. à Pontio, ex Trebulano.

CICERO ATTICO S.

DIONYSIVM flagrantem desiderio tui misi ad te, nec mehercule æquo animo, sed fuit concedendū. quem quidem cognoui cum doctū (quod mihi iā ante erat notum) tum sanctū, plenum officij, studiosum ét meæ laudis, frugi hominem, ac, ne libertinum laudare uidear, planè uirum bonum. Pompeium uidi IIII. Id. Dec. fuimus unà horas duas fortasse. magna lætitia mihi uisus est affici meo aduētu. de triumpho hor-

tari, suscipere partes suas, monere, ne ante in senatum accederem, quàm rem confecissem, ne dicendis sentẽtijs aliquem Tribunum alienarẽ. quid quæris? in hoc iudicio, & officio sermonis nihil potuit esse prolixius. de repub. autem ita mecum locutus est, quasi non dubiũ bellum haberemus: nihil ad spem concordiæ: plane illum ab se alienatum cum ante intelligeret, tum uero proxime iudicasse: uenisse Hirciũ à Cæsare, qui esset illi familiarissimus; ad se non accessisse: & cũ ille ad VIII. Id. Dec. uesperi uenisset, Balbus de tota re cõstituisset, ad VII. ad Scipionem ante lucem uenisse: multa de nocte profectum esse ad Cæsarem. hoc illi τεκμηριῶδες uidebatur esse alienationis. quid multa? nihil me aliud consolatur, nisi ꝙ illũ, cui etiam inimici alterum Consulatum, fortuna summam potentiam dederit, non arbitror fore tam amentẽ, ut hæc in discrimen adducat. ꝙ si ruere cœperit, næ ego multa timeo, quæ non audeo scribere. sed ut nunc est, ad III. Non. Ian. ad Vrbem cogito. Vale.

CICERO ATTICO S.

MVLTAS uno tẽpore accepi epistolas tuas: quæ mihi, quanquã recentiora audiebã ex ijs, qui ad me ueniebant, tamẽ erant iucundæ: studiũ enim, & beneuolentiã declarabant. Inualetudine tua moueor: & Piliã in idẽ genus morbi delapsam, curã tibi afferre maiorẽ sentio. date igitur operam, ut ualeatis. De Tirone uideo tibi curæ esse: quẽ quidẽ ego, etsi mirabiles utilitates mihi præbet, cũ ualet, in omni genere uel negotiorũ uel studiorum meorũ, tamen propter humiditatẽ, &

modeſtiam malo ſaluum, quàm propter uſum meum. Philogenes mecũ nihil unquã de Luſcenio locutus eſt. de cæteris rebus habet Dionyſium. Sororem tuam nõ ueniſſe in Arcanum miror. De Chryſippo, meum conſilium probari tibi, non moleſte fero. Ego in Tuſculanũ? nihil ſanè hoc tempore deuium eſt τοῖς ἀπαντῶσιν, & habet alia δύσχρηστα. ſed de Formiano Tarracinam pridie Cal. Ian. inde Pontinum ſumam. inde Albanum Pompeij: ita ad Vrbem III. Non. natali meo. De Repu. quotidie magis timeo: non enim boni, ut putaui, conſentiunt. quos ego equites Romanos, quos ſenatores uidi, qui acerrime cum cætera, tũ hoc iter Pompeij uituperarent? pace opus eſt. ex uictoria cũ multa mala, tum certe tyrannis exiſtet. ſed hæc propediem coràm. iam planè mihi deeſt, quid ad te ſcribam: nec enim de rep. quòd uterque noſtrum ſcit eadem: & domeſtica nota ſunt ambobus. reliquum eſt iocari, ſi hic ſinat: nã ego is ſum, qui, illi concedi, putem utilius eſſe, quod poſtulat, quàm ſigna conferri: ſero enim reſiſtimus ei, quẽ per annos decem aluimus contra nos. quid ſentis igitur, inquis? nihil ſcilicet, niſi de ſentẽtia tua, nec prius quidem, quàm noſtrum negotium aut confecerimus, aut depoſuerimus. Cura igitur, ut ualeas. aliquando ἀποτρίψαι quartanam iſtam diligentia, quæ in te ſumma eſt.

CICERO ATTICO S.

PLANE deeſt, quid ad te ſcribã: nota omnia tibi ſunt. nec ipſe habeo, à te quid expectem. tantum igi-

tur nostrum illud solenne seruemus, ut ne quem istuc euntē sine literis dimittamus. De Rep. ualde timeo: nec adhuc ferè inueni, qui non concedendum putaret Cæsari, quod postularet, potius, quàm depugnandū. est illa quidē impudens postulatio opinione ualentior: cur aūt nunc primum ei resistamus? οὐ γὰρ ἄν τόδε μεῖζον ἔποι κακὸν, quàm cum quinquennium prorogabamus, aut cū, ut absentis ratio haberetur, ferebamus. nisi forte hæc illi tū arma dedimus, ut nūc cū bene parato pugnaremus. dices, quid tu igitur sensurus es? non idē, quod dicturus: sentiam enim omnia faciēda, ne armis decertetur: dicam idem, quod Pompeius, neq; id faciā humili animo: sed rursus hoc permagnū Reip. malum est, & quodam modo mihi præter cæteros non rectum, me in tantis rebus à Pompeio dissidere. Vale.

CICERO ATTICO S.

DIONYSIVS, uir optimus, ut mihi quoque est perspectus, & doctissimus, tuiq; amātissimus, Romā uenit XV. Cal. Ian. & literas à te mihi reddidit: tot enim uerba sunt de Dionysio in epistola tua. illud priuatius non ascribis, Et tibi gratias egit. atqui certe ille agere debuit, &, si esset factum, quæ tua est humanitas, ascripsisses. mihi autem nulla de eo παλινῳδία datur propter superioris epistolæ testimonium. si igitur sanè bonus uir: hoc enim ipsum bene fecit, quòd mihi sui cognoscendi penitus etiam istam facultatē dedit. Philogenes recte ad te scripsit, curauit enim, quod debuit. eum ego uti ea pecunia uolui, quoad liceret, itaque usus est menses XIIII. Pontinum Cupio ualere:

et quod scribis in Vrbem introisse, uereor quid sit: nam id nisi graui de causa non fecisset. Ego, quoniā IIII. Non. Ian. compitalitius dies est, nolo eo die in Albanū uenire molestus familiæ: ueniam III. Non igitur: inde ad Vrbem prid. Non. Tua λῆψις quem in diem incurrat, nescio, sed prorsus te commoueri incommodo ualetudinis tuæ nolo. De honore nostro, nisi quid occultæ Cæsar per suos tribunos molitus erit, cætera uidentur esse tranquilla. tranquillissimus autē animus meus, qui totum istuc æqui boni facit, & eo magis, ꝙ iam à multis audio constitutum esse Pompeio, & eius consilio, in Siciliam me mittere, ꝙ imperium habeam. id est ἀβδηριτικὸν: nec enim senatus decreuit, nec populus iussit me imperiū in Sicilia habere. sin hoc Resp. ad Pompeium refert: qui me magis, quam priuatum aliquē mittat? itaque, si hoc imperium mihi molestum erit, utar ea porta, quam primum uidero. nam quod scribis, mirificam expectationem esse mei, neque tamē quenquam bonorum, aut satisbonorum dubitare, quid sensurus sim: ego, quos tu bonos esse dicas, non intelligo: ipse nullos noui: sed ita, si ordines bonorum quærimus: nā singulares sunt boni uiri: uerum in dissensionibus ordines bonorum, et genera quærenda sunt. senatum bonū putas, per quē sine imperio prouinciæ sunt? nunquā enim Curio sustinuisset, si cū eo agi cœptū esset. quā sententiā senatus sequi noluit. ex quo factum est, ut Cæsari non succederetur. an publicanos? qui nunquam firmi, sed nunc Cæsari sunt amicissimi. an fœneratores? an agricolas? quibus optatissimū est otiū: nisi eos timere putas, ne sub regno sint, qui id nū=

quam, dum modo otiosi essent, recusarunt. quid ergo? exercitũ retinentis, cum legis dies transierit, rationẽ haberi placet? mihi uero ne absentis quidem. sed, cum id datum est, illud unà datum est. annorum decem imperium, & ita latum, placet? placet igitur etiam me expulsum, & agrum Campanum perijsse, & adoptatum patritium à plebeio, Gaditanum à Mitylenæo. & Labieni diuitiæ, & Mamurræ placent, & Balbi horti, & Tusculanum. sed horum omnium fons unus est. imbecillo resistendũ fuit, & id erat facile. nunc legiones XI, equitatus tantus, quantum uolet; Traspadani, plebs urbana, tot Tribuni pl. tam perdita iuuentus, tanta auctoritate dux, tanta audacia. cum hoc aut depugnandum est, aut habenda è lege ratio. depugna inquis, potius, quã seruias: ut quid? si uictus eris, proscribare: si uiceris, tamen seruias. quid ergo, inquis, acturus es? idem quod pecudes, quæ dispulsæ sui generis sequuntur greges. ut bos armẽta, sic ego bonos uiros, aut eos quicunque dicentur boni, sequar, etiam si ruent. quid sit optimum male contractis rebus, planè uideo. nemini est enim exploratum, cum ad arma uentũ est, quid futurũ sit: at illud omnibus, si boni uicti sũt, nec in cæde principum clementiorẽ hunc fore, quàm Cinna fuerit, nec moderatiorem, quàm Sylla in pecunijs locupletium. ἐμπολιτεύομαί σοι iandudum, & facerem diutius, nisi me lucerna desereret. ad summã dic M. Tulli. assentior Cn. Pompeio, idest T. Pomponio. Alexim humanissimum puerum, nisi forte, dum ego absum, adolescens factus est (id enim agere uidebatur) saluere iubeas uelim. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVID opus est de Dionysio tam ualde affirmare? an mihi nutus tuus non faceret fidem? suspicionē aūt eo mihi maiorē tua taciturnitas attulerat, quòd & tu soles conglutinare amicitias testimonijs tuis, & illum aliter cum alijs de nobis locutum audiebā. sed prorsus ita esse, ut scribis, mihi persuades: itaque ego is in illū sum, quem tu me esse uis. Diem tuum ego quoque ex epistola quadā tua, quā incipiente febricula scripse ras, mihi notaueram, et animaduerterā posse pro re na ta te nō incōmode ad me in Albanū uenire III. Non. Ian. sed, amabo te, nihil incōmodo ualetudinis feceris: quid enim est tantum in uno, aut altero die? Dolabellā uideo Liuiæ testamēto cum duobus cohæredibus esse in triente, sed iuberi mutare nomen. est πολιτικὸν σκέμμα, rectū ne sit nobili adolescēti mutare nomē mulieris testamento. sed id φιλοσοφώτερον διευκρινήσομεν, cum sciemus, quantum quasi sit in trientis triente.

Quod putasti fore, ut ante, quàm istuc uenirē, Pompeiū uiderem, factum est ita: nam VI. Cal. ad Lauernium me consecutus est. unà Formias uenimus, & ab hora octaua ad uesperū secreto collocuti sumus. quod quæris, ecquæ spes pacificationis sit, quantū ex Pōpeij multo, & accurato sermone perspexi, ne uoluntas quidem est: sic enim existimat, si ille uel dimisso exercitu Consul factus sit, σύγχυσιν τῆς πολιτείας fore. atque etiā putat eum, cum audierit contra se diligenter parari, Consulatū hoc anno neglecturum, ac potius exerci-

tum prouinciamq; retenturum. ſin autem ille fureret, uehementer hominem contemnebat, & ſuis, & Reip. copijs confidebat. quid quæris? etſi mihi crebro ξυνὸς ἐνυάλιος occurrebat, tamẽ leuabar cura, uirum forte, et peritum, & plurimum auctoritate ualentem audiens πολιτικῶς de pacis ſimulatæ periculis diſſerentem. habebamus autem in manibus Antonij cõcionem habitã X. Cal. Ian. in qua erat accuſatio Põpeij uſque à toga pura, querela de damnatis, terror armorum. in quibus ille, quid cenſes, aiebat, facturũ eſſe ipſum, ſi in poſſeſſionẽ Reip. uenerit, cũ hæc Quæſtor eius infirmus, & inops audeat dicere? quid multa? non modo nõ expetere pacem iſtam, ſed etiam timere uiſus eſt. ex illa autem ſententia ira relinquẽdæ Vrbis mouet hominem, ut puto. mihi autem illud moleſtiſſimum eſt, quòd ſoluendi ſunt numi Cæſari, & inſtrumentum triumphi eò conferendum: eſt enim ἄμορφον ἀντιπολιτευομένου χρεωφειλέτην eſſet. ſed hæc, & multa alia coràm.

Quotidie ne, inquis, à te accipiendæ literæ ſunt? ſi habebo, cui dem, quotidie. at iam ipſe ades. tum igitur, cum uenero, deſinam. unas uideo mihi à te non eſſe redditas, quas L. Quintius familiaris meus cũ ferret, ad Buſtum Baſilij uulneratus, & deſpoliatus eſt. uidebis igitur, nunquid fuerit in ijs, quod me ſcire opus ſit. & ſimul tu hoc διευκρινήσεις πρόβλημα ſanè πολιτικὸν: cum ſit neceſſe aut haberi Cæſaris rationem, illo exercitum, uel per ſenatum, uel per Tribunos pl. obtinente; aut perſuaderi Cæſari, ut tradat prouinciam, atque exercitum, & ita Conſul fiat; aut ſi id nõ perſuadeatur, haberi comitia ſine illius ratione,

illo patiēte, atque obtinente prouinciam; aut, ſi per Tribunos pl. non patiatur, tamen quieſcat, rem adduci ad interregnum; aut, ſi ob eam cauſam, quòd ratio eius non habeatur, exercitum adducat, armis cum eo contendere; illum autem initium facere armorum aut ſtatim nobis minus paratis, aut tum, cum comitijs, amicis eius poſtulantibus ut è lege ratio habeatur, impetratum non ſit; ire autem ad arma aut hanc unā ob cauſam, quòd ratio non habeatur; aut addita cauſa, ſi forte Tribunus pl. ſenatum impediens, aut populum incitans notatus, aut ſenatuſcōſulto circūſcriptus, aut ſublatus, aut expulſus ſit, dicēſ ue ſe expulſum ad illū cōfugerit; ſuſcepto aūt bello, aut tenēda ſit Vrbs, aut, ea relicta, ille à commeatu, & reliquis copijs intercludendus: quod horū malorū, quorū aliquod certe ſubeūdum eſt, minimum putes. dices profecto, perſuaderi illi, ut tradat exercitum, & ita Conſul fiat. eſt omnino id eiuſmodi, ut, ſi ille eò deſcendat, cōtra dici nihil poſſit. idq́; eum, ſi non obtinet ut ratio habeatur retinentis exercitum non facere miror. nobis autem, ut quidam putant, nihil eſt timendum magis, quàm ille Conſul. at, ſic malo, inquies, quàm cū exercitu certe. ſed, iſtuc ipſum SIC ò magnū malum, putat aliquis. neq; ei remediū eſt ullum. cedendum eſt, ſi id uolet. uide Conſulem illum iterum, quem uidiſti Cōſulatu priore. at tum imbecillus plus, inquis, ualuit, quàm tota Reſp. quid nunc putas? & eo Conſule, Pompeio certum eſt eſſe in Hiſpania. ò rem miſeram ſi quidem id ipſum deterrimū eſt, quod recuſari non poteſt, & quod ille ſi faciat, iam iā à bonis omnibus ſummā ineat gratiam. tollamus igi-

tur hoc, quò illum posse adduci negāt. de reliquis quid est deterrimum? concedere illi, quod, ut idem dicit, impudentissime postulat: nam quid impudentius? tenuisti prouinciam per decem annos, non tibi à senatu, sed à te ipso per uim, et per factionem datos preterijt tempus legitimum non legis, sed libidinis tuæ, fac tamen legis: ut succedatur, decernitur: impedis, & ais, habe mei rationem: habe tu nostrum. exercitum tu habeas diutius, quàm populus iussit inuito senatu? depugnes oportet, nisi concedis, cum bona quidem spe, ut ait idem, uel uincendi, uel in libertate moriendi. iam si pugnandum est; quo tempore, in casu; quo consilio, in tēporibus situm est. itaque te in ea quæstione nō exerceo. ad ea, quæ dixi, affer, si quid habes. equidem dies, noctesq; torqueor. Vale.

CICERO ATTICO S.

SVBITO consilium cepi, ut ante, quàm luceret, exirē, ne qui cōspectus fieret, aut sermo, lictoribus præsertim laureatis. de reliquo, neque hercule, quid agā, nec, quid acturus sim, scio: ita sum perturbatus temeritate nostri amentissimi cōsilij. tibi uero quid suadeā, cuius ipse consilium expecto? Cneus noster quid consilij ceperit, capiat'ue, nescio, adhuc in oppidis coarctatus: & stupent omnes. si in Italia consistat, erimus unà. sin cedet, consilij res est. adhuc certe (nisi ego insanio) stulte omnia, & incaute. tu quæso crebro ad me scribe, uel quod in buccam uenerit. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVAESO, quid hoc est? aut quid agitur? mihi enim tenebræ sunt. Cingulum, inquit, nos tenemus. Anconē amisimus. Labienus discessit ab Cæsare. utrum de imperatore populi R. an de Annibale loquuntur? ò hominē amentē, et miserū, qui ne umbram quidē unquā τοῦ καλοῦ uiderit. atq; hæc ait omnia facere se dignitatis causa. ubi est autē dignitas, nisi ubi honestas? nō honestum igitur habere exercitum nullo publico consilio? occupare urbes ciuiū, quo facilior sit aditus ad patriā? χρεῶν ἀποκοπὰς, φυγάδων καθόδους, sexcenta alia scelera moliri, τὴν θεῶν μεγίστην ὡς ἔχειν τυραννίδα? sibi habeat suam fortunam. unā mehercule tecum apricationē in illo Lucretino tuo sole malim, quàm omnia istiusmodi regna; uel potius mori millies, quā semel istiusmodi quidquā cogitare. quid si tu uelis, inquis? age quis est, cui uelle non liceat? sed ego ipsum, uelle, miserius eē duco, quā in crucē tolli, una res est ea miserior, adipisci, quod ita uolueris. sed hæc hactenus: libenter enim in his molestijs ἐνσχολάζωσοι. redeamus ad nostrum. Per fortunas, quale tibi consiliū Pompeij uidetur? (hoc quæro, ꝙ Vrbem reliquerit) ego enim ἀπορῶ tum nihil absurdius. Vrbem tu relinquas? ergo idem, si Galli uenirent. non est, inquit, in parietibus Resp. at in aris, & focis. fecit idem Themistocles. fluctū enim totius barbariæ ferre urbs una non poterat. at idem Pericles non fecit annum ferè post quinquagesimū, cum præter mœnia nihil teneret. nostri olim, urbe reliqua capta, arcē

tamen retinuerunt. οὕτω που τῶν πρόσθεν ἐπευθόμεθα κλέα ἀνδρῶν. rurſus autem ex dolore municipali, ſermonibusq; eorum, quos conuenio, uidetur hoc conſilium exitum habiturum. mira hominum querela eſt (neſcio iſtic: ſed facies, ut ſciam) ſine magiſtratibus urbem eſſe, ſine ſenatu. fugiens denique Pompeius mirabiliter homines mouet. quid quæris? alia cauſa facta: nihil iam concedendum putant Cæſari. hæc tu mihi explica qualia ſint. Ego negotio præſum non turbulento, uult enim me Pompeius eſſe, quem tota hæc Cãpana, et maritima ora habeat ἐπίσκοπον, ad quẽ delectus, & ſumma negotij referatur. itaque uagus eſſe cogitabam. te puto iam uidere, que ſit ὁρμὴ Cæſaris, qui populus, qui totius negotij ſtatus. ea enim ſcribas ad me, & quidẽ, quoniam mutabilia ſunt, quam ſæpiſſime: acquieſco enim & ſcribens ad te, & legens tua. Vale.

CICERO ATTICO S.

VNAM adhuc à te epiſtolam acceperam, datam XII. Cal. Iun. in qua ſignificabatur, aliã te ante dediſſe, quã nõ acceperã. ſed quæſo ut ſcribas quã ſæpiſſime nõ modo ſi quid ſcies, aut audieris, ſed ẽt ſi quid ſuſpicabere; maximeq; quid nobis faciundũ, aut non faciundum putas. Nam quod rogas, curem, ut ſcias, quid Pompeius agat: ne ipſum quidem ſcire puto: noſtrum quidem nemo. uidi Lentulum Cos. Formijs X. Cal. uidi libonem. plena timoris, & erroris omnia. ille iter Larinum: ibi enim cohortes, & Luceriæ, & Theani, reliqua in Apulia. inde utrum conſiſtere uſpiam uelit,

an mare transire, nescitur, si manet, uereor ne exercitum firmum habere non possit. sin discedit, quò, aut quà, aut quid nobis agendum sit, nescio. nam istum quidẽ cuius φαλαρισμὸν, times, omnia teterrimæ factu rum puto: nec enim rerum prolatio, nec senatus, magistratuumq; discessus, nec ærarium clausum tardabit. sed hæc, ut scribis, cito sciemus. interim uelim mihi ignoscas, quòd ad te scribo tam multa toties: acquiesco enim, & tuas uolo elicere literas, maximeq; cõsilium, quid agam, aut quo me pacto geram; dimittam ne me penitus in causam (non deterreor periculo, sed disrumpor dolore: tam ne ullo consilio, aut tam contra meum consilium gesta esse omnia?) an cuncter, & tergiuerser, & ijs me dem, qui tenent, qui potiuntur. αἰδέομαι Τρῶας, nec solum ciuis, sed etiam amici officio reuocor. etsi frangor sæpe misericordia puerorum. ut igitur ita perturbato, etsi te eadem solicitant, scribe aliquid, & maxime, si Põpeius Italia cedit, quid nobis agendum putes. M. quidem Lepidus (nam fuimus unà) eum finem statuit, L. Torquato eundem. me cum multa, tum etiam lictores impediunt. nihil uidi unquam, quod minus explicari posset. itaque à te nihil dum certi exquiro, sed quid uideatur. denique ipsam ἀπορίαν tuam cupio cognoscere. Labienum ab illo discessisse propemodum constat. si ita factum esset, ut ille Romam ueniens magistratum, & senatũ Romæ offenderet: magno usui causæ nostræ fuisset: damnasse enim sceleris hominem amicum reip. causa uideretur. quod nunc quoque uidetur, sed minus prodest: non enim habet, cui prosit: eumq; arbitror pœnitere: nisi

forte id ipsum est falsum, discessisse illum: nos quidem pro certo habebamus. & uelim (quanquam, ut scribis, domesticis te finibus tenes) formam mihi Vrbis expo-nas, ecquod Pompeij desiderium: ecquæ Cæsaris inui-dia appareat; etiam quid censeas de Terentia, & Tul-lia, Romæ eas esse, an mecum, an aliquo tuto loco. & hæc, & si quid aliud, ad me scribas uelim, uel potius scriptites. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Vennonianis rebus tibi assentior. Labienum ἥρωα iudico: facinus iandiu nullum ciuile præclarius. qui, ut aliud nihil, hoc tamen profecit, dedit illi dolorẽ, sed etiam ad summũ profectum aliquid puto. amo etiã Pisonem: cuius iudicium de genero suspicor uisum iri graue. quanquam, genus belli quod sit, uides. ita ciuile est, ut nõ ex ciuium dissensione, sed ex unius perditi ci uis audacia natum sit. is autem ualet, exercitum tenet multa spe, & promissis, omnia omnium cõcupiuit. huic tradita Vrbs est, nuda præsidio, referta copijs. quid est, quod ab eo non metuas, qui illa tẽpla, & tecta non pa triam, sed prædam putet? quid autem sit acturus, aut quo modo, nescio, sine senatu, sine magistratu. ne simu late quidem poterit quidquam πολιτικῶς. nos autem ubi exurgere poterimus? aut quando? quorum dux quàm ἀστρατήγητος, tu quoque animaduertis, cui ne Pi cena quidem nota fuerint. quæ autem sine consilio res stet, ut enim alia omittam decem annorum peccata, quæ conditio non huic fugæ præstitit? nec uero nunc

quid cogitet, ſcio, ac non deſino per literas ſciſcitari. nihil eſſe timidius conſtat, nihil perturbatius. itaque nec præſidium, cuius parándi cauſa ad Vrbem retentus eſt, nec locum, ac ſedem præſidij ullam uideo. ſpes omnis in duabus inuidioſe retentis, penè alienis legionibus: nam delectus adhuc quidem inuitorum eſt, & à pugnando abhorrentium. conditionum autem amiſſum tempus eſt. quid futurum ſit, non uideo. commiſſum quidem à nobis certe eſt, ſiue à noſtro duce, ut è portu ſine gubernaculis egreſſi, tempeſtati nos traderemus. itaque de Ciceronibus noſtris dubito quid agam: nam mihi interdum amandandi uidentur in Græciam. de Tullia autem, & Terentia, cum mihi barbarorum aduentus ad Vrbem proponitur, omnia timeo. cum autẽ Dolabellæ uenit in mentem, paulum reſpiro. ſed uelim conſideres, quid faciendum putes: primum πρὸς τὸ ἀσφαλές: aliter enim mihi de illis, ac de me ipſo conſulendum eſt: deinde πρὸς τὰς δόξας, ne reprehendamur, quòd eas Romæ uelimus eſſe in cõmuni bonorum fuga. quin etiam tibi, & Peduceo (ſcripſit enim ad me) quid faciatis, uidendum eſt: is enim ſplẽdor eſt ueſtrũ, ut eadem poſtulentur à uobis, quæ ab ampliſſimis ciuibus. ſed de hoc tu uidebis, quippe cum de ipſo, ac de me iſta conſiderare uelim. reliquum eſt, ut, et quid agatur, quoad poteris, explores, ſcribasq; ad me, & quid ipſe coniectura aſſequare. quod etiam à te magis expecto. nam acta, omnibus nunciantibus: à te expecto futura, μάντις δ' ἄριστος. loquacitati ignoſces, quæ & me leuat ad te quidem ſcribentem, & elicit tuas literas.

Aenigma Oppiorum ex Velia plane non intellexi:

est enim numero Platonis obscurius. iã intellexi tuum
* ænigma: Oppios enim de Velia Sanctones dicis in eo æstu, aut diu. quo aperto, reliqua patebant, & cum Terentiæ summa congruebant. L. Cæsarem uidi Minturnis ad VIII. Cal. Feb. mane, cum absurdissimis mandatis, non hominem, sed scopas solutas: ut id ipsum mihi ille uideatur irridendi causa fecisse, qui tantis de rebus huic mandata dederit: nisi forte non dedit, & hic sermone aliquo arrepto pro mandatis abusus est. Labienus, uir mea sententia magnus, Theanũ uenit ad IX. Cal. Febr. ibi Pompeium, Consulesq; conuenit. qui sermo fuerit, & quid actũ sit, scribam ad te, cum certum sciam. Pompeius ab Theano Larinum uersus profectus est ad VIII. Cal. eo die mansit Venafri. aliquantũ animi uidetur nobis attulisse Labienus. sed ego nondum habeo, quid ad te ex his locis scribam. ista magis expecto, quid illinc afferatur, quo pacto de Labieno ferat, quid agat Domitius in Marsis, Tignij Thermus, P. Actius Cinguli, quæ sit populi urbani uoluntas, quæ tua coniectura de rebus futuris. hæc uelim crebro, & quid tibi de mulieribus nostris placeat, & quid acturus ipse sis, scribas. si scriberem ipse, longior epistola fuisset: sed dictaui propter lippitudinem. Vale.

CICERO ATTICO S.

AD VI. Cal. Febr. Capuam Calibus proficiscens, cum leuiter lippirem, has literas dedi. L. Cæsar mandata Cæsaris detulit ad Pompeium VIII. Cal. cum

is esset cum Consulibus Theani. probata conditio est, sed ita, ut ille de ijs oppidis, quæ extra suā prouinciam occupauisset, præsidia deduceret. id si fecisset, respōsum est, ad Vrbem nos redituros esse, & rem per senatū confecturos. spero etiam in præsentia pacem nos habere: nam & illum furoris, & hunc nostrum copiarum sup pœnitet. me Pompeius Capuam uenire uoluit, & adiuuare delectum. in quo parum prolixe respondent Campani coloni. gladiatores Cæsaris, qui capuæ sunt, de quibus ante ad te falsum ex Torquati literis scripseram, sanè commode Pompeius distribuit binos singulis patribus familiarum. secutorum in ludo L ɔ ɔ fuerunt. eruptionem facturi fuisse dicebantur. sanè multum in eo reip. prouisum est. De mulieribus nostris, in quibus est tua soror, quæso uideas ut satis honestum nobis sit, eas Romæ esse, cū cæteræ ulla dignitate discesserint. hoc scripsi ad eas, & ad te ipsum antea. uelim eas cohortere, ut exeant, præsertim cū ea præsidia in ora maritima habeamus, cui ego præsum, ut in his pro re nata non incommode possint esse. nam si quid offendimus in genero nostro, quod quidem ego præstare non debeo; id fit maius, quòd mulieres nostræ præter cæteras Romæ remanserunt. tu ipse cum Sexto, scire uelim, quid cogites de exeundo, de totáq; re quid existimes. equidem ad pacem hortari non desino: quæ uel iniusta utilior est, quam iustissimum bellum. sed hæc, ut fors tulerit. Vale.

CICERO ATTICO S.

VT AB Vrbe discessi, nullũ adhuc intermisi diẽ, quin aliquid ad te literarũ darẽ, nõ quo haberẽ magno pere quid scriberem, sed ut loquerer tecum absens, quo mihi, cum coràm id non liceret, nihil est iucundius. Capuam cum uenissem ad VI. Cal. pridie, quàm has literas dedi, Consules conueni, multosq; nostri ordinis. omnes cupiebãt Cæsarem abductis præsidijs stare conditionibus ijs, quas tulisset. uni Fauonio leges ab illo nobis imponi non placebat: sed is auditus in consilio: Cato enim ipse iam seruire, quàm pugnare mauult: sed tamen ait in senatu se adesse uelle, cum de conditionibus agatur, si Cæsar adductus sit, ut præsidia deducat. ita, quod maxime opus est, in Siciliam ire non curat: quod metuo ne obsit, in senatu esse uult. Posthumus autẽ, de quo nominatim senatus decreuit, ut statim in Siciliam iret, Furfanoq; succederet, negat se iturum sine Catone & suam in senatu operam, auctoritatemq; magni æstimat. ita res ad Fannium peruenit. is cum imperio in Siciliam præmittitur. In disputationibus nostris summa uarietas est. plerique negant Cæsarem in conditione mansurum: postulataq; hæc ab eo interposita esse, quo minus, quod opus esset ab bellum, à nobis pararetur. ego autem eum puto facturum, ut præsidia deducat: uicerit enim, si Consul factus erit, & minori scelere uicerit, quàm quo est ingressus. sed accipienda plaga est: sumus enim flagitiose imparati cum à militibus, tum à pecunia, quam quidem omnem non

modo priuatam, quæ in Vrbe est, sed etiam publicam, quæ in ærario, illi reliquimus. Pompeius ad legiones Actianas est profectus. Labienum secum habet. ego tuas opiniones de his rebus expecto. Formias me continuo recipere cogitabam. Vale.

CICERO ATTICO S.

OMNES arbitror mihi tuas literas redditas esse, sed primas præpostere, reliquas ordine, quo sunt missæ per Terentiã. De mandatis Cæsaris, aduẽtuq; Labieni, & responsis Consulum ad Pompeium, scripsi ad te literis ijs, quas ad V. Cal. Capua dedi: pluraque præterea in eandem epistolam conieci. nunc has expectationes habemus duas: unam, quid Cæsar acturus sit, cum acceperit ea, quæ referenda ad illum data sunt L. Cæsari: alteram, quid Pompeius agat: qui quidem ad me scribit, paucis diebus se firmum exercitum habiturum; spemq; affert, si in Picenum agrum ipse uenerit, nos Romam redituros esse. Labienum secum habet, nõ dubitantem de imbecillitate Cæsaris copiarum: cuius aduentu Cneus noster multo animi plus habet. nos à Consulibus Capuam uenire iussi sumus ad Non. Febr. Capua profectus sum Formias ad III. Cal. eo die cum Calibus tuas literas hora ferè nona accepissem, has statim dedi. De Terentia, & Tullia tibi assentior, ad quas scripseram, ad te ut referrent. si nondũ profectæ sunt, nihil est, quòd se moueant, quoad perspiciamus, quo loco sit res. Tuæ literæ mihi gratæ, iucundæq; sunt. De pueris in Græciam transportandis tum cogitabam,

cum fuga ex Italia quæri uidebatur: nos enim Hispaniam peteremus: illis hoc æque commodum non erat. tu ipse cum Sexto etiam nũc mihi uideris Romæ recte esse posse: etenim minime amici Põpeio nostro esse debetis: nemo enim unquam tantum de urbanis præsidijs detraxit. uides ne me etiam iocari? scire iam te oportet, L. Cæsar quæ responsa referat à Pompeio, quas ab eodem ad Cæsarem ferat literas: scriptæ enim, & datæ ita sunt, ut proponerentur in publico. in quo accusaui mecum ipse Pompeium, qui, cum scriptor luculentus esset, tantas res, atq; eas, quæ in omniũ manus uenturæ essent, Sestio nostro scribendas dederit. itaque nihil unquam legi scriptum σηστιωδέστερον. perspici tamẽ ex literis Pompeij potest, nihil Cæsari negari, omniaq́;, & cumulate, quæ postulet, dari: quæ ille, amentissimus fuerit, nisi acceperit, præsertim cum impudentissime postulauerit: quis enim tu es, qui dicas, si in Hispaniam profectus erit, si præsidia dimiserit? tamen conceditur, minus honeste nunc quidem, uiolata iam ab illo Rep. illatoq́; bello, quàm si olim de ratione habenda impetrasset: tamen uereor, ut his ipsis contentus sit: nã cum ista mandata dedisset L. Cæsari, debuit esse paulo quietior, dum responsa referrentur: dicitur autem nũc esse acerrimus. Trebatius quidem scribit, se ab illo IX. Cal. Feb. rogatum esse, ut scriberet ad me, ut essem ad Vrbem: nihil ei me gratius facere posse. hæc uerbis plurimis. intellexi ex dierum ratione, ut primũ de discessu nostro Cæsar audisset, laborare eũ cœpisse, ne omnes abessemus: itaq; non dubito, quin ad Pisonem, quin ad Seruiũ scripserit. illud admiror, non ipsum ad me scri-

psisse, non per Dolabellam, non per Celium egisse. quã-
quam nó aspernor Trebatij literas, à quo me unice di-
ligi scio. rescripsi ad Trebatium (nam ad ipsum Cæsa-
rem, qui mihi nihil scripsisset, nolui) quàm illud hoc
tempore esset difficile: me tamen in prædijs meis esse,
neq; delectum ullum, neq; negotium suscepisse. in quo
quidem manebo, dum spes pacis erit. sin bellum gere-
tur, non deero officio, nec dignitati meæ: pueros ὑπεκ-
θέμενος in Græciam: totam enim Italiã flagraturam bel
lo intelligo: tantum mali excitatum partim ex im-
probis, partim ex inuidis ciuibus. sed hæc paucis diebus
ex illius ad nostra responsa responsis intelligentur quor
sum euasura sint. tum ad te scribam plura, si erit bel-
lum: sin autem etiam induciæ, te ipsum, ut spero, ui-
debo. Ego IIII. Non. Feb. quo die has literas dedi, in
Formiano, quò Capua redieram, mulieres expectabam:
quibus quidem scripseram, tuis literis admonitus, ut
Romæ manerent: sed audio maiorem quendã in Vrbe
timorem esse. Capuæ Non. Feb. esse uolebã, quia Consu-
les iusserant. quidquid huc erit à Põpeio allatũ, statim
ad te scribã, tuasq; de istis rebus literas expectabo, Vale.

CICERO ATTICO S.

IIII. Non. Feb. mulieres nostræ Formias uenerũt,
tuaq; erga se officia plena tui suauissimi studij attule-
* runt. eas ego, quoad sciremus utrũ turpe pace nobis, an
misere bello esset utendum, in Formiano esse uolui, &
unà Cicerones. ipse cũ fratre Capuam ad Consules (No-
nis enim adesse iussi sumus) III. Non. profectus sum.

cum has literas dedi. responsa Pompeij grata populo, & probata concioni esse dicuntur. ita putaram, quæ quidem si ille repudiarit, iacebit: si acceperit. utrum igitur, inquies, maius? responderem, si, quemadmodum parati essemus, scirem. Cassium, erat hic auditum, expulsum Ancone, eamq; urbem à nobis teneri: si bellum futurum est, negotium utile. Cæsarem quidem, L. Cæsare cum mandatis de pace misso, tamen aiunt acerrime delectum habere, loca occupare, uincire præsidijs. o perditum latronem, uix ullo otio compensandam hanc Reip. turpitudinem. sed stomachari desinamus, tempori pareamus, cum Pompeio in Hispaniam eamus. hæc opto in malis, quoniam illius alterum Consulatum à Rep. ne data quidem occasione repulimus. sed hæc hactenus. De Dionysio fugit me ad te antea scribere: sed ita constitui, expectare respõsa Cæsaris, ut, si ad urbem rediremus, ibi nos expectaret; sin tardius id fieret, tum eum accerseremus. omnino quid ille facere debuerit in nostra illa fuga, quid docto homine, & amico dignum fuerit, cum præsertim rogatus esset: sed hæc non nimis exquiro à Græcis. tu tamen uidebis, si erit, quod nolim, accersendus, ne molesti simus inuito. Quintus frater laborat, ut tibi, quod debet, ab Egnatio soluat. nec Egnatio uoluntas deest: nec parum locuples est. sed, cum tale tempus sit, ut Q. Titinius (multum enim est nobiscum) uiaticum se neget habere; idemq; debitoribus suis denunciarit, ut eodẽ fœnore uterẽtur; atq; hoc idem etiã L. Ligus fecisse dicatur; nec hoc tempore aut domi numos Quintus habeat, aut exigere ab Egnatio,

aut uersuram usquam facere possit: miratur te non habuisse rationem huius publicæ difficultatis. ego autem, etsi illud ψευδησιόδειον (ita enim putatur) obseruo, μὴ δὲ δίκην, præsertim in te, à quo nihil unquam uidi temere fieri: tamen illius querela mouebar. hoc, quidquid est, te scire uolui.

CICERO ATTICO S.

NIHIL habeo, quod ad te scribam. quin etiã eam epistolam, quam eram elucubratus, ad te non dedi: erat enim plena spei bonæ, quòd & concionis uoluntatem audieram, & illum conditionibus usurum putabam, præsertim suis. ecce tibi IIII. Non. Feb. mane accepi literas tuas, Philotimi, Furnij, Curionis ad Furnium, quibus irrident L. Cæsaris legationem. plane oppressi uidemur: nec, quid consilij capiam, scio: nec mehercule de me laboro: de pueris quid agam, non habeo. Capuam tamen proficiscebar hæc scribens, quo facilius de Pompeij rebus cognoscerem. Vale.

CICERO ATTICO S.

BREVILOQVENTEM iam me tempus ipsum facit: pacem enim desperaui. bellum nostri nullum administrant: caue enim putes quidquam esse minoris his Consulibus: quorum ego spe audiendi aliquid, & cognoscendi nostri apparatus, maximo imbri Capuam ueni prid. Non. ut eram iussus. illi autem nondum uenerant, sed erant uenturi; inanes, imparati. Cneus autem Luceriæ dicebatur esse, & adire cohorteis legionum Actianarum non firmissimarum

at illum ruere nuntiant, & iam, iamq; adesse, non ut manum conserat (quicum enim?) sed ut fugam intercludat. ego autem in Italia καὶ συναποθανεῖν: nec te id consulo. sin extra, quid ago? ad manendum hyems, lictores, improuidi, & negligentes duces; ad fugam hortatur amicitia Cnei, causa bonorum, turpitudo coniungendi cũ tyrãno. qui quidẽ, incertũ est, Phalarim ne, an Pisistratum sit imitaturus. hæc uelim explices, & me iuues consilio: etsi te ipsum istic iã calere puto: sed tamẽ quãtũ poteris. ego si quid hic hodie noui cognoro, scies: iam enim aderunt Consules ad suas Nonas. tuas quotidie literas expectabo. ad has autẽ, cũ poteris, rescribes. Mulieres, & Cicerones in Formiano reliqui. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE malis nostris tu prius audis, quàm nos: istinc enim emanant. boni autẽ hinc quod expectes, nihil est.

Veni Capuam ad Non. Feb. ita ut iusserãt Consules. eo die Lentulus uenit sero. alter Consul omnino nõ uenerat VII. Idus eo enim die ego Capua discessi, et mãsi Calibus. inde has literas postridie ante lucem dedi. hæc, Capuæ dũ fui, cognoui, nihil in Cõsulibus, nullũ usquã delectum: nec enim cõquisitores φαινοπροσωπεῖν audẽt, cum ille adsit contra, cum noster dux nusquã sit, nihil agat: nec nomina dant: deficit enim non uoluntas, sed spes. Cneus autem noster (o rem miseram, & incredibilem) ut totus iacet. non animus est, non consilium, non copiæ, non diligentia. mitto illam fugam ab Vrbe turpissimã, timidissimas in oppidis conciones, ignorationẽ

non solum aduersarij, sed etiam suarum copiarum. hoc cuiusmodi est? VII. Id. Feb. Capuam C. Cassius Trib. pl. uenit, attulit mandata ad Consules, ut Romam uenirent, pecuniam de sanctiore ærario auferrent, statim exirent Vrbe relicta. redeãt, quo præsidio? deinde exeãt, quis sinat? Cõsul ei rescripsit, ut prius ipse in Picenum. at illud totum erat amissum: sciebat nemo, præter me ex literis Dolabellæ. mihi dubium non erat, quin ille iã iamq; foret in Apulia, Cneus noster in naui. ego quid agam? σκέμμα magnum, neq; mehercule mihi quidem ullũ, nisi omnia essent acta turpissime. neq; ego ullius consilij particeps. sed tamen quod me deceat. ipse me Cæsar ad pacem hortatur: sed antiquiores literæ, quàm ruere cœpit. Dolabella, Celius, me illi ualde satisfacere. mira me ἀπορία torquet. iuua me consilio, si potes: et tamen ista, quantũ potes, prouide. nihil habeo tanta rerũ perturbatione, quod scribam. tuas literas expecto. Vale.

CICERO ATTICO S.

PEDEM in Italia uideo nullum esse, qui non in istius potestate sit. De Pompeio scio nihil, eumq;, nisi in nauim se contulerit, exceptũ iri puto. o celeritatẽ incredibilem, huius autem nostri: sed non possum sine dolore accusare eum, de quo angor, & crucior. Tu cædem non sine causa times: non quo minus quidquã Cæsari expediat ad diuturnitatem uictoriæ, & dominationis: sed uideo, quorum arbitrio sit futurus. recte sit. censeo cedendum de oppidis his. egeo consilij quod optimum factu uidebitur, facies. cum Philoti-

mo loquere, atq; adeo Terentiam habebis Idibus. ego quid agam? quà aut terra, aut mari persequar eũ, qui ubi sit, nescio? etsi terra quidem qui possum? mari, quò? tradam igitur isti me? fac posse tuto: multo enim hortantur: num etiam honeste? nullo modo quidem. à te petam consilium, ut soleo. explicari res non potest: sed tamen, si quid in mentem uenit, uelim scribas, & ipse quid sis acturus. Vale.

CICERO ATTICO S.

V. Id. Feb. uesperi è Philotimo literas accepi, Domitium exercitum firmum habere, cohortes ex Piceno, Lẽtulo, & Thermo ducentibus, cum Domitij exercitu coniunctas esse; Cæsarem intercludi posse, eumq; id timere; bonorum animos recreatos Romæ, improbos quasi perculsos. hæc metuo equidem ne sint insomnia: sed tamen M. Lepidum, L. Torquatum, C. Cassium Trib. pl. (ij enim sunt nobiscum, id est in Formiano) Philotimi literæ ad uitam reuocarunt. ego autem illa metuo ne ueriora sint, nos omnes penè iam captos esse, Pompeium Italia cedere. quem quidem (ò rem acerbam) persequi Cæsar dicitur. persequi Cæsar Pompeium? quid? ut interficiat? ò me miserum: & non omnes nostra corpora opponimus? in quo tu quoque ingemiscis. sed quid faciamus? uicti, oppressi, capti plane sumus. ego tamen Philotimi literis lectis mutaui consilium de mulieribus: quas, ut scripseram ad te, Romam remittebam: sed mihi uenit in mentem, multum fore sermonem, me

iudicium iam de causa publica fecisse: qua desperata, quasi hunc gradum mei reditus esse, quòd mulieres reuertissent. De me autẽ ipso tibi assentior, ne me dem incertæ, & periculosæ fugæ, cum Reip. nihil prosim, nihil Pompeio, pro quo emori cum pie possum, tum libenter. manebo igitur: etsi uiuere. Quod quæris, hic quid agatur: tota Capua, & omnis hic delectus iacet: desperata res est, in fuga omnes sunt, nisi quid eiusmodi fuerit, ut Pompeius istas Domitij copias cum suis coniungat. sed uidebamur omnia biduo, triduòue scituri. Cæsaris literarum exemplum tibi misi: rogarâs enim. cui nos ualde satisfacere multi ad me scripserunt. quod patior facile, dum, ut adhuc, nihil faciam turpiter. Vale.

CICERO ATTICO S.

PHILOTIMI literæ me quidẽ non nimis, sed eos, qui in his locis erant, admodum delectarunt. ecce postridie Cassij literæ Capua à Lucretio familiari eius, Nigidium à Domitio Capuam uenisse; eum dicere, Vibullium cũ paucis militibus è Piceno currere ad Cneũ, confestim sequi Cæsarem, Domitium non habere militum uim. idem scripsit Consules Capua discessisse. non dubito, quin Cneus in fuga sit, modo effugiat. à consilio fugiendi, ut tu censes, absum. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM dedissẽ ad te literas tristeis, et metuo ne ueras, de Lucretij ad Cassiũ literis Capua missis, Cephalio ue=

nit à uobis, attulit etiã à te literas hilariores, nec tamẽ firmas, ut soles. omnia facilius credere possũ, quã quod scribitis, Pompeium exercitũ habere. nemo huc ita affert; omniaq;, quæ nolim. rem miseram. malas causas semper obtinuit, in optima concidit. quid dicam, nisi, illud eũ scisse; neque enim erat difficile: hoc nescisse; erat enim ars difficilis recte remp. regere. sed iam, iamq; omnia sciemus, & scribemus ad te statim. Vale.

CICERO ATTICO S.

NON uenit idem usu mihi, quod tu tibi scribis: Quoties exorior: ego enim nunc paulum exorior, & maxime quidem his literis, quæ Roma afferũtur, de Domitio, de Picentiũ cohortibus. omnia erant facta hoc biduo lætiora, itaque fuga, quæ parabatur, repressa est. Cæsaris interdicta, Si te secundo lumine hic offendero, respuuntur. bona de Domitio, præclara de Afranio fama est. Quòd me amicissime admones, ut me integrum, quoad possim, seruem, gratum est. Quod addis, ne propensior ad turpem causam uidear: certe uideri possum. ego me ducem in ciuili bello, quoad de pace ageretur, negaui esse: nõ quin rectum esset: sed quia quod multo rectius fuit, id mihi fraudem tulit. plane eum, cui Cneus noster alterum Consulatum deferret, et triumphũ, at quibus uerbis? pro suis gestis amplissimis, inimicum habere nolueram. ego scio, & quẽ metuam, & quam ob rem. sin erit bellum, ut uideo fore: partes meæ non desiderabuntur. De HS X X Terentia tibi rescripsit. Dionysio, dum existimabam uagos nos fo=

re, nolui molestus esse. tibi autem crebro ad me scriben ti de eius officio, nihil rescripsi, quòd diem ex die expe ctabam, ut statuerem, quid esset faciundum. nunc, ut uideo, pueri certe in Formiano uidentur hiematuri: nũ & ego, nescio: si enim erit bellum, cum Pompeio esse constitui. quod habeo certi, faciam, ut scis. ego bellum fœdissimum futurum puto, nisi quiut tu scis, Parthi cus casus extiterit. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER VIII.

CICERO ATTICO S.

CVM ad te literas dedissem, reddite mihi literæ sunt à Pompeio. cætera de rebus in Piceno gestis, quæ ad se Vibullius scripsisset, de delectu Domitij, quæ sunt nobis nota, nec tam læta erant in his literis, quàm ad me Philotimus scripserat: ipsam tibi epistolam misissem, sed subito fratris puer proficiscebatur: cras igitur mittam: sed in ea Pompeij epistola erat in extremo ipsius manu: Tu censeo Lucretiam uenias: nusquam eris tutius. Id ego in eam partem accepi, hæc oppida, atque oram maritimam illum pro derelicto habere: nec sum miratus, eũ, qui caput ipsum reliquisset, reliquis membris non parcere. ei statim rescripsi, hominemq; certum misi de comitibus meis, non me quærere, ubi tutissime essem: si me uellet sua, aut

reipub. causa Luceriam uenire, statim esse uenturum: hortatusq; sum, ut oram maritimam retineret, si rem frumentariam sibi ex prouincijs suppeditari uellet. hæc me frustra scribere uidebam: sed uti in Vrbe retinenda tunc: sic nunc in Italia non relinquēda testificabar sententiam meam: sic enim parari uideo, ut Luceriam omnes copiæ contrahantur: & ne is quidem locus stabilis, sed ex eo ipso, si urgeamur, paretur fuga. quo minus mirere, si inuitus in eam causam descendo, in qua neque pacis, neq; uictoriæ ratio quæsita sit unquā, semper flagitiosæ, & calamitosæ fugæ. eundem, ut, quemcunque fors tulerit. casum, subeā potius cum ijs, qui dicuntur esse boni, quàm uidear à bonis dissentire. etsi propediem uideo bonorum. id est lautorum, & locupletum, Vrbem refertam fore; municipijs uero his relictis, refertissimam. quo ego in numero essem, si hos lictores molestissimos non haberem: nec me M. Lepidi, L. Volcatij, Ser, Sulpitij comitum pœniteret: quorum nemo nec stultior est, quàm L. Domitius; nec inconstantior, quàm App. Claudius. unus Pompeius me mouet, beneficio, non auctoritate: quam enim ille habeat auctoritatem in hac causa, qui, cum omnes Cæsarem metuebamus, ipse eum diligebat? postquam uero ipse metuere cœpit, putat omnes hostes illi oportere esse. ibimus tamen Luceriam: nec eum fortasse delectabit noster aduentus: dissimulare enim non potero, mihi, quæ adhuc acta sunt, displicere. ego, si somnum capere possem, tam longis te epistolis non obtunderem. tu, si tibi eadem causa est, me remunerere sanè uelim. Vale.

CICERO ATTICO S.

MIHI uero omnia grata: & quòd scripsisti ad me, quæ audieras: & quòd non credidisti, quæ digna diligentia mea non essent: & quòd monuisti, quod sen tiebas. Ego ad Cæsarem unas Capua literas dedi, qui= bus ad ea rescripsi, quæ mecũ ille de gladiatoribus suis egerat, breues sed beneuolentiã significantes, nõ modo sine contumelia, sed etiã cum maxima laude Pompeij: id enim illa sententia postulabat, quã illũ ad concordiã hortabar. eas si quò ille misit, in publico proponat ue= lim. alteras eodẽ die dedi, quo has ad te. non potui non dare, cũ & ipse ad me scripsisset, & Balbus. earum ex= emplũ ad te misi. nihil arbitror fore, quod reprehẽdas. si qua erũt, doce me. quo modo enim effugere possum? nihil, inquies omnino scripseris. qui magis effugias eos, qui uolent fingere? ueruntamen ita faciam, quoad fieri poterit. Nã quod me hortaris ad memoriam factorum, dictorũ, scriptorũ etiam meorum: facis amice tu quidẽ mihiq; gratissimum: sed mihi uideris aliud tu hone= stum, meq; dignũ in hac causa iudicare, atque ego exi= stimem: mihi enim nihil ulla in gẽte unquã ab ullo au ctore Reip. ac duce turpius factum esse uidetur, quã à nostro amico factũ est. cuius ego uicem doleo, qui Vrbẽ reliquit, id est patriam, pro qua, et in qua mori præcla rum fuit. ignorare mihi uideris, hæc quanta sit clades: es enim etiam nunc domi tuæ: sed inuitis perditissimis hominibus esse diutius non potes. hoc miserius, hoc tur pius quidquam? uagamur egentes cum coniugibus, et li

beris. in unius hominis quotannis periculose ægrotantis anima positas omneis nostras spes habemus, non expulsi, sed euocati è patria, quam non seruandam ad reditum nostrum, sed diripiendam, inflammandamq; reliquimus. ita multi nobiscum sunt, non in suburbanis, non in hortis, non in ipsa Vrbe: & si nunc sunt, non erunt: nos interea ne Capuæ quidem, sed Luceriæ, & oram quidem maritimã iam relinquemus. Afranium expectabimus, & Petreium: nã in Labieno parum est
* dignitatis. hoc tu in me * illud desideras. nihil de
* me dico: alij uiderint. hic quidem quæ est * domi uestræ estis & eritis omnes boni. quis tum se mihi non ostendit? quis nunc adest hoc bello? sic enim iam appellandum est. Vibullij res gestæ sunt adhuc maximæ. id ex Pompeij literis cognosces. in quibus animaduertito illum locum, ubi erit διπλῆ. uidebis, de Cneo nostro ipse Vibullius quid existimet. quo igitur hæc spectat oratio? ego pro Pompeio libenter emori possum. facio
* pluris omnium hominum neminẽ. sed non ita nõ meo iudicio spẽ de salute reip. significas enim aliquanto secus, quàm solebas: ut etiã, Italia si ille cedat, putes cedẽdum: quod ego nec reip. puto esse utile, nec liberis meis: præterea neque rectum, neque honestum. sed cur? poteris ne uidere tyrannũ? quasi intersit, audiã, an uideam: aut locupletior mihi sit quærendus auctor, quã Socrates, qui, cum triginta tyranni essent pedẽ porta non extulit. est mihi præterea præcipua causa manẽdi, de qua utinam aliquando tecum loquar. Ego XIIII. Cal. cum eadẽ lucerna hanc epistolã scripsissem, qua inflammaram tuam, Formijs ad Põpeium, si de pace ageretur,

Profecturus eram: ſi de bello, uidero. Vale.

CICERO ATTICO S.

MAXIMIS, & miſerrimis rebus perturbatus, cum corãm tecũ mihi poteſtas deliberandi nõ eſſet, uti tamen tuo conſilio uolui, deliberatio autem omnis hæc eſt: ſi Pompeius Italia cedat, quod eũ facturum eſſe ſuſpicor, quid mihi agendum putes. et quo facilius cõſilium dare poſſis; quid in utranque partem mihi in mẽtem ueniat, explicabo breui. Cum merita Pompeij ſumma erga ſalutem meam, familiaritasq;, quæ mihi cum eo eſt, tum ipſa reipub. cauſa me adducit, ut mihi uel conſilium meum cũ illius conſilio, uel fortuna coniungenda eſſe uideatur. accedit illud: ſi maneo, & illum comitatum optimorum & clariſſimorum ciuium deſero; cadendum eſt in unius poteſtatem. qui etſi multis rebus ſignificat ſe nobis eſſe amicum, &, ut eſſet, à me eſt (tute ſcis) propter ſuſpicionem huius impendentis tempeſtatis multo ante prouiſum: tamen utrunque conſiderandum eſt, & quanta ei fides ſit habenda; &, ſi maxime exploratum ſit, eum nobis amicum fore, ſitne uiri fortis, & boni ciuis eſſe in ea urbe, in qua cum ſummis honoribus, imperijsq; uſus ſit, res maximas geſſerit, ſacerdotio ſit ampliſſimo præditus, nun futurus ſit ſui iuris, ſubeundumq; periculum ſit cum aliquo forte dedecore, ſi quando Pompeius rempub. recuperarit. in hac parte hæc ſunt: uide nunc, quæ ſint in altera. Nihil actum eſt à Pompeio noſtro ſapienter, nihil fortiter; adde etiam, nihil, niſi contra conſilium auctoritatemq; meam. omitto illa uetera, quòd iſtum

in remp. ille aluit, auxit, armauit: ille legibus per uim, & contra auspicia ferendis auctor: ille Galliæ ulterioris adiunctor: ille gener: ille in adoptando P. Clodio Augur: ille restituendi mei, quàm retinendi, studiosior: ille prouinciæ propagator: ille absentis in omnibus adiutor: idem etiam tertio Consulatu, postquam esse defensor reip. cœpit, contendit, ut decem Tribuni pl. ferrent, ut absentis ratio haberetur. quod idem ipse sanxit lege quadam sua, Marcoq; Marcello Consuli, finiẽti prouincias Gallias Cal. Martij, restitit. sed ut hæc omittã, quid fœdius, quid perturbatius hoc ab Vrbe discessu, siue potius turpissima fuga? quæ conditio nõ accipienda fuit potius, quàm relinquenda patria? malæ conditiones erant, fateor, sed nũquid hoc peius? at recuperabit rem p quãdo? aut quid ad eã spem est parati? nõ ager Picenus amissus? non patefactum iter ad Vrbem? non pecunia omnis & publica, & priuata aduersario tradita? denique nulla causa, nullæ uires, nulla sedes, quò cõcurrant qui remp. defensam uelint. Apulia delecta est, inanissima pars Italiæ, & ab impetu huius belli remotissima. fuga, & maritima opportunitas uisa quæri desperatione. inuite cepi Capuã; non quo munus illud defugerem sed sine causa, in qua nullus esset ordinũ, nullus apertus priuatorum dolor; bonorum autem esset aliquis, sed habes, ut solet; &, ut ipse sensissem, multitudo, & infimus quisque propensus in alteram partẽ; multi mutationis rerum cupidi. dixi ipsi, me nihil suscepturum sine præsidio, & sine pecunia: itaq; habui nihil omnino negotij; quòd ab initio uidi, nihil quæri præter fugã. eũ si nunc sequor, quonãᵱcũ illo nõ. ad quem cũ essem pro=

fectus, cognoui in ijs locis esse Cæsarem, ut tuto Luceriam ueuire non possem. infero mari nobis incerto cursu, hieme maxima nauigandum est. age iam, cum fratre, an sine? cum filio, an quo modo? in utraque enim re summa difficultas erit, summus animi dolor. qui autem impetus illius erit in nos absentes, fortunasq; nostras? acrior. quàm in cæterorũ, quod putabit fortasse in nobis uiolandis aliquid se habere populare. age iam has compedes, fasces inquam hos laureatos efferre ex Italia quàm molestũ est? qui autẽ locus erit nodis tutus, (ut iam placatis utamur fluctibus) ante, quàm ad illũ uenerimus? quà autem, aut quò, nihil scimus. at si restitero, & fuerit nobis in hac parte locus: idem fecero, quod in Ci nnæ dominatione Philippus, quod L. Elaccus quod Q. Mutius; quoquo modo ea res huic quidẽ cecidit: qui tamen ita dicere solebat, se id fore uidere, quod factum est; sed hoc malle, quam armatum ad patriæ mœnia accedere. aliter Trasibulus, & fortasse melius. sed est certa quædam illa Mutij ratio, atque sententia, est illa etiam Philippi; &, cum sit necesse, seruire tempori; & non amittere tempus, cum sit datum. sed in hoc ipso habent tamen ijdem fasces molestiam: sit enim nobis amicus, quod incertum est, sed' sit, deferet triumphum, nó accipere ne periculosum sit, an accipere inuidiosum ad bonos? ò rem, inquis, difficilem, et inexplicabilem. atqui explicanda est: qui enim fieri potest? ac ne me existimaris ad manendũ esse propensiorẽ, quòd plura in ea parte uerba fecerim. potest fieri, quod fit in multis quæstionibus, ut res uerbosior hæc fuerit, illa uerior. quam ob rem, ut maxima de re æquo animo de

liberanti, ita mihi des consilium uelim. nauis & in Caieta est parata nobis, & Brundusij. sed ecce nuncij, scribente me hæc ipsa noctu in Caleno, ecce literæ, Cæsarē ad Corfiniū, Domitium Carfinij cum firmo exercitu, et pugnare cupiente. non puto etiam hoc Cneum nostrū commissurum, ut Domitium relinquat. etsi Brundusiū Scipionem cum cohortibus duabus præmiserat. legionem à Fausto conscriptam, in Siciliam sibi placere à Consule duci, scripserat ad Consules. sed turpe Domitium erit deserere implorantem eius auxilium. est quædam spes mihi quidem non magna, sed in his locis firma, Afranium in Pyreneo cum Trebonio pugnasse, pulsum Trebonium, etiam Fabium tuum trāsisse cum cohortibus: summum autem, Afranium cum magnis copijs aduentare. id si est, in Italia fortasse manebitur. ego autē, cum esset incertum iter Cæsaris, quòd uel ad Capuam, uel ad Luceriam iturus putabatur: Leptā ad Pompeiū misi, & literas: ipse, ne quò inciderem, reuerti Formias. hæc te scire uolui, scripsiq; sedatiore animo, quàm proxime scripseram, nullum meum iudicium interponens, sed exquirens tuum. Vale.

CICERO ATTICO S.

DIONYSIVS quidem tuus potius, quàm noster, cuius ego cum satis cognossem mores, tuo tamē potius stabā indicio, quā meo; ne tuū quidem testimoniū, quod ei sæpe apud me dederas, ueritus, superbū se præbuit in fortuna, quam putauit nostram fore: cuius fortunæ nos, quantum humano consilio effici poterit, mo=

tum ratione quadam gubernabimus. cui qui noster honos, quod obsequium, quæ etiã ad cæteros cõtempti cuiusdam hominis commendatio defuit? ut meũ iudiciũ reprehendi à Quinto fratre, uulgoq; ab omnibus mallem, quã illũ non efferre laudibus; Ciceronesq; nostros meo potius labore subdoceri, quàm me aliũ ijs magistrũ quærere. ad qué ego quas literas Dij immortales miseram? quantum honoris significanteis? quantum amoris? Dicæarchũ mehercule, aut Aristoxenum diceres accersi, nõ unum omnium loquacissimũ, & minime aptum ad docendum. sed est memoria bona. me dicet esse meliore. quibus literis ita respondit, ut ego nemini, cuius causam non reciperem: semper enim, si potero, si ante suscepta causa non impediar. nunquam reo cuiquam tam humili, tam sordido, tam nocenti, tam alieno tam præcise negaui, quã hic mihi: plane sine ulla exceptione præcidit. nihil cognoui ingratius. in quo uitio nihil mali non inest. sed de hoc nimis multa. Ego nauẽ paraui: tuas literas tamen expecto, ut sciam, quid respondeant consultationi meæ. Sulmone C. Attium Pelignum aperuisse Antonio portas, cum essent cohortes quinque; Q. Lucretium inde effugisse scis, Cneũ ire Brundusium desertum. confecta res est. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM ante lucem VIII. Cal. ad te literas dedissem, uesperi ad nos eodẽ die uenit ipse Dionysius, auctoritate tua permotus, ut suspicor: quid enim putẽ aliud? etsi solet, cum aliquid furiose fecit, pœnitere. nun-

quam autem certior fuit, quàm in hoc negotio: nam quod ad te non ſcripſeram, poſtea audiui, à tertio milia
* rio tum eum iſſe πολλὰ μάτην ΚΑΕΡΕCCINE=
CHE ῥαθυμεῖν δ' ἦτα. multa inquam mala cum dixiſ=
* ſet, ſuo capiti (ut aiunt) ſed meam manſuetudinē. con=
iecerã in faſciculũ unà cũ tua uenientē ad illũ epiſtolã: hanc ad me referri uolo, nec ullam ob aliam cauſam Pollicē ſeruum à pedibus meum Romam miſi. eo autē ad te ſcripſi, ut, ſi tibi forte reddita eſſet, mihi curares referendam, ne in illius manus perueniret. Noui ſi quid eſſet, ſcripſiſſem. pēdeo animi expectatione Corfinienſi, in qua de ſalute Reip. decernitur. Tu faſciculum, qui eſt M. Curio. inſcriptus, uelim cures ad eũ perferendum: Tironemq́; Curio. commendes, ut, ei, ut petijt, ſi quid opus erit in ſumptum, eroget. Vale.

CICERO ATTICO S.

OBSIGNATA iam epiſtola, quã de nocte daturus eram, ſicut dedi, (nam eam ueſperi ſcripſeram) C. Soſius Prætor in Formianum uenit ad M. Lepidum uicinũ noſtrũ, cuius Quæſtor fuit: Pompeij literarũ ad
» Conſulem exemplum attulit. Literæ mihi à L. Domi=
» tio ad VIII. Cal. Martij allatæ ſunt. earum exem=
» plum infra ſcripſi. nunc, ut ego non ſciebam ſua ſpon=
» te intelligere: ſcio quanti Reip. interſit omneis copias in
» unum locum primo quoque tempore conuenire. tu,
» ſi tibi uidebitur, dabis operam, quamprimum ad nos
» uenias. præſidij Capuæ, quantum conſtitueris eſſe ſa=
» tis, relinquas. Vale. deinde ſuppoſuit exemplum
» epiſtolæ Domitij, quod ego ad te pridie miſeram. Dij

immortales, qui me horror perfudit. quàm sum solicitus, quidnam futurum sit. hoc tamen spero, magnum nomen imperatoris fore, magnum in aduentu terrorē. spero etiam, quoniam adhuc nihil nobis obfuit, nihil
* mutasse, nec tegentia hoc, quod cum fortiter, & diligēter, tum etiam mehercule: modo enim audiui quartanā à te discessisse. moriar, si magis gauderē, si id mihi accidisset. Piliæ dic, non esse æquum, eam diutius habere, nec id esse uestræ concordiæ. Tironem nostrum ab altera relictum audio. sed eum uideo in sumptum ab alijs mutuatum. ego autem Curium nostrum, si quid opus esset, rogarem. malo Tironis uerecundiam in culpa esse, quàm illiberalitatem Curij. Vale.

CICERO ATTICO S.

VNVM etiam restat amico nostro ad omne dedecus, ut Domitio non subueniat. at nemo dubitat, quin subsidio uenturus sit: ego non puto. deseret igitur talē ciuē? & eos, quos unà scis esse? cum habeat præsertim & ipse cohortes XXX? nisi me omnia fallūt, deseret. incredibiliter pertimuit. nihil spectat, nisi fugam: cui tu (uideo enim, quid sentias) me comitem putas debere esse. ego uero, quem fugiam, habeo: quem sequar, nō habeo. quod.n. tu mecū laudas, & memorādū dicis, malle ꝙ dixerim me cū Pompeio uinci, quā cū istis uincere: ego uero malo, sed cum illo Pompeio, qui tum erat, aut qui mihi esse uidebatur: cū hoc uero, qui ante fugit, quā scit aut quem fugiat, aut quò, qui nostra tradidit, qui patriā reliquit, Italiam relinquit, si ma=

lui, contigit, uictus sum: quod superest, nec ista uidere possum, quæ nunquã timui ne uiderẽ; nec mehercule istum, propter quẽ mihi non modo meis, sed memet ipso carendum est. Ad Philotimum scripsi de uiatico, siue à Moneta, nemo enim soluit; siue ab Oppijs tuis contubernalibus. cætera apposita tibi mandabo. Vale.

CICERO ATTICO S.

O' REM turpem, & ea re miseram: sic enim sentio, id demũ, aut potius id solũ esse miserũ, quod turpe sit. aluerat Cæsarẽ: eundem repente timere cœperat: cõditionem pacis nullam probarat: nihil ad bellum pararat: Vrbem reliquerat: Picenũ amiserat culpa: in Apuliam se compegerat: ibat in Græciam: omnes nos ἀπροσφωνήτους, expertes sui tanti, tam inusitati consilij relinquebat. ecce subito literæ Domitij ad illum, ipsius ad Consules. fulsisse mihi uidebatur τὸ καλὸν ad oculos eius, & exclamasse ille uir, qui esse debuit, πρός ταῦθ᾽ ὅτι χρὴ, καὶ παλαμαιήσθην, καὶ πᾶν ἐπ᾽ ἐμοὶ, καὶ τεκταινέσθων τὸ γὰρ εὖ ὅμετ᾽ ἐμοῦ. at ille tibi, παλλὰ χαίρειν τῷ καλῷ dicens, pergit Brundusium. Domitium autem aiunt re audita, & eos, qui unà essent, se tradidisse. ò rem lugubrem: itaque intercludor dolore, quo ad te plura non scribam. tuas literas expecto. Vale.

CICERO ATTICO S.

EPISTOLAM meã quòd peruulgatam scribis esse nõ fero moleste: quin etiam ipse multis dedi describendã: ea enim & acciderunt iam, & impendẽt, ut te

ſtatum eſſe uelim, de pace quid ſenſerim. cũ autem ad eam hortarer, eum præſertim hominem, nõ uidebar ullo modo facilius moturus, quã ſi id, ad quod eũ hortarer, cõuenire eius ſapiẽtiæ dicerẽ. eã ſi admirabilẽ dixi, cũ eũ ad ſalutẽ patriæ hortabar, nõ ſum ueritus, ne uiderer aſſentari, cui tali in re libẽter me ad pedes abiecißem. quà autẽ eſt, ALIQVID IMPERITIAS TEMPORIS, non eſt de pace, ſed de me ipſo, et de meo officio ut aliquid cogitet. nã ꝙ teſtificor, me expertẽ belli fuiſſe, etſi id re perſpectum eſt, tamẽ eo ſcripſi, quo in ſuadendo plus auctoritatis haberẽ. eodemq; pertinet, quòd cauſam eius probo. ſed quid hæc nunc? utinã aliquid profectum eſſet: næ ego iſtas literas in concione recitari uelim: ſiquidẽ ille ipſe ad eundem in publico propoſuit epiſtolam illã, in qua eſt, PRO TVIS REBVS GESTIS AMPLISSIMIS. amplioribus ne, quam ſuis, quam Africani? ita tempus ferebat: ſiquidem etiam uos duo tales ad quintum milliarium. quid, nunc ipſum unde ſe recipienti, quid agenti, quid acturo? quanto autem ferocius illæ cauſæ ſuæ confidet, cum uos, cum ueſtri ſimiles non modo frequentes, ſed læto uultu gratulãteis uiderit? num igitur peccamus? minime uos quidem: ſed tamen ſigna conturbantur, quibus uoluntas à ſimulatione diſtingui poſſet. quæ uero S. C. uideo? ſed apertius, quã propoſueram. Ego Arpini uolo eſſe prid. Cal. deinde circũ uillulas noſtras errare, quas uiſurũ me poſtea deſperaui. Εὐγενῆ tua conſilia, & tamen pro temporibus nõ incauta, mihi ualde probãtur. Lepido quidẽ (nã ferè συνδιημερεύομεν: quod gratiſſimum illi eſt) nun-

quam placuit ex Italia exire, Tullo multo minus: crebro enim illius literæ ab alijs ad nos commeant. sed me illorum sententiæ minus mouebant. minus multa dederant illi Reip. pignora. tua mehercule auctoritas uehementer mouet: affert enim & reliqui temporis recuperandi rationem, & præsentis tuendi. sed, obsecro te, quid hoc miserius, quàm alterum plausus in fœdissima causa quærere, alterum offensiones in optima? alterum existimari conseruatorem inimicorum, alterum desertorem amicorum? & mehercule quamuis amemus Cneum nostrum, ut & facimus, & debemus, tamen hoc, quod talibus uiris non subuenit, laudare non possum. nam siue timuit, quid ignauius? siue, ut quidam putant, meliorem suam causam illorum cæde fore putauit, quid iniustius? sed hæc omittamus augemus enim dolorem retractando. VI. Cal. uesperi Balbus minor ad me uenit, occulta uia currens ad Lentulum Cos. missu Cæsaris, cum literis, cum mãdatis, cum promissione prouinciæ, Romam ut redeat. cui persuaderi posse non arbitror, nisi erit conuentus. idem aiebat, nihil malle Cæsarem, quàm ut Pompeiũ assequeretur. id credo: ut rediret in gratiam, id non credo: & metuo, ne omnis hæc clementia ad unam illam crudelitatem colligatur. Balbus quidẽ maior ad me scribit, nihil malle Cæsarem, quàm principe Pompeio sine metu uiuere. tu puto hæc credis. sed cum hæc scribebam V. Cal. Pompeius iam Brundusium poterat uenisse: expeditus enim antecesserat legiones Luceria. sed hoc τέρας horribili uigilantia, celeritate, diligentia est. plane quid futurum sit, nescio. Vale.

CICERO ATTICO S.

DIONYSIVS cum ad me præter opinionem meam uenisset, locutus sum cũ eo liberalissime. tẽpora exposui: rogaui, ut diceret, quid haberet in animo, me nihil ab ipso inuito contendere. respõdit. se, quod in nummis haberet, nescire quo loci esset: alios non soluere, aliorum diem non dum esse. dixit etiã alia quædam de seruulis suis, quare nobiscum esse nõ posset. morem gessi: dimisi à me, ut magistrum Ciceronem, nõ libenter; ut hominem ingratum, non inuitus. uolui te scire, quid ego de eius facto iudicarem. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVOD me magno animo motu perturbatum putas, sum equidẽ, sed nõ tã magno, q̃ tibi fortasse uideor: leuatur enim omnis cura, cũ aut consistit consiliũ, aut cogitando nihil explicatur. lamentari autem licet illud tamẽ totos dies: sed uereor, ne, nihil cũ proficiam, etiam dedecori sim studijs, ac literis nostris. consumo igitur omne tẽpus considerans quãta uis sit illius uiri, quẽ nostris libris satis diligẽter, ut tibi quidem uidemur, expressimus. tenes'ne igitur, moderatorem illũ Reip. quò referre uelimus omnia? nam sic quinto, ut opinor, in libro loquitur Scipio. VT enim gubernatori cursus secũdus, medico salus, imperatori uictoria, sic huic moderatori Reip. beata ciuium uita proposita est, ut opibus firma, copijs, locuples, gloria ampla, uirtute honesta sit: huius enim operis maximi inter homines, atq; optimi illũ

» esse effectorem uolo. Hoc Cneus noster cũ antea nunquam, tum in hac causa minime cogitauit. dominatio quæsita ab utroque est, nõ ad actum, beata, & honesta ciuitas ut esset. nec uero ille Vrbem reliquit, ꝙ eã tueri non posset; nec Italiam, quòd ea pelleretur: sed hoc à primo cogitauit, omnes terras, omnia maria mouere, Reges barbaros incitare, gẽtes feras armatas in Italiam adducere, exercitus conficere maximos. genus illud Sullani regni iampridem appetitur, multis, qui unà sunt, cupientibus. an censes, nihil inter eos conuenire? nullã pactionẽ fieri potuisse? hodie potest. sed neutri σκοπὸς est ille, ut nos beati simus. uterque regnare uult. hæc à te inuitatus breuiter exposui: uoluisti enim me, quid de his malis sentirem, ostendere, προθεσπίζω igitur noster Attice, non ariolans, ut illa, cui nemo credidit, sed coniectura prospiciens. Iamq; mari magno. nõ multo inquam secus possum uaticinari: tanta malorũ impendet ἰλιάς. atque hoc nostra grauior est causa, quì domi sumus, quàm illorum, qui unà transierunt, ꝙ illi quidẽ alterũ metuit nos utrunque. cur igitur, inquis, remansimus? uel tibi paruimus, uel nõ occurrimus, uel hoc fuit rectius, conculcari inquam miseram Italiam uidebis proxima æstate ab utriusque mancipijs ex omni genere collectis. nec tã proscriptio pertimescẽda, quæ Luceriæ multis sermonibus denũciata est, quĩ uniuerse interitus: tanta in confligẽdo utriusque uires uideo futuras. habes coniecturã meam. tu autẽ consolationis fortasse aliquid expectasti: nihil inuenio: nihil fieri potest miserius, nihil perditius, nihil fœdius. Quod quæris, quid Cæsar ad me scripserit: quod sæpe: gratissimum

ſibi eſſe, quò quierim: oratq;, in eo ut perſeuerem. Balbus minor hæc eadem mãdata. iter autem eius erat ad Lentulum Cos. cum literis Cæſaris, præmiorumq́; promiſſis, ſi Romam reuertiſſet. uerum, cum habeo rationem dierum, ante puto transmiſſurum, quàm potuerit conueniri. Epiſtolarum Pompeij duarum, quas ad me miſit, negligẽtiam, meamq́; in reſcribendo diligentiam uolui tibi notam eſſe. earum exempla ad te miſi. Cæſaris hic per Apuliam ad Brunduſium curſus quid efficiat, expecto: utinam aliquid ſimile Parthicis rebus. ſimul aliquid audiero, ſcribam ad te. tu ad me uelim bonorum ſermones. Romæ frequentes eſſe dicuntur. ſcio equidem te in publicum non prodire: ſed tamẽ, audire te multa, neceſſe eſt. Memini tibi librum afferri, à Demetrio Magnete ad te miſſum, περὶ ὁμονοίας. eum mihi uelim mittas. uides, quam cauſam mediter. Vale.

Cn. Pompeius Procos. M. Ciceroni Imp. S.

Q. Fabius ad me uenit ad IIII. Id. Febr. is nũciat L. Domitium cum ſuis cohortibus XI. & cohortibus XIIII. quas Vibullius adduxit, ad me iter habere: habuiſſe in animo proficiſci Corfinio: & ad V. Id. Feb. C. Hirrum cum V. cohortibus ſubſequi. cenſeo, ad nos Luceriam uenias: nam te hic tutiſſime puto fore. Vale.

Cicero Imp. Cn. Pompeio Procos. S.

AD XV. Cal. Martij Formijs accepi tuas literas: ex quibus ea, quæ in agro Piceno geſta erãt, cognoui com

modiora esse multo, quàm ut erat nobis nunciatum: Vibullijq; uirtutem, industriamq; libenter agnoui. Nos adhuc in ea ora, ubi præpositi sumus, ita fuimus, ut nauem paratam haberemus: ea enim audiebamus, & ea uerebamur, ut, quodcunque tu consilium præcepisses, id nobis persequendum putaremus. nunc, quoniam auctoritate, & consilio tuo in spe firmiore sumus; si teneri posse putas Tarracinam, & oram maritimã, in ea manebo: etsi præsidia in oppidis nulla sunt: nemo enim nostri ordinis in his locis est, præter M. Eppiũ, quẽ ego Minturnis esse uolui, uigilantem hominem, & industrium. L. Torquatum, uirum fortem, & cum auctoritate, Formijs non habemus: ad te profectum arbitramur. ego omnino, ut proxime tibi placuerat, Capuam ueni eo ipso die, quo tu Theano Sidicino es profectus: uolueras enim me cum M. Considio Propræt. illa negotia tueri. cum eò uenissem, uidi T. Ampium delectum habere diligentissime, ab eo accipere Libonem summa item diligentia, & in illa colonia auctoritate. fui Capuæ, quoad Consules. iterum, ut erat dictum ab Coss. ueni Capuam ad Non. Febr. cum fuissem triduum, recepi me Formias. nunc quod tuum consilium, aut quæ ratio belli sit, ignoro. si tenendam hanc oram putas, quæ & opportunitatem, & dignitatẽ habet, & egregios ciues, &, ut arbitror, teneri potest: opus est esse, qui præsit. sin omnia in unum locum contrahenda sunt: non dubito, quin ad te statim ueniam: quo mihi nihil optatius est: idq; tecum, quo die ab Vrbe discessimus, locutus sũ. ego, si cui adhuc uideor segnior fuisse, dum ne tibi uidear, non laboro. & tamen, si, ut

a hio lo
nauis
indust
sollecit
industri

uideo, bellum gerendum est, confido me omnibus facile satisfacturum. M. Tulliũ meum necessariũ ad te misi, cui tu, si tibi uideretur, ad me literas dares. Vale.

Cn. Pompeius Procos. M. Ciceroni Imp. S.

TVAS literas libenter legi: recognoui enim tuam pristinam uirtutem etiam in salute communi. Consules ad eum exercitum, quem in Apulia habui, uenerũt. magnopere te hortor pro tuo singulari, perpetuoq; studio in remp. ut te ad nos conferas, ut cõmuni consilio reip. afflictæ opem, atque auxilium feramus. censeo, uia Appia iter facias, & celeriter Brundusium uenias. Cura, ut ualeas.

M. Cicero Imp. Cn. Pompeio Procos. S.

CVM ad te literas misissem, quæ tibi Canusij redditæ sunt, suspicionẽ nullã habebã, te reip. causa mare transiturũ, eamq; in spe magna, fore, ut in Italia possemus aut concordiã constituere, qua mihi nihil utilius uidebatur, aut remp. summa cum dignitate defendere. interim nondum meis literis ad te perlatis: ex ijs mandatis, quæ Dialio ad Consules dederas, certior tui cõsilij factus, non expectaui, dũ mihi à te literæ redderentur, confestimq; cum Quinto fratre, & cum liberis nostris iter ad te in Apuliam facere cœpi. cum Theanum Sidicinum uenissem, C. Messius familiaris tuus mihi dixit, alijq; cõplures, Cæsarem iter habere Capuam, et eo ipso die mãsurũ esse Æserniæ. sanè sum cõmotus; quòd, si ita

esset

esset, non modo iter meum interclusum, sed me ipsum plane exceptum putabam. itaque tum Cales processi, ut ibi potissimum cōsisterem, dum certum nobis ab Esernia de eo, quod audieram, referretur. at mihi, cum Calibus essem, affertur literarum tuarum exemplum, quas tu ad Lentulum Cos. misisses. hæ scriptæ sic erant: literas tibi à L. Domitio ad XIII. Cal. Martij allatas esse, earumq; exemplum subscripseras: magniq; interesse reip. scripseras, omneis copias primo quoq; tempore in unum locum conuenire, & ut, præsidij quod satis esset, Capuæ relinqueret. his ergo literis lectis, in eadem opinione fui, qua reliqui omnes, te cum omnibus copijs ad Corfinium esse uenturum. quò mihi, cum Cæsar ad oppidum castra haberet, tutū iter esse non arbitrabar. cum res in summa expectatione esset, utrūque simul audimus, & quæ Corfinij acta essent, & te iter Brūdusium facere cœpisse. cumq; nec mihi, nec fratri meo dubium esset quin Brundusium contenderemus, à multis, qui è Samnio, Apuliaq; ueniebant, admoniti sumus, ut caueremus, ne exciperemur à Cæsare, quòd is in eadem loca, quæ nos petebamus, profectus, celerius etiā quàm nos possemus, eò, quò intenderat, uenturus esset. quod cum ita esset, nec mihi, nec fratri meo, nec cuiquam amicorum placuit cōmittere, ut temeritas nostra non solum nobis, sed etiam reip. noceret; cum præsertim non dubitaremus, quin, si etiā tutum nobis iter fuisset, te tamē iam consequi non possemus. interim accepimus tuas literas, Canusio ad X. Cal. Martij datas, quibus nos hortaris, ut Celerius Brūdusium ueniamus. quas cum accepissemus ad III. Cal. Martij, non dubi-

tabamus, quin tu iam Brundusiũ peruenisses: nobisq; iter illud omnino interclusum uidebamus, neq; minus nos esse captos, quàm qui Corfinium uenissent: neq;.n. eos solos arbitrabamur capi, qui in armatorum manus incidissent, sed eos nihilo minus, qui regiõibus exclusi, intra præsidia, atq; intra arma aliena uenissent. quod cum ita sit, maxime uellem primum tecũ semper fuisse, quod quidem tibi ostenderam, cum à me Capuam reijciebam: quod feci non uitandi oneris causa, sed ꝙ uidebam teneri illam urbem sine exercitu non posse: accidere autem mihi nolebam, quod doleo uiris fortissimis accidisse. quoniam autem, tecum ut essem, nõ contigit: utinam tui consilij certior factus essem: nam suspicione assequi non potui; quòd omnia prius arbitratus sum fore, quàm ut hæc reip. cã in Italia non posset duce te consistere. neque uero nunc consiliũ tuum reprehendo, sed fortunam reip. lugeo: nec, si ego, quid tu sis sequutus, non perspicio, idcirco minus existimo, te nihil, nisi summa ratione, fecisse. mea quæ semper fuerit sententia, primum de pace uel iniqua cõditione retinenda, deinde de Vrbe, (nam de Italia quidem nihil mihi unquã ostẽderas) meminisse te arbitror. sed mihi nõ sumo, ut meum consilium ualere debuerit: secutus sum tuũ, neque id reip. causa, de qua desperaui, quæ & nũc afflicta est, nec excitari sine ciuili perniciosissimo bello potest: sed te quærebam: tecum esse cupiebam: neque eius rei facultatem, si qua erit, prætermittam. ego me in hac omni causa facile intelligebã pugnandi cupidis hominibus non satisfacere. primum enim præ me tuli, me nihil malle, quã pacem: nõ quin eadẽ timerem, quæ

illi: ſed ea bello ciuili leuiora ducebam. inde ſuſcepto bello, cum pacis cõditiones ad te afferri, à teq; ad ea honorifice, & large reſponderi uiderem: duxi meam rationem, quam tibi facile me probaturũ pro tuo in me beneficio arbitrabar. meminerã me eſſe unum, qui pro meis maximis in remp. meritis ſupplicia miſerrima, & crudeliſſima pertuliſſem: me eſſe unum, qui, ſi offendiſſem eius animum, cui tum, cum iam in armis eſſemus, Conſulatus tamen alter, & triumphus ampliſſimus deferebatur, ſubijcerer eiſdem prælijs: ut mea perſona ſemper ad improborũ ciuium impetus aliquid uideretur habere populare. atque hæc nõ ego prius ſum ſuſpicatus, quàm mihi palã denũciata ſunt: neque ea tã pertimui, ſi ſubeũda eſſent, quàm declinãda putaui, ſi honeſte uitare poſſem. quoniam breuem illius tẽporis, dũ in ſpe pax fuit, rõnem noſtram uides: reliqui facultatẽ res ademit. Iis autem, quibus non ſatisfacio, facile reſpõdeo. neq;. n. ego amicior C. Cæſari unquã fui, quàm illi: neque illi amiciores reip. quàm ego. hoc inter me, et illos intereſt, quòd, cum & illi ciues optimi ſint, & ego ab iſta laude non abſim, ego conditionibus, quod idẽ te intellexeram uelle, illi armis diſceptari maluerũt. quæ quoniam ratio uicit, perficiam profecto, ut neque reſp. ciuis à me animum neque tu amici deſideres. Vale.

CICERO ATTICO S.

MIHI MOLESTIOR lippitudo erat etiam, quàm ante fuerat, dictare tamen hanc epiſtolam malui, quàm Gallo Fabio amantiſſimo utriuſque noſtrum

nihil ad te literarum dare: nam pridie quidē, quoquo modo potueram, scripseram ipse eas literas, quarū uaticinationem falsam esse cupio. huius autē epistolæ nō solum ea causa est, ut ne quis à me dies intermittatur, quin dem ad te literas; sed etiā hæc iustior, ut à te impetrarem, ut sumeres aliquid tēporis, quo quia tibi per exiguo opus est, explicari mihi tuum consiliū, planè uolo, ut penitus intelligam. omnia sunt integra nobis. nihil prætermissum est, quod non habeat sapientē excusationem, non modo probabilem. nam certe neque tum peccaui, cum imparatā iam Capuam, nō solum ignauiæ delectus, sed etiam perfidiæ suspicionem fugiens, accipere nolui: neque, cum post conditiones pacis per L. Cæsarem, & Fabium allatas caui, ne animū eius offenderē, cui Pompeius iam armatus armato Cōsulatum, triumphumq; deferret. nec uero hæc extrema quisquā potest iure reprehēdere, ꝙ mare non transierim: id enim, etsi erat deliberationis, tamē obire nō potui: neq; enim suspicari debui, presertim cū ex ipsius Pompeij literis, idem quod uideo te existimasse, nō dubitarim, quin is Domitio subuenturus esset. & planè, quid rectum, & quid faciendum mihi esset, diutius cogitare malui. primum igitur, hæc qualia tibi esse uideantur, etsi sæpius significata sunt à te, tamē accuratius mihi perscribas, uelim: deinde aliquid etiam in posterum prospicias, fingasq;, quē me esse deceat, & ubi me plurimū prodesse reipu. sentias: ecquæ pacifica persona desideretur, an in bellatore sint omnia. atq; ego, qui omnia officio metior, recordor tamen tua consilia. quibus si paruissem, tristitiam illorū temporū non subijssem. memini, quid mihi

tum suaseris per theophanem, per Culeonem: idq; saepe ingemiscens sum recordatus. quare nunc saltem ad illos calculos reuertamur, quos tum abiecimus, ut nō solum gloriosis cōsilijs utamur, sed etiam paulo salubrioribus. sed nihil praescribo. accurate uelim perscribas tuam ad me sententiam. uolo etiā exquiras quā diligētissime poteris (habebis aūt, per quos possis) quid Lentulus noster, quid Domitius agat, quid acturus sit, quēadmodum nunc se gerāt, num quē accusent, num cui succenseant: quid dico, num cui? num Pompeio. omnino culpam omnem Pompeius in Domitiū cōfert: quod ipsius literis cognosci potest: quarum exemplum ad te mitto. haec igitur uidebis: et, quod ad te ante scripsi, Demetrij Magnetis librum, quem ad te misit, de concordia, uelim mihi mittas. Vale.

Cn. Magnus Procos. M. Marcello
L. Lentulo Cos. S.

EGO, ꝙ existimabam dispersos nos neque reip. utiles, neq; nobis praesidio esse posse, idcirco ad L. Domitiū literas misi, primū uti ipse cum omni copia ad nos ueniret si de se dubitaret, ut cohortes XIX, quae ex Piceno ad me iter habebant, ad nos mitteret. quod ueritus sum, factum est, ut Domitius implicaretur, neque ipse satis firmus esset ad castra facienda, ꝙ meas XIX, & suas XII cohorteis tribus in oppidis distributas haberet (nā partim Albae, partim Sulmone collocauit) neq;, si uellet, expedire posset. nūc scitote me esse in summa solicitudine: nam & tot, & taleis uiros periculo obsi-

dionis liberare cupio: neque subsidio ire possum, quòd his duabus legionibus non puto esse cõmittẽdũ, ut illuc ducantur. ex quibus tamen non amplius XIIII. cohortes contrahere potui, quas Brundusiũ misi, neq; Canusium sine præsidio, dum abessem, putaui esse dimittendũ. D. Aelio mandarã, ꝙ maiores copias sperabam nos habituros, ut, si uobis uideretur, alteruter uestrum ad me ueniret, alter in Ciciliam cum ea copia, quã Capuæ, & circum Capuam comparastis, & cum ijs militibus, quos Faustus legit, proficisceretur, Domitius cum XII. suis cohortibus eodem adiungeretur, reliquæ copiæ omnes Brundusium cogerentur, & inde nauibus Dyrrhachium transportarentur. nunc, cum hoc tẽpore nihilo magis ego, quàm uos, subsidio Domitio ire possim, seu per menteis explicare, non est nobis committendũ, ut ad has XIIII. cohorteis, quas dubio animo habeo, hostis accedere, aut in itinere me cõsequi possit. quã ob rem placitum est mihi (etiam uideo C. Marcello, & cæteris nostri ordinis, qui hic sunt) ut Brundusium ducerem hanc copiam, quã mecum habeo. uos hortor, ut, quodcũque militum contrahere poteritis, contrahatis, & eodem ueniatis quamprimum. arma, quæ ad me missuri eratis, ijs censeo armetis milites, quos uobiscum habetis. quæ arma superabunt, ea si Brundusium iumentis deportaritis, uehementer Reip. profueritis. de hac re uelim nostros certiores faciatis. ego ad P. Lupũ. & C. Coponium Prætores misi, ut se uobis coniungerẽt, &, militum quod haberent, ad nos deducerent. Vale.

Cn. Pompeius Procos. L. Domitio Procos. S.

MIROR te ad me nihil ſcribere, & potius ab aliјs, quã te de Rep. certiorẽ me fieri. nos diſiecta manu pares aduerſarijs eſſe non poſſumus. contractis noſtris copijs, ſpero nos et Reip. & cõmuni ſaluti prodeſſe poſſe. quãobrẽ cum conſtituiſſes, ut Vibullius mihi ſcripſerat, ad V. Id. Feb. Corfinio proficiſci cum exercitu, & ad me uenire: miror, quid cauſæ fuerit, quare conſiliũ mutaris: nã illa cauſa, quã mihi Vibullius ſcribit, leuis eſt, te propterea moratum eſſe, quòd audieris Cæſarem Firmo progreſſum in caſtrum Truentinum ueniſſe: quanto enim magis appropinquare aduerſarius cœpit, eo tibi celerius agendum erat, ut te mecum cõiungeres, prius, quàm Ceſar aut tuum iter impedire, aut me abs te excludere poſſet. quamobrem etiam te rogo, & hortor, id quod non deſtiti ſuperioribus literis à te petere, ut primo quoque die Luceriã aduenias ante, quàm copiæ, quas inſtituit Cæſar contrahere, in unum locũ coactæ nos à nobis diſtrahãt. ſed ſi erunt, qui te impediant, ut illas ſuas ſeruẽt: æquũ eſt me à te impetrare, ut cohortes, quæ ex Piceno, & Camerino uenerũt, quæ fortunas ſuas reliquerunt, ad me miſſum facias. Vale.

Cn. Pompeius Procos. L. Domitio Procos. S.

LITERAS abs te M. Calenius ad me attulit ad XIII. Calendarum Martij: in quibus literis ſcribis, tibi in animo eſſe obſeruare Cæſarem, &, ſi ſecundum mare ad me ire cœpiſſet, confeſtim in

Samnium ad me uenturum: ſin autem ille circũ iſtæc
loca commoraretur, te ei; ſi propius acceſſiſſet, reſiſtere
uelle. te animo magno, & forti iſtam rem agere exiſti
mo: ſed diligentius nobis eſt uidendum, ne diſtracti pa
res eſſe aduerſario non poſſimus, cum ille magnas co=
pias habeat, & maiores breui habiturus ſit: non enim
pro tua prudẽtia debes illud ſolũ animaduertere, quot
in preſentia cohorteis contra te habeat Cæſar, ſed quan
tas breui tempore equitum, et peditũ copias cõtractu=
rus ſit. cui rei teſtimonio ſunt literæ, quas Buſſenius ad
me miſit, in quibus ſcribit, id quod ab alijs quoq; mihi
ſcribitur, præſidia curionem, quæ in Vmbria, & Thu=
ſcis erant, contrahere, & ad Cæſarem iter facere. quæ
ſi copiæ in unum locum fuerint coactæ, ut pars exer=
citus ad Albam mittatur, pars ad te accedat, ut non
pugnet, ſed locis ſuis repugnet: hærebis, neque ſolus cũ
iſta copia tantam multitudinẽ ſuſtinere poteris, ut fru
mentatum eas, quamobrem te magnopere hortor, ut
quam primum cum omni copia huc uenias. Conſules
conſtituerunt idem facere. ego Metuſcilio ad te mãda
ta dedi, prouidendum eſſe, ne duæ legiones ſine Picenti
nis cohortibus in conſpectum Cæſaris committerentur.
quamobrem nolito cõmoueri, ſi audieris me regredi,
ſi forte Cæſar ad me ueniet: cauendum enim puto eſ=
ſe, ne implicatus hæream: nam neque caſtra propter
anni tempus, & militum animos facere poſſum; ne=
que ex omnibus oppidis contrahere copias expedit, ne
receptum amittam. itaque non amplius XIIII cohor
tes Luceriam coegi. Conſules præſidia omnia deducturi
ſunt, aut in Siciliam ituri: nam aut exercitum fir=

mum habere oportet, quo confidamus perrumpere nos posse; aut regiones eiusmodi obtinere, è quibus repugnemus; id quod neutrum nobis hoc tẽpore cõtingit, quòd & magnã partem Italiæ Cæsar occupauit, & nos non habemus exercitum tam amplũ, neque tã magnũ, quã ille. itaque nobis prouidendum est, ut summã Reip. rationem habeamus. etiam atque etiã te hortor, ut cum omni copia quãprimum ad me uenias. possumus etiam nunc Remp. erigere, si cõmuni consilio negotium administrabimus: sin distrahemur, infirmi erimus. mihi hoc constitutum est. His literis scriptis, Sica à te mihi literas attulit, & mandata. quod me hortare, ut istuc ueniam: id mé facere non arbitror posse, quòd non magnopere his legionibus confido. Vale.

Cn. Pompeius L. Domitio. S.

LITERAE mihi à te redditæ sunt ad XIII. Cal. Marti. in quibus scribis, Cæsarem apud Corfinium castra posuisse. quod putaui, et præmonui, fit, ut nec in præsentia cõmittere tecum prælium uelit, & omnibus copijs conductis te implicet, ne ad me iter expeditũ tibi sit, atque istas copias cõiungere optimorũ ciuium possis cum his legionibus, de quarum uoluntate dubitamus, quo ẽt magis tuis literis sum cõmotus, neque enim eorum militum, quos mecum habeo, uoluntati satis confido, ut de omnibus fortunis Reip. dimicem: neque etiã, qui ex delectibus conscripti sunt à Consulibus, cõuenerunt. quare da operam, si ulla rõne etiam nunc efficere potes, ut te explices, huc quãprimũ uenias ante, q̃

omnes copiæ aduersariorũ conueniant: neque enim celeriter ex delectibus huc homines cõuenire possunt: et, si conuenirent, quantũ ijs cómittendũ sit, ꝙ inter se ne noti sunt, cõtra ueteranas legiones, nõ te præterit. Vale.

CICERO ATTICO S.

LIPPITVDINIS meæ signũ tibi sit librarij manus, & eadem causa breuitatis. etsi nunc quidẽ, quod scriberẽ, nihil erat. omnis expectatio nostra erat in nũcijs Brundusinis. si nactus hic esset Cneum nostrũ, spes dubia pacis: sin ille ante transmisisset, exitiosi belli metus sed uides ne, in quem hominem inciderit Resp? quã acutum, quã uigilantẽ? quã paratũ? si mehercule neminem occiderit, nec cuiquam quidquam ademerit; ab ijs, qui eum maxime timuerãt, maxime diligetur. multum mecum municipales homines loquuntur, multum rustici. nihil prorsus aliud curant, nisi agros, nisi uillulas, nisi nummulos suos. & uide, quàm conuersa res est. illũ, quo antea confidebant, metuunt, hũc amãt, quem timebant. id quantis nostris peccatis, uitijsq; euenerit, non possum sine molestia cogitare. quæ autẽ impendere putarem, scripseram ad te, & iam tuas literas expectabam. Vale.

CICERO ATTICO S.

NON dubito, quin tibi odiosæ sint epistolæ quotidianæ, cũ præsertim neque noua de re aliqua certiorẽ te faciã, neq; nouã denique iam reperiã scribendi ullã sententiam. sed si dedita opera, cum causa nulla esset, tabellarios ad te cum inanibus epistolis mitterẽ, facerẽ

inepte, euntibus uero, domesticis præsertim, ut nihil ad te dem literarum, facere non possum. & simul (crede mihi) requiesco paululum in his miserijs, cum quasi tecum loquor: cum uero tuas epistolas lego, multo etiam magis. omnino intelligo, nullũ fuisse tempus post has fugas, & formidines, quod magis debuerit mutũ esse à literis, propterea q neq; Romæ quidquã auditur noui, nec in his locis, quæ à Brũdusio absunt propius, quã tu biduũ aut triduũ. Brundusij autem omne certamẽ uertitur huius primi temporis. qua quidem expectatione torqueor. sed omnia ante nos sciemus: eodẽ enim die uideo Cæsarem à Corfinio post meridiẽ profectum esse, quo Canusio mane Pompeium. eo modo autẽ ambulat Cæsar, et ijs diarijs militũ celeritatem incitat, ut timeã, ne citius ad Brundusiũ, quã opus sit, accesserit. dices, quid igitur proficis, qui anticipes eius rei molestiã, quã triduo sciturus sis? nihil equidẽ: sed, ut supra dixi, tecum perlibenter loquor. & simul scito labare meum consilium illud, quod satis iam fixum uidebatur. non mihi satis idonei sunt auctores ij, qui à te probantur: quod enim unquam eorũ in Rep. forte factũ extitit? aut quis ab ijs ullam rem laude dignam desiderat? nec mehercule laudandos existimo, qui trans mare belli parandi causa profecti sunt: (quanquã hæc ferenda non erant) uideo enim, quantum id bellum, & quàm pestiferum futurum sit. sed me mouet unus uir, cuius fugientis comes, Remp. recuperãtis socius uideor esse debere. toties ne igitur sententiam mutas? ego tecum, tanquã mecũ, loquor. quis autẽ est, tanta quidẽ de re, quin uarie secum ipse disputet? simul & elicere cupio sen-

tentiam tuā; ſi manet,ut firmior ſim; ſi mutata eſt,ut
tibi aſſentiar.omnino ad id,de quo dubito,pertinet me
ſcire,quid Domitius acturus ſit, quid noſter Lentulus.
* de Domitio uaria audimus,modo eē in Tiburti,aut Le
pidi,quo cum Lepidus acceſſiſſet ad Vrbem,quod item
falſum uideo eſſe: ait enim Lepidus,eū neſcio quò pe=
netraſſe itineribus: occultādi ſui cauſa,an maris adipi
ſcendi,ne id quidem ſcit:ignorat enim de filio . addit
illud ſanè moleſtum,pecuniā Domitio ſatis grandem,
* quam is Coreni habuerit,non eſſe redditam.de Lentu=
lo autem nihil audimus. hæc uelim exquiras , ad meq́;
perſcribas . Vale.

CICERO ATTICO S.

A D V.Non.Mart.epiſtolas mihi tuas Aegypta red
didit,unā ueterem I I I I. Cal.quā te ſcribis dediſſe Pi
nario,quem nō uidimus,in qua expectas quidnā præ=
miſſus agat Vibullius: qui omnino non eſt uiſus à Cæ=
ſare . in altera epiſtola uideo te ſcire ita eſſe:& quem
admodum redeuntem excipiam Cæſarem,quē omnino
* uitare cogito:& aut Hemonis fugam tēdis, cōmutatio
nemq́; uitæ tuæ:quod tibi puto eſſe faciendū.& igno=
ras,Domitius cum faſcibus ne ſit.quod cū ſcies , facies,
ut ſciamus . habes ad primam epiſtolam . ſecutæ ſunt
duæ,prid.Cal.ambe datæ,quæ me conuellerunt de pri=
ſtino ſtatu,iam tamen,ut ante ad te ſcripſi,labātē.nec
me mouet,quod ſcribis,Ioui ipſi iniquum:nam pericu=
lum in utriuſque iracūdia poſitum eſt:uictoria autem
ita incerta,ut deterior cauſa paratior mihi eſſe uidea
tur.nec me Cōſules mouent,qui ipſi pluma , aut folio

facilius mouentur. officij me deliberatio cruciat, cruciauitq; adhuc. cautior certe est mansio, honestior existimatur traiectio. malo interdum, multi me non caute, quàm pauci non honeste fecisse existiment. De Lepido, & Tullo quod quæris: illi uero non dubitant, quin Cæsari præsto futuri, in senatumq; uenturi sint. Recentissima tua est epistola Cal. data, in qua optas cógressũ, pacem non desperas: sed ego, cum hæc scribebã, nec illos congressuros, nec, si cógressi essent, Pompeium ad ullã conditionem accessurum putabam. Quod uideris non dubitare, si Consules transeant, quid nos facere oporteat: certe transeunt, uel quo modo nunc est, transierunt. sed momento, præter Appium, neminẽ esse fere, qui non ius habeat transeundi: nam aut cum imperio sũt, ut Pópeius, ut Scipio, Setenas, Fãnius, Voconius, Sestius, ipsi Consules, quibus more maiorum concessum est uel omnes adire prouincias: aut Legati sunt eorum. sed nihil desero. quid placeat tibi, & quid propemodũ rectum sit, intelligo. plura scriberẽ, si ipse possem: sed, ut mihi uideor, potero biduo. Balbi Cornelij literarum exemplum, quas eodem die accepi, quo tuas, misi ad te, ut meã uicẽ doleres, cum me derideri uideres. Vale.

Balbus Ciceroni Imp. S.

OBSECRO te Cicero, suscipe curam, & cogitationem dignissimam tuæ uirtutis, ut Cæsarem, et Pompeium, perfidia hominum distractos, rursus in pristinã concordiam reducas. crede mihi, Cæsarẽ nó solũ in tua fore potestate, sed etiam maximum beneficium te sibi

dediſſe iudicaturum, ſi huc te reijcis. uelim, idem Pompeius faciat, qui ut adduci tali tẽpore ad ullam conditionem poſſit, magis opto, quàm ſpero. ſed cũ conſtiterit, et timere deſierit, tũ incipiã non deſperare, & tuã auctoritatem plurimum ualituram. Quòd Lentulum Cos. meum uoluiſti hic remanere, Cæſari gratum, mihi uero gratiſſimum mediusfidius feciſti: nam illum tanti facio, qui non Cæſarem magis diligam. qui ſi paſſus eſſet, nos ſecum, ut conſueueramus, loqui, & non ſe totum etiam & etiam ab ſermone noſtro auertiſſet: minus miſer, quàm ſum, eſſem: nam caue putes, hoc tempore plus me quenquam cruciari, quòd eum, quem ante me diligo, uideo in Conſulatu quiduis potius eſſe, quàm Conſulem. quòd ſi uoluerit tibi obtemperare, & nobis de Cæſare credere, & Conſulatum reliquum Romæ peragere: incipiam ſperare, etiam cõſilio ſenatus, auctore te, illo relatore, Põpeium, & Cæſarem coniungi poſſe. quod ſi factum erit, me ſatis uixiſſe putabo. Factum Cæſaris de Corfinio totum me probaturum ſcito, & quo modo in huiuſmodi re commodius cadere non potuit, quàm ut res ſine ſanguine confieret. Balbi mei, tuiq; aduentu delectatum te, ualde gaudeo. is quæcunque tibi de Cæſare dixit, queq; Cæſar ſcripſit, ſcio re tibi probabit, quæcunque fortuna eius fuerit, belliſſime ſcripſiſſe. Vale.

CICERO ATTICO S.

OMNIA mihi prouiſa ſunt præter occultum & tum iter ad mare ſuperum: hoc. n. mari uti non poſſu=

mus hoc tempore anni. illuc autem, quò spectat animus, & quò res uocat, quà ueniam? cedendum enim est celeriter, ne forte qua re impediar, atque alliger. nec uero ille me ducit, qui uidetur, quem ego hominẽ ἀπολιτικώτατον omnium iam ante cognoram, nunc uero etiam ἀστρατηγικώτατον. non me igitur is ducit, sed sermo hominum, qui ad me à Philotimo scribitur: is enim me ab optimatibus ait cõscindi. quibus optimatibus Dij boni? qui nunc quo modo occurrunt? quo modo autem se uenditant Cæsari? municipia uero Deum: nec simulãt, ut cum de illo ægroto uota faciebant. sed planè, quidquid mali hic Pisistratus non fecerit, tam gratum est, quàm si alium facere prohibuerit. hunc propitium sperant: illum iratum putant. quas fieri censes ἀπαντήσεις ex oppidis? quos honores? metuunt, inquies. credo, sed hercule illum magis. huius insidiosa clementia delectantur: illius iracundiam formidant. iudices DCCCL, qui præcipue Cneo nostro delectabãtur, ex quibus quotidie aliquem uideo, nescio quas eius Lucerias horrent. itaque quæro, qui sint isti optimates, qui me exturbent, cum ipsi domi maneant. sed tamẽ, quicunque sunt, αἰδέομαι Τρῶας. etsi, qua spe proficiscar, uideo: coniungoq; me cum homine magis ad uastandũ Italiam, quàm ad uincendum parato. domum
* quem expecto. & quidem, cum hæc scribebam IIII. Non. iam expectabam aliquid à Brundusio. quid autem aliquid? quàm inde turpior fugisset, & uictor hic quà se referret, et quò. quod ubi audissem, si ille Appia ueniret, ego Arpinũm cogitabam. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER IX.

CICERO ATTICO S.

ETSI, cum tu has literas legeres, putabã fore, ut scirẽ iam, quid Brundusij actum esset; nam Canusio VIII. Cal. profectus erat Cneus; hæc autem scribebam prid. Non. XIIII. die postquam ille Canusio mouerat: tamen angebar singularum horarum expectatiõe, mirabarq; nihil allatũ esse, ne rumoris quidem: nam erat mirum silẽtium. sed hæc fortasse κενόσπουδα sunt: quæ tamen iã sciantur, necesse est. illud molestũ, me adhuc inuestigare nõ posse, ubi Lentulus noster sit, ubi Domitius. quæro aũt, quo facilius scire possim, quid acturi sint, ituri ne ad Põpeium, &, si sint, quà, quandóue ituri sint. Vrbẽ quidem iam refertam esse optimatium audio, Sosium, et Lupũ, quos Cneus noster ante putabat Brundusium uenturos esse, quàm se, ius dicere. hinc uero uulgo uadunt. etiam M. Lepidus, quocum diem conterere solebam, cras cogitabat. nos autẽ in Formiano morabamur, quo citius audiremus. deinde Arpinũ uolebamus: inde iter quà maxime ἀναπάντητον esset, ad mare superum, remotis, siue omnino missis lictoribus: audio enim bonis uiris, qui et nunc, & sæpe antea magno præsidio reipub. fuerunt, hanc cunctationem nostram non probari, multaq; in

me, &

me,& seuere in conuiuijs tempestiuis quidẽ disputari cedamus igitur,&,ut boni ciues simus,bellũ Italiæ terra, mariq; inferamus, & odia improborum rursus in nos,quæ iam extincta erant,incẽdamus,& Luceij consilia,ac Theophanis persequamur.nam Scipio uel in Syriam proficiscitur sorte,uel cum genero honeste, uel Cæsarem fugit iratum. Marcelli quidem,nisi gladium Cæsaris timuissent,manerẽt.Appius & eodem timore,& inimicitiarum recentium.& tamen, præter hũc, et C. Cassium,reliqui Legati,Faustus Proquæs. ego unus,cui utrumuis liceret. frater accesserit,quẽ sociũ huius fortunæ esse non erat æquum: cui magis etiam Cæsar irascetur : sed impetrare nõ possum,ut moneat. dabimus hoc Pompeio,quod debemus : nam me quidem alius nemo mouet;non sermo bonorum,qui nulli sunt;nõ causa,quæ acta timide est,agetur improbe. uni uni hoc damus, nec id quidem roganti,nec suam causam , ut ait agenti , sed publicam. Tu quid cogites de transeundo in Epeirum,scire sanè uelim. Vale.

CICERO ATTICO S.

ETSI Non.Martijs,die tuo,ut opinòr , expectabã à te epistolã longiorẽ,tamen ad eã ipsam breuẽ, quam III.Non.Martij ὑπὸ τὴν διάλληψιν dedisti, rescribendũ putaui,Gaudere ais te,mãsisse me:& scribis,in sententia te manere.mihi autem superioribus literis uidebare non dubitare,quin cæderem,ita si & Cneus bene comitatus conscendisset,& Consules trãsissent. utrũ, hoc tu parum cõmeministi,an ego nõ satis intellexi? an muta

ſti ſententiam? ſed aut ex epiſtola, quam expecto, per=
ſpiciam, quid ſentias: aut alias abs te literas eliciam.
Brunduſio nihil dum erat allatum. ò rem difficilem,
planeq; perditã. quàm nihil prætermittis in cõſilio dan
do: quàm nihil tamẽ, quod tibi ipſi placeat, explicas. nõ
eſſe me unà cum Pompeio, gaudes: ac proponis, quam
ſit turpe me adeſſe, cum quid de illo detrahatur; nefas
eſſe approbare. certe. contra igitur? Dij, inquis, auerrun
cent. quid ergo fiet, ſi in altero ſcelus eſt, in altero ſup=
plicium? impetrabis, inquis, à Cæſare, ut tibi abeſſe li=
ceat, et eſſe otioſo. ſupplicandum igitur? miſerũ. quid,
ſi non impetraro? & de triumpho erit, inquis, integrũ
quid, ſi hoc ipſo premar? accipiam? quid fœdius? ne=
gem? repudiari ſe totum, magis etiam, quam olim in
XXuiratu, putabit. ac ſolet, cum ſe purgat, in me con
ferre omnem illorum temporum culpam: ita me ſibi
fuiſſe inimicum, ut ne honorẽ quidẽ à ſe accipere uel=
lem. quanto nunc hoc idem accipiet aſperius? tanto ſci=
licet, quanto & honor hic illo eſt amplior, & ipſe robu
ſtior. nã quod negas te dubitare, quin magna in offen=
ſa ſim apud Pompeium hoc tempore: non uideo cau=
ſam, cur ita ſit, hoc quidem tempore: qui enim amiſſo
Corfinio denique certiorẽ me ſui cõſilij fecit, is q̃retur
Brunduſium me non ueniſſe, cũ inter me, & Brũduſiũ
Cæſar eſſet? deinde etiam ſcit, ἀπαῤῥησίαστον eſſe in
ea cauſa querelam ſuam. me putat de municipiorum
imbecillitate, de delectibus, de pace, de Vrbe, de pecunia
de Piceno occupando plus uidiſſe, quàm ſe. ſin, cum po=
tuero, non uenero: tum erit inimicus: quod ego non eo
uereor, ne mihi noceat: (quid enim faciet? τὶς δ᾽ἐστὶ

δοῦλος, τοῦ ἀκνεῖν ἄφροντις ὤν;) ſed quia ingrati animi crimen horreo. confido igitur aduentum noſtrum illi, quoquo tempore fuerit, ut ſcribis, ἀσμένιστον fore. nam quod ais, ſi hic temperantius egerit, conſideratius conſilium te daturum: qui hic poteſt ſe gerere non perdite? uita, mores, ante facta, ratio ſuſcepti negotij, ſocij, uires bonorum, aut etiam conſtantia? uix dum epiſtolam tuam legeram, cum ad me, currens ad illum, Poſthumus Curtius uenit, nihil niſi claſſeis loquẽs, & exercitus. eripiebat Hiſpanias: tenebat Aſiam, Siciliam, Africam, Sardiniam: confeſtim in Græciam perſequebatur. eundem igitur eſt, nec tam ut belli, quàm ut fugæ ſocij ſimus: nec enim ferre potero ſermones iſtorum, quicunque ſunt: non ſunt enim certe, ut appellantur, boni. ſed tamen id ipſum ſcire cupio, quid loquantur: idq; ut exquiras, meq; certiorem facias, te uehementer rogo. nos adhuc, quid Brundusij actum eſſet, plane neſciebamus: cum ſciemus, tum ex re, & ex tempore conſilium capiemus, ſed utemur tuo. Vale.

CICERO ATTICO S.

DOMITII filius tranſijt Formias VIII. Id. currens ad matrẽ Neapolim, mihiq; nunciari iuſſit, patrem ad Vrbem eſſe. cũ de eo curioſe quæſiſſet ſeruus noſter Dionyſius. nos autem audieramus eũ profectũ ſiue ad Pompeium, ſiue ad Hiſpaniã. id cuiuſmodi ſit, ſcire ſanè uelim: nam ad id, quod delibero, pertinet, ſi ille certe nuſquã diſceſſit, intelligere Cneum, non eſſe faciles nobis ex Italia exitus, cum ea tota armis,

præſidijsq; teneatur, hyeme præſertim: nam ſi commodius anni tempus eſſet: uel infero mari liceret uti. nunc nihil poteſt, niſi ſupero, trãſmitti, quò iter interclusum eſt. quæres igitur & de Domitio, & de Lentulo. A` Brunduſio nulla adhuc fama uenerat: & erat hic dies VII. Id. quo die, ſuſpicabamur, aut pridie Brunduſium ueniſſe Cæſarem: nam Calendis Arpis manſerat. ſed ſi Poſthumum audire uelles, perſecuturus erat Cneum: transijſſe enim iam putabat coniectura tempeſtatũ, ac dierum. ego nautas eum non putabam habiturum: ille confidebat, et eo magis, quòd audita nauicularijs hominis liberalitas eſſet. ſed, tota res Brũduſina iam quo modo habeat ſe, diutius neſcire non poſſum. Ego etſi tam diu requieſco. quàm diu aut ad ſe ſcribo, aut tuas literas lego: tamen & ipſe egeo argumẽto epiſtolarum, & tibi idem accidere certo ſcio: quæ enim ſoluto animo familiariter ſcribi ſolent, temporibus his excluduntur: quæ autem ſunt horum temporum, ea tam contriuimus. ſed tamen, ne me totum ægritudini dedam, ſumpſi mihi quaſdam tanquam θέσις, quæ & politicæ ſunt, & temporum horum, ut et abducã animum ab querelis, & in eo ipſo, de quo agitur, exercear. eæ ſunt huiuſmodi. Εἰ μενετέον ἐν τῇ πατρίδι τυραννουμένῃ, τυραννουμένης δὲ αὐτῆς, εἰ παντὶ τρόπῳ τυραννίδος κατάλυσιν πειρατέον, κἂν μελλήσῃ διὰ τοῦτο περὶ τῶν ὅλων ἡ πόλις κινδυνεύσειν. εἰ εὐλαβητέον τὸν καταλοῦντα, μὴ αὐτὸς αἴρηται, εἰ πειρατέον ἀρήγειν τῇ πατρίδι εἰρήνῃ μᾶλλον ἢ πολέμῳ. εἰ πολιτικὸν τὸ ἡσυχάζειν ἀναχωρήσαντά ποι τῆς πατρίδος τυραννουμένης. ἢ διὰ παντὸς ἰτέον κινδύνου τῆς ἐλευθερίας πέρι. εἰ πόλεμον ἐπα-

κτέον τῇ χώρᾳ, καὶ πολιορκητέον αὐτὴν τυραννουμένην. εἰ καὶ μὴ δοκιμάζοντα τὴν διὰ πολέμου κατάλυσις τῆς τυραννίδος συναπογραπτέον ὅμως τοῖς ἀρίστοις, εἰ τοῖς εὐεργέταις, καὶ φίλοις συγκινδυνευτέον ἐν τοῖς πολιτικοῖς, κἂν μὴ δοκῶσιν εὖ βεβουλεῦσθαι περὶ τῶν ὅλων. εἰ ὁ μεγάλα τὴν πατρίδα εὐεργετήσας, δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο ἀνήκεστα παθὼν, καὶ φθονηθεὶς, κινδυνεύσειεν ἂν ἐθελοντὴς ὑπὲρ τῆς πατρίδος: ἢ ἀφετέον αὐτῷ ἑαυτοῦ ποτε, καὶ τῶν οἰκειοτάτων ποιεῖσθαι πρόνοιαν ἀφεμένῳ τὰς πρὸς τοὺς ἰσχύοντας διαπολιτείας. *in his ego me conſultatio nibus exercens, & diſſerens in utranq; partẽ tum græce, tum latine, & abduco parumper animum à moleſtijs, &* τῶν προὔργου τι *delibero. ſed uereor, ne tibi* ἄκαιρος *ſim: ſi enim recte ambulauit is, qui hanc epiſtolam tulit, in ipſum tuum diem incidit.* Vale.

CICERO ATTICO S.

NATALI *die tuo ſcripſiſti epiſtolam ad me plenam conſilij, ſummæq; tũ beneuolentiæ, tum etiam prudentiæ. eam mihi* Philotimus *poſtridie, quàm à te acceperat, reddidit.* Sunt *iſta quidem, quæ diſputas, difficillima, iter ad ſuperum, nauigatio infero, diſceſſus* Arpinum, *ne hunc fugiſſe; manſio* Formijs, *ne obtuliſſe nos gratulationi uideamur: ſed miſerius nihil, quàm ea uidere, quæ tamen iam, iam inquam uidenda erunt. fuit apud me* Poſthumus: *ſcripſi ad te, quàm grauis. uenit ad me etiam* Q. Fuſius, *quo uultu, quo ſpiritu; properans* Brunduſium, *ſcelus accuſans* Pompeij, *leuitatem, & ſtultitiam ſenatus. hæc*

*qui in mea uilla non feram, cur tum in curia potero ferre? age finge me quamuis εὐδομάχως hæc ferentem: quid illa, dic M. Tulli, quem habebunt exitum? & omitto causam Reip. quam ego amissam puto cum uulneribus suis, tum medicamentis his, quæ parantur: de Pompeio quid agam? cui plane (quid enim negem?) succensui: semper enim causæ euentorum magis mouent, quàm ipsa euenta. hæc igitur mala, quibus maiora esse quæ possunt? considerans, uel potius iudicans eius opera accidisse, & culpa, inimicior erá huic, quàm ipsi Cæsari. ut maiores nostri funestiorem diem esse uoluerunt Alliensis pugnæ, quàm Vrbis captæ, quòd hoc malum ex illo, itaque alter religiosus etiam nunc dies, alter in uulgus ignotus: sic ego decem annorum peccata recordás, in quibus inerat ille etiam annus, qui nos, * hoc defendente, ne dicam grauius, afflixerat; præsentisq; temporis cognoscens temeritatem, ignauiam, negligentiam, succensebam. sed ea iam mihi exciderũt. beneficia eiusdem cogito, cogito etiam dignitatem. intelligo serius equidem, quàm uellem propter epistolas, sermonesq; Balbi: sed uideo plane nihil aliud agi, nihil actum ab initio, quàm ut hunc occideret. ego igitur, si quis apud Homerum, cum ei & mater, & Dea dixisset, αὐτίκα γὰρ τοι ἔπειτα μεθ' Εκτορα πότμος ἕτοιμος, matri ipse respondit, αὐτίκα τεθναίην ἐπεὶ οὐκ ἄρα ἔμελλον ἑταίρῳ κτεινομένῳ ἐπαμῦναι. quid, si non ἑταίρῳ solum, sed etiam εὐεργέτῃ? adde, tali uiro, talem causam agenti. & ego uero hæc officia mercanda uita puto. optimatibus uero tuis nihil confido, nihil iam ne inseruio quidem. uideo, ut*

se huic dent, ut daturi sint. quidquam tu illa putas fuisse de ualetudine decreta municipiorum præ his de uictoria gratulationibus? timent, inquies. at ipsi tum se timuisse dicunt. sed uideamus, quid actum sit Brundusij. ex eo fortasse mea consilia nascentur, aliæq; literæ. Nos adhuc Brundusio nihil. Roma scripsit Balbus, putare iam Lentulum Cos. transmisisse, nec eum à minore Balbo conuentum, quòd is hoc iam Canusij audisset: inde ad se eum scripsisse: cohorteisq; sex, quæ Albæ fuissent, ad Curtium Minutia transijsse: id Cæsarem ad se scripsisse, & breui tempore eum ad Vrbem futurum. ergo utar tuo consilio, neque me in Arpinum hoc tempore abdam. etsi, Ciceroni meo togam puram cum dare Arpini uellem, hanc eram ipsam excusationem relicturus ad Cæsarem. sed fortasse in eo ipso offendetur, cur non Romæ potius. sed tamen, si est conueniendus, hic potissimum. tum reliqua uidebimus, id est & quò, & quà, & quando. Domitius, ut audio, in Cossano, & quidem, ut aiunt, paratus ad nauigandum: si in Hispaniam, non probo: si ad Cneum, laudo: quouis potius certe, quàm ut Curtium uideat, quem ego patronus aspicere non possum. quid alios? sed opinor quiescamus, ne nostram culpam coarguamus, qui, dum Vrbem, id est patriam, amamus, dumq; rem conuenturam putamus, ita nos gessimus, ut plane interclusi, captiq; simus. Scripta iam epistola, Capua literæ sunt allatæ hoc exemplo. Pompeius mare transijt cum omnibus militibus, quos secum habuit. hic numerus est hominũ millia X X X, & Cõsules duo, et Trib. pl. & senatores, qui fuerant cũ eo,

omnes cum uxoribus, & liberis. conscendisse dicitur ad IIII. Non. Mart. ex ea die fuere Septentriones uenti. naues, quibus usus nō est, omneis aut præcidisse, aut incendisse dicunt. de hac re literæ L. Metello Trib. pl. Capuam allatæ sunt ab Clodia socru, quæ ipsa transijt. ante solicitus eram, & angebar, sicut res scilicet ipsa cogebat, cum consilio explicare nihil possem: nunc autem postquã Pompeius, & Cõsules ex Italia exierunt, nõ angor sed ardeo dolore. οὐδέ μοι ἦτορ ἔμπεδον, ἀλλ' ἀλαλύκτημαι. non sum inquam (mihi crede) mentis compos: tantum mihi dedecoris admisisse uideor. me non primũ cum Pompeio qualicunq; cõsilio uso, deinde cũ bonis esse, quãuis causa temere instituta? præsertim cũ ij ipsi, quorum ego causa timidius me fortunæ committebam, uxor, filia, Cicerones pueri me illuc sequi mallent, hoc turpe, & me indignum putarent. nam Quintus quidẽ frater, quidquid mihi placeret, id rectum se putare aiebat, id animo æquissimo sequebatur. tuas nũc epistolas à primo lego. hæ me paulũ recreant. primæ monent, & rogant, ne me proijciam. proximæ gaudere te ostendunt, me remansisse. eas cum lego, minus mihi turpis uideor, sed tãdiu, dum lego. deinde emergit rursum dolor, & αἰσχροῦ φαντασία. quam ob rem obsecro te mi Tite, eripe mihi hunc dolorẽ, aut minus saltem aut consolatione, aut consilio, aut quacunque re potes. quid tu autem possis? aut quid homo quisquam? uix iam Deus. equidem illud molior, quod tu mones sperasq; fieri posse, ut mihi Cæsar cõcedat. ut absim, cum aliquid in senatu contra Cneũ agatur: sed timeo, ne non impetrem, uenit ab eo Furnius, ut quidem

scias,quos sequamur : Q. Titinij filium cũ Cæsare esse nunciat; sed illũ maiores mihi gratias agere,quam uel=lem . quid autem me roget(pancis ille quidem uerbis , sed ἐν δυνάμει)cognosce ex ipsius epistola , me miserum quòd tu non ualuisti , unà fuissemus : consilium certe non defuisset σύν τε δύ' ἐρχομένω . sed acta ne agamus: reliqua paremus.me adhuc hæc duo fefellerunt, initio
* spes compositionis,qua facta uolebam, ut populari , ut ea solicitudine senectutem nostram liberari:deinde bel=lum crudele, & exitiosum suscipi à Pompeio intellige=bam.melioris mediusfidius ciuis,& uiri putabam,quo=uis supplicio affici,quàm illi crudelitati nõ solum præ=esse,uerũ etiam interesse.uidetur uel mori satius fuis=se,quàm esse cum ijs . ad hæc igitur cogita mi Attice , uel potius excogita . quemuis euentum fortius feram, quàm hunc dolorem. Vale.

Cæsar Imp. S. D. Ciceroni Imp.

CVM Furniũ nostrum tantum uidissem,neque lo=qui,neque audire me commode potuisset,properarem, atq; essem in itinere præmissis iã legionibus: præterire tamen nõ potui,quin & scriberem ad te,& illum mit=terem,gratiasq; agerem.etsi hoc officium & feci sæpe, & sæpius mihi facturus uideo : ita de me mereris . in primis à te peto, quoniam confido me celeriter ad Vr=bem uenturum,ut te ibi uideam, ut tuo cõsilio,gratia, dignitate, ope omnium rerum uti possim . ad proposi=tum reuertar : festinationi meæ, breuitatiq; literarum ignosces : reliqua ex Furnio cognosces. Vale.

CICERO ATTICO S.

SCRIPSERAM ad te epiſtolam, quam darem IIII.Id.ſed eo die is,cui dare uolueră,nō eſt profectus. uenit autē eo ipſo die ille celeripes,quem Saluius dixerat:attulit uberrimas tuas literas,quæ mihi quiddam, quo ſtarem,inſtillarunt: recreatum enim me non queo dicere : ſed plane τὸ συνέχον effeciſti: ego enim nō iam id ago , mihi crede, ut proſperos exitus conſequar : ſic enim uideo, nec duobus his uiuis, nec hoc uno nos unquam Remp. habituros. ita neque de otio noſtro ſpero iam,nec ullam acerbitatem recuſo.unum illud extimeſcebam,ne quid turpiter facerem,uel,dicam,iã effeciſſem . ſic ergo habeto, ſalutareis te mihi literas miſiſſe, neq; ſolum has longiores,quibus nihil poteſt eſſe explicatius,nihil perfectius,ſed etiam illas breuiores,in quibus hoc mihi iucundiſſimũ fuit, cõſilium,factumq; noſtrum ab Sexto probari.pergratumq; mihi tu feciſti, à quo diligi me,&,quid rectum ſit,intelligi,ſcio.longior uero tua epiſtola non me ſolum, ſed meos omneis ægritudine leuauit . itaque utar tuo conſilio,& ero in Formiano,ne aut ad Vrbem ἀπάντησις mea animaduertatur, aut , ſi nec hic , nec illic eum uidero , deuitatum ſe à me putet. Quod autem ſuades,ut ab eo petam, ut mihi concedat,ut idem tribuam Pompeio, quod ipſi tribuerim: id me iam pridem agere intelliges ex literis Balbi,& Oppij,quarũ exempla tibi miſi, miſi etiã Cæſaris ad eos ſana mente ſcriptas:quo modo in tanta inſania?ſin mihi Cæſar hoc non cõcedat , uideo tibi illud

placere, me πολίτευμα de pace suscipere: in quo non extimesco periculum: cum enim tot impendeant, cur non honestissimo depacisci uelim? sed uereor, ne Pompeio quid oneris imponam, μή μοι γοργείην κεφαλὴν δεινοῖο πελώρου intorqueat: mirandum enim in modum Cneus noster Sullani regni similitudinem concupiuit, εἰδὼς σοι λέγω. nihil inquam ille minus obscure tulit. cum hoc ne igitur, inquies, esse uis? beneficium sequor, mihi crede, non causam, ut in Milone, ut in. sed hactenus. causa igitur non bona est? immo optima: sed agetur (memento) foedissime. primum, consilium est, suffocare Vrbem, & Italiam fame: deinde, agros uastare, urere, pecunijs locupletum non abstinere. sed cum eadem metuam ab hac parte: si illinc beneficium nõ sit, rectius putem quiduis domi perpeti. sed ita meruisse illum de me puto, ut ἀχαριστίας crimen subire non audeam. quanquam à te eius quoque rei iusta defensio est explicita. De triumpho tibi assentior. quem quidem totum facile, & libenter abiecero. egregie probo fore, ut, dum agamus, ὁ πλοῦς ὡραῖος obrepat: si modo, inquis, satis ille erit firmus. est firmior etiam, quàm putabamus. de isto licet bene speres: promitto tibi, si ualebit, tegulam illum in Italia nullam relicturum. tene igitur socio? contra mehercule meum iudicium, & contra omnium antiquorum auctoritatem: nec tam ut illa adiuuem, quàm ut hæc ne uideã, cupio discedere: noli enim putare tolerabiles horum insanias, nec uniusmodi fore. etsi quid te horum fugit, legibus, iudicijs, senatu sublato, libidines, audacias, sumptus, egestates tot egentissimorum hominum nec priua-

tas posse res, nec Remp. sustinere? abeamus igitur inde qualibet nauigatione: etsi id quidem, ut tibi uidebitur: sed certe abeamus: sciemus enim id, quod expectas, qd Brũdusij actum sit. Bonis uiris ꝙ ais probari, quæ adhuc fecerimus, sciriq; ab ijs nõ profectis, ualde gaudeo, si est nunc ullus gaudendi locus. De Lentulo inuestigabo diligentius: id mandaui Philotimo, homini forti, ac nimium optimati. Extremum est, ut tibi argumẽtum ad scribẽdum fortasse iam desit: nec enim alia de re nunc ulla scribi potest: & de hac quid iam amplius inueniri potest? sed quoniam & ingenium suppeditat (dico mehercule, ut sentio) & amor, quo & meũ ingenium incitatur: perge, ut facis, & scribe, quantum potes. In Epeirum quòd me nõ inuitas, comitem non molestum: subirascor: sed uale: nam, ut tibi ambulãdum, unguendum, sic mihi dormiendum: etenim literæ tuæ mihi somnum attulerunt.

CICERO ATTICO S.

COENANTIBVS prid. Id. nobis, ac noctu quidem, Statius à te epistolã breuẽ attulit. De L. Torquato quid modo quæris? non modo Lucius, sed etiam Aulus profectus est, alij multi. De Reatinorum corona: quod scribis, moleste fero in agro Sabino sementem fieri proscriptionis. Senatores multos esse Romæ, nos quoque audieramus. ecquid potes dicere, cur exierint?

In his locis opinio est coniectura magis, quàm nuncio, aut literis, Cæsarem Formijs ad XI. Cal. Apr. fore. hic ego uellem habere Homeri illam Mineruam simulatam Mentori, cui dicerem, Μέντορ πῶς τ' ἄρ' ἴω,

πῶς τ' ἄρ προσπτύξομαι αὐτόν? nullam rem unquam difficiliorem cogitaui, ſed cogito tamen, nec ero, ut in malis. imparatus: ſed cura, ut ualeas: puto enim diem tuum heri fuiſſe.

Cæſar Oppio, Cornelio S.

GAVDEO mehercule uos ſignificare literis, quàm ualde probetis ea, quæ apud Cornificium ſunt geſta. conſilio ueſtro utar libenter, & hoc libentius, quòd mea ſponte facere conſtitueram, ut quamleniſſimum me præberem, & Pompeium, darem operam, ut reconciliarem. tentemus, hoc modo ſi poſſumus omnium uoluntates recuperare, & diuturna uictoria uti, quoniam reliqui crudelitate odium effugere non potuerunt, neque uictoriam diutius tenere, præter unum L. Sullam, quem imitaturus non ſum. hæc noua ſit ratio uincendi ut miſericordia, & liberalitate nos muniamus. id quemadmodum fieri poſſit, nonnulla mihi in mentem ueniunt, & multa reperiri poſſunt. de his rebus, rogo uos, ut cogitationem ſuſcipiatis. Cn. Magiũ Pompeij præfectum deprehendi: ſcilicet meo inſtituto uſus ſum, & eum ſtatim miſſum feci. iam duo præfecti fabrum Pompeij in meam poteſtatem uenerunt, & à me miſſi ſunt. ſi uolent grati eſſe, debebunt Põpeium hortari, ut malit mihi eſſe amicus, quàm ijs, qui & illi, & mihi ſemper fuerunt inimiciſſimi: quorum artificijs effectum eſt, ut reſp. in hunc ſtatum perueniret.

Balbus Ciceroni Imp. S.

SVBITO, posteaquam literas cõmunes cum Oppio ad te dedi, ab Cæsare epistolã accepi, cuius exẽplum tibi misi, ex quibus perspicere poteris, quàm cupiat concordiam, & Pompeiũ reconciliare, & quàm remotus sit ab omni crudelitate, quod eum sentire, ut debeo, ualde gaudeo. De te, & tua fide, & pietate idem mehercule mi Cicero sentio, quod tu, non posse tuam famam et officium sustinere, ut contra eum arma feras, à quo tantum beneficium te accepisse prædices. Cæsarem hoc idem probaturum, exploratum pro singulari eius humanitate habeo: eiq; cumulatissime satisfacturũ te certo scio, cum nullam partem belli contra eum suscipias, neque socius eius aduersarijs fueris. atque hoc nõ solum in te tali, & tanto uiro satis habebit, sed etiam mihi ipse sua concessit bonitate, ne in ijs castris essẽ, quæ cõtra Lentulum, aut Pompeium futura essent, quorum beneficia maxima haberem: sibiq; satis esse dixit, si togatus urbana officia sibi præstitissem, quæ etiã illi, si uellem, præstare possem. itaq; nunc Romæ omnia negotia Lentuli procuro, sustineo; meumq; officium, fidem, pietatẽ, ijs præsto. sed mehercule rursus tam abiectam compositionis spem nõ desperatissimam esse puto, quoniã Cæsar est ea mente, qua optare debemus. hac re mihi placet, si tibi uidetur, te ad eum scribere, et ab eo præsidiũ petere, ut petisti à Pompeio, me quidẽ approbante, temporibus Milonianis. præstabo (si Cæsarẽ bene noui) eum prius tuæ dignitatis, q̃ suæ utilitatis rationẽ habiturũ.

hæc quàm prudenter tibi ſcribam, neſcio: ſed illud certe ſcio, me ab ſingulari amore, ac beneuolentia, quæcunque ſcribo, tibi ſcribere, quòd te (ita incolumi Cæſare moriar) tāti facio, ut paucos æque ac te caros habeam. de hac re cum aliquid conſtitueris, uelim mihi ſcribas: nam non mediocriter laboro, ut utrique, ut uis, tuam beneuolentiam præſtare poſſis: quam mehercule te præſtaturum confido. Fac ualeas.

Balbus, & Oppius S. D. M. Ciceroni.

NEDVM hominum humilium, ut nos ſumus, ſed etiam ampliſſimorum uirorum conſilia ex euentu, non ex uoluntate à pleriſq; probari ſolent: tamen freti tua humanitate, quod uerißimū nobis uidebitur, de eo q̄d ad nos ſcripſiſti, tibi conſilium dabimus: quod ſi nō fuerit prudens, at certe ab optima fide, & optimo animo proficiſcetur. Nos, niſi id, quod noſtro iudicio Cæſarem facere oportere exiſtimamus, ut, ſimul Romam uenerit, agat de reconciliatione gratiæ ſuæ, & Pōpeij; id eū facturū ex ipſo cognouiſſemus: te hortari deſineremus, ut uelles his rebus intereſſe, quo facilius, & maiore cū dignitate ꝑ te, qui utriq; es cōiunctus, res tota confieret: aut, ſi ex cōtrario putaremus, Cæſarem id non facturū, et eū uelle cū Pōpeio bellū gerere ſciremus; nunquā tibi ſuaderemus, contra hominē optime de te meritū arma ferres, ſicuti te ſemꝑ orauimus, ne cōtra Cæſarē pugnares. ſed cū etiam nū, quid facturus Cæſar ſit, magis opinari, q̄ ſcire poſſimus: nō poſſumus niſi hoc, nō uideri eā tuā eſſe dignitatē, neq; fidē omnibus cognitā, ut cōtra

alterutrum, cum utrique sis maxime necessarius. arma feras & hoc, nõ dubitamus, quin Cæsar pro sua humanitate maxime sit probaturus. nos tamen (si tibi uidebitur) ad Cæsarem scribemus, ut nos certiores faciat, quid in hac re acturus sit. à quo si erit nobis rescriptum, statim, quæ sentiemus, ad te scribemus, & tibi fidem faciemus, nos ea suadere, quæ nobis uidentur tuæ dignitati, non Cæsaris rationi, esse utilissima. & hoc Cæsaré pro sua indulgentia in suos probaturum putamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

TREIS epistolas tuas accepi postridie Iduũ: erant autem IIII. III. prid. Id. datæ. igitur antiquissimæ cuique primum respondebo. Assentio tibi, ut in Formiano potissimum commorer. & iam de supero mari * plaboque, ut antea ad te scripsi, et quonã modo possem uoluntate eius nullã reipub. partem attingere. Quod laudas, quia obliuisci me scripsi antefacta, & dicta nostri amici: ego uero ita facio, quin ea ipsa, quæ à te cõmemorantur, secus ab eo in me ipsum facta esse non memini: tanto plus apud me ualere beneficij gratiam, quàm iniuriæ dolorem uolo faciamus igitur, ut cen- * ses, colligamusq; nos: festiuo enim simili urus decurro, atque cursu. θέσεις meas commentari non desino: sed sunt quædam earum perdifficiles ad iudicandum. De optimatibus sit sanè ita, ut uis: sed nosti illud, Διόνυσος ἐν Κορίνθῳ. Titinij filius apud Cæsarem est. Quod autem quasi uereri uideris, ne mihi tua consilia displiceant: me uero nihil delectat aliud, nisi consilium, & literæ tuæ. quare fac, ut ostendis, ne destite-

ris

ris ad me, quidquid tibi in mentẽ uenerit, ſcribere mi=
hi nihil poteſt eſſe gratius. Venio ad alterũm nunc epi
ſtolam. recte nõ credis de numero militum: ipſo dimi=
dio plus ſcripſit Clodia. falſum etiã de corruptis na=
uibus. Quod Conſules laudas, ego quoque animũ lau=
do, conſilium reprehendo: diſceſſu enim illorum, actio
de pace ſublata eſt: quam quidem ego meditabar: itaq;
poſtea Demetrij librum de concordia tibi remiſi, et Phi
lotimo dedi. nec uero dubito, quin exitioſum bellũ im=
pendeat, cuius initium ducetur à fame. & me tamen
doleo nõ intereſſe huic bello, in quo tãta uis ſceleris fu
tura eſt, ut, cum parenteis non alere nefarium ſit, no=
ſtri principes antiquiſſimam, & ſanctiſſimam paren=
tem patriam fame necandam putent. atque hoc nõ opi
nione timeo, ſed interfui ſermonibus. omnis hæc claſſis,
Alexandria, Colchis, Tyro, Sidone, Andro, Cypro, Pam=
phylia, Lycia, Rhodo, Chio, Bizantio, Lesbo, Smyrna, My
leto, Co, ad intercludendos commeatus Italiæ, et ad oc=
cupandas frumentarias prouincias comparatur. at quã
ueniet iratu, & ijs quidem maxime, qui eam maxime
ſaluam uolebant, quaſi relictus ab ijs, quos reliquit. ita
que mihi dubitanti, quid me facere par ſit, permagnũ
pondus affert beneuolentia erga illum; qua dempta, pe
rire melius eſſet in patria, quàm patriam ſeruando
euertere. De Septentrione plane ita eſt. metuo, ne ue
xetur Epeirus. ſed quem tu locum Græciæ non dire=
ptum iri putas? prædicat enim palàm, & militibus o=
ſtendit, ſe largitione ipſa ſuperiorem, quàm hunc, fore.
Illud me præclare admones, cum illum uidero, ne ni
mis indulgenter, & ut cum grauitate potius loquar.

plane sic faciendum. Arpinum, cum eum conuenero, cogito; ne forte aut absim, cum ueniet, aut cursem huc illuc uia deterrima. Bibulum, ut scribis, audio uenisse, & redisse prid. Id. Philotimum, ut ais epistola tertia, expectabas. at ille Idibus à me profectus est. eo serius ad tuam illam epistolã, cui ego statim rescripseram redditæ sunt meæ literæ. De Domitio, ut scribis, ita opinor esse, ut & in Cossano sit, & consiliũ eius ignoretur. Iste omnium turpissimus, & sordidissimus, qui consularia comitia à Prætore ait haberi posse, est idem, qui semper in rep. fuit. itaque nimirum hoc illud est, quod Cæsar scribit in ea epistola, cuius exemplum ad te misi, se uelle uti CONSILIO meo: age esto hoc commune: GRATIA: ineptum id quidem, sed puto hoc simulat ad quasdã senatorũ sẽtẽtias: DIGNITATE, fortasse sententia cõsularis. illud extremũ est, OPE OMNIVM RERVM. id ego suspicari cœpi tũ ex tuis literis, aut hoc ipsum esse, aut nõ multo secus: nã p magni eius interest, rem ad interregnum nõ uenire. id assequitur, si per Prætorẽ Consules creantur. nos autem in libris habemus, non modo Consules à Prætoribus, sed ne Prætores quidem creari ius esse, idq; factũ esse nunquam: Consules, eo nõ esse ius, quòd maius: imperium rogari à minore non sit ius: Prætores autem, cum ita rogentur, ut collegæ Consulum sint, quorũ est maius imperium. aberit non longe, quin hoc à me decerni uelit, neque sit contentus Galba, Scæuola, Cassio, Antonio. τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών. sed, quanta tẽpestas impendeat, ut des. Qui transierint senatores, scribam ad te, cum certum habebo. De re frumentaria recte intelli=

gis, quæ nullo modo administrari sine uectigalibus potest: nec sine causa & eos, qui circum illũ sunt, omnia postulanteis, & bellum nefarium times. Trebatium nostrum, etsi, ut scribis, nihil bene sperat, tamen uidere sanè uelim. quem fac horteris, ut properet: opportune enim ad me ante aduentũ Cæsaris uenerit. De Lanuino, statim, ut audiui Phameam mortuũ, optaui si modo esset futura resp. ut id aliquis emeret meorũ: neq; tamen de te, qui maxime meus, cogitaui: sciebam enim de quoto anno, & quantũ in solo solere quærere: neq;
* solum Romæ, sed etiam delitium digãma uiderem. ueruntamen ego illud, quanquã est bellum, minoris æstimo, quàm æstimabatur Marcellino Cos. cum ego istos hortulos propter domum, Antij quam tum habebã, iucundiores mihi fore putabã, et minore impensa; quàm
* si Tusculanum refecissem. uolui HS Q. egi per prædem, illi daret, Antij cum haberet uenale: noluit. sed nunc omnia ista iacere puto propter numorum caritatem. mihi quidem erit aptissimum, uel nobis potius, si tu emeris. sed eius dementias caue contemnas: ualde est uenustum. quanquam mihi ista omnia iam addicta uastitati uidentur. respondi epistolis tribus: sed expecto tuas: nam me adhuc tuæ literæ sustentarunt. Datæ Liberalibus.

CICERO ATTICO S.

NIHIL habebã, quod scriberẽ: neq;. n. noui quid quã audierã, & ad tuas omneis rescripserã pridie. sed cũ me ægritudo nõ solũ somno priuaret, uerũ ne uigila-

re quidem sine summo dolore pateretur: tecū ut quasi loquerer, in quo uno acquiesco, hoc nescio qd nullo argumento proposito scribere institui. Amens mihi fuisse uideor à principio, & me una hæc res torquet, quòd non omnibus in rebus labentem, uel potius ruentē Pompeium tanquam unus manipularis secutus sim. uidi hominem XIIII. Cal. Febr. plenum formidinis. illo ipso die sensi, quid ageret. nunquam mihi postea placuit, nec unquā aliud in alio peccare destitit. nihil interim ad me scire, nihil nisi fugam cogitare. quid quæris? sicut ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς alienantur immundæ, insulæ, indecoræ: sic me illius fugæ, negligentiæq; deformitas auertit ab amore: nihil enim dignum faciebat, quare eius fugæ comitem me adiungerem. nunc emergit amor: nunc desiderium ferre non possum: nunc mihi nihil llbri, nihil literæ, nihil doctrina prodest. itaque dies & noctes, tanquam auis illa, mare prospecto, euolare cupio. do, do pœnas temeritatis meæ. etsi quæ fuit illa temeritas? quid feci non consideratissime? si enim nihil præter fugam quæreretur, fugissem libentissime: sed genus belli crudelissimi, & maximi, quod nōdum uident homines quale futurum sit, perhorrui. quæ minæ municipijs? quæ nominatim uiris bonis? quæ denique omnibus, qui remansissent? quàm crebro illud? Sulla potuit, ego non potero? mihi autem hæserunt illa. male Tarquinus, qui Porsenam, qui Octauium Manlium contra patriam: impie Coriolanus, qui auxilium petijt à Volscis: recte Themistocles, qui mori maluit: nefarius Hippias Pisistrati filius, qui in Marathonia pugna cecidit, arma contra patriam ferens. at Sulla, at Marius,

at Cinna recte, immo iure fortaſſe ſed quid eorum uictoria crudelius? quid funeſtius? huius belli genus fugi, & eo magis, quòd crudeliora etiam cogitari, & parari uidebam. me, quem non nulli conſeruatorem iſtius urbis, quem parentem eſſe dixerunt, Getarũ, & Armeniorum, & Colchorum copias ad eam adducere? me meis ciuibus famem, uaſtitatem inferre Italiæ? hũc primum mortalẽ eſſe, deinde etiam multis modis poſſe extingui cogitabam: Vrbem autem, & populum noſtrum ſeruandum ad immortalitatem, quantũ in nobis eſſet, putabam. & tamen ſpes quædam me obtentabat, fore, ut aliquid conueniret potius, quàm aut hic tantum ſceleris, aut ille tantum flagitij admitteret. alia res nũc tota eſt, alia mea. ſol (ut eſt in tua quadam epiſtola) excidiſſe mihi è mundo uidetur. ut ægroto, dum anima eſt, ſpes eſſe dicitur: ſic ego, quoad Pompeius in Italia fuit, ſperare non deſtiti. hæc me fefellerunt, & (ut uerũ loquar) ætas iam à diuturnis laboribus deuexa ad otiũ, domeſticarũ me rerũ delectatione molliuit. nunc ſiue periculo experiũdum erit, experiar certe, ut hinc auolẽ: ante oportuit fortaſſe: ſed ea, quæ ſcripſiſti, me tardarũt, & auctoritas maxime tua: nam cum ad hunc locũ ueniſſem, euolui uolumen epiſtolarũ tuarum, quod ego ſub ſigno habeo, ſeruoq; diligentiſſime. erat igitur in ea, quam X. Cal. Feb. dederas hoc
» modo. SED uideamus, & Cneus quid agat, & il-
» lius rationes quorſum fluant. quòd ſi iſte Italiam relin
» quet, faciet omnino male, &, ut ego exiſtimo, ἀλογί-
» ςως, ſed tum demum conſilia noſtra commutanda
» erunt. Hoc ſcribis poſt diem quartũ, quàm ab Vrbe

discessimus. deinde VIII. Cal. Febr. TANTVM MODO Cneus noster ne, ut Vrbem ἀλογίστως reliquit, sic Italiam relinquat. eodem die das alteras literas, quibus mihi consulenti planissime respondes: est.n. sic. SED uenio ad consultationem tuam. si Cneus Italia cedit, in Vrbem redeundum puto: qui enim finis peregrinationis? hoc mihi plane hæsit: & nunc ita uideo, infinitum bellum iũctum miserrima fuga, quã tu peregrinationem ὑποκορίζῃ. sequitur χρησμὸς VI. Cal. Febr. EGO, si Pompeius manet in Italia, nec res ad pactionem uenit, longius bellum puto fore: sin Italiam relinquit, ad posterum bellum ἄσπονδον strui existimo. huius igitur belli ego particeps, & socius, & adiutor esse cogor; quod et ἄσπονδον, & cum ciuibus. deinde VI. Id. Febr. cũ iam plura audires de Pompeij consilio, concludis epistolã quandã hoc modo. EGO quidem tibi non sim auctor, si Pompeius Italiam relinquit, te quoq; profugere: summo enim periculo facies, nec Reip. proderis; cui quidẽ posterius poteris prodesse, si manseris. quem φιλόπατριν, ac πολιτικὸν hominis prudentis, et amici tali admonitu nõ moueret auctoritas? deinceps III. Id. Febr. iterum mihi respondes consulenti, sic. QVOD quæris à me fugam ne fidam, * an moram deserendam utiliorem putem: ego uero in præsentia subitum discessum, & præcipitem profectionem cum tibi, tum ipsi Cneo inutilem, & periculosam puto: et satius esse existimo, uos dispertitos, & in speculis esse: sed mediusfidius turpe nobis puto esse de fuga cogitare. hoc turpe Cneus noster biennio ante cogitauit: ita Sullaturit animus eius, & proscripturit ian-

diu. inde, ut opinor, cùm tu ad me quædam γενικώτερον scripsisses, et ego mihi à te quædã significari putassem, ut Italia cederem: detestaris hoc diligenter XI. Cal. Mart. EGO uero nulla epistola significaui, si Cneus Italia cederet, ut tu unà cederes: aut, si significaui, non dico fui inconstans, sed demens. in eadem epistola alio loco. NIHIL relinquitur, nisi fuga: cui te socium neutiquam puto esse oportere, nec unquam putaui. Totam autẽ hanc deliberationem euoluis accuratius in literis VIII. Cal. Mart. datis. SI. M. Lepidus, & L. Volcatius remanent, manẽdum puto, ita, ut, si saluus sit Pompeius, & constiterit alicubi, hãc νεκύιαν relinquas, & te in certamine uinci cum illo facilius patiaris, q̃ cũ hoc in ea, quæ perspicitur futura, colluuie regnare. multa disputas huic sententiæ conuenientia. inde ad extremũ. QVID SI, inquis, LEPIDVS, & Volcatius discedunt? plane ἀπορῶ. quod euenerit igitur, & quod egeris, id στερκτέον putabo. si tum dubitares, nunc certe non dubitas istis manentibus. deinde in ipsa fuga V. Cal. Mart. INTEREA non dubito, quin in Formiano mansurus sis. cõmodissime. n. τὸ μέλλον ibi καραδοκήσεις. ad Cal. Mart. cũ ille quintũ iam diem Brũdusij esset. TVM poterimus deliberare, non. s. integra re, sed certe minus infracta, quã si una proieceris te. deinde IIII. Non. Mart. ὑπὸ τὴν λῆψιν cum breuiter scriberes, tamen ponis hoc. CRAS scribam plura, & ad omnia: hoc tamen dicam, non pœnitere me consilij de tua mansione: & quanquam magna solicitudine, tamẽ quia minus mali puto esse, q̃ in illa profectione, maneo in sentẽtia, et gaudeo te mansisse. Cũ uero iam an=

gerer, & timerem, ne quid à me dedecoris esset admissum, III. Non. Mart. TAMEN te non esse unà cum Pompeio, non fero moleste. postea si opus fuerit, non erit difficile : & illi, quoquo tempore fiet, erit ἀσμένεσον. sed hoc ita dico, si hic qua ratione initium fecit, eadem cætera aget, sincere, temperate, prudenter, ualde uidero, & cõsideratius utilitati nostræ consuluero. VII. Id. Mart. scribis, Peduceo quoque nostro probari, quòd quierim: cuius auctoritas multum apud me ualet. his ego tuis scriptis me consolor, ut nihil à me adhuc delictum putem. tu modo auctoritatem tuã defendito, aduersus me nihil opus esse, conscius ego alijs, * ego, si nihil peccaui, reliqua tuebor. ad ea tute hortare, & me omnino tua cogitatione adiuua. hic nihil dum de reditu Cæsaris audiebatur. ego his literis hoc tamen profeci: perlegi omneis tuas, & in eo acquieui. Lentulum nostrum scis Puteolis esse: quod cum è uiatore quodam esset auditum, qui se diceret, eum in Appia, cum is paulum lecticã aperuisset, cognosse, etsi uix ueri simile, misi tamen Puteolos pueros, qui peruestigarent, & ad eum literas. inuentus est uix, in hortis suis se occultans, literasq; mihi remisit, mirifice gratias agens Cæsari: de suo autem consilio C. Cæcio mandata ad me dedisse. eum ego hodie expectabam, id est XIIII. Cal. Apr. uenit etiam ad me Matius Quinquatribus, homo mehercule, ut mihi uisus est, temperatus, & prudens. existimatus quidem est semper auctor otij. quàm ille hæc non probare mihi quidem uisus est, quàm illam νεκυίαν (ut tu appellas) timere. huic ego in multo sermone epistolam ad me Cæsaris ostendi, eam,

cuius exemplum ad te antea misi:rogauiq;,ut interpretaretur,quid esset,quod ille scriberet, cõsilio meo se uti uelle,gratia,dignitate,ope rerum omnium. respondit, se non dubitare,quin & opem, & gratiam meam ille ad pacificationem quæreret:utinam aliquod in hac miseria Reip. πολιτικὸν opus efficere,et nauare mihi liceat. Matius quidem et illum in ea sentẽtia esse confidebat, & se auctorem fore pollicebatur. Pridie autẽ apud me Crassipes fuerat, qui se prid. Non. Martij Brundusio profectum, atque ibi Pompeiũ reliquisse dicebat quod etiam,qui VIII. Id.illinc profecti erant, nũciabant:illa uero omnes, in quibus etiam Crassipes, qui prudentia potuit attẽdere sermones, minaceis inimicos optimatium, municipiorum hosteis, meras proscriptiones,meros Sullas:quæ Luceium loqui, quæ totam Græciam,quæ uero Theophanem. & tamen omnis spes salutis in illis est:& ego excubo animo, nec partem ullã capio quietis:&,ut has pestes effugiam, cum dissimillimis nostri esse cupio:quid enim tu illuc Scipionẽ, quid Faustum, quid Libonem prætermissurum sceleris putas? quorum creditores conuenire dicuntur. quid eos autem, cum uicerint, in ciues effecturos? quam uero putas μακροψυχίαν Cnei nostri esse? nunciant Aegyptum, & Arabiam εὐδαίμονα cogitare, Hispaniam abiecisse.monstra narrant: quæ falsa esse possunt: sed certe & hæc perdita sunt, & illa non salutaria.

Tuas literas iam desidero.post fugam nostram,nunquam iam nostrum earum interuallum fuit. Misi ad te exemplum literarum mearum ad Cæsarem, quibus me aliquid profecturum puto. Vale.

Cicero Imp. S. D. Cæsari Imp.

VT legi tuas literas, quas ab Furnio nostro acceperã, quibus mecũ agebas, ut ad Vrbem essem, te uelle uti consilio, & dignitate mea: minus sum admiratus: de gratia, & de ope quid significares, mecum ipse quærebam: spe tamen deducebar ad eam cogitationem, ut te pro tua admirabili, ac singulari sapientia de otio, de pace, de concordia ciuium agi uelle arbitrarer: & ad eam rationem existimabam satis aptã esse & naturã, & personam meam. quod si ita est, & si qua de Pompeio nostro tuendo, & tibi, ac Reip. reconciliando cura te attingit magis idoneum, quàm ego sum, ad eã causam profecto reperies neminem: qui & illi semper, & senatui, cum primum potui, pacis auctor fui; nec sumptis armis belli ullam partẽ attigi; iudicauiq; te eo bello uiolari, contra cuius honorem populi R. beneficio cõcessum inimici, atq; inuidi niterentur. sed, ut eo tempore non modo ipse auctor dignitatis tuæ fui, uerum etiam cæteris auctor ad te adiuuandum: sic me nunc Pompeij dignitas uehemẽter mouet: aliquot enim sunt anni, cum uos duos delegi, quos præcipue colerem, & quibus essem, sicut sum, amicissimus. quam ob rem à te peto, uel potius precibus omnibus oro, & obtestor, ut in tuis maximis curis aliquid impertias temporis huic quoque cogitationi, ut tuo beneficio bonus uir, gratus, pius deniq; esse in maximi beneficij memoria possim. quæ si tantũ ad me ipsum pertinerent, sperarẽ me à te tamen impetraturum: sed, ut arbitror, & ad tuam fi=

dem, & ad Remp. pertinet, me & pacis utriusque uestrum, & ad ciuium concordiam, per te, quā accommodatissimum, conseruari. Ego, cum antea tibi de Lentulo gratias egissem, cum ei saluti, qui mihi fuerat, fuisses: tamen eius literis lectis, quas ad me gratissimo animo de tua liberalitate, beneficioq; misit, eandem me salutem à te accepisse putaui, quam ille. in quem si me intelligis esse gratum, cura obsecro, ut etiam in Pompeium esse possim. Vale.

CICERO ATTICO S.

LEGEBAM tuas literas XIII. Cal. cū mihi epistola affertur à Lepta, circumuallatum esse Pompeiū, ratibus etiā exitus portus teneri. non medius fidius præ lacrymis possum reliqua nec cogitare, nec scribere. misi ad te exemplum. miseros nos, cur non omnes fatum illius unà executi sumus? ecce eadem à Matio, & Trebatio: quibus Minturnis obuij Cæsaris tabellarij. torqueor infelix, ut iam illum Mutianum exitum exoptē. at quàm honesta, at quàm expedita tua consilia, quā euigilata tuis cogitationibus, quà itineris, quà nauigationis, quà congressus, sermonisq; cum Cæsare. omnia tum honesta, tum cauta. in Epeirum uero inuitatio quàm suauis, quàm liberalis, quàm fraterna? De Dionysio sum admiratus: qui apud me honoratior fuit, quàm apud Scipionem Panætius: à quo impurissime hæc, hæc nostra fortuna despecta est. odi hominem, & odero: utinam ulcisci possem: sed illum ulciscentur mores sui. Tu quæso nunc uel ma=

xime, quid agendum nobis ſit, cogita populi R. exercitus Cn. Pōpeium circūſidet: foſſa & uallo ſeptū tenet: fuga prohibet. nos uiuimus, & ſtat urbs iſta? Prætores ius dicunt? Aediles ludos parant? uiri boni uſuras perſcribunt? ego ipſe ſedeo? coner illuc ire, ut inſanus? implorare fidem municipiorum? boni non ſequentur, leues irridebunt; rerum nouarum cupidi, uictores præſertim, & armati, uim, & manus afferent. quid cenſes
* igitur? & quidnā eſt tui conſilij adfinis huius miſerrimæ uitæ? nunc doleo, nunc torqueor, cum quibuſdam aut ſapiens uideor, quòd unà non ierim; aut felix fuiſſe. mihi contra: nunquam enim illius uictoriæ ſocius eſſe uolui, calamitatis mallem fuiſſe. quid ego nunc tuas literas, quid tuam prudentiam, aut beneuolentiā implorem? actum eſt. nulla re iam poſſum iuuari, qui ne quid optem quidem iam habeo, niſi ut aliqua inimici miſericordia liberetur. οὐκ ἔστ᾽ ἔτυμος λόγος, ut opinor, ille de ratibus: quid enim eſt, quod Dolabella ijs literis, quas III. Id. Mart. à Brunduſio dedit, hanc εὐημερίαν quaſi Cæſaris ſcriberet, Pompeium in fuga eſſe? eumq; primo uento nauigaturum? quod ualde diſcrepat ab ijs epiſtolis, quarum exempla antea ad te miſi. hic quidem mera ſcelera loquuntur: ſed non erat nec recentior auctor, nec huius rei quidem melior Dolabella. Vale.

CICERO ATTICO S.

TVAS XI. Cal. accepi literas, quibus omnia conſilia differs in id tēpus, cū ſcierimus, quid actum ſit. &

certe ita eſt: nec interim poteſt quidquam ſtatui, ne cogitari quidem. quanquam hæ mihi literæ Dolabellæ iubent ad priſtinas cogitationes reuerti: fuit enim pridie Quinquatrus egregia tempeſtas, qua ego illum uſum puto. συναγωγὴ conſiliorum tuorum non eſt à me collecta ad querelam, ſed magis ad conſolationem meam: nec enim me tã hæc mala angebant, quam ſuſpicio culpæ, ac temeritatis meæ. eam nullam puto eſſe, quoniam cum conſilijs tuis mea & facta, & conſilia cõſentiunt.

Quod mea prædicatione factum eſſe ſcribis magis, quám illius merito, ut tantũ ei debere uiderer: eſt ita. ego illa extuli ſemper, et eo quidem magis, ne quid ille ſuperiorum meminiſſe me putaret. quæ ſi maxime meminiſſem, tamen illius temporis ſimilitudinẽ iam ſequi deberem. nihil me adiuuit, cum poſſet: & poſtea fuit amicus, & tam ualde: & quã ob cauſam, plane ſcio. ergo ego quoque illi. quin etiam illud par in utroque noſtrum, quòd ab eiſdem illecti ſumus. ſed utinam tantum ego ei prodeſſe potuiſſem, quantum ille mihi potuit. mihi tamen, quod fecit, eſt gratiſſimum. nec ego, eum nunc iuuare qua re poſſim, ſcio: nec, ſi poſſem, cũ tam peſtiferum bellum pararet, adiuuandũ putarem. tantum offendere animũ eius hic manẽs nolo. nec mehercule iſta uidere, quæ tu potes iam animo prouidere nec intereſſe iſtis malis poſſem: ſed eo tardior ad diſcedendum fui, quod difficile eſt de diſceſſu uoluntario ſine ulla ſpe reditus cogitare: nã ego hunc ita paratum uideo peditatu, equitatu, claſſibus, auxilijs Gallorum, quos Matius ἐσκάλπιζεν, ut puto, ſed certe dicebat, peditum, equitum ſe polliceri ſumptu ſuo annos decem

ſed ſit hoc λάπισμα. magnas habet certe copias, & habebit non ille uectigal, ſed ciuium bona. adde confidentiam hominis, adde imbecillitatem bonorum uirorum; qui quidem, quòd illum ſibi merito iratum putant, oderunt. ut tu ſcribis ludum. ac uellem, ſcribis, quiſnam hic ſignificaſſet: ſed & iſte, quia plus oſtenderat, quàm fecit, & uulgo illum, qui amarunt, non amant. municipia uero, & ruſtici Romani illum metuunt, hunc adhuc diligunt. quare ita paratus eſt, ut, etiam ſi uincere non poſſit, quo modo tamen ipſe uinci poſſit, nõ uideã. ego autem non tam γοητείαν huius, timeo, quàm πειθανάγκην: αἱ γὰρ τῶν τυράννων δεήσεις, inquit Πλάτων, οἶσθ' ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαις. Illa ἄλιμενα uideo tibi non probari: quæ ne mihi quidem placebant: ſed habebã in illis & occultationem, & ὑπηρεσίαν fidelem. quæ ſi mihi Brundusij ſuppetant, mallem: ſed ibi occultatio nulla eſt. uerum, ut ſcribis, cum ſcimus. Viris bonis me non nimis excuſo: quas eos enim cœnas, & facere, & obire ſcripſit ad me Sextus? quàm lautas, quàm tẽpeſtiuas? ſed ſint quãuis boni: non ſunt meliores, quàm nos: mouerent me, ſi eſſent fortiores. De Lanuino Phameæ errauí: Troianum ſomniaueram. id ego uolui Q. ſed pluris eſt. iſtuc tamen cuperem emeres, ſi ullã ſpem fruendi uiderem. Nos quæ monſtra quotidie intelligamus, ex illo libello, qui in epiſtolam coniectus eſt. Lentulus noſter Puteolis eſt, ἀδημονῶν, ut Cæcius narrat. quid agat? διατροπὴν Corfinienſem reformidat: Pompeio nunc putat ſatisfactum: beneficio Cæſaris mouetur, ſed tamen mouetur magis proſpecta re, nec hæc poſſe ferre. omnia miſera: ſed hoc mihi miſerius.

Pompeius Cn. Magium de pace misit, & tamen oppugnatur: quod ego non credebam: sed habeo à Balbo literas: quarum ad te exemplum misi. lege, quæso, & illud infimum caput ipsius Balbi optimi, cui Cneus noster locum, ubi hortos ædificaret, dedit: quem cui nostrũ non sæpe prætulit? itaque miser torquetur. sed, ne bis eadem legas, ad ipsam te epistolam reijcio. spem autem pacis habeo nullã. Dolabella suis literis Idib. Martij datis merum bellum loquitur. maneamus ergo in illa eadem sententia misera, & desperata: quando hoc miserius esse nihil potest.

Balbus Ciceroni Imp. S.

CAESAR nobis literas perbreues misit, quarum exemplum subscripsi. breuitate epistolæ scire poteri eum ualde esse distentum, qui tanta de re tam breuiter scripserit. si quid præterea noui fuerit, statim tibi scribam. Cæsar Oppio, Cornelio S. Ad VII. Id. Mart. Brundusium ueni: ad murum castra posui. Pompeius est Brundusij: misit ad me Cn. Magium de pace quæ uisa sunt, respondi. hoc uos statim scire uolui cum in spem uenero, de compositione aliquid me conficere, statim uos certiores faciam. Valete. Quo modo me nunc putas mi Cicero torqueri, postquam rursus in spem pacis ueni, ne qua res compositionem eorum impediat? nanque, quod absens facere possum, opto. quòd si unà essem, aliquid fortasse proficere possem. nunc expectatione crucior. Vale.

CICERO ATTICO S.

MISERAM ad te VIII. Cal. exemplum epistolæ Balbi ad me, & Cæsaris ad eum. ecce tibi eodem die Capua literas accepi ab Q. Pedio, Cæsarem ad se prid. Id. Mart. misisse literas hoc exemplo. Pompeius se oppido tenet, nos ad portas castra habemus: conamur opus magnum, & multorum dierum propter altitudinem maris: sed tamen nihil est, quod potius faciamus. ab utroque portus cornu moleis iacimus, ut aut illum quã primum traijcere quod habet Brundusij copiarum cogamus, aut exitu prohibeamus. Vbi est illa pax, de qua Balbus scripserat torqueri se? ecquid acerbius? ecquid crudelius? atque eum loqui quidam αὐθεντικῶς narrant, Cn. Carbonis, M. Bruti se pœnas persequi, omniumq; eorum, in quo Sulla crudelis hoc socio fuisset: nihil Curionem se duce facere, quod non hic Sulla duce fecisset: ad ambitionem, quibus exilij pœna superioribus legibus nõ fuisset, ab illo patriæ proditores de exilio reductos esse: queri de Milone per uim expulso: neminem tamen se uiolaturũ, nisi qui arma hæc contra. Bebius quidam à Curione III. Id. profectus, homo non infans, sed quis ulli non dicat? plane nescio, quid agam. illinc quidem Cneum profectum puto. quidquid est, biduo sciemus. A' te nihil ne ante prorsus quidem quid literarum nec mirum: quid enim est, quod scribamus? ego tamen nullum diem prætermitto. Scripta epistola, literæ mihi ante lucẽ à Lepta Capua redditæ sunt Idib. Mart. Pompeium à Brundusio conscendisse, at Cæsarem ad VII. Cal. Ap. Capuæ fore. Vale.

CICERO

CICERO ATTICO S.

CVM dedissem ad te literas, ut scires Cæsarē Capuæ VII. Cal. fore, allatæ mihi sunt literæ, eum in Albano apud Curionem V. Cal. fore. eum cum uidero, Arpinum pergam si mihi ueniam, quam peto, dederit, utar conditione: sin minus, impetrabo aliquid à me ipso. ille, ut ad me scripsit, legiones singulas posuit Brundusij, Tarenti, Siponti. claudere mihi uidetur maritimos exitus, & tamen ipse Græciam spectare potius, quàm Hispanias. sed hec longius absunt. me nunc & congressus huius stimulat (is uero adest) & primas eius actiones horreo: uolet enim, credo, senatuscōsultum facere: uolet Augurum decretum: rapiemur, aut absentes uexabimur. uel ut Consules roget Prætor, uel Dictatorē dicat: quorum neutrū ius est. at si Sulla potuit efficere, ab Interrege ut Dictator diceretur, et Magister equitū: cur hic non possit? nihil expedio, nisi ut aut ab hoc tanquam Q. Mutius, aut ab illo tanquam L. Scipio. cum tu hæc leges, ego illum fortasse conuenero. τέτλα κύντερον. ne illud quidem nostrum proprium: erat enim spes propinqui reditus, erat hominū querela, nunc exire cupimus; qua spe reditus, mihi quidem nunquā in mentem uenit. non modo autem nulla querela est municipalium hominum, ac rusticorum, sed contra metuunt ut crudelem, iratum. nec tamen mihi quidquā est miserius, quàm remansisse, nec optatius, quàm euolare, non tam ad belli, quàm ad fugæ societatem. sed tu omnia consilia differebas in id tēpus, cum sciremus,

quæ Brundusij acta essent. scimus nempe: hæremus nihilo minus: uix enim spero mihi hunc ueniam daturum: etsi multa affero iusta ad impetrandum. sed tibi omnem illius, meumq; sermonẽ omnibus uerbis expressum statim mittam. tu nunc omni amore enitere, ut nos cura tua, & prudentia iuues. ita subito accurrit, ut ne Trebatium quidem, ut constitueram, possim uidere. omnia nobis imparatis agenda: sed tamen ἄλλα μὲν αὐτὸς, ut ait ille, ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. quidquid egero, continuo scies. Mandata Cæsaris ad Consules, & ad Pompeium, quæ rogas, nulla habeo: quæ descripta attulit, illa è uia misi ad te: è quibus mandata puto intelligi posse. Philippus Neapoli est, Lentulus Puteolis. de Domitio, ut facis, sciscitare, ubi sit, quid cogitet. Quod scribis asperius me, quàm mei patiantur mores, de Dionysio scripsisse: uide, quàm sim antiquorum hominum: te mediusfidius hanc rem grauius putaui laturum esse, quàm me: nam prætérquam quòd te moueri arbitror oportere iniuria, quæ mihi à quoquam facta sit, præterea te ipsum quodam modo hic uiolauit, cum in me tam improbus fuit? sed tu id quanti æstimes, tuum iudicium est: nec tamen in hoc tibi quidquam oneris impono: ego autem illum male sanum semper putaui, nunc etiam impurũ, & sceleratum puto, nec tamen mihi inimiciorem, quàm sibi. Philargyro bene: causam certe habuisti, & ueram, & bonam: relictum esse me potius, quàm reliquisse. Cum dedissem iam literas ad VIII. Cal. quos cum Matio pueros, & Trebatio miseram, epistolam mihi attulerũt hoc exemplo. Matius, & Trebatius Ciceroni Impera=

tori S. Cum Capua exissemus, in itinere audiuimus Pompeium Brundusio ad XVI. Cal. Apr. cum omnibus copijs, quas habuerat, profectum esse: Cæsarem postero die in oppidum introisse, concionatū esse, inde Romam contendisse: uelle ante Cal. esse ad Vrbem, & paucos dies ibi commorari, deinde in Hispanias profici sci. nobis non alienum uisum est, quoniam de aduentu Cæsaris pro certo habebamus, pueros tuos ad te remittere, ut id tu quamprimum scires. Mandata tua nobis curæ sunt, eaq́; , ut tēpus postularit, agemus. Trebatius Scæuola facit, ut antecedat. Epistola conscripta nunciatum est nobis, Cæsarem ad VIII. Cal. Capuæ, ad VII. Sinuesse. hoc pro certo putamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM, quid scriberem ad te, nihil haberem, tamē, ne quem diem intermitterem, has dedi literas. Ad VII. Cal. Cæsarem Sinuessæ mansurum nunciabant. ab eo mihi literæ redditæ sunt ad VII. Cal. quibus iam opes meas, non, ut in superioribus literis, opem expectat. cū eius clementiam Corfiniensem illam per literas collaudauissem, rescripsit hoc exemplo. Cæsar Imp. Ciceroni Imp. S. Recte augurarис de me (bene enim tibi cognitus sum) nihil à me abesse longius crudelitate. atque ego cū ex ipsa re magnam capio uoluptatē: tum meū factum probari abs te, triumpho, & gaudeo. neq; illud me mouet, ꝙ ij, qui à me dimissi sunt, discessisse dicuntur, ut mihi rursus bellum inferrent, nihil enim malo, quàm & me mei similem esse, & illos sui. Tu uelim

mihi ad Vrbem præsto sis, ut tuis consilijs, atque opibus, ut consueui, in omnibus rebus utar. Dolabella tuo nihil scito mihi esse iucundius. hanc adeo habebo gratiam illi: neque enim aliter facere poterit: tanta eius humanitas, is sensus, ea in me est beneuolentia. Vale.

CICERO ATTICO S.

TREBATIVM VI. Cal. quo die has literas dedi, expectabã. ex eius nuncio, Matijq; literis meditabor, quo modo cum illo loquar. ò tempus miserum. nec dubito, quin à me contendat, ad Vrbem ueniam: senatum enim Cal. uelle se frequẽtem adesse, etiam Formijs proscribi iussit. ergo ei negandum est? sed quid præripi? statim ad te perscribam omnia. ex illius sermone statuam, Arpinum ne mihi eundum sit, an quò aliò. Volo Ciceroni meo togam puram dare, istic puto. tu quæso cogita, quid deinde: nam me hebetem molestiæ reddiderunt. À Curio, uelim scire, ecquid ad te scriptum sit de Tirone: ad me enim ipse Tiro ita scripsit, ut uerear, quid agat. qui autem ueniunt inde, id modo nunciant. sanè in magnis curis etiam hæc me solicitant. in hac enim fortuna perutilis eius & opera, & fidelitas esset.

CICERO ATTICO S.

VTRVNQVE ex tuo consilio: nam & oratio fuit ea nostra, ut bene potius ille de nobis existimaret, quàm gratias ageret, et in eo mãs mus, ne ad Vrbẽ. illa

fefellerũt, facilem quòd putaramus: nihil uidi minus. damnari se nostro iudicio: tardiores fore reliquos, si in his non ueniremus, dicere. ego, dissimilem illorũ esse causam. cum multa: ueni igitur, & age de pace. meo ne, inquam, arbitratu? an tibi, inquit, ego præscribam? sic, inquam, agam, senatui non placere in Hispanias iri, nec exercitus in Græciam transportari: multaq; inquã de Cneo deplorabo. tum ille, ego uero ista dici nolo. ita putabam, inquam. sed ego eo nolo adesse, quòd aut sic mihi dicẽdum est, multaq;, quæ nullo modo possem silere, si adessem: aut non ueniendum. summa fuit, ut ille quasi exitum quærens, ut deliberarem. non fuit negandum. ita discessimus. credo igitur hunc me non amare. at ego me amaui; quod mihi iam pridem usu non uenit. reliqua ò Dij, qui comitatus, quæ, ut tu soles, dicere, νεκυα. in qua erat Eros Celeri. ò rem perditam, ò copias desperatas. quid? Seruij filius. quot in his castris fuerunt, quibus Pompeius circunsideretur? sex legiones. multum uigilat, audet. nullum uideo finem mali. nunc certe promenda tibi sunt consilia. hoc fuerat extremũ. illa tamẽ κατακλὶς illius est odiosa, quàm penè præterij: si sibi consilijs nostris uti non liceret, usurum quorum posset, ad omniaq; esse descẽsurum. uidisti igitur uirũ, ut scripseras? ingemuisti? certe. credo, reliqua. quid? continuo ipse in Puteolanũ, ego Arpinum. inde expecto quidem ΛΑΛΤΕCAN illam tuam. tu (malum) inquies, actum ne agas. etiam illum ipsum, quem sequimur, multa fefellerunt. sed ego tuas literas expecto: nihil est enim iam, ut antea, VIDEAMVS HOC QVORSVM

EVADAT. extremũ fuit de congressu nostro. quo quidem non dubito quin istum offenderim. eo maturius agendum est. amabo te epistolam, & πολιτικὴν ualde tuas literas nunc expecto. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO meo Ciceroni, quoniam Roma caremus, Arpini potissimum togam purã dedi: idq; municipibus nostris fuit gratum. etsi omneis, & illos, & quà iter feci, mœstos, afflictosq; uidi: tam tristis, & tam atrox est ἀναθεώρησις huius ingentis mali. delectus habetur. in hyberna deducuntur. ea, quæ, etiam cum à bonis uiris, cum iusto in bello, cum modeste fiunt, tamen ipsa per se molesta sunt; quàm censes acerba nunc esse, cum à perditis, in ciuili nefario bello, petulantissime fiant? caue aũt putes quẽquam hominẽ in Italia turpẽ esse, qui hinc absit. uidi ipse Formijs uniuersos: neque mehercule unquã homines putaui, & noram omneis, sed nunquam uno loco uideram. pergamus igitur quò placet, & nostra omnia relinquamus. proficiscamur ad eum, cui gratior noster aduẽtus erit, quàm si unà fuissemus: tum enim eramus in maxima spe; nunc, ego quidem, in nulla. nec præter me quisquã Italia cessit, nisi qui hunc inimicũ sibi putaret. nec mehercule hoc facio Reip. causa, quã funditus deletã puto, sed ne quis me putet ingratum in eum, qui me leuauit ijs incõmodis, quibus idem affecerat: et simul quòd ea, quæ fiunt, aut quæ certe futura sunt, uidere non potero. etiam equidem S. C. facta quædam iam puto, utinam in Vol-

catij sententiam. sed quid refert? est enim una sententia omnium. sed erit immitissimus Seruius, qui filium misit ad affligendum Cn. Pompeium, aut certe capiendum, cum Pontio Titiniano. etsi hic quidem timoris causa, ille uero? sed stomachari desinamus, & aliquando sententiam terminemus, ut nihil noui, nisi id, quod minimum uellem spiritum reliquum esse. Nos, quoniam superum mare obsidetur, infero nauigabimus: et, si Puteolis erit difficile, Crotonem petemus, aut Thurios; & boni ciues, amantes patriæ, mare infestum habebimus. aliam rationem huius belli gerendi nullam uideo. in Aegyptum nos abdimus. exercitu pares esse nō possumus. pacis fides nulla est. sed hæc satis deplorata sunt. Tu uelim literas Cephalioni des de omnibus rebus actis, denique etiam de sermonibus hominum; nisi planè obmutuerunt. ego tuis cōsilijs usus sum, maxime quòd & grauitatem in congressu nostro tenui, quam debui, &, ad Vrbem ut non accederem, perseueraui. quod superest, scribe quæso quam accuratissime (iam enim extrema sunt) quid placeat, quid censeas: etsi iam nulla dubitatio est: tamen, si quid, uel potius quidquid ueniet in mentem, scribas uelim. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER X.

CICERO ATTICO S.

TERTIO Non. cum in Laterium fratris uenissem, accepi literas, & paulũ respiraui: quod post has ruinas mihi nõ acciderat: per enim magni æstimo, tibi firmitudinẽ animi nostri, et factũ nostrum probari: Sexto enim nostro quòd scribis probari, ita lætor, ut me quasi patris eius, cui semper uni tribui plurimum, iudicio comprobari putẽ: qui mihi, quod sæpe soleo recordari, dixit olim Nonis illis Decembribus, cum ego, Sexte, quidnã ergo? Μὴ μὰν, inquit ille, ἀσπουδεί γε καὶ ἀκλειῶς ἀπολοίμην, Ἀλλὰ μέγα ῥέξας τι καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι. eius igitur mihi uiuit auctoritas, & simillimus eius filius eodem est apud me pondere, quo fuit ille: quem saluere uelim iubeas plurimum. tu tuũ consiliũ etsi non in lõgum tẽpus differs (iam enim illũ emptũ pacificatorẽ perorasse puto, iam actũ aliquid esse in cõsensu senatorũ) tamẽ suspensum me detines, sed eo minus, quòd nõ dubito, quid nobis agẽdũ putes: quid. n. Flauio legionẽ, & Siciliam dari scribis, & id iam fieri? quæ tu scelera partim parari, & iam cogitari, partim ex tempore futura censes? ego uero Solonis popularis tui, &, ut puto, etiam mei, legem negligam, qui capite sanxit, si qui in seditione non alterutrius partis fuisset: nisi tu aliter censes: & hinc

abero, & filij: sed alterum mihi est certius: nec præripiam tamen, expectabo tuum consilium, et eas literas, nisi alias iam dedisti, quas, scripsi, ut Cephalioni dares.

Quod scribis, non quo alicunde audieris, sed te ipsum putare, me attractum iri, si de pace agatur: mihi omnino nō uenit in mētē, quæ possit actio eē de pace, cū illi certissimū sit, si possit expoliare exercitu, & prouincia Pompeium: nisi forte iste summarius ei potest persuadere, ut, dū oratores eant, & redeant, quiescat. nihil uideo, quod sperem, aut quod iam putē fieri posse. sed tamen hominis hoc ipsum probi est, et magnum τῶν πολιτικωτάτων σκεμμάτων, ut ueniendum ne sit in cōsiliū tyrāni, si is aliqua de re bona deliberaturus sit. quare, si quid eiusmodi euenerit, ut accersamur: quod equidem non curo: quid enim essem de pace dicturus, dixi; ipse ualde repudiauit: sed tamen si quid acciderit, quid censeas mihi faciendum, utique scribito: nihil enim mihi adhuc accidit, quod maioris consilij esset. Trebatij, boni uiri, et ciuis, uerbis te gaudeo delectatū: tuaq; ista crebra ἐκφώνησις ὕπερευ, me sola adhuc delectauit. Literas tuas uehementer expecto, quas quidem credo iam datas esse. Tu cum Sexto seruasti grauitatem eandem, quā mihi præcipis. Celer tuus disertus magis est, quàm sapiens. De iuuenibus, quæ ex Tullia audisti, uera sunt. M. Antonij istud, quod scribis, non mihi uidetur tam re esse triste, quàm uerbo, hæc est ἄλη, in qua nunc sumus, mortis instar: aut enim mihi libere inter malos πολιτευτέον fuit, aut uel periculose cum bonis: aut nos temeritatē bonorū sequamur, aut audaciam improborum insectemur. utrunq; pe=

riculoſum eſt . at hoc , quod agimus , & turpe , nec tamen tutum . iſtum, qui filium Brunduſium de pace miſit (de pace idem ſentio,quod tu; ſimulationem eſſe apertam,parari autẽ bellum accerrime) me legatũ iri non arbitror,cuius adhuc,ut optaui,mentio facta nulla ſit . eo minus habeo neceſſe ſcribere,aut etiam cogitare,quid ſim facturus, ſi acciderit, ut legarer . Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO *cũ accepiſſem tuas literas* Non. Apr. *quas* Cephalio *attulerat,eſſemq́; Minturnis poſtridie mãſurus, & inde protinus : ſuſtinui me in* Arcano *fratris,ut,dũ aliquid certius afferretur,occultiore in loco eſſemus,agerenturq́; nihilo minus quæ ſine nobis agi poſſunt.*
* MMTEYCA *iam adeſt , & animus ardet : nec eſt quidquam,quò,& quà . ſed hæc noſtra erit cura , & peritorum . tu tamen,quoad poteris , ut adhuc feciſti, nos conſilijs iuuabis . res ſunt inexplicabiles . fortunæ ſunt committenda omnia. ſine ſpe conamur ulla . melius ſi quid acciderit , mirabimur .* Dionyſium *nolim ad me profectum : de quo ad me* Tullia *mea ſcripſit: ſed & tempus alienum eſt, & homini non amico noſtra incommoda, tanta præſertim, ſpectaculo eſſe nollem : cui te meo nomine inimicum eſſe nolo .* Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM,*quid ſcriberẽ,planè nihil haberẽ;hæc autem reliqua eẽnt,quæ ſcire cuperẽ,profectus ne eẽt, quo in*

ſtatu Vrbem reliquiſſet, in ipſa Italia quē cuique regio
ni, aut negotio præfeciſſet, & qui eſſent ad Pompeiū,
& ad Conſules ex S. C. de pace legati: ut igitur hæc
ſcirem, dedita opera has ad te literas miſi. feceris igi-
tur commode, mihiq; gratum, ſi me de his rebus, & ſi
quid erit aliud, quod ſcire opus ſit, feceris certiorem.
ego in Arcano operior, dum iſta cognoſco. Ad VII.
Id. Alteram tibi eodem die hanc epiſtolam dictaui, &
pridie dederam mea manu longiorem. Viſum te a-
iunt in Regia: nec reprehendo, quippe cū ipſe iſtam re-
prehenſionem non fugerim. ſed expecto tuas literas: ne
que iam ſanè uideo, quid expectem: ſed tamen, etiam
ſi nihil erit, id ipſum ad me uelim ſcribas. Cæſar mi
hi ignoſcit per literas, quòd non uenerim, ſeſeq; in opti
mam partem id accipere dicit. facile patior, quod ſcri
bit, ſecum Tullium, & Seruium queſtos eſſe, quia non
idem ſibi, quod mihi, remiſiſſet. homines ridiculos,
qui cum filios miſiſſent ad Cn. Pompeium circunſiden-
dum, ipſi in ſenatum uenire dubitarent. ſed tamē exē
plum miſi ad te Cæſaris literarum. Vale.

CICERO ATTICO S.

MVLTAS à te accepi epiſtolas eodē die, omneis
diligenter ſcriptas, eā uero, quæ uoluminis inſtar erat,
ſæpe legēdam, ſicuti facio: in qua nō fruſtra laborē ſu-
ſcepiſti: mihi quidem pergratum feciſti. quare, ut id
quoad licebit, ideſt quoad ſcies ubi ſumus, quam ſæpiſſi
me facias, te uehementer rogo. at deplorandi qui-
dem, quod quotidie facimus, ſit iam nobis aut finis o-
mnino, ſi poteſt, aut moderatio quædam, quod profecto

potest: nō enim, quam dignitatem, quos honores, quem uitæ statum amiserim, cogit, sed quid consecutus sim, quid præstiterim, qua in laude uixerim, his denique in malis quid intersit inter me, & istos, quos propter omnia amisimus, hi sunt, qui, nisi me ciuitate expulissent, obtinere se nō posse putarunt licentiam cupiditatum suarum: quorum societas, & sceleratæ consensionis fides quò eruperit, uides: alter ardet furore, & scelere, nec remittit aliquid, sed in dies ingrauescit: modo Italia expulit: nunc alia ex parte persequi, ex alia prouincia spoliare conatur: nec iam recusat, sed quodā modo postulat, ut, quemadmodum est, sic etiam appelletur tyrannus. alter, is, qui nos sibi quondam ad pedes stratos ne subleuabat quidem, qui se nihil contra huius uoluntatem aiebat facere posse, elapsus è soceri manibus, ac ferro, bellum terra, et mari comparat, non iniustum ille quidem, sed tum pium, tum etiam necessariū, suis tamē ciuibus exitiabile, nisi uicerit; calamitosum etiā, si uicerit. horum ego summorum imperatorū non modo res gestas non antepono meis, sed ne fortunam quidem ipsam, qua illi florentissima, nos duriore cōflictati uidemur: quis enim potest aut deserta per se patria, aut oppressa beatus esse? & si, ut nos à te admonemur, recte in illis libris diximus, nihil esse bonum, nisi quod honestum; nihil malum, nisi quod turpe sit: certe uterque istorum est miserrimus, quorū utrique semper patriæ salus, & dignitas posterior sua dominatione, & domesticis commodis fuit. præclara igitur conscientia sustentor, cum cogito me de Rep. aut meruisse optime, cum potuerim, aut certe nunquā, nisi diuine,

cogitasse, eáq; ipsa tempestate euersam esse remp. quã ego XIIII. annis ante prospexerim. hac igitur cõsciẽtia comite proficiscar, magno equidem cum dolore, nec tam id propter me, aut propter fratrem meum, quorum iam acta ætas; quàm propter pueros, quibus interdum uidemur præstare etiam remp. debuisse: quorum quidem alter nõ tam, quia maiore pietate est, me mirabiliter excruciat, alter (ò rem miseram, nihil enim mihi accidit in omni uita acerbius) indulgentia uidelicet nostra deprauatus, eò progressus est, quò non audeo dicere: & expecto tuas literas: scripsisti enim te scripturum esse plurima, cum ipsum uidisses. omne meum obsequium in illum fuit cum multa seueritate: neque unum eius, nec paruum, sed multa magna delicta cõpressi. patris autem lenitas amãda potius ab illo, quàm tam crudeliter negligẽda. nam literas eius ad Cæsarem missas ita grauiter tulimus, ut te quidem celaremus. sed ipsius uidemus uitam insuauem reddidisse. hoc uero eius iter, simulatioq; pietatis qualis fuerit, non audeo dicere. tantum scio, post Hircium cõuentum, accersitum ab Cæsare: cum eo de meo animo ab suis rationibus alienissimo, & consilio relinquendi Italiam. & hæc ipsa timide: sed nulla nostra culpa est: natura me tuenda est. hæc Curionem, hæc Hortẽsij filiũ, non patrũ culpa, corrupit. iacet in mœrore meus frater, neque tã de sua uita, quàm de mea metuit. huic tu, huic tu malo affer consolationes, si ullas potes, maxime quidem illam uelim, ea, quæ ad nos delata sint, aut falsa esse, aut minora: quæ si uera sint, quid futurum sit in hac fuga, nescio: nam si haberemus remp. consilium mihi

non deesset nec ad seueritatem, nec ad indulgentiam. hæc siue iracundia, siue dolore, siue metu permotus, grauius scripsi, quàm aut tuus in illũ amor, aut meus postulabat. si uera sunt, ignosces: si falsa, me libente eripies mihi hunc errorem. quoquo modo uero se res habeat, nihil assignabis nec patruo, nec patri. Cum hæc scripsissem, à Curione mihi nunciatum est, eum ad me uenire: uenerat enim is in Cumanum uesperi pridie, id est Idibus. si quid eius igitur sermo eiusmodi attulerit, quod ad te scribẽdum sit, id in literis adiungã.

Præterijt uillam meam Curio, iussitq; mihi nunciari, mox se uenturum: curritq; Puteolos, ut ibi concionaretur. concionatus est: redijt: fuit ad me sanè diu. ò rem fœdam. nosti hominem: nihil occultauit, in primis nihil esse certius, quàm ut omnes, qui lege Pompeia condemnati essent, restituerentur; itaque se in Sicilia eorum opera usurũ. de Hispanijs, non dubitabat, quin Cæsari essent: inde ipsum cum exercitu, ubicunque Pompeius esset: eius interitu finem belli fore: propius factum esse nihil, eum planè iracundia elatum, uoluisse occidi Metellum Tribunum pl. quod si esset factum, cædem magnam futuram esse: permultos hortatores esse cædis, ipsum autem non uoluntate, aut natura nõ esse crudelem, sed quòd putaret popularem esse clemẽtiam: quòd si populi studium amisisset, crudelem fore: eumq; perturbatum, quòd intelligeret, se apud ipsam plebem offendisse de ærario: itaque ei cum certissimũ fuisset, ante, quàm proficisceretur, concionẽ habere, ausum non esse, uehementerq; animo perturbato profectum. cum autem ex eo quærerem, quid uideret, quòd

exemplum, quam rempub. planè fatebatur nullā ſpem
reliquam: Pompeij claſſem timebat: quæ ſi eſſet, ſe
de Sicilia abiturum. quid iſti, inquam, ſex tui faſces?
ſi ab ſenatu, cur laureati? ſi ab ipſo, cur ſex? cupi-
ui, inquit, ex S. C. ſurrepto: nam aliter non poterat.
at ille impendio nunc magis odit ſenatum. à me, in-
quit, omnia proficiſcentur. ſex autem, quia duode-
cim nolui: nam licebat. tum ego, quàm uellem, in-
quam, petijſſe ab eo, quod audio Philippum impetraſ-
ſe: ſed ueritus ſum, quia ille à me nihil impetrabat.
libenter, inquit, tibi conceſſiſſet. uerum puta te im-
petraſſe: ego enim ad eum ſcribam, ut tu ipſe uoles,
de ea re nos inter nos locutos. quid autem illius inter-
eſt, quoniam in ſenatum non uenis, ubi ſis? quin nunc
ipſum minime offendiſſes, eius cā ſi in Italia non fuiſ-
ſes. atque ego, me receſſum, & ſolitudinem quærere,
maxime quòd lictores haberem. laudabat conſilium.
quid ergo, inquam? nam mihi curſus in Græciam per
tuam prouinciam eſt, quoniam ad mare ſuperum mi-
lites ſunt. quid mihi, inquit, optatius? hoc loco mul-
ta perliberaliter. ergo hoc quidem eſt uerum profecto,
ut non modo tuto, uerum etiam palàm nauigaremus.
reliqua in poſterum diem diſtulit: ex quibus ſcribam
ad te, ſi quid erit epiſtola dignum. ſunt autem, quæ
prӕterij, interregnum ne eſſet expectaturus, an quo
modo dixerim? ad ſe ille quidem deferri Conſulatum,
ſed ſe nolle in proximum annum. & alia ſunt, quæ
exquiram. iurabat ad ſummam, quod nullo nego-
tio faceret, amiciſſimum mihi Cæſarem. eſſe debet:
quid enim, inquam, ſcripſit ad me Dolabella? dico,

quid? affirmabat, cum ſcripſiſſet, quod me cuperet ad Vrbem uenire, illum quidem gratias agere maximas, & non modo probare, ſed etiam gaudere. quid quæ- * ris? atque iubebat: eſt enim ſuſpicio illa domeſtici mali, et ſermonis Hirciani. quàm cupio illũ dignũ eſſe nobis, & quàm ipſe me inuito, quæ pro illo ſit ſuſpicandum. ſed opus fuit Hircio conuento. eſt profecto neſcio quid. ſed uelim quàm minimo. & tamẽ eũ nondum rediſſe miramur. ſed hæc uidebimus. Tu Oppios Terentiæ dabis: iam enim Vrbis unum periculum eſt. me tamẽ conſilio iuua, pedibus ne Rhegyum, an hinc ſtatim in nauem. cæterum, quoniam commoror, ego ad te ſtatim habebo, quod ſcribam, ſimul ut uidero Curionem. De Tirone cura quæſo, quod facis, ut ſciã, quid is agat.

De tota mea cogitatione ſcripſi ad te antea ſatis, ut mihi uiſus ſum, diligenter. de die nihil ſanè poteſt ſcribi certi præter hoc, non ante lunam nouam. Curionis ſermo poſtridie eandem habuit ferè ſummam, niſi quòd apertius ſignificauit, ſe harum rerum exitum nõ uidere. Quod mihi mandas de quodam regendo, ἀρκαδίαν: tamen nihil pretermittam: atq; utinam tu: ſed modeſtior non ero. Epiſtolam ad Veſtorium ſtatim de Tullia: ac ualde requirere ſolebat. Cõmodius tecum Vectenus eſt locutus, quàm ad me ſcripſerat. ſed mirari ſatis hominis negligentiam non queo: cum enim mihi Philotimus dixiſſet, HS L emere de Canuleio diuerſorium illud poſſe, minoris etiam empturum, ſi Vectenũ rogaſſem; rogaui, ut, ſi quid poſſet, ex ea ſumma detraheret: promiſit: ad me nuper, ſe HS XXX emiſſe, ut ſcriberẽ cui uellẽ addici: diẽ pecuniæ Id. Nou. eſſe. reſcripſi

ei stomachosius, cum ioco tamen familiari, nunc quoniam agit liberaliter, nihil accuso hominem, scripsiq; ad eum, me à te certiorem esse factum. Tu de tuo itinere quid, & quando cogites, uelim me certiorem facias. ad XV. Cal, Maij. Vale.

CICERO ATTICO S.

ME ADHVC nihil præter tempestatem moratur. astute nihil sum acturus. fiat in Hispania quidlibet: et tamen retice. meas cogitationes omneis explicaui tibi superioribus literis. quocirca hæ sunt breues: et tamen quia festinabā, eramq; occupatior de Quinto fratre: ita me quidem sedulo; sed nosti reliqua. Quod dein me mones, et amice, et prudēter mones: sed erunt omnia facilia, si ab uno illo cauero. magnum opus est. mirabilia multa. nihil simplex, nihil syncerum uellem, suscepisses iuuenem regendum: pater enim nimis indulgens quidquid ego astrinxi, relaxat. si sine illo possem, regerem; quod tu potes: sed ignosco. magnum inquam opus est. Pompeium pro certo habemus per Illyricum proficisci in Galliam. ego nunc, quà, & quò, uidebo. ego uero Apuliam, & Sipontinū, & tergiuersationem istam probo, nec tuam rationem eandē esse duco, quam meam: non quin in repub. rectum idem sit utriq; nostrum: sed ea nō agitur: regnandi contentio est, in qua pulsus est modestior Rex, & probior, et integrior, et is, qui nisi uincit, nomen populi R. deleatur necesse est: sin autem uincit, Sullano more, exemploq; uincet. ergo hac in contentione neutrum tibi palàm sentiendum, &

tempori seruiendum est. mea causa autem alia est, q̃ beneficio uinctus, ingratus esse non possum: nec tamen in acie, sed Melitæ, aut alio in loco, siue in oppidulo futurum puto. nihil, inquies, iuuas eum, in quem ingratus esse non uis? immo minus fortasse uoluisset. sed de hoc uidebimus. exeamus modo: quod ut meliore tempore possimus, facit Adriatico mari Dolabella, freto Siciliensi Curio. iniecta autem mihi spes quædam est, uelle mecum Ser. Sulpitium colloqui. ad eum misi Philotimum cum literis. si uir esse uolet, præclara συνοδία. sin autem, erimus nos, qui solemus. Curio mecum uixit, iacere Cæsarem putans offensione populari, Siciliæq; diffidens, si Pompeius nauigare cœpisset. Quintum puerum accepi uehementer. auaritiam uideo fuisse, & spem magni congiarij. magnum hoc malum est: sed scelus illud, quod timueramus, spero nullum fuisse. hoc autem uitium puto te existimare non nostra indulgẽtia, sed à natura profectum. quem tamen nos disciplina regimus. De Oppijs Veliensibus quid placeat, cum Philotimo uidebis. Epeirum nostram putabimus. sed alios cursus uidebamur habituri. Vale.

CICERO ATTICO S.

ET RES ipsa monebat, & tu ostenderas, & ego uidebam, de ijs rebus, quas intercipi periculosum esset, finem inter nos scribendi fieri tempus esse, sed cũ ad me sæpe mea Tullia scribat, orans, ut, quid in Hispania geratur, expectem, & semper ascribat idem uideri tibi,

idq; ipse etiam ex tuis literis intellexerim: non puto esse alienum, me ad te, quid de ea re sentiam. scribere. Consilium istud tunc esset prudens; ut mihi uidetur, si nostras rationes ad Hispaniensem casum accommodaturi essemus: quod fieri dicitis oportere: necesse est enim aut, id quod maxime uelim, pelli istum ab Hispania, aut trahi ad bellum, aut istum, ut confidere uidetur, apprehendere Hispanias. si pelletur: quàm gratus, aut quàm honestus tum erit ad Pompeium noster aduentus: cum ipsum Curionem ad eum transiturum putem? si trahitur bellum: quid expectem, aut quandiu? relinquitur, ut, si uincimur in Hispania, quiescamus. id ego contra puto: istum enim uictorem magis relinquendum puto, quàm uictum, & dubitantem magis, quàm fidentem suis rebus: nam cædem uideo, si uicerit, & impetum in priuatorum pecunias, & exulum reditum, & tabulas nouas, & turpissimorum honores, & regnum non modo Romano homini, sed ne Persæ quidem cuiquam tolerabile. tacita esse poterit in id dignitas nostra? pati poterunt oculi me cum Gabinio sententiam dicere? & quidem illum rogari prius? præsto esse clientem tuum Chlœlium, Catuli Plaguleium, cæteros? sed cur inimicos colligo? qui meos necessarios, à me defensos, nec uidere in curia sine dolore, nec uersari inter eos sine dedecore potero. quòd si ne id quidẽ est exploratum, fore, ut mihi liceat, (scribunt enim ad me amici eius, me illi nullo modo satisfecisse, quòd in senatum non uenerim) tamen ne dubitemus, an ei nos etiam cũ periculo uenditemus, quicum coniuncti ne cum præmio quidem uoluimus esse? de=

inde hoc uide, non esse iudicium de tota contentione in Hispanijs: nisi forte his amissis arma Pompeium abiecturum putas, cuius omne consilium Themistocleum est: existimat enim, qui mare teneat, eum necesse rerum potiri. itaque qui nunquam egit, ut Hispaniæ per se tenerentur, naualis apparatus ei semper antiquissima cura fuit. nauigabit igitur, cum erit tempus, maximis classibus, & ad Italiam accedet, in qua nos sedentes quid erimus? nam medios esse iam non licebit. classibus aduersabimur igitur? quod malum maius scilicet tantum? denique quid turpius? Annibal hic in absentis solus tuli scelus: eiusdem cum Pompeio, & cum reliquis principibus non feram? quòd si iam misso officio periculi ratio habenda est: ab illis est periculum, si peccaro; ab hoc, si recte fecero: nec ullum in his malis consilium periculo uacuum inueniri potest: ut non sit dubium, quin cũ periculo fugiamus, quod fugeremus etiam cum salute. non simul cum Pompeio mare transierimus: omnino non potuimus: extat ratio dierum: sed tamen (fateamur enim, quod est: ne condamus quidem, ut possumus) fefellit ea res, quæ fortasse non debuit, sed fefellit: pacem putaui fore, quæ si esset, iratum mihi Cæsarem esse, cum idem amicus esset Pompeio, nolui: senseram enim, quàm ijdem essent. hoc ueritus in hanc tarditatem incidi: sed assequar omnia, si propero; si cunctor, amitto. & tamen mi Attice auguria quoque me incitant quadã spe nõ dubia, nõ hæc collegij nostri ab Appio, sed illa Platonis de tyrannis: nullo enim modo posse uideo stare istum diutius, quin ipse er se etiam languentibus nobis, concidat, quippe qui

* florentis, ac nouos, ut uti diebus ipſi illi egenti, ac perditæ multitudini in odium acerbiſſimum uenerit, qui duarum rerum ſimulationem tam cito amiſerit, manſuetudinis in Metello, diuitiarum in ærario. iam quibus utatur uel ſocijs, uel miniſtris, ſi ij prouincias, ſi Remp. regent quorum nemo duos menſes potuit patrimonium ſuum gubernare? non ſunt omnia colligenda: quæ tu acutiſſime proſpicis. ſed tamen ea pone ante oculos, iam intelliges id regnũ uix ſemeſtre eſſe poſſe. quod ſi me fefellerit, feram, ſicut multi præclariſſimi homines in Rep. excellentes tulerunt: niſi forte me
* Sardanapali uice in ſuo lectulo mori malle conſueris, quàm exilio Themiſtocleo: qui cum fuiſſet, ut ait Thucydides, τῶν τε παραχρῆμα δι' ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμων, καὶ τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστὴς, tamen incidit in eos caſus, quos uitaſſet. ſi eum nihil fefelliſſet. etſi is erat (ut ait idem) qui τό τε ἄμεινον ἢ χεῖρον ἐν τῷ ἀφανεῖ ἔτι προεώρα μάλιστα: tamen non uidit, nec quo modo Lacedæmoniorum, nec quo modo ſuorum ciuium inuidiã effugeret, nec quid Artaxerxi polliceretur. non fuiſſet & illa nox tam acerba Africano ſapientiſſimo uiro, non tam dirus ille dies Sullanus calidiſſimo uiro C. Mario, ſi nihil utrũque eorum fefelliſſet. nos tamen hoc confirmamus illo augurio, quo diximus: nec fallit, nec aliter accidet. corruat iſte, neceſſe eſt, aut per aduerſarios, aut ipſe per ſe, qui quidem ſibi eſt aduerſarius unus acerrimus. id ſpero uiuis nobis fore. quanquã tempus eſt nos de illa perpetua iam, non de hac exigua uita cogitare. ſin quid acciderit maturius, haud ſanè mea multũ in-

terfuerit, utrum factum uideam, an futurum esse multo ante uiderim. quæ cum ita sint, non est committendum, ut ijs pareã, quos cõtra me senatus, ne quid Resp. detrimenti acciperet, armauit. Tibi sunt omnia cõmendata: quæ cõmendationis meæ pro tuo in nos amore non indigent. ne hercule quidem reperio, quid scribam: sedeo enim πλουδοκῶν: etsi nihil unquam tam fuit scribendum, quàm nihil mihi unquã ex plurimis tuis iucunditatibus gratius accidisse, quàm ꝙ meam Tulliam suauissime, diligentissimeq; coluisti. ualde eo ipsa delectata est, ego autem non minus. cuius quidẽ uirtus mirifica. quo modo illa fert publicam cladem? quo modo domesticas tricas? quantus autem animus in discessu nostro? ςοργῆς sit summa σύντηξις: tamen nos recte facere, & bene audire uult. sed hac super re nimis, ne meam ipse συμπάθειαν euocem. tu, si quid de Hispanijs certius, etsi quid aliud, dum absumus, scribes: & ego fortasse discedens dabo ad te aliquid, eo etiam magis, ꝙ Tullia te non putabat ex Italia hoc tempore. cum Antonio item est agendum, ut cum Curione Melitæ me uelit esse: huic bello nolle interesse. eo uelim tã facili uti possem, & tam bono in me, quã Curio. is ad Missenũ VI. Non. uenturus dicebatur, id est hodie. sed præmisit mihi odiosas literas hoc exemplo.

Antonius Trib. pl. Propr. Ciceroni Imp. S.

NISI te ualde amarẽ, & multo quidẽ plus, quã putas, non extimuissem rumorẽ, qui de te prolatus est, cũ præsertim falsum esse existimarẽ: sed quia te nimio

plus diligo, nõ possum dissimulare, mihi famã quoque, quãuis sit falsa, magni esse. te iturum trans mare, credere non possum, cum tanti facias Dolabellã, & Tulliam tuã, fœminã lectissimã, tantiq; ab omnibus nobis fias, quibus mehercule dignitas, amplitudoq; tua penè carior est, quàm tibi ipsi. sed tamen non sum arbitratus esse amici, nõ commoueri etiam improborum sermone. eo feci studiosius, q̃ iudicabam duriores parteis mihi impositas esse ab offensione nostra, quæ magis à ζυλοτηπία mea, quàm ab iniuria tua nata est: sic enim uolo te tibi persuadere, mihi neminem esse cariorem te, excepto Cæsare; meq; illud unà iudicare, Cæsarem maxime in suis M. Ciceronem reponere. quare mi Cicero te rogo, ut tibi omnia integra serues, eius fidem improbes, qui tibi, ut beneficium daret, prius iniuriam fecit: contra, eum ne profugias, qui te, etsi non amabit (quod accidere nõ potest) tamẽ saluum, amplissimumq; esse cupiet. dedita opera ad te Calpurnium familiarissimum meũ misi, ut mihi magnæ curæ tuam uitam, ac dignitatem esse scires. Eodem die à Cæsare Philotimus literas attulit hoc exemplo.

Cæsar Imp. M. Ciceroni Imp. S.

ETSI te nihil temere, nihil imprudenter factur̃u iudicarã: tamen permotus hominum fama, scribẽdũ ad te existimaui, et pro nostra beneuolẽtia petendũ, ne quò progredereris inclinata iã re, qua integra etiã progrediẽdũ tibi nõ existimasses: nãq; et amicitiæ grauiorẽ iniuriã feceris, & tibi minus cõmode cõsulueris, si nõ for=

tunæ obſecutus uidebere; omnia enim ſecundiſſima nobis,aduerſiſſima illis accidiſſe uidentur: nec cauſam ſecutus; eadem enim tum fuit, cum ab eorum conſilijs abeſſe iudicaſti: ſed meum aliquod factum condemnaſſe: quo mihi grauius abs te nil accidere poteſt. quod ne facias, pro iure noſtræ amicitiæ à te peto. poſtremo quid uiro bono, & quieto, & bono ciui magis conuenit, quàm abeſſe à ciuilibus controuersijs? quod nonnulli cum probarent, periculi cauſa ſequi non potuerunt. tu explorato & uitæ meæ teſtimonio, & amicitiæ iudicio, neque tutius, neque honeſtius reperies quidquam, quàm ab omni contentione abeſſe. XV. Cal. Maij, ex itinere. Vale.

CICERO ATTICO S.

ADVENTVS Philotimi (at cuius hominis, quàm inſulſi, & quã ſæpe pro Pompeio mentientis) exanimauit omneis, qui mecũ erant: nã ipſe obdurui. dubitauit noſtrum nemo, quin Cæſar itinera repreſſiſſet, (uolare dicitur) Petreius cum Afranio coniunxiſſet. nihil affert eiuſmodi. quid quæris? etiam illud erat per ſuaſum, Pompeium cum magnis copijs iter in Germaniam per Illyricum feciſſe: id enim αὐθεντικῶς nunciabatur. Melitam igitur opinor capeſſemus, dum, quod in Hiſpania: quod quidem propemodum uideor ex Cæſaris literis ipſius uolũtate facere poſſe, qui negat neq; honeſtius, neque tutius mihi, quidquam eſſe, quàm ab omni cõtentione abeſſe. dices, ubi ille ergo tuus animus, quem proximis literis? adeſt, & idem eſt: ſed utinam

meo solum capite decernerem: lacrymæ meorū me interdum molliunt, precantium, ut de Hispanijs expectemus. M. Celij quidem epistolam scriptam miserabiliter, quæ hoc idem obsecraret, ut expectarem, ne fortunas meas, ne unicā filiam, ne meos omneis tam temere proderem, non sine magno fletu legerunt pueri nostri. etsi meus quidem est fortior, eoq; ipso uehementius cōmouet, nec quidquam nisi de dignatione laborat. Melitā igitur, deinde quod uidebitur. tu tamen etiā nunc mihi aliquid literarum, & maxime si quid ab Afranio. ego, si cum Antonio locutus ero, scribam ad te, quid actum sit: ero tamen in credendo, ut mones, cautus. nam occultandi ratio tum difficilis, tum etiam periculosa est. Seruiū expecto ad Nonas, & adijcit à Posthumia & Seruij filij. Quartanam leuiorem esse gaudeo. misi ad te Celij etiam literarum exemplū. Vale.

Celius M. Ciceroni Imp. S.

EXANIMATVS tuis literis, quibus te nihil, nisi triste, cogitare ostendisti, neq;, id quod esset, perscripsisti, neq; non tamen, quale esset, quod cogitares, aperuisti; has ad te illico literas scripsi. per fortunas tuas Cicero, per liberos te oro, & obsecro, ne quid grauius de salute, & incolumitate tua consulas: nam Deos, hominesq;, amicitiamq; nostram testificor, me tibi prædixisse, neque temere monuisse; sed postquam Cæsarē conuenerim, sententiamq; eius, qualis futura esset parta uictoria, cognorim, te certiorem fecisse. si existimas eandem rationem fore Cæsaris in dimt tendis ad

uersarijs, & conditionibus ferendis, erras. nihil nisi atrox & sæuũ cogitat, atq; etiã loquitur. iratus senatui exijt. his intercessionibus plane incitatus est. non me hercule erit deprecationi locus. quare si tibi tu, si filius unicus, si domus, si spes tuæ reliquæ tibi caræ sunt; si aliquid apud te nos, si uir optimus gener tuus ualet: eorum fortunã non debes uelle conturbare, ut eam causam, in cuius uictoria salus nostra est, odisse, aut relinquere cogamur, aut impiam cupiditatem contra salutẽ tuam habeamus. deniq; illud cogita, quod offensæ fuerit, in ista cunctatione te subijsse. nunc te contra uictorem facere, quem dubijs rebus lædere noluisti, & ad eos fugatos accedere, quos resistenteis sequi nolueris, summæ stultitiæ est. uide, ne, dum pudet te parum optimatem esse, parum diligenter, quod optimum, sit, eligas. quòd si totum tibi persuadere non possum, saltem, dum, quid de Hispanijs agamus, scitur, expecta; quas tibi nuncio aduentu Cæsaris fore nostras. quã isti spem habeant amissis Hispanijs, nescio. quod porrò tuum consilium sit ad desperatos accedere, non medius fidius reperio. hoc, quod tu non dicendo mihi significasti, Cæsar audierat: ac simul atque aue, mihi dixit, statim, quid de te audisset, exposuit. negaui me scire: tamen ab eo petiui, ut ad te literas mitteret, quibus maxime ad remanendũ cómoueri posses. me secũ in Hispaniam ducit: nam, nisi ita faceret, ego prius, quàm ad Vrbem accederem, ubicunque esses, ad te percurrissem, & hoc à te præsens contendissem, atq; omni ui te retinuissẽ. etiã atq; etiã Cicero cogita, ne te, tuosq; omneis funditus euertas, nec te sciẽs, prudẽsq; eò demittas, un-

de exitum uides nullum esse. quòd si te aut uoces optimatium commouent, aut nonnullorum hominum insolentiam, & iactationem ferre non potes: eligas cēseo aliquod oppidum uacuum à bello, dum hæc decernuntur, quæ iam erunt cōfecta. id si feceris, et ego te sapienter fecisse iudicabo, & Cæsarem non offendes. Vale.

CICERO ATTICO S.

ME CAECVM, qui hæc ante non uiderim, misi ad te epistolam Antonij. & cum ego sæpissime scripsissem, nihil me contra Cæsaris rationes cogitare, meminisse me generi mei, meminisse amicitiæ, potuisse, si aliter sentirem, esse cum Pompeio, me autē, quia cū lictoribus inuitus cursarem, abesse uelle, nec idipsum certū etiam nunc habere: uide, quàm ad hæc τυραννικῶς.

Tuum consilium quā uerum est: nam qui se mediū esse uult, in patria manet: qui proficiscitur, aliquid de alterutra parte iudicare uidetur. sed ego is nō sum, qui statuere debeam, iure quis proficiscatur, nec ne. partes mihi Cæsar has imposuit, ne quem omnino discedere ex Italia paterer. quare parui refert me probare cogitationem tuam, si nihil tamen tibi remittere possum. ad Cæsarem mittas, censeo, & ab eo hoc petas. non dubito, quin impetraturus sis, cum præsertim te amicitiæ nostræ rationem habiturum esse pollicearis.

Habes σκυτάλην λακωνικὴν. omnino excipiam hominem. erat autem V. Non. uenturus uesperi, id est hodie. cras igitur ad me fortasse ueniet. tentabo audeam
* nihil properare. missurum ad Cæsarem clamabā. cum

paucissimis alicubi occultabor. certe hinc istis inuitissimis euolabo, atque utinam ad Curionẽ. σὺν θεῷ τοι λέγω. magnus dolor accessit. efficietur aliquid dignum nobis. Δυσουρία tua mihi ualde molesta. medere amabo, dum est ἀρχή. De Massiliensibus gratæ tuæ mihi literæ. quæso, ut sciam, quidquid audieris. Siciliam cuperem, si possem palàm: quod à Curione effeceram. Hic ego Seruium expecto: rogor enim ab eius uxore, & filio: & puto opus esse. Hic tamen Cyteridem secũ lectica aperta portat, altera uxorẽ. septem præterea cõiunctæ lecticæ amicarum. hæ sunt amicorum. uide, quàm turpi leto pereamus. & dubita, si potes, quin ille, seu uictus, seu uictor redierit, cædem facturus sit. ego uero uel lintriculo, si nauis non erit, eripiam me ex istorum parricidio. sed plura scribam, cum illum conuenero. Iuuenem nostrum non possum non amare: sed ab eo nos non amari planè intelligo. nihil ego uidi τὰ ἀνηθοποίητον, tam auersum à suis, tam nescio quid cogitãs. uim incredibilem molestiarum. sed erit curæ, & est, ut regatur: mirum est enim ingenium: ἤθους ἐπιμελητέον.

CICERO ATTICO S.

OBSIGNATA iam epistola superiore, non placuit ei dare, cui constitueram, quòd erat alienus: itaque eo die data non est. interim uenit Philotimus, & mihi à te literas reddidit: quibus quæ de fratre meo scribis, sunt ea quidem parum firma, sed habent nihil ὕπουλον, nihil fallax, nihil non flexibile ad bonitatem, nihil, quod non, quò uelis, uno sermone possis perducere.

ne multa, omneis suos, etiam quibus irascitur crebrius, tamen caros habet, me quidem se ipso cariorem. quod de puero aliter ad te scripsit, & ad matrem de filio, non reprehendo. de itinere, & de sorore, quæ scribis, molesta sunt, eoq́; magis, quòd ea tempora nostra sunt ut ego his mederi non possim, nam certe mederer: sed quibus in malis, & qua in desperatione rerum simus, uides. illa de ratione numaria non sunt eiusmodi, (sæpe enim audio ex ipso) ut non cupiat tibi præstare, & in eo laboret. sed si mihi Q. Accius in hac mea fuga HS XIII. non reddit, quæ dedi eius filio mutua, & utitur excusatione temporis; si Lepta, si cæteri: soleo mirari, de nescio queis HS XX cũ audio ex illo se urgeri: uides enim profecto angustias: curari tamen ea tibi utique iubet. an existimas illum in isto genere lentulum, aut restrictum? nemo est minus. de fratre satis. de eius filio, indulsit illi quidem suus pater semper, sed non facit indulgentia mendacem, aut auarum, aut non amantem suorum, ferocem fortasse, & arrogantem, & infestũ facit. itaque habet hæc quoq;, quæ nascũtur ex indulgentia: sed ea sunt tolerabilia: (quid.n. dicã, hac iuuentute?) ea uero, quæ mihi quidem, qui illum amo, sunt his ipsis malis, in queis sumus miseriora, non sunt ab obsequio nostro: nam suas radices habent: quas tamen euellerem profecto, si liceret. sed ea omnia mihi sunt patiẽda. ego meũ facile teneo: nihil est enim eo tractabilius. cuius quidem misericordia languidiora adhuc consilia cepi: & quo ille me fortiorem uult esse, eo magis timeo, ne in eum exstam crudelior. sed Antonius uenit heri uesperi. iã fortasse ad me ueniet.

aut ne id quidem, quoniã scripsit, quid fieri uellet. sed scies continuo, quid actũ sit. nos iam nihil nisi occulte. de pueris quid agam? paruo ne nauigio committam? quid mihi animi in nauigando censes fore? recordor enim, æstate cum illo Rhodiorum ἀφράκτῳ nauigans quàm fuerim solicitus. quid duro tempore anni actuariolo fore censes? ò rem undique miseram. Trebatius erat mecum, uir plane, & ciuis bonus. quæ ille monstra, Dij immortales. etiam ne Balbus in senatum ueni re cogitet? sed ei ipsi cras ad te literas dabo. Vectenum mihi amicum, ut scribis, ita puto esse. cum eo, quod ἀποτόμως ad me scripserat de numis curandis, θυμικώτερον erat. id tu, si ille aliter acceperit, ac debuit, lenies. Monetali autem ascripsi, quòd ille ad me, Proconsuli. sed quoniam est homo, & nos diligit, ipse quoque à nobis diligatur. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVIDNAM mihi futurum est? aut quis me nó solum infelicior, sed iam etiam turpior? nominatim de me sibi imperatum dicit Antonius: nec me tamen ipse adhuc uiderat, sed hoc Trebatio narrauit. quid agam nunc, cui nihil procedit, caduntq; ea, quæ diligentissime sunt cogitata, teterrime? ego enim Curionem nactus, omnia me consecutum putaui. is de me ad Hortensium scripserat. Reginus erat totus noster. huic nihil suspicabamur cum hoc mare negotij fore. quò me nunc uertam? undique custodior. sed satis lacrymis. παρακλευτέον igitur, & occulte in aliquam onera-

riam corrependum: non cõmittendum, ut etiĩ compacto prohibiti uideamur. Sicilia petenda: quàm si erimus nacti, maiora quædam consequemur. sit modo recte in Hispanijs. quanquam de ipsa Sicilia utinã sit uerum, sed adhuc nihil secundi. concursus Siculorum ad Catonem dicitur factus; orasse, ut resisteret; omnia pollicitus, commotum illum, delectum habere cœpisse. non credo, ut est luculentus auctor. potuisse certe tenere illam prouinciam scio. ab Hispanijs autem iam audietur. Hic nos C. Marcellum habemus eadẽ de re cogitantem, aut bene simulantem. quãquam ipsum non uideram, sed ex familiarissimo eius audiebam. tu quæso, si quid habebis noui, ego, si quid moliti erimus, ad te statim scribam. Quintum filium seuerius adhibebo. utinam proficere possem. tu tamen eas epistolas quibus asperius de eo scripsi, aliquando concerpito, ne quando quid emanet: ego item tuas. Seruium expecto, nec ab eo quidquam ὑγιές. scies, quid erit, sine dubio errasse nos, confitendum est. at semel? at una in re? immo omnia, quo diligẽtius cõgitata, eo facta sunt imprudentius. ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι, ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ: in reliquis modo ne ruamus: iubes enim profectionem meam prouidere. quid prouideam? ita patent omnia, quæ accidere possunt, ut, ea si uitẽ, sedendũ sit cum dedecore, & dolore; si negligam, periculum est, ne in manus incidam perditorum. sed uide, quantis in miserijs simus. optandum interdum uidetur, ut aliquam accipiamus ab istis quamuis acerbam iniuriam, ut tyranno in odio fuisse uideamur. quòd si nobis is cursus, quem speraram, pateret, effecissem aliquid profe

cto, ut tu optas, & hortaris, dignũ nostra mora: sed mirificæ sunt custodiæ: & quidẽ ille ipse Curio suspectus. quare ui, aut clàm agendum est: & si ui, forte ne cum tempestate: clàm autem cũ istis. in quo si quod σφάλμα, uides quàm turpe est, trahimur: nec fugiendum, si quid uiolentius. De Cælio sæpe mecũ agito, nec, si quid habuero tale, dimittam. Hispanias spero firmas esse. Massiliensium factum cum ipsum per se luculentũ est tum mihi argumento est, recte esse in Hispanijs: minus enim auderent, si aliter essent: & scirent: nam & iuncti, & diligentes sunt. Odium autem recte animaduertis significatum theatro. Legiones autem has, quas in Italia assumpsit, alienissimas esse uideo: sed tamen nihil inimicius, quàm sibi ipse. illud recte times, ne ruat si desperarit, certe ruet. quo magis efficiendum aliquid est, fortuna uelim meliore, animo Celiano. sed primum quidque: quod, qualecunque erit, continuo scies. Nos iuueni, ut rogas, suppeditabimus, & Pelopónesum ipsam sustinebimus: est enim indoles, modo aliquid hoc sit ἦθος ΑΚΙΜΟΔΟΝ: quod si adhuc nullũ est, esse tamen potest: aut ἀρετὴ non est διδακτὸν: quod mihi persuaderi non potest. Vale.

CICERO ATTICO S.

EPISTOLA tua gratissima fuit meæ Tulliæ, et mehercule mihi. semper secum aliquid afferunt tuæ literæ. scribes igitur: ac si quid ad spẽ poteris, ne dimiseris Tu Antonij leones ptimescas caue. nihil est illo homine iucũdius. attẽde πρᾶξιν πολιτικοῦ. euocauit literis è mu=

nicipijs

nicipijs denos: & Quatuor uiri uenerunt ad uillã eius mane. primum dormijt ad horas treis, deinde, cũ esset nunciatum uenisse Neapolitanos, & Cumanos, (his.n. est Cæsar iratus) postridie redire iussit, lauari se uelle, et περὶ κοιλιολυσίαν γίνεσθαι. hoc heri effecit. hodie autem in Aenariam transire constituit. exulibus reditũ pollicetur. sed hæc omittamus, de nobis aliquid agamus. Ab Axio accepi literas. de Tirone gratum. Vectenum diligo. Vestorio reddidi. Seruius prid. Non. Maij Minturnis mansisse dicitur, hodie in Liternino mansurus apud C. Marcellũ. cras igitur nos mature uidebit, mihiq; dabit argumẽtũ ad te epistolæ: iã enim non reperio, quid tibi scribã. illud admiror, ꝙ Antonius ad me ne nuncium quidem, cum præsertim me ualde obseruarit. uidelicet (aut aliquid atrocius de me impetratum est) coràm negare mihi non uult. quod ego nec rogaturus eram, nec, si impetrassem, crediturus. nos tamen aliquid excogitabimus. tu quæso, si quid in Hispanijs: iam enim poterit audiri: & omnes ita expectant, ut, si recte fuerit, nihil negotij futurum putent. ego autem nec, retentis his, confectam rem puto; neq;, amissis, desperatam. Siluium, & Ocellam, & cæteros credo retardatos. te quoque à Curtio impediri uideo. etsi, ut opinor, habeo Scytha ὄνον. uitam miseram, maiusq; malum, tãdiu timere, quàm est illud ipsum, quod timetur. Seruius, ut antea scripsi, cum uenisset Non. Maij, postridie ad me uenit. ne diutius te teneam, nullius cõsilij exitum inuenimus. nunquam uidi hominem perturbatiorem metu. neque hercule quidquam timebat, quod non esset timẽdum: illum sibi iratum, hunc non

amicum: horribilem utriusque uictoriam, cum propter alterius crudelitatem, alterius audaciam, tum propter utriusq; difficultatem pecuniariã, qua frui nusquam, nisi ex priuatorum bonis, posset. atque hæc ita multis cum lacrymis loquebatur, ut ego mirarer eas tam diuturna miseria non exaruisse. mihi quidem etiam lippitudo hæc, propter quam non ipse ad te scribo, sine ulla lacryma est, sed sæpius odiosa est propter uigilias. quamobrem quidquid habes ad consolãdum, collige, et illa scribe, non ex doctrina, neque ex libris: nam id quidem domi est, sed nescio quo modo imbecillior est medicina, quàm morbus: hæc potius conquire, de Hispanijs, de Massilia: quæ quidem satis bella Seruius affert: qui etiam de duabus legionibus luculentos auctores esse dicebat. hæc igitur si habebis, & talia. & quidem paucis diebus aliquid audiri necesse est. sed redeo ad Seruium. distulimus omnino sermonem in posterum, sed tardus ad exeundum: multo se in suo lectulo malle, quidquid foret. odiosus scrupulus de filij militia Brundusina. unum illud firmissime asseuerabat, si damnati restituerentur, in exilium se iturum. nos autem ad hæc, & ipsum certo fore, &, quæ iam fiebant, non esse leuiora: multaq; colligebamus. uerum ea non animum eius augebant, sed timorem; ut iam celandus magis de nostro consilio, quàm ad idem uideretur. quare in hoc non multum est. Nos à te admoniti de Celio cogitabimus. Vale.

CICERO ATTICO S.

SERVIVS cum esset apud me, Cephalio cũ tuis literis VI.id. uenit, quæ nobis magnam spem attulerũt meliorum rerum de octo cohortibus: etenim hæ quoque, quæ in his locis sunt, labare dicũtur. eodem die Funisulanus à te attulit literas, in quibus erat confirmatius idem illud. ei de suo negotio respondi cumulate, cum omni tua gratia. adhuc non satisfaciebat: debet autem mihi multos numos, nec habetur locuples. nunc ait se daturum: cui expensum tulerit, morari. tabellarijs, si apud te esset, quã satisfecisses, dares: quãtum sit, Eros philotimi tibi dicet. sed ad maiora redeamus. Quod optas, Celianum illud maturescit. itaque torqueor, utrum uentum expectem. uexillo opus est: conuolabunt. Quod suades, ut palàm: prorsus assentior. itaque me profecturum puto. tuas tamen interim literas expecto. Seruij consilio nihil expeditur. omnes captiones in omni sententia occurrunt. unum C. Marcello cognoui timidiorem, quem Cõsulem fuisse pœnitet. ὢ πολλῆς ἀγεννείας: qui etiam Antonium confirmasse dicitur, ut me impediret, quo ipse credo honestius. Antonius autem. VI. Id. Capuã profectus est. ad me misit, se pudore deterritũ ad me nõ uenisse, quod me sibi succẽsere putaret. ibitur igitur, & ita quidẽ, ut cẽses; nisi cuius grauioris personæ suscipiẽdæ spes erit ante oblata. sed uix erit tã cito. Halienus aũt Prætor putabat aliquẽ, si ego nõ, ex collegis suis. quiuis licet, dũmõ aliquis. De sorore, laudo. De Quinto puero, datur opera: spe-

ro esse meliora. De Quinto fratre, scito eum non me diocriter laborare de usura: sed adhuc nihil à L. Egnatio expressit. Axius de XII. millibus pudens: sæpe enim ascripsit, ut Gallio, quantum is uellet, darē. quod si non scripsisset, possem ne aliter? & quidem sæpe sum pollicitus. sed tantum uoluit cito. me uero adiuuarēt his in angustijs. sed tu istos. uerum aliàs. Te à quartana liberatum gaudeo, itemq; Piliam. Ego, dum panes, & cætera in nauem parantur, excurro in Pompeianum. Vecteno uelim gratias, quòd studiosius. si quenquā nactus fueris, qui perferat, literas des ante, quàm discedimus. Vale.

CICERO ATTICO S.

COMMODVM ad te dederam literas de pluribus rebus, cum ad me bene mane Dionysius fuit. cui quidem ego non modo placabilē me præbuissem, sed totum remisissem, si uenisset qua mēte tu ad me scripseras: erat enim sic in tuis literis, quas Arpini acceperam, eum uenturum, facturumq;, quod ego uellem. ego uolebam autem, uel cupiebam potius, esse eum nobiscū. quod quia planè, cum in Formianum uenisset, præciderat, asperius ad te de eo scribere solebam. at ille perpauca locutus, hanc summam habuit orationis, ut sibi ignoscerem, se rebus suis impeditum nobiscum ire non posse. pauca respondi: magnum accepi dolorem: intellexi fortunam ab eo nostram despectam esse. quid quæris? fortasse miraberis: in maximis horum temporum doloribus hunc mihi scito esse. uelim, ut tibi ami-

cus ſit. hoc cum tibi opto, opto ut beatus ſis: erit enim tandiu. Conſilium noſtrum ſpero uacuum periculo fore: nam & diſſimulabimus, &, ut opinor, acerri- me obſeruabimus. nauigatio modo ſit, qualem opto. cætera, quæ quidem conſilio prouideri poterunt, caue- buntur. tu, dum adſumus, non modo quæ ſcieris, au- dieris'ue, ſed etiam quæ futura prouidebis, ſcribas ue- lim. Cato, qui Siciliam tenere nullo negotio potuit, & ſi tenuiſſet, omnes boni ad eum ſe contuliſſent; Sy- racuſis profectus eſt ante diem VIII. Cal. Maij, ut ad me Curio ſcripſit. utinam, quod aiunt, Cotta Sardiniã teneat: eſt enim rumor. ò, ſi id fuerit, turpem Catonẽ. Ego, ut minuerem ſuſpicionem profectionis, aut co- gitationis meæ, profectus ſum in Pompeianũ ad IIII. Id. ut ibi eſſem, dum, quæ ad nauigãdum opus eſſent, pararentur. cum ad uillam ueniſſem, uentũ eſt ad me: centuriones trium cohortium, quæ Pompeijs ſunt, me uelle poſtridie, (hæc mecum Ninnius noſter) uelle eos mihi ſe, & oppidum tradere. at ego tibi poſtridie à uilla ante lucẽ, ut me omnino illi ne uiderent: quid e- nim erat in tribus cohortibus? quid ſi plures, quo ap- paratu? cogitaui eadẽ illa Celiana, quæ legi in epiſtola tua, quã accepi ſimul in Cumanũ ueni eodẽ die. & ſi- mul fieri poterat, ut tẽtaremur. oẽm igitur ſuſpicionẽ ſuſtuli. ſed cum redeo, Hortẽſius uenerat, ad Terẽtiam ſalutatum diuerterat, ſermone erat uſus honorifico er ga me. tamen eum, ut puto, uidebo: miſit enim pue- rum, ſe ad me uenire. hoc quidem melius, quàm colle ga noſter Antonius: cuius inter lictores lectica mima portatur. tu, quoniam quartana cares, & non modo

morbum remouisti, sed etiam grauedinem, te uegetum nobis in Græcia siste, & literarum aliquid interea.

CICERO ATTICO S.

PRID. Id. Hortensius ad me uenit scripta epistola. uellem cætera eius. quàm in me incredibilẽ ἐκτένειαν: qua quidem cogito uti. deinde Serapion cum epistola tua. quam prius quàm aperuissem, dixi ei, te ad me de eo scripsisse antea, ut feceras. deinde epistola lecta, cumulatissime cætera. & hercule hominem probo: nam & doctum, & probum existimo. quin etiam naui eius me & ipso conuectore usurum puto. Crebro refricat lippitudo, non illa quidem perodiosa, sed tamen quæ impediat scriptionem meam. Valetudinem tuam iam confirmatam esse & à uetere morbo, & à nouis tentationibus, gaudeo. Ocellam uellem haberemus: uidentur enim esse hæc paulo faciliora. nunc quidem equinoctium nos moratur, quod ualde perturbatum erat. id s. cras erit. utinam idem maneat Hortensius: siquidem adhuc erat. liberalius esse nihil potest. De diplomate admiraris, quasi nescio cuius te flagitij insimularem: negas enim te reperire, qui mihi id in mentem uenerit. ego autem, quia scripseras te proficisci cogitare (etenim audieram nemini aliter licere) eo te habere censebam, & quia pueris diploma sumpseras. habes causam opinionis meæ. & tamen uelim scire, quid cogites, in primisq; si quid etiã nunc noui est. XVII. Cal. Iun.

CICERO ATTICO S.

TVLLIA mea peperit XIIII. Cal. Iun. puerum ἑπταμηνιαῖον. quòd εὐτόκησεν, gaudebam. quod quidẽ est natum, perimbecillum est. Me mirifice tranquillitates adhuc tenuerunt, atque maiore impedimento fuerunt, quàm custodiæ, quibus asseruor: nam illa Hortẽsiana omnia fuere infantia. ita fiet homo nequissimus à Saluio liberto deprauatus est. itaque posthac non scribam ad te, quid facturus sim, sed quid fecerim: omnes enim Κωρυκαῖοι uidẽtur subauscultare, quæ loquor. tu tamen, si quid de Hispanijs, siue quid aliud, perge quæso scribere, nec meas literas expectaris, nisi cum, quò opto, peruenerimus, aut si quis ex cursu. sed hoc quoq; timide scribo. ita omnia adhuc tarda, & spissa. ut male posuimus initia, sic cætera sequuntur. furias nunc sequimur. eædem nos fortasse furiæ persequentur. ex Balbi autem sermone, quem tecum habuit, nõn probamus de Melita. dubitas igitur, quin nos in hostium numero habeat? scripsi equidem Balbo, te ad me de beneuolentia scripsisse, & de suspicione. de altero egi gratias: de altero ei me purgaui. ecquem tu hominem infelicioré? non loquor plura, ne te quoque excruciem. ipse conficior uenisse tempus, cũ iá nec fortiter, nec prudenter quidquam facere possim. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XI.

CICERO ATTICO S.

A CCEPI à te signatum libellũ, quem Anteros attulerat, ex quo scire nihil potui de nostris domesticis rebus, de quibus acerbissime afflictor, quòd qui eas dispensauit, neq; adest istic, neque, ubi terrarum sit, scio. omnem autem spem habeo existimationis, priuatarumq; rerum in tua erga me mihi perfectissima beneuolentia: quem si his temporibus miseris, & extremis præstiteris, hæc pericula, quæ mihi communia sunt cum cæteris, fortius feram. idq; ut facias, te obtestor, atque obsecro. ego in cistophoro in Asia habeo ad HS bis, & uicies. huius pecuniæ permutatione fidem nostram facile tuebere. quã quidem ego nisi expeditam relinquere putassem, credens, ei cui tu scis iam pridem minime credere: commoratus essem paulisper, nec domesticas res impeditas reliquissem: ob eamq; causam serius ad te scribo, quod sero intellexi, quid timendum esset. te etiam, atque etiam oro, ut me totum tuendum suscipias, ut, si ij salui erunt, quibus cum sum, unà cum iis possim incolumis esse, salutemq; meam beneuolentiæ tuæ acceptam referre. Vale.

CICERO ATTICO S.

LITERAS tuas accepi prid. Non. Feb. eoq; ipso die ex testamẽto creui hæreditatẽ. ex multis meis, et miserrimis curis est una enata, si, ut scribis, ista hæreditas fidem, et famã meã tueri potest: quã quidem te intelligo etiã sine hæreditate tuis opibus defensurũ fuisse.

De dote quod scribis, per omneis Deos te obtestor, ut totam rem suscipias, & illam miserã mea culpa, et negligentia, tueare meis opibus, si quæ sunt, tuis, quibus tibi molestum non erit, facultatibus. cui quidẽ deesse omnia, ꝙ scribis, obsecro te noli pati: in quos enim sumptus abeũt fructus prædiorum? iam illa HS L X, quæ scribis, nemo mihi unquã dixit ex dote esse detracta: nũquã enim essem passus. sed hæc minima est ex ijs iniurijs, quas accepi, de quibus ad te dolore, et lacrymis scribere prohibeor. ex ea pecunia, quæ fuit in Asia, partẽ dimidiã fere exegi. tutius uidebatur fore ibi, ubi est, quàm apud publicanos. Quod me hortaris, ut firmo sim animo: uellẽ posses aliquid afferre, quã ob rẽ id facere possem. sed si ad cæteras miserias accessit ẽt id, quod mihi Chrysippus dixit parari (ut nihil significasti) de domo, quis me miserior uno iã fuit? oro, obsecro, ignosce: nõ possum plura scribere. quãto mœrore urgear, profecto uides. quod si mihi commune cũ cæteris esset qui uidẽtur in eadẽ causa esse, minor mea culpa uideretur, et eo tolerabilior esset: nunc nihil est, quod consoletur, nisi quid tu efficis, si modo etiã nunc effici potest, ut ne qua singulari afficiar calamitate, et

iniuria. Tardius ad te remiſi tabellarium, ꝙ poteſtas mittendi non fuit. A` tuis & numorum accepi HS L X X, & ueſtimentorum quod opus ſuit. Quibus tibi uidebitur, uelim des literas nomine meo. noſti meos familiares. ſignum requirent, aut manum: dices ijs, me propter cuſtodias ea uitaſſe. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVID hic agatur, ſcire poteris ex eo, qui literas attulit: quē diutius tenui, quia quotidie aliquid noui expectabamus. neq; nūc mittēdi tamē ulla cauſa fuit, præter eā, de qua tibi reſcribi uoluiſti. Quod ad Cal. Quint. pertinet, quid uellē, utrunq; graue eſt, & tam graui tēpore periculum tantæ pecuniæ, & dubio rerū exitu iſta, quam ſcribis, abruptio. quare ut alia, ſic hoc uel maxime tuæ fidei, beneuolētiæq; permitto, & illius conſilio, & uoluntati: cui miſeræ cóſuluiſſem melius, ſi tecum olim coràm potius, quàm per literas de ſalute noſtra, fortuniſq; deliberauiſſem. Quod negas præcipuum mihi ullum incommodum impendere, & ſi iſta res nihil habet conſolationis, tamē etiam præcipua multa ſunt, quæ tu profecto uides grauiſſima eſſe, & me facillime uitare potuiſſe. ea tamē erūt minora, ſi, ut adhuc factum eſt, adminiſtratione, diligentiáq; tua leuabuntur. Pecunia apud Egnatium eſt. ſit à me ut eſt: neque enim hoc, quod agitur, uidetur diuturnū eſſe poſſe, ut ſcire iam poſſim, quid maxime opus ſit. & ſi egeo rebus omnibus, quòd is quoq; in anguſtijs eſt, qui cum ſumus; cui magnam dedimus pecuniam mutuam

opinantes nobis constitutis rebus eam rem etiam hono ri fore. Tu, ut antea fecisti, uelim si qui erunt, ad quos aliquid scribendum à me existimes, ipse conficias. Tuis salutem dic. Cura, ut ualeas. in primis id, quod scribis, omnibus rebus cura, & prouide, ne quid ei desit, de qua scis me miserrimum esse. Idibus Iun. ex castris.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI ab Isidoro literas, & postea datas binas. ex proximis cognoui prædia non uenisse. uidebis ergo, ut sustẽtetur per te. de Frusinati si modo futuri sumus, erit mihi res oportuna. Meas literas quod requiris, impedior inopia rerum, quas nullas habeo literis di= gnas, quippe cui nec, quæ accidunt, nec, quæ aguntur, ullo modo probentur. utinam coràm tecum olim po= tius, quàm per epistolas. Hic tua, ut possum, tueor apud hos. cætera Celer. ipse fugi adhuc omne munus, eo magis, ꝙ ita nihil poterat agi, ut mihi, & meis re= bus aptum esset. Quid sit gestum noui, quæris: ex Isidoro scire poteris: reliqua non uidentur esse diffici= liora. tu id uelim, quod scis me maxime uelle, cures, ut scribis, ut facis. Me conficit solicitudo, ex qua etiam summa infirmitas corporis. qua leuata, ero unà cum eo, qui negotium gerit, estq; in spe magna. Brutus ami cus in causa uersatur acriter. hactenus fuit, quod cau= te à me scribi posset. de pensione altera, oro te, om ni cura considera, quid sit faciendum, ut scripsi ijs li= teris, quas Pollex tulit. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVAE me causæ mouerint, quàm acerbæ, quàm graues, quàm nouæ, coegerintq; impetu magis quodã animi tui, quã cogitatione, nõ possum ad te sine maximo dolore scribere: fuerũt quidẽ tãtæ, ut id, quod uides effecerint. itaq; nec quid ad te scribã de meis rebus, nec quid à te petã, reperio. rem, & summã negotij uides. equidem ex tuis literis intellexi, & ijs, quas cõmuniter cũ alijs scripsisti, & ijs quas tuo nomine, quod ẽt mea sponte uidebam, te subdebilitatũ nouas ratiões tuendi mei quærere. Quod scribis placere, ut propius accedã, iterq; per oppida noctu faciam: non sanè uideo, quemadmodum id fieri possit: neque enim ita apta habeo diuersoria, ut tota tempora diurna in his possim cõsumere: neque ad id, quod quæris, multum interest, utrum me homines in oppido uideant, an in uia. sed tamẽ hoc ipsum, sicut alia, considerabo quemadmodum cõmodissime fieri posse uideatur. ego propter incredibilem & animi, & corporis molestiam conficere plureis literas non potui: ijs tantum rescripsi, à quibus acceperam: tu uelim & Basilio, & quibus præterea uidebitur, etiam Seruilio conscribas ut tibi uidebitur, meo nomine. Quòd tanto interuallo nihil omnino ad uos: profecto intelligis rem mihi deesse, de qua scribam, non uolũtatem. Quod de Vatinio quæris: neque illius, neq; cuiusquã mihi præterea officiũ deest, si reperire possent, qua in re me iuuarent. Quintus auersissimo à me animo Patris fuit: eodem Corcyrã filius uenit: inde profectos eos unà cum cæteris arbitror. Vale.

CICERO ATTICO S.

SOLICITVM esse te cum de tuis, cõmunibusq; fortunis, tum maxime de me, ac de dolore meo, sentio. qui quidẽ dolor meus nõ modo non minuitur, cum socium sibi adiũgit dolorem tuum, sed etiam augetur. omnino pro tua prudẽtia sentis qua consolatione leuari maxime possim: probas enim meum consilium, negasq; mihi quidquã tali tẽpore potius faciendũ fuisse. addis etiam (quod etsi mihi leuius est, quàm tuũ iudiciũ, tamen nõ est leue) cæteris quoq;, id est qui põdus habeãt, factũ nostrũ probari. id si ita putarẽ, leuius dolorem. crede, inquis, mihi. credo equidem: sed scio, quàm cupias minui dolorem meũ. Me discessisse ab armis nunquã pœnituit. tanta erat in illis crudelitas, tãta cum barbaris gentibus coniunctio, ut non nominatim, sed generatim proscriptio esset informata; ut iam omniũ iudicio constitutũ esset, omnium uestrum bona prædam esse illius uictoriæ, uestrũ planè dico: nũquã enim de te ipso, nisi crudelissime, cogitatũ est. quare uolũtatis me meæ nunquam pœnitebit: consilij pœnitet. in oppido aliquo mallẽ resedisse, quoad accerserer: minus sermonis subissem: minus accepissem doloris: ipsum hoc me non angeret. Brundusij iacere, in omneis parteis est molestum. propius accedere, ut suades, quo modo sine lictoribus, quos populus dedit, possum? qui mihi incolumi adimi non possunt, quos ego modo paulisper cũ bacillis in turbã conieci ad oppidũ accedẽs, ne quis impetus militũ fie
* ret. recipio tempore me domo. te nũc ad Oppiũ, quoniã

ijs placeret modo propius accedere, ut hac de re conside rarent. credo fore auctores: sic enim recipiunt, Cæsari nõ modo de conseruãda, sed etiam de augenda mea di gnitate curæ fore: meq; hortantur, ut magno animo sim, ut omnia summa sperẽ: ea spõdent, confirmãt. quæ quidẽ mihi exploratiora essent, si remãsissem. sed inge ro præterita. uide quæso igitur ea, quæ restant: & ex plora cũ istis: & si putabis opus esse, & si istis placebit, quo magis factum nostrũ Cæsar probet, quasi de suorũ sententia factum; adhibeantur Trebonius, Pansa, si qui alij, scribãtq; ad Cæsarem, me, quidquid fecerim, de sua sententia fecisse. Tulliæ meæ morbus, & imbecillitas corporis me exanimat: quã tibi intelligo magnæ curæ esse, quod est mihi gratissimum. De Pompeij exitu mihi dubium nunquam fuit: tanta enim desperatio rerum eius, omnium Regum, & populorũ animos occuparat, ut, quocũq; uenisset, hoc putarẽ futurũ. nõ possum eius casum non dolere: hominẽ enim integrũ, & castũ, & grauem cognoui. De Fannio cõsoler te? perniciosa lo quebatur de mansione tua. Lucius uero Lẽtulus Hortẽ sij domum sibi, & Cæsaris hortos, & Baias despõderat. omnino hæc eodẽ mõ ex hac parte fiunt: nisi illud erat infinitũ: omnes enim, qui in Italia remanserant, hostiũ numero habebantur. sed uelim hæc aliquãdo solutiore animo. Quintũ fratrẽ audio profectũ in Asiam, ut deprecaretur. de filio nihil audiui. sed quære ex Dioca re Cæsaris liberto, quẽ ego nõ uidi, qui istas Alexãdrinas literas attulit. is dicitur uidisse an eũtẽ, an iã in Asia? Tuas literas, prout res postulat, expecto, quas uelim cu res quãprimum ad me perferẽdas. Vale. IIII. Cal. Dec.

CICERO ATTICO S.

GRATAE mihi tuæ literæ ſunt,quibus accurate perſcripſiſti omnia,quæ ad me ꝑtinere arbitratus es.factũ igitur,ut ſcribis,iſtis placere,iiſdẽ iſtis lictoribus me uti,quod conceſſum Seſtio ſit:cui non puto ſuos eſſe cõceſſos, ſed ab ipſo datos:audio enim eũ ea S.C. improbare,quæ poſt diſceſſum Tribunorũ facta ſunt. quare poterit,ſi uolet ſibi conſtare,noſtros lictores cõprobare. quanquã quid ego de lictoribus,qui penè ex Italia decedere ſim iuſſus?nã ad me miſit Antonius exẽplum Cæſaris ad ſe literarum,in quibus erat,ſe audiuiſſe,Catonem, & L.Metellum in Italiam ueniſſe,Romæ ut eſſent palàm : id ſibi non placere,ne qui motus ex eo fierent : prohiberiq; omnes Italia, niſi quorum ipſe cauſam cognouiſſet . deq; eo uehementius erat ſcriptum. itaq; Antonius petebat à me per literas,ut ſibi ignoſcerem: facere ſe non poſſe,quin iis literis pareret . tum ad eum miſi L.Lamiam,qui demonſtraret illum Dolabellæ dixiſſe , ut ad me ſcriberet, ut in Italiam quamprimum uenirem : eius me literis ueniſſe.tum ille edixit ita,ut me exciperet,& Lælium nominatim . quod ſanè nollem : poterat enim ſine nomine re ipſa excipi. ò multas , & graues offenſiones : quas quidem,tu das operam,ut lenias:nec tamen nihil proficis:quin hoc ipſo minuis dolorem meum,quòd,ut minuas,tã ualde laboras : idq; uelim ne grauere quam ſæpiſſime facere. maxime autem aſſequere quod uis, ſi me adduxeris, ut exiſtimem me bonorum iudicium non fundi=

tus perdidisse. quãquam quid tu in eo potes? nihil scili- cet. sed si quid res dabit tibi facultatis, id me maxime consolari poterit. quod nũc quidem uideo non esse. sed si quid ex euentis: ut hoc nunc accidit. dicebar debuisse cum Pompeio proficisci. exitus illius minuit eius officij prætermissi reprehensionem. sed ex omnibus nihil ma gis tamen desideratur, quàm quòd in Africam non ie- rim. iudicio hoc sum usus, nõ esse barbaris auxiliis fal lacissimæ gentis remp. defendendam, præsertim contra exercitum sæpe uictorem. non probant fortasse: mul tos enim uiros bonos in Africam uenisse audio, & scio fuisse antea. ualde hoc loco urgeor. hic quoque opus est casu aliqui sint ex eis, aut si potest, omnes, qui salutẽ anteponant: nam si perseuerant, et obtinent; quid no bis futurum sit, uides. dices, quid illis, si uicti erunt? honestior est plaga. hæc me excruciant. Sulpitij autẽ consilium, non scripsisti, cur meo non anteponeres. quod etsi non tam gloriosum est, quàm Catonis, tamen & periculo uacuum est, & dolore. extremũ est eorũ, qui in Achaia sunt. ij tamen ipsi se hoc melius habẽt, quàm nos, quò & multi sunt uno in loco, & cum in Italiam uenerint, domum statim uenerint. hæc tu per- ge, ut facis, mitigare, et probare quamplurimis. Quod te excusas: ego uero & tuas causas nosco, & mea in- teresse puto, te istic esse, uel ut cũ iis, quibus oportebit, agas, quæ erunt agẽda de nobis, ut ea, quæ egisti. in pri misq; hoc uelim animaduertas. multos esse arbitror, qui ad Cæsarẽ detulerint, delaturi'ue sint, me aut pœni tere consilij mei, aut non probare, quæ fiant. quorum etsi utrunq; uerũ est, tamẽ ab illis dicitur animo à me

alienato,

alienato, non quo ita perspexerint. sed totũ ut hoc Bal-
bus sustineat, & Oppius, & eorum crebris literis illius
uoluntas erga me confirmetur, & hoc plane ut fiat, di
ligentiam adhibebis. Alterum est, cur te nolim discede
re, quod scribis Terentiam flagittare. ò rem miseram.
quid scribam? aut quid uelim? breue faciam: lacrymæ
enim se subito profuderunt: tibi permitto: tu consule.
tantũ uide, ne hoc tẽporis Terentiæ obesse aliquid pos
sit. ignosce, obsecro te: non possum præ fletu, & dolore
diutius in hoc loco commorari. tantum dicam, nihil mi
hi gratius esse, quàm quòd eam diligis. Quod literas,
quibus putas opus esse, curas dandas, facis commode.
Quintũ filium, uidi, qui Sami uidisset, patrem Sicyone:
quorum deprecatio est facilis. utinam illi, qui prius il-
lum uiderunt, me apud eum uelint adiutum tantum,
quantum ego illos uellem, si quid possem. Quod rogas,
ut in bonam partẽ accipiam, si qua sint in tuis literis,
quæ me mordeant: ego uero in optimam, teq; rogo, ut
aperte, quemadmodum facis, scribas ad me omnia, idq;
facias quamsæpissime. Vale. XIIII. Cal. Ian.

CICERO ATTICO S.

QVANTIS curis afficiar, etsi profecto uides, ta
men cognosces ex Lepta, & Trebatio. maximas pœnas
pẽdo temeritatis meæ, quã tu prudentiã mihi uideri uis
neq; te deterreo, quo minus id disputes, scribasq; ad me
quãsæpissime, nõ nihil enim me leuãt tuæ literæ hoc tẽ
pore. per eos, qui nostra causa uolunt, ualentq; apud il
lum, diligentissime contendas opus est, per Balbum, &
Oppium maxime, ut de me scribãt quã diligentissime:

oppugnamur enim, ut audio, & à præsentibus quibus dam, & per literas: ijs ita occurrendum, ut rei magnitudo postulat. Furnius est illic mihi inimicissimus. Quintus misit filium non solum sui deprecatorem, sed etiam accusatorem mei. dictitat, se à me apud Cæsarem oppugnari. quod refellit Cæsar ipse: omnesq; eius amici. neque uero desistit, ubicunq; est, omnia in me maledicta conferre. nihil mihi unquam tam incredibile accidit, nihil in his malis tam acerbũ. qui ex ipso audissent cum Sicyone palàm multis audientibus loqueretur, ne faria quædam ad me pertulerunt. nosti genus, etiam expertus es fortasse: in me id est omne conuersum. sed auges commemorando dolorem, & facio etiam tibi. quare ad illud redeo. cura, ut huius rei causa, dedita opera, mittat aliquem Balbus. ad quos uidebitur, uelim cures literas meo nomine. Vale. XV. Cal. Ian.

CICERO ATTICO S.

EGO uero et incaute, ut scribis, & celerius, quàm oportuit, feci, nec in ulla sum spe, quippe qui exceptionibus edictorũ retinear. quæ si non essent sedulitate effectæ, & beneuolentia tua, liceret mihi abire in solitudines aliquas. nunc ne id quidem licet. quid autem me iuuat, quòd ante initum Tribunatum ueni, si ipsum, quòd ueni, nihil iuuat? iam quid sperẽ ab eo, qui mihi amicus nunquam fuit, cum iam lege etiam sim confectus, et oppressus? quotidie Balbi ad me literæ languidiores, multeq;. multorum ad illum, fortasse cõtra me. meo uitio pereo. nihil mihi mali causa attulit: omnia culpa contracta sunt: ego enim, cum genus belli uide=

rem, imparata, & infirma omnia contra paratissimos, iueram (quid facerem?) ceperamq; consilium non tam forte, quàm mihi præter cæteros concedendum. cessimus, uel potius parui. ex quibus unus qua mente fuerit, is, quẽ tu mihi commendas, cognosces ex ipsius literis, quas ad te, & ad alios misit. quas ego nunquam aperuissem, nisi res acta sic esset. delatus est ad me fasciculus: solui, si quid esset ad me literarum: nihil erat epistola Vatinio: & Ligurio altera: iussi ad eos deferri. illi ad me statim ardentes dolore uenerunt, scelus hominis clamantes. epistolas mihi legerunt plenas omnium in me probrorum. hic Ligurius furere: se enim scire, summo illum in odio fuisse Cæsari; illũ tamen non modo fouisse, sed & tantam pecuniam illi dedisse honoris mei causa. hoc ego dolore accepto, uolui scire, quid scripsisset ad cæteros: ipsi enim illi putaui perniciosum fore, si eius hoc tantum scelus percrebuisset. cognoui. eiusdem generis literas ad te misi. quas si putabis illi ipsi utile esse reddi, reddes: nil me lædet. nam quòd resignatæ sunt, habet, opinor, eius signum Pomponia. hac ille acerbitate initio nauigationis cum usus esset, tanto me dolore affecit, ut postea iacuerim. neque nunc tam pro se, quàm contra me laborare dicitur. ita omnibus rebus urgeor, quas sustinere uix possum, uel plane nullo modo possum. quibus in miserijs una est pro omnibus, quòd istam miseram, patrimonio, fortuna omni spoliatam, relinquam. quare te, ut polliceris, uidere plane uelim: alium enim, cui illam commendem, habeo neminem, quoniam matri quoque eadẽ intellexi esse parata, quæ mihi. sed si me non

offendes,satis tamen habeto cõmendatam,patrumq; in ea,quantum poteris,mitigato.hæc ad te die natali meo scripsi:quo utinã susceptus nõ essem,aut ne qd ex eadẽ matre postea natũ esset.plura scribere fletu prohibeor.

CICERO ATTICO S.

AD MEAS incredibiles ægritudines aliquid noui accedit ex ijs,quæ de Q. Q. ad me afferuntur. P. Terẽtius meus necessarius operas in portu,& scriptura Asiæ pro magistro dedit. is Quintũ filium Ephesi uidit VI.Id.Dec.eumq; studiose propter amicitiam nostram inuitauit.cumq; ex eo de me contarerur,eũ sibi ita dixisse narrabat,se mihi esse inimicissimũ, uolumenq; sibi ostendisse orationis, quam apud Cæsarem contra me esset habiturus: multaq; à se dicta contra eius amẽtiã: multa postea Patris consimili scelere secum Quintum patrem locutum: cuius furorem ex ijs epistolis,quas ad te misi,perspicere potuisti.hæc tibi dolori esse certo scio me quidem excruciant,& eo magis,quòd mihi cũ illis ne querendi quidem locum futurum puto. De Africanis rebus lõge alia nobis,ac tu scripseras,nunciantur nihil enim firmius esse dicũt,nihil paratius. accedit Hispania,et alienata Gallia,legionum nec uis eadem, nec uoluntas,urbanæ res perditæ.quid est,ubi acquiescam? nisi quandiu tuas literas lego . quæ essent profecto crebriores, si quid haberes , quo putares meam molestiam minui posse.sed tamen te rogo, ne intermittas scribere ad me,quidquid erit;eosq;,qui mihi tam crudeliter inimici sunt,si odisse non potes,accuses tamen,non ut aliquid proficias,sed ut tibi me carum esse sentiant. plu-

ra ad te ſcribam, ſi mihi ad eas literas, quas proxime ad te dedi, reſcripſeris. Vale. XII. Cal. Febr.

CICERO ATTICO S.

CONFECTVS iam cruciatu maximorum dolorum, ne ſi ſit quidem, quod ad te debeam ſcribere, facile id exequi poſſem, hoc minus, quòd res nulla eſt, quæ ſcribenda ſit, cum præſertim ne ſpes quidẽ ulla oſtẽdatur fore melius. ita iam ne tuas quidem literas expecto. quanquam ſemper aliquid afferunt, quod uelim. quare tu quidem ſcribito, cũ erit, cui des. ego tuis proximis, quas tamen iam pridẽ accepi, nihil habeo, quod reſcribam: longo enim interuallo uideo immutata eſſe omnia, illa eſſe firma, quæ debeant, nos ſtultitiæ noſtræ grauiſſimas pœnas pendere. P. Salluſtio curanda ſunt HS XXX, quæ accepi à Cn. Salluſtio. uelim uideas, ut ſine mora curentur. de ea re ſcripſi ad Terentiam. atque hoc ipſum iam propè conſumptum eſt. quare id quoque uelim, cum illa uideas, ut ſit, qui utamur. hic fortaſſe potero ſumere, ſi ſciam iſtic paratum fore: ſed prius, quàm id ſcirem, nihil ſum auſus ſumere. qui ſit omnium rerum ſtatus noſter, uides. nihil eſt mali, quod non & ſuſtineam, & expectem. quarum rerũ eo grauior eſt dolor, quo culpa maior. ille in Achaia nõ ceſſat de nobis detrahere. nihil uidelicet tuæ literæ profecerunt. Vale. VIII. Id. Martij.

CICERO ATTICO S.

CEPHALIO mihi à te literas reddidit ad VIII. Id. Martij ueſpere. eo autem die mane tabellarios mi=

ſeram, quibus ad te dederam literas. tuis tamen lectis literis, putaui aliquid reſcribendum eſſe, maxime, ꝙ oſtendis te pendere animi, quamnam rationem ſim Cæſari allaturus profectionis meæ tum, cũ ex Italia diſceſſerim. nihil opus eſt mihi noua ratiõe: ſæpe enim ad eũ ſcripſi, multisq; mandaui, non potuiſſe, cum cupiſſem, ſermones hominum ſuſtinere: multaq; in eam ſententiam: nihil enim erat, quod minus eum uellẽ exiſtimare, quĩ me tanta de re non meo conſilio uſum eſſe. poſteaq; quàm mihi literæ à Balbo Cornelio minore miſſæ eſſent, illum exiſtimare. Quintum fratrem lituum meæ profectionis fuiſſe, (ita enim ſcripſit) qui nõdũ cognoſſet quæ de me Quintus ſcripſiſſet ad multos: etſi multa præſens in præſentem acerbe dixerat, & fecerat, tamẽ L. in eo his uerbis ad Cæſarẽ ſcripſi. de Quinto fra-
* tre meo non minus laboro, quã de me ipſo. ſed eũ tibi cõmendare hoc meo tempore non audeo. illud dũtaxat tamen audebo petere abs te, quod te oro, ne quid exiſtimes ab illo factum eſſe, quo minus mea in te officia cõſtarent, minusue te diligerem, potiusq; illum ſemper auctorẽ noſtræ cõiunctionis fuiſſe, meiq; itineris comitẽ, nõ ducẽ. quare cæteris in rebus tantũ ei tribues, quantum humanitas tua, amicitiaq; ueſtra poſtulat: ego ei ne quid apud te obſim, id te uehementer etiam, atque etiam rogo. Quare, ſi quis congreſſus fuerit mihi cũ Cæſare (etſi non dubito, quin is lenis in illũ futurus ſit, idq; iã declarauerit) ego tamen is ero, qui ſemper fui. ſed, ut uideo, multo magis eſt nobis laborandum de Africa. quam quidem tu ſcribis confirmari quotidie magis ad conditionis ſpem, quàm uictoriæ. quod utinam

ita eſſet. ſed lõge aliter eſſe intelligo, teq́; ipſum ita exi ſtimare arbitror, aliter autem ſcribere non fallendi, ſed confirmandi mei cauſa, præſertim cum adiungatur ad Africam etiã Hiſpania. Quod me admones, ut ſcribã ad Antoniũ, & ad cæteros: ſi quid uidebitur tibi opus eſſe, uelim facias id, quod ſæpe feciſti: nihil. n. uenit mi hi in mẽtẽ, quod ſcribendũ putẽ. Quod me audis fra= ctiorẽ eſſe animo: quid putas, cũ uideas acceſſiſſe ad ſu periores ægritudines præclaras generi actiones? tu tamẽ uelim ne intermittas, quoad eius facere poteris, ſcribere ad me, etiã ſi rem, de qua ſcribas, nõ habebis: ſemper. n. afferunt aliquid mihi literæ tuæ. Galeonis hæredita tem creui: puto enim cretionem ſimplicem fuiſſe, quo niam ad me nulla miſſa eſt. Vale. VIII. Id. Mart.

CICERO ATTICO S.

A MVRENAE liberto nihil adhuc acceperam li terarũ. P. Siſer reddiderat eas, quibus reſcribo. De Ser= uij patris literis quod ſcribis, item, Quintum in Syriã ueniſſe, quod ais eſſe qui nuncient: ne id quidem ue= rum eſt. Quod certiorem te uis fieri, quo quiſque in me animo ſit, aut fuerit eorum, qui huc uene= runt: neminem alieno intellexi: ſed quantum id mea interſit, exiſtimare te poſſe certo ſcio. mihi cum omnia ſunt intolerabilia ad dolorẽ, tum maxime, quòd in eã cauſam ueniſſe me uideo, ut ſola utilia mihi eſſe uideã tur, quæ ſemper nolui. P. Lentulum patrem Rhodi eſſe aiunt, Alexandriæ filium: Rhodoq́; Alexandriam C. Caſſium profectum eſſe conſtat. Quintus mihi per li teras ſatisfacit, multo aſperioribus uerbis, quàm cum

grauissime accusabat: ait enim se ex literis tuis intelligere, tibi non placere, quòd ad multos de me asperius scripsit: itaq; se pœnitere, q animũ tuũ offenderit: sed se iure fecisse. deinde perscribit spurcissime, quas ob causas fecerit. sed neq; hoc tempore, nec antea patefecisset odiũ suũ in me, nisi omnibus rebus me esse oppressum uideret. atq; utinã uel nocturnis, quẽadmodũ tu scripseras, itineribus propius te accessissem. nũc nec ubi, nec quãdo te sim uisurus, possum suspicari. De cohæredibus Fufidianis nihil fuit, quod ad me scriberes: nã & æquũ postulant, &, quidquid egisses, recte esse actũ putarem. De fundo Frusinati redimendo iam pridẽ intellexisti uoluntatem meam. etsi tum meliore loco res erant nostræ, neque tam mihi desperaturi uidebamur. tamen in eadem sum uoluntate. id quemadmodum fiat, tu uidebis. & uelim, quoad poteris, consideres, ut sit, unde nobis suppeditentur sumptus necessarij. si quas habuimus facultates, eas Pompeio tũ, cum id uidebamur sapienter facere, detulimus. itaq; tum et à tuo uillico sumpsimus, & aliũde mutuati sumus, cũ Quintus quereretur per literas, sibi nos nihil dedisse, qui neque ab illo rogati sumus, neq; ipsi eã pecuniam aspeximus. sed uelim uideas, quid sit, quod cõfici possit, quidq; mihi de omnibus des consilij: & causam nosti. plura ne scribã, dolore impedior. si quid erit, quod ad quos scribẽdũ meo nomine putes, uelim, ut soles, facias: quotiesq; habebis, cui des ad me literas, nolim prætermittas. Vale.

CICERO ATTICO S.

NON me offendit ueritas literarũ tuarũ, q me tũ

cõmunibus, tum præcipuis malis oppressum ne incipis quidem, ut solebas, consolari, faterisq; id fieri iam non posse: nec enim ea sunt, quæ erant antea, cum, ut nihil aliud, comites me, & socios habere putabã: omnes enim Achaici deprecatores, item qui in Asia, quibus non erat ignotum, etiam quibus erat, in Africam dicuntur nauigaturi ita, præter Lælium, neminem habeo culpæ socium: qui tamen hoc meliore in causa est, ꝙ iam est receptus de me autem, non dubito, quin ad Balbum, & ad Oppium scripserit: à quibus, si quid esset lætius, certior factus essem, tecum etiam essent locuti: quibus cũ tu de hoc ipso colloquare uelim, & ad me, quid tibi responderint, scribas: non quòd ab isto salus data quidquam habitura sit firmitudinis: sed tamen aliquid consuli, & prospici poterit. etsi omnium conspectum horreo, præsertim hoc genero: tamen, in tantis malis quid aliud uelim, non reperio. Quintus pergit, ut ad me et Pansa scripsit, & Hircius: isq; item Africam petere cũ cæteris dicitur. Ad Minutium parentem scribam, & tua. literas mittam. ad te scribam, num quid egerit. HS XXX potuisse mirarer, nisi multa de Fufidianis prædijs. et id uideo tamẽ. te expecto: quẽ uidere, si ullo modo potes uenire, peruellẽ. iã extremum concluditur. ibi * facile est, quod quale sit, grauius existimare. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVONIAM iustas causas affers, ꝙ te hoc tempore uidere nõ possim: quæso, quid sit mihi faciendũ: ille enim ita uidetur Alexandriam tenere, ut eum scribere etiam pudeat de illis rebus. ij autem ex Africa iam

affuturi uidentur. Achæi item ex Asia redituri ad eos, aut libero aliquo loco cõmoraturi. quid mihi igitur putas agendum? uideo difficile esse consilium: sum enim solus, aut cum altero, cui neq; ad illos reditus sit, neque ab his ipsis quidquam ad spem ostendatur. sed tamen scire uelim, quid censeas: idq; erat cũ alijs, cur te, si fieri posset, cuperem uidere. Minutium XII sola curasse, scripsi ad te antea. quod superest, uelim uideas, ut curetur. Quintus nũ modo non cum magna prece ad me, sed acerbissime scripsit. filius uero mirifico odio. nihil fingi potest mali, quo non urgear. omnia tamen sunt faciliora, quã peccati dolor, qui & maximus est, & æternus. cuius peccati si socios essem habiturus ego, quos putaui, tamẽ esset ea consolatio tenuis: sed habet aliorum omnium ratio exitũ, mea nullũ. alij capti, alij interclusi non ueniunt in dubium de uoluntate, eo minus scilicet, cum se expedierint, & unà esse cœperint. ij autem ipsi, qui sua uoluntate ad Fusium uenerunt, nihil possunt, nisi timidi existimari. multi autem sunt, qui, quicũq; sunt, modo ad illos se recipere uolẽt, recipientur. quo minus debes mirari, non posse me tanto dolori resistere: solius enim meum peccatum corrigi non potest, & fortasse Lælij: sed quid me id leuat? Caium quidem Cassium aiunt consilium Alexandriam eundi mutauisse. hæc ad te scribo, non ut queas tu demere solicitudinem, sed ut cognoscam, ecquid tu ad ea afferas, quæ me conficiunt. ad quæ gener accedit, et cætera, quæ, fletu reprimor, ne scribam. quin etiam Aesopi F. me excruciat. prorsus nihil abest, quin sim miserrimus. sed ad primum reuertor. quid putes facien-

dum, occulte ne aliquò propius ueniendũ, an mare trãſeundum: nam hic maneri diutius non poteſt. De Fufidianis quare nihil potuit confici? genus enim conditionis eiuſmodi fuit, in quo nõ ſolet eſſe controuerſia, cum ea pars, quæ uidetur eſſe minor, licitatione expleri poſſet. hæc ego non ſine cauſa quæro: ſuſpicor enim cohæredes dubiam noſtram cauſam putare, & eo rem in integro eſſe. Vale. prid. Id. Maij.

CICERO ATTICO S.

NON meo uitio fit, hoc quidẽ tẽpore, (ante enim eſt peccatum) ut me iſta epiſtola nihil conſoletur: nã & exigue ſcripta eſt, & ſuſpiciones magnas habet nõ eſſe ab illo; quas animaduertiſſe te exiſtimo. De obuiãitione ita faciam, ut ſuades: neque enim ualde aduentus eius opinio eſt: neque, ſi qui ex Aſia ueniunt, quidquam auditum eſſe dicunt de pace: cuius ego ſpe in hanc fraudem incidi. nihil uideo, quod ſperandum putem, nunc præſertim, cum ea plaga in Aſia ſit accepta, in Illyrico, in Caſſiano negotio, in ipſa Alexandria, in Vrbe, in Italia. ego uero, etiam ſi rediturus ille eſt, qui adhuc bellum gerere dicitur, tamen ante reditum eius negotium confectum iri puto. Quod autem ſcribis quandam lætitiam bonorum eſſe commotam, ut ſit auditum de literis: tu quidem nihil prætermittis, in quo putes aliquid ſolatij eſſe: ſed ego non adducor, quenquam bonum ullam ſalutem putare mihi tanti fuiſſe, ut eam peterem ab illo, & eo minus, quòd huius conſilij iam ne ſocium quidem habeo quẽquam. qui in Aſia ſunt, rerum exitum expectãt. Achaici etiã

Fusio ſpem deprecationis afferunt. horum & timor idē fuit primo, qui meus, & constitutum . mora Alexandrina cauſam illorum correxit, meam euertit . quā ob rem idem à te nunc peto, quod ſuperioribus literis, ut, ſi quid in perditis rebus diſpiceres, quod mihi putares faciendum, me moneres . ſi recipior ab his, quod uides non fieri; tamen, quoad bellum erit, quid agam, aut ubi ſim, non reperio. ſin iactor, eo minus . itaque tuas literas expecto; eaſq; ut ad me ſine dubitatione ſcribas, rogo. Quod ſuades, ut ad Quintum ſcribam de his literis : facerem, ſi me quidquam iſtæ literæ delectarent. etſi quidam ſcripſit ad me his uerbis: Ego, ut in his malis, Patris ſum nō inuitus : eſſem libētius, ſi frater tuus ea de te loqueretur, quæ ego audire uellē. Quod ais illum ad te ſcribere, me ſibi nullas literas remittere: ſeme ab ipſo accepi : ad eas Cephalioni dedi, qui multos menſes tempeſtatibus retentus eſt. Quintum filiū ad me acerbiſſime ſcripſiſſe, iam ante ad te ſcripſi. Extremum eſt, quod te orem, ſi putas rectum eſſe, & à te ſuſcipi poſſe, cum Camillo communices, ut Terentiam moneatis de teſtamento. tempora monent, ut uideat, ut ſatisfaciat, quibus debeat. auditum ex Philotimo eſt, eā ſcelerate quædam facere. credibile uix eſt . ſed certe, ſi quid eſt, quod fieri poſſit, prouidēdum eſt . de omnibus * rebus uelim ad me ſcribas, & maxime quid ſcribas de ea: in quo tuo conſilio egeo, etiam ſi nihil excogitas : id enim mihi erit pro deſperato. Vale. III. Non. Iun.

CICERO ATTICO S.

PROPERANTIBVS tabellarijs alienis hanc

epiſtolã dedi, eo breuiorem, quod eram miſurus meos

Tullia mea uenit ad me prid. Id. Iun. deq́; tua erga ſe obſeruantia, beneuolentiáq́; mihi plurima expoſuit, literaſq́; reddidit trinas. ego autem ex ipſius uirtute, humanitate, pietate non modo eam uoluptatem non cepi, quam capere ex ſingulari filia debui, ſed etiam incredibili ſum dolore affectus, tale ingenium in tam miſera fortuna uerſari, idq; accidere nullo ipſius delicto, ſumma culpa mea. itaque à te neque conſolationẽ iam, qua cupere te uti uideo, neque conſilium, quod capi nullum poteſt, expecto; teq́; omnia cum ſuperioribus ſæpe literis, tum proximis tentaſſe intelligo. Ego cum Saluſtio Ciceronem ad Cæſarem mittere cogitabam. Tulliam autem, non uidebam eſſe cauſam cur diutius mecum tanto in communi mœrore retinerem. itaque eram tibi eam, cum primũ per ipſam liceret, remiſſurus. pro ea, quemadmodum conſolandis ſcripſiſti,
* P. tanta eo me ſcripſiſſe, quæ tu ipſe intelligis reſpondere potuiſſe. Quod Oppium tecum ſcribis locutum, non adhorret à mea ſuſpicione etus oratio: ſed non dubito, quin iſtis perſuaderi nullo modo poſſit, ea, quæ faciant, mihi probari poſſe, quoquo modo loquar. ego tamen utar moderatione, qua potero. quãquam, quid mea interſit, ut eorum odium ſubeam, non intelligo.

Te iuſta cauſa impediri, quo minus ad nos uenias, uideo, idq́; mihi ualde moleſtum eſt. Illum ab Alexandria diſceſſiſſe nemo nunciat, conſtatq́; ne profectũ quibem illò quenquam poſt Id. Mart. nec poſt Id. Dec. ab illo datas ullas literas. ex quo illud intelligis, illud de literis ad V. Id. Febr. datis (quod inane eſſet, etiam ſi

uerum esset) non uerum esse. L. Terentium discessisse ex Africa scimus, Pæstumq; uenisse. quid is afferat, aut quo modo exierit, aut quid in Africa fiat, scire uelim: dicitur enim per Nasidium emissus esse. id quale sit, uelim, si inueneris, ad me scribas. De HS X, ut scribis, faciam. Vale. XVIII. Cal. Quint.

CICERO ATTICO S.

DE ILLIVS ab Alexãdria discessu, nihil adhuc rumoris, contràq; opinio, ualde esse impeditum: itaque nec mitto, ut constitueram, Ciceronem; & te rogo, ut me hinc expedias: quoduis enim supplicium leuius est hac permansione. hac de re & ad Antonium scripsi, & ad Balbum, & ad Oppium: siue enim bellum in Italia futurum est, siue classibus utetur, hic esse me minime conuenit: quorum fortasse utrunque erit: alterum certe intellexi omnino ex Oppij sermone, quem tu mihi scripsisti, quæ istorum uia esset. sed, ut eam flectas, te rogo. nihil omnino iam expecto, nisi miserum. sed hoc perditius, in quo nunc sum, fieri nihil potest. quare, cum Antonio loquare, uelim, & cum istis, & rem, ut poteris, expedias, & mihi quamprimum de omnibus rebus rescribas. Vale. XII. Cal. Quint.

CICERO ATTICO S.

CVM tuis dare possem literas, nõ prætermisi: etsi, quid scriberem, nõ habebam. tu ad nos et rarius scribis,

quàm solebas, & breuius, credo quia nihil habes, quod me putes libenter legere, aut audire posse. uerunta= men uelim, quid erit, qualecunque erit, scribas. est au= tem unũ, quod mihi sit optandum, si quid agi de pace possit: quod nulla equidem habeo in spe, sed quia tu leuiter interdũ significas, cogis me sperare, quod optan dum uix est. Philotimus dicitur Idib. Sext. nihil habeo de illo amplius. tu uelim ad ea mihi rescribas, quæ ad te antea scripsi. mihi tantum temporis satis est, dum, ut in pessimis rebus, aliquid caueã, qui nihil unquam caui. Vale. XI. Cal. Sext.

CICERO ATTICO S.

XVII. Cal. Sep. uenerat die XXVIII. Seleucea Peria C. Treboniĳ, is', qui se Antiochiæ diceret apud Cæsarem uidisse Quintum filium cum Hircio: eos de Quinto, quæ uoluissent, impetrasse nullo quidem negotio. quod ego magis gauderem, si ista nobis im= petrata quidquam ad spem explorati haberent. sed & alia timenda sunt, ab aliĳsq;, & ab hoc ipso quæ dan tur ut à domino, rursus in eiusdem sunt potestate. etiam Sallustio ignouit. omnino dicitur nemini nega re. quod ipsum est suspectum, notionem eius differri. M. Gallius Q. F. mancipia Sallustio reddidit, is ue= nit, ut legiones in Siciliam traduceret, & protinus it u= rum Cæsarem Patris. quod si faciet, ego, quod ante, mallem, aliquò propius accedam. tuas literas ad eas quibus à te proxime consilium petiui, uehementer ex pecto. Vale. XVI. Cal. Sep.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI VI. Cal. Sept. literas à te, datas XII. Cal. doloremq;, quē ex Quinti scelere ampridē acceptū iam abiecerā, lecta eius epistola grauissimū cepi. tu etsi nō potuisti ullo modo facere, ut mihi illā epistolā nō mitteres, tamē mallē non esse missam. Ad ea autē, quæ scribis de testamēto, uidebis, quid, & quo modo. De numis, & illa sic scripsit, ut ego ad te antea; et nos, si qd opus erit, utemur ex eo, de quo scribis. Ille ad Cal. Sept. Athenis non uidetur fore. multa eum in Asia dicuntur morari, maxime Pharnaces. Legio XII. ad quā primū Sulla uenit, lapidibus egisse hominem dicitur. nullā putant se cōmoturam. illū arbitrantur protinus Patris in Siciliam. sed, si hoc ita est, huc ueniat necesse est. ac mallem illū: aliquo. n. modo hinc euasissem. nunc metuo, ne sit expectandū: et cū reliquis etiā loci grauitas hic miserrime perferenda. Quod me mones, ut ea uideā, quæ ad tempus accōmodē: facerē, si res pateretur, & si ullo modo fieri posset: sed in tātis nostris peccatis, tātisq; nostrorū iniurijs, nihil est, qd aut facere dignū nobis, aut simulare possim. Sullana confers: in quibus omnia genere ipso præclarissima fuerūt, moderatione paulo minus tēperata: hæc aūt eiusmodi sunt, ut obliuiscar, multoq; malim qd omnibus sit melius, quorū utilitati meā iunxi. tu ad me tamē uelim quā sæpissime scribas, eoq; magis, ꝙ præterea nemo scribit: ac si omnes, tuas tamen maxime expectarē. Quod scribis, illū per me Quinto fore placatiorē: scripsi ad te antea, eum statim Quinto filio omnia tribuisse, nostri nullā mentionem. Vale.

CICERO

CICERO ATTICO S.

DILIGENTER mihi fasciculũ reddidit Balbi tabellarius: accepi.n.à te literas, quibus uideris uereri, ut epistolas illas acceperim: quas qdẽ uellẽ mihi nũquã redditas: auxerũt.n.mihi dolorẽ: nec, si in aliquẽ incidissent, quidquã noui attulissent: quid.n. tã peruulgatũ, quàm illius in me odiũ, & genus hoc literarũ? quod ne Cæsar quidẽ ad istos uidetur misisse, quasi quo illius improbitate offenderetur, sed credo, uti notiora nostra mala essent. nã quod te uereri scribis, ne illi obsint, eiq; rei mederi: ne rogari quidẽ se passus est de illo. quod quidẽ mihi molestũ nõ est: illud molestius, istas impetrationes nostras nihil ualere. Sulla, ut opinor, cras erit hic cum Messala. currunt ad illũ pulsi à militibus, qui se negãt usquam, nisi acceperint. ergo ille huc ueniet: quod non putabant: tarde quidem: itinera.n. ita facit, ut multos dies in oppidũ ponat. Pharnaces autem, quo modo agit, afferet morã. quid mihi igitur censes? iam.n. corpore uix sustineo grauitatẽ huius cœli, qui mihi laborẽ affert in dolore. an his illuc euntibus mandẽ, ut me excusent? ipse accedam propius? quæso attende, & me, quod adhuc sæpe rogatus non fecisti, consilio iuua, scio rẽ difficilem esse, sed ut in malis. etiã illud mea magni interest, te ut uideam. profecto aliquid profecero, si id acciderit. De testamento, ut scribis, animaduertes. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVOD ad te scripserã, ut cum Camillo cõmunicares, de eo Camillus mihi scripsit, te cũ eo locutũ. tuas

literas expectabam: nisi illud quidem mutari, si aliter est ut oportet, non uideo posse: sed cum à nullo accepissem literas, desideraui tuas (etsi putabam te fortiorem factum non esse) modo ualeres: scrpseras. n. te quodam ualetudinis genere tentari. Augusius quidam Rhodo uenerat VIII. Id. Quint. is nunciabat, Quintum F. ad Cæsarem profectum IIII. Cal. Iun. Philotimum Rhodum pridie eius diei uenisse, habere ad me literas ipsum Augusium audies. sed tardius iter faciebat. eo feci, ut celeriter eunti darem. quid sit in ijs literis, nescio: sed mihi ualde Quintus frater gratulatur. equidem in meo tanto peccato nihil ne cogitatione quidem assequi possum, quod mihi tolerabile possit esse. te oro, ut de hac misera cogites, et illud, de quo ad te proxime scripsi, ut aliquid cõficiatur ad inopiam propulsandá, & etiam de ipso testamento. illud quoq; uellem antea: sed omnia timuimus. melius quidem in pessimis nihil fuit dissidio. aliquid fecissemus, ut uiui uel tabularum nouarum nomine, uel nocturnarum expugnationum,
* uel Metellæ, uel omnium maiorum. nec res periisset, et uideremur aliquid doloris uirilis habuisse. memini omnino tuas literas. sed & tempus illud, & si quid uis præstitit. nunc quidem ipsa uidetur denunciare: audimus enim de statu reip. ò Dij, generum ne nostrum potissimum, ut hoc uel tabulas nouas? placet mihi igitur & idem tibi, nuncium remitti. petet fortasse tertiam,
* pensionem. considera igitur tum, ne uim abuso nascetur, an prius. ego, si ullo modo potuero, uel nocturnis itineribus experiar, ut te uideam. tu & hæc, & si quid erit, quod intersit me scire, scribas uelim. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVAE dudum ad me, et quæ etiã ad meã Tulliã de me scripsisti, ea sentio esse uera. eo sum miserior, (et si nihil uidebatur addi posse) quòd mihi nõ modo irasci grauissima iniuria accepta, sed ne dolere quidẽ impune liceat: quare istud feramus: quod cum tulerimus tamen eadẽ erũt perpetienda, quæ tu, ne accidãt, ut caueamus, mones, ea. n. est à nobis cõtracta culpa, ut omni statu, omniq; populo eũdẽ exitũ habitura uideatur. sed ad meã manũ rediero: etenim hæc occultius agenda uide quæso etiã nunc de testamento, quod tũ factũ, cum illa quærere cœperat. nõ credo, & cõmoti neq; eum rogari, ne me quidem. sed quasi ita sit, quoniã in sermonẽ iam uenisti, poteris eam monere, ut alicui cõmittat, cuius extra piculũ huius belli fortuna sit. equidẽ tibi potissimũ uelim, si idẽ illa uellet: quã quidem cœlo miserã me hoc timere. de illo altero, scio equidẽ uenire nũc nil posse: sed seponi, & occultari possunt, ut extra ruinã sint eam, quæ impẽdet. nã quod scribis nobis, nostra: & tua Terentiæ fore parata: tua credo: nostra quæ poterũt esse? de Terentia autẽ (mitto cætera, quæ sunt innumerabilia) quid ad hoc addi potest? scripseras, ut HS XII. permutaret, tantũ esse reliquum de argento. misit illa CCLↃↃ mihi, & ascripsit tantum esse reliquum. cũ hoc tam paruũ de paruo detraxerit, pspicis quid in maxima re fecerit? Philotimus nõ modo nullus uenit, sed ne per literas quidẽ, aut per nũcium certiorẽ facit me, quid egerit. Epheso qui ueniũt, ibi se eũ de suis cõtrouersijs in ius adeũtem uidisse nũciant: quæ quidẽ

(ita.n.uerisimile est)in aduentũ Cæsaris fortasse reijciũtur.ita aut nihil puto eũ habere,quod putet ad me celerius pferendũ,& eo me magis esse despectũ:aut,etiã si quid habet,id nisi omnibus suis negotijs confectis,ad me referre nõ curet.ex quo magnũ equidẽ capio dolorẽ,sed nõ tantũ,quantũ uideor debere:nihil.n.mea minus interesse puto,quã quid illinc afferatur. id quã ob rẽ,te intelligere certo scio.Quod me mones de uultu,et oratione ad tẽpus accõmodanda,etsi difficile est,tamen imperarẽ mihi,si mea quidquã interesse putarẽ.Quod scribis,literis,putare,Africanum negotium confici posse:uelim scriberes, cur ita putares.mihi quidem nihil in mentem uenit, quare id putẽ fieri posse. tu tamen uelim,si quid erit,quod cõsolationis aliquid habeat,scribas ad me:sin,ut perspicio,nihil erit, scribas idipsũ.ego ad te,si quid audiero citius,scribã. Vale.VIII. Id.Sext.

CICERO ATTICO S.

FACILE assentior tuis literis,quibus exponis pluribus uerbis,nullũ te habere cõsiliũ,quo à te possim iuuari.consolatio certe nulla est, quæ leuare possit dolorẽ meũ:nihil est.n.contractũ casu:nã id esset ferendũ: sed omnia fecimus ijs erroribus et miserijs et animi,et corporis,quibus proximi utinã mederi maluissent,quã obesse. quoniã neq; cõsilij tui,neq; cõsolationis cuiusquã, spes ulla mihi ustẽditur,nõ q̃rã hæc à te posthac.tãtũ ue uelim,ne pristinũ hoc officiũ intermittas:scribas ad me quidquid ueniet tibi in mentẽ,cũ habebis,cui des,et dũ erit ad quẽ des,qđ longũ nõ erit.Illũ discessisse Alexandria rumor est non firmus, ortus ex Sulpitij literis.

quas cuncti postea nuncij cõfirmarunt . quod uerũ,an falsum sit,quoniã mea nihil interest,utrum malim ne scio. Quod ad te iã pridẽ de testamẽto scripsi apud epi
* stolas uelim ut possim aduersas ego huius miserũ ea facultate cõfectus conflictor. nihil unq̃ simile natũ puto. cui si qua re cõsulere aliquid possum,cupio à te admoneri.uideo eãdẽ esse difficultatẽ,quã in cõsilio dato: attamẽ hoc me magis solicitat,quã omnia. In pẽsione secunda cæci fuimus.aliũ mallem.sed præterijt.te oro,ut in perditis rebus,si quid cogi,cõficiq; potest, quod sit in tuto,ex argẽto,neq; satis multa ex supellectile, des operã:iam enim mihi uidetur adesse extremũ, nec ulla fore conditio pacis,eáq;,quæ sunt,etiã sine aduersario pitura.hæc etiã,si uidebitur, cũ Terentia loquere opportune.nõ queo omnia scribere. Vale.III.Non. Quint.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XII.

CICERO ATTICO S.

V NDECIMO die postquam à te discesseram,hoc literularũ exaraui,egrediens è uilla ante lucem:atque eo die cogitabã in Anagnino, postero autem in Tusculano,ibi unum diem, V. Cal. igitur ad constitutum:atq; utinam continuo ad cõplexum meæ Tulliæ , ad osculum Atticæ possim currere. quod quidem ipsum scribe quæso ad me,ut,dum consi=

sto in Tusculano, sciã, quid garriat: sin rusticatur, quid scribat. eiq; interea aut scribes salutem, aut nunciabis, itemq; Piliæ: & tamẽ, etsi continuo congressuri sumus, scribes ad me, si quid habebis. Cum complicarẽ hanc epistolam, noctuabũdus ad me uenit cum epistola tua tabellarius. qua lecta, de Atticæ febricula scilicet ualde dolui. reliqua, quæ expectabam, ex tuis literis cognoui omnia. sed quod scribis, igniculum matutinum, γεροντικώτερον est memoriola uacillare: ego enim IIII. Cal. Axio dederam, tibi III. Quinto quo die uenissem, id est V. Cal. hoc igitur habebis, noui nihil. quid ergo opus erat epistola? quid, cum coràm sumus, & garrimus quidquid in buccam? est profecto quædam λέσχη, quæ habet, etiam si nihil subest, collocutione ipsa suauitatẽ.

Hic rumor est, T. Murcum periisse naufragio, Asinium delatum uiuum in manus militum, L. naueis delatas Vticam reflatu hoc, Põpeium non comparere, nec in Balearibus omnino fuisse, ut Patietus affirmat. sed auctor nullius rei quisquam. habes, quæ, dum tu abes, locuti sunt. ludi interea Præneste. ibi Hircius, & isti omnes, & quidem ludi dies octo. quæ cœnæ? quæ deliciæ? res interea fortasse transacta est. o miros homines. at Balbus ædificat: τί γὰρ αὐτῷ μέλει; uerum, si quæris, homini nõ recta, sed uoluptaria quærẽti nonne βεβίωται? tu interea dormis. iam explicandum est πρόβλημα, si quid acturus es. si quæris quid putem, ego fructum puto. sed quid multa? iam te uidebo, & quidem, ut spero, de uia rectà ad me: simul enim & diem Tyrannioni constituemus, & si quid aliud. Vale.

CICERO ATTICO S.

VNVM te puto minus blādū esse, quā me: aut, si uterq; nostrū est aliquādo aduersus aliquem, inter nos certe nunquā sumus. audi igitur me hoc ἀγοητεύτως dicentē. ne uiuā mi Attice, si mihi nō modo Tusculanū, ubi cæteroqui sum libēter, sed μακάρων νῆσοι tāti sunt, ut sine te sim totos dies. quare obduretur hoc triduū: ut te quoq; ponā in eodem πάθει: quod ita est profecto. sed uelim scire, hodie ne statim de auctiōe, aut quo die uenias. ego me interea cū libellis. ac moleste fero Vēnonij historiā nō habere. sed tamē, ne nihil de re, nomē illud, quod à Cæsare, treis habet cōditiones, aut emptionē ab hasta, (perdere malo: etsi, præter ipsam turpitudinē, hoc ipsū puto esse pdere) aut delegationē à mācipe annua die (qs erit, cui credā? aut quādo iste Metōis annus ueniet?) aut Vecteni cōditione, semisse. σκέψαι igitur. ac uereor, ne iste iā auctionē nullā faciat, sed ludis factis
* Clypo subsidio currat, ne talis uir ἀλογηθῇ. sed μελήσει.

CICERO ATTICO S.

O GRATAS tuas mihi, iucūdasq; literas. quid quæris? restitutus est mihi dies festus: angebar n. q Tiro ἐνερευθέστερον te sibi esse uisum dixerat. addā igitur, ut censes, unū diem. Sed de Catone πρόβλημα ἀρχιμήδειον est. nō assequor, ut scribā, quod tui conuiuæ non modo libenter, sed etiā æquo animo legere possint. quin etiā, si à sentētijs eius dictis, si ab omni uoluntate, consilijsq; quæ de Rep. habuit, recedam, ψιλῶς q; uelim grauitatem, constantiamq; eius laudare: hoc ipsum tamen ijs

odiosum ἄκουσμα sit.sed uere laudari ille uir nõ potest, nisi hæc ornata sint, ꝙ ille ea, quæ nunc sunt, & futura uiderit, &, ne fierẽt, cõtenderit, et, facta ne uideret, uitã reliquerit. horũ quid est, quod Atedio probare possimus? sed cura obsecro, ut ualeas, eãq; quã ad omneis res adhibes, in primis ad cõualescẽdũ adhibe prudẽtiã.

CICERO ATTICO S.

QVNTVS pater quartũ, uel potius millesimũ, nihil sapit, qui lætetur luperco filio, et Statio, ut cernat duplici dedecore cumulatã domũ. addo etiam Philotimũ tertiũ. ò stultitiam, nisi mea maior esset singularẽ. (ꝙ autem osim hanc rem, ἔρανον à te) fac, non ad διψῶσαν κρήνην sed ad πειρήνην eũ uenisse: ἄμπνυμα σεμνὸν Ἀλφειοῦ πειρήνην (ut scribis) haurire, in tãtis suis præsertim angustijs? ποῖ ταῦτ᾽ ἄρ᾽ ἀποσκήψει? sed ipse uiderit. Cato me quidẽ delectat, sed etiam Bassum Lucilium sua. De Celio, tu quæres ut scribis. ego nihil noui. noscẽda est natura, nõ facultas modo. de Hortensio, & Virginio tu, si quid dubitabis: etsi, quod magis placeat, ego quantũ aspicio, non facile inueneris. cum Mustela, quẽadmodum scribis, cum uenerit Crispus. Ad Aulũ scripsi, ut ea, quæ bene nossem de auro, Pisoni demonstrarẽ: tibi.n. sanè assentior, & istud nimiũ diu duci, et omnia nunc undiq; contrahenda. te quidẽ nihil agere, nihil cogitare aliud, nisi quod ad me pertineat, facile perspicio, meisq; negotijs impediri cupiditatẽ tuã ad me ueniẽdi. sed mecũ esse te puto, nõ solũ ꝙ meã rem agis, uerũ etiã ꝙ uidere uideor, quo modo agas: neq;.n. ulla hora tui mihi est operis ignota. Tubulum Præt. ui=

deo L.Metello, Q. Maximo Coss.nũc uelim, P.Scæuola Põtifex maximus, quibus Coss.Tribunus pl. equidẽ puto Cepione, & Põpeio: Prætor.n.P. Furio Sex.Attilio. dabis igitur Tribunatũ, &, si poteris, Tubulus quo crimine. & uide quæso, L.Libo, ille, qui de Ser.Galba, Censorino, & Mãlio, an Quintio, Mãlio Coss. Trib. pl.fuerit: cõturbor.n.in Bruti epitoma Fãnianorum, scripsi, quod erat in extremo: idq; ego secutus, hunc Fanniũ, qui scripsit historiã, generũ esse scripserã Lælij. sed tu me γεωμετρικῶς refelleras: te autẽ nunc Brutus, et Fãnius. ego tamẽ de bono auctore Hortẽsio sic acceperã, ut apud Brutũ est. hunc igitur locũ expedies. Ego misi Tironẽ Dolabellæ obuiã is ad me Idibus reuertetur. te expectabo postridie. De Tullia mea tibi antiquissimum esse uideo: idq; ita ut sit, te uehementer rogo. Ergo & in integro omnia: sic.n.scribis. mihi etsi Calendæ uitãdæ fuerũt, incessionumq; ἀρχέτυπα fugiẽda, conficiẽdæq; tabulæ: nihil tamẽ tanti, ut à te abessem, fuit. cum Romæ essem, & te iam iamq; uisurũ me putarẽ quotidie; tamẽ horæ, quibus expectabã, lõgæ uidebãtur. scis me minime esse blandũ. itaq; minus aliquanto dico, q̃ sentio.

CICERO ATTICO S.

DE CELIO uide quæso, ne quæ lacuna sit in auro. ego ista nõ noui. sed certe in collybo est detrimẽti satis. huc aurũ si accedit: sed quid loquor? tu uidebis. Habes Hegesiæ genus, quod Varro laudat. Venio ad Tyrãnionẽ. ain tu? uerũ hoc fuit; sine me? at ego quoties, cũ essem otiosus, sine te tamen nolui? quo modo hoc ergo lues? uno scilicet, si mihi librũ miseris: quod ut facias,

etiam, atq; etiã rogo. etsi me non magis liber ipse delectabit, quàm tua admiratio delectauit: amo.n.πάντα φιλόδημον: teq; istã tã tenuem θεωρίαν tã ualde admiratum esse gaudeo. etsi tua quidẽ sunt eiusmodi omnia: scire.n.uis: quo uno animus alitur. sed quæso quid ex ista acuta, & graui refertur ad τέλος? sed longa oratio est, & tu occupatus in meo fortasse aliquo negotio: & pro isto asso sole, quo tu abusus es in nostro pratulo, à te nitidum solẽ, unctumq; repetemus. sed ad prima redeo. librum, si me amas, mitte: tuus est enim profecto, quoniam quidem est missus ad te. Vale.

CICERO ATTICO S.

TANTVM ne ab re tua est otij tibi, ut etiam Oratorẽ legas? macte uirtute: mihi quidẽ gratũ: & erit gratius, si nõ modo in libris tuis, sed etiã in aliorũ per librarios tuos Aristophanem reposueris pro Eupoli. Cæsar autẽ mihi irridere uisus est QVAESO illud tuũ, quod erat εὐτρεπὲς, et urbanũ. ita porrò te sine cura esse iussit, ut mihi qdẽ dubitationẽ omnẽ tolleret. Atticã doleo tã diu: sed quoniã iã sine horrore ẽ, spero eẽ, ut uolumus.

CICERO ATTICO S.

QVAE desideras, omnia scripsi in codicillis, eosq; Eroti dedi: breuiter, sed etiã plura, quã quæris: in ijs de Cicerone, cuius quidẽ cogitationis initiũ tu mihi attulisti. locutus sum cũ eo liberalissime: quod ex ipso uelim, si modo tibi erit cõmodum, sciscitere. sed quid differo? exposui, te ex me detulisse, ecquid uellet, ecquid requireret: uelle Hispaniam, requirere liberalitatem. et libera-

litate,dixi,quantum Publius,quantum Flamen Lentu
lus filio.de Hiſpania duo attuli,primum idẽ,quod tibi,
me uereri uituperationẽ:nõ ſatis eſſe, ſi hæc arma reli
quiſſemus?etiã cõtraria?deinde fore,ut angeretur,cũ à
fratre familiaritate & omni gratia uinceretur.uelim
magis liberalitate uti mea,quàm ſua libertate:ſed ta-
men permiſi:tibi.n.intellexerã nõ nimis diſplicere . ego
etiã atque etiã cogitabo:teq;,ut idem facias, rogo.ma=
gna res:ſimplex eſt manere:illud anceps. uerum uidebi
mus. De Balbo,& in codicillis ſcripſeram,& ita co=
gito,ſimul ac redierit.ſin ille tardius, ego tamẽ triduũ.
&,quod præterij, Dolabella etiam mecum. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Cicerone,multis res placet. comes eſt idoneus.
ſed de prima penſione ante uideamus: adeſt enim dies,
& ille currit.ſcribe quæſo, quid referat Celer egiſſe Cæ
ſarem cum candidatis,utrum ipſe in fœnicularium,an
in campũ Martium cogitet . & ſanè ſcire uelim, nun=
quid neceſſe ſit comitijs eſſe Romæ : nam & Piliæ ſa=
tisfaciendum eſt,& utique Atticæ. Vale.

CICERO ATTICO S.

NAE ego eſſem hic libẽter,atq; id quotidie magis,
ni eſſet ea cauſa,quã tibi ſuperioribus literis ſcripſi.ni=
hil hac ſolitudine iucũdius, niſi paulum interpellaſſet
Amyntæ filius,ὁ ἀπεραντολογίαν δοῦς.cætera noli puta=
re amabiliora fieri poſſe ulla litore,proſpectu maris,tũ
his rebus omnibus . ſed neque hæc digna longioribus li
teris,nec erat, quod ſcriberem, & ſomnus urgebat.

CICERO ATTICO S.

MALE mehercule de Athamãte. tuus autẽ dolor humanus is quidẽ, ſed magnopere moderãdus. cõſolatio nũ autẽ multæ uiæ, ſed illa rectiſſima. impetret ratio, quod dies impetratura eſt. Alexim uero curemus, imaginẽ Tironis. quẽ ægrũ Romã remiſit, et, ſi q̃d habet collis ἐπιδήμιον, ad me cũ teſtamẽto trãsferamus. tota domus ſuperior uacat, ut ſcis. hoc puto ualde ad rẽ pertinere.

CICERO ATTICO S.

MALE de Seio ſed omnia humana tolerabilia ducẽda: ipſi enim quid ſumus? aut quãdiu hæc curaturi ſumus? ea uideamus, quæ ad nos magis pertinẽt, nec tamẽ multo, quid agamus de ſenatu. Et, ut ne q̃d prætermittã, Ceſonius ad me literas miſit, Poſthumiã Sulpitij domũ ad ſe ueniſſe. de Põpeij Magni filia, tibi reſcripſi, nihil me hoc tẽpore cogitare. alterã uero illã, quã tu ſcribis, puto noſti: nihil. n. uidi fœdius. ſed adſum. corãm igitur. Obſignata epiſtola accepi tuas. Atticæ hilaritatem libenter audio: cõmotiunculis συμπάσχω.

CICERO ATTICO S.

DE dote, tãto magis perpurga. Balbi regia conditio eſt delegãdi. quoquo modo cõfice. turpe eſt rem impeditam iacere. Inſula Arpinas habere poteſt germanam ἀποθέωσιν: habere uideatur: ἐκγόνιμος eſt: igitur animus in hortis: quod tamen inſpiciã, cum uenero. De Epicuro, ut uoles: etſi μεθαρμόζομαι in poſterum genus hoc perſonarũ. incredibile eſt, quã ea quidam requirãt.

ad antiquos igitur: ἀνεμέσητον γὰρ nihil habeo, ad te quod perscribã: sed tamen institui quotidie mittere, ut eliciam tuas literas, nõ quo aliquid ex his expectem, sed nescio quo modo tamen expecto. quare siue habes quid, siue nihil habes, scribe tamen aliquid, teq; cura. cõmouet me Attica. etsi assentior Cratero. Bruti literæ scriptæ et prudẽter et amice, multas mihi tamẽ lacrymas attulerũt. me hæc solitudo minus stimulat, quã ista celebritas, te unũ desidero. sed literis nõ difficilius utor, quàm si domi essem. ardor tamẽ ille urget, et manet, nõ mehercule indulgẽte me, sed tamẽ nõ repugnante. Quod scribis de Apuleio, nihil puto opus esse tua cõtentione, nec Balbo, & oppio; quibus quidẽ ille receperat, mihiq; etiã iusserat nunciari, se molestũ omnino nõ futurũ. sed cura, ut excuser morbi causa in dies singulos. Lænas hoc receperat. prẽde C. Septimium, L. Statilium. denique nemo negabit se iuraturũ, quẽ rogaris. quod si erit durius, ueniam, & ipse perpetuũ morbum iurabo: cum enim mihi carendum sit conuiuijs, malo id lege uideri facere, quàm dolore. Cocceium uelim appelles: quod enim dixerat, non facit. ego autem uolo aliquod emere latibulum, perfugium doloris mei. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE me excusando apud Apuleiũ dederã ad te pridie literas. nihil esse negotij arbitror. quẽcunq; appellaris, nemo negabit. sed Septimiũ uide, et Lænatẽ, & Statiliũ: tribus. n. opus est. sed mihi Lænas totũ receperat. Quod scribis, à Iunio te appellatũ: omnino Cornificius locuplex est: sed tamẽ scire uelim, q̃do dicar spopõdisse,

& pro patre, an ne pro filio: neque eo minus, ut scri-
bis, procuratores Cornificij, et Apuleiũ prædiatorẽ uide
bis. Quod me ab hoc mœrore recreari uis, facis, ut om-
nia: sed me mihi nõ defuisse tu testis es: nihil. n. de mœ
rore minuendo scriptum ab ullo est, quod ego non do-
mi tuæ legerim. sed omnem consolationem uincit do-
lor. quin etiã feci, quod profecto ante me nemo, ut ipse
me per literas consolarer. quem librum ad te mittam,
si descripserint librarij. affirmo tibi nullam consolatio-
nem esse talem. totos dies scribo, non quo proficiã quid,
sed tantisper impedior, non equidẽ satis (uis enim ur-
get) sed relaxor tamen, ad omniaq; nitor, non ad ani-
mum, sed ad uultum ipsum, si queã, reficiendũ: idq;
faciens, interdum mihi peccare uideor, interdum pecca
turus esse, nisi faciã. solitudo aliquid adiuuat: sed mul
to plus proficeret, si tu tamen interesses. quæ mihi una
causa est hinc discedendi. nam pro malis recte habebat.
quanquam ipsum doleo: non enim iam in me idem es
se poteris. perierunt illa, quæ amabas. De Bruti ad
me literis scripsi ad te antea. prudenter scriptæ: sed ni
hil, quod me adiuuarent. quod ad te scripsit, id uellem
ut ipse adesset: certe aliquid, quoniam me tam ualde
amat, adiuuaret. quòd si quid scies, scribas ad me uelim
maxime autem, Pansa quando. De Attica doleo. credo
tamen Cratero. Piliam angi uetabat. Vale.

CICERO ATTICO S.

PRO omnibus apud Apuleiũ, quoniam in perpe-
tuũ nõ placet, in dies ut excuser, uidebis. in hac solitudi
ne careo omniũ colloquio: cumq; mane me in syluã ab

strusi densam, & asperã, non exeo inde ante uesperũ. secundum te, nihil est mihi amicius solitudine. in hac mihi omnis sermo est cum literis. eum tamen interpellat fletus: cui repugno, quoad possum: sed adhuc pares non sumus. Bruto, ut suades, rescribam. eas literas cras habebis. cum erit cui des, dabis. Vale.

CICERO ATTICO S.

TE tuis negotijs relictis malo ad me uenire: ego. n. potius accedam, si diutius impediere: etsi ne decessissem quidem è conspectu tuo, nisi me plane nihil ulla res ad iuuaret. quòd si esset aliquod leuamẽ, id esset in te uno & cum primum ab aliquo poterit esse à te erit. nunc tamen ipsum sine te esse non possum, sed nec tuæ domui probatur, nec meæ poteram: nec, si propius essem uspiam, tecum tamen essem: idem enim te impediret, quo minus mecum esses, quod nunc etiã impedit. mihi adhuc nihil aptius fuit hac solitudine: quam uereor ne Philippus tollat: heri enim uesperi uenerat. me scriptio, & literæ non leniunt, sed obturbant. Vale.

CICERO ATTICO S.

MARTIANVS ad me scripsit, me excusatum esse apud Apuleiũ à Laterensi, Nasone, Lænate, Torquato, Strabone. his uelim meo nomine reddẽdas literas cures, gratum mihi eos fecisse. Quod pro Cornificio me ab hinc amplius annis XXV. spopondisse dicit Flauius: etsi reus locuples est, & Apuleius prædiator libe=

ralis,tamen uelim des operam,ut inuestiges ex consponsorum tabulis, sit ne ita: mihi enim ante Aedilitatem meam nihil erat cum Cornificio. potest tamen uideri. sed scire certum uelim,& appelles procuratores, si tibi uidetur: quanquam quid ad me? ueruntamen. Pansæ profectionem scribes,cum scies. Atticam saluere iube, & eam cura obsecro diligenter. Filiæ salutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

DVM recordationes fugio,quæ quasi morsu quodã dolorẽ efficiunt,refugio à te admonẽdo.quod uelim mihi ignoscas,eiusmodi est: etenim habeo nõnullos ex ijs,quos nunc lectio,auctores,qui dicant fieri id oporte re,quod sæpe tecum egi,& quod à te approbari uolo, de fano illo dico, de quo tantum,quantũ me amas,ue lim cogites. equidem neque de genere dubito; placet enim mihi Cluatij: neque de re; statutum est enim: de loco nonnunquam. uelim igitur cogites.ego, quantum his temporibus tam eruditis fieri poterit, profecto illam consecrabo omni genere monimentorum ab omnium ingenijs scriptorum & Græcorũ,& Latinorum. quæ res forsitan sit refricatura uulnus meum.sed iam quasi uoto quodam,& promisso me teneri puto: longumq; illud tempus, cum non ero, magis me mouet, quàm hoc exiguũ, quod mihi tamen nimium longum uidetur: habeo enim nihil, tentatis rebus omnibus, in quo acquiescam: nam, dum illud tractabam, de quo antea scripsi ad te, quasi fouebam dolores meos: nunc omnia respuo,nec quidquam habeo tolerabilius,quam

solitudinem

ſolitudinem: quam, quod eram ueritus, non obturbauit Philippus: nam, ut heri me ſalutauit, ſtatim Romã profectus eſt. Epiſtolam, quam ad Brutum, ut tibi placuerat, ſcripſi, miſi ad te. curabis cum tua perferendam. eius tamen miſi ad te exemplum, ut, ſi minus placeret, ne mitteres. Domeſtica quod ais ordine adminiſtrari, ſcribes, quæ ſunt ea: quædam enim expecto. Cocceius uide ne fruſtretur. nam Libo quod policetur, ut Eros ſcribit, non incertum puto. de ſorte mea Sulpitio confido, & Egnatio ſcilicet. de Apuleio quid eſt, quod labores? cum ſit excuſatio facilis. Tibi ad me uenire, ut oſtendis, uide, ne nõ ſit facile: eſt enim lõgum iter, diſcedentemq; te, quod celeriter tibi erit fortaſſe faciũdũ, non ſine magno dolore dimittam. ſed omnia, ut uoles: ego enim, quidquid feceris, id cum recte, tum etiã mea cauſa factum putabo. Heri, cum ex aliorum literis cognouiſſem de Antonij aduentu, admiratus ſum nihil eſſe in tuis: ſed erant pridie fortaſſe ſcriptæ, quàm datæ. neque iſta quidem curo. ſed tamen opinor propter prædes ſuos accurriſſe. Quod ſcribis Terentiam de obſignatoribus mei teſtamenti loqui: primum tibi perſuade, me iſtæc nõ curare, neq; eſſe quidquam aut paruæ curæ, aut nouæ loci: ſed tamen quid ſimile? illa eos non adhibuit, quos exiſtimauit quæſituros, niſi ſciſſent, quid eſſet: num id etiam mihi periculi fuit? ſed tamen faciat illa, quod ego. dabo meum teſtamentum legendum cui uoluerit. intelliget non potuiſſe honorificentius à me fieri de Nepote, quàm fecerim. nã quod non aduocaui ad obſignandum: primum mihi nõ uenit in mentẽ: deinde ea re non uenit, quia nihil attinuit. tute

ſcis,(ſi modo meminiſti)me tibi tum dixiſſe,ut de tuis aliquos adduceres : quid enim opus erat multis? equidem domeſticos iuſſeram . tum tibi placuit , ut mitterem ad Silium:inde eſt natũ,ut ad Publiũ . ſed neceſſe neutrum fuit.hoc tu tractabis,ut tibi uidebitur. Vale.

CICERO ATTICO S.

EST hic quidem locus amœnus , & in mari ipſo, qui & Antio,& Circæis aſpici poſſit:ſed ineunda nobis ratio eſt,quemadmodum in omni mutatione dominorũ,qui innumerabiles fieri poſſunt in infinita poſteritate, (ſi modo hæc ſtabunt) illud,quaſi cõſecratũ,remanere poſſit.equidem iam nihil egeo uectigalibus,et paruo contentus eſſe poſſum. cogito interdum trans Tyberim hortos aliquos parare,& quidem ob hanc cauſam maxime:nihil enim uideo,quod tam celebre eſſe poſſit: ſed quos,coram uidebimus,ita tamen,ut hac æſtate fanum abſolutum ſit . tu tamen cum Apella Chio confice de columnis. De Cocceio, & Libone quæ ſcribis , approbo , maxime , quod de iudicatu meo reſponſum ſit . ſi quid perſpexeris , & tamen quid procuratores Cornificij dicant , uelim ſcire, ita, ut in ea re te, cum tam occupatus ſis , non multum operæ uelim ponere . De Antonio quoque Balbus ad me cum Oppio conſcripſit , idq́; tibi placuiſſe , ne perturbarer . illis egi gratias. te tamen, ut iam ante ad te ſcripſi, ſcire uolo,me neque iſto nuncio eſſe perturbatum, nec iam ullo perturbatum iri . Panſa ſi hodie , ut putabas , profectus eſt , poſthac iam incipito ſcribere ad me , de Bruti aduentu quid expectes , id eſt quos ad dies . id , ſi ſcies

ubi iam sit, facile coniectura assequere. Quod ad Tironem de Terentia scribis, obsecro te mi Attice suscipe totum negotium. uides & officium agi meum quodam, cui tu es conscius, &, ut non nulli putant, Ciceronis rem. me quidem id multo magis mouet, quod mihi est & sanctius, & antiquius; præsertim cum hoc alterum neque sincerum, neque firmum putem fore. Vale.

CICERO ATTICO S.

NON dum uideris perspicere, quàm me nec Antonius cõmouerit, nec quidquã iã eiusmodi possit cõmouere. De Terentia autẽ scripsi ad te ijs literis, quas dederam pridie. Quod me hortaris, idq; à cæteris desiderari scribis, ut dissimulẽ me tã grauiter dolere: possũ ne magis, quòd totos dies consumo in literis? quod etsi non dissimulationis, sed potius leniẽdi, et sanãdi animi causa facio: tamẽ, si mihi minus proficio, simulationi certe facio satis. minus multa ad te scripsi, quòd expectabã tuas literas ad eas, quas ad te pridie dederam. expectabam autem maxime de fano, nõnihil etiam de Terentia. uelim me facias certiorem proximis literis, Cn. Cepio Seruiliæ Claudij pater uiuo ne patre suo naufragio perierit, an mortuo, item Rutilia uiuo ne C. Cotta filio suo mortua sit, an mortuo. pertinet ad eum librum, quem de luctu minuendo scripsimus. Vale.

CICERO ATTICO S.

LEGI Bruti epistolam, eamq; tibi remisi, sanè non prudenter rescriptam ad ea, quæ requisieras. sed ipse uiderit. quanquam illud turpiter ignorat.

Catonem primum ſententiam putat de animaduerſione dixiſſe, quam omnes ante dixerāt, præter Cæſarem. & cum ipſius Cæſaris tam ſeuera fuerit, qui tum prætorio loco dixerit; conſularium putat leniores fuiſſe, Catuli, Seruilij, Lucullorū, Curionis, Torquati, Lepidi, Gellij, Volcatij, Figuli, Cottæ, L. Cæſaris, C. Piſonis, etiam M. Atilij Glabrionis; Silani, Murenæ, deſignatorum Conſulum. cur ergo in ſententiam Catonis? quia uerbis luculentioribus, & pluribus rem eandem comprehenderat. me autem hic laudat, ꝙ retulerim, nō quòd patefecerim, quòd cohortatus ſim, ꝙ denique ante, quàm conſulerem ipſe iudicauerim. quæ omnia quia Cato laudibus extulerat in cœlum, perſcribēdaq; cēſuerat, idcirco in eius ſententiam eſt facta diſceſſio. hic autē ſe etiam tribuere multū mihi putat, ꝙ ſcripſerit, optimū Conſulem: quis. n. ieiunius dixit inimicus? ad cætera uero tibi quēadmodū reſcripſit? tantū rogat de S. C. ut corrigas. hoc quidem feciſſet, etiam ſi Ranio admonitus eſſet. ſed hæc iterum ipſe uiderit. De hortis, quoniā probas, effice aliquid rationes meas noſti. ſi uero etiā à Faberio recedit, nihil negotij eſt. ſed etiam ſine eo poſſe uideor contendere. uenales certe ſunt Druſi, fortaſſe & Lamiani, & Caſſiani. ſed coràm de Terentia nō poſſum commodius ſcribere, quàm tu ſcribis. officium ſit nobis antiquiſſimum. ſi quid nos fefellerit, illius malo me, quàm mei pœnitere. Ouiæ C. Lolij curanda ſunt HS C. negat Eros poſſe ſine me; credo, quod accipienda aliqua ſit, & danda æſtimatio. uellem tibi dixiſſet: ſi enim res eſt, ut mihi ſcribit, parata, nec in eo ipſo mentitur, per te confici potuit. cognoſcas, & conficias, ue-

lim. Quod me in forum uocas, eò uocas, unde etiam bonis meis rebus fugiebam: quid enim mihi cum foro sine curia? in oculos incurrentibus ijs, quos æquo animo uidere non possum? Quod autem homines à me postulare scribis, ut Romæ sim, neque mihi, ut absim, concedere, aut quatenus eos mihi concedere: iam pridem scito esse, cum unum te pluris, quàm omnes illos putem. ne me quidem contemno, meoq; iudicio multo stare malo, quàm omnium reliquorum: neque tamen progredior longius, quàm mihi doctissimi homines concedunt: quorum scripta omnia, quæcunque sunt in eam sententiam, non legi solum, quod ipsum erat fortis ægroti, accipere medicinã; sed in mea etiã scripta transtuli, quod certe afflicti, & fracti animi non fuit. ab his me remedijs noli in istam turbam uocare, ne recidam. De Terentia quod mihi omne onus imponis, non cognosco tuam in me indulgentiam: ista enim sunt ipsa uulnera, quæ non possum tractare sine maximo gemitu. moderare igitur quæso, ut potes: neque enim à te plus, quàm potes, postulo. potes autem, quid ueri sit, perspicere tu unus. De Rutilia, quoniam uideris dubitare, scribes ad me, cum scies; sed quamprimum, num Clodia D. Bruto consulari filio suo mortuo uixerit. id de Marcello, aut certe de Posthumia sciri potest, illud autem de M. Cotta, aut de Syro, aut de Satyro. De hortis etiam atq; etiam rogo. omnibus meis, eorumq;, quos scio mihi non defuturos, facultatibus, sed potero meis, enitendum mihi est. sunt etiam, quæ uendere facile possim: sed, ut non uendam, eiq; usuram pendam, à quo emero, non plus

annum, possum assequi, quod uolo, si tu me adiuuas, paratissimi sunt Drusi: cupit enim uendere. proximos puto Lamiæ: sed abest. tu tamen, si quid potes, odorare. ne Silius quidem quidquam utitur, & ijs usuris facillime sustentabitur. habe tuum negotium, nec, quid res mea familiaris postulet, quam ego non curo, sed quid uelim, existima. Vale.

CICERO ATTICO S.

PVTARAM te aliqd noui, ꝙ eiusmodi fuerat initiũ literarũ, quãuis nõ curarẽ quid in Hispania fieret, tamen te scripturũ: sed uidelicet meis literis respondisti, ut de foro, & de curia. sed domus est, ut ais, forũ. quid ipsa domo mihi opus est carenti foro? occidimus, occidimus. Attice iam pridem nos quidem, sed nunc fatemur, posteaquã unũ, quo tenebamur, amisimus. itaq; solitudinem sequor. & tamen, si qua me res istò abduxerit, enitar, si quo modo potero, (potero autem) ut præter me nemo dolorẽ meũ sentiat; si ullo modo poterit, ne tu quidẽ. atq; etiam illa causa est nõ ueniendi. meministi, quid ex te Atedius quæsierit. quin etiam nunc molesti sunt. quid existimas, si uenero? De Terentia ita cura ut scribis, meq; hac ad maximas ægritudines accessione nõ maxima libera. et, ut scias me ita dolere, ut nõ iaceã; quibus Consulibus Carneades, & ea legatio Romã uenerit, scriptũ est in tuo annali: hæc nunc quæro, quæ causa fuerit: de Oropo opinor, sed certũ nescio: & si ita est, quæ controuersiæ: præterea, qui eo tẽpore nobilis Epicureus fuerit Athenis, qui præfuerit hortis, qui etiã Athenis πολιτικοὶ fuerint illustres: quæ

etiam ex Apollodori puto posse inueniri. De Attica molestũ: sed quoniã leuiter, recte esse confido. De Magala dubiũ mihi non erat: unde enim tam felix Ligus pater? nã quid de me dicã? cui ut omnia cõtingant, quæ uolo; leuari non possum. De Drusi hortis quanti licuisse tu scribis, id ego quoq; audierã, &, ut opinor, heri ad te scripserã: sed quanti quanti, bene emitur, quod necesse est. mihi, quoquo modo tu existimas, (scio enim, ego ipse quid de me existimẽ) leuatio quædam est, si minus doloris, at officij debiti. Ad Sicam scripsi, quòd utitur L. Cotta. si nihil conficeretur de Transtyberinis, habet in Ostiensi Cotta celeberrimo loco, sed pusillum loci, ad hanc rem tamen plus etiam satis. id uelim cogites. nec tamen ista pretia hortorum pertimueris. nec mihi argento iam, nec ueste opus est, nec quibusdam amœnis locis: hoc opus est. uideo etiam, à quibus adiuuari possim. sed loquere cum Silio: nihil enim est melius. mandaui etiã Sicæ. rescripsit, constitutũ se cũ eo habere. scribat igitur ad me, quid egerit, & tu uidebis.

CICERO ATTICO S.

BENE fecit A. Silius, quid transegerit: neq; enim ei deesse uolebam, &, quid possem, timebam. De Ouia cõfice, ut scribis. De Cicerone, tempus esse iã uidetur: sed quæro, quod illi opus erit Athenis, permutari ne possit, an ipsi ferendum sit: de totaq; re, quemadmodũ, & quando placeat, uelim consideres. Publius iturus ne sit in Africam, & quãdo, ex Atedio scire poteris. quæras, & ad me scribas, uelim. &, ut ad meas ineptias redeam, uelim me certiorem facias, P. Crassus Vinu-

liæ filius uiuo ne P. Crasso consulari patre suo mortuus sit, ut ego meminisse uideor, an post. item quæro de Regillo Lepidi filio, recte ne meminerim patre uiuo mortuum. Cuspiana explicabis, itemq; Prætiana. De Attica, optime: & ei salutem dices, & Piliæ.

CICERO ATTICO S.

SCRIPSIT ad me diligenter Sica de Silio, seq; ad te rem detulisse, quod tu idem scribis. mihi & res, & conditio placet, sed ita, ut numerato malim, quàm æstimatione: uoluptarias enim possessiones nolet Silius: uectigalibus autem ut his possum esse contentus, quæ habeo, sic uix minoribus. unde ergo numerato? HS DC exprimes ab Hermogene, cum præsertim necesse erit. & domi uideo esse HS DC. reliquæ pecuniæ uel usuram Silio pendemus, dum à Faberio, uel ab aliquo, qui Faberio debet, repræsentabimus. erit etiam aliquid alicunde. sed totam rem tu gubernabis. Drusianis uero hortis multo antepono: neque sunt unquam comparati, mihi crede. una me causa mouet, in qua scio me τετυφῶσθαι, sed, ut facis, obsequere huic errori meo. nam quod scribis ἐγγύης ἅμα: actum iam de isto est, alia magis quæro. Vale.

CICERO ATTICO S.

SICA, ut scribit, etiam si nihil confecerit cum A. Silio, tamen se scribit X. Cal. esse uenturum. cuius occupationibus ignosco: eæq; mihi sunt notæ. De uoluntate tua, ut simul simus, uel studio potius, & cupiditate, non dubito. De Nicia quod scribis: si ita me

haberem, ut eiut humanitate frui poſſem, in primis uellem illum mecum habere: ſed mihi ſolitudo, & receſſus prouincia eſt: quod quia facile ferebat Sica, eo magis illum deſidero. præterea noſti Niciæ noſtri imbecillitatem, mollitiem, conſuetudinem uictus. cur ego illi moleſtus uelim, cum mihi ille iucundus eſſe non poſſit? uoluntas tamen eius mihi grata eſt. Vnam rem ad me ſcripſiſti, de qua decreui nihil tibi reſcribere: ſpero enim me a' ·ta impetraſſe, ut priuares me iſta moleſtia. Piliæ, & Atticæ ſalutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE SILIANO negotio, etſi mihi nō eſt ignota conditio, tamen hodie me ex Sica arbitror omnia cogniturū. Cottæ quidem negas te noſſe: ſed ultra Silianam uillam eſt, quam puto tibi notam eſſe, uillula ſordida, & ualde puſilla: nihil agri: ad aliam rem loci ſatis, nihil ad eā, quā quæro ſequor celebritatem. ſed, ſi perficitur de hortis Silij, hoc eſt ſi perficis; (eſt.n. totum poſitū in te) nihil eſt ſcilicet, quod de Cotta cogitemus.

De Cicerone, ut ſcribis, ita faciam. ipſi permittam de tēpore. numorū quantum opus erit, ut permutetur, tu uidebis. Ex Aledio, quod ſcribis, ſi quid inueneris, ſcribes. & ego ex tuis animaduerto literis, & profecto tu ex meis, nihil habere nos, quod ſcribamus. eadem quotidie. quæ iā, iamq; ipſa contrita ſunt tamen facere non poſſum, quin quotidie ad te mittam, ut tuas accipiam. De Bruto tamē, ſi quid habebis: ſcire enim iā puto, ubi Panſam expectet: ſi, ut cōſuetudo eſt, in prima prouincia. circiter Calendas affuturus uidetur. uellē, tardius

ualde enim Vrbem fugio multas ob causas.itaq; idipsum dubito, an excusationem aliquam ad illum parē: quod quidem uideo facile esse.sed habemus satis tēporis ad cogitandum. Piliæ,atticæ salutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE SILIO nihilo plura cognoui ex præsente Sica,q̄ ex literis tuis:scripseras enim diligēter. si igitur tu illū conueneris,scribes ad me,si quid uidebitur . de quo putas ad me missum esse;sit missum,nec ne,nescio: dictum quidem mihi certe nihil est.tu igitur,ut cœpisti: etsi quid ita conficies, (quod equidē non arbitror fieri posse)ut illi probetur;Ciceronē,si tibi placebit, adhibebis.eius aliquid interest,uideri illius causa uoluisse:mea qdē nihil,nisi id quod tu scis,quod ego æstimo. Quod me ad consuetudinem reuocas, fuit meū quidem i.ipri dem Remp.regere,quod faciebam: sed interea erat,ubi acquiescerem.nūc plane nec ego uictum, nec uitam illam colere possum:nec in ea re,quid aliis uideatur,mihi puto curādum.mea mihi cōscientia pluris est, quàm omniū sermo . quod me ipse per literas cōsolatus sum, non pœnitet me quantum profecerim . mœrorem minui : dolorem nec potui,nec , si possem , uellem. De Triario,bene interpretaris uoluntatem meam.tu uero nihil,nisi ut illi uolēt.amo illum mortuum: tutor sum liberis:totam domū diligo. De Castriciano negotio,si Castricius pro mancipiis pecuniam accipere uolet, eáq; ei solui ut nunc soluitur; certe nihil est cōmodius. sin autem ita actum est,ut ipsa mācipia abduceret; nō mihi uidetur esse æquum:rogas enim me, ut tibi scribam,

quid mihi uideatur: nolo enim negotij Quintum fratrem quidquam habere: quod uideor mihi intellexisse, tibi uideri idem. Publius, si æquinoctium expectat, ut scribis Atedium dicere, nauigaturus uidetur. mihi autẽ dixerat, per Siciliam. utrum, & quando, uelim scire. & uelim aliquando, cum erit tuum cõmodum, Lentulum puerum uisas, eiq; de mancipijs, quæ tibi uidebitur, attribuas. Piliæ, Atticæ salutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

SILIVS, ut scribis, hodie. cras igitur, uel potius cũ poteris, scribes, si quid erit, cũ uideris. Nec ego Brutum uito, nec tamen ab eo leuationẽ ullam expecto: sed erãt causæ, cur hoc tempore istic esse nollem: quæ si manebunt, quærenda erit excusatio ad Brutum: &, ut nunc est, mansuræ uidentur. De hortis, quæso explica. caput illud est, quod scis. sequitur, ut etiam mihi ipsi quiddã opus sit: nec enim esse in turba possum, nec à uobis abesse. huic meo consilio nihil reperio isto loco aptius. & de hac re quid tui consilij sit, mihi persuasum est, & eo magis, quòd idem intellexi tibi uideri, me ab Oppio, & Balbo ualde diligi. cum ijs communices quantopere, & quare uelim hortos; sed ita posse, si expediatur illud * Faberianum. sint igitur auctores futuri, si qua etiam iactura facienda sit in repræsentando (quod possum) adducito: tum enim illud desperatum denique intelliges, & quid inclinent ad hoc meum consilium adiuuandum. si quid erit, magnum est adiumentum: sin minus, quacunque ratione contendamus. uetus illud ἐγγήραμα quemadmodum scripsisti, uel ἐντάφιον pu=

tato. De illo Ostiensi nihil est cogitandum, si hoc nō assequimur. à Lamia non puto posse. Damasippi experiendum est. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVAERO, quid ad te scribam: sed nihil est: eadem quotidie. Quòd Lentulum inuisis, ualde gratū. pueros attribue ei quot, & quos uidebitur. De Silij uoluntate uendendi, & de eo, quanti; tu uereri uideris, primum ne nolit, deinde ne tanti. Sica aliter, sed tibi assentior. quare, ut ei placuit, scripsi ad Egnatium. quod Silius te cum Clodio loqui uult, potes id mea uoluntate facere, commodiusq; id est, quàm, quod ille à me petit, me ipsum scribere ad Clodium. De mancipijs Castricianis cōmodissimū esse credo trāsigere Egnatium: quod scribis te ita futurum putare. Cum Ouia quæso quidem ut conficiatur. Quoniam, ut scribis, nox erat, in hodierna epistola plura expecto. Vale.

CICERO ATTICO S.

SYLLVM mutasse sententiam Sica mirabatur. equidē magis miror, quòd, cum in filium causam conferret, quæ mihi non iniusta uidetur (habet. n. qualem uult) ais te putare, si addiderimus aliud, à quo refugiat, cum ab ipso id fuerit, destinatum uenditurum. Quæris à me, quod summum pretium constituam; & quātum anteire istos hortos, Drusi: accessi nunquam; Coponianam uillam, & ueterem, & non magnam, noui, syluam nobilem fructum autem neutrius: quod tamē puto nos scire oportere. sed mihi, utrius istorum, tempo=

re magis meo, quàm ratione æſtimandi ſunt. poſſim autem aſſequi, nec ne, tu uelim cogites. ſi enim Faberianum uenderem, explicare uel repræſentatione non dubitarem, de Silianis, ſi modo adduceretur, ut uenderet: ſi uenales non haberet, tranſirem ad Druſum, uel tanti, quanti Egnatius illum uelle tibi dixit. magno etiam adiumento nobis Hermogenes poteſt eſſe in repræſentando. at concede mihi quæſo, ut eo animo ſim, quo is debeat eſſe: qui emere cupiat. & tamen ſeruio ita cupiditati, & dolori meo, ut à te regi uelim. Egnatius mihi ſcripſit. is ſi quid tecum locutus erit (commodiſſime enim per eum agi poteſt) ad me ſcribes: & id agendum puto: nam cum Silio non uideo cõfici poſſe. Piliæ, & Atticæ ſalutem. hæc ad te mea manu. uide quæſo, quid agendum ſit. Vale.

CICERO ATTICO S.

PVBLILIA ad me ſcripſit, matrem ſuam cum Publilio loqui, eam ad me cum illo uenturá, & ſe unà, ſi ego paterer. orat multis, & ſupplicibus uerbis, ut liceat, & ut ſibi reſcribam. res quàm moleſta ſit, uides reſcripſi. me etiam grauius eſſe affectum, quàm tum, cum illi dixiſſem, me ſolum eſſe uelle: quare nolle me hoc tempore eam ad me uenire. putabam, ſi nihil reſcrpſiſſem, illam cum matre uenturam: nunc non puto: apparebat enim illas literas non illius eſſe. illud autem, quod fore uideo, ipſum uolo uitare, ne illæ ad me ueniant. & una eſt uitatio: & ego nollem: ſed neceſſe eſt. te hoc nunc rogo, ut explores, ad quam diem hic ita poſſim eſſe, ut ne opprimar. ages, ut ſcri=

bis, temperatæ. Ciceroni uelim hoc proponas, (ita tamen, si tibi non iniquum uidebitur) ut sumptus huius peregrinationis (quibus, si Romæ esset, domumq; conduceret, quod facere cogitabat, facile contentus futurus erat) accommodet ad mercedes Argileti, & Auentini. & cum ei proposueris, ipse uelim reliqua moderere, quemadmodum ex his mercedibus suppeditemus ei quod opus sit. præstabo, nec Bibulum, nec Accidinum, nec Messalam, quos Athenis futuros audio, maiores sumptus facturos, quàm quod ex eis mercedibus recipietur. itaque uelim uideas, primum conductores qui sint, & quanti: deinde ut sit, qui ad diem soluat & quid uiatici, quid instrumenti satis sit. iumento certe Athenis nihil opus sit. quibus autem in uia utatur, domi sunt plura, quàm opus erat: quod etiam tu animaduertis. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO, ut heri ad te scripsi, si & Silius is fuerit, quem tu putas, nec Drusus facilem se præbuerit, Damasippum uelim aggrediare. is, opinor, ita parteis fecit in ripa nescio quotenorum iugerum, ut certa pretia constitueret; quæ mihi nota non sunt. scribes ad me igitur, quidquid egeris. Vehementer me solicitat Atticæ nostræ ualetudo; ut uerear etiam, ne qua culpa sit. sed & pædagogi probitas, & medici assiduitas, et tota domus in omni genere diligens me rursus id suspicari uetat. cura igitur: plura enim non possum. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO hic uel sine Sica (Tironi.n.melius est) facilli me possem esse, ut in malis: sed, cũ scribas uidendũ mihi esse, ut opprimar; ex quo intelligã, te certũ illius profectionis diẽ nõ habere; putaui esse cõmodius, me istuc uenire; quod idẽ uideo tibi placere. cras igitur in Sicæ suburbano: inde, quẽadmodũ suades, puto me in Ficulẽsi fore. quibus de rebus ad me scripsisti, quoniã ipse uenit, coràm uidibimus. tuã quidẽ et in agẽdis nostris rebus, & in cõsilijs ineundis, mihiq; dãdis, in ipsis literis, quas mittis, beneuolentiam, diligentiã, prudẽtiã, mirifice diligo.

CICERO ATTICO S.

TV tamen, si quid cum Silio, uel illo ipso die, quo ad Sicam uenturus ero; certiorem me uelim facias, & maxime cuius loci detractionem fieri uelit: quod enim scribis, extremi; uide, ne is ipse locus sit, cuius causa de tota re, ut scis, est à nobis cogitatũ. Hircij epistolam tibi misi, et recentẽ, et beneuole scriptã. ante, q̃ proxime discessi, nunquã mihi uenit in mentẽ, quo plus insumptũ in monimentũ esset, quã nescio quid quod lege cõcedi tur, tandundẽ populo dandũ esse: quod non magnopere moueret, nisi nescio quo modo (ἀλόγως fortasse) nollẽ illud ullo nomine nisi fani appellari. q̃d si uolumus, uereor, ne assequi non possimus, nisi mutato loco. hoc quale sit, quæso cõsidera: nã etsi minus urgeor, meq; ipse propemodũ collegi, tamẽ indigeo tui cõsilij. itaq; te uehemẽter ẽt atq; ẽt rogo, magis q̃ à me uis, aut pateris te rogari, ut hãc cogitationẽ toto pectore amplectare. Vale.

CICERO ATTICO S.

FANVM fieri uolo, neque hoc mihi erui potest. sepulcri similitudinẽ effugere, nõ tam propter pœnam legis studeo, quàm ut maxime assequar ἀποθέωσιν: quod poteram, si in ipsa uilla facerem: sed, ut sæpe locuti sumus, commutationes dominorum reformido. in agro ubicunque fecero, mihi uideor assequi posse, ut posteritas habeat religionem. hæ meæ tibi ineptiæ (fatebor enim) ferendæ sunt: non habeo, ne me quidem ipsum, qui cum tam audacter cõmunicem, quàm te. si tibi res, si locus, si institutum placet, lege quæso legem, mihiq; eam mitte. si quid in mentẽ ueniet, quomodo eam effugere possimus; utemur. Ad Brutum si quid scribes, nisi alienum putabis, obiurgato eum, quòd in cumano esse noluerit propter eam causam, quã tibi dixi: cogitanti enim mihi, nihil tam uidetur potuisse facere rustice. et si tibi placebit sic agere de fano, ut cœpimus; uelim cohortere, et exacuas Cluatium: nã etiam si alio loco placebit, illius nobis opera, consilioq; utendum puto. tu ad uillam fortasse cras. Vale.

CICERO ATTICO S.

A' TE heri duas epistolas accepi, alteram pridie datã Hilaro, alteram eodem die tabellario. accepiq; ab Aegypta literas eodem die, Piliam, & Atticam plane belle se habere. tuæ literæ mihi redditæ sunt tertiodecimo die. Quòd mihi Bruti literas, gratum. ad me quoque misit. eam ipsam ad te epistolam misi, et ad eam exemplum mearũ literarum. De fano, si nihil mihi hortorũ

inuenis

inuenis, qui quidem tibi inueniẽdi sunt, si me tanti facis, quanti certe facis: ualde probo rationem tuam de Tusculano. quãuis prudens ad cogitandum sis, sicut es: tamẽ, nisi magnæ curæ tibi esset, ut ego cõsequerer id, quod magnopere uellem, nunquã ea res tibi tã belle in mentem uenire potuisset. sed nescio quo pacto celebritatẽ requiro. itaque hortos mihi cõficias, necesse est. maxima est in Scapula celebritas, propinquitas præterea ubi sis, ne totũ diẽ in uilla. quare ante, quàm discedit, Othonem, si Romæ est, conuenias peruelim. si nihil erit, etsi tu meã stultitiam consuesti ferre, eò tamen progrediar, ut mihi stomachere. Drusus. n. certe uendere uult. si ergo aliud erit, non mea erit culpa, nisi emero? qua in re ne labar, quæso prouide. prouidendi autẽ una ratio est, si quid de Scapulanis possumus. & uelim me certiorem facias, quandiu in suburbano sis futurus. Apud Terentiã gratia opus est nobis, tuaq; auctoritate. sed facies, ut uidebitur: scio enim, si quid mea intersit, tibi maiori curæ solere esse, quàm mihi. Hircius ad me scripsit, Sex. Pompeiũ Corduba exisse, & fugisse in Hispaniam citeriorem, Cneum fugisse nescio quò, neq; enim curo: nihil præterea noui. literas Narbone dedit XIIII. Cal. Maij. Tu mihi de Caninij naufragio quasi dubia re misisti. scribas igitur, si quid erit certius. Quod me à mœstitia auocas, multum proficies, si locũ fano dederis. multa mihi εἰς ἀποθέωσιν in mentẽ ueniunt: sed loco ualde opus est. quare etiam Othonem uide. Vale.

CICERO ATTICO S.

NON dubito, quin occupatissimus fueris, qui ad

me nihil literarum. sed homo nequam, qui tuũ cõmodum non expectarit, cum ob eam unã causam missus esset. nũc quidẽ, nisi quid te tenuit, suspicor esse in suburbano. at ego hic scribendo dies totos nihil equidẽ leuor, sed tamen aberro. Asinius Polio ad me scripsit de impuro nostro cognato. quod Balbus minor super satis planè, Dolabella obscure, hic apertissime. ferrẽ grauiter, si nouæ ægrimoniæ locus esset. sed tamen quid impurius? ò hominẽ cauendũ. quanquã mihi quidẽ. sed tenendus dolor est. tu, quoniam necesse nihil est, sic scribes aliquid, si uacabis. Quod putas oportere prouideri iam animi mei firmitatem, grauiusq; quosdam scribis de me loqui, quàm aut te scribere, aut Brutum: si, qui me fractum animo, & debilitatum putant, sciant quid literarum, & cuius generis conficiã; credo (si modo homines sint) existiment me, siue ita leuatus sim, ut animum uacuũ ad res difficiles scribẽdas afferam, reprehendendũ non esse; siue hanc aberrationem à dolore delegerim, quæ maxime liberalissima, doctóq; homine dignissima, laudari etiam oportere. sed cũ ego faciã omnia, quæ facere possim ad me adiuuandum; tu effice id, quod uideo te non minus, quàm me, laborare. hoc mihi debere uideor, neque leuari posse nisi soluero, aut uidero me posse soluere, id est locũ, qualẽ uolo, inuenero. hæredes Scapulæ si istos hortos, ut scribis tibi Othonẽ dixisse, partibus quatuor factis, liceri cogitant: nihil est scilicet emptori loci. sin uenibunt: quid fieri possit, ui debimus. nam ille locus publicatus, qui est Trebonij, & Cusinij, erat ad me allatus. sed scis aream esse. nullo pacto probo. Clodiæ sanè placent, sed non puto esse ue

nales.de Drusi hortis,quamuis ab ijs abhorreas,ut scri bis;tamen eò confugiam,nisi quid inueneris.ædificatio me nõ mouet: nihil enim aliud ædificabo,nisi id, quod etiã si illos nõ habuero.Κῦρος mihi sic placuit,ut cætera Antisthenis,hominis acuti magis,quàm eruditi. Vale.

CICERO ATTICO S.

TABELLARIVS cum ad me sine literis tuis uenisset existimaui tibi eã causam nõ scribendi fuisse, quòd pridie scripsisses,ea ipsa,ad quæ rescripsi,epistola. expectaram tamen aliquid de literis Asinij Polionis.sed nimium ex meo otio tuum specto. quanquã tibi remit to,nisi quid necesse erit,necesse ne habeas scribere, nisi eris ualde otiosus. De tabellarijs facerẽ , quod suades, si essent ullæ necessariæ literæ,ut erant olim,cũ breuio ribus diebus tamen quotidie respondebant tẽpori tabel larij:& erat aliquid,Silius,Drusus,alia quædam.nunc nisi Otho extitisset,quid scriberemus,nõ erat.id ipsum dilatum est: tamen alleuor,cum loquor tecum absens, multo etiã magis,cum tuas literas lego. sed quoniã & abes(sic enim arbitror)& scribẽdi necessitas nulla est, conquiescent literæ,nisi quid noui extiterit. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVALIS futura sit Cæsaris uituperatio contra laudationẽ meã,perspexi ex eo libro,quẽ Hirciusad me misit,in quo colligit uitia Catonis, sed cũ maximis lau dibus meis.itaq; misi librum ad Muscam,ut tuis libra rijs daret.uolo enim eum diuulgari: quod quo facilius fiat , imperabis tuis . συμβουλευτικὸν sæpe conor : ni-

bil reperio : & quidem mecum habeo & Ἀριστοτέλους
& Θεοπόμπου πρὸς Ἀλέξανδρον : ſed quid ſimile ? illi,
quæ & ipſis honeſta eſſent, ſcribebant, et grata Alexã
dro . ecquid tu eiuſmodi reperis? mihi quidem nihil in
mentem uenit. Quod ſcribis te uereri, ne & gratia, et
auctoritas noſtra hoc meo mœrore minuatur: ego, quid
homines aut reprehendant, aut poſtulent, neſcio: ne do-
leam? qui poteſt? ne iaceam? quis unquam minus? dum
tua me domus leuabat, quis à me excluſus? quis uenit,
qui offenderetur? Aſturam ſum à te profectus. legere
iſti læti, qui me reprehendunt, tam multa, nõ poſſunt,
quàm ego ſcripſi: quàm bene, nihil ad rem : ſed genus
ſcribẽdi id fuit, quod nemo abiecto animo facere poſ-
ſet. XXX dies in hortis fui . quis aut congreſſum meũ,
aut facilitatem ſermonis deſiderauit? nunc ipſum, ea le
go, ea ſcribo, ut ij, qui mecum ſunt, difficilius otium fe
rant, quàm ego laborẽ. ſi quis requirit, cur Romæ non
ſim: quia diſceſſus eſt : cur non ſim in his meis prædio
lis, quæ ſunt huius temporis; quia frequentiam illã nõ
facile ferrem . ibi ſum igitur, ubi is, qui optimas Baias
habebat, quotannis hoc tempus conſumere ſolebat. cum
Romam uenero, nec uultu, nec oratione reprehẽdar. hi
laritatem illam, qua hãc triſtitiam temporum condie-
bamus, in perpetuum amiſi. conſtantia, & firmitas nec
animi, nec orationis requiretur. De hortis Scapulanis
hoc uidetur effici poſſe, aliud tua gratiã, aliud noſtra,
ut præconi ſubijciantur, id niſi fit, excludemur . ſin ad
tabulam uenimus, uincemus facultates Othonis noſtra
cupiditate . nam quod ad me de Lẽtulo ſcribis, non eſt
in eo. Faberiana modo res certa ſit, tuq; enitare, quod

facis: quod uolumus, consequemur. Quod quæris, quã diu hic: paucos dies: sed certũ nõ habeo: simul ac cõsti tuero, ad te scribã: et tu ad me, quãdiu in suburbano sis futurus. quo die ego ad te hæc misi, de Pilia, & Attica mihi quoq; eadẽ, quæ scribis, et scribũtur, et nũciãtur.

CICERO ATTICO S.

NIHIL erat, quod scriberem: scire tamẽ uolebã, ubi esses; si abes, aut absuturus es, quando rediturus esses. facias igitur me certiorẽ. & quod tu scire uolebas, ego quando ex hoc loco: postridie Iduum Lanuuij constitui manere, inde postridie in Tusculano, aut Romæ. utrum sim facturus, eo ipso die scies. Scis, quàm sit φιλαίτιον συμφορά, minime in te quidem: sed tamen auide sum affectus de fano; quod nisi non dico effectum erit, sed fieri uidero, audebo hoc dicere, et tu, ut soles, accipies, incursabit in te dolor meus, nõ iure ille quidẽ, sed tamen feres hoc ipsum, quod scribo, ut omnia mea fers, ac tulisti. omneis tuas consolationes unam hanc in rem uelim conferas. si quæris, quid optem: primũ Scapulæ, deinde Clodiæ, postea, si Silius nolet, Drusus aget iniuste, Cusinij, & Trebonij. puto Terentium esse dominũ, Rebilum fuisse certo scio. sin autem tibi Tusculanũ placet, ut significasti quibusdam literis: tibi assentiar. hoc quidem utique perficies, si me leuari uis, quẽ iam etiam grauius accusas, quàm patitur tua consuetudo: sed facis summo amore, & uictus fortasse uitio meo: sed tamen, si me leuari uis, hæc summa leuatio, uel, si uerum scire uis, una. Hircij epistolã si legeris, quæ mihi quasi πρόπλασμα uidetur eius uituperatiõis, quã

Cæsar scripsit de Catone, facias me, quid tibi uisum sit, si tibi erit cõmodum, certiorẽ. Redeo ad fanum. nisi hac æstate absolutum erit, quam uides integram restare; scelere me liberatum non putabo. Vale.

CICERO ATTICO S.

NVLLVM à te desideraui diẽ literarũ. uideb. ẽ. n. quæ scribis: & tamẽ suspicabar, uel potius intelligebã, nihil fuisse, quod scriberes. ad VI. Id. uero & abesse te putabam, & planè uidebam nihil te habere. ego tamen ad te ferè quotidie mittã: malo. n. frustra, quàm te non habere, cui des, si quid forte sit, quod putes me scire oportere. itaque accepi VI. Id. Literas tuas inanes: quid. n. habebas, quod scriberes? mihi tamen illud, quid quid erat, non molestum fuit, nihil aliud, scire me, noui te nihil habere. scripsisti tamen nescio quid de Clodia: ubi ergo ea est, aut quãdo uẽtura? placet mihi res sic, ut secundũ Othonẽ nihil magis. sed neq; hanc uenditurã puto; delectatur. n. & copiosa est: & illud alterũ quã sit difficile, te nõ fugit. sed obsecro enitamur, ut aliquid ad id, quod cupio, excogitemus. ego me hinc postridie exiturum puto, sed aut in Tusculanũ, aut domum, inde fortasse Arpinum. cum certum sciero, scribam ad te. Venerat mihi in mentẽ monere te, ut id ipsum, quod facis, faceres: putabam. n. cõmodius te idem istud domi agere posse interpellatione sublata. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO postridie Iduũ, ut scripsi ad te ante, Lanuuij manere cõstitui, inde aut Romæ, aut in Tusculano. scies

ante utrunque. Quod scies recte illā rē fore leuamen- * to, bene facis, cū id esset (mihi crede) perinde, ut existimare tu nō posses. res indicat quantopere id cupiā, cum tibi audeam confiteri, quē id non ita ualde probare arbitrer. sed ferendus tibi in hoc meus error, ferēdus? immo uero etiā adiuuandus. De Othone, diffido, fortasse quia cupio: sed tamen maior etiam res est, quàm facultates nostræ, præsertim aduersario, & cupido, & locuplete, & hærede. proximum est, ut uelim Clodiæ. si ista minus confici possunt, effice quiduis. ego me maiore religione, quàm quisquam fuit ullius uoti, obstrictum puto. uidebis etiam Trebonianos: etsi absunt domini. sed, ut ad te heri scripsi, considerabis etiam de Tusculano; ne æstas effluat: quod certe non est committendum. Vale.

CICERO ATTICO S.

ET Hirciū aliquid ad te συμπαθῶς de me scripsisse, facile patior; (fecit.n. humane) et te eius epistolā ad me non misisse, multo facilius: tu.n. etiam humanius. illius librum, quem ad me misit de Catone, propterea uolo diuulgari ab tuis, ut ex istorum uituperatione sit illius maior laudatio. Quod per Mustelam agis, habes hominē ualde idoneū, meiq; sane studiosum iam inde à Pontiano. perfice igitur aliquid: quid autē aliud, nisi ut aditus sit emptori? quod per quemuis hæredem potest effici: sed Mustelam id perfecturum, si rogaris, puto. mihi uero & locum, quem opto, ad id, quod uolumus, dederis, & præterea ἐγγήραμα. nam illa Silij, & Drusi nō satis οἰκοδεσποτικὰ mihi uidentur: quid.n.

ſedere totos dies in uilla iſta? igitur malim primũ Othonis, deinde Clodiæ. ſi nihil fiet, aut Druſo ludus eſt ſuggerendus, aut utendum Tuſculano. Quòd domi te incluſiſti, ratione feciſti: ſed quæſo conſice, & te uacuum redde nobis. ego hinc, ut ſcripſi antea, poſtridie Idus Lanuuium, deinde poſtridie in Tuſculano: contudi.n.animum, & fortaſſe uici, ſi modo permanſero. ſcies igitur fortaſſe cras, ſummum perendie. ſed quid eſt quæſo? Philotimus nec Cartini Pompeium teneri (qua de re literarũ ad Clodium Patauinum miſſarum exẽplũ mihi Oppius, & Balbus miſerant, ſe id factum arbitrari) bellumq́; narrat reliquum ſatis magnum. ſolet omnino eſſe Fuluiaſter: ſed tamen, ſi quid habes. uolo etiã ſcire de naufragio Caniniano, quid ſit. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO hic duo magna συντάγματα abſolui: nullo enim alio mõ à miſeria quaſi aberrare poſſum. tu mihi, etiã ſi nihil erit, quod ſcribas, quod fore ita uideo; tamen id ipſum ſcribas uelim, te nihil habuiſſe, qđ ſcriberes, dũ modo ne his uerbis. De Attica, optime. ἀκηδία tua me mouet. etſi ſcribis nihil eſſe. In Tuſculano eo cõmodius ero, ꝗ & crebrius tuas literas accipiam, & te ipſum nõnunquam uidebo: nam cæteroqui ἀνεκτότερα erant Aſturæ: nec hæc, quæ refricant, hic me magis angunt. etſi tamen, ubicunque ſum, illa ſunt mecũ. De Cæſare uicino ſcripſeram ad te, quia cognoram ex tuis literis. eum σύνναον Quirini malo, quàm Salutis. Tu uero peruulga Hircium: id enim ipſum putaram, quod ſcribis; ut, cum ingeniũ amici noſtri probaretur,

ὑπόθεσις uituperandi Catonis irrideretur. Vale.

CICERO ATTICO S.

VINCAM, opinor, animum: Lanuuio pergã in Tusculanũ: aut enim mihi in perpetuũ fundo illo carẽdum est (nam dolor idem manebit, tantũ mediocrius) aut nescio quid intersit, utrum illuc nunc ueniam, an ad decẽ annos: neq; enim ista maior admonitio, quàm quibus assidue conficior & dies, & noctes. quid ergo, inquies, nihil literæ? in hac quidem re, uereor, ne etiam contra: nam essem fortasse durior: exculto enim animo nihil agreste, nihil inhumanum est. Vale.

CICERO ATTICO S.

TV igitur, ut scripsisti, nec id incõmodo tuo: uel binæ.n. poterunt literæ. occurrã etiã, si necesse erit. ergo id quidem, ut poteris. De Mustela, ut scribis. etsi magnum opus est. eo magis delabor ad Clodiam. quãquã in utroque Faberianũ nomen explorandũ est. de quo, nihil nocuerit, si aliquid cũ Balbo eris locutus, & quidem, ut res est, emere nos uelle, nec posse sine isto nomĩne, nec audere incerto. sed quando Clodia Romæ futura est, & quia tanti rem æstimas, eò prorsus specto, nõ quin illud malim: sed & magna res est, & difficile certamen cum cupido, cum locuplete, cum hærede. etsi de cupiditate nemini cõcedã: cæteris rebus infirmiores sumus. sed hæc coràm. Hircij librũ, ut facis, diuulga. De Philotimo, idẽ & ego arbitrabar. Domũ tuam pluris uideo futuram uicino Cæsare. Tabellariũ meũ hodie expectamus. nos de Pilia, & Attica certiores faciet.

CICERO ATTICO S.

DOMI te libẽter esse, facile credo. sed uelim scire quid tibi restet, aut iã ne cõfeceris. ego te in Tusculano expecto, eoq; magis, ꝙ Tironi statim te uenturũ scripsisti, & addidisti, te putare opus esse. sentiebam omnino, quantũ mihi præsens prodesses, sed multo magis post discessum tuum sentio. quamobrẽ, ut ante ad te scripsi, aut ego ad te totus, aut tu ad me, quod licebit.

CICERO ATTICO S.

HERI non multo post, quàm tu à me discessisti, puto quidã Vrbani, ut uidebãtur, ad me mãdata, et literas attulerunt à C. Mario C. F. eũ multis uerbis agere mecũ; per cognationẽ, quæ mihi secũ esset; per eũ Mariũ, quẽ scripsissem; per eloquẽtiã L. Crassi aui sui, ut se defenderẽ; causamq; suã mihi perscripsit. rescripsi, patrono illi nihil opus esse, quoniã Cæsaris propinqui eius omnis ptãs esset, uiri optimi, & hominis liberalissimi: me tamẽ ei fauturũ. O tẽpora: fore, cũ dubitet Curtius Consulatũ petere? sed hæc hactenus. De Tirone mihi curæ est: sed iã sciã, quid agat: heri. n. misi, qui uideret: cui ẽt ad te literas dedi. Epistolam ad Cæsarẽ tibi misi. Horti quã in diem proscripti sint, uelim ad me scribas.

CICERO ATTICO S.

VT me leuarat tuus aduẽtus, sic discessus afflixit. quare, cum poteris, id est cũ Sexti auctioni operã dederis, reuises nos. uel unus dies mihi erit utilis, quid dicã gratus? ipse Romã uenirem, ut unà essemus, si satis

conſilium quadam de re haberem. Vale.

CICERO ATTICO S.

TIRONEM habeo citius, quã uerebar. uenit ẽt
Nicias: & Valeriũ hodie audiebã eſſe uenturũ. quãuis
multi ſint, magis tamẽ ero ſolus, quàm ſi unus eſſes. ſed
expecto te à Peduceo utique. tu aũt ſignificas aliquid,
ẽt ante. uerum id quidem, ut poteris. De Virgilio, ut
ſcribis. hoc tamen uelim ſcire, quando auctio. Epi=
ſtolam ad Cæſarẽ mitti, uideo tibi placere. quid quæris?
mihi quoque idem maxime placuit, & eo magis, ꝙ ni
hil eſt in ea niſi optimi ciuis, ſed ita optimi, ut tem=
pora, quibus parere omnes πολιτικοὶ præcipiunt. ſed
ſcis nobis eſſe uiſum, ut iſti ante legerent. tu igitur id
curabis. ſed, niſi planè ijs intelliges placere, mittẽda nõ
eſt. id aũt utrum illi ſentiant, an uero ſimulent, tu in=
telliges. ſed mihi ſimulatio pro repudiatione fuerit.
τοῦτο δὲ μηλώσῃ. De Cerelia quid tibi placeret, Tiro
mihi narrauit: debere, non eſſe dignitatis meæ: perſcri=
ptionem tibi placere: hoc metuere, alterũ in metu non
ponere. ſed & hæc, & multa alia coram. ſuſtinenda
tamen, ſi tibi uidebitur, ſolutio eſt nominis Cereliani,
dum & de Metone, & de Faberio ſciamus. Valè.

CICERO ATTICO S.

L. TVLLIVM Montanũ noſti, qui cũ Cicerone pro
fectus eſt. ab eius ſororis uiro literas accepi, Montanũ
Planco debere, ꝙ præs pro Flaminio ſit, HS XX: de ea
re neſcio quid te à Montano rogatũ. ſanè uelim, ſiue
Plancus eſt rogandus, ſiue qua re potes illum iuuare,

iuues pertinet ad nostrum officium. si res tibi forte notior est, q̃ mihi, aut si Plancum rogandum putas, scribas ad me uelim, ut, quid rei sit, & quid rogandum, sciam. De epistola ad Cæsarem quid egeris, expecto. De Silio non ita sanè laboro. tu mihi aut Scapulanos, aut Clodianos efficias, necesse est. sed nescio quid uideris dubitare de Clodia, utrum, quãdo ueniat, an sint ne uenales? Sed quid est, quod audio Spintherem fecisse diuortium? De lingua latina securi es animi, dices, qui talia conscribis. ἀπόγραφα sunt: minore labore fiunt. uerba tantum affero, quibus abundo. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO, etsi nihil habeo, quod ad te scribã, scribo tamen, quia tecũ loqui uideor. hic nobiscũ sunt Nicias, et Valerius. hodie tuas literas expectabamus matutinas. erunt fortasse alteræ pomeridianæ, nisi te Epiroticæ literæ impedient, quas ego non interpello. misi ad te epistolas ad Martianum, & ad Montanum. eas in eundem fasciculum uelim addas, nisi forte iam dedisti. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XIII.

CICERO ATTICO S.

AD Ciceronem ita scripsisti, ut neque seuerius, neq; temperatius scribi potuerit, nec magis, quàm quẽadmodũ ego maxime uellẽ, prudẽtissime etiam ad Tullios. quare aut ista proficiẽt, aut

alind agamus. De pecunia uero, uideo à te omnem diligentiam adhiberi, uel potius iam adhibitã: & si efficis, à te hortos habebo. nec uero ullũ genus possessionis est, quod malim, maxime scilicet ob eam cãm, quæ suscepta est, cuius festinationẽ mihi tollis, quoniã de æstate polliceris, uel potius recipis. deinde etiã ad καταβίωσιν, mœstitiamq; minuẽdam nihil mihi reperiri potest aptius. cuius rei cupiditas impellit me interdum, ut te hortari uelim. sed me ipse reuoco: nõ. n. dubito, quin, qd me ualde uelle putes, in eo tu me ipsum cupiditate uincas. itaque istuc iam pro facto habeo. Expecto, quid istis placeat de epistola ad Cæsarẽ. Nicias te, ut debet, amat, uehemẽterq; tua sui memoria delectatur. Ego uero Peduceũ nostrum uehemẽter diligo: nã & quãti patrem feci, totũ in hunc: ipsum per se æque amo, atq; illũ amaui; te uero plurimũ, qui hoc ab utroq; nostrum fieri uelis. Si hortos inspexeris, etsi de epistola certiorẽ me feceris, dederis mihi quod ad te scribam: sin minus, scribam tamen aliquid: nunquam enim deerit. Vale.

CICERO ATTICO S.

GRATIOR mihi celeritas tua, quàm ipsa res: quid. n. indignius? sed iam ad ista obduruimus, & humanitatẽ oẽm exuimus. Tuas literas hodie expectabam, nihil equidẽ ut ex ijs noui: quid enim? uerũtamẽ. Oppio, & Balbo epistolas deferri iubebis, & tamẽ Pisonẽ sicubi de auro. Faberius si uenerit, uidebis, ut tãtũ attribuatur, si mõ attribuetur, quãtũ debetur, accipies ab Erote. Ariarathes Ariobarzanis filius Romam uenit. uult, opinor, regnum aliquod emere à Cæsare: nã, quo

modo nunc est, pedem ubi ponat in suo, non habet. omnino eũ Sestius noster parochijs publicis occupauit: quod quidem facile patior. uerũtamen, ꝙ mihi summo beneficio meo magna cum fratribus illius necessitudo est, inuito eum per literas, ut apud me diuersetur. ad eã rem cũ mitterẽ Alexandrum, has ei dedi literas. Cras igitur ductio Peducei: cum poteris ergo: etsi impediet fortasse Faberius: sed tamen, cum licebit. Dionysius noster grauiter queritur, & tamen iure, à discipulis abesse tandiu. multis uerbis scripsit ad me, credo itẽ ad te. mihi quidem uidetur etiam diutius abfuturus. ac nollem: ualde enim hominem desidero. Vale.

CICERO ATTICO S.

À TE literas expectabam, nõ dum scilicet, nã has mane rescribebã. Ego uero ista nomina sic probo, ut nihil aliud me moueat, nisi ꝙ tu uideris dubitare. illud enim nõ accipio in bonã partẽ, ꝙ ad me refers. quid? ipse negotium meũ gererẽ, nisi consilio tuo? sed tamen intelligo, magis, te id facere diligentia, qua semper uteris, quàm ꝙ dubites de nominibus istis: etenim Celiũ nõ probas: plura non uis. utrunque laudo: his igitur utendum est. præs aliquando factus esset, in his quidẽ tabulis. à me igitur omnia. ꝙ dies longiores: teneamus modo, quod uolumus: puto fore istam etiam à præcone diem, certe ab hæredibus. De Crispo, & Mustela uidebis: & uelim scire, quæ sit pars duorum. De Bruti aduentu eram factus certior. attulerat enim ab eo Aegypta libertus literas. misi ad te epistolam, quia commode scripta erat. Vale.

CICERO ATTICO S.

HABEO munus à te elaboratum decem legatorum, & quidẽ puto: nã filius anno post Quæstor fuit, quàm Consul Mumius. sed quoniam sæpius de nominibus quæris quid placeat: ego quoq; tibi sæpius respõdeo, placere. Si quid poteris cum Pisone, cõficies: Aulus.n. uidetur in officio futurus. Velim ante possis: si minus, utiq; simul, cũ Brutus ueniet in Tusculanũ. magni interest mea, unà nos esse. scies autem, qui dies is futurus sit, si puero negotium dederis, ut quærat. Spurium Mumium putaram in decẽ legatis fuisse, & uidelicet: etenim εὔλογον, fratri fuisse: fuit enim ad Corinthum.

CICERO ATTICO S.

MISI tibi Torquatũ. colloquere tu quidẽ cũ Silio, ut scribis, & urge. illũ diẽ negabat esse mẽse Maio: istũ nõ negabat. sed tu, ut omnia, istuc quoq; ages diligẽter. De Crispo, et Mustela scilicet, cũ quid egeris. Quoniã ad Bruti aduentũ fore te nobiscũ polliceris, satis est, præsertim cũ hi tibi dies in magno nostro negotio cõsumãtur.

CICERO ATTICO S.

DE aquæductu probe fecisti. colũnarium, uide, ne nullum debeamus. quãquam mihi uideor audisse à Camillo, cõmutatam esse legem. Pisoni, quid est, quod honestius respõdere possimus, quã solitudinẽ Catonis? nec cohæredibus solum Herẽnianis, sed etiam, ut scis (tu enim mecum egisti) de puero Lucullo: quam pecuniam tutor (nã hoc quoq; ad rẽ pertinet) in Achaia sumpse-

rat.ſed agit liberaliter,quoniam negat ſe quidquã fa=
ctum contra noſtram uoluntatem . coràm igitur,ut
ſcribis, conſtituemus,quemadmodum rem explicemus.
quòd reliquos cohæredes conueniſti, planè bene. Quod
epiſtolam meam ad Brutum poſcis,non habeo eius exẽ=
plum,ſed tamen ſaluum eſt,& ait Tiro te habere opor
tere,&,ut recordor, unà cum illius obiurgatoria tibi
meam quoq;, quam ad eum reſcripſeram,miſi.Iudicia
li moleſtia ut caream,uidebis . Tuditanum iſtum,pro
auum Hortenſij, planè non noram;& filium,qui tum
non potuerat eſſe legatus , fuiſſe putaram . Mumium
fuiſſe ad Corinthum , pro certo habeo : ſæpe enim hic
Spurius,qui nuper eſt epiſtolas mihi pronuncia=
bat uerſiculis facetis , ad familiareis miſſas à Corintho.
ſed non dubito,quin fratri fuerit legatus,non in decẽ.
atque hoc etiã accepi,non ſolitos maiores noſtros legare
in decem,qui eſſent imperatorũ neceſſarij,ut nos igna
ri pulcherrimorum inſtitutorũ,aut negligentes potius
M.Lucullum,& L.Murænam,& cæteros ad L.Lucul=
lum miſimus:illudq́; εὐλογώτατον , illum fratri in pri=
mis eius legatis fuiſſe . Vale.

CICERO ATTICO S.

OPERAM tuam multam,qui & hæc cures, &
mea expedias,& ſis in tuis multo minus diligẽs,quàm
in meis. Seſtius apud me fuit,& Theopompus pridie:
ueniſſe à Cæſare narrabat literas:hoc ſcribere, ſibi cer=
tũ eſſe Romæ manere,cauſamq́; eã aſcribere, quæ erat
in epiſtola noſtra,ne ſe abſente leges ſuæ negligerẽtur,
ſicut eſſet neglecta ſumptuaria . eſt εὔλογον : idq́; eram
ſuſpicatus

suspicatus. sed istis mos gerendus est, nisi placet hanc ipsam sententiã nos persequi. et Lentulum cũ Metella fecisse diuortium. hæc omnia tu melius. rescribes igitur quidquid noles, dum modo quid, iam enim non reperio, quid te rescripturum putem, nisi forte de Mustela, aut si Silium uideris. Brutus heri uenit in Tusculanum post horam decimam. hodie igitur me uidebit, ac uellem, cum tu adesses. misi equidem ei nũciari, te, quoad potuisses, expectasse eius aduentũ, uẽturũq;, si audisses, meq;, ut facio, continuo te certiorẽ esse facturũ. Vale.

CICERO ATTICO S.

PLANE nihil erat, quod ad te scriberem: modo enim discesseras, et paulo post triplices remiseras. uelim cures fasciculum ad Vestoriũ deferendũ: & alicui des negotium, qui quærat, Q. Faberij fundus nunquis in Pompeiano, Nolano uenalis sit. Epitomen Bruti Celiano rum uelim mihi mittas, & à Philoxeno Παναιτίου περὶ προνοίας. te Idibus uidebo cum tuis. Vale.

CICERO ATTICO S.

COMMODVM discesseras heri, cum Trebatius uenit, paulo post Curtius, hic salutãdi causa, sed mãsit inuitatus. Trebatium nobiscũ habemus. hodie mane Dolabella. multus sermo ad multum diem. nihil possum dicere ἐκτενέστερον, nihil φιλοστοργότερον. uentum est tamen ad Quintum. multa ἄφατα, ἀδιήγητα, sed unum eiusmodi, quod, nisi exercitus sciret, non modo Tironi dictare, sed ne ipse quidem auderem scribere. sed hactenus. εὐκαίρως ad me uenit, cum ha-

berem Dolabellam, Torquatus: humanissimeq; Dolabella, quibus uerbis secum egissem, exposuit: commodum enim egeram diligentissime. quae diligentia grata est uisa Torquato. A te expecto, si quid de Bruto. quanquam Nicias confectũ putabat, sed diuortium non probari: quo etiam magis laboro idem, quod tu: si quid est enim offensionis, hæc res mederi potest. mihi Arpinum eundum est: nam & opus est constitui à nobis illa prædiola; & uereor, ne exeundi potestas non sit cum Cæsar uenerit: de cuius aduentu eam opinionem Dolabella habet, quam tu coniecturã faciebas ex literis Messale. cũ illuc uenero, intellexeróq; quid negotij sit, tum, ad quos dies rediturus sim, scribam ad te. Vale.

CICERO ATTICO S.

MINIME miror, te & grauiter ferre de Marcello, & plura uereri periculi genera: quis enim hoc timeret, quod neq; acciderat antea, nec uidebatur natura ferre, ut accidere posset? omnia igitur metuẽda. sed illud παρὰ τὴν ἱστορίαν tu, præsertim me reliquum consularem. quid tibi Seruius, quid uidetur? quanquã hoc nullam ad partem ualet scilicet, mihi præsertim, qui non minus bene actum cum illis putem: quid enim sumus? aut quid esse possumus? domi ne, an foris? quòd nisi hoc mihi uenisset in mentem, scribere ista nescio quæ; quò uerterem me, non haberem. ad Dolabellam, ut scribis, ita puto faciendum, κοινότερα quædam, & πολιτικώτερα. faciendum certe aliquid est: ualde enim desiderat. Brutus si quid, curabis ut sciam. cui quidem quamprimum agendum puto, præsertim

si statuit: sermunculum enim omnem aut restinxerit aut sedarit: sunt enim, qui loquantur etiam mecum, sed hæc ipse optime, præsertim si etiam tecũ loquetur. Mihi est in animo proficisci XI. Cal. hic enim nihil habeo. quid agam, ne hercule illic quidem, nec usquam, sed tamen illic. hodie Spintherem expecto: misit enim Brutus ad me: per literas purgat Cæsarem de interitu Marcelli: in quem ne, si insidijs quidem ille interfectus esset, caderet ulla suspicio. nunc uero, cum de Magio constet, nonne furor eius omnem causam sustinet? plane, quid sit, non intelligo. explanabis igitur. quãquã nihil habeo, quod dubitẽ, nisi, ipsi Magio quæ fuerit causa amentiæ: pro quo quidem etiam sponsor factus est. nimirum id fuit: soluendo. n. non erat: credo enim petijsse à Marcello aliquid, & illum, ut erat, constantius respondisse, οὐ γὰρ ὀνειδίως. Vale.

CICERO ATTICO S.

CREDERAM esse facile: totum est aliud, postea quàm sum à te disiunctior. sed fuit faciendum, ut & constituerem mercedulas prædiorum, et ne magnũ onus obseruantiæ Bruto nostro imponerẽ: posthac enim poterimus commodius colere inter nos in Tusculano: hoc autem tẽpore, cum ille me quotidie uidere uellet, ego ad illum ire nõ possem, priuabatur omni delectatione Tusculani. tu igitur, si Seruilia uenerit, si Brutus quid egerit, etiam si constituerit quando obuiam, quidquid denique erit, quod scire me oporteat, scribes. Pisonem, si poteris, conuenias. uides, quàm maturum sit. sed tamen, quod commodo tuo fiat. Vale.

CICERO ATTICO S.

VALDE me momorderunt epiſtolæ tuæ de Attica noſtra: eædem tamẽ ſanauerunt: quòd enim te ipſe cõſolabare eiſdem literis, id mihi erat ſatis firmũ ad leniendã ægritudinẽ. Ligarianã præclare uẽdidiſti. poſthac quidquid ſcripſero, tibi præconiũ deferã. Quod ad me de Varrone ſcribis, ſcis, me antea orationes, aut aliquid id genus ſolitũ ſcribere, ut Varronem nuſquã poſſem intexere. poſtea autẽ quàm hæc cœpi φιλολογώτερα, iam Varro mihi denunciauerat magnã ſanè, et grauẽ προσφώνησιν. biennium præterijt, cum ille χαλλιππίδης aſſiduo curſu cubitum nullum proceſſerit. ego autem me parabam ad id, quod ille mihi miſiſſet, ut αὐτῷ τῷ μέτρῳ, καὶ λώιον, ſi modo potuiſſem: nam hoc etiam Heſiodus aſcribit αἴκε δύνηαι. nunc illam περὶ τελῶν σύνταξιν, ſanè mihi probatam, Bruto, ut tibi placuit, deſpondimus, idq́; eum non nolle mihi ſcripſiſti. ergo illam ἀκαδημαϊκήν, in qua homines, nobiles illi quidem ſed nullo modo philologi, nimis acute loquũtur, ad Varronem transferamus: etenim ſunt Ἀντιόχεια, quæ iſte ualde probat. Catulo, & Lucullo alibi reponemus, ita tamen, ſi tu hoc probas: deq́; eo mihi reſcribas, uelim. De Brinniana auctiõe accepi à Veſtorio literas. ait, ſine ulla controuerſia rẽ ad me eſſe collatã (Romæ uidelicet, aut in Tuſculano me fore putauerunt) ad VIII. Cal. Quint. dices igitur uel amico tuo, uel Othoni cohæredi meo, uel Labeoni noſtro, paulũ proferãt auctionẽ, me circiter Nonas in Tuſculano fore. cũ Piſone Erotẽ habes De Scapulanis hortis toto pectore cogitemus. dies adeſt.

CICERO ATTICO S.

COMMOTVS tuis literis, quòd ad me de Varrone scripseras, totam Academiam ab hominibus nobilissimis abstuli, trãstuliq; ad nostrum sodalem, & ex duobus libris contuli in quatuor. grandiores sunt omnino, quàm erant illi, sed tamen multa detracta. tu autem mihi peruelim scribas, qui intellexeris illum uelle. illud utiq; scire cupio, quem intellexeris ab eo ζηλοτυπεῖσθαι, nisi forte Brutum. id hercle restabat. sed tamen scire peruelim. libri quidem ita exierunt (nisi forte me communis φιλαυτία decipit) ut in tali genere ne apud Græcos quidẽ simile quidquã. tu illã iacturã feres æquo animo, ꝙ illa, quæ habes de Academicis, frustra descripta sunt. multo tamen hæc erunt splendidiora, breuiora, meliora. nũc autẽ ἀπορῶ, quò me uertam. uolo Dolabellæ ualde desideranti. non reperio, quid: & simul αἰδέομαι Τρῶας: neque, si aliquid, potero μέμψιν effugere. aut cessandum igitur, aut aliquid excogitandũ. sed quid hæc leuia curamus? Attica mea, obsecro te, quid agit? quæ me ualde angit. sed crebro regusto tuas literas: in his acquiesco: tamen expecto nouas. Vale.

CICERO ATTICO S.

BRINNII libertus cohæres noster scripsit ad me, uelle, si mihi placet. cohæredes, & Sabinum Albium ad me uenire. id ego plane nolo. hæreditas tanti nõ est. & tamen obire auctionis diem facile poterunt, (est enim III. Idus) si me in Tusculano postridie Nonas

mane conuenerint. quod ſi laxius uolent proferre diẽ, poterunt uel biduum, uel triduum, uel ut uidebitur: nihil.n.intereſt. quare,niſi iam profecti ſunt, retinebis homines. De Bruto ſi quid erit,de Cæſare ſi quid ſcies præterea,ſcribes. Illud etiã atq; etiã cõſideres uelim, placeat ne tibi mitti ad Varronẽ, quod ſcripſimus: etſi etiã ad te aliquid pertinet: nã ſcito te ei dialogo adiunctũ eſſe tertiũ.opinor igitur conſideremus. etſi nomina iã facta ſunt:ſed uel induci,uel mutari poſſunt. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVID agit,obſecro te,Attica noſtra? nam triduo abs te nullas acceperam:nec mirum: nemo enim uenerat: nec fortaſſe cauſa fuerat.itaque,ipſe quid ſcriberem,nõ habebã.quo autẽ die has Valerio dabam,expectabam aliquem meorũ:qui ſi ueniſſet, et à te quid attuliſſet,uidebã non defuturũ,quid ſcriberem. Vale.

CICERO ATTICO S.

NOS cum flumina, & ſolitudinem ſequeremur, quo facilius ſuſtentare nos poſſemus,pedem è uilla adhuc egreſſi non ſumus: ita magnos, & aſſiduos imbres habebamus. illã Academicen σύνταξιν totã ad Varronẽ traduximus: modo fuit Catuli,Luculli,Hortenſij: deinde, quia παρὰ τὸ πρέπον uidebatur, quòd erat hominibus non ignota, non illa quidem ἀπαιδευσία, ſed in ijs rebus ἀτριψία; ſimul ac ueni ad uillam, eoſdem illos ſermones ad Catonem, Brutumq; tranſtuli. ecce tuæ literæ de Varrone. nemini uiſa eſt aptior Αντιοχεία ratio. ſed tamen uelim ſcribas ad me, primum

placeat ne tibi aliquid ad illum: deinde, si placebit, hoc ne potissimum. Quid Seruilia, iam ne uenit? Brutus ecquid agit, ecquãdo? de Cæsare quid auditur? ego ad Nonas, quẽadmodũ dixi. tu cũ Pisone, si quid poteris.

CICERO ATTICO S.

DEVI. expectabam Roma aliquid. non imperassem igitur aliquid tuis. nunc eadẽ illa, quid Brutus cogitet, aut si aliquid egit, et quid à Cæsare. sed quid ista, quæ minus curo? Attica nostra quid agat, scire cupio. etsi tuæ literæ (sed iam nimis ueteres sunt) recte sperare iubent. tamen expecto recens aliquid. Vale.

CICERO ATTICO S.

VIDES, propinquitas quid habet. nos uero conficiamus hortos. colloqui uidebamur, in Tusculano cum essem: tãta erat crebritas literarũ: sed id quidẽ iã erit. ego interea admonitu tuo perfeci sanè argutulos libros ad Varronẽ: sed tamẽ expecto, quid ad ea, quæ scripsi ad te: primum, qui intellexeris eũ desiderare à me, cũ ipse homo πολυγραφώτατος nunquã me lacessisset: deinde, quem ζηλοτυπεῖν: multo Hortensium minus, aut eos, qui de Rep. loquuntur. plane hoc mihi explices uelim: in primis, maneas ne in sententia, ut mittam ad eum, quæ scripsi; an nihil necesse putes. sed hæc coram.

CICERO ATTICO S.

COMMODVM discesserat Hilarus librarius IIII. Cal. cui dederã literas ad te, cũ uenit tabellarius cũ tuis literis pridie datis, in quibus illud mihi gratis-

simum fuit, quòd Attica nostra rogat te, ne tristis sis, quodq; tu ἀκίνδυνα esse scribis. Ligarianam, ut uideo, præclare auctoritas tua commendauit: scripsit enim ad me Balbus, ac Oppius, mirifice se probare, ob eamq; causam ad Cæsarem meam se oratiunculam misisse. hoc igitur idem tu mihi antea scripseras. In Varrone ista causa me non moueret, ne uiderer φιλένδοξος: sic enim constituebam, neminem includere in dialogos eorum, qui uiuerent: sed quia scribis & desiderari à Varrone, & magni illum æstimare, eos confeci, & absolui, nescio quàm bene, sed ita accurate, ut nihil posset supra. Academicam omnem quæstionem libris quatuor. in eis, quæ erant contra ἀκαταληψίαν,, præclare collecta ab Antiocho, Varroni dedi: ad ea ipse respondeo: tu es tertius in sermone nostro. si Cottam, & Varronem fecissem inter se disputanteis, ut à te proximis literis admoneor, meũ κωφὸν πρόσωπον esset. hoc in antiquis personis suauiter fit, ut & Heraclides in multis, & nos sex de Rep. libris fecimus. sunt etiam de oratore nostri tres, mihi uehemẽter probati. in eis quoque eæ personæ sunt, ut mihi tacendum fuerit: Crassus enim loquitur, Antonius, Catulus senex, C. Iulius frater Catuli, Cotta, Sulpitius. puero me hic sermo inducitur, ut nullæ esse possent partes meæ. quæ autem his temporibus scripsi, Ἀριστοτέλειον morem habent, in quo sermo ita inducitur cæterorum, ut penes ipsum sit principatus. ita confeci quinque libros περὶ τελῶν, ut Epicurea L. Torquato, Stoica M. Catoni, περιπατητικὰ M. Pisoni daremus. ἀζηλότυπιον id fore putaram, quòd omnes illi decesserant. hæc Academica, ut

ſcis, cum Catulo, Lucullo, Hortenſio contuleram. ſa=
nè in perſonas non cadebant: erant enim λογικώτερα,
quàm ut illi de iis ſomniaſſe unquã uiderentur. itaq;,
ut legi tuas de Varrone, tãquam ἕρμαιον arripui. aptius
eſſe nihil potuit ad id philoſophiæ genus, quo ille maxi
me mihi delectari uidetur, measq; parteis, ut nõ ſim
conſecutus, ut ſuperior mea cauſa uideatur: ſunt enim
uehementer πιθανὰ Antiochia: quæ diligenter à me
expreſſa, acumen habent Antiochi, nitorem orationis
noſtrum, ſi modo is eſt aliquis in nobis. ſed tu, dandos
ne putes hos libros Varroni, etiam atque etiam uide=
bis. mihi quædam occurrunt, ſed ea coràm. Vale.

CICERO ATTICO S.

A CAESARE literas accepi conſolatorias, datas
prid. Cal. Maij Hiſpali. De Vrbe augenda quid ſit pro=
mulgatũ, nõ intellexi. id ſanè ſcire uelim. Torquato
noſtra officia grata eſſe facile patior: eaq; augere non
deſinam. De uxore Tuberonis, & priuigna, neque
poſſum iam abdere, (eſt.n. res peruulgata) neque Tube
ronem uolo defendere: mirifice eſt enim φιλαίτιος. thea
trum quidem ſanè bellum habuiſti. ego, etſi hoc loco fa
cillime ſuſtentor, tamen te uidere cupio: itaque, ut con=
ſtitui, adero. Fratrem credo à te eſſe conuentum. ſci=
re igitur ſtudeo, quid egeris. De fama nihil ſanè labo
ro. etſi ſcripſeram ad te tunc ſtulte, nihil melius: cu=
randũ.n. non eſt: atq; hoc, in omni uita ſua quenque à
recta conſciẽtia trãſuerſum unguẽ nõ oportere diſcede
re. uiden, quàm φιλοσόφως? an tu nos fruſtra exiſtimas
hæc in manibus habere? δεδῆχθαι te nollem, quod

nihil erat: redeo enim rursus eodem. quidquam ne me putas curare in toto, nisi ut ei ne desim? id ago scilicet, ut iudicia uidear tenere: μὴ γὰρ αὐτοῖς. uellem tam domestica ferre possem quã ista contẽnere. putas autẽ me uoluisse aliquid, quod perfectum non sit? nõ licet scilicet sententiam suam: sed tamen, quæ tum acta sunt, non possum non probare: & tamen non curare pulchre possum, sicuti facio. sed nimiũ multa de nugis.

CICERO ATTICO S.

AD Hircium dederam epistolam sanè grãdẽ, quã scripseram proxime in Tusculano. huic, quam tu mihi misisti, rescribã aliàs: nunc alijs malo. Quid possum de Torquato, nisi aliquid à Dolabella? quod simul ac, continuo scietis: expectabam hodie aut summum cras ab eo tabellarios: qui simul ac uenerint, mittẽtur ad te. à Quinto expecto: proficiscens. n. è Tusculano VIII. Cal. ut scis, misi ad eum tabellarios. nunc, ad rem ut redeam, INHIBERE illud tuum, quod ualde mihi arriserat, uehementer displicet: est enim uerbum totum nauticum. quãquã id quidem sciebam: sed arbitrabar sustineri remos, cũ inhiberi essent remiges iussi. id nõ esse eiusmodi didici heri, cum ad uillam nostram nauis appelleretur: non. n. sustinẽt, sed alio modo remigãt. id ab ἐποχῆς remotissimũ est. quare facies, ut ita sit in libro, quemadmodum fuit. dices hoc idem Varroni, si forte mutauit. nec est melius quidquam, quàm ut Lucullus sustineat currum, ut bonus sæpe agitator, equosq;. semperq; Carneades προβολὴν pugilis, & retentionem aurigæ similem facit ἐποχῇ. inhibitio au-

tem remigum motum habet, & uehementiorem qui=
dem, remigationis nauem conuertentis ad puppim. ui=
des quanto hoc diligentius curem, quàm aut de rumo=
re, aut de Polione. De Pansa etiam, si quid certius: cre=
do enim palàm factum esse. De Critonio, si quid esset.
Certe ne de Metello, & Balbino? dic mihi, placet ne ti=
bi primum edere iniussu meo? hoc ne Hermodorus
quidem faciebat, is, qui Platonis libros solitus est di=
uulgare, ex quo λόγοισιν Ἑρμόδωρος. quid illud? re=
ctum ne existimas cuiquam quidquam ante, quàm Bru
to? cui te auctore προσφωνῶ. scripsit enim Balbus ad
me, se à te quintum de finibus librum descripsisse: in
quo non sanè multa mutaui, sed tamẽ quædam. tu au
tem commode feceris, si reliquos continueris, ne &
ἀδιόρθωτα habeat Balbus, & ἕωλα Brutus. sed hæc
hactenus, ne uidear περὶ μικρὰ σπουδάζειν. etsi nunc
quidem maxima mihi sunt hæc: quid est enim aliud?
Varroni quidem quæ scripsi te auctore, ita propero
mittere, ut iam Romam miserim describenda. ea si
uoles, statim habebis: scripsi enim ad librarios, ut fie=
ret tuis, si tu uelles, describendi potestas. ea uero conti
nebis, quoad ipse te uideam. quod diligentissime facere
soles, cũ à me tibi dictũ sit. quo modo autẽ fugit me tibi
dicere? mirifice Cerelia, studio uidelicet philosophiæ fla=
grans, describit à tuis. istos ipsos de finibus habet.
ego autem tibi confirmo (possum falli, ut humanus) à
me non habere: nunquam enim ab oculis meis abfue-
runt. tantum porrò aberat, ut binos scriberent: uix sin=
gulos confecerunt. tuorum tamen eo nullum delictum
arbitror, idemq; te uolo existimare: à me enim præter=

missum est, ut dicerem eos exire nõ dum uelle. hui quã diu de nugis: de re enim nihil habeo, quod loquar. De Dolabella tibi assentior. cohæredes, ut scribis, in Tusculano. De Cæsaris aduẽtu, scripsit ad me Balbus, non ante Cal. Sext. De Attica optim e, quòd leuius, ac lenius, & quòd fert εὐκόλως. Quod autem de illa nostra cogitatione scribis, in qua nihil tibi credo ea, quæ noui: ualde probo hominem, domum, facultates. quod caput est, ipsum non noui, sed audio laudabilia de Scrofa: etiã proxime accedit, si quid hoc ad rem. εὐγενέστερος est etiam, quàm pater. coràm igitur, & quidem propenso animo ad probandum: accedit enim, quòd patrẽ (ut scire te puto) plus etiam, quàm non modo tu, sed quàm ipse scit, amo, idq; & merito, & iandiu. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE VARRONE, non sine causa, quid tibi placeat, tam diligenter exquiro. occurrunt mihi quædam: sed ea coràm. te autem ἀσμενέστατα intexui, faciamq; id crebrius: proximis. n. tuis literis primũ, te id nõ nolle, cognoui. De Marcello scripserat ad me Cassius antea, τὰ κατὰ μέρος Seruius. rem acerbam. ad prima redeo. scripta nostra nusquam malo esse, quàm apud te, sed ea tum foras dari, cum utriq; nostrum uidebitur. ego & librarios tuos culpa libero, neque te accuso, & tamen aliud quiddam ad te scripseram, Ceреliam quædam habere, quæ nisi à te non potuerit. Balbo quidem intelligebam satisfaciendum fuisse: tantum nolebam, aut obsoletum Bruto, aut Balbo inchoatum dari. Varroni, simul ac te uidero, si tibi uidebitur, mittam.

quid autem dubitarim, cum uidero te, scies. Attributos quòd appellas, ualde probe. Te de prædio auiæ exerceri, moleste fero. De Bruto nostro perodiosum: sed uita fert. mulieres autẽ uix satis humane, quæ inimico animo ferant, cũ utraq; officio pareat. Tullium scribã, nihil fuit, quòd appellares: nam tibi mandassem, si fuisset: nihil enim est apud eũ positum nomine uoti. sed est quiddã apud illũ meum. id ego in hãc rem statui conferre. itaq; & ego recte tibi dixi, ubi esset: et tibi ille recte negauit. hoc quoque ipsum continuo adoriamur. locũ hominibus nõ sanè probo, quòd est desertior: sed habet εὐλογίαν. uerũ hoc quoque, ut censueris; quippe qui omnia. ego, ut cõstitui, adero, atq; utinã tu quoq; eodẽ die. sin quid, multa enim; utique postridie: etenim cohærodes: à queis sine te opprimi, malitia est. Alteris iam literis mihi ad me de Attica: sed id quidem mihi in optima spe pono. illud accuso, nõ te, sed illam, ne salutem quidẽ. at tu et illi, et Piliæ plurimã. nec me tamẽ irasci indicaris. Epistolã Cæsaris misi, si minus legisses. Vale.

CICERO ATTICO S.

ANTEMERIDIANIS tuis literis heri statim rescripsi: nũc respõdebo uespertinis. Brutus mallem me accerseret: nã & æquius erat, cũ illi iter instaret et subitum, & longum, & mehercule nunc, cũ ita simus affecti, ut non possimus plane simul uiuere, (intelligis enim profecto, quo maxime posita sit συμβίωσις) facile patiebar nos potius Romæ unà esse, quàm in Tusculano. libri ad Varronem non morabantur: sunt enim defecti, ut uidisti: tantum librariorum menda tolluntur.

de quibus libris scis me dubitasse: sed tu uideris. item, quos Bruto mittimus, in manibus habent librarij. Mea mandata, ut scribis, explica. quanquam ista retentione omneis ait uti Trebatius: quid tu istos putas? nosti domum, quam confice εὐλόγως. incredibile est, quàm ego ista nō curē. omni tibi asseueratione affirmo, quod mihi credas uelim, mihi maiori offensioni esse, quàm delectationi possessiunculas meas: magis enim doleo, me nō habere cui tradam, quàm habere, qui utar. atque illud Trebatius se tibi dixisse narrabat. tu aūt ueritus es fortasse, ne ego inuitus audirem. fuit id quidem humanitatis: sed, mihi crede, iam ista nō curo. quare da te in sermonem, et perseca, et confice, excita, compella, loquere, ut te cum illo Scæua loqui putes. ne existimes eos, q̄ nō debita consectari soleant, quod debeatur, remissuros. de die tantum uideto, & idipsum bono modo. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVID est, quod Hermogenes mihi Clodius Andromenē sibi dixisse, se Ciceronē uidisse Corcyræ? ego enim audita tibi putarā. nil igitur ne ei quidē literarum? an nō uidit? facies ergo, ut sciam. Quid tibi ego de Varrone rescribam? quatuor διφθέραι sunt in tua potestate. quod egeris, id probabo. nec tamen αἰδέομαι Τρῶας: quid enim? sed, ipsi quā res illa probaretur, magis uerebar sed quoniam tu suscipis, in alterā aurem. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE RETENTIONE, rescripsi ad tuas accurate literas scriptas. cōficies igitur, et quidē sine ulla du-

bitatione, aut retractatione. hoc fieri & oportet, & opus est. De Andromene, ut scribis, ita putaram: scisses enim, mihiq; dixisses. Tu tamen ita mihi de Bruto scribis, ut de te nihil. quando autem illum putas? nam ego Romam pridie Idus. ita uolui Bruto scribere: sed quoniã tu te legisse scribis, fui fortasse ἀσαφέστερος, me ex tuis literis intellexisse, nolle eũ me quasi prosequẽdi sui causa Romã nunc uenire. sed quoniam iam adest meus aduentus, fac quæso, ne quid eum Idus impediant, quo minus suo commodo in tusculano sit: nec enim ad tabulam eum desideraturus eram: in tali enim negotio cur tu unus non satis es? sed ad testamentum uolebã: quod iam malo alio die, ne ob eam causam Romam uenisse uidear. scripsi igitur ad Brutum, iam illud, quod putassem, Idibus, nihil opus esse. uelim ergo totum hoc ita gubernes, ut ne minima quidem re ulla Bruti cõmodum impediamus. Sed quid est tandem, quod perhorrescas, quia tuo periculo iubeam libros dari Varroni? etiam nunc, si dubitas, fac, ut sciamus: nihil est enim illis elegantius. uolo Varronem, præsertim cum ille desideret: sed est, ut scis, δεινὸς ἀνὴρ, τάχα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόωτο. ita mihi sæpe occurrit uultus eius, querẽtis fortasse uel hoc, meas parteis in ijs libris copiosius defensas esse, quàm suas: quod mehercule intelliges non esse, si quando in Epeirum ueneris: nam nunc Alexionis epistolis cedimus: sed tamen ego non despero probatum iri Varroni: & id, quoniam impensam fecimus in macrocola, facile patior teneri. sed etiam atque etiã dico, tuo periculo fiet. quare, si addubitas, ad Brutum transeamus: est enim is quoque Antiochius. o Acade-

miam uolaticam, & sui similem, modo huc, modo illuc. sed, quæso, epistola mea ad Varronem ualde ne tibi placuit? male mihi sit, si unquam quidquam tam enitar. at ego ne Tironi quidem dictaui, qui totas περιοχὰς persequi solet; sed Spinthero syllabatim. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Virgilij parte ualde probo. sic ages igitur. & quidem id erit primũ, proximum Clodiæ. quòd si neutrum, metuo, ne turbẽ, et irruã in Drusum. intẽperans sum in eius rei cupiditate, quam nosti. itaque reuoluor identidem in Tusculanũ: quiduis enim potius, quàm ut non hac æstate absoluatur. Ego, ut tempus est nostrum, locum habeo nullum, ubi facilius esse possim, quàm Asturæ. sed quia qui mecum sunt, credo, quòd mœstitiam meam non ferunt, domum properant: etsi poteram remanere, tamen, ut scripsi tibi, proficiscar hinc, ne relictus uidear. quò autem Lanuuio? conor equidẽ in Tusculanum: sed faciam te statim certiorem. tu literas conficies. equidem, credibile non est, quantum scribam die: quin etiam noctibus: nihil est enim somni. heri etiam effeci epistolam ad Cæsarem: tibi enim placebat. quam non fuit malum scribi, si forte opus esse putares. ut quidem nunc est, nihil sanè est necesse mittere sed id quidẽ, ut tibi uidebitur: mittã tamẽ ad te exemplũ fortasse Lanuuio, nisi forte Romam: sed cras scies.

CICERO ATTICO S.

EPISTOLAM ad Cæsarem, nobis uero semper rectissime placuit, ut isti ante legerẽt: aliter enim fuis-

ſemus & in hos inofficioſi, & in noſmet ipſos, ſi illum offenſuri fuimus, penè periculoſi. iſti autem ingenue, mihiq; gratum, quòd, quid ſentirẽt, nõ reticuerũt: illud uero uel optime, q̃d ita multa mutari uolunt, ut mihi de integro ſcribẽdi cauſa nõ ſit. quãquã de Parthico bello quid ſpectare debui, niſi quod illũ uelle arbitrabar? quod enim aliud argumentũ epiſtolæ noſtræ, niſi κολακία fuit? an, ſi ea, quæ optima putarã, ſuadere uoluiſſem, oratio mihi defuiſſet? totis igitur literis nil opus eſt: ubi enim ἐπίτευγμα magnum nullum fieri poſſit, ἀπότευγμα uel non magnum moleſtum futurum ſit. quid opus eſt παρακινδυνεύειν? præſertim cum illud occurrat, illum, cũ antea nihil ſcripſerim, exiſtimaturũ, me, niſi toto bello confecto, nihil ſcripturũ fuiſſe. atq; etiã uereor, ne putet me hoc quaſi Catonis μείλιγμα eſſe uoluiſſe. quid quæris? ualde me pœnitebat: nec in hac quidẽ re quidquã magis ut uellẽ accidere potuit, quàm quòd σπουδὴ noſtra nõ eſt probata. incidiſſemus etiam in illos, in eis in cognatum tuum. ſed redeo ad hortos. Plane illuc te ire, niſi tuo magno cõmodo, nolo: nihil. n. urget. quidquid erit, operam Faberio ponamus. de die tamen auctionis, ſi quid ſcies. Eum, qui è Cumano uenerat, quòd & plane ualere Atticã nunciabat, & literas ſe habere aiebat, ſtatim ad te miſi. Vale.

CICERO ATTICO S.

HORTOS quoniã hodie eras inſpecturus, quid uiſum tibi ſit, cras ſcilicet. De Faberio autem, cum uenerit. De epiſtola ad Cæſarẽ: iurato mihi crede, nõ poſſũ: nec me turpitudo deterret, etſi maxime debeat: quàm

enim turpis eſt aſſentatio, cum uiuere ipſum turpe ſit nobis? ſed, ut cœpi, nõ me hoc turpe deterret: (ac uellem quidem: eſſem enim, qui eſſe debebam) ſed in mentem nihil uenit. nam quæ ſunt ad Alexandrum hominum eloquentium, & doctorum ſuaſiones, uides quibus in rebus uerſentur. adoleſcentẽ incenſum cupiditate uerisſimæ gloriæ, cupientem ſibi aliquid conſilij dari, quod ad laudẽ ſempiternã ualeret, cohortantur ad decus. nõ deeſt oratio. ego quid poſſum? tamẽ neſcio quid è quercu exculpſeram, quod uideretur ſimile ſimulacri. in eo ꝙ non nulla erant paulo meliora, quàm ea, quæ fiunt, & facta ſunt, reprehenduntur: quod me minime pœnitet, ſi enim ꝑueniſſent iſtæ literæ; mihi crede, nos pœniteret. quid? tu nõ uides, ipſum illum, Ariſtotelis diſcipulũ, ſummo ingenio, ſumma modeſtia, poſteaquã Rex appellatus ſit, ſuperbum, crudelem, immoderatũ fuiſſe? quid, tu hũc de pompa, Quirini cõtubernalẽ, his noſtris moderatis epiſtolis lætaturum putas? ille uero potius nõ ſcripta deſiderat, quàm ſcripta non probet. poſtremo, ut uolet. abijt illud, quod tum me ſtimulabat, quod tibi dabam πρόβλημα ἀρχιμήδειον. multo mehercule magis nunc opto caſum illum, quẽ tũ timebam, uel quem libet. Niſi quid te aliud impediet, mihi optato ueneris. Nicias à Dolabella magno opere arceſſitus (legi.n. literas) etſi inuito me, tamen eodem me auctore, profectus eſt. hoc manu mea. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM quaſi alias res quærerẽ de philologis è Nicia, incidimus in Talnã. ille de ingenio nihil nimis. mode=

ſtum, & frugi. ſed hoc mihi non placuit. ſe ſcire die- bat ab eo nuper petitam Cornificiam, Quinti filiam, ue tulam ſanè, & multarum nuptiarum: non eſſe proba- tam mulieribus, quòd ita reperirent, rem non maiorem D C C C. hoc putaui te ſcire oportere. De hortis ex tuis literis cognoui, & Chryſippo. in uilla, cuius inſul- ſitatem bene noram, uideo nihil, aut pauca mutata. bal nearia tamen laudat. maiora de minoribus ait hiberna effici poſſe. tecta igitur ambulatiuncula addenda eſt: quam ut tantam faciamus, quantam in Tuſculano fe- cimus, propè dimidio minoris cõſtabit iſto loco. ad id au tẽ, quod uolumus, ἀφίδρυμα, nihil aptius uidetur, quã lucus: quem ego noram, ſed celebritatem nullam tum habebat, nunc audio maximam. nihil eſt, quod ego ma lim. in hoc τὸν τῦφον μου πρὸς θεῶν τροποφόρησον. reli- quum eſt. ſi Faberius nobis nomen illud explicat: noli quærere, quanti: Othonem uincas uolo. nec tamen inſaniturũ illum puto: noſſe enim mihi hominẽ uideor. ita male autem audio ipſum eſſe tractatũ, ut mihi ille emptor non eſſe uideatur: quid enim pateretur? ſed quid argumentor? ſi Faberianum explicas, emamus uel magno: ſin minus, ne paruo quidem poſſumus. Clodiam igitur: à qua ipſa ob eam cauſam ſperare uideor, quòd & multo minoris ſunt, & Dolabellæ nomen iam expe ditum uidetur, ut etiam repræſentatione cõcludam. de hortis ſatis. Cras aut te, aut cauſam: quam quidem futuram Faberianam: ſed ſi poteris. Vale.

CICERO ATTICO S.

CICERONIS epiſtolã tibi remiſi. ò te ferreũ, qui

illius periculis nõ moueris. me quoq; accuſat eam epi=ſtolam tibi miſiſſem. nam illam alteram de rebus geſtis eodem exemplo puto. In Cumanum hodie miſi tabella rium. ei dedi tuas ad Veſtoriũ, quas Pharnaci dederas. cõmodum ad te miſeram Demeam, cũ Eros ad me ue=nit. ſed in eius epiſtola nihil erat noui, niſi auctionẽ bi duum. ab ea igitur, ut ſcribis: & uelim, confecto nego=tio Faberiano: quem quidam negat Eros hodie: cras ma ne putat. à te colendus eſt. iſtæ autem κολακίαι non lon=ge abſunt à ſcelere. te, ut ſpero, perendie. ſicunde po=tes, erues qui decem legati Mumio fuerũt: Polybius nõ nominat. ego memini, Albinũ Conſularem, & Sp. Mu=mium: uideor audiſſe ex Hortenſio, Tuditanum: ſed in Libonis annali, XIIII. annis poſt Prætor eſt factus Tuditanus, quàm Conſul Mumius. non ſanè quadrat. uolo aliquem Olympiæ, aut obliuiſcam πολιτικὸν σύλλο γον, more Dicæarchi familiaris tui. Vale.

CICERO ATTICO S.

V. CAL. mane accepi à Demea literas pridie datas, ex quibus aut hodie, aut cras te expectare deberẽ. ſed, ut opinor, idem ego, qui expecto tuũ aduentũ, morabor te: non enim puto tam expeditũ Faberianũ negotium futurum, etiam ſi eſt futurũ, ut nõ habeat aliquid mo ræ. cum poteris igitur: quoniam etiamdum abes. Di=cæarchi quos ſcribis libros, ſanè uelim mihi mittas: ad das etiam καταβάσεως. De epiſtola ad Cæſarem, κέκρι κα. atq; id ipſum, quod iſti aiunt illum ſcribere, ſe niſi conſtitutis rebus non iturum in Parthos; idem ego ſua debam in illa epiſtola; utrum liberet, facere poſſe, au=

ctore me.hoc.n.ille expectat uidelicet, neq; est facturus quidquã, nisi de meo cõsilio. obsecro, abijciamus ista, & semiliberi saltem simus, quod assequemur & tacẽdo, & latendo. Sed aggredere Othonem, ut scribis. confice mi Attice istam rem: nihil.n.aliud reperio, ubi & in foro non sim, & tecum esse possim. quanti autem, hoc mihi uenit in mentem. C. Albanius proximus est uicinus. is ∞ iugerum de M. Pilio emit; ut mea memoria est, HS CXV. omnia scilicet nunc minoris: sed accedit cupiditas: in qua, præter Othonem, non puto nos ullum aduersarium habituros: sed eum ipsum tu poteris mouere, facilius etiam, si Canum haberes. ò gulam insulsam. pudet me patris. rescribes, si quid uoles.

CICERO ATTICO S.

ALTERAM à te epistolã cũ hodie accepissem, nolui te una mea contentum. Tu uero age, quod scribis, de Faberio: in eo.n.totum est positum id, quod cogitamus. quæ cogitatio si non incidisset (mihi crede istuc, ut cætera) non laborarem. quã ob rem, ut facis (istuc.n. addi nihil potest) urge, insta, perfice. Dicæarchi περὶ ψυχῆς utrosq; uelim mittas, & καταβάσεως. τριπολιτικὸν non inuenio, & epistolem eius, quam ad Aristoxenum misit. treis eos libros maxime nunc uellem: apti essent ad id, quod cogito. Torquatus Romæ est. iussi, ut tibi daretur. Catulum, & Lucullũ, ut opinor, antea. his libris noua procœmia sunt addita, quibus eorum uterq; laudatur. eas literas uolo habeas. & sunt quædam alia. & quod ad te de decem legatis scripsi, parũ intellexti, credo, quia διὰ συμείων scripserã: de C. Tuditano enim

quærebam, quem ex Hortẽsio audieram fuisse in decẽ. eum uideo in Libonis Prætorem L. Popilio P. Rupilio Consulibus. annis XIIII ante, quàm Prætor factus est, legatus esse potuisset; nisi admodum sero Quæstor est factus: quod non arbitror: uideo.n. Curules magistratus eum legitimis annis perfacile cepisse. Posthumiũ autem, cuius statuam in Isthmo meminisse te dicis, sciebam fuisse. is autem est, qui cum Lucullo fuit; quem tu mihi addidisti, sanè ad illum σύλλογον personã idoneam. uidebis igitur, si poteris, cæteros; ut possimus πομπεῦσαι καὶ τοῖς προσώποις. Vale.

CICERO ATTICO S.

NEGLIGENTIAM miram. semel ne putas mihi dixisse Balbum, & Faberium, professioné relatã? quin etiam eorum iussu miseram, qui profiteretur: ita enim oportere dicebant. professus est Philotimus libertus. nosti credo librarium: sed scribis, & quidem confectũ. Ad Faberium, ut tibi placet, literas misi. cum Balbo autem puto te aliquid fecisse H. in Capitolio. In Virgilio mihi nulla est δυσωπία: nec.n. eius causa sanè debeo: & si emero, quid erit, quod postulet? sed uidebis, ne is cũ sit in Africa, ut Celius. De nomine tu uidebis cũ Cuspio: sed, si Plancus destinat, tũ haberes difficultaté. te ad me uenire uterq; nostrum cupit: sed ista res nullo modo relinquenda est. Othoné ꝙ speras posse uinci, sanè bene narras. de æstimatione, ut scribis, cum agere cœperimus: etsi nihil scripsit nisi de modo agri. Cũ Pisone, si quid poteris. Dicæarchi librum accepi: καταβάσεως expecto. negotium dederis. reperies ex eo

libro,in quo ſunt S. C. Cn. Cornelio,& L. Coss.de Tuditano autem,quod putas, εὔλογον eſt, tum illum, quoniam fuit ad Corinthum:non enim temere dixit Horténſius,aut Quæſtorem,aut Tribunum mil.idq́; potius fuiſſe credo.ſed tu de Antiocho ſcire poteris. uide etiá, quo anno Quæſtor, aut Tribunus mil. fuerit : ſi neutrum,eodem in præf. aut cōtuber. fuerit, modo fuerit in eo bello. De Varrone loquebamur:lupus in fabula:uenit enim ad me,& quidem id temporis, ut retinédus eſſet:ſed ego ita egi , ut non ſcinderem penulam : memini enim tui:& multi erant,nosq́; imparati.quid refert ? paulo poſt C. Capito cum T.Carrinate . horum ego uix attigi penulam : tamen remanſerunt . cecidit belle . ſed caſu ſermo à Capitone de Vrbe augenda , à ponte Muluio Tyberim duci ſecundum montes Vaticanos,campum Martium coædificari , illum autē campū Vaticanum fieri quaſi Martium campum.quid ais,inquam ? at ego ad tabulam, ut ſi recte poſſem Scapulanos hortos. caue facias, inquit:nam iſta lex perferetur: uult enim Cæſar . audire me , facile paſſus ſum : fieri autem,moleſte fero . ſed tu quid ais ? quanquam quid quæro ? noſti diligentiam Capitonis in rebus nouis perquirendis : non concedit Camillo . facies igitur me certiorem de Idibus : iſta enim me res adducebat : eò adiunxeram cæteras:quas conſequi tamen biduo,aut triduo poſt facile potero. te tamen in uia confici minime uolo . quin etiam Dionyſio ignoſco. de Bruto quod ſcribis , feci ut ei liberum eſſet , quod ad me attineret : ſcripſi enim ad eum heri , Idibus Maij eius opera mihi nihil opus eſſe. Vale.

CICERO ATTICO S.

ASTVRAM ueni VIII. Cal. Iul. uitandi.n. caloris causa Lanuuij treis horas acquieueram. tu uelim, si graue non erit, efficias, ne ante Nonas mihi illuc ueniendũ sit. id potes per Egnatiũ Maximum. Illud in primis cũ Publilio me penè absente cõficies. de quo quæ fama sit, scribes. id populus curat scilicet. non mehercule arbitror: etenim hæc decantata erat fabula: sed complere paginam uolui. quid plura? ipse enim adsum, nisi quid tu prorogas: scripsi enim ad te de hortis.

CICERO ATTICO S.

O REM indignã. gentilis tuus Vrbem auget: quã hoc biẽnio primum uidit: & ei parum magna uisa est, quæ etiam ipsum capere potuerit. hac de re igitur expecto literas tuas. Varroni scribis, te, simul ac uenerit. dati igitur iam sunt, nec tibi integrum est. (hui, si scias quanto periculo tuo) aut fortasse literæ meæ te retardarunt: sed eas nondum legeras, cum has proximas scripsisti. scire igitur aueo, quo modo res se habeat. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Bruti amore, uestraq; ambulatioue; etsi mihi nihil noui affers, sed idẽ, quod sæpe; tamen hoc audio libẽtius, quo sæpius; eoq; mihi iucundius est, ꝙ tu eo lætaris; certiusq; eo est, quòd à te dicitur. Vale.

CICERO ATTICO S.

HAS alteras hodie literas. De Xenonis nomine, et de

Epeiroticis X L, nihil poteſt fieri nec cómodius, nec ap-tius, quã ut ſcribis. id erat locutus mecum eodem modo Balbus minor. Noui nihil ſanè, niſi Hirciũ cũ Quinto acerrime pro me litigaſſe: omnibus eũ locis facere, maximeq́; in conuiuijs: cum multa de me, tum redire ad patrẽ: nihil autem ab eo tam ἀξιοπιστως dici, q̃ alieniſſimos nos eſſe à Cæſare: fidem nobis habendã non eſſe, me uero etiã cauendũ. φοβερὸν ἦν, niſi uiderẽ ſcire Regẽ, me animi nihil habere. Ciceronẽ uero meũ uexari, ſed id quidẽ arbitratu ſuo. Laudationem Porciæ gaudeo me ante dediſſe Leptæ tabellario, q̃ tuas acceperim literas. eam tu igitur, ſi me amas, curabis, ſi modo mittetur, iſto modo mittendam Domitio, & Bruto. De gladiatoribus, de cæteris, quæ ſcribis ἀνεμοφόρητα, facies me quotidie certiorẽ. uelim, ſi tibi uidetur, appelles Balbum, & Offilium de auctione proſcribenda. equidem locutus ſum cum Balbo. placebat (puto conſcripta habere Offilium omnia: habet & Balbus) ſed Balbo placebat, propinquũ diem, & Romæ: ſi Cæſar moraretur, poſſe in diem differri. ſed is quidem adeſſe uidetur. totum igitur conſidera: placet enim Veſtorio. Vale.

CICERO ATTICO S.

ANTE lucem cum ſcriberem contra Epicureos, de eodem oleo, & opera exaraui neſcio quid ad te, et ante lucẽ dedi. deinde cum ſomno repetito ſimul cũ ſole experrectus eſſem, datur mihi epiſtola à ſororis tuæ filio, quã ipſam tibi miſi, cuius eſt principiũ non ſine maxima cõtumelia, ſed fortaſſe οὐκ ἐπέστησεν. eſt autem ſic. EGO enim non probo, quidquid nõ belle in te dici pa-

test. posse uult in me multa dici non belle, sed ea se negat approbare. hoc quidquam pote esse impurius? iam cætera leges (nisi enim ad te) iudicabisq;. Bruti nostri quotidianis, assiduisq; laudibus, quas ab eo de nobis haberi permulti mihi renunciauerunt, cõmotum istum aliquando scripsisti aliquid ad me; credo, & ad te: idq; ut sciã, facies. nam ad patrẽ de me quid scripserit, nescio: de matre quã pie? VOLVERAM, inquit, ut quãplurimum tecum essem, conduci mihi domum; & id ad te scripseram: neglexisti. ita minus multũ unà erimus: nã ego istam domum uidere non possum: qua de causa, scis. Hanc autẽ causam pater odium matris esse dicebat. nunc me iuua mi Attice consilio, πότερον δίκας τεῖχος ὕψιον, id est utrum aperte hominẽ asperner, ac respuã, ἢ σκολιαῖς ἀπάτας: ut .n. Pindaro, sic δίχα μοι νόος ἀτρέκειαν εἰπεῖν. omnino moribus meis illud aptius, sed hoc fortasse tẽporibus. tu autem, quod ipse tibi suaseris, idẽ mihi persuasum putato. equidẽ uereor maxime, ne in Tusculano opprimar. in turba hæc essent faciliora. utrũ igitur Asturæ? quid? Cæsar subito. iuua me, quæso, consilio: utar eo, quod tu decreueris. Vale.

CICERO ATTICO S.

O INCREDIBILEM uanitatẽ: ad patrẽ, domo sibi carendum propter matrẽ, plenã pietatis. hic autem iam languescit, & ait tibi illum iure iratum: sed utar tuo consilio: σκολιά enim tibi uideo placere. Romam, ut censes, ueniam, sed inuitus. ualde .n. in scribendo hæreo. Brutũ, inquis, eadem. scilicet: sed nisi hoc esset, res me ista non cogeret: nec enim inde uenit, unde

mallem:neq; diu abſuit: neq; ullam literam ad me.ſed tamē ſcire aueo, qualis ei totius itineris ſumma fuerit. Libros mihi, de quibus ad te antea ſcripſi, uelim mittas, & maxime φαίδρου περὶ θεῶν & Γ Γ Λ Λ Δ Ο C. ita ne nūciat Brutus, illū ad bonos uiros εὐαγγέλια? ſed ubi eos? niſi forte ſe ſuſpendit. hic autē, ut fultum eſt. ubi igitur φιλοτέχνημα illud tuū, quod uidi in Parthenone? Alam, & Brutū.ſed quid faciant? illud optime, ꝙ ne is quidem, qui omnium flagitiorum auctor, bene de noſtro.at ego uerebar, ne etiā Brutus eum diligeret:ita.n. ſignificarat ijs literis, quas ad meas.|at uellē aliquid deguſtaſſe de fabulis.ſed coràm, ut ſcribis. etſi quid mihi auctor es, aduolo ne, an maneo? equidē & in libris hæreo, & illum hic excipere nolo: ad quē, ut audio, pater hodie ad Saxa Acrimonia. mirū, quā inimicus ibat, ut ego obiurgarē. ſed ego ipſe κέπφωμα. itaq; poſthac. tu tamen uide, quid de aduentu meo cenſeas; & τὰ ὅλα cras ſi perſpici potuerint, mane ſtatim ut ſciam. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO uero Quinto epiſtolā ad ſororem miſi.cū ille quereretur filio cum matre bellum, et ſe ob eā cauſam domo ceſſurum filio diceret:dixi, illā commodas ad matrem literas, ad te nullas. ille alterum mirabatur:de te autem ſuam culpam, quòd ſæpe grauiter ad filium ſcripſiſſet de tua in illū iniuria. quod autem relanguiſſe ſe dicit, ego ei tuis literis lectis σκολιῶς ἀπάτους ſignificaui me non fore: tum enim mentio Canai. omnino, ſi id conſilium placeret, eſſet neceſſe. ſed, ut ſcribis, ratio eſt habenda grauitatis, & utriuſque noſtrum

idem consiliũ esse debet: etsi in me grauiores iniuriæ, et certe notiores. si uero etiam Brutus aliquid afferet, nulla dubitatio est. sed coràm: magna.n.res, & multæ cautionis. cras igitur, nisi quid à te cõmotus. Vale.

CICERO ATTICO S.

VENIT ille ad me, καὶ μάλα κατηφής. & ego, σὺ δὲ τι σύννους? rogas, inquit? ꝙ iter instet, & iter ad bellum, idq; tum periculosum, tum etiam turpe. quæ uis igitur, inquam? æs, inquit, alienum, & tamen ne uiaticũ quidẽ. hoc loco ego sumpsi quiddã de tua eloquẽtia: nam tacui. at ille, sed me maxime angit auunculus. quidnam, inquam? ꝙ mihi, inquit, iratus est. cur pateris, inquam? malo.n.ita dicere, quàm cur cõmittis? non patiar, inquit: causam.n.tollam. & ego, rectissime quidẽ: sed, si graue non est, uelim scire, quid sit causæ. quia, dum dubitabam, quam ducerem, non satisfaciebam matri, ita ne illi quidem. nunc nihil mihi tanti est. faciam, quod uolunt. feliciter uelim, inquam, teq; laudo. sed quando? nihil ad me, inquit, de tempore, quoniã rem probo. at ego, inquã, censeo prius, quàm proficiscaris. ita patri quoque morem gesseris. faciam, inquit, ut censes. hic dialogus sic conclusus est. Sed heus tu, diẽ meum scis esse III. Non. Ian. aderis igitur. scripseram iam: ecce tibi orat Sepidus, ut ueniam (opinor Augures nihil habere) ad templũ effandum Saturni ἀπόνδον. uidebimus te igitur. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO uero utar prorogatiõe diei: tuq; humanissime

fecisti, qui me certiorem feceris, atque ita, ut eo tēpore acciperem literas, quo nō expectarem, tuq́; ut ab ludis scriberes. sunt omnino mihi quædam agenda Romæ: sed consequemur biduo post. Vale.

CICERO ATTICO S.

SVAVES tuas literas: etsi acerba pompa: ueruntamen scire omnia non acerbum est, uel de Cotta. populum uero præclarū, quòd propter malū uicinum ne Victoriæ quidem plauditur. Brutus apud me fuit: cui quidem ualde placebat, me aliquid ad Cæsarem. annuerā, sed pompam uideret. Tu autem ausus es Varroni dare. expecto, quid iudicet. quando autem perleget. De Attica probo. est quiddam, etiam animum leuari tum spectatione, tum etiam religionis opinione, & fama. Cottam mihi uelim mittas. Libonem mecum habeo, & habueram ante Cascam. Brutus mihi T. Ligarij uerbis nunciauit, quòd appelletur L. Curfidius in oratione Ligariana, erratum esse meum, sed, ut aiunt, μνημονικὸν ἁμάρτημα. sciebam, Curfidium pernecessariū Ligariorum: sed eum uideo ante esse mortuum. da igitur quæso negotium Pharnaci, Antæo, Saluio, ut id nomen ex omnibus libris tollatur. Vale.

CICERO ATTICO S.

FVIT apud me Lamia post discessum tuū, epistolamq́; ad me attulit missam sibi à Cæsare: quæ quanq̃ ante data erat, quàm ille Diocharinæ; tamē plane declarabat, illū ante ludos Romanos esse uenturum. in qua extrema scriptū erat, ut ad ludos omnia pararet, ne'ue

committeret, ut frustra ipse properasset. prorsus ex his literis nō uidebatur esse dubium, quin ante eam diē uēturus esset. idemq; Balbo, cum eā epistolam legisset, uideri Lamiæ dicebat. Dies feriarū mihi additos uideo; sed quàm multos, fac, si me amas, sciam. de Babio poteris, et de altero uicino Egnatio. Quod me hortaris, ut eos dies consumam in philosophia explicanda: currentē tu quidem: sed cum Dolabella uiuendū esse istis diebus uides. quòd nisi me Torquati causa teneret; satis erat dierū, ut Puteolos excurrere possem, & ad tempus redire. Lamia quidē à Balbo, ut uidebatur, audiuerat, multos numos domi esse numeratos, quos oporteret quāprimū diuidi: magnū pondus argenti: auctionē, præter prædia, primo quoq; tempore fieri oportere. scribas ad me uelim, quid tibi placeat. equidē, si ex omnibus esset eligendum, nec diligentiorem, nec officiosiorem facile delegissem Vestorio: ad quē accuratissimas literas dedi: quod idē te fecisse arbitror. mihi quidē hoc satis uidetur. tu quid dicis? unum enim pungit, ne negligentiores esse uideamur. expectabo igitur tuas literas. Vale.

CICERO ATTICO S.

POLLEX quidem, ut dixerat, ad Idus Sext. ita mihi Lanuuij pridie Iduū præsto fuit, sed plane pollex, nō index. cognosces igitur ex ipso. Balbum conueni: (Lepta enim de sua ui in curatione laborans, me ad eū perduxerat) in eo autem Lanuino, quod Lepido tradidit. ex eo hoc primū. paulo ante acceperā eas literas, in quibus magnopere confirmat, ante ludos Romanos legi epistolam. multa de meo Catone: quem sæpissime legendo.

ſe dicit copioſiorem factum; Bruti Catone tecto, ſe ſibi uiſum diſertum. ex eo cognoui cretionem Cluuij, (ò Veſtorium negligentem) liberam, teſtibus præſentibus ſexaginta duobus. metuebam, ne ille arceſſendus eſſet. nunc mittendū eſt, ut meo iuſſu cernat. idē igitur Pollex. etiam de hortis Cluuianis egi cum Balbo. liberalius: ſe enim ſtatim ad Cæſarem ſcripturū. Cluuium autē à T. Hordeonio legare & Terentiæ HS L Ↄ Ↄ Ↄ, & ſepulcro, multiſq; rebus, nihil à nobis. ſubaccuſa quæſo Veſtoriū. quid minus probandū, quā Plotium unguentarium per ſuos pueros omnia tanto ante Balbo, illum mihi ne per meos quidem? De Coſinio doleo. dilexi hominem. Quinto delegabo, ſi quid æri meo alieno ſuperabit, & emptionibus, ex quibus mihi etiam æs alienum faciendū puto. De domo Arpini nihil ſcio. Veſtoriū, nil eſt, quod accuſes: iā enim obſignata hac epiſtola, noctu tabellarius noſter uenit, & ab eo literas diligenter ſcriptas attulit, & exemplum teſtamenti. Vale.

CICERO ATTICO S.

POSTEAQVAM abs te Agamemno, non ut uenirem, (nam id quoq; feciſſem, niſi Torquatus eſſet) ſed ut ſcriberē, tetigit, omiſi ea, quæ in manibus habebā, abieci, quod iuſſeras edolaui. Tu uelim è Pollice cognoſcas rationes noſtras ſumptuarias: turpe eſt. n. nobis illum, qualiſcunq; eſt, hoc primo anno egere: poſt moderabimur diligentius. Idem Pollex remittēdus eſt, ut ille cernat. Plane Puteolos nō fuit eundum, cū ob ea quæ ad te ſcripſi, tum ꝙ Cæſar adeſt. Dolabella ſcribit, ſe ad me poſtridie Iduum. ò magiſtrum mole=

ſtum. Lepidus ad me heri ueſperi literas miſit Antio: nam ibi erat: habet.n. domum, quam nos uendidimus. rogat magnopere, ut ſim Calendis in ſenatu, me & ſibi & Cæſari uehementer gratum eſſe facturũ. puto equidem nihil eſſe: dixiſſet.n.tibi fortaſſe aliquid Oppius, quoniam Balbus eſt æger. ſed tamen malim uenire fruſtra, quàm deſiderari, ſi opus eſſet: moleſte ferrem poſtea: itaque hodie Antij, cras ante meridiẽ domi. tu uelim, niſi te impediniſti, apud nos pridie Cal. cum Pilia.

Te ſpero cum Publilio confeciſſe. equidem Calendis in Tuſculanum recurram: me enim abſente omnia cũ illis tranſigi malo. Quinti fratris epiſtolam ad te miſi, non ſatis humane illam quidem reſpõdentẽ meis literis, ſed tamen quod tibi ſatis ſit, ut equidem exiſtimo. tu uidebis. Heri neſcio quid in ſtrepitu uideor exaudiſſe, cum diceres te in Tuſculanum uenturũ: quod utinã, iterum utinam, tuo tamen cõmodo. Lepta me rogat, ut, ſi quid ſibi opus ſit, accurram: mortuus.n. Babulius. Cæſar opinor ex uncia: etſi nihil adhuc: ſed Lepta ex triente. ueretur autẽ, ne nõ liceat tenere hæreditatem, ἀλόγως omnino, ſed ueretur tamẽ. is igitur ſi accierit, accurrã: ſin minus, haud ante, ꝙ neceſſe erit. Tu Pollicem, cũ poteris.

CICERO ATTICO S.

LAVDATIONEM Porciæ tibi miſi correctã: ac eo properaui, ut, ſi forte aut Domitio filio, aut Bruto mitteretur, hæc mitteretur. id, ſi tibi erit cõmodũ magnopere cures uelim. et uelim M. Varronis, & Lollij mittas laudationem, Lollij utique: nã illam legi: uolo tamẽ reguſtare: quædã enim uix mihi credo legiſſe.

Atticæ

Atticæ primum salutem, quam quidem ruri esse arbitror. multam igitur salutem & Piliæ. De Tigellio, si quid noui. qui quidem, ut mihi Gallus Fabius scripsit, μέμψιν ἀναφέρει mihi quandam iniquissimam, me Phameæ defuisse, cum eius causam recepissem: quã quidem receperam contra pueros Octauios Cn. F. non libenter: sed Phameæ causa uolebam: erat enim, si meministi, in Consulatus petitione per te mihi pollicitus, si quid opus esset: quod ego perinde tuebar, ac si usus essem. is ad me uenit, dixitq; iudicem operã dare sibi cõstituisse eo die ipso, quo de Sestio nostro lege Pompeia in consilium iri necesse erat: scis enim dies illorum iudiciorum præstitutos fuisse. respondi, non ignorare eum, quid ego deberẽ Sestio, quẽ uellet alium diem si sumpsisset, me ei nõ defuturum. ita tũ ille discessit iratus. puto me tibi narrasse. non laboraui scilicet, nec hominis alieni iniustissimam iracundiam mihi curandam putaui. Gallo autẽ narraui, cũ proxime Romæ fui, quid audissem, neq; nominaui Balbum minorem. habuit suũ negotium Gallus, ut scribit. ait illum, me animi cõscientia, quòd Phameam destituissem, de se suspicari. quare tibi hactenus mando, de illo nostro, si quid poteris, exquiras: de me ne quid labores. est bellũ aliquem libẽter odisse, & quemadmodũ nõ omnibus seruire. etsi mehercule, ut tu intelligis, magis mihi isti seruiunt, si obseruare seruire est.

CICERO ATTICO S.

ADMONITVS quibusdã tuis literis, ut ad Cæsarem uberiores literas mitterem, instituerã cũ mihi Balbus nuper in Lanuino dixisset, se, & Oppium scripsisse

ad Cæſarem, me legiſſe libros contra Catonem, et uehementer probaſſe: conſcripſi de his ipſis libris epiſtolam Cæſari, quæ deferretur ad Dolabellam: ſed eius exẽplũ miſi ad Oppiũ, & Balbũ, ſcripſiq; ad eos, ut tum deferri ad Dolabellã iuberent meas literas, ſi ipſi exẽplũ probaſſent. ita mihi reſcripſerunt, nihil unquã ſe legiſſe melius: epiſtolamq; meã iuſſerunt dari Dolabellæ. Veſtorius ad me ſcripſit, ut iuberẽ mãcipio dari ſeruo ſuo pro mea parte Hetereio cuidã fundum Brinnianũ, ut ipſe ei Puteolis recte mancipio dare poſſet. eũ ſeruũ, ſi tibi uidebitur, ad me mittes: opinor enim ad te etiam ſcripſiſſe Veſtoriũ. De aduentu Cæſaris idẽ, quod à te, mihi ſcriptũ eſt ab Oppio, & Balbo. Miror te nihil dũ cum Tigellio, uel ut hoc ipſum quantũ acceperit. prorſus aueo ſcire, nec tamen flocciſacio. Quæris, quid cogitem de obuiã itione: quid cenſes, niſi Alſiũ? & quidem ad Murænam de hoſpitio ſcripſerã: ſed opinor cũ Matio profectũ. Saluſtius igitur urgebitur. Scripto iã ſuperiore uerſiculo, Eros mihi dixit, ſibi Murænã liberaliſſime reſpõdiſſe. eo igitur utamur: nã Silius culcitras nõ habet: Dida aũt, opinor, hoſpitibus totã uillã conceſſit.

CICERO ATTICO S.

AD Cæſarẽ quã miſi epiſtolẽ, eius exẽplã fugit me tũ tibi mittere. nec id fuit, quod ſuſpicaris, ut me puderet tui, ne ridicule Micillus. nec mehercule ſcripſi aliter, ac ſi πρὸς ἴσον ὅμοιόνq; ſcriberẽ: bene .n. exiſtimo de illis libris, ut tibi corã. itaq; ſcripſi et ἀκολακεύτως, et tamẽ ſic ut nihil eũ exiſtimẽ lectutũ libẽtius. De Attica, nũc demum mihi eſt exploratũ. itaq; ei deintegro gratulare.

Tigelliũ totũ mihi, et quidẽ q̃ primũ: nã pẽdeo animi. Narrabo tibi: Quintus cras, ſed ad me, an ad te, neſcio. mihi ſcripſit, Romã VIII. Cal. ſed miſi, qui inuitaret. etſi hercle i. ĩ Romã ueniẽdũ eſt, ne ille ante aduolet. Vale.

CICERO ATTICO S.

HOSPITEM mihi tã grauẽ ἀμεταμέλητον: fuit. n. periucũde. ſed cũ ſecũdis Saturnalibus ad Philippũ ueſperi ueniſſet, uilla ita cõpleta militibus eſt, ut uix tricliniũ, ubi cœnaturus ipſe Cæſar eſſet, uacaret: quippe hominũ ∞∞. ſanè ſum cõmotus, quid futurũ eſſet poſtridie. ac mihi Barba Caſſius ſubuenit: cuſtodes dedit: caſtra in agro: uilla defenſa eſt. ille tertijs Saturnalibus apud Philippũ ad horã VII. nec quenquã admiſit, rationes opinor cũ Balbo. inde ambulauit in litore. poſt horã VIII. in balneũ. tũ audiuit: de Mamurra nõ mutauit. unctus eſt, accubuit, ἐμετικὴν agebat: itaq; et edit, & bibit ἀδεῶς, et iucũde: opipare ſanè, et apparate: nec id ſolũ, ſed bene, cocto, cõdito, ſermone bono, &, ſi quæris, libẽter. præterea tribus triclinijs accepi οἱ περὶ αὐτὸν ualde copioſe. libertis minus lautis, ſeruiſq; nihil defuit: nã lautiores elegãter accepti. quid multa? homines uiſi ſumus: hoſpes tamẽ nõ is, cui diceres: amabo te, eodẽ ad me cũ reuertere. ſemel ſatis eſt σπουδαῖον οὐδὲν in ſermone, φιλόλογα multa. quid q̃ris? delectatus eſt, et libenter fuit. Puteolis ſe aiebat unũ diẽ fore, alterũ ad Baias. habes hoſpitiũ, ſiue ἐπισταθμείαν: odioſam mihi duxi, nõ moleſtã. ego pauliſper hic, deinde in Tuſculanũ. Dolabellæ uillã cũ præteriret, õnis armatorũ copia dextra ſiniſtra ad equũ, nec uſquam alibi. hoc ex Nicia. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLA RVM AD T. POMPONIVM AT= TICVM LIBER XIIII.

CICERO ATTICO S.

D IVERTI ad illum, de quo tecũ mane. nihil perditius: explicari rẽ nõ posse: etenim, si ille tali ingenio exitũ nõ reperiebat, quis nunc reperiet? quid quæris? perijsse omnia aiebat. quod haud scio an ita sit. uerũ ille gaudens; affirmatq́;, minus diebus XX tumultum Gallicum: in sermonem se post Idus Martij, præterquam Lepidi, uenisse nemini, ad summam, non posse istæc sic abire. ò prudentem Oppium, qui nihilo minus illũ desiderat, sed loquitur nihil, quod quenquam bonũ offendat. sed hæc hactenus.

Tu quæso, quidquid noui (multa autem expecto) scribere ne pigrere, in his, de Sexto satis ne certũ, maxime autem de Bruto nostro: de quo quidem ille, ad quem diuerti, Cæsarem solitum dicere: magni refert, hic quid uelit; sed quidquid uult, ualde uult: idq́; eum animaduertisse, cum pro Deiotaro Niceæ dixerit: ualde uehementer eum uisum, & libere dicere. atque etiam (ut enim quidq́; succurrit, libet scribere) proxime, cum Sestij rogatu apud eũ fuissem, expectaremq́; sedẽs quoad uocarer, dixisse eum, ego dubitem. quin summo in odio sim, cum M. Cicero sedeat, nec suo cõmodo me conueniri possit? atqui, si quisquam est facilis, hic est: tamẽ nõ dubito, quin me male oderit. Hæc, & eiusmodi multa.

ſed ad propoſitum.quidquid erit,nõ modo magnũ, ſed etiam paruũ,ſcribes.equidem nihil intermittã. Vale.

CICERO ATTICO S.

DVAS à te accepi epiſtolas heri.ex priore theatrũ, Publiumq́; cognoui,bona ſigna cõſentientis multitudinis. plauſus uero L.Caſſio datus,etiã facetus mihi quidem uiſus eſt. altera epiſtola de Madaro ſcripta. apud quem nullum σαλάκωμα, ut putas: proceſſi enim,ſed minus diu:eius ſermone enim ſum retentus,quod autem ad te ſcripſeram,obſcure fortaſſe, id eiuſmodi eſt. aiebat Cæſarem ſecum,quo tempore Seſtij rogatu ueni ad eum,cum expectarem ſedens,dixiſſe.ego nunc tam ſim ſtultus,ut hũc ipſum,facilem hominem, putẽ mihi eſſe amicum,cum tã diu ſedens meum cõmodum expectet? habes igitur φαλάκρωμα, inimiciſſimum otij, id eſt Bruti. In Tuſculanũ hodie,Lanuuij cras,inde Aſturæ cogitabã. Piliæ paratum eſt hoſpitium: ſed uellẽ Atticam. uerũ tibi ignoſco.quarũ utriq; ſalutẽ. Vale.

CICERO ATTICO S.

TRANQVILLAE quidẽ tuæ literæ: ꝙ utinam diutius: nam Matius poſſe negabat. ecce autem ſtructores noſtri ad frumentum profecti, cum inanes rediſſent, rumorem afferunt magnum, Romæ domum ad Antonium frumentum omne portari: πανικὸν certe: ſcripſiſſes enim. Corrumbus Balbi nullus adhuc: & mihi notum nomẽ:bellus enim eſſe dicitur architectus. Ad obſignandũ tu adhibitus non ſine cauſa uideris: uolunt enim nos ita putare:neſcio,cur nõ animo quoq;

ſentiant. ſed quid hæc ad nos? odorare tamen Antonij διάθεσιν. quem quidem ego epularum magis arbitror rationem habere, quàm quidquam mali cogitare. tu, ſi quid πραγματικὸν habes, ſcribe: ſin minus, populi ἐπισημασίαν, & minorum dicta perſcribito. Piliæ, & Atticæ ſalutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

NVNC quid putas me Lanuuij? at ego te iſtic quotidie aliquid noui ſuſpicor. tumẽt negotia: nã cum Matius, quid cenſes cæteros? equidẽ doleo, quod nũquã in ulla ciuitate accidit, non unà cum libertate Remp. recuperatam. horribile eſt, quæ loquuntur, quæ minitẽtur. ac uereor Gallica etiam bella, ipſe Sextus quò euadat. ſed omnia licet concurrant, Idus Martiæ conſolantur. noſtri autẽ ἥρωες, quod per ſe ipſos confici potuit, glorioſiſſime, & magnificentiſſime confecerũt. reliquæ res opes, et copias deſiderant: quas nullas habemus. hæc ego ad te, ut, ſi quid noui (nã quotidie aliqd expecto) confeſtim ad me: & ſi noui nihil, noſtro more tamẽ ne patiamur intermitti literulas: equidẽ nõ cõmittã. Vale.

CICERO ATTICO S.

SPERO tibi iã eſſe, ut uolumus, quoniã quidem ἐσίγησας q̃ leuiter cõmotus eſſes: ſed tamẽ uelim ſcire, quid agas. Signa bella, ꝙ Caluena moleſte fert, ſe ſuſpectum eſſe Bruto. illa ſigna non bona, ſi cum ſignis legiones ueniunt è Gallia. quid tu illas putas, quæ fuerunt in Hiſpania? non'ne idẽ poſtulaturas? quid eas, quas Annius tranſportauit? Caninium uolui, ſed μνη-

μονικὸν ἁμάρτημα, ab aleatore φυρμὸς πολύς. nam iſta quidem Cæſaris libertorum coniuratio facile opprimeretur, ſi recta ſaperet Antonius. meam ſtultam uerecundiam, qui legari noluerim ante res prolatas, ne deſerere uiderer hunc rerum tumorem: cui certe ſi poſſem mederi, deeſſe nõ deberẽ: ſed uides magiſtratus: ſi quidem illi magiſtratus: uides tamen tyranni ſatellites in imperijs: uides eiuſdem exercitus: uides in latere ueteranos: quæ ſunt εὐεϱιπίστα omnia: eos autem, qui orbis terræ cuſtodijs non modo ſepti, uerum etiã magni eſſe debebant, tantummodo laudari, atq; amari, ſed parietibus contineri. atq; illi quoquo modo beati, ciuitas miſera. ſed uelim ſcire, quid aduentus Octauij, num qui concurſus ad eum, num quæ νεωτεϱισμοῦ ſuſpicio. non puto equidem: ſed tamen, quidquid eſt, ſcire cupio. hæc ſcripſi ad te proficiſcens Aſtura III. Id. Vale.

CICERO ATTICO S.

PRID. Id. Fundis accepi tuas literas cœnans primum igitur, melius eſſe: deinde, meliora te nuntiare. odioſa illa enim fuerant, legiones uenire. nam de Octauio ſusq;, deq;. expecto, quid de Mario: quem quidem ego ſublatum rebar à Cæſare. Antonij colloquiũ cũ heroibus noſtris pro re nata non incõmodũ: ſed tamen adhuc me nihil delectat præter Idus Martij. nam quoniã Fundis ſum cum Ligure noſtro, diſcrucior Seſtilij fundum à Verberone Curtilio poſſideri. quod cum dico, de toto genere dico: quid enim miſerius, quàm ea nos tueri, propter quæ illum oderamus? etiam ne Conſules, & Tribunos pl. in biẽnium, quos ille uoluit? nul-

lo modo reperio, quemadmodum possim πολιτεύεσθαι: nihil enim tam σόλοικον, quàm τυραννοκτόνους in cœlo esse, tyranni facta defendi. sed uides Consules: uides reliquos magistratus, si isti magistratus: uides languorem bonorum. exultant lætitia in municipijs, dici enim nõ potest, quantopere gaudeant, ut ad me concurrant, ut audire cupiant uerba mea de re: nec ulla interea decreta: sic enim πεπολιτεύμεθα, ut uictos metueremus. hæc ad te scripsi apposita secunda mẽsa. plura, & πολιτικώτερα postea: & tu, quid agas, quidq; agatur.

CICERO ATTICO S.

POSTRIDIE Iduũ Paulum Caietæ uidi. is mihi de Mario, & de Rep. alia quædam sanè pessima. à te scilicet nihil, nemo enim meorum. sed Brutum nostrũ audio uisum sub Lanuuio. ubi tandẽ est futurus? nam cum reliqua, tum de hoc scire aueo omnia. ego è Formiano exiens XVII. Cal. ut inde altero die in Puteolanũ scripsi hæc. À Cicerone mihi literæ sanè πεπινωμέναι, & bene longæ. cætera autem uel fingi possunt: πίνος literarũ significat doctiorẽ. nunc magnopere à te peto, de quo sum nuper tecum locutus, ut uideas, ne quid ei desit. id cũ ad officium nostrum pertinet, tum ad existimationẽ, & dignitatẽ, & quod idẽ intellexi tibi uideri omnino. si ergo est, uolo mense Quintili in Græciam. sunt omnia faciliora. sed cum sint ea tempora, ut certi nihil esse possit, quid honestum mihi sit, quid liceat, quid expediat: quæso da operã, ut illum quam honestissime copiosissimeq; tueamur. hæc, & cætera, quæ ad nos pertinebunt, ut soles,

cogitabis, ad meq́;, aut quod ad rem pertineat, aut, si nihil erit, quod in buccam uenerit, scribes. Vale.

CICERO ATTICO S.

TV ME iam rebare, cum scribebas, in agris esse nostris: at ego accepi XVII. Cal. in diuersoriolo Sinuessano tuas literas. De Mario probe. etsi doleo L. Crassi nepotem. Optime, tam etiam Bruto nostro probari Antonium. nam quod Iuniá scribis moderate, & amice scriptas literas attulisse: mihi Paulus dedit ad se à fratre missas, quibus in extremis erat, sibi insidias fieri, se id certis auctoribus comperisse. hoc nec mihi placebat, & multo illi minus. Reginæ fuga mihi non molesta: sed Clodia quid egerit, scribas ad me uelim. De Bizantijs curabis, ut cætera: & Pelopem ad te arcesse. ego, ut postulas, Baiana negotia, chorumq́; illum, de quo scire uis, cum perspexero, tum scribam, ne quid ignores. quid Galli, quid Hispani, quid Sextus agat, uehemẽter expecto. ea scilicet tu declarabis, qui cætera. Nauseolam tibi tum causam otij dedisse facile patiebar: uidebare enim mihi legenti tuas requiesse paulisper. De Bruto semper ad me omnia perscribito, ubi sit, quid cogitet: quem quidem ego spero iam tuto uel solum tota Vrbe uagari posse: ueruntamen. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Rep. multa cognoui ex tuis literis: quas quidẽ multi iuges accepi uno tempore à Vestorij liberto. ad ea autem, quæ requiris, breui respondebo. primum uehemẽter me Cluuiana delectãt: sed quod quæris, quid

arcesserim Chrysippum: tabernæ mihi duæ corruerũt, reliquæ rimas agunt: itaque non solum inquilini, sed mures etiam migrauerunt. hanc cæteri calamitatem uocant, egó ne incommodum quidem. ò Socrates, ò Socratici uiri, nunquam uobis gratiam referam. Dij immortales, quàm mihi ista pro nihilo. sed tamen ea ratio ædificandi initur, consiliario quidem, & auctore Vestorio, ut hoc damnum quæstuosum sit. hic turba magna est, eritq́;, ut audio, maior: duo quidem quasi designati Consules. ò Dij boni, uiuit tyrannis, tyrannus occidit? eius interfecti morte lætamur, cuius facta defendimus? itaq; quã seuere nos M. Curtius accusat, ut pudeat uiuere: neq; iniuria: nam mori millies præstitit, quã hæc pati, quæ mihi uidentur habitura etiã uetustatem. & Balbus hic est, multumq; mecũ: ad quẽ à Vetere literæ datæ pridie Cal. Ian. cum à se Cæcilius circunsideretur, & iam teneretur, uenisse cũ maximis copijs Pacorum Parthum: ita sibi esse eũ ereptum multis suis amissis: in qua re accusat Volcatium. ita mihi uidetur bellum illud instare. sed Dolabella, & Nicias uiderint. idem Balbus meliora de Gallia XXI die literas habebat: Germanos, illasq; nationes re audita de Cæsare, legatos misisse ad Aureliũ, qui est propositus ab Hircio, se, quod impatũ eẽt, esse facturos. qd quæris? omnia plena pacis, aliter ac mihi Caluena dixerat.

CICERO ATTICO S.

ITA'NE uero? hoc meus, et tuus Brutus egit, ut Lanuuij esset? ut Trebonius itineribus deuijs proficisceretur in prouinciã? ut omnia facta, scripta, dicta, promis=

sa, cogitata Cæsaris plus ualerent, quã si ipse uiueret meministi ne clamare, illo ipso primo Capitolino die senatum in Capitolium à Prætoribus uocari? Dij immortales, quæ tum opera effici potuerunt, lætantibus omnibus bonis, etiam sat bonis, fractis latronibus. Liberalia tu accusas. quid fieri tum potuit? iam pridem perieramus. meministi ne te clamare, causam perijsse, si funere elatus esset? at ille etiã in foro cõbustus, laudatusq; miserabiliter: seruiq;, et egentes in tecta nostra cum facibus immissi. quæ deinde? ut audeant dicere, tu ne cõtra Cæsaris nutũ? hæc, & alia ferre non possum. itaq; γῆν πρὸ γῆς cogito. tua tamen ὑπηνέμιος nausea iam ne plane abijt? mihi quidem ex tuis literis coniectanti ita uidebatur. redeo ad Thebassos, Scæuas, Frangones, hos tu existimas confidere se illa habituros stantibus nobis? in quibus plus uirtutis putarunt, quàm experti sunt. pacis isti scilicet amatores, & non latrocinij auctores. at ego cum tibi de Curtilio scripsi, Sestilianoq; fundo, scripsi de Censorino, de Messala, de Plãco, de Posthumio, de genere toto. melius fuit perijsse illo interfecto, quod nunquã accidisset, quàm hæc uidere. Octauius Neapolim uenit XIIII. Cal. ibi eum Balbus mane postridie: eodemq; die mecum in Cumano: illũ hæreditatem aditurum. sed, ut scribis, ῥιξόθεμιν magnam cum Antonio. Buthrotia mihi tua res est, ut debet, eritq; curæ. Quod quæris, iam ne ad centena Cluuianum: aduentare uidetur: sed primo anno LXXX detersimus. Quintus pater ad me grauia de filio, maxime ꝙ matri nunc indulgeat, cui antea bene merenti fuerit inimicus. ardenteis in eum literas ad me misit.

ille autem quid agat, si scis, neque dum Roma es profectus, scribas ad me uelim, & hercule si quid aliud. uehementer delector tuis literis. Vale.

CICERO ATTICO S.

NVDIVS tertius dedi ad te epistolam lõgiorem. nunc ad ea, quæ proxime. Velim mehercule, Asturæ Brutus. ἀκολασίαν istorum scribis. an censebas aliter? equidem etiam maiore expecto. cum equidem concionem lego de tanto uiro, de clarissimo ciue, ferre non queo. etsi ista iam ad risum. sed memento: sic alitur consuetudo perditarum concionum: ut nostri illi non heroes, sed Dij futuri quidem in gloria sempiterna sint, sed non sine periculo quidem. uerum illis magna consolatio conscientia maximi, & clarissimi facti: nobis quæ? qui interfecto Rege liberi non sumus. sed hæc fortuna uiderit, quoniam ratio non gubernat. De Cicerone, quæ scribis, iucũda mihi sunt, uelim sint prospera. ꝙ uero curæ tibi est, ut ei suppeditetur ad usum, et cultum copiose, per mihi gratum est: idq́; ut facias, te etiam rogo. De Buthrotijs, & tu recte cogitas, & ego non dimitto istam curam, suscipiam omnem etiã actionem, quam uideo quotidie faciliorem. De Cluuiano, quoniam in re mea me ipsum diligẽtia uincis, res ad centena perducitur. ruina rem non fecit deteriorem, haud scio an iam fructuosiorem. Hic mecum Balbus, Hircius, Pansa. modo uenit Octauius, & quidem in proximam uillam Philippi, mihi totus deditus. Lentulus Spinther hodie apud me: cras mane uadit. Vale.

CICERO ATTICO S.

O` MI Attice, uereor, ne nobis Idus Martiæ nihil dederint præter lætitiam, & odij pœnam, ac doloris. quæ mihi istinc afferũtur? quæ hic uideo? ὦ πράξεως καλῆς μὲν ἀτελοῦς δέ. scis, quàm diligam Siculos, & q̃ illã clientelam honestam iudicẽ. multa illis Cæsar, neq; me inuito. etsi latinitas erat non ferenda: ueruntamẽ. ecce autem Antonius accepta grandi pecunia, fixit legẽ, à Dictatore comitijs latã, qua Siculi ciues Romani: cuius rei uiuo illo mẽtio nulla. quid? Deiotari nostri causa nõ similis? dignus ille quidem omni regno, sed non per Fuluiam. sexcenta similia. uerum illuc refero. tam claram, tamq; testatam rem, tamq; iustam Buthrotiam non tenebimus aliqua ex parte? & eo quidem magis, quo ista plura. Nobiscum hic perhonorifice, & amice Octauius: quem quidem sui Cæsarem salutabãt, Philippus non, itaq; ne nos quidem. quem nego posse bonũ ciuẽ: ita multi circunstant, qui quidem nostris mortẽ minitantur. negat hæc ferri posse. quid cẽses, cũ Romã puer uenerit, ubi nostri liberatores tuto esse nõ possunt? qui quidem semper erunt clari, conscientia uero facti sui etiam beati: sed nos (nisi me fallit) iacebimus. itaq; exire aueo, ubi nec Pelopidarũ inquit. haud amo * uel hos designatos, qui etiam declamare me coegerũt, ut ne apud aquas quidem acquiescere liceret. sed hoc meæ nimiæ facilitatis: nã id erat quõdã quasi necesse: nunc, quoquo modo se res habet, nõ est item, quàm dudum. nihil habeo, quod ad te scribam: scribo tamẽ, non ut delecter meis literis, sed ut eliciã tuas. tu, si quid erit

de cæteris, de Bruto utiq; quidquid erit. hæc conſcripſi X. Cal. accubans apud Veſtorium, hominem remotum à dialecticis, in arithmeticis ſatis exercitatum. Septimo deniq; die literæ mihi redditæ ſunt, quæ erant à te XIII. Cal. datæ: quibus quæris, atq; etiam me ipſum neſcire arbitraris, utrũ magis tumulis, proſpectuq;, an ambulatione ἀλιτενεῖ delecter. eſt mehercule, ut dicis, utriuſq; loci tãta amœnitas, ut dubitẽ, utra ãteponẽda ſit.

Αλλ᾽ οὐ δαιτὸς ἐπηράτου ἔργα μέμηλεν,
Αλλὰ λίην μέγα πῆμα διοτρεφὲς εἰσοροῶντες
Δείδιμεν. ἐν δ᾽ ἰῇ δὲ σαώσεμεν, ἢ ἀπολέσθαι.

quamuis enim tu magna, & mihi iucunda ſcripſeris de D. Bruti aduentu ad ſuas legiones, in quo ſpem maximam uideo: tamen, ſi eſt bellum ciuile futurũ, quod certe erit, ſi Sextus in armis permanebit, quem permanſurum eſſe certo ſcio; quid nobis faciendum eſt, ignoro: neq; enim iam licebit, quod Cæſaris bello licuit, neq; huc, neq; illuc: quencũq; enim hæc pars perditorum lætatum morte Cæſaris putabit (lætitiam autem apertiſſime tulimus omnes) hũc in hoſtiũ numero habebit. quæ res ad cædem maximam ſpectat. reſtat, ut in caſtra Sexti, aut, ſi forte, Bruti nos conferamus. res odioſa, & aliena noſtris ætatibus, & incerto exitu belli: & neſcio quo pacto tibi ego poſſim, mihi tu dicere,

Τέκνον ἐμὸν οὔτοι δέδοται πολεμήια ἔργα,
Αλλὰ σύγ᾽ ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα λόγοιο.

ſed hæc fors uiderit, ea, quæ talibus in rebus plus, quàm rõ pôt. nos aũt id uideamus, quod in nobis ipſis eſſe debet, ut, quidquid acciderit, fortiter, & ſapiẽter feramus, & accidiſſe hominibus meminerimus, noſq; cum

multum literæ, tum non minimũ Idus quoq; Martiæ consolentur. Suscipe nunc meam deliberationem, qua solicitor, ita multa ueniunt in mentẽ in utranque partem. proficiscor, ut constituerã, legatus in Græciam: cædis impendentis periculum non nihil uitare uideor, sed casurus in aliquam uituperationem, ꝙ Reip. defuerim tam graui tempore. sin antem mansero, equidẽ uideo in discrimine, sed accidere posse suspicor, ut prodesse possim Reip. iã illa consilia priuata sunt, ꝙ sentio ualde esse utile ad confirmationem Ciceronis, me illuc uenire. nec alia causa profectionis mihi ulla fuit, cum cõsilium cepi legari ab Cæsare. tota igitur hac de re, ut soles, si quid ad me pertinere putas, cogitabis. Redeo nunc ad epistolam tuam: scribis enim esse rumores, me, ad lacum quod habeo, uenditurum, minusculã uero uillam utique Quinto traditurũ, uel impenso pretio, quò introducatur, ut tibi Quintus F. dixerit, dotata Aquilia. ego uero de uẽditiõe nihil cogito, nisi quid, quod magis me delectet, inuenero. Quintus autem de emendo nihil curat hoc tempore: satis enim torquetur debitione dotis, in qua mirificas Q. Egnatio gratias agit. à ducenda autem uxore sic abhorret, ut quidquã libero lectulo neget esse iucũdius. sed hæc quoq; hactenus: redeo enim ad miseram, seu nullam potius Remp.

M. Antonius ad me scripsit de restitutione Sex. Clodij: quàm honorifice, quod ad me attinet, ex ipsius literis cognosces: misi enim tibi exemplum: quàm dissolute, quàm turpiter, quamq; perniciose, ut non nunquã Cæsar desiderandus esse uideatur, facile existimabis: quæ enim Cæsar nũquã neq; fecisset, neq; passus esset,

ea nunc ex falsis eius commentarijs proferuntur. ego autem Antonio facillimum me præbui: etenim ille, quoniam semel induxit animum, sibi licere quod uellet, fecisset nihilo minus me inuito. itaque mearum quoque literarum misi tibi exemplum. Vale.

Antonius Cos. S. D. Ciceroni.

OCCVPATIONIBVS est factum meis, & subita tua profectione, ne tecum coràm de hac re agerem. quã ob causam uereor, ne absentia mea leuior sit apud te. quòd si bonitas tua responderit iudicio meo, quod semper habui de te; gaudebo. A Cæsare petij, ut Sex. Clodium restitueret, impetraui. erat mihi in animo ét tum sic uti beneficio eius, si tu concessisses. quo magis laboro, ut tua uoluntate id per me facere nunc liceat. quòd si duriorem te eius miseræ, & afflictæ fortunæ præbes, non contendam ego aduersus te. quanquam uideor debere tueri commentarium Cæsaris. sed mehercule si humaniter, & sapienter, & amabiliter in me cogitare uis, facilem te profecto præbebis, & uoles P. Clodium in optima spe puerum repositum existimare, non te insectatum esse, cum potueris, amicos paternos. patere, obsecro te, pro Rep. uideri gessisse simultatem cum patre eius: non contempseris hanc familiam: honestius enim, & libentius deponimus inimicitias Reip. nomine susceptas, quàm contumaciæ. me deinde sine ad hanc opinionẽ iam nũc dirigere puerum, & tenero animo eius persuadere, nõ esse tradendas posteris inimicitias. quanquam tuam fortunam Cicero ab omni periculo abesse certum habeo. tamen arbitror

malle te quietam senectutem, et honorificã potius age re, quàm solicitã. postremo, meo iure te hoc beneficiũ ro go: nihil. n. non tua causa feci. quòd si non impetro, per me Clodio daturus nõ sum: ut intelligas, quãti apud me auctoritas tua sit, atq; eo te placabiliorẽ præbeas. Vale.

Cicero Antonio Cos. S.

QVOD mecum per literas agis, unam ob causam mallẽ coràm egisses: non. n. solum ex oratione, sed etiã ex uultu, & oculis, & fronte (ut aiunt) meum erga te amorem perspicere potuisses: nam cum te semper ama ui, primum tuo studio, post etiam beneficio prouocatus, tum his temporibus respub. te mihi ita cõmendauit, ut cariorẽ habeam neminem. literæ uero tuæ tum aman tissime, tũ honorificentissime scriptæ sic me affecerunt, ut non dare tibi beneficiũ uiderer, sed accipere à te ita petente, ut inimicum meũ, necessarium tuum me inui to seruare nolles, cũ id nullo negotio facere posses. ego uero tibi istuc mi Antoni remitto, atq; ita, ut me à te, cũ his uerbis scripseris, liberalissime, atq; honorificẽtissi me tractatum existimem. idq́; cum totum, quoquo mo do se res haberet, tibi dandum putarẽ, tum do etiã hu manitati, & naturæ meæ: nihil enim unquã non mo do acerbum in me fuit, sed ne paulo quidẽ tristius, aut seuerius, quàm necessitas reipub. postulauit. accedit, ut ne in ipsum quidẽ Clodium meũ insigne odium fuerit unquam: semperq́; ita statui, non esse insectandos ini micorum amicos, præsertim humiliores, nec his præsidijs nosmet ipsos esse spoliandos. nam de puero Clodio tuas parteis esse arbitror, ut eius animum tenerum, quẽad-

modũ ſcribis, his opinionibus imbuas, ut ne quas inimicitias reſidere in familijs noſtris arbitretur. cõtendi cũ P. Clodio, cum ego publicã cauſam, ille ſuã defenderet. noſtras cõtentiones reſp. dijudicauit. ſi uiueret, mihi cũ illo nulla contentio iam maneret. quare, quoniã hoc à me ſic petis, ut, quæ tua poteſtas eſt, ea neges, te me inuito uſurum, puero quoq; hoc à me dabis, ſi tibi uidebitur: nõ quo aut ætas noſtra ab illius ætate quidquã debeat periculi ſuſpicari, aut dignitas mea ullã contentionẽ extimeſcat; ſed ut noſmet ipſi inter nos cõiũctiores ſimus, q̃ adhuc fuimus, interpellantibus. n. his inimicitijs, animus tuus mihi magis patuit, quàm domus. ſed hæc hactẽus. illud extremũ. ego, quæ te uelle, quæq; ad te pertinere arbitrabor, sẽper ſine ulla dubitatione ſummo ſtudio faciam. hoc uelim tibi penitus perſuadeas.

CICERO ATTICO S.

ITERA dum eadem iſta mihi. coronatus Quintus noſter Parilibus? Parilibus ſolus ne? etſi addis Lamiam: quod demiror equidem: ſed ſcire cupio, qui fuerint alij, quãquã ſatis ſcio, niſi improbũ neminẽ. explanabis igitur hoc diligẽtius. ego autem caſu cũ dediſſem ad te literas VI. Cal. ſatis multis uerbis, tribus ferè horis poſt accepi tuas, et magni quidem ponderis. itaque loca tua plena facetiarum, de hæreſi Veſtoriana, & de Pherionum more Puteolano, riſiſſe me ſatis, nihil eſt neceſſe reſcribere. Πολιτικώτερα illa uideamus. ita Brutos, Caſſiumq; defendis, quaſi eos ego reprehẽdã, quos ſatis laudare non poſſum. rerũ ego uitia collegi, non hominũ: ſublato enim tyranno, tyrannida manere uideo: nam

quæ ille facturus non fuit, ea fiũt, ut de Clodio: de quo mihi exploratum est, illum non modo non facturum, sed etiam ne passurum quidem fuisse. sequetur Rufio Vestorianus, Victor nũquã scriptus, cæteri, quis nõ? cui seruire ipsi nõ potuimus, eius libellis paremus. Nam Liberalibus quis potuit in senatum non uenire? fac id potuisse aliquo modo: num, etiam cum uenissemus, libere potuimus sententiam dicere? non ne omni ratione ueterani, qui armati aderant, cum præsidij nos nihil haberemus, defendendi fuerunt? illam sessionem Capitolinã mihi non placuisse, tu testis es. quid ergo? culpa ista Brutorum? minime illorum quidem, sed aliorum Brutorum, qui se cautos, ac sapienteis putant: quibus satis fuit lætari, non nullis etiã gratulari, nullis permanere. sed præterita omittamus: istos omni cura, præsidioq; tueamur; &, quemadmodum tu præcipis, contenti Idibus Martijs simus: quæ quidem nostris amicis diuinis uiris aditum ad cœlum dederunt, libertatem populo R. non dederunt. recordare tua. non ne meministi clamare te, omnia periisse, si ille funere elatus esset? sapienter id quidem: itaque ex eo quæ manarint, uides. Quæ scribis Calendis Iunij Antonium de prouincijs relaturum, ut & ipse Gallias habeat, & utriusq; dies prorogetur: licebit'ne decerni libere? si licuerit, libertatẽ esse recuperatam lætabor. si non licuerit, quid mihi attulerit ista domini mutatio præter lætitiam, quam oculis cepi iusto interitu tyranni? Rapines scribis ad Opis fieri, quas nos quoque tum uidebamus. ne nos & liberati ab egregijs uiris, nec liberi sumus. ita laus illorum est, culpa nostra. & hortaris me, ut historias scribam: ut col-

ligam tanta eorum ſcelera, à quibus etiam nunc obſidemur? potero ne eos ipſos non laudare, qui te obſignatorem adhibuerunt? nec mehercule me rauduſculum mouet: ſed homines beneuolos, qualeſcũque ſunt, graue eſt inſequi cõtumelia. ſed de omnibus meis cõſilijs, ut ſcribis, exiſtimo exploratius nos ad Cal. Iun. ſtatuere poſſe: ad quas adero, et omni ope, atque opera enitar, adiuuãte me ſcilicet auctoritate tua, et gratia, et ſumma æquitate cauſæ, ut de Buthrotijs S.C. quale ſcribis, fiat. Quod me cogitare iubes, cogitabo equidem. etſi tibi dederam ſuperiore epiſtola cogitandum. tu autem quaſi iam recuperata rep. uicinis tuis Maſſilienſibus ſua reddis. hæc armis, quæ quàm firma habeamus, ignoro, reſtitui fortaſſe poſſunt, auctoritate non poſſunt. Vale.

CICERO ATTICO S.

EPISTOLA breuis, quæ poſtea à te ſcripta eſt, ſanè mihi fuit iucunda, de Bruti ad Antonium, & de eiuſdẽ ad te literis. poſſe uidentur eſſe meliora, quã adhuc fuerint: ſed nobis, ubi ſimus, & quò iam nos cõferamus, prouidẽdum eſt. ò mirificum Dolabellã meum: iã.n. dico meũ, antea (crede mihi) ſubdubitabã. magnã ἀναθεώρησιν res habet: de ſaxo, in crucem, columnã tollere, locum illum ſternendum locare. quid quæris? heroica. ſuſtuliſſe mihi uidetur ſimulationem deſiderij, adhuc quæ ſerpebat in dies, & inueterata, uerebar, ne periculoſa noſtris tyrãnoctonis eſſet. nũc prorſus aſſentior tuis literis, ſperoq; meliora. quanquam iſtos ferre non poſſum: qui dum ſe pacem uelle ſimulãt, acta nefaria defendunt. ſed non poſſunt omnia ſimul. incipit

res melius ire, quã putaram. nec uero diſcedam, niſi cũ
tu id me honeſte putabis facere poſſe. Bruto certe meo
nullo loco deero: idq́;, etiam ſi mihi cum illo nihil fuiſ=
ſet, facerem propter eius ſingularẽ, incredibilemq́; uir=
tutem. Piliæ noſtræ uillam totã, quæq́; in uilla ſunt,
trado, in Pompeianum ipſe proficiſcens Calendis Maij.
quàm uelim Bruto perſuadeas, ut Aſturæ ſit. Vale.

CICERO ATTICO S.

V. NON. conſcendens ab hortis Cluuianis in pha
ſelum epicopum has dedi literas, cum Piliæ noſtræ uillã
ad Lucrinũ, uillicosq́; procuratores tradidiſſem. ipſe au
tem eo die in Pæti noſtri tyrotarichũ imminebam, per
paucis diebus in Pompeianũ, poſt in hæc Puteolana, &
Cumana regna renauigare. ô loca cæteroqui ualde ex=
petenda, interpellantium autem multitudine penè fu
giẽda. Sed ad rẽ ut ueniam, ò Dolabellæ noſtri ma=
gnam ἀριστίαν. quanta eſt ἀναθεώρησις. equidem laudare
eum, & hortari non deſiſto. recte tu omnibus epiſto
lis ſignificas, quid de re, quid de uiro ſentias. mihi qui
dem uidetur Brutus noſter iam uel coronã auream per
forum ferre poſſe: quis enim audeat uiolare, propoſita
cruce, uel ſaxo? præſertim tantis plauſibus, tanta ap=
probatione infirmorum? nunc mi Attice me fac ut ex=
pedias. cupio, cũ Bruto noſtro affatim ſatisfecerim, ex=
currere in Græciã. magni intereſt Ciceronis, uel mea po
tius, uel mehercule utriuſq́;, me interuenire diſcenti.
nam epiſtola Leonidæ, quam ad me miſiſti, quid habet
quæſo, in quo magnopere lætemur? nunquam ille mihi
ſatis laudari uidebitur, cũ ita laudabitur, QVO MO=

DO NVNC EST. *non eſt fidentis hoc teſtimonium, ſed potius timentis. Herodi autem mandaram, ut mihi* κατὰ μῖτον *ſcriberet: à quo adhuc nulla litera eſt. uereor ne nihil habuerit, quod mihi, cũ cognoſſem, iucundum putaret fore. Quòd ad Xenonem ſcripſiſti, ualde mihi gratum eſt: nihil enim deeſſe Ciceroni, tum ad officium, tum ad exiſtimationẽ meã pertinet.*

Flammã Flaminiũ audio Romæ eſſe. ad eũ ſcripſi, me tibi mãdaſſe per literas, ut de Montani negotio cũ eo loquerere. & uelim cures epiſtolam, quam ad eum miſi, reddendam, & ipſe, quod commodo tuo fiat, cum eo colloquare. puto, ſi quid in homine pudoris eſt, præſtaturum eum, ne pro ſe quodam modo dependatur. De Attica pergratũ mihi feciſti, quòd curaſti, ante ſcirem recte eſſe, quàm non belle fuiſſe. Vale.

CICERO ATTICO S.

IN *Pompeianum ueni V. Cal. Maij, cum pridie, ut antea ad te ſcripſi, Piliam in Cumano collocauiſſem. ibi mihi cœnãti literæ tuæ ſunt redditæ, quas dederas Demetrio liberto prid. Cal. in quibus multa ſapienter, ſed tamen talia, (quemadmodum tute ſcribebas) ut omne cõſilium in fortuna poſitũ uideretur. itaq; his de rebus ex tempore, & coràm. De Buthrotio negotio utinam quidem Antonium cõueniam: multum profecto proficiam. ſed non arbitrantur eum à Capua declinaturũ. quò quidẽ metuo ne magno Reip. malo uenerit. quod idem L. Cæſari uidebatur, quem pridie Neapoli affectũ grauiter uideram. quã ob rem iſta nobis ad Cal. Iun. tractanda, & perficienda ſunt. ſed hactenus. Quin-*

tus filius ad patrē acerbissimas literas misit: quæ sunt ei redditæ, cum uenissemus in Pompeianum: quarum tamen erat caput, Aquiliam nouercā non esse laturū. sed hoc tolerabile fortasse, illud uero? se ab Cæsare habuisse omnia, nihil à patre, reliqua sperare ab Antonio. ò perditū hominē. sed μελήσει. Ad Brutū nostrū, & Cassium, et ad Dolabellā epistolas scripsi. earum exempla tibi misi, nō ut deliberarē reddendæ ne essent, (plane enim iudico esse reddendas) sed ꝙ non dubito, quin tu idem existimaturus sis. Ciceroni meo mi Attice suppeditabis quantum uidebitur, meq́; tibi hoc onus imponere patiere. quæ adhuc fecisti, mihi sunt gratissima.

Librum meum illum ἀνέκδοτον non dum, ut uolui, perpoliui. ista uero, quæ tu contexi uis, aliud quoddam separatum uolumen expectant. ego autem (credas mihi uelim) minore periculo existimo cōtra illas nefarias parteis uiuo tyranno dici potuisse, quàm mortuo: ille enim nescio quo pacto ferebat me quidē mirabiliter: nunc quacunque nos commouimus, ad Cæsaris nō modo acta, uerum etiam cogitata reuocamur. De Montano, quoniam Flamma uenit, uidebis. puto rem meliore loco esse debere. Vale.

Cicero Dolabellæ Cos. suo S.

ETSI contentus erā mi Dolabella tua gloria, satisq́; ex ea magnā lætitiam, uoluptatemq́; cupiebā: tamen nō possum nō cōfiteri cumulari me maximo gaudio, ꝙ uulgo hominū opinio sociū me ascribat tuis laudibus. neminem conueni (conuenio autem quotidie plurimos: sunt enim permulti optimi uiri, qui ualetudinis

causa in hæc loca ueniant, præterea ex municipijs fre quentes necessarij mei) quin omnes, cum te summis laudibus ad cœlũ extulerũt, mihi continuo maximas gratias agant: negant enim se dubitare, quin tu meis præceptis, & consilijs obtemperans, præstantissimum te ciuẽ, & singularem Consulẽ præbeas. quibus ego quanquam uerissime possim respondere, te, quæ facias, tuo iudicio, & tua sponte facere, nec cuiusquã egere consilio: tamen neq; plane assentior, ne imminuã tuam laudem, si omnis à meis consilijs profecta uideatur: neque ualde nego: sum enim auidior, etiã quã satis est, gloriæ. & tamen nõ alienum est dignitate tua, quod ipsi Agamemnoni Regi Regum fuit honestum, habere aliquem in consilijs capiendis Nestorem; mihi uero gloriosum te iuuenem Consulem florere laudibus, quasi alumnũ disciplinæ meæ. L. quidem Cæsar, cum ad eum ægrotum Neapolim uenissem, quãquã erat oppressus totius corporis doloribus, tamen ante, quã me plane salutauit, ò mi Cicero, inquit, gratulor tibi, cum tãtũ uales apud Dolabellã, quãtũ si ego apud sororis filium ualerem, iã salui esse possemus. Dolabellæ uero tuo & gratulor, & gratias ago: quem quidem, post te Consulem, solum possum uere Consulem dicere. deinde multa de facto, ac de re gesta: tum nihil magnificentius, nihil præclarius actum unquam, nihil Reip. salutarius. atque hæc una uox omnium est. à te autem peto, ut me hãc quasi falsam hæreditatem alienæ gloriæ sinas cernere, meq; aliqua ex parte in societatem tuarum laudũ uenire patiare. quanquam mi Dolabella (hæc enim iocatus sum) libẽtius omneis meas, si modo sunt aliquæ meæ

laudes, ad te transfuderim, quàm aliquam partem exhauserim ex tuis: nam cũ te semper tantũ dilexerim, quantum tu intelligere potuisti, tum his tuis factis sic incensus sum, ut nihil unquã in amore fuerit ardentius: nihil est enim, mihi crede, uirtute formosius, nihil pulchrius, nihil amabilius. semper amaui, ut scis, M. Brutũ propter eius summũ ingeniũ, suauissimos mores, singularẽ probitatem, atque constantiam: tamen Idibus Martijs tantũ accessit ad amorẽ, ut mirarer locũ fuisse augendi in eo, quod mihi iam pridem cumulatũ etiã uidebatur. quis erat, qui putaret ad eum amorem, quem erga te habebam, posse aliquid accedere? tantum accessit, ut mihi nunc denique amare uidear, antea dilexisse. quare quid est, quod ego te horter, ut dignitati, et gloriæ seruias? proponã tibi claros uiros, quod facere solent, qui hortantur? neminem habeo clariorẽ, quàm te ipsum. te imitere oportet, tecum ipse certes. nec licet quidem tibi iam, tantis rebus gestis, nõ tui similem esse. quod cum ita sit, hortatio non est necessaria, gratulatione magis utendum est: contigit enim tibi, quod haud scio an nemini, ut summa seueritas animaduersionis nõ modo non inuidiosa, sed etiam popularis esset & cum bonis omnibus, tũ infimo cuiq; gratissima. hoc si tibi fortuna quadam contigisset, gratularer felicitati tuæ: sed cõtingit magnitudine tum animi, tum etiam ingenij, atq; consilij: legi enim concionem tuam: nihil illa sapientius: ita pedetentim tũ accessus à te ad causam facti, tũ recessus, ut res ipsa maturitatem tibi animaduertendi omnium cõcessu daret. liberasti igitur & urbem periculo, & ciuitatem metu.

neque ſolum ad tempus maximam utilitatẽ attuliſti, ſed etiam ad exẽplum. quo facto intelligere debes, in te poſitam eſſe Remp. tibiq́; non modo tuendos, ſed etiã ornandos illos uiros, à quibus initiũ libertatis profectũ eſt. ſed his de rebus coràm plura propediem, ut ſpero. tu quoniam Remp. noſq́; conſeruas, fac, ut diligentiſſime te ipſum mi Dolabella cuſtodias. Vale.

CICERO ATTICO S.

SAEPIVS me iã agitas, ꝙ rẽ geſtã Dolabellæ nimis in cœlum uidear efferre. ego autem, quanquã ſanè probo factum, tamẽ, ut tantopere laudarem, adductus ſum tuis & unis, & alteris literis. ſed totum ſe à te abalienauit Dolabella, ea de cauſa, qua me quoque ſibi inimiciſſimum reddidit. ò hominem pudentẽ. Cal. Ian. debuit: adhuc nõ ſoluit, præſertim cum ſe maximo ære alieno Faberij manu liberarit, & opem ab eo petierit. licet. n. iocari, ne me ualde conturbatũ putes. atque ego ad eum VIII. Id. literas dederam bene mane. eodem autẽ die tuas literas ueſperi acceperam in Pompeiano, ſane celeriter, tertio abs te die. ſed, ut ad te eo ipſo die ſcripſerã, ſatis aculeatas ad Dolabellã literas dedi: quæ ſi nihil profecerint, puto fore, ut me præſentem non ſuſtineat. Albianũ te confeciſſe arbitror. De Petulciano nomine, ꝙ mihi ſuppeditatus es, gratiſſimũ eſt, et ſimile tuorũ omniũ. ſed ego Erotẽ ad iſta expediẽda factũ mihi uidebar reliquiſſe: cuius non ſine magna culpa uacillarũt. ſed cũ ipſo uidero. De Montano, ut ſæpe ad te ſcripſi, erit tibi tota res curæ. Seruius proficiſcens ꝙ deſperanter tecũ locutus eſt, minime miror, neque ei

quidquã in desperatione concedo. Brutus noster singularis uir si in senatũ nõ est Cal. Iun. uẽturus, quid facturus sit in foro, nescio. sed hoc ipse melius. ego ex his, quæ parari uideo, nõ multũ Idibus Martijs profectũ iudico: itaque de Græcia quotidie magis. et magis cogito: nec. n. Bruto meo exiliũ, ut scribis ipse, meditãti uideo quid prodesse possim. Leonidæ me literæ non satis delectarunt. De Herode tibi assentior. Saufeium legisse uellem. Ego ex Pompeiano VI. Idus Maij cogitabam.

CICERO ATTICO S.

NONIS Maij, cũ essem Pompeiano, accepi binas à te literas, alteras sexto die, alteras quarto. ad superiores igitur prius. Quàm mihi iucundum, opportune tibi Barnachum literas reddidisse. tu uero cũ Cassio, ut cætera. quàm cõmode autem, quòd id ipsum, quod me mones, quatriduo ante ad eũ scripseram, exemplumq; mearum literarum ad te miseram. sed cũ Dolabellæ auaritia, sic enim tu ad me scripseras, magna desperatione affectus essem, ecce tibi & Bruti, & tuæ literæ. ille exilium meditari. nos autem alium portũ propiorem huic ætati uidebamus: in quem mallem equidem peruehi florente Bruto nostro, constitutaq; Rep. sed nũc quidem, ut scribis, non utrum uis: assentiris enim mihi, nostram ætatem præsertim, à castris ciuilibus abhorrere. M. Antonius ad me tantum de Clodio rescripsit, meam lenitatem, & clementiam & sibi esse gratam, & mihi uoluptati magnæ fore. sed Pansa furere uidetur de Clodio, itemq; de Deiotaro; et loquitur seuere, si uelis credere. illud tamen non belle, ut mihi qui-

dem uidetur, quòd factum Dolabellæ uehementer im=
probat. De coronatis, cum sororis tuæ filius à patre
accusatus esset, rescripsit, se coronam habuisse honoris
Cæsaris causa, posuisse luctus gratia: postremo se liben=
ter uituperationem subire, ꝙ amaret etiam mortuum
Cæsarem. Ad Dolabellam, quemadmodum tibi dicis
placere, scripsi diligenter: ego etiam ad Sicam. tibi hoc
oneris non impono. nolo te illum iratum habere. Ser=
uij orationē cognosco: in qua plus timoris uideo, quàm
consilij. sed quoniam perterriti omnes sumus, assentior
Seruio. Publilius tecum tricatus est: huc enim Cerelia
missa ab istis est legata ad me: cui facile persuasi, mihi
id, quod rogaret, ne licere quidem, non modo non libe
re. Antonium si uidero, accurate agam de Buthro
to. Venio ad recentiores literas. quàquam de Ser=
uio iam rescripsi me facere magnam πρᾶξιν Dolabellæ.
mihi mehercule ita uidetur, nō potuisse maior tali re,
taliq; tēpore. sed tamē qdquid ei tribuo. tribuo ex tuis
literis. tibi uero assentior maiorē πρᾶξιν eius fore, si mi=
hi, quod debuit, dissoluerit. Brutus uelim sit Asturæ.
Quod autem laudas me, quòd nihil ante de professio=
ne constituam, quā, ista quò euasura sint, uidero: mu=
to sententiā, neque quidquam tamen ante, quā te ui=
dero. Atticam meam gratias mihi agere de matre
gaudeo. cui quidem ego totam uillam, cellamq; tradi=
di, eamq; cogitabam V. Id. uidere. tu Atticæ salutem di
ces. nos Piliam diligenter tuebimur. Vale.

CICERO ATTICO S.

È POMPEIANO naui aduectus sum in Luculli no

ſtri hoſpitium VI. Id. hora ferè tertia. egreſſus autem
è naui, accepi tuas literas, quas tuus tabellarius in Cu-
manum attuliſſe dicebatur, Nonis Maij datas: à Lucul
lo poſtridie eadẽ ferè hora, qua ueni, VII. Id. Lanuuio
datas. audi igitur ad omneis. Primum quæ de re mea
geſta & in ſolutione, & in Albiano negotio, grata. de
tuo autẽ, cum in Põpeiano eſſem, Miſſenum uenit An-
tonius: inde ante diſceſſit, quàm illũ ueniſſe audiſſem:
à quo in Samnium. uide, quid ſperes. Romæ igitur de
Buthroto. L. Antonij horribilis concio, Dolabellæ præ
clara. iã uel ſibi habeat numos, modo numeret Idibus.
Tertullæ nollem abortum: tam enim Caſſij ſunt iam,
quàm Bruti ſerẽdi. De Regina uelim, atq; etiã de Cæ
ſare illo. perſolui primæ epiſtolæ. uenio ad ſecundam.
De Quintis, Buthroto, cum uenero, ut ſcribis. Quòd
Ciceroni ſuppeditas, gratũ. Quòd errare me putas,
qui remp. putem pendere è Bruto: ſic ſe res habet: aut
nulla erit, aut ab iſto, iſtis'ue ſeruabitur. Quod me hor
taris, ut ſcriptam concionem mittã: accipe à me mi At-
tice καθολικὸν θεώρημα earũ rerum, in quibus ſatis exer
citati ſumus. nemo unquã neque poeta, neque orator
fuit, qui quẽquã meliorem, quàm ſe arbitraretur. hoc
etiã malis cõtigit: quid tu Bruto putas & ingenioſo, &
erudito? de quo etiam experti ſumus nuper in edicto.
ſcripſerã rogatu tuo. meũ mihi placebat, illi ſuũ. quin
etiã cum ipſius precibus penè adductus, ſcripſiſſem ad
eum de optimo genere dicendi, non modo mihi, ſed etiã
tibi ſcripſit, ſibi illud, quod mihi placeret, non probari.
quare ſine quæſo ſibi quenque ſcribere: ſuã cuique ſpõ
ſam, mihi meã. ſuum cuique amorem, mihi meum. nõ

ſcite: hoc enim Attilius poeta duriſſimus. atque utinã liceat iſti concionari: cui ſi eſſe in Vrbe tuto licebit, uicimus: ducem enim noui belli ciuilis aut nemo ſequetur, aut ij ſequentur, qui facile uincantur. uenio ad tertiam. Gratas fuiſſe meas literas Bruto, & Caſſio, gaudeo. itaque ijs reſcripſi. Quod Hircium per me meliorem fieri uolunt, do equidem operam, & ille optime loquitur, ſed uiuit, habitatq; cum Balbo: qui item bene loquitur. quid credas, uideris. Dolabellam ualde placere tibi uideo: mihi quidem egregie. Cum Panſa uixi in Pompeiano. is planè mihi probabat ſe bene ſentire, & cupere pacem. Cauſam armorum quæri planè uideo. Edictum Bruti, & Caſsij probo. Quæris, ut ſuſcipiam cogitationem, quidnam iſtis agendum putem: conſilia temporum ſunt, quæ in horas commutari uides. Dolabellæ & prima illa actio, & hæc contra Antonium concio mihi profeciſſe permultum uidetur. prorſus ibat res. nunc autem uidemur habituri ducem: quod unum municipia, boniq; deſiderant. Epicuri mentionem facis, & audes dicere, μὴ πολιτεύεσθαι. non te Bruti noſtri uulticulus ab iſta oratione deterret? Quintus filius, ut ſcribis, eſt dextella. per eum igitur, quod uolemus, facile auferemus.

Expecto, ſi, ut putas, L. Antonius produxit Octauium, qualis concio fuerit. Hæc ſcripſi: ſtatim enim Caſsij tabellarius. erat continuo Piliam ſalutaturus: deinde ad epulas Veſtorij, nauicula. Atticæ plurimam ſalutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM paulo ante dedissem ad te Cassij tabellario literas, V. Id. uenit noster tabellarius, & quidem portēti simile, sine tuis literis. sed cito cōieci, L. anuuij te fuisse. Eros aūt festinauit, ut ad me literæ Dolabellæ perferrentur, non de re mea (non dum enim meas acceperat) rescripsit ad eas, quarum exēplum tibi miseram, sanè luculente. ad me autem, cum Cassij tabellarium dimisissem, statim Balbus. ò Dij boni, quàm facile perspiceres timere otium & nosti uirum, quàm tectus: sed tamen Antonij consilia narrabat, illū circuire ueteranos, ut acta Cæsaris sancirēt, idq; se facturos esse iurarent: ut rata omnes haberent, eaq; Duumuiri omnibus mēsibus inspicerent. quæstus est etiam de sua inuidia. eaq; omnis eius oratio fuit, ut amare uideretur Antonium. quid quæris? nihil sinceri. mihi autem non est dubium, quin res spectet ad castra: acta enim illa res est animo uirili, consilio puerili: quis enim hoc non uidit, regni hæredem relictum? quid autem absurdius, hoc metuere, alterum in metu non ponere? quin etiā hoc ipso tempore multa ὑποσόλοικα, Pontij Neapolitanum à matre tyrannoctoni possideri. legendus mihi sæpius est Cato maior ad te missus: amariorem enim me senectus facit: stomachor omnia: sed mihi quidem βεβίωται: uiderint iuuenes. tu mea curabis, ut curas. hæc scripsi, seu dictaui apposita secunda mensa, apud Vestorium. postridie apud Hircium cogitabam. & quidē πεντέλοιπον, sic hominem traducere ad optimates paro. λῆρος πολύς. nemo est istorum, qui otium non ti=

meat. quare talaria uideamus: quiduis enim potius, quàm castra. Atticæ salutem plurimam uelim dicas.

Expecto Octauij concionem, & si quid aliud, maxime autem ecquid Dolabella tinniat, an in meo nomine tabulas nouas fecerit. Vale.

CICERO ATTICO S.

CERTIOR à Pilia factus, mitti ad te Idibus tabellarios, statim hoc nescio quid exaraui. primũ igitur scire te uolui, me hinc Arpinum XVI. Cal. Iun. eò igitur mittes, si quid erit posthac: (quanquã ipse iã iamq; adero) cupio enim ante, quã Romã uenio, odorari diligentius, quid futurum sit: quanquam uereor, ne nihil coniectura aberrem: minime enim obscurum est, quid isti moliantur. meus uero discipulus, qui hodie apud me cœnat, ualde amat illum, quẽ Brutus noster sauciauit: &, si quæris, (perspexi enim plane) timent otiũ: ὑπόθεσιν autem hanc habent, eamq; præ se ferunt, uirum clarissimum interfectum, totã remp. illius interitu perturbatã: irrita fore, quæ ille egisset, simul ac desistemus timere: clementiã illi malo fuisse: qua si usus non fuisset, nihil ei tale accidere potuisse. mihi aũt uenit in mẽtem, si Pompeius cũ exercitu firmo ueniat, quod est εὔλογον, certe fore bellum. hæc me species, cogitatioq; perturbat: neque enim iã, quod tibi tum licuit, nobis nunc licebit: nam aperte lætati sumus. deinde habent in ore, nos ingratos. nullo modo licebit, quod tũ & tibi licuit, & multis. φαινοπροσωπητέον ergo, & ἰτέον in castra? millies mori melius, huic præsertim ætati. itaq; me Idus Martiæ non tam consolantur, quàm antea: magnum

enim

enim mendum cõtinẽt. etsi illi iuuenes ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς τὸν δ' ἀποθοῦνται ψόγον. sed si tu melius quidpiam speras, ꝙ & plura audis, & interes consilijs, scribas ad me uelim, simulq́; cogites, quid agendum nobis sit super legatione uotiua. equidem in his locis moneor à multis, ne in senatu Calendis: dicũtur enim occulte milites ad eam diem comparati, & quidem in istos, qui mihi uidentur ubiuis tutius, quàm in senatu fore. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIUM ATTICVM LIBER XV.

CICERO ATTICO S.

O'

FACTVM male de Alexione. incredibile est, quanta me molestia affecerit, nec mehercule ex ea parte maxime, ꝙ pleriq; mecũ: ad quẽ igitur me dicũ te conferes? quid mihi iam medico? aut, si opus est, tanta inopia est? amorem erga me, humanitatem, suauitatemq́; desidero. etiam illud, quid est, quod non pertimescẽdum sit, cum hominem temperantem, summum medicum tantus improuiso morbus oppresserit? sed ad hæc omnia una consolatio est, ꝙ ea conditione nati sumus, ut nihil, quod homini accidere possit recusare debeamus. De Antonio, iam antea tibi scripsi, non esse eum à me conuentũ: uenit enim Missenum, cũ ego essem in Pompeiano: inde ante profectus est, quàm ego eum uenisse cognoui. sed casu, cum legerem tuas literas, Hircius erat apud me in Puteolano. ei

legi, et egi primũ, quod attinet: nihil mihi concedebat, deinde ad summũ, arbitrum me statuebat non modo huius rei, sed totius Consulatus sui. cum Antonio autẽ sic agemus, ut perspiciat, si in eo negotio nobis satisfecerit, totum me futurum suum. Dolabellam spero domi esse. Redeamus ad nostros: de quibus tu bonam spem te significas habere propter edictorum humanitatem. ego autem perspexi, cum à me XVII. Cal. de Puteolano Neapolim Pansæ cõueniendi causa proficisceretur Hircius, omnem eius sensum: seduxi enim, & ad pacem sum cohortatus. non poterat scilicet negare se uelle pacẽ, sed non minus se nostrorũ arma timere, quàm Antonij, & tamen utrosq; non sine causa præsidiũ habere, se autem utraque arma metuere. quid quæris? οὐδὲν ὑγιές. De Quinto F. tibi assentior. patri quidem gratissimæ, & bellæ tuæ literæ fuerũt. Ceteliæ uero facile satisfeci. nec ualde laborare mihi uisa est: et si illa, ego certe non laborarem. istã uero, quã tibi molestam scribis esse, auditam à te esse omnino demiror. nã quòd eã collaudaui apud amicos, audiẽtibus tribus filijs eius, & filia: τοῦτο εὔλογον. quid est hoc? quid est autem, cur ego personatus ambulem? parum ne fœda persona est ipsius senectutis? Quod Brutus rogat, ut ante Calendas: ad me quoque scripsit: & fortasse faciam: sed planè, quid uelit, nescio: quid enim illi afferre consilij possum, cum ipse egeam consilio? et cum ille suæ immortalitati melius, quàm nostro otio consuluerit? De Regina rumor extinguetur. De Flamma, obsecro te, si quid potes. Here dederam ad te literas exiens è Puteolano, diuerteramq; in Cumanum. ibi penè ualentem uideram

Piliam. quid etiam paulo clàm ijs eam uidi: uenerat enim in funus: cui funeri ego quoque operam dedi. Cn. Lucullus familiaris noster matrem efferebat. mansi igitur eo die in Sinuessano, atq; inde mane postridie Arpinũ proficiscens hanc epistolam exaraui. erat autẽ nihil noui, quod aut scriberem, aut ex te quærerem: nisi forte hoc ad te putas pertinere. Brutus misit ad me orationem suam habitam in cõcione Capitolina, petiuitq; à me, ut eam ne ambitiose corrigerem ante, quàm ederet. est autem oratio scripta elegantissime sententijs, uerbis, ut nihil possit ultra. ego tamen, si illam causam habuissem, scripsissem ardẽtius. ὑπόθεσις, uides, quæ sit, persona dicentis. itaq; eam corrigere non potui: quo enim in genere Brutus noster esse uult, et quod iudiciũ habet de optimo genere dicendi, ita cõsecutus est ea oratione, ut elegantius nihil esse possit. sed ego solus alius sum, siue hoc recte, siue non recte. tu tamen uelim orationẽ legas, nisi forte iam legisti, certioremq; me facias, quid iudices ipse. quanquam uereor, ne cognomine tuo lapsus ὑπεραττικὸς sis in iudicando. sed si recordabere Δημοσθένους fulmina, tum intelliges posse & ἀττικώτατα grauissime dici. sed hæc coràm. nunc nec sine epistola, nec cum inani epistola uolui ad te Metrodorũ uenire. Vale.

CICERO ATTICO S.

XV. Cal. è Sinuessano proficiscens cum dedissem ad te literas, diuertissemq; à Cumis in Vestiano, accepi à tabellario tuas literas: in quibus nimis multa de Buthroto: nõ. n. tibi ea res maiori curæ aut est, aut erit, q̃ mihi: sic enim decet, te mea curare, tua me. quãobrem id qui-

dem sic susceptum est mihi, ut nihil sim habiturus anti quius. L. Antonium concionatum esse, cognoui tuis literis & alijs, sordide: sed id quale fuerit, nescio: nihil enim scripsisti. De Menedemo, probe. Quintus certe ea dictitat, quæ scribis. Consilium meum à te probari, q̄ ea non scribam, quæ tu à me postularis, facile patior: multoq; magis id probabis, si orationem eam, de qua hodie ad te scripsi, legeris. Quæ de legionibus scribis, ea uera sunt. sed non satis hoc mihi uideris tibi persuasisse, quid de Buthrotijs nostris per senatū speres cōfici posse. quod puto (tantum.n. uideo) non uidemur esse uicturi. sed, si etiam nos hoc fallat, de Buthroto te non fallet. De Octauij concione idem sentio, quod tu, ludorumq; eius apparatus, & Matius, ac Posthumus mihi procuratores non placët. Saserna collega dignus. sed isti omnes, quemadmodū sentis, non minus otium timent, q̄ nos arma. Balbum leuari inuidia per nos uelim: sed ne ipse quidem id fieri posse cōfidit, itaque alia cogitat. Quòd prima disputatio Tusculana te cōfirmat, sanè gaudeo: neq;.n. ullū est perfugiū aut melius, aut paratius. Flāma q bene loquitur, nō moleste fero. Tyndaritanorum causa, de qua laboras, quæ sit, ignoro. hos tamen πευτέλοιπον mouere ista uidentur, in primis erogatio pecuniæ. De Alexione doleo; sed quoniam inciderat in tam grauē morbū, bene actū cū illo àrbitror. quos tamē secundos hæredes, scire uellem, & diem testamenti. Vale.

CICERO ATTICO S.

XI. Cal. accepi duas epistolas tuas, quibus duabus meis respondisti. una erat X V. Cal. altera X I I. data. ad

ſuperiorem igitur. Prius accurres in Tuſculanum, ut ſcribis: quò me VI. Cal. uenturum arbitrabar. Quod ſcribis parendum uictoribus: non mihi quidem, cui ſunt multa potiora. nam illa, quæ recordaris Lentulo, & Marcello Coss. acta in æde Apollinis; nec cauſa eadem eſt, nec ſimile tempus, præſertim cum Marcellum ſcribas, aliosq; diſcedere. erit igitur nobis coràm odorandum, et conſtituendum, tuto ne Romæ eſſe poſſimus. noui conuentus habitatores ſanè mouent: in magnis enim uerſamur anguſtijs. ſed ſint iſta parui: quin & maiora contemnimus. Caluæ teſtamentum cognoui, hominis turpis, ac ſordidi. Tabula Demonici quòd tibi curæ eſt, gratum. De Mario ſcripſi iam pridem ad Dolabellam accuratiſſime, modo literæ redditæ ſint. eius cauſa & cupio, & debeo. Venio ad propiorem. Cognoui de Alexione, quæ deſiderabam. Hircius eſt tuus. Antonio, quàm eſt, uolo peius eſſe. De Quinto filio, ut ſcribis, ἄλας. de patre coràm agemus. Brutum omni re, qua poſſum, cupio iuuare. cuius de oratiuncula idem te, quod me, ſentire uideo: ſed parum intelligo, quid me uelis ſcribere, quaſi à Bruto habita oratione, cum ille ediderit. qui tandẽ conuenit? an ſicut in tyrãnum iure optimo cæſum multa dicentur, multa ſcribẽtur à nobis? ſed alio modo, et tempore. De ſella Cæſaris, bene Tribuni. præclaros etiã XIIII. ordines. Brutũ apud me fuiſſe gaudeo, modo et libenter fuerit, & ſat diu.

CICERO ATTICO S.

X. Cal. VIII. ferè à Q. Fuſio uenit tabellarius, neſcio quid ab eo literularum, ut me ſibi reſtituerẽ, ſanè

Insulse, ut solet: nisi forte, quem non ames, omnia uidentur insulse fieri. scripsi ita, ut te probaturum existimem. mihi duas à te epistolas reddidit, unam XI. alteram X. Cal. ad recentiorem prius. & leuiorem laudo: si uero etiam Calfulenus, ἄνω ποταμῶν. Antonij consilia narras turbulenta: atque utinam potius per populum agat, quàm per senatum: quod quidem ita credo. sed mihi totum eius consilium ad bellum spectare uidetur, si quidem D. Bruto prouincia eripitur. quo modo ego de illius neruis existimo, non uidetur fieri posse sine bello. sed non cupio, quoniam cauetur Buthrotijs. rides? ast condoleo non mea potius assiduitate, diligentia, gratia perfici. Quod scribis te nescire, quid nostris faciundum sit: iam pridem me illa ἀπορία solicitat: itaque stulta iam Iduum Martiarum est consolatio: animis enim usi sumus uirilibus, consilijs, mihi crede, puerilibus: excisa enim est arbor, non euulsa: itaque, quàm fruticetur, uides. redeamus igitur, quoniam sæpe usurpas, ad Tusculanas disputationes. Saufeium pete. celemus: ego nunquam indicabo.

Quod te à Bruto scribis, ut certior fieret, quo die in Tusculanũ essem futurus: ut ad te ante scripsi, VI. Cal. & quidem ibi te quamprimum peruidere uelim: puto enim nobis Lanuuium eundum, & quidem non sine multo sermone. sed μελήσει. Redeo ad superiorem: ex qua prætereo illa prima de Buthrotijs: quæ mihi sunt inclusa medullis: sit modo, tu scribis, locus agendi. De oratione Bruti, prorsus contendis committere, tam multis uerbis agis. ego ne ut eam causam, quam is scripsit? ego scribam non rogatus ab eo?

nulla παρεγχείρησις fieri poteſt contumelioſior. at, inquis, ἡρακλείδιον aliquod. non recuſo id quidem, ſed & componendum argumentum eſt, & ſcribẽdis expectandum tempus maturius. licet enim de me, ut libet, exiſtimes: uelim quidem quamoptime: ſi hæc ita manant, ut uidentur, (feres quod dicam) me Idus Martiæ non delectant: ille.n. nunquam reuertiſſet, nos timor confirmare eius acta non coegiſſet c aut[(ut in Saufeianam, reliquasq; Tuſculanas diſputationes, ad quas tu etiam Veſtorium hortaris) ita gratioſi eramus apud illum, quem Dij mortuum perdãt, ut noſtræ ætati, quoniam interfecto domino liberi non ſumus, non fuerit dominus ille fugiendus. rubeo, mihi crede: ſed iam ſcripſeram, delere nolui. De Menedemo, uellem uerum fuiſſet. De Regina, uelim uerum ſit. cætera coràm, & maxime quid noſtris faciendum ſit, quid etiam nobis, ſi Antonius militibus obſeſſurus eſt ſenatum. hanc epiſtolam ſi illius tabellario dediſſem, ueritus ſum, ne ſolueret: itaque miſi dedita opera: erat enim reſcribendum tuis. Quàm uellem, Bruto ſtudium tuum nauare potuiſſes. ego igitur ad eum literas. Ad Dolabellam Tironem miſi cũ mandatis, & literis. eum ad te uocabis, &, ſi quid habebis, quod placeat, ſcribes. ecce autem de tranſuerſo L. Cæſar, ut ueniã ad ſe, rogat, in nemus; aut ſcribam, quò ſe uenire uelim: Bruto enim placere, ſe à me conueniri. ò rem odioſam, & inexplicabilem. puto me ergo iturum, & inde Romam, niſi quid mutaro. Summatim adhuc ad te: nihil dum enim à Balbo. tuas igitur expecto, nec actorum ſolum, ſed etiam futurorum. Vale.

CICERO ATTICO S.

A BRVTO tabellarius rediјt:attulit & ab eo, & Cassio.consilium meum magnopere exquirũt, Brutus quidẽ utrum de duobus. ò rem miserã. plane non habeo,quid scribã:itaque silentio puto me usurum,nisi quid aliud tibi uidetur.sin tibi quid uenit in mentẽ, scribe quæso.Cassius uero uehementer orat, ac petit,ut Hircium quamoptimum faciam. sanum putas? ὁ θησαυρὸς ἄνθρακες. epistolam tibi misi.ut tu de prouincia Bruti,& Cassij per S.C.ita scribit & Balbus,et Hircius quidem se acturum: etenim iam in Tusculano est:mihiq;,ut absim,uehementer auctor est:ille quidẽ,periculi causa; quod sibi etiam fuisse dicit:ego autem,etiam ut nullum periculum sit; tantum abest,ut Antonij suspicionem fugere non curẽ,ne uidear eius secundis rebus non delectari,ut mihi causa sit,cur Romam uenire nolim,ne illũ uideam. Varro aũt noster ad me epistolã misit, sibi à nescio quo missam, (nomen enim delerat) in qua scriptũ erat, ueteranos eos,qui reijciantur, (nã partem esse dimissam) improbissime loqui; ut magno periculo Romæ sint futuri,qui ab eorũ partibus dissentire uideantur. quis porrò noster itus,reditus, uultus, incessus inter istos? quòd si, ut scribis, L. Antonius in Decimum,reliqui in nostros:ego quid faciam?aut quo me pacto geram? mihi uero deliberatum est,ut nunc quidem est,abesse ex ea urbe, in qua non modo florui cum summa, uerum etiam seruiui cum aliqua dignitate:nec tam statui ex Italia exire,de quo tecum deliberabo,quàm istuc non uenire.

CICERO ATTICO S.

CVM ad me Brutus noster scripsisset, & Cassius, ut Hircium, quem adhuc bonum fuisse sciebant, neq; confidebant fore, mea auctoritate meliorem facerem, (Antonio est enim fortasse iratior, causæ uero amicissimus) tamen ad eum scripsi, eiq; dignitatem Bruti, & Cassij commendaui. ille quid mihi rescripsisset, scire te uolui, si forte idem tu, quod ego, existimares, istos etiã nunc uereri, ne forte ipsi nostri plus animi habeant, quàm habent.

Hircius Ciceroni suo S.

RVRE an redierim, quæris: an ego, cum omnes caleant ignauiter aliquid faciã. etiam ex Vrbe sum profectus: utilius. n. statui abesse. has tibi literas exiens in Tusculanũ scripsi. noli autem me tam strenuũ putare, ut ad Nonas recurrã: nihil. n. iam uideo opus esse nostra cura, quoniam præsidia sunt in tot annos prouisa. Brutus, & Cassius utinã quàm facile à te de me impetrare possunt, ita per te exorẽtur, ne quod callidius ineant consiliũ: cedenteis enim hæc ais scripsisse: quò? aut quare? retine, obsecro te, Cicero illos: noli sinere hæc omnia perire, quæ funditus mediusfidius rapinis, incendijs, cædibus peruertuntur. tantũ, si quid timẽt, caueãt, nihil præterea moliantur. non mediusfidius acerrimis consilijs plus, quàm etiam inertissimis, dum modo diligentibus, consequentur: hæc. n. quæ fluunt, per se diuturna non sunt, in contentione præsenteis ad nocendũ habent uireis. quid speres de illis, in Tusculanum ad

me ſcribe. Habes Hircij epiſtolam: cui reſcripſi, nil illos callidius cogitare, idq́; confirmaui. hoc, qualecunq; eſſet, te ſcire uolui. Obſignata iam epiſtola, Balbus ad me, Seruiliam rediiſſe, confirmare non diſceſſuros. nunc expecto à te literas.

CICERO ATTICO S.

GRATVM, quòd mihi epiſtolas: quæ quidem me delectarũt, in primis Sexti noſtri. dices, quia te laudat. puto mehercule id quoq; eſſe cauſæ: ſed tamẽ etiã ante, q̃ ad eũ locũ ueni, ualde mihi placebat cũ sẽſus eius de Rep. tum ſcribendi cura. Seruius uero pacificator cũ librariolo ſuo uidetur obiiſſe legationẽ, & omneis captiunculas pertimeſcere. debuerat autem non ex iure manu conſertũ, ſed quæ ſequũtur. tu quoque ſcribes.

CICERO ATTICO S.

POST tuũ diſceſſum binas à Balbo; nihil noui: itẽq; ab Hircio, qui ſe ſcribit uehementer offenſum eſſe ueteranis. expectat animus, quidnã agant de Cal. Martiis. miſi igitur Tironem, & cum Tirone plureis, quibus ſingulis, ut quid accidiſſet, dares literas. atque etiã ſcripſi ad Antonium de legatione, ne, ſi ad Dolabellam ſolum ſcripſiſſem, iracũdus homo commoueretur. quòd autem aditus ad eum difficilior eſſe dicitur, ſcripſi ad Eutrapelum, ut is ei meas literas redderet, legatione mihi opus eſſe. honeſtior eſt uotiua: ſed licet uti utraque. de te quæſo etiam atque etiam uide. uelim poſſis coràm: ſi minus, literis idem conſequemur. Græceius ad me ſcripſit, C. Caſſium ſibi ſcri-

pſiſſe, homines comparari, qui armati in Tuſculanum mitterentur. id quidem mihi non uidebatur, ſed cauẽdum tamen (ut ille) quæ plures uident. debet aliquid craſtinus dies ad cogitandum nobis dare. Vale.

CICERO ATTICO S.

III. Non. ueſperi à Balbo redditæ mihi literæ, fore Nonis ſenatũ, ut Brutus in Aſia, Caſſius in Sicilia frumentum emẽdum, & ad Vrbem mittendum curarẽt. ó rem miſeram, primum ullam ab iſtis, dein, ſi aliquã, hanc legatariam prouinciam: atque haud ſcio, an melius ſit, quàm ad Eurotam ſedere. ſed hæc caſus gubernabit. ait autem, eodem tempore decretum iri, ut & ijs, & reliquis prætorijs prouinciæ decernantur. hoc certe melius, quàm illa Perſice porticus: nolo enim Lacedæmonem longinquam Lanuuium exiſtimaris. rides, inquies, in talibus rebus? quid faciam? plorando feſſus ſum. Dij immortales, quàm me conturbatum tenuit epiſtolæ tuæ prior pagina. quid autem iſte in domo tua caſus armorum? ſed hunc quidem nimbum cito tranſijſſe lætor. tu quid egeris tua cum triſti, tum etiam difficili ad conſiliandum legatione, uehementer expecto: eſt enim inexplicabilis: ita circunſidemur copijs omnibus. me quidem Bruti literæ, quas oſtendis à te lectas, ita perturbarunt, ut, quanquam ante egebam conſilio, tamen animi dolore ſim tardior. ſed plura, cum iſta cognoro. hoc autem tempore, quod ſcriberẽ, nihil erat, eoq; minus, quòd dubitabam, tu has ipſas literas eſſes ne accepturus: erat enim incertũ, uiſurus'ne te eſſet tabellarius. ego tuas literas uehemẽter expecto.

CICERO ATTICO S.

O Bruti amanter ſcriptas. ò iniquum tuũ tempus, qui ad eum ire non poſſis. ego autem quid ſcribam? ut beneficio iſtorum utantur? quid turpius? ut moliantur aliquid? nec audent, nec iam poſſunt. age, quieſcant auctoribus nobis? quis incolumitatem præſtat? ſi uero aliquid de Decimo gratius: quæ noſtris uita, etiam ſi nemo moleſtus ſit? ludos uero non facere quid fœdius? frumentũ imponere, quæ eſt alia Dionis legatio? aut quod munus in Rep. ſordidius? prorſus quidem conſilia tali in re ne iis quidẽ tuta ſunt, qui dant: ſed poſſim id negligere proficiens: fruſtra uero quid ingrediar? matris conſilio cum utatur, uel etiam precibus, quid me interponam? ſed tamen cogitabo, quo genere utar literarum: nam ſilere non poſſum. ſtatim igitur mittam uel Antium, uel Circæos. Vale.

CICERO ATTICO S.

ANTIVM ueni ante VI. Cal. Bruto iucundus noſter aduentus. deinde, multis audientibus, Seruilia, Tertulla, Porcia, quærere, quid placeret. aderat etiã Fauonius. ego, quod erã meditatus in uia, ſuadere, ut uteretur Aſiatica curatione frumẽti; nihil eſſe iã reliqui, quod ageremus, niſi ut ſaluos eſſe; in eo etiã ipſi Reip. eſſe præſidium. quã orationẽ cum ingreſſus eſſem, Caſſius interuenit. ego eadem illa repetiui. hoc loco fortibus ſanè oculis Caſſius, Martẽ (ſpirare diceres) ſe in Siciliam non iturum. ego ne ut beneficiũ accepiſſe in cõtu melia? quid ergo agis, inquã? at ille, in Achaiã ſe itu-

rum. quid tu, inquam, Brute? Romam, inquit, si tibi uidetur. mihi uero minime: tuto enim non eris. quid, si possem esse? placeret'ne? atque ut omnino neque nũc, neque ex Prætura in prouinciã ires: sed auctor nõ sum, ut te Vrbi cõmittas. dicebã ea, quæ tibi profecto in mentem ueniunt, cur non esset tuto futurus. multo inde sermone querebantur; atq; id quidem Cassius maxime, amissas occasione; Decimumq; grauiter accusabat. ea negabam oportere, præterita: assentiebar tamẽ. cumq; ingressus essem dicere quid oportuisset; nec uero quidquam noui, sed ea, quæ quotidie omnes; nec tamẽ illum locum attingere, quenquam præterea oportuisse tangi, sed senatum uocari, populum ardentem studio uehementius incitari, totam suscipere Remp. exclamat tua familiaris: Hoc uero neminem unquam audiui. ego repressi. sed & Cassius mihi uidebatur iturus (etenim Seruilia pollicebatur se curaturam, ut illa frumẽti curatio de S.C. tolleretur) & noster cito deiectus est de illo inani sermone: uelle enim se dixerat. constituit igitur, ut ludi absente se fierent suo nomine. proficisci autẽ mihi in Asiam uidebatur ab Antio uelle. ne multa, nihil me in illo itinere præter cõscientiam delectauit: non enim fuit committendum, ut ille ex Italia prius, quàm à me conuentus esset, discederet. hoc dempto munere amoris, atque officij, sequebatur, ut mecũ ipse: ἢ δεῦρ' ὁδὸς σοὶ τί δύναται νῦν θεοπρόπε? prorsus dissolutum offendi nauigium, uel potius dissipatũ. nihil consilio, nihil ratione, nihil ordine. itaque etsi ne antea quidem dubitaui, tamen nunc eo minus, euolare hinc, idq; quamprimũ, ubi nec Pelopidarũ facta, neq;

famam audiam. ſed heus tu, ne forte ſis neſcius, Dolabella me ſibi legauit ad. IIII. Non. Ap. id mihi heri ueſperi nunciatum eſt. uotiua ne tibi quidē placebat: etenim erat abſurdum, quæ, ſi ſtetiſſet reſp. uouiſſem, ea me euerſa illa, uota diſſoluere. & habent, opinor, libere legationes definitum tempus lege Iulia, nec faci- addi poteſt: idq́; adeo genus legationis, ut, cū uelis, introire, exire liceat. quod nunc mihi additum eſt. bella eſt autem huius iuris quinquennij licentia. quanquā quid de quinquennio cogitem? contrahi mihi negotiū uidetur. ſed βλάσφημα mittamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

BENE mehercule de Buthroto. at ego Tironem ad Dolabellā cum literis, quia iuſſeras, miſerā. quid nocet? De noſtris aūt Antiatibus ſatis uidebar planè ſcripſiſſe, ut nō dubitares, eſſent quin otioſi futuri, uſuriq́; beneficio Antonij contumelioſo. Caſſius frumentariā rem aſpernabatur. eam Seruilia ſublaturam ex S. C. ſe eſſe dicebat. noſter uero, καὶ μάλα σεμνός, in Aſiam; poſtea quàm mihi eſt aſſenſus, tuto ſe Romæ eſſe nō poſſe: ludos enim abſens facere malebat: ſtatim autem ſe iturum, ſimul ac ludorum apparatum ijs, qui curaturi eſſent, tradidiſſet. nauigia colligebat. erat animus in curſu. interea in eiſdem locis erant futuri: Brutus quidem ſe aiebat Aſturæ. L. quidē Antonius liberaliter literis ſine cura me eſſe iubet. habeo unum beneficiū, alterū forte, ſi in Tuſculanū uenerit. ò negotia non ferēda, quæ ferūtur tamē. τὰν δ' αἰτίαν τῶν βροῦτων τίς εἶχεν? Octauiano, ut perſpexi, ſatis ingenij, ſatis animi:

uidebaturq; erga nostros ἥρωας ita fore, ut nos uellemus, animatus. sed quid ætati credēdū sit, quid nomini, quid hæreditati, quid κατηχήσει, magni consilij est: ul tricus quidē nihil censebat: quem Asturæ uidimus. sed tamen alendus est, & , ut nihil aliud, ab Antonio seiungendus. Marcellus præclare, si præcipit nostro, nostri: cui quidem ille deditus mihi uidebatur. Pansæ autē, et Hircio non nimis credebat. bona indoles, ἐὰν διαμένῃ.

CICERO ATTICO S.

VIII. Cal. duas à te accepi epistolas. respōdebo igitur priori prius. Assentior tibi, ut nec duces simus, nec agmē cogamus, faueamus tamē. Orationē tibi misi. eius custodiēdæ, et proferēdæ arbitriū tuū. sed quādo illum diē, cū tu edēdā putes? Inducias, quas scribis, nō intelligo fieri posse. melior est ἀναντιφωνησία: qua me usurū arbitror. Quod scribis legiōes duas Brūdusiū uenisse: uos omnia prius: scribes igitur, quidquid audieris. Varronis διάλογον expecto. Iā probo ἡρακλείδιον, presertim cū tu tātopere delectere. sed quale uelis, uelim scire. Quod ad te antea, atq; adeo prius scripsi (sic. n. mauis ad scribendū tibi uere dicere) fecisti me acriorē. ad tuū iudiciū, qđ * mihi erat notū, addisti Peducei auctoritatē, magnā quidē apud me, & in primis grauē. enitar igitur, ne desideres aut industriā meā, aut diligentiā. Vectenū, ut scribis, & Faberiū foueo. Clodium nihil arbitror malitiose: quāquā, si quid egerit de libertate retinenda, qua certe nihil est dulcius, tibi assentior. ita ne? Gallo ani= * mo hominē nequā? quid. n. dicā aliud? cautum Marcellū, me sic, sed nō tamē cautissimū. Lōgiori epistolæ, su=

perioriq; respondi. nunc breuiori, propioriq; quid respondeam, nisi eam fuisse dulcissimam? Res Hispanienses ualde bonæ. modo Balbilium incolumen uideam, subsidium nostræ senectutis. De Anniano item, quód me ualde obseruat Visellia. sed hæ quidem humana.

De Bruto te nihil scire dicis: sed Selicia, uenisse M. Scaptium, eumq; non qua pompa, ad se tamē clàm uēturum, sciturumq; me omnia: quæ ego statim. interea narrat eadem, Bassi seruum uenisse, qui nunciaret legiones Alexandrinas in armis esse, Bassum arcessi, Cassium expectari. quid quæris? uidetur Resp. ius suum recuperata. sed ne quid ante. nosti horum exercitationem in latrocinio, & amentiam. Dolabella uir optimus, etsi, cum scribebam secunda mensa apposita, uenisse eum ad Baias audiebam; tamen ad me ex Formiano scripsit, quas literas, cum è balineo exijssem, accepi, se se de attributione omnia summa fecisse. Vectenum accusat. tricatur scilicet, ut homo talis: sed ait totum negotium Sestium nostrum suscepisse, optimum quidē illum uirum, nostriq; amantissimum: quæro autem, quid tandem Sestius in hac re facere possit, quod non quiuis nostrum? sed, si quid præter spem erit, facies, ut sciam. sin est, ut arbitror, negotium perditum, scribes tamen, neque ista res commouebit. Nos hic φιλοσοφούμενα (quid enim aliud?) & τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος magnifice explicamus, προσφωνοῦμενάq; Ciceroni: qua de re enim potius pater filio? deinde alia. quid quæris? extabit opera peregrinationis huius. Varronem hodie, aut cras uenturum putabant. ego autem in Pompeianum properabā, non quo hoc loco quidquā pulchrius,

sed

ſed interpellatores illic minus moleſti. ſed perſcribe quæ ſo, quæ cauſa ſit Myrtilo. pœnas quidẽ illum pependiſſe audiui. & ſatis ne putet, unde corruptus. hæc cum ſcriberem, tantum quod exiſtimabam ad te orationem eſſe perlatã. hui, quàm timeo, quid exiſtimes. etſi quid ad me? quæ non ſit foras proditura, niſi rep. recuperata. de quo quid ſperem, non audeo ſcribere. Vale.

CICERO ATTICO S.

VI. Cal. accepi à Dolabella literas, quarũ exẽplum tibi miſi: in quibus erat, omnia ſe feciſſe, quæ tu uelles. ſtatim ei reſcripſi, & multis uerbis gratias egi: ſed tamen, ne miraretur, cur idem iterum facerẽ; hoc cauſæ ſumpſi, quòd ex te ipſo coràm antea nihil potuiſſem cognoſcere. ſed quid multa? literas hoc exemplo dedi.

Cicero Dolabellæ Cos. ſuo S.

ANTEA cũ per literas Attici noſtri de tua ſumma liberalitate, ſũmoq; erga ſe beneficio certior factus eſſem; cumq; tu ipſe etiã ad me ſcripſiſſes, te feciſſe ea, quæ nos uoluiſſemus: egi tibi gratias per literas ijs uerbis, ut intelligeres, nihil te mihi gratius facere potuiſſe. poſtea uero q̃ ipſe Atticus ad me uenit in Tuſculanum huius unius rei cauſa, tibi ut apud me gratias ageret, eximiam quandã, & admirabilem in cauſa Buthrotia uoluntatem, & ſingularem erga ſe amorem perſpexiſſet: teneri nõ potui, quin tibi apertius illud idẽ his literis declararẽ: ex õnibus. n. mi Dolabella ſtudijs in me, et officijs, quæ ſumma ſunt, hoc ſcito mihi & ampliſſimũ uideri, et gratiſſimũ eẽ, ꝙ perfeceris, ut Atticus intelli-

geret quantum ego te, quantum tu me amares. quod reliquum est, Buthrotiam & causam, & ciuitatem, quanquam à te constituta est (beneficia autem nostra tueri solemus) tamē uelim receptam in fidem tuam. à meq; etiam tibi commendatam, auctoritate, et auxilio tuo tectam uelis esse. satis erit in perpetuum Buthotijs præsidij, magnaq; cura, & sollicitudine Atticum, & me liberaris, si hoc honoris mei causa susceperis, ut eos semper à te defensos uelis. quod ut facias, te uehementer etiam, atque etiam rogo.

His literis scriptis, me ad σωντάξεις dedi: quæ quidē, ue reor, ne miniata cærula tua pluribus locis notādæ sint: ita sum μετέωρος, et magnis cogitationibus impeditus.

CICERO ATTICO S.

L. ANTONIO male sit, si quidem Buthrotijs molestus est. Ego testimoniū composui: quod, cū uales, obsignabo. tu numos Arpinatū, si L. Fadius Aedilis petet, uel omneis reddito, ego ad te alia epistola scripsi de HSCX quæ Statio curarētur. si ergo petet Fadius, ei uolo reddi: præter Fadiū, nemini. apud me itē puto depositū. id scripsi ad Erotē, ut redderet. Reginā odi. me iure facere scit. sponsor promissorum eius Ammonius: quæ quidē erant φιλόλογα, & dignitatis meæ, ut uel in concione diceret auderē. Sarā autē præterquam ꝙ nefariū hominē cognoui, præterea in me cōtumacē. semel eū omnino domi meæ uidi. cū φιλοφρόνως ex eo quærerē, quid opus esset: Atticū se dixit quærere. superbiā autē ipsius Reginæ, cū esset trans Tyberim in hortis, cōmemorare sine magno dolore nō possum. nihil igitur cū istis, nec

tam animũ me, q̃ ſtomachũ non habere arbitrantur.

Profectionem meam, ut uideo, Erotis diſpenſatio impedit. nam cum ex reliquis, quæ Nonis Apr. fecit, abũdare debeam; cogor mutuari; quodq́; ex iſtis fructuoſis rebus receptũ eſt, id ego ad illud fanũ ſepoſitũ putabã. ſed hæc Tiboni mãdaui, quẽ ob eã cãm Romã miſi. te nolui impeditũ impedire. Cicero noſter quo modeſtior eſt, eo me magis cõmouet: ad me enim de hac re nihil ſcripſit, ad quẽ nimirũ potiſſimũ debuit: ſcripſit hoc autem ad Tironem, ſibi poſt Cal. Apr. (ſic. n. annuum tempus confici) nihil datũ eſſe, tibi pro tua natura ſemper placuiſſe, teq́; exiſtimaſſe id etiam ad dignitatem meã pertinere, eum non modo liberaliter à nobis, ſed etiã ornate, cumulateq́; tractari. quare uelim cures (nec tibi eſſem moleſtus, ſi per alium hoc agere poſſem) ut permutetur Athenas, quod ſit in annuum ſumptũ. & ſcilicet Eros numerabit: eius rei cauſa Tironẽ miſi. curabis igitur, et ad me, ſi quid tibi de eo uidebitur, ſcribes.

CICERO ATTICO S.

TANDEM à Cicerone tabellarius: et mehercule literæ πεπινωμένως ſcriptæ, q; d ipſum προκοπὴν aliquã ſignificaret. itemq́; cæteri præclara ſcribunt. Leonides tamen retinet ſuum illud ADHVC. ſummis uero laudibus Herodes. quid quæris? uel uerba mihi dari facile patior in hoc, meq́; libenter præbeo credulũ. tu uelim, ſi quid tibi eſt à tuis ſcriptũ, quod pertineat ad me, certiorẽ me facias. Narro tibi: hæc loca uenuſta ſunt, abdita certe, et, ſi quid ſcribere uelis, ab arbitris libera: ſed neſcio quo modo οἶκος φίλος: itaq; me referũt pe=

des in Tusculanum: & tamen hæc ζωπωγραφία ripulæ uidetur habitura celerem satietatem. equidem etiam pluuias metuo, si prognostica nostra uera sunt: ranæ enim ῥητορεύουσιν. tu, quæso, fac sciam, ubi Brutum nostrum, & quo die uidere possim. Vale.

CICERO ATTICO S.

DVAS accepi postridie Idus, alterum eo die datã, alteram Idibus. prius igitur superiori. De Bruto, cum scies. De Consulum ficto timore cognoueram: Sica.n. φιλοστόργως ille quidem, sed tumultuosius ad me etiã illam suspicionem pertulit. quid tu autem, τά μὲν διδόμενα? nullũ.n. uerbum à Siregio. non placet. De Plætorio uicino tuo, permoleste tuli, quenquã prius audisse, quàm me. De Siro prudenter. L. Antoniũ per Marcum fratrem, ut arbitror, facillime deterrebis auctoritate, uel ui: sed non dum acceperas literas: nec cuiquã, nisi L. Fadio Aedili: aliter enim nec caute, nec iure fieri potest. Quod scribis tibi deesse HS C, quæ Ciceroni curata sint: uelim ab Erote quæras, ubi merces insularũ. Arabioni de Sicio nihil irascor. ego de itinere, nisi explicato Λ, nihil cogito. quod idem tibi uideri puto. habes ad superiorem: nunc audi ad alteram. Tu uero facis, ut omnia, ꝙ Seruiliæ non dees, id est Bruto. De Regina gaudeo te non laborare, certe etiã tibi probari. Erotis rationes & ex Tirone cognoui, et uocaui ipsum. Gratissimum, ꝙ polliceris Ciceroni nihil defuturum. de quo mirabilia Messalla, qui Lanuuio rediens ab illis uenit ad me et mehercule ipsius literæ sic et φιλοστόργως, & πινῶς scriptæ, ut eas uel in acroasi audeam legere:

quo magis illi indulgendum puto. De Buciliano Sestium puto non moleste ferre. Ego, si Tiro ad me, cogito in Tusculanum. tu uero, quidquid erit, quod me scire par sit, statim. Vale.

CICERO BRVTO S.

XVII. Cal. etsi satis uidebar scripsisse ad te, quid mihi opus sit; & quid te facere uellem, si tibi cõmodum esset: tamen cum profectus essem, et in lacu nauigaré, Tironem statui ad te esse mittendũ, ut ijs negotijs, quæ agerentur, interesset. atq; etiam scripsi ad Dolabellam, me, si ei uideretur, uelle proficisci: petijq; ab eo de mulis uecturæ itineris. ut in eis, cũ intelligo te distentissimũ esse quà de Buthrotijs, quà de Bruto, cuius etiá ludorum suorum curam, etiam administrationé suspicor ex magna parte ad te pertinere: ut ergo in eiusmodi re, tribues nobis paulũ operæ: nec. n. multũ opus est. mihi res ad cædé, & eam quidem propinquá spectare uidetur. uides homines. uides arma. prorsus non mihi uideor esse tutus. si tu aliter sentis, uelim ad me scribas: domi. n. manere, si recte possum, multo malo. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVIDNAM est, quod audendũ amplius de Buthrotijs? stetisse. n. te frustra scribis. quid autem se refert Brutus? doleo mehercule te tá esse detentũ. quod decem hominibus referendum est acceptũ, est illud quidem ἐργῶδες, sed ἀνεκτὸν, mihiq; gratissimum. De armis, nihil uidi apertius. fugiamus igitur: &, ut ais, coràm. Theophanes quid uelit, nescio: scripserat enim

ad me. cui rescripsi, ut potui. mihi autem scribit, uenire ad me se uelle, ut & de suis rebus, & quædam, quæ ad me pertinerēt. tuas literas expecto. uide quæso, ne quid temere fiat. Statius scripsit ad me, locutum secum esse Q. Ciceronem ualde asseueranter, se hæc ferre nō posse, certum sibi esse ad Brutum, & Cassium transire. hoc enimuero nunc discere aueo. hoc, ego, quid sit, interpretari non possum. potest aliquid iratus Antonio: potest gloriam nouam quærere: potest totum esse σχεδίασμα: & nimirū ita est. sed tamen & ego uereor, et pater conturbatus est: scit enim, quæ ille de hoc. mecū quidem ἄφατα. nolim. plane, quid uelit, nescio. A Dolabella mandata habebo, quæ mihi uidebūtur, id est nihil. Dic mihi, C. Antonius uoluit ne fieri Septemuir? fuit certe dignus. De Menedemo est, ut scribis. facies omnia mihi nota. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGI gratias Vecteno: nihil enim potuit humanius. Dolabellæ mandata sint quælibet, modo aliqd, uel quod Niciæ nunciem: quis enim hæc, ut scribis ante? ne nunc dubitare quēquā prudentē, quin meus discessus desperationis sit, nō legationis? Quod ais, extrema quædam iam homines de Rep. loqui, & eos quidem uiros bonos: ego, quo die audiui illum tyrānum in concione clarissimū uirū appellari, subdiffidere cœpi: postea uero quàm tecū Lanuuij uidi nostros tantū spei habere ad uiuendum, quantum accepissent ab Antonio, desperaui. itaq; mi Attice fortiter hoc uelim accipias, ut ego scribo. genus illud interitus, quo casurus es, fœdū du-

ces,& quaſi denunciatũ nobis ab Antonio.ex hac naſsa exire conſtitui,nõ ad fugam,ſed ad ſpem mortis melioris . hæc omnis culpa Bruti. Pompeium Cartheiæ receptum ſcribis . iam igitur contra hunc exercitum . utra ergo caſtra ? media enim tollit Antonius . illa infirma,hæc nefaria. properemus igitur.ſed iuua me conſilio,Brunduſio ne,an Puteolis. Brutus quidem ſubito: ſed ſapienter. πάσχω τι : quando enim illum ? ſed humana ferenda . tu ipſe eum uidere non potes. Dij illi mortuo , qui unquam Buthrotum. ſed acta miſſa. uideamus,quæ agẽda ſint.rationes Erotis, & ſi ipſum nõdum uidi,tamen & ex literis eius,& ex eo,quod Tiro cognouit , propemodum cognitas habeo . uerſurã ſcribis eſſe faciendam menſium quinque , id eſt ad Cal. Nou. HS C C:in eam diem cadere numos,qui à Quinto debentur.uellm igitur,quoniam Tiro negat tibi placere me eius rei cauſa Romam uenire;ſi te ea res nihil offendet,uideas,unde numi ſint,mihi feras expenſum. hoc uideo in præſentia opus eſſe.reliqua diligentius ex hoc ipſo exquiram,in his, de mercedibus dotalium prædiorum:quæ ſi fideliter Ciceroni curabuntur , quãquã uolo laxius, tamen ei propemodum nihil deerit . equidem uideo mihi quoq; opus eſſe uiaticum : ſed id ex prædijs,ut cadet,ita ſoluetur: mihi autem opus eſt uniuerſo quidẽ.& ſi mihi uidetur iſte ,qui umbras timet, ad cædem ſpectare:tamen,niſi explicata ſolutione,non ſum diſceſſurus.ſit ne autem excitata,nec ne,tecum cognoſcam.hanc putaui mea manu ſcribendam : itaque feci. De Fadio,ut ſcribis: utique alij nemini . reſcribas uelim hodie. Vale.

CICERO ATTICO S.

NARRO tibi: Quintus pater exultat lætitia: scripsit. n. filius, se idcirco profugere ad Brutum uoluisse, q, cum sibi negotiũ daret Antonius, ut eum Dictatorẽ efficeret, præsidium occuparet, id recusasset: recusasse autem se, ne patris animum offenderet: ex eo sibi illũ hostem. tum me, inquit, collegi, uerens, ne quid mihi ille iratus tibi noceret: itaque eum placaui. & quidem CCCC certa, reliqua in spe. scribit autem Statius illum cum patre habitare uelle. hoc uero mirum: & id gaudet. quem tu illo certiorem nebulonem? ἐποχὴν uestram de re Cani deliberationis probo. nihil eram suspicatus de tabulis: ἀνεγκλήτως restitutam arbitrabar. Quæ differs, ut mecum coràm: expectabo. tabellarios, quoad uoles, tenebis: es enim occupatus. Quòd Xenonem, probe. Quod scribo, cum absoluero. Quinto scripsisti, te ad eum literas. nemo attulerat. Tiro negat iã tibi placere Brundusium, & quidem dicere aliquid de militibus. at ego iam destinaram Hydruntem quidem. mouebant me tuæ quinq; horæ. hic autẽ quãtus πλοῦς sed uidebimus. Nullas à te XI. Cal. quippe: quid enim iam noui? cum primum igitur poteris, uenies. ego propero, ne ante Sextus: quem aduentare aiunt. Vale.

CICERO ATTICO S.

GRATVLOR nobis Quintũ filiũ exiisse: molestus non erit. Pansam bene loqui credo; semper enim coniunctum esse cum Hircio scio: amicissimum Bruto, & Cassio puto, si expediet: sed quando illos uidebit?

inimicum Antonio, quãdo, aut cur? quousq; ludemur? Ego autem scripsi Sextum aduentare, non quo iam adesset, sed quia certe id agere, ab armisq; nullus discederet. certe, si pergit, bellum paratum est. hic autem noster Cyterius, nisi uictorem, neminem uicturum. quid ad hæc Pansa? utro erit, si bellum erit; quod uidetur fore? sed & hæc, & alia coràm, hodie quidem, ut scribis, aut cras. Vale.

CICERO BRVTO S.

MIRIFICE torqueor, sine dolore tamen: sed permulta mihi de nostro itinere in utrãq; partẽ occurrũt. quousque, inquies? quoad erit integrum: erit autẽ usq; dum ad nauem. Pansa si rescripserit, & meã tibi, & illius epistolã mittam. Siliũ expectabã: cui ὑπόμνημα cõpositum, si quid noui. ego literas misi ad Brutũ: cuius de itinere etiã ex te uelim, si quid scies, cognoscere.

CICERO ATTICO S.

TABELLARIVS, quem ad Brutum miserã, ex itinere rediit VII. Cal. ei Seruilia dixit, eo die Brutum Puteolis profectũ. sanè dolui meas redditas non esse. Silius ad me non uenerat. causam composui. eum libellum tibi misi. te quo die expectem, uelim scire.

CICERO ATTICO S.

DE MEO itinere uariæ sententiæ: multi enim ad me. sed tu incumbe quæso in eam curã. magna res est. an probas, si ad Cal. Ian. cogitamus? meus animus est æquus, sic tamen, ut si nihil offensionis sit, & tu etiam

* ſcribe, quo die Olympia cum myſteria ſcilicet, ut tu ſci res. caſus conſilium noſtri itineris iudicabit. dubitemus igitur. hyberna enim nauigatio odioſa, eoq; ex te quæſieram myſteriorum diem. Brutum, ut ſcribis, uiſum iri à me puto. ego hinc uolo prid. Cal. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Quinti negotio uideo à te omnia facta. ille tamē dolet, dubitās utrū morem gerat Leptæ, an fidē infirmet Silio mandibili. L. Piſonē uellem exire legatum. ψευδογραφῶ. S. C. uelim ſcire, quid ſit Tabellarius ille, quem tibi dixerā à me ad Brutū eſſe miſſum in Anagninū, ad me uenit ea nocte, quæ proxima ante Cal. fuit, literasq; ad me attulit, in quibus unū alienū ſumma ſua prudentia, ut ſpectem ludos ſuos. reſcripſi ſcilicet, primū me iam profectum, ut nō integrum ſit: dein ἀτοπώτατον eſſe, me, qui Romam omnino poſt hæc arma non acceſſerim, neq; id tam periculi mei cauſa fecerim, quā dignitatis, ſubito ad ludos uenire: tali. n. tēpore ludos facere illi honeſtum eſt, cui nō neceſſe eſt ſpectare: mihi ut nō eſt neceſſe, ſic nec honeſtum eſt. equidem illos celebrari, & eſſe quamgratiſſimos mirabiliter cupio: idq; ita futurum eſſe confido: & tecū ago, ut iam ab ipſa commiſſione ad me, quemadmodū accipiantur, deinde omnino reliquorum dies ſingulos perſequare. ſed de ludis hactenus. Reliqua pars epiſtolæ: illa nanq; in utranque. ſed tamen non nullos interdū iacit igniculos uirileis. quod, quale uideretur, ut poſſes interpretari, miſi ad te exemplum epiſtolæ. quāquā mihi tabellarius noſter dixerat, tibi quoque ſe attuliſſe

literas à Bruto, easq; à Tusculano esse delatas. Ego itinera sic composueram, ut Non. Quint. Puteolis essem: ualde enim festino, ita tamen, ut, quantū homo possit, quamcautissime nauigem. M. Aelium cura libera. ei sine paucos specus in extrmo fundo, & eos quidem subterraneos, seruitutis apud Talnæ quid habituros: id me iam iam nolle, neq; mihi quidquam esse tanti. sed, ut mihi dicebas, quālenissime, potius ut cura liberetur, quàm ut me succensere aliquid suspicetur. Item de illo Tulliano, cupide libero: cum Caselio loquare. parua res est: sed tu bene attēdisti nimis callide agebatur. ego autē, si mihi imposuisset aliquid, quod penè fecit, nisi tua malitia affuisset; animo iniquo tulissem. itaque, ut erit, rem impediri malo. octauam partem Tullij luminarium in ædium ad strane memineris. cui Cerelia uideris mancipio dare ad eam summam, quæ sub præcone fuit maxima. id opinor esse CCCLXXX. noui si quid erit, atq; etiam si quid prospicies, quod futurum putes, scribas ad me quamsæpissime uelim. Varroni, quemadmodum tibi mandaui, memineris excusare tarditatem literarum mearum. Mundus istum. M. Ennius quid egerit de testamento, curiosius facias me uelim certiorem. Ex Arpinati, VI. Non. Vale.

CICERO ATTICO. S.

GAVDEO id te mihi suadere, quod ego mea sponte pridie fecerā: nam cum ad te VI. Non. darem, eidem tabellario dedi etiam ad Sestiū scriptas πάνυ φιλοςόργως. Ille autem, ꝙ Puteolos prosequitur, humane: quòd queritur, iniuste: non enim ego tam illum expecta-

re, cum de Cossano rediret, debui, quàm ille aut nõ ire ante, quàm me uidisset, aut citius reuerti: sciebat etiam me celeriter uelle proficisci, seseq; ad me in Tusculanũ scripserat esse uenturum. Te, ut à me discesseris, lacrymasse, moleste ferebam. quod si me præsente fecisses, cõsilium totius itineris fortasse mutassem. sed illud præclare, ꝙ te consolata est spes breui tempore congrediendi: quæ quidem expectatio me maxime sustẽtat. meæ tibi literæ nõ deerunt. De Bruto scribam ad te omnia. Librum tibi celeriter mittam de gloria. excudam aliquid ἡρακλείδιον, quod lateat in thesauris tuis. De Planco, memini. Attica iure queritur. Quòd me de Bacchi, de statuarũ coronis certiorem fecisti, ualde gratum: nec quidquam posthac non modo tantum, sed ne tantulum quidem præterieris. Et de Herode, & Metio meminero, & de omnibus, quæ te uelle suspicor. modo turpem sororis tuæ filium, cum hæc scriberem. aduentabat autem βουλύσει cœnantibus nobis. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO, ut ad te pridie scripserã, Nonis constituerã uenire in Tusculanũ. ibi igitur quotidie tuas literas expectabo, et maxime de ludis: de quibus etiã ad Brutum tibi scribẽdũ est: cuius epistolæ, quã interpretari ipse uix poterã, exẽplũ pridie tibi miserã. Atticæ meæ uelim me ita excuses, ut omnẽ culpã in te trãsferas, et ei tamẽ cõfirmes, me minime totũ amorẽ eò mecum abstulisse.

CICERO ATTICO S.

BRVTI ad te epistolã misi. Dij boni, quãta ἀμηχα-

νία.cognoſces,cum legeris. De celebratione ludorum,
tibi aſſentior. Ad M. Aelium nullus tu quidem domũ,
ſed ſicubi inciderit.de Tulliano ſemiſſe,M.Axianũ ad=
hibebis,ut ſcribis. Quod cum Coſiano egiſti optime.
Quòd nõ ſolum mea,uerum etiam tua expedis,gratũ.
Legationem probari meam gaudeo. Quod promittis,
Dij faxint: quid enim mihi,meis iucundius? ſed iſtam,
quam tu excipis,metuo. Brutum cum conuenero, per=
ſcribam omnia. De Planco, & Decimo, ſanè uelim
Sextum ſcutum abijcere. De Mundo, ſi quid ſcies.re=
ſcripſi ad omnia. nunc noſtra accipe. Quintus filius
uſque Puteolos: mirus ciuis,ut tu Fauonium, Aſinium
dicas: & quidem duas ob cauſas, & ut mecũ, et πρά=
σασθαι uult cum Bruto, & Caſſio. ſed tu quid ais? ſcio
enim te familiarem eſſe Othonum. ait hic ſibi Iuliam
ferre: conſtitutum enim eſſe diſſidium. quæſiuit ex
me pater,qualis eſſet fama. dixi,ſanè nihil me audiſſe,
(neſciebam enim cur quæreret) niſi de ore,et patre. ſed
cur tu,inquam? at ille, filium uelle. tum ego,etſi ἐβ=
δελυττόμην, tamen negaui. putaui illa eſſe uera: σκο=
πὸς hoc eſt enim huic noſtro,nihil præbere. illa autem
οὐ παρὰ τοῦτο. ego tamen ſuſpicor hunc,ut ſolet, hal=
lucinari. ſed uelim quæras,(facile autem potes) & me
certiorem. Obſecro te,quid eſt hoc? ſignata iam epi=
ſtola,Formiani,qui apud me cœnabant, Plancũ ſe dice=
bant,hunc Buthrotium,pridie, quàm hoc ſcribebã,id
eſt III. Nonarum,uidiſſe demiſſum,ſine phaleris; ſer=
uulos autẽ dicere,eum, & agripetas eiectos à Buthro=
tijs. macte. ſed, amabo te, perſcribe mihi totum ne=
gotium. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLA-RVM AD T. POMPONIVM AT-TICVM LIBER XVI.

CICERO ATTICO S.

N ONIS Quint. ueni in Puteolanum iens ad Brutum. in Neside hæc scripsi. sed eo die, quo ueneram cœnanti Eros tuas literas. Ita ne? Nonis Iulijs? me-hercule istis. sed stomachari totũ diẽ licet: quidquã ne turpius, quàm Bruto Iulijs? redeo ad meũ igitur, ἔλθωμεν. nihil uidi. sed quid est quæso, quod agripetas Buthroti concisos audio? quid autem Plancus tam cursim? ita enim meditabar diem, & noctẽ. sanè cupio scire, quid sit. Meam profectionem laudari gau-deo, Dymæeos agro pulsos, mare infestũ habere, nil mi rum. uidendum est, ut mansio laudetur. ἐν ὁμοπλίᾳ Bru ti uidetur aliquid præsidij eẽ: sed opinor minuta naui-gia. sed iam sciam, & ad te cras. De Ventidio, πανι-κὸν puto. De Sexto pro certo habebatur, ad arma quod si uerum est, sine bello ciuili uideo seruiendum. quid er go? Calendis Ianuarij in Pansa spes. λῆρος πολύς, in ui no & in somno istorum. De C C X, optime. Ciceronis rationes explicentur. Obuius. n. recessis multa, quæ uel lem: in his, ne hoc quidem malũ, in mandatis sat abun-de: HS L X X I I satis esse, affatim prorsus, sed Xeno nem perexigue, et γλίσχρως præbere, id est minutatim. quo plus permutasti, quàm ad fructum insularum, id ille annus habeat, in quẽ itineris sumptus accessit. hinc ex Cal. Apr. Ad HS L X X X accõmodetur, nunc enim

*

*

insulæ tantum: uidendũ enim est, quid, cũ Romæ erit: non enim puto socrum illam ferendam. Pindaro Decumano negaram. Nunc, cuius rei causa tabellarium miserim, accipe. Quintus filius mihi pollicetur se Catonem. egit autem & pater, & filius, ut tibi sponderẽ, sed ita, ut tum crederes, cum ipse cognosses. huic ego literas ipsius arbitratu dabo: eæ te ne mouerint. has scripsi in eam partem, ne me motum putares. Dij faxint, ut faciat ea, quæ promittit: commune enim gaudiũ: sed ego nihil dico amplius. is hinc VII. Idus: ait enim attributionem in Idus, se autem urgeri acriter. tu ex meis literis, quomodo respondeas, meditabere. Plura, cum & Brutum uidero, & Erotem remittam. Atticæ meæ excusationem accipio, eamq; amo plurimum: cui, & Piliæ salutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

VI. Idus duas epistolas accepi, unã à meo tabellario, alteram Bruti. De Buthrotijs longe alia fama in his locis fuerat: sed cum alijs multis hoc ferendum. Erotẽ remisi citius, quàm constituerã, ut esset cũ Hortẽsio, & quia equitibus quidẽ ait se Idibus cõstituisse. Hortẽsius uero impudenter: nihil. n. debetur ei, nisi ex tertia pensione, quæ est Cal. Sext. ex qua pensione ipsa minor pars est ei soluta aliquando ante diem. sed hæc Eros uidebit. De Publilio autem, ꝙ perscribi oportet, moram non puto esse faciendam. sed cũ uideas, quantũ de iure nostro decesserimus, qui de residuis CCCC HS CC præsentia soluerimus, reliqua perscribamus; loqui cum eo, si tibi uidebitur, poteris, eum commodum no-

ſtrum expectare debere, cum tanta ſit à nobis iactura facta iuris. ſed amabo te mi Attice (uides'ne quàm blã de?) omnia noſtra, quoad eris Romæ, ita gerito, rogito, gubernato, ut nihil à me expectes: quanquã enim reliqua ſatis apta ſint ad ſoluendum; tamen fit ſæpe, ut ijs, qui debent, non reſpõdeant ad tẽpus. ſi quid eiuſmo di acciderit, ne quid tibi ſit fama mea potius. nõ modo uerſura, uerum etiam uenditione, ſi ita res coget, nos uindicabis. Bruto tuæ literæ gratæ erant: fui. n. apud il lum multas horas in Neſide, cũ paulo ante tuas literas accepiſſem. delectari mihi Tereo uidebatur, & habere maiorem Accio, quàm Antonio gratiam. mihi autẽ quo lætiora ſunt, eo plus ſtomachi, & moleſtiæ eſt, populum R. manus ſuas non in defendenda Rep. ſed in plauden do coſumere. mihi quidem uidentur iſtorum animi in cendi etiam ad repræſentandã improbitatem ſuã. ſed tamen, dũ modo doleant aliquid, doleãt quidlibet. Con ſilium meum ꝙ ais quotidie magis laudari, nõ moleſte fero, expectabamq́; , ſi quid de eo ad me ſcriberes: ego enim in uarios ſermones incidebam: quin etiã idcirco trahebam, ut quãdiutiſſime integrũ eſſet. ſed quoniã euro uilla extrudimur, Brunduſium cogito: facilior. n. & exploratior deuitatio legionum fore uidetur, quàm piratarũ, qui apparere dicuntur. Seſtius VI. Id. expecta batur, ſed non uenerat, quod ſciam. Caſſius cum claſ ſicula ſua uenerat. ego, cum eum uidiſſem V. Calendas, in Põpeianum cogitabã, inde Aculanum. noſti reliqua, De Tutia ita putaram. De C. Metio non credo, nec tamen curo plus, quàm tu. Planco, & Oppio ſcripſi equidem, quoniam rogaras: ſed, ſi tibi uidebitur, ne neceſſe

habueris

habueris reddere:cum enim tua cauſa fecerint omnia, uereor,ne meas literas ſuperuacaneas arbitrentur. Op=pio quidem utique:quem tibi amiciſſimum cognoui: uerum,ut uoles tu. Quoniam ſcribis hiematurum te in Epeiro,feceris mihi gratum,ſi ante eò ueneris,quàm mihi in Italiam te auctore ueniendum eſt. literas ad me quamſæpiſſime,ſed de rebus minus neceſſarijs ali=quẽ nactus:ſin autem erit quid maius, domo mittito. Ἡρακλείδιον,ſi Brunduſium ſalui,adoriemur. de gloria miſi tibi: cuſtodies igitur,ut ſoles: ſed notentur ecloga rij: quos Saluius,bonos auditores nactus, in conuiuio duntaxat legat. mihi ualde placent: mallem tibi. Etiam atque etiam Vale.

CICERO ATTICO S.

TV VERO ſapienter: nunc demum enim re=ſcribo ijs literis,quas mihi miſiſti conuento Antonio Ti buri: ſapienter igitur,ꝙ manus dediſti, quodq́; etiam ultro gratias egiſti:certe.n.ut ſcribis, deſeremur ocyus à rep.quàm à re familiari.quòd uero ſcribis te magis delectari O` TITE, SIQVID EGO: addis mi=hi ſcribendi alacritatem. Quòd Erotem non ſine munu ſculo expectare dicis,gaudeo non fefelliſſe eã rem opi=nionem tuam. ſed tamen idem σύνταγμα miſi ad te retractatius,& quidem ἀρχέτυπον ipſum, crebris locis inculcatũ, & refectum.hunc tu tralatum in macroco lũ lege arcano cõuiuis tuis,ſed,ſi me amas,hilaris,et be ne acceptis,ne in me ſtomachum erũpant,cum ſint tibi irati. De Cicerone,uelim ita ſit, ut audiuimus. De Xenone,coràm cognoſcam:quãquã nihil ab eo ar=

bitror neque indiligenter, neq; illiberaliter. De Herode faciam, ut mandas, & ea, quæ scribis, ex Saufeio, & è Xenone cognoscam. De Quinto filio, gaudeo tibi meas literas prius à tabellario meo, quàm ab ipso redditas. quanquam te nihil fefellisset. ueruntamen. sed expecto, quid ille tecum, quid tu uicissim: nec dubito, quin suo more uterq;. sed eas literas Curiũ mihi spero redditurũ: qui quidem & si per se est amabilis, à meq; diligitur, tamen accedet magnus cumulus commendationis tuæ. Literis tuis satis responsum est. nunc audi, q̃d, etsi intelligo scribi necesse non esse, scribo tamẽ.

Multa me mouent in discessu, in primis mehercule, ꝙ disiungor à te. mouet etiam nauigationis labor, alienus non ab ætate solum nostra, uerum etiam à dignitate; tempusq́; discessus subabsurdum: relinquimus .n. pacem, ut ad bellum reuertamur; quodq́; temporis in prædiolis nostris & belle ædificatis, & satis amœnis cõsumi potuit, in peregrinatione consumimus. consolantur hæc: aut proderimus aliquid Ciceroni: aut, quantum profici possit, iudicabimus. deinde tu iam, ut spero, & ut promittis, aderis. quod quidẽ si acciderit, omnia nobis erũt meliora. maxime autem me angit rõ reliquorũ meorũ. quæ quanquam explicata sunt, tamen, ꝙ & Dolabellæ nomen in ijs est, & attributio est mihi nominum ignota, cõturbor, nec ulla res magis angit ex omnibus. itaque non mihi uideor errasse, ꝙ ad Balbum scripsi apertius, ut, si quid tale accidisset, ut non concurrerẽt nomina, subueniret: meq; tibi etiã mandasse, ut, si quid eiusmodi accidisset, cum eo cõmunicares. quod facies, si tibi uidebitur, eoq; magis, si proficisceris in Epei

rum. Hæc ego conſcendens è Pompeiano tribus actua riolis decemſcalmis. Brutus erat in Neſide etiam nũc, Neapoli Caſſius. Ecquid amas Deiotarum? & non amas Eram? qui, ut Bleſamius uenit ad me, cum ei præſcriptum eſſet, ne quid ſine Seſtij noſtri ſententia ageret, neque ad illum, neque ad quenquam noſtrum retulit. Atticam noſtram cupio ſuauiari: ita mihi dulcis ſalus uiſa eſt per te miſſa ab illa. referes igitur ei plurimã, itemq; Piliæ dicas uelim. Vale.

CICERO ATTICO S.

ITA ut heri tibi narraui, uel fortaſſe hodie, Quintus .n. altero die ſe aiebat. in Neſida VIII. Idus. ibi Brutus. quàm ille doluit de Nonis Iulijs: mirifice eſt cõturbatus, itaque ſeſe ſcripturũ aiebat, ut uenationẽ ẽt, quæ poſtridie ludos Apollinares futura eſt, proſcriberẽt, III. Idus Quintileis. Libo interuenit. is Philonem Põpeij libertũ, & Hilarũ ſuum ueniſſe à Sexto cũ literis ad Cõſules, ſiue quo alio nomine ſunt. earũ exemplum nobis legit, ſi quid uideretur. pauca παρὰ λέξιν: cætero qui & ſatis grauiter, & non contumaciter. tantum addi placuit, qd erat, COSS. ſolũ, ut eſſet. PRAET. TRIBB. PL. SENATVI; ne illi non proferrent eas, quæ ad ipſos miſſæ eſſent. Sextum autem nunciauit cum una ſolum legione fuiſſe Carthagine, eiq; eo ipſo die, quo oppidum Boream cepiſſet, nunciatum eſſe de Cæſare: capto oppido, miram lætitiam, commutationemq; animorum, concurſumq; undique, ſed illum ad ſex legiones, quas in ulteriore reliquiſſet, reuertiſſe. ad ipſum autem Libonem ſcripſit, nihil eſſe, niſi ad

larem suum liceret. summa postulatorum, ut omnes exercitus dimittātur, qui ubiq; sint. hæc ferè de Sexto.

De Buthrotijs undique quærēs nihil reperiebā. alij, concisos agripetas: alij, Plancum, acceptis numis, relictis illis, aufugisse. itaque non uideo sciturum me, quid eius sit, ni statim aliquid literarum. Iter illud Brundusium, de quo dubitabam, sublatum uidetur: legiones enim aduentare dicuntur, hæc autem nauigatio habet quasdam suspiciones periculi: itaque constituebam uti ὁ μόπλοια. paratiorem offendi Brutum, quàm audiebā: nā & ipse Domitius bona planè habet dicrota, suntq; nauigia præterea luculenta Sestij, Buciliani, cæterorū: nā Casij classem, quæ planè bella est, non numero, ultra fretum. illud est mihi submolestum, ꝙ parum Brutus properare uidetur. primum confectorum ludorum nūtios expectat: deinde, quantum intelligo, tarde est nauigaturus, consistens in locis pluribus. tamen arbitror esse commodius tarde nauigare, quàm omnino non nauigare. etsi, cum processerimus exploratiora uidebuntur, & testis utemur. Tuas iam literas Brutus expectabat: cui quidem ego non nouum attuleram de Tereo Accij. ille Brutum putabat. sed tamen rumoris nescio quid afflauerat, cōmissione Græcorū frequentiam non fuisse: quæ quidem me minime fefellit: scis enim, quid ego de Græcis ludis existimem. nunc audi quod pluris est, quàm omnia. Quintus fuit mecum dies cōplures: &, si ego cuperem, ille uel plures fuisset: sed, quantum fuit, incredibile est, quàm me in omni genere delectarit, in eoq; maxime, in quo minime satisfaciebat: sic. n. commutatus est totus et scriptis meis quibus-

dam, quæ in manibus habebã, & assiduitate orationis, & præceptis, ut tali animo in Rẽp. quali nos uolumus, futurus sit. hoc cum mihi non modo confirmasset, sed etiam persuasisset; egit mecum accurate multis uerbis, tibi ut sponderem, se dignum et te, & nobis futurũ; neq; se postulare, ut statim crederes, sed, cũ ipse perspexisses, tum ut se amares. quòd nisi fidem mihi fecisset, iudicassemq; hoc, quod dico, firmũ fore, non fecissem id, quod dicturus sum: duxi enim mecum adolescentẽ ad Brutũ: sic ei probatum est quod ad te scribo, ut ipse crediderit, me sponsorem accipere noluerit, eumq; laudans amicissime mentionem tui fecerit, cõplexus, osculatusq; dimiserit. quam ob rem etsi magis est, quod gratuler tibi, quàm quod te rogem, tamen etiam rogo, ut, si quæ minus antea propter infirmitatem ætatis cõstanter ab eo fieri uidebantur, ea iudices illũ abiecisse, mihiq; credas, multum allaturam, uel plurimũ potius ad illius iudicium confirmandum, auctoritatem tuam.

Bruto cum sæpe iniecissem de ὁμοπλοία, nõ perinde, atque ego putaram, arripere uisus est. existimabam μετεωρότερον esse: & Hercule erat, et maxime de ludis. at mihi, cum ad uillam redissem, Cn. Luceius, qui multum utitur Bruto, narrauit, illũ ualde morari, nõ tergiuersantem, sed expectantem, si qui forte casus. itaq; dubito, an Venusiã tendam, & ibi expectem de legionibus: si aberunt, (ut quidã arbitrantur) Hydruntẽ: si neutrum erit ἀσφαλὲς, eodem reuertar. iocari me putas? moriar, si quisquam me tenet præter te: etenim circunspice: sed ante erubesco. ò dies in auspicijs Lepidi descriptos, & aptos ad consilium reditus nostri. ma-

gna ῥοπὴ ad proficiſcendum tuis literis. atq; utinam te illic: ſed ut conducere putabis. Nepotis epiſtolam expecto. cupidus ille meorum? qui ea, quibus maxime γαυριῶ, legenda non putet. & ais μετ' ἀμύμονα. tu uera ἀμύμων. ille quidem ἄμβροτος. Mearum epiſtolarum nulla eſt συναγωγή. ſed habet Tiro inſtar ſeptuaginta. & quidem ſunt à te quędã ſumendæ. eas ego, oportet, perſpiciam, corrigam. tum denique edentur.

CICERO ATTICO S.

EGO adhuc (perueni enim Vibonem ad Sicã) magis cõmode, quã ſtrenue nauigaui: remis enim magnã partem. prodromi nulli. illud ſatis opportune. duo ſinus fuerunt, quos tramitti oportet, Pæſtanus, & Vibonẽſis: utrunque pedibus equis tranſmiſimus. ueni igitur ad Sicam octauo die è Pompeiano, cum unum diem Veliæ conſtitiſſem, ubi quidem fui ſanè libẽter apud Talnã noſtrũ, nec potui accipi, illo abſente præſertim, liberalius. IX. Cal. igitur ad Sicam. ibi tanquam domi meæ ſcilicet, itaque obduxi poſterum diem. ſed putabam, cum Regiũ ueniſſem, fore, ut illic, δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντες, cogitaremus, corbita ne Patras, an actuariolis ad Leucopetram Tarentinorum, aſt inde Corcyram: & ſi oneraria, ſtatim ne freto, an Syracuſis. hac ſuper re ſcribam ad te Regio. mehercule mi Attice ſæpe mecũ, ἡ δ᾽ ὑ᾽ ὁδός σοι τί δύναται; cur ego tecum non ſum; cur ocellos Italiæ, uillulas meas nõ uideo? ſed id ſatis, ſuperq; tecum me non eſſe fugientem periculum. nec id nunc quidem (niſi fallor) ullum eſt: ad

ipſum enim reuocat me auctoiitas tua: ſcribis enim, in cœlum ferri profectionẽ meam, ſed ita, ſi ante Cal. Ian. redeam: quod quidem certe enitar: malo enim uel cum timore domi eſſe, quàm ſine timore Athenis tuis. ſed tamen proſpice, quò iſta uergant, mihiq; aut ſcribe, aut, quod multo malim, affer ipſe. hac hactenus. illud uelim in bonam partem accipias, me agere tecum, quod tibi maiori curæ ſciam eſſe, quàm ipſi mihi. nomina mea per Deos expedi, exolue bella reliqui. ſed opus eſt diligentia, cohæredibus pro Cluuiano Cal. Sext. perſolutum ut ſit cum Publilio quo modo agendum ſit, uidebis. non debet urgere quoniam iure non utimur: ſed tamen ei quoque ſatisfieri plane uolo. Terentiæ uero quid ego dicam? etiã ante diem, ſi potes. quin, ſi, ut ſpero, celeriter in Epeirum; hoc, quod ſatiſdato debeo, peto à te, ut ante prouideas, planeq; expedias, & ſolutũ relinquas. ſed de his ſatis, metuoq;, ne tu nimium putes. nunc negligẽtiam meam cognoſce. De gloria librum ad te miſi: & in eo prooemiũ id eſt, quod in Academico tertio. id euenit ob eã rem, quod habeo uolumen procemiorum: ex eo eligere ſoleo, cum aliquid σύγγραμμα inſtitui. itaq; iam in Tuſculano, qui nõ meminiſſem me abuſum iſto prooemio, conieci id in eum librum, quem tibi miſi. cum autem in naui legerem Academicos, agnoui erratum meum: itaque ſtatim nouum prooemium exarаui, & tibi miſi. tu illud deſecabis, & hoc agglutinabis. Piliæ ſalutem dices, & Atticæ, delicijs, atque amoribus meis. Vale.

CICERO ATTICO S.

VIII. id. Sext. cũ à Leucopetra profectus (inde enim tramittebã) stadia circiter CCC processissem, reiectus sum austro uehemẽti ad eandẽ Leucopetrã. ibi cũ uentũ expectarem, (erat enim uilla Valerij nostri, familiariter essem, & libenter) Regini quidã illustres homines eò uenerunt, Roma sanè recentes, in ijs Bruti nostri hospes, qui Brutum Neapoli reliquisset. hæc afferebant, edictum Bruti, & Cassij, & fore frequentẽ senatum Calendis: à Bruto, Cassio literas missas ad consulares, & prætorios: ut adessent, rogare. summam spem nunciabant, fore, ut Antonius cederit, res conueniret, nostri Romam redirent. Addebant etiam, me desiderari, subaccusari. quæ cũ audissem, sine ulla dubitione abieci consilium profectionis, quo mehercule ne antea quidẽ delectabar. lectis uero tuis literis admiratus equidem sum, te tam uehementer sententiã commutasse, sed non sine causa, arbitrabar. etsi, quamuis non fueris suasor, et impulsor profectionis meæ, approbator certe fuisti, dummodo Cal. Ian. Romæ essem. ita fiebat, ut dũ minus periculi uideretur, abessem, in flãmam ipsam uenirem. sed hæc etiam si non prudẽter, tamen ἀνεμέσητα sunt; primum, quòd de mea sententia acta sunt: deinde, etiam si te auctore, quid debet, qui consilium dat, præstare præter fidem? illud admirari satis non potui, quod scripsisti his uerbis. BENE igitur tu, qui εὐθανασίαν, bene relinquis patriam? An ego relinquebam? aut tibi tum relinquere uidebar, tu id non modo nõ prohibebas, uerum etiam approbabas?

grauiora, quæ restant. VELIM σχόλιον aliquod elimes ad me, oportuisse te istuc facere. itáne mi Attice defensione eget meum factum, præsertim apud te, qui id mirabiliter approbasti? ego uero istum ἀπολογισμὸν συντάξομαι, sed ad eorum aliquem, quibus inuitis, & dissuadentibus profectus sum. etsi quid iam opus est σχολίῳ: si perseuerassem, opus fuisset. at hoc ipsum non constanter. nemo doctus unquam (multa autẽ de hoc genere scripta sunt) mutationem consilij, inconstãtiam dixit esse. deinceps igitur hæc. NAM si à Phædro nostro, expedita excusatio esset. nunc quid respondemus? ergo id erat meum factũ. quod Catoni probare nõ possim, flagitij scilicet plenũ, et dedecoris. utinam à primo ita tibi esset uisum. tu mihi, sicut esse soles, fuisses Cato. Extremum illud uel molestissimum. NAM Brutus noster silet: hoc est, non audet hominẽ id ætatis monere. aliud nihil habeo, qđ ex ijs à te uerbis significari putem. & hercule ita est. Nam XVI. Cal. Sept. cum uenissem Veliam, Brutus audiuit: erat enim cum suis nauibus apud Heletem fluuiũ citra Veliam millia passuum III. pedibus ad me statim. Dij immortales, quàm ualde ille reditu, uel potius reuersione mea lætatus: effudit illa omnia, quæ tacuerat: ut recordarer illud tuũ. NAM Brutus noster silet. maxime autem dolebat, me Cal. Sext. in senatu nõ fuisse: Pisonem ferebat in cœlum: se autem lætari, quòd effugissem duas maximas uituperationes, unam, quam itinere faciendo me intelligebã suscipere, desperationis, ac relictionis Reip. (flentes mecum uulgo querebãtur, quibus de meo celeri reditu non probabam) alterã, de

qua Brutus, & qui unà erant (multi autē erāt) læta-bantur, quòd eam uituperationem effugissem, ne exi-stimari ad Olympia. hoc uero nihil turpius quouis Reip. tempore: sed hoc ἀναπολόγητον. ego uero austro gratias miras, qui me à tanta infamia auerterit. reuer sionis has speciosas causas habes, iustas illas quidem, & magnas, sed nulla iustior, quàm quòd tu idē alijs lite-ris. PROVIDE, SI CVI QVOD DEBE-TVR, VT SIT VNDE PAR PARI RE-SPONDEATVR: MIRIFICA ENIM ΔΥΣΧΡΗΣΤΙ'Α EST PROPTER ME-TVM ARMORVM. in freto medio hanc epi-stolā legi, ut, quid possem prouidere, in mentē non ue-niret mihi, nisi ꝙ præsens me ipse defenderē. sed hæc ha ctenus. reliqua corā. Antonij edictū legi à Bruto, et ho rū cōtra, scriptū præclare. sed quid ista edicta ualeāt, aut quò spectent, plane nō uideo. nec ego nūc, ut Bru-tus cēsebat, istuc ad Rēp. capessendā uenio: qd.n. fieri pōt? nū quis Pisoni est assensus? nū redijt ipse postridie? sed abesse hanc ætatē lōge à sepulcro negant oportere. sed, obsecro te, qd est quod audiui de Bruto? Pilią πειρά-ζεθαι παραλύσει, te scripsisse aiebat. ualde sum cōmo-tus. etsi idē, te scribere, sperare melius. ita plane uelim: ei dicas plurimā salutē, & suauissimæ Atticæ. hæc scri-psi nauigans, cū Pōpeianū accederem, XIIII. Cal.

CICERO ATTICO S.

CVM sciā, quo die uēturus sim, faciā, ut scias. impedi mēta expectāda sunt, quæ Anagnia ueniūt: et familia ægra est. Cal. uesperi literæ mihi ab Octauiano redditæ

ſunt.magna molitur.ueteranos,quiqui Caſſilini, et Calatiæ ſunt,perduxit ad ſuã ſententiã:nec mirũ:qngenos denarios dat:cogitat reliquas colonias obire. plane hoc ſpectat,ut ſe duce bellũ geratur cũ Antonio. itaq; uideo paucis diebus nos in armis fore. quẽ aũt ſequamur uide nomẽ:uide ætatẽ.atq; ꝺ me poſtulat,primũ ut clã colloquatur,uel Capuæ:puerile hoc qdẽ, ſi id putat clã fieri poſſe.docui literis,id nec opus eſſe, nec fieri poſſe. miſit ad me Cæcinã quẽdã Volateranũ familiarẽ ſuũ, qui hoc pertulit,Antoniũ cũ legione Alaudarũ ad Vrbẽ pgere, pecunias municipijs imperare, legionẽ ſub ſignis ducere.cõſultabat, utrũ Romã cũ ∞∞∞ ueteranorũ proficiſceretur,an Capuã teneret, & Antoniũ ueniẽtẽ excluderet,an iret ad tres legiones Macedonicas,q̃ iter ſecũdũ mare ſuperũ faciũt, quas ſperat ſuas eſſe.hæ cõgiariũ ab Antonio accipere noluerũt, ut hic quidẽ narrat,et ei cõuitiũ grãde fecerũt cõcionatẽq; reliquerũt.quid quæris?ducẽ ſe profitetur,nec nos ſibi putat deeſſe oportere.equidẽ ſuaſi,ut Romã pergeret:uidetur.n.mihi et plebeculã urbanã,et,ſi fidẽ fecerit,etiã bonos uiros ſecũ habiturus:ò Brute ubi es?quãtã εὐκαιρίαν amittis.non equidẽ hoc diuinaui, ſed aliquid tale putaui fore.nũc tuũ cõſiliũ exquiro.Romam'ne uenio, an hic maneo,an Arpinũ? ἀσφαλείαν habet is locus. fugiã Romã,ne deſideremur, ſi quid actũ uidebitur.hoc igitur explica.nunquã in maiore ἀπορίᾳ fui. Vale.

CICERO ATTICO S.

BINAE mihi uno die literæ ab Octauio.nũc quidẽ, ut Romã ſtatim ueniã;uelle ſe rem agere per ſenatum.

cui ego, non posse senatum ante Cal. Ian. quod quidem ita credo. ille autem addit consilio tuo. quid multa? ille urget: ego autem σκέπτομαι nõ confido ætati: ignoro, quo animo: nil sine Pansa tuo uolo: uereor, ne ualeat Antonius; nec à mari discedere libet: & me tuo, ne quæ ἀριστεία me absente. Varroni quidem displicet consilium pueri, mihi nõ. firmas copias habet: Brutum habere potest, & rem gerit palàm, centuriat Capuæ, dinumerat. iam, iamq; uideo bellum. ad hæc rescribe. tabellarium meum Calendis Roma profectum sine tuis literis miror. VI. Arpirum ueni, ad IIII in Sinuessanum. eodem die uulgo loquebantur, Antoniũ mansurum esse Casilini: itaq; mutaui cõsilium: statueram enim rectà appia Romam. facile me ille esset assecutus: aiunt enim eum Cæsariana uti celeritate, uerti igitur me à Minturnis Arpinũ uersus. constitueram, ut pridie Idus aut Aquini manerem, aut in arcano. nunc mi Attice tota mente incumbe in hanc curã: magna enim res est. tria sunt autem, maneam ne Arpini, an propius accedam, an ueniam Romam. quod censueris, faciam: sed quamprimum auide expecto tuas literas. VI. Idus mane, in Sinuessano. Vale.

CICERO ATTICO S.

NONIS accepi à te duas epistolas: quarum alteram Cal. dederas, alterã pridie. igitur prius ad superiorem. Nostrum opus tibi probari lætor. ex quo ante ipse posuisti, quæ mihi florentiora sunt uisa tuo iudicio: cærulas enim tuas miniatulas illas extimescebam. De Sica ita est, ut scribis. ast ægre me tenui. itaq; perstrin-

gam ſine ulla contumelia Sicæ, & Septimiæ : tantum,
* ut ſciant παῖδες παίδων ſine uallo Luciliano, eũ ex C.
Fadij filia liberos habuiſſe. atque utinam eum diem ui=
deam, cum iſta oratio ita libere uagetur, ut etiam in
Sicæ domum introeat. ſed illo tempore opus eſt, qđ fuit
illis Triumuiris. moriar, niſi facete. tu uero leges Sex=
to, eiusq; iudicium mihi perſcribes. εἷς ἐμοὶ μύριοι. Ca=
leni interuentum, & Caluenæ cauebis. quod uereris, ne
ἀδόλεσχος : mihi tu? quis minus? cui, ut Ariſtophani
iambus. ſic epiſtola lõgiſſima quæque optima uidetur.

Quod me admones, tu uero etiam ſi reprehenderes,
non modo facile paterer, ſed etiam lætarer, quippe cum
in reprehenſione eſt prudentia cum εὐμενείᾳ. ita liben=
ter ea corrigam, quæ à te animaduerſa ſunt, eodem iu=
re, quo Rubriana potius, quàm quo Scipionis: et de lau=
dibus Dolabellæ deruam cumulũ. attamen eſt iſto loco
bella, ut mihi uidetur, εἰρωνεία, quod eum contra ciueis in
acie. illud etiam malo, indignius eſſe hunc uiuere,
quàm quod indignius. Πεπλογραφίαν Varronis tibi
probari non moleſte fero : à quo adhuc Ἡρακλείδιον il=
lud non abſtuli. Quòd me hortaris ad ſcribẽdum,
amice tu quidem, ſed me ſcito agere nihil aliud. Gra=
uedo tua mihi moleſta eſt. quæſo adhibe, quam ſoles,
diligentiam. Ὁ TITE, tibi prodeſſe lætor. Ana=
gnini ſunt Muſtela ταξιάρχης, & Laco, qui plurimum
bibit. Librum, quem rogas, perpoliam, & mittam.

Hæc ad poſteriorem. τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος, qua=
tenus Panætius, abſolui duobus: illius tres ſunt. ſed cum
initio diuiſiſſet ita, tria genera exquirendi officij eſſe;
unum, cum deliberamus, honeſtũ, an turpe ſit; alterũ,

utile, an inutile; tertium, cum hæc inter se pugnare ui
deantur, quo modo iudicandum sit, qualis causa Regu
li, redire honestum, manere utile: de duobus primis præ
clare disseruit: de tertio pollicetur se deinceps scriptu=
rum, sed nihil scripsit. eum locum Posidonius persecu=
tus. ego autem & eius librum accersiui, & ad Athe=
nodorum Caluum scripsi, ut ad me τὰ κεφάλαια mitte=
ret: quem expecto: quem uelim cohortere, & roges, ut
quãprimũ: in eo est περὶ τοῦ κατὰ περίστασιν καθήκον=
τος. quod de inscriptione quæris: non dubito, quin τὸ
καθῆκον officium sit, nisi quid tu aliud: sed inscriptio
plenior, de officijs. προσφωνῶ autem Ciceroni filio. ui=
sum est non ἀνοικεῖον. De Myrtilo dilucide. ó qualis
tu semper istos. itáne in D. Brutum de istis? ego me,
ut scripseram, in Pompeianum non abdidi, primo tem=
pestatibus, quibus nihil tetrius: deinde ab Octauio quo=
tidie literæ, ut negotium susciperem, Capuã uenirem,
iterum remp. seruarem, Romam utique statim: αἴδε=
σθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ᾽ ὑποδέχθαι. is tamen egit
sanè strenue, & agit, Romam ueniet cũ manu magna.
sed est planè puer. putat senatum statim. quis ueniet?
si uenerit, quis incertis rebus offendet Antonium? Calé
dis Ian. erit fortasse præsidio, aut quidem ante depu=
gnabitur. puero municipia mire fauent: iter. n. faciens
in Samnium uenit Cales, mansit Theani. mirifica ἀπάν
τησις, & cohortatio. hoc tu putares? ob hoc ego citius
Romam, quàm constituerã. simul ac constituero, scribã.
etsi nondum stipulationes legeram: nec enim Eros uene
rat: tamen rem pridie Idus uelim cõficias. Epistolas Ca
tinam, Tauromenium, Syracusas cõmodius mittere po=

uero, si Valerius interpres ad me nomina gratiosorum scripserit: alij.n. sunt aliàs, nostriq; familiares ferè demortui. publice tamē scripsi, si uti uellet eis Valerius; aut mihi nomina mitteret. De Lepidianis feris Balbus ad me. Vsque ad III. Cal. expectabo tuas literas: meq́; Torquati negociolo siturum puto. Quinti literas ad te misi, ut scires, quàm ualde eum amaret, quē dolet à te minus amari. Atticæ, quoniā, quod optimum in pueris est, hilarula est, meis uerbis suauium des. Vale.

CICERO ATTICO S.

OPPII epistolæ, quia perhumana erat, tibi misi exēplū. De Ocella, dum tu muginaris, nec mihi quidquā rescribis, cepi consiliū domesticū: itaq; me prid. Idus arbitror Romæ futurum. commodius est uisum, frustra me istic esse, cum id non necesse esset, quàm, si opus esset, non adesse. & simul, ne intercluderer, metuebam: ille enim iam aduentare potest: etsi uarij rumores, multiq;, quos cuperem ueros: nihil tamen certi. ego uero, quidquid est, tecum potius, quàm animi pendeam, cum à te absim, & de te, & de me. sed quid dicam? bonū animum. De ἡρακλειδείῳ Varronis, negotia salsa: me quidem nihil unquam sic delectauit. sed hæc, & alia maiora coràm. Vale.

CICERO ATTICO S.

Ò CASVM mirificū. V. Idus cū ante lucē de Sinuessano surrexissē, uenissēq; diluculo ad Pōtē Tiretiū, qui est Minturnis, in quo flexus est ad iter Arpinas obuiā mihi fit tabellarius, qui me offendit δολιχὸν πλόον

ὁρμαίνοντα. ego statim, cedo, inquam, si quid ab Attico. nondum legere poteramus: nam & lumina dimiseramus, nec satis lucebat. cum autem luceret, ante scripta epistola ex duabus tuis prior mihi legi cœpta est. illa omnium quidem elegantissima. ne sim saluus, si aliter scribo, ac sentio. nihil legi humanius. itaque ueniam, quò uocas, modo adiutore te. sed nihil tam ἀπροσδιόνυσον mihi primo uidebatur, quàm ad eas literas, quibus ego à te consilium petieram, te mihi ista rescribere. ecce tibi altera, qua hortaris παρ' ἠνεμόεντα μίμαντα, νήσον ἐπὶ ψυρίης, Appiam ἐν ἀριστερ' ἔχοντα: itaque eo die mansi Aquini. longulum sanè iter, & uia inepta. inde postridie mane proficiscens, has literas dedi. & quidē, ut à me dimitterem inuitissimus, fecerunt Erotis literæ. rem tibi Tiro narrabit. tu, quid faciendum sit, uidebis: præterea, possim ne propius accedere (malo enim esse in Tusculano, aut uspiam in suburbano) an etiam lōgius discedendum putas. crebro ad me uelim scribas. erit autem quotidie, cui des. Quod præterea consulis, quid tibi censeam faciundum, difficile est, cū absim: ueruntamen, si pares æque inter se; quiescendum: sin; latius manabit, & quidem ad nos, deinde communiter. auide tuum consilium expecto. timeo, ne absim, cū adesse me sit honestius: uenire non audeo. de Antonij itineribus nescio quid aliter audio, atq; ut ad te scribebā. omnia igitur uelim explices, et ad me certa mittas. De reliquo quid ego tibi dicam? ardeo studio historiæ. incredibiliter enim me commouet tua cohortatio. quæ quidem nec institui, nec effici potest sine tua ope. coràm igitur hoc quidem cōferemus. in præsentia mihi uelim

scribas,

ſcribas, quibus Coss. C. Fannius M. F. Trib. pl. fuerit: uideor mihi audiſſe, P. Africano, L. Mummio. id igitur quæro. tu mihi de ijs rebus, quæ nouãtur, omnia certa, clara. III. Id. ex Arpinati. Vale.

CICERO ATTICO S.

NIHIL erat planè, quod ſcriberē. nã, cũ Puteolis eſſem, quotidie aliquid noui de Octauiano, multa etiã falſa de Antonio. ad ea aũt, quæ ſcripſiſti (tres. n. accepe rã. III. Idus à te epiſtolas) ualde tibi aſſentior, ſi multũ poſſit Octauianus, multo firmius acta tyrãni cõprobatũ iri, quàm in Telluris, atque id cõtra Brutũ fore. ſin aũt uincitur, uides intollerabilē Antoniũ: ut quē uelis, neſcias. O Seſtij tabellariũ hominē nequã. poſtridie Puteolis Romæ ſe dixit fore. Quòd me mones, ut pedetentim: aſſentior, & ſi aliter cogitabã. nec me Philippus, aut Marcellus mouet: alia. n. eorũ rõ: & ſi nõ eſt, tamē uidetur. ſed in iſto iuuene, quãquã animi ſatis: auctoritatis parũ eſt. tamē uide, ſi forte in Tuſculano recte eſſe poſſim, ne id melius ſit: ero libētius: nihil. n. ignorabo: an hoc, cũ Antonius uenerit. Sed, ut aliud ex alio, mihi nõ eſt dubiũ, quin, qđ Græci καθῆκον, nos officiũ. id aũt, quid dubitas, quin etiam in remp. præclare caderet? nõne dicimus, Cõſulũ officiũ, ſenatus officiũ? præclare conuenit, aut da melius. Male narras de Nepotis filio. ualde mehercule moueor, & Moleſte fero. neſcierã omnino eſſe iſtũ puerũ. Caniniũ perdidi, hominē, quod ad me attinet, nõ ingratũ. Athenodorũ, nihil eſt, quod hortere: miſit enim ſatis bellũ ὑπόμνημα. Grauedini quæſo omni ratione ſubueni. Quintus tui patris nepos ſcribit

ad patris mei nepotem, si ex Nonis ijs, quibus nõ magna gessimus, ædem Opis explicaturum, idq; ad populũ. uidebis igitur, & scribes. Sexti iudicium expecto. Vale.

CICERO ATTICO S.

NOLI putare pigritia facere me, quòd non mea manu scribam: sed mehercule pigritia: nihil enim habeo aliud, quod dicam. & tamen in tuis quoq; epistolis Alexim uideor agnoscere. sed ad rem uenio. Ego, si me non improbissime Dolabella tractasset, dubitassem fortasse, uerum remissior essem, an summo iure contenderem: nunc uero etiam gaudeo mihi causam oblatam, in qua & ipsi sentiãt, & reliqui omnes, me ab illo alienatum: idq; præ me feram, & quidẽ me mea facere, & reip. causa, cur illum oderim, quòd, cum eam me auctore defendere cœpisset, non modo deseruit emptus pecunia, sed etiam, quantum in ipso fuerit, euerterit. Quod autem quæris, quo modo agi placeat, cũ dies uenerit: primum uelim eiusmodi sit, ut non alienum sit, me Romæ esse; de quo, ut de cæteris, faciam, ut tu censueris: de summa autem, agi prorsus uehementer, & seuere uolo. & si, sponsores appellare, uidetur habere quandam δυσωπίαν. tamen, hoc quale sit, consideres uelim. possumus enim, ut sponsores appellentur, procuratorem introducere: neq; enim illi litem contestabuntur: quo facto, non sum nescius sponsores liberari. sed & illi turpe arbitror: eo nomine, qđ satisdato debeat, procuratores eius non dissoluere: & nostræ grauitatis, ius nostrum sine summa illius ignominia persequi. de hoc quid placeat, rescribas uelim: non dubito, quin=

hoc totum lenius administraturus sis. Redeo ad Remp. multa mehercule à te sæpe ἐν πολιτικῷ genere prudenter: sed his literis nihil prudentius: QVANQVAM ENIM POSSET IN PRAESENTIA BELLE ISTE PVER RETVNDERE ANTONIVM, TAMEN EXITVM EXPECTARE DEBEMVS. at quæ concio? nam est missa mihi. iurat, ita sibi parentis honores consequi liceat: & simul dextram intendit ad statuam. μὴ δὲ σωθείην ὑπό γε τοιούτου. sed, ut scribis, certissimum esse uideo discrimen Cascæ nostri Tribunatum: de quo quidem ipso dixi Oppio, cũ me hortaretur, ut adolescentẽ, totamq; causam, manumq; ueteranorum cõplecterer, me nullo modo facere posse, ni mihi exploratum esset, eum non modo nõ inimicum tyrãnoctonis, uerum etiam amicum fore. cum ille diceret, ita futurum: quid igitur festinamus, inquam? illi enim mea opera ante Cal. Ian. nihil opus est: nos autem eius uoluntatem ante Idus Dec. perspiciemus in Casca. mihi ualde assensus est. quamobrem hæc quidem hactenus. Quod reliquum est, quotidie tabellarios habebis, &, ut ego arbitror, etiam, quid scribas, quotidie. Leptæ literarum exemplum tibi misi: ex quo mihi uidetur στρατηλάξ ille deiectus de gradu. sed tu, cum legeris, existimabis. Obsignata iam epistola, literas à te, & à Sexto accepi. nihil iucundius literis Sexti, nihil amabilius. nam tuæ breues, priores erant uberrimæ. tu quidem & prudenter, & amice suades, ut in his locis potissimũ sim, quoad audiamus, hæc, quæ cõmota sunt, quorsum euadãt. sed me, mi Attice, non sanè hoc quidẽ tempore mouet.

resp.non quo ea sit mihi quidquam carius, aut esse debeat, sed desperatis etiam Hippocrates uetat adhibere medicinam. quare ista ualeant. me res familiaris mouet: rem dico? immo uero existimatio: cum enim tanta reliqua sint, ne Terentiæ quidem adhuc quod soluã expeditum est: Terentiam dico? scis nos pridem iam constituisse Montani nomine HS X X I dissoluere. pudentissime hoc Cicero petierat, uti de suo. liberalissime, ut tibi quoque placuerat, promiseram; Erotiq; dixeram, ut sepositum haberet. non modo, sed iniquissimo fœnore uersuram facere Aurelius coactus est. nam de Terẽtiæ nomine Tiro ad me scripsit, te dicere, numos à Dolabella fore. male eũ credo intellexisse, si quisquã male intelligit; potius nihil intellexisse: tu enim ad me scripsisti Coccei responsum, & iisdem penè uerbis Eros. ueniẽdum est igitur uel in ipsam flammam: turpius est enim priuatim cadere, quàm publice. itaq; cæteris de rebus, quas ad me suauissime scripsisti, perturbato animo non potui, ut consueueram, rescribere. consenti in hac cura, ubi sum, ut me expediam: quibus autem rebus, uenit quidem mihi in mentem: sed certo constituere nihil possum, prius quàm te uidero. qui minus autem ego istic recte esse possim, quàm est Marcellus? sed non id agitur: neque id maxime curo: quid curem, uides. adsum igitur. Vale.

CICERO ATTICO S.

IVCVNDISSIMAS tuas legi literas. ad Plancum scripsi. habes exemplum. cum Tirone quid sit lo=

cutus, cognoscam ex ipso. Cum sorore ages attentius, si te occupatione ista relaxaris. Vale.

M. Cicero L. Planco Præt. Des. S.

ATTICI nostri te ualde studiosum esse cognoui, mei uero ita cupidũ, ut mehercule paucos æque obseruanteis, atq; amanteis me habere existimem: ad paternas enim magnas, & ueteres, & iustas necessitudines magnã attulit accessionẽ tua uoluntas erga me, meaq; erga te par, atque mutua. Buthrotia tibi causa ignota non est: egi enim sæpe, tibiq; totam rem demonstraui quæ est acta hoc modo. ut primum Buthrotiũ agrum proscriptum uidimus, commotus Atticus libellum cõposuit, eum mihi dedit, ut darem Cæsari: erã enim cœnaturus apud eum illo die. cum libellum Cæsari dedi, probauit causam, rescripsit Attico, æqua eum postulare: admonuit tamen, ut pecuniam reliquam Buthrotij ad diem soluerent. Atticus, qui ciuitatem cõseruatam cuperet, pecuniam numerauit de suo. quod cum esset factum, adiuimus ad Cæsarem, uerba fecimus pro Buthrotijs, liberalissimum decretum abstulimus: quod est obsignatum ab amplissimis uiris. quæ cum essent acta, mirari quidem solebam pati Cæsarem conuenire eos, qui agrum Buthrotium concupissent, neque solum pati, sed etiam ei negotio te præficere. itaque & ego cum illo locutus sum, & sæpius quidem, ut etiã accusarer ab eo, quod parum constantiæ suæ confiderem: & M. Messalæ, & ipsi Attico dixit, ut sine cura essent: aperteq; ostendebat, se præsentium animos (erat enim

popularis,ut noras) offendere nolle:cum mare transiſſent,curaturum ſe, ut in alium agrum deducerentur. hæc illo uiuo. poſt interitum uero Cæſaris, ut primum ex S. C. cauſas Conſules cognoſcere inſtituerunt, hæc, quæ ſcripſi,ad eos delata ſunt. probauerunt cauſas ſine ulla dubitatione,ſeq; ad te literas daturos eſſe dixerũt. ego autem mi Plance,etſi non dubitabam, quin & S. C.& lex,& Conſulum decretum,ac literæ apud te plurimum auctoritatis haberent, teq; ipſius Attici cauſa uelle intellexeram:tamen hoc pro coniunctione, & beneuolentia noſtra mihi ſumpſi, ut id à te peteré, quod tua ſingularis humanitas, ſuauiſſimiq; mores à te eſſent impetraturi.id autem eſt,ut hoc,quod te tua ſponte facturum eſſe certo ſcio, honoris noſtri cauſa libenter,prolixe,celeriter facias. mihi nemo eſt amicior, nec iucundior,nec carior Attico:cuius antea res ſolũ familiaris agebatur,eaq; magna,nũc acceſſit etiã exiſtimatio,ut,quod conſecutus eſt magna & induſtria,et gratia,& uiuo Cæſare, & mortuo,id te adiuuante obtineat.quod ſi à te erit impetratum, ſic uelim exiſtimes, me de tua liberalitate ita interpretaturũ,ut tuo ſummo beneficio me affectum iudicem. ego, quæ te uelle, quæq; ad te pertinere arbitrabor,ſtudioſe,diligenterq; curabo. da operam, ut ualeas. Vale.

Cicero Planco Præt. Des. S.

IAM antea petiui abs te per literas,ut,cum cauſa Buthrotiorũ probata à Conſulibus eſſet,quibus et lege, et S.C.permiſſum erat, ut de Cæſaris actis cognoſcerét, ſtatuerent, iudicarent, eam rem tu adiuuares, At-

ticumq; nostrum, cuius te studiosum cognoui, & me, qui non minus laboro, molestia liberares: omnibus enim rebus magna cura, multa opera, & labore confectis, in te positum est, ut nostræ solicitudinis finem quamprimum facere possimus. quanquã intelligimus ea te esse prudẽtia, ut uideas, si ea decreta Consulum, quæ de Cæsaris actis interposita sunt, non seruentur, magnã perturbationem rerum fore. equidem, cum multa, quod necesse erat in tanta occupatione, non probentur, quæ Cæsar statuerit; tamen otij, pacisq; causa accerrime illa soleo defendere: quod tibi idem magnopere faciendum censeo: quanquam hæc epistola non suasoris est, sed rogatoris. igitur mi Plance rogo te, & etiam oro, sic medius fidius, ut maiore studio, magisq; ex animo agere nõ possim, ut totum hoc negotium ita agas, ita tractes, ita conficias, ut, quod sine ulla dubitatione apud Consules obtinuimus propter summam bonitatem, & æquitatem causæ, id tu nos obtinuisse nõ modo facile patiare, sed etiam gaudeas. qua quidem uoluntate esse erga Atticum, sæpe præsens & illi ostendisti, et uero etiã mihi. quod si feceris, me, quem uoluntate, & paterna necessitudine coniunctum semper habuisti, maximo beneficio deuinctum habebis. idq; ut facias, te uehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

Cicero Capitoni suo S.

NVNQVAM putaui fore, ut supplex ad te uenirẽ: sed hercule facile patior datum tempus, in quo amorẽ experirer tuum. Atticum quanti faciam, scis. amabo te, da mihi & hoc: obliuiscere mea causa illum aliquan-

do suo familiari aduersario tuo uoluisse consultum, cũ illius existimatio ageretur. hoc primum ignoscere, est humanitatis tuæ: suos enim quisque debet tueri. deinde, si me amas, omitte Atticum Ciceroni tuo: quẽ quãti facias, præ te soles ferre. totum hoc, ut, quod semper existimaui, nunc plane intelligam, me à te multum amari. Buthrotios cum Cæsar decreto suo, quod ego obsignaui cum multis amplissimis uiris, liberauisset, ostendissetq; nobis, se, cum agrarij mare transissent, literas missurum, quem in agrum deducerentur: accidit, ut subito ille interiret. deinde, quemadmodũ tu scis (interfuisti enim, cum Consules oporteret ex. S. C. de actis Cæsaris cognoscere) res ab ijs in Cal. Iun. dilata. accessit ad S. C. lex, quæ lata est ad IIII. Non. Iun. quæ lex earum rerum, quas Cæsar statuisset, decreuisset, egisset, Consulibus cognitionem dedit. causa Buthrotiorum delata est ad Consules. decretum Cæsaris recitatum est, & multi præterea libelli Cæsaris prolati. Consules de consilij sententia decreuerunt secundum Buthrotios, Plancũ dederunt. nunc mi Capito (scio enim quantum semper apud eos, quibuscum sis, posse soleas, eo plus apud hominem facillimum, atq; humanissimum Plancum) enitere, elabora, uel potius eblandire, effice, ut Plancus, quem spero optimum esse, sit etiã melior opera tua. omnino res huiusmodi uidetur esse, ut sine cuiusquam gratia Plancus ipse pro ingenio, & prudẽtia sua non sit dubitaturus, quin decretum Consulũ, quorũ & lege, & S. C. cognitio, & iudicium fuit, conseruet, præsertim cum, hoc genere cognitionum labefactato, acta Cæsaris in dubium uentura uideantur: quæ non

modo ij,quorum interest,sed etiam ij,qui illa non pro=
bant,otij causa confirmare uelint. quod cum ita sit,ta
men interest nostra,Plancum hoc animo libenti, proli=
xoq; facere.quod certe faciet, si tu neruulos tuos mihi
sæpe cognitos,suauitatemq;,qua nemo tibi par est,adhi
bueris.quod ut facias,te uehementer rogo. Vale.

Cicero Cupiennio S.

PATREM tuum plurimi feci, meq; ille mirifice
& coluit,& amauit.nec mehercule unquam mihi du
biũ fuit quin à te diligerer.ego quidẽ id facere nõ de=
stiti.quam ob rem peto à te in maiorem modum, ut ci
uitatem Buthrotiam subleues, decretumq; Consulum,
quod ijs secundum Buthrotios fecerunt,cũ & lege,&
S.C. statuendi potestatem haberent,des operam,ut Plã
cus noster quamprimum cõfirmet, & probet.hoc te ue
hementer mi Cupienni etiã atque etiam rogo. Vale.

Cicero Planco Præt. Des. S.

IGNOSCE mihi, quòd,cum antea accuratissi=
me de Buthrotijs ad te scripserim,eadẽ de re sæpius scri
bam . non mehercule mi Plance facio, ꝙ parum confi=
dam aut liberalitati tuæ,aut nostræ amicitiæ:sed cũ tã
ta res agatur Attici nostri,nunc uero etiã existimatio,
ut id,quod probauit Cæsar,nobis testibus,& obsignato
ribus,qui & decretis & responsis Cæsaris interfuera=
mus,uideatur obtinere potuisse,præsertim cũ tota po=
testas eius rei tua sit, ut ea,quæ Consules decreuerunt

ſecundum Cæſaris decreta, & reſponſa non dicam cõprobes, ſed ſtudioſe, libenterq; comprobes. id mihi ſic erit gratum, ut nulla res gratior eſſe poſſit. etſi iam ſperabam, cum has literas accepiſſes, fore, ut ea, quæ ſuperioribus literis à te petiiſſemus, impetrata eſſent: tamen non faciam finem rogandi, quoad nobis nunciatũ erit, te id feciſſe, quod magna cum ſpe expectamus: deinde enim cõfido fore, ut alio genere literarũ utamur, tibiq; pro tuo ſummo beneficio gratias agamus. quod ſi acciderit, uelim ſic exiſtimes, non tibi tam Atticũ, cuius permagna res agitur, quàm me, qui non minus laboro, quàm ille, obligatum fore. Vale.

Cicero Capitoni S.

NON dubito, quin mirere, atque etiam ſtomachere, ꝙ tecum de eadem re agam ſæpius. hominis familiariſſimi, & mihi omnibus rebus coniunctiſſimi permagna res agitur Attici. cognoui ego tua ſtudia in amicos, etiam in te amicorum. multum potes nos apud Plãcum iuuare. noui humanitatem tuam: ſcio, quàm ſis amicis iucundus. nemo nos in hac cauſa plus iuuare poteſt, quã tu. & res iſta eſt firma; ut debet eſſe, quã Conſules de conſilij ſententia decreuerunt, cum & lege, & S.C. cognoſcerent. tamen omnia poſita putamus in Planci tui liberalitate: quem quidem arbitramur cum officij tui & Reip. cauſa decretum Conſulum cõprobaturum, tum libenter noſtra cauſa eſſe facturum. adiuuabis igitur mi Capito: quod ut facias, uehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

T. POMPONII ATTICI VITA PER CORNELIVM NEPOTEM.

POMPONIVS Atticus ab origine ultima stirpis Romanæ generatus, perpetuo à maioribus acceptam equestrē obtinuit dignitatē. patre usus est diligente, indulgente, et, ut tū erant tempora, diti, in primisq; studioso literarum. hic, prout ipse amabat literas, omnibus doctrinis, quibus puerilis ætas impertiri debet, filium erudiuit. erat autem in puero, præter docilitatem ingenij, summa suauitas oris, & uocis, ut non solum celeriter acciperet, quæ tradebantur, sed etiam excellenter pronunciaret. qua ex re pueritia nobis inter æquales ferebatur, clariusq; exsplendescebat, quàm generosi condiscipuli animo æquo ferre possent. itaque incitabat omneis studio suo. quo in numero fuerunt L. Torquatus, C. Marij filius, M. Cicero: quos consuetudine sua sic sibi deuinxit, ut nemo ijs perpetuo fuerit carior. pater mature decessit. ipse adolescentulus propter affinitatem P. Sulpitij, qui Trib. pl. interfectus est, non expers fuit illius periculi: nanque * Anitia Pomponij consobrina nupserat M. Seruio fratri Sulpitij. itaque interfecto Sulpitio, posteaquā uidit Cinnano tumultu ciuitatem esse perturbatā. neq; sibi dari facultatem pro dignitate uiuendi, quin alterutram partem offenderet, dissociatis animis ciuium, cum alij Sullanis, alij Cinnanis fauerent partibus; idoneum tempus ratus studijs obsequendi suis, Athenas se contulit:

neque eo ſecius adoleſcētem Marium hoſtem iudicatū iuuit opibus ſuis: cuius fugam pecunia ſubleuauit. ac, ne illa peregrinatio detrimentum aliquod afferret rei familiari, eodem magnam partem fortunarū traiecit ſuarum. hic ita uixit, ut uniuerſis Athenienſibus merito eſſet cariſſimus: nam præter gratiam, quæ iā in adoleſcentulo magna erat, ſæpe ſuis opibus inopiam publicam leuauit: cum enim uſuram facere publice neceſſe eſſet, neque eius conditionem æquam haberent, ſemper ſe interpoſuit, atque ita, ut neque uſuram unquam ab ijs acceperit, neque longius, quàm dictum eſſet, debere paſſus ſit. quod utrunque erat ijs ſalutare: nam neque indulgendo inueteraſcere eorum æs alienum patiebatur, neque multiplicandis uſuris creſcere. auxit hoc officium alia quoq; liberalitate: nam uniuerſos frumēto donauit, ita, ut ſingulis VII. modij tritici darentur, qui modius menſuræ medimnus Athenis appellatur. hic autem ſic ſe gerebat, ut communis infimis, par principibus uideretur. quo factum eſt, ut huic omneis honores, quos poſſent, publice haberent, ciuemq; facere ſtuderent. quo beneficio ille uti noluit. quod non nulli ita interpretantur, amitti ciuitatem Romanā alia aſcita. quādiu affuit, ne qua ſibi ſtatua poneretur, reſtitit: abſens prohibere non potuit. itaq; aliquot ipſi, & Phidiæ locis ſanctiſſimis poſuerunt: hūc enim in omni procuratione Re p. actorē, auctoreq; habebant. igitur primū illud munus fortunæ, quòd in ea potiſſimum urbe natus eſt, in qua domicilium orbis terrarum eſſet imperij, ut eandem & patriam haberet, & domum: hoc ſpecimen prudentiæ, quòd, cum in eam ſe ciuitatē

cōtulisset, quæ antiquitate, humanitate, doctrinaq; præstaret omneis, ei unus ante alios fuerit carissimus. huc ex Asia Sulla decedens cum uenisset; quandiu ibi fuit, secum habuit Pomponiũ, captus adolescentis & humanitate, & doctrina: sic enim græce loquebatur, ut Athenis natus uideretur: tanta autem erat suauitas sermonis latini, ut appareret in eo natiuum quendam leporem esse, non ascitum. idem poemata pronunciabat & græce & latine sic, ut supra nihil posset. quibus rebus factum est, ut Sulla nũquam à se dimitteret, cuperetq; secum deducere. qui cum persuadere tentaret, noli, oro te, inquit Pomponius, aduersum eos me uelle ducere, cum quibus ne contra te arma ferrem, Italiam reliqui. at Sulla adolescentis officio collaudato, omnia munera ei, quæ Athenis acceperat, proficiscens iussit deferri. hic complures annos moratus, cum & rei familiari tã tum operæ daret, quantum non indiligens deberet paterfamilias, & omnia reliqua tempora aut literis, aut Atheniensium reipu. tribueret, nihilo minus amicis urbana officia præstitit: nam & ad comitia eorum uentitauit, & si quas res maior acta est, non defuit, sicut Ciceroni in omnibus eius periculis singularem fidẽ præbuit, cui ex patria fugienti HS CC & quinquaginta millia donauit. tranquillatis autem rebus Romanis, remigrauit Romam. ut opinor, L. Cotta, & L. Torquato Coss. quem diem sic uniuersa ciuitas Atheniensiũ prosecuta est, ut lacrymis desiderij futuri dolorem indicaret. habebat auunculum Q. Cæcilium equitem Romanum familiarem L. Luculli, diuitem, difficilima natura: cuius sic asperitatem ueritus est, ut, quẽ nemo fer-

re possent, huius sine offensione ad summam senectutẽ retinuerit beneuolentiam. quo facto, tulit pietatis fructum: Cæcilius enim moriens testamento adoptauit eũ, hæredemq; fecit ex dodrãte. ex qua hæreditate accepit circiter centies HS. Erat nupta soror Attici Q. Tullio Ciceroni, easq; nuptias M. Cicero conciliarat, cum quo à cõdiscipulatu uiuebat cõiunctissime, multo etiam familiarius, quàm cum Quinto: ut iudicari possit, plus in amicitia ualere similitudinẽ morum, quàm affinitatem. utebatur autẽ intime Q. Hortensio, qui ijs temporibus principatum eloquentiæ tenebat, ut intelligi non posset, uter eũ plus diligeret, Cicero, an Hortensius: et id, quod erat difficillimũ, efficiebat, ut inter quos tãtæ laudis esset æmulatio, nulla intercederet obtrectatio, essetq; talium uirorum copula. In Rep. ita est uersatus, ut semper optimarum partium & esset, & existimaretur, neque tamẽ se ciuilibus fluctibus cõmitteret, quòd non magis eos in sua potestate existimabat esse, qui se his dedissent, quàm qui maritimis iactarentur. honores non petijt, cum ei paterent propter uel gratiam, uel dignitatem; quòd neque peti more maiorũ, neque capi possent conseruatis legibus in tã effusis ambitus largitionibus, neque reipu. sine periculo corruptis ciuitatis moribus. ad hastam publicam nunquam accessit. nullius rei neque pres, neque manceps factus est. neminem suo nomine, neque subscribens accusauit. in ius de sua re nunquam ijt. iudicium nullum habuit. multorum Consulum, Prætorumq; præfecturas delatas sic accepit, ut neminem in prouinciam sit secutus, honore fuit contentus, rei familiaris despexerit fru-

ctum, qui ne cum Q. quidem Cicerone uoluerit ire in Asiam, cum apud eum legati locum obtinere posset: non enim docere se arbitrabatur, cum Præturam gerere noluisset, assectam esse Prætoris. qua in re non solum dignitati seruiebat, sed etiam trãquillitati, cũ suspiciones quoque uitaret criminum. quo fiebat, ut eius obseruantia omnibus esset carior, cum eam officio, non timori, neque spei tribui uiderent. Incidit Cæsarianum ciuile bellum, cum haberet annos circiter sexaginta. usus est ætatis uocatione, neque quoquã se mouit ex Vrbe. quæ amicis suis opus fuerant ad Pompeium proficiscentibus, omnia ex sua re familiari dedit. ipsum Pompeium coniunctũ non offendit. nullum ab eo habebat ornamẽtum, ut cæteri, qui per eum aut honores, aut diuitias ceperant: quorum partim inuitissimi castra sunt secuti, partim summa cum eius offensione domi remanserunt. Attici autem quies tantopere Cæsari fuit grata, ut uictor cum priuatis pecunias per epistolas imperaret, huic non solum molestus non fuerit, sed etiam sororis filium Q. Ciceronem ex Pompeij castris concesserit. sic uetere instituto uitæ effugit noua pericula. secutũ est illud occiso Cæsare, cum respub. penes Brutum uideretur esse, & Cassium, ac tota ciuitas se ad eum conuertisse uideretur. sic M. Bruto usus est, ut nullo ille adolescens æquali familiarius, quàm hoc sene, neque solum eum principem consilij haberet, sed etiam in conuictu. excogitatum est à quibusdam, ut priuatum ærarium Cæsaris interfectoribus ab equitibus Romanis constitueretur. id facile effici posse arbitrati sunt, si & princeps

illius ordinis pecunias contulissent. itaque appellatus est à C. Flauuio Bruti familiari Atticus, ut eius rei princeps esse uellet. at ille, qui officia amicis præstanda sine factiõe existimaret, semperq; à talibus se consilijs remouisset, respondit, si quid Brutus de suis facultatibus uti uoluisset, usurum quantum eæ paterentur; sed neque cũ quoquã de ea re collocuturũ, neque coiturũ. sic ille cõsensionis globus huius unius dissensione disiectus est. neque multo post superior esse cœpit Antonius, ita, ut Brutus & Cassius prouinciarum, quæ ijs necis causæ datæ erant à Consulibus, desperatis rebus, in exilium proficiscerentur. Atticus, qui pecuniam simul cum cæteris conferre noluerat florenti illi patri, abiecto Bruto, Italiaq; cedẽti HS C M muneri misit: eidem in Epeiro absens C C C iussit dari: neque eo magis potenti adulatus est Antonio, neq; desperatos reliquit. secutũ est bellũ gestũ apud Mutinã: in quo si tantum eum prudentem dicam, minus, quàm debeam, prædicem, cũ ille potius diuinus fuerit, si diuinatio appellãda est perpetua naturalis bonitas, quæ nullis casibus agitur, neque minuitur. hostis Antonius iudicatus Italia cesserat. spes restituendi nulla erat. non solum inimici, qui tamen erant potentissimi, & plurimi, sed etiã qui aduersarijs eius se dabant, & in eo lædendo aliquam consecuturos sperabant cõmoditatem, Antonij familiareis sequebantur, uxorem Fuluiam omnibus rebus spoliare cupiebant, liberos etiam extinguere parabant. Atticus cum Ciceronis intima familiaritate uteretur, amicissimus esset Bruto, nõ mõ nihil ijs indulsit ad Antoniũ uiolãdum, sed è contrario familiareis eius ex Vrbe profu-

gientes

gienteis, quantum potuit, texit; quibus rebus indigue=runt, adiuuit: P. uero Volumnio ea tribuit, ut plura à parente proficisci non potuerint: ipsi autem Fuluiæ, cũ litib. distineretur, magnisq́; terroribus uexaretur, tanta diligentia officium suum præstitit, ut nullum il la præstiterit uadimonium sine Attico, sponsor omniũ rerum fuerit. quin etiam, cum illa fundum secunda fortuna emisset in diem, neque post calamitatem uer suram facere potuisset, ille se interposuit, pecuniamq́; sine fœnere, sineq́; ulla stipulatione credidit, maxi=mum existimãs quæstum, memorem, gratumq́; cogno=sci, simulq́; aperire, se non fortunæ, sed hominibus so=lere esse amicum. quæ cum faciebat, nemo eum tem=poris causa facere poterat existimare: nemini enim in opinionem ueniebat, Antonium rerum potiturum. sed sensus eius à nonnullis optimatibus reprehendeba tur, ꝙ parum odisse malos ciues uideretur. ille autem sui iudicij, potius, quid se facere par esset, intueba=tur, quàm quid alij laudaturi forent. conuersa fortu=na est. ut Antonius redijt in Italiam, nemo non ma=gno in periculo Atticum putarat propter intimam fa miliaritatem Ciceronis, et Bruti: itaque ad aduentum imperatorum de foro decesserat timens proscriptionẽ: latebatq́; apud P. Volumnium, cui, ut ostendimus pau lo ante, opem tulerat, (tãta uarietas his temporib. fuit fortunæ, ut modo hi, modo illi in summo essent aut fastigio, aut periculo) habebatq́; secum Q. Gelliũ Ca=nium æqualem, simillimumq́; sui. hoc quoque sit Atti=ci bonitatis exemplum, ꝙ cum eo, quem puerum in lu do cognorat, adeo coniuncte uixit, ut ad extremã æta

tem amicitia eorũ creuerit. Antonius aũt, etsi tanto
odio ferebatur in Ciceronem, ut non solum ei, sed etiã
omnibus suis amicis esset inimicus, eosq; uellet proscri
bere multis hortantibus: tamen Attici memor fuit of=
ficij, & ei, cũ requisisset ubinam esset, sua manu scri=
psit, ne timeret, statimq; ad se ueniret, se eum, & Gel=
liũ Canium de proscriptorum numero exemisse: ac, ne
quod periculũ incideret, quod noctu fiebat, præsidium
ei misit. sic Atticus in summo timore non solũ sibi, sed
etiã ei, quem carissimum habebat, præsidio fuit: neque
.n. suæ solum à quoquã auxilium petijt salutis, sed
coniunctim, ut appareret nullam seiunctam sibi ab eo
uelle fortunam. ꝙ si gubernator præcipua laude fer=
tur, qui nauem ex hieme, mariq; scopuloso seruat: cur
non singularis eius existimetur prudentia, qui ex tot,
tantisq; grauibus procellis ciuilibus ad incolumitatẽ
peruenit? quibus ex malis ut se emerserat, nihil aliud
egit, quàm ut plurimis, quib. rebus posset, esset auxilio.
cũ proscriptos præmijs imperatorũ uulgus cõquireret,
nemo in Epeirũ uenit, cui res ulla defuerit: nemini nõ
ibi perpetuo manendi potestas facta est. quin etiã post
præliũ Philippense, interitumq; C. Cassij, & M. Bruti L.
Iulium Mocillã prætorium, & filium eius, Aulumq;
Torquatum, cæterosq; pari fortuna perculsos institerit
tueri, atque ex Epeiro ijs omnia Samothraciã suppor
tari iusserit: difficile .n. est omnia persequi, & non ne=
cessaria. illud unum intelligi uolumus, illius libera=
litatem neque temporariam, neque callidam fuisse.
id ex ipsis rebus, ac temporibus iudicari potest, ꝙ nõ flo
rentibus se uenditauit, sed afflictis semper succurrit,

qui quidem Seruiliam Bruti matrem non minus post mortem eius, quàm florentem coluerit. sic liberalitate utens nullas inimicitias gessit, quod neque lædebat quenquam, neque, si quam iniuriam acceperat, non malebat obliuisci, quàm ulcisci. idem immortali memoria percepta retinebat beneficia: quæ autem ipse tribuerat, tandiu meminerat, quoad ille gratus erat, qui acceperat. itaq; hic fecit, ut uere dictum uideatur: sui cuique mores fingunt fortunam. neque tamē prius ille fortunam, quàm se ipse finxit, qui cauit, nequa in re plecteretur. his igitur rebus effecit, ut M. Vipsanius Agrippa, intima familiaritate cōiunctus adolescēti Cæsari, cū propter suam gratiā, & Cæsaris potentiam nullius conditionis non haberet potestatē, potissimū eius deligeret affinitatē, præoptaretq; equitis Romani filiā generosarū nuptijs. atq; harū nuptiarū cōciliator fuit (non.n. est celandū) M. Antonius Triumuir reip. cuius gratia cū augere possessiones posset suas, tantū abfuit à cupiditate pecuniæ, ut nulla in re usus sit ea, nisi in deprecādis amicorū aut periculis, aut incōmodis. quod quidem sub ipsa proscriptione perillustre fuit: nam cū L. Saufeij equitis Romani æqualis sui, qui cū eo complureis annos studio ductus philosophiæ habitabat, habebatq; in Italia pretiosas possessiones, Triumuiri bona uendidissent consuetudine ea, qua tum res gerebātur; Attici labore, atque industria factū est, ut eodem nuncio Saufeius fieret certior, se patrimonium amisisse, & recuperasse. idem L. Iulium Calidium, quē post Lucretij, Catulliq; mortem multo elegantissimum poetam nostram tulisse ætatē uere uideor posse cōtēdere, neq;

minus uirum bonum, optimisq; artibus eruditũ, post proscriptionem equitum propter magnas eius Africanas possessiones in proscriptorum numerum à P. Volũnio præfecto fabrum Antonij absentem relatum expediuit. quod in præsenti utrum ei laboriosius, an gloriosius fuerit, difficile fuit iudicare; ꝙ, in eorum periculis nõ secus absentes, quàm præsentes amicos Attico esse curæ, cognitum est. neque uero minus ille uir, bonus paterfamilias habitus est, quàm ciuis: nã cum esset pecuniosus, nemo illo minus fuit emax, minus ædificator: neque tamen non in primis bene habitauit, omnibusq; optimis rebus usus est: nã domum habuit in colle Quirinali Cæcilianam, ab auunculo hæreditate relictam, cuius amœnitas non ædificio, sed sylua constabat: ipsum .n. tectum antiquitus constitutũ, plus salis, quàm sumptus habebat: in quo nihil cõmutauit, nisi si quidẽ uetustate coactus est. usus est familia, si utilitate iudicandũ est, optima; si forma, uix mediocri: nanq; in ea erant pueri literatissimi, anagnostæ optimi, & plurimi librarij, ut ne pedisequus quidẽ quisquã esset, qui non utrunq; horum pulchre facere posset: pari modo artifices cæteri, quos cultus domesticus desiderat, apprime boni: neque tamen horum quenquam, nisi domi natũ, domiq; factum, habuit: quod est signum non solum continentiæ, sed etiam diligentiæ: nam & non, intẽperanter cõcupiscere, quod à pluribus uideas, continẽtis debet duci; & potius diligẽtia, quàm pretio parare, non mediocris est industriæ. elegans, non magnificus: splẽdidus, non sumptuosus, omni diligentia munditiã nõ affluentẽ affectabat. supellex modica, nõ multa,

ut in neutram partem conspici posset. nec præteribo, quanquam nonnullis leue uisum iri putem. cũ in primis lautus esset eques Romanus, & non parum liberaliter in domum suã omnium ordinum homines inuitaret; scimus, non amplius, quàm terna millia æris, peræque in singulos menses ex ephemeride eũ expensum sumptui ferre solitum: atque hoc non auditum, sed cognitũ prædicamus: sæpe enim propter familiaritatem domesticis reb. interfuimus. nemo in cõuiuio eius aliud ἀκρόαμα audiuit, quàm anagnosten: quod nos quidem iucundissimum arbitramur. neq; unquam sine aliqua lectione apud eum cœnatũ est; ut non minus animo, q̃ uentre cõuiuæ delectarentur: nãq; eos uocabat, quorum mores à suis non abhorrerent. cum tãta pecuniæ facta esset accessio, nihil de quotidiano cultu mutauit, nihil de uitæ consuetudine, tantáq; usus est moderatione, ut neq; in HS uicies, quod à patre acceperat, parũ se splẽdide gesserit, neq; in HS centies affluẽtius uixerit quàm instituerat, pariq; fastigio steterit in utraq; fortuna, nullos habuerit hortos, nullã suburbanã, aut maritimã sumptuosam uillam, neq; in Italia, præter Ardeatinũ, et Nomentanum, rusticũ prædium. omnisq; eius pecuniæ redditus cõstabat in Epiroticis, et urbanis possessionibus. ex quo cognosci põt, eum usum pecuniæ non magnitudine, sed ratione metiri solitũ. mendacium neque dicebat, neq; pati poterat. itaque eius comitas non sine seueritate erat, neque grauitas sine facilitate: ut difficile esset intellectu, utrum eum amici magis ererentur, an amarent. quidquid rogabatur, religiose promittebat, q̄ nõ liberalis, sed leuis arbi=

trabatur, polliceri quod præstare nō posset. idem in al-
tendo quod semel admisisset, tanta erat cura, ut non
mandatū, sed suam rem uideretur agere. nusquam su
scepti negotij eum pertesum est: suam. n. existimationē
in ea re agi putabat: qua nihil habebat carius: quo
fiebat, ut omnia Ciceronum, Catonis, Marij, Q. Hortē
sij, A. Torquati, multorum præterea equitum Romano
rum negotia procuraret. ex quo iudicari poterat, non
inertia, sed iudicio fugisse Reip. procuratiōem. humani
tatis uero nullum afferre maius testimonium possum,
quàm quòd adolescens idem seni Sullæ fuerit iucun-
dissimus, senex adolescenti M. Bruto, cum æqualib. au-
tem suis Q. Hortensio, & M. Cicerone sic uixerit, ut
iudicare difficile sit, cui ætati fuerit aptissimus. quā-
quam eum præcipue dilexit Cicero, ut ne frater qui-
dem ei Quintus carior fuerit, aut familiarior. ei rei
sunt indicio, præter eos libros, in quibus de eo facit
mentionem, qui in uulgus sunt editi, sexdecim uolu-
mina epistolarum ab Consulatu eius usque ad extre-
mum tempus ad Atticum missarum: quæ qui legat, nō
multum desideret historiam contextam eorum tempo
rum: sic. n. omnia de studijs principū, uitijs ducū, æmu-
lationibus Reip. perscripta sunt, ut nihil in his no n ap-
pareat; & facile existimari possit, prudentiam quo-
dāmodo esse diuinationem: non enim Cicero ea solū,
quæ uiuo se acciderunt, futura prædixit, sed etiā, quæ
nunc usu ueniunt, cecinit, ut uates. De pietate autē
Attici quid plura cōmemorem? cum hoc ipsum uere
gloriātem audierim in funere matris suæ, quā extulit
annorū nonaginta, cum esset septem, & sexaginta, se

nunquam cum matre in gratiam rediisse, nunquam cũ sorore fuisse in simultate, quã propè ætate æqualẽ habebat: quod est signũ, aut nullam unquam inter eos querimoniam intercessisse, aut hunc ea fuisse in suos indulgentia, ut, quos amare deberet, irasci eis nefas duceret: neque id fecit natura solum (quanquam oẽs ei paremus) sed etiam doctrina: nam & principum philosophorum ita percepta habuerat præcepta, ut his ad uitam agendã, non ad ostentationem uteretur. moris etiam maiorum summus imitator fuit, antiquitatisq; amator: quam adeo diligenter habuit cognitam, ut eã totam in eo uolumine exposuerit, quo magistratus ornauit: nulla n. lex, neque pax, neque bellũ, neque res illustris est populo R. quæ non in eo suo tempore sit notata. &, quod difficillimum fuit, sic familiarum originem subtexuit, ut ex eo clarorũ uirorum propagines possimus cognoscere. fecit hoc idem separatim in aliis libris, ut M. Bruti rogatu Iuniam familiam à stirpe ad hanc ætatem ordine enumerauerit, notans, qui à quoque ortus, quos honores, quibusq; temporibus cepisset. pari modo Marcelli Claudii de Marcellorum Scipionis Cornelii, & Fabii Maximi Fabiorũ, & Aemiliorũ quibus libris nihil potest esse dulcius iis, qui aliquam cupiditatem habent notitiæ clarorum uirorũ. attigit quoq; poeticen, credimus, ne eius expers esset suauitatis, nanque uersibus, qui honore, rerumq; gestarum amplitudine cæteros Rom. populi præstiterunt, exposuit, ita, ut sub singulorum imaginibus facta, magistratusq; eorum non amplius quaternis, quinisq; uersibus descripserit: quod uix credendum sit, tantas res tam bre=

uiter potuisse declarari. est etiam unus liber græce confectus de Consulatu Ciceronis. hactenus Attico uiuo edita à nobis sunt. Nunc, quoniã fortuna nos superstites ei esse uoluit reliqua persequemur, & quãtũ potuerimus, rerũ exemplis lectores docebimus, sicut supra significauimus, suos cuique mores plerunque conciliare fortunam, nanque hic cõtentus ordine equestri, quo erat ortus, in affinitatem peruenit imperatoris diui Iulij filij, cũ iam ante familiaritatem eius esset consecutus nulla alia re, quàm elegãtia uitæ, qua cæteros ceperat principes ciuitatis dignitate pari, fortuna humiliores: tanta. n. prosperitas Cæsarem est cõsecuta, ut nihil ei non tribueret fortuna, quod cuiquam ante detulerit, & conciliarit, quod ciuis Romanus quiuit cõsequi. nata aũt est Attico neptis ex Agrippa, cui uirginẽ filiam collocauit. hanc Cæsar uix anniculam Ti. Claudio Neroni, Drusilla nato, priuigno suo, despondit. quæ coniunctio necessitudinẽ eorum sanxit, familiaritatem reddidit frequentiorẽ. quamuis ante hæc sponsalia, non solum cum ab Vrbe abesset, nunquam ad suorum quenquã literas misit, quin Attico mitteret, quid agere in primis, quid legeret, quibusq; in locis, & quã diu esset moraturus: sed & cum esset in Vrbe, & propter suas infinitas occupationes minus sæpe, quàm uellet, Attico frueretur, nullus dies temere intercessit, quo nõ ad eũ scriberet, quo aliquid de antiquitate ab eo requireret, modo aliquã quæstionẽ poeticam ei proponeret, interdum iocans eius uerbosiores eliceret epistolas. ex quo accidit, cũ ædes Iouis Feretrij in Captiolio ab Romulo constituta, uetustate, atq; incuria detecta

prolaberetur, ut Attici admonitu Cæsar eã reficiendã curaret. neque uero à M. Antonio minus absens literis colebatur, adeo ut accurate ille ex ultimis terris, quid ageret, quid curæ sibi haberet, certiorẽ faceret Atticũ. hoc quale sit, facilius existimabit is, qui iudicare poterit quantæ sit sapiẽtiæ eorũ retinere usum, beneuolẽtiamq;, inter quos maximarũ rerum non solum æmulatio, sed obtrectatio tanta intercedebant, quantã fuit intercedere necesse inter Cæsarẽ, atque Antoniũ, cum se uterque principem non solũ urbis Romæ, sed orbis terrarum esse cuperet. tali modo cum septem, & septuaginta annos cõplesset, atq; ad extremum senectutem non minus dignitate, quàm gratia fortunaq; creuisset (multas. n. hæreditates nulla alia re, quàm bonitate cõsecutus) tantaq; prosperitate usus esset ualetudinis, ut annis XXX medicina nõ indiguisset: nactus est morbũ, quẽ initio & ipse, & medici contẽpserũt: nam putarunt esse tenasmon, cui remedia celeria, faciliaq; proponebantur. in hoc cum tres menses sine ullis doloribus, præterquam quos ex curatione capiebat, consumpsisset, subito tanta uis morbi in unum intestinum prorupit, ut extremo tempore per lumbos fistula putris eruperit. atque antea quidem morbi diuturnitatẽ moleste ferebat, prius quàm hoc ei accideret: post quam uero in dies dolores accrescere, febresq; accessisse sensit; Agrippã generum ad se, accersiri iussit, & cum eo L. Cornelium Balbum, sextumq; Peduceum. hos ut uenisse uidit, in cubitũ nixus, quantã, inquit, curam diligentiamq; in ualetudine mea tuenda hoc tempore adhibuerim, cum uos testes habeam, nihil opus est plu-

ribus uerbis commemorare. quibus quoniam, ut spero, satisfeci, me nihil reliqui fecisse, quod ad sanandũ me pertineret: reliquum est, ut egomet mihi consulam. id uos ignorare nolui: nam mihi stat, alere morbum desinere: nanque his diebus quidquid cibi sumpsi, ita produxi uitam, ut auxerim dolores sine spe salutis. quare à uobis peto, primum ut consilium probetis meũ, deinde ne frustra dehortando conemini. hac oratione habita tanta constantia uocis, atque uultus, ut non ex uita, sed ex domo in domum uideretur migrare; cum quidem Agrippa eum flens, atque osculans oraret, atq; obsecraret, ne ad id, quod natura cogeret, ipse quoque sibi accelerararet, & quoniam tum quoque posset tẽporibus superesse, se sibi, suisq; reseruaret; preces eius taciturna sua obstinatione depressit. sic cum biduum cibo se abstinuisset, subito febris decessit, leuiorq; morbus esse cœpit: tamen propositum nihilo secius peregit. itaque die quinto postquam id cõsilium inierat, prid. Cal. Apr. Cn. Domitio, C. Sosio Coss. decessit. elatus est in lecticula, ut ipse præscripserit, sine ulla põpa funeris, comitantibus omnibus bonis, maxima uulgi frequentia. sepultus est iuxta uiam Appiam ad quintum lapidem in monimento Q. Cæcilij auunculi sui.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD BRVTVM LIBER.

CICERO BRVTO S.

C LODIVS Trib. pl. designatus ualde me diligit, uel, ut ἐμφατικώτερον dicam, ualde me amat. quod cum mihi ita persuasum sit, non dubito (bene enim me nosti) quin illum quoque iudices à me amari: nihil enim mihi minus hominis uidetur, quàm non respondere in amore ijs, à quibus prouocere. is mihi uisus est suspicari, nec sine magno quidem dolore, aliquid à suis, uel per suos potius inimicos ad te esse delatum, quo tuus animus à se esset alienior. non soleo mi Brute, quod tibi notũ esse arbitror, temere affirmare de altero: est enim periculosum propter occultas hominum uoluntates, multiplicesq́; naturas. Clodij animum perspectum habeo, cognitum, iudicatum. multa eius indicia, sed ad scribendum nõ necessaria: uolo enim hoc testimonium tibi uideri potius, quàm epistolam. auctus Antonij beneficio est. eius ipsius beneficij magna pars à te est. itaque eum saluis nobis uellet saluum. in eum autem locum rem adductã intelligit, (est. n. ut scis, minime stultus) ut utrique salui esse non possint: itaque nos mauult. de te uero amicissime et loquitur, et sentit. quare, si quis secus ad te de eo scripsit, aut si corã locutus est, peto à te ẽt atq; ẽt, mihi ut potius credas, qui & facilius iudicare possum,

quàm ille nescio quis, & te plus diligo. Clodium tibi amicissimum existima, ciuemq; talem, qualis & prudentissimus, & fortuna optima esse debet. Vale.

CICERO BRVTO S.

SCRIPTA, & obsignata iá epistola, literæ mihi redditæ sunt à te, plenæ rerum nouarū, maximeq; mirabiles, Dolabellá quinq; cohortes misisse in Cherrhonessum. adeóne copijs abūdat, ut is, qui ex Asia fugere dicebatur, Europá appetere conetur? quinq; autem cohortibus quid se nam facturum arbitratus est, cū tu eo quinq; legiones, optimū equitatum, maxima auxilia haberes? quas quidē cohortes spero iam tuas, quoniam latro ille tam fuit demens. & tuum consilium uehementer laudo, q non prius tuum exercitum Apollonia, Dyrrhachioq; mouisti, quàm de Antonij fuga audisti, Bruti eruptione, populi R. uictoria. itaque quod scribis, postea statuisse te ducere exercitū in Cherrhonesū, nec pati sceleratissimo hosti ludibrio esse imperiū pop. R. facis ex tua dignitate, & è Rep.

Quòd scribis de seditione, quæ facta est in legione quarta de Antonijs: quod dicam, in bonam partem accipias: magis mihi probatur militum seueritas, quàm tua. Te beneuolentiam exercitus, equitumq; expertum esse, uehementer gaudeo. De Dolabella, ut scribis, si quid habes noui, facies me certiorem. in quo ualde delector, me ante prouidisse, ut tuum iudicium liberum esset cum Dolabella belli gerendi: & id ualde pertinuit, ut ego tū intelligebā, ad Remp. ut nunc iudico, ad dignitatem tuam. Quod scribis me maximo

odio egiſſe,ut inſectarer Antonios,idq́; laudas : credo ita uideri tibi.ſed illam diſtinctionem tuā nullo pacto probo : ſcribis.n. acrius prohibenda bella ciuilia eſſe, quám in ſuperatos iracundiam exercendam. uehemē ter à te Brute diſſentio:neque clementiæ tuæ conce= do:ſed ſalutaris ſeueritas uincit inanē ſpeciem clemen tiæ. ꝗ ſi clementes eſſe uoluerimus, nunquam deerunt bella ciuilia. ſed de hoc tu uideris. de me poſſum idē, quod Plautinus pater in Trinumo: Mihi quidem ætas acta fermè eſt,tua iſtuc refert maxime.opprimemini, mihi crede,Brute,niſi prouideritis:neque enim popu= lum ſemper eundem habebitis, neque ſenatum,neque ſenatus ducem.hæc ex oraculo Apollinis Pythij edita tibi puta,nihil poteſt eſſe uerius. XIIII. Cal. Maij.

CICERO BRVTO S.

NOSTRAE res meliori loco uidebātur: ſcripta enim ad te certo ſcio,quæ geſta ſunt. quales tibi ſæpe ſcripſi,Cōſules tales extiterūt.Cæſaris uerò pueri miri= fica indoles uirtutis.utinam tam facilè eum florentē & honoribus,& gratia regere,ac tenere poſſimus, ꝗ̄ facilè adhuc tenuimus.eſt omnino illud difficilius, ſed tamen non diffidimus:perſuaſum eſt.n.adoleſcenti,& maxime per me,eius opera nos eſſe ſaluos. & certè ni ſi is Antonium ab Vrbe auertiſſet, perijſſent omnia. triduo uero,aut quatriduo ante hanc rē pulcherrimā, timore quodam perculſa ciuitas tota ad te ſe cum con iugibus,& liberis effundebat : eadē recreata ad XII. Cal.Maij,te huc uenire,quàm ſe ad te ire malebat.quo quidem die magnorum meorum laborum, multarūq́;

uigiliarum fructũ cepi maximum, ſi modo eſt aliquis fructus ex ſolida, ueráq; gloria: nam tantæ multitudinis, quantã capit urbs noſtra, concurſus eſt ad me factus. ea cum uſque in Capitolium deductus, maximo clamore, atque plauſu in Roſtris collocatus ſum. nihil eſt in me inane, neq;.n. debet: ſed tamen omnium ordinum conſenſus, gratiarum actio, gratulatioq; me cõmouet, propterea quòd popularem me eſſe in populi ſalute præclarum eſt. ſed hæc te malo ab alijs audire. Me uelim de tuis rebus, conſilijsq; facias diligentiſſime certiorem: illudq; conſideres, ne tua liberalitas diſſolutior uideatur. ſic ſentit ſenatus, ſic populus R. nullos unquã hoſteis digniores omni ſupplicio fuiſſe, quàm eos ciueis, qui hoc bello contra patriam arma ceperũt. quos quidem ego omnibus ſententijs ulciſcor, & perſequor omnibus bonis approbantibus. tu quid de hac re ſentias, tui iudicij eſt. ego ſic ſentio, trium fratrum unam, & eandem eſſe cauſam. Conſules duos, bonos quidem, ſed duntaxat bonos, amiſimus. Hircius quidem in ipſa uictoria occidit, cum paucis diebus magno prælio ante uiciſſet. nam Panſa fugerat uulneribus acceptis, quæ ferre non potuit. reliquias hoſtium Brutus perſequitur, & Cæſar. hoſtes autem omnes iudicati, qui M. Antonij ſectam ſecuti ſunt. itaque id S.C. plerique interpretantur etiam ad tuos ſiue captiuos, ſiue dedititios pertinere. equidem nihil diſſerui durius, cum nominatim de C. Antonio decernerem, quòd ita ſtatueram, à te cognoſcere cauſam eius ſenatũ oportere. X. Cal. Maij.

M. BRVTVS M. CICERONI S.

QVANTA sim lætitia affectus cognitis rebus Bruti nostri, & Consulum, facilius est tibi existimare, quàm mihi scribere. cũ alia laudo, & gaudeo accidisse, tum ꝙ Bruti eruptio nõ solũ ipsi salutaris fuit, sed ẽt maximo ad uictoriã adiumẽto. Quod scribis, trium Antoniorũ unam atque eandem cãm esse; quid ego sentiam, mei iudicij esse: statuo nihil, nisi hoc, senatus aut populi Rom. iudicium esse de ijs ciuibus, qui pugnãtes non interierint. at hoc ipsum, inquies, inique facis, qui hostilis animi in rempub. homines ciueis appelles: immo iustissime: quod enim non senatus censuit, nec populus R. iussit, id arroganter non præiudico, neque reuoco ad arbitrium meum. illud quidem nõ muto, ꝙ ei, quem me occidere res non coegit, neque crudeliter quidquam eripui, neque dissolute quidquã remisi, habuiq; in mea potestate, quoad bellũ fuit. multo quidem honestius iudico, magisq; quod concedere possit respub. miserorum fortunam nõ insectari, quàm infinita tribuere potentibus, quæ cupiditatẽ, & arrogantiam incendere possint. qua in re Cicero uir optime, ac fortissime, mihiq; merito & meo nomine, & reip. carissime, nimis credere uideris spei tuæ, statimq;, ut quisq; aliquid recte fecerit, omnia dare, ac pmittere; quasi non liceat traduci ad mala cõsilia corruptũ largitionibus animum. quæ tua est humanitas, æquo animo te moneri patieris, præsertim de communi salute: facies tamẽ, quod tibi uisum fuerit: ẽt ego, cum me docueris. nunc Cicero, nunc agendum est, ne=

frustra oppressum esse Antoniũ gauisi simus, neu sem per primi cuiusq; mali excidendi causa sit, ut aliud re nascatur illo peius. nihil iam neque opinãtibus, aut pa tientibus nobis aduersi euenire potest, in quo nõ cum omnium culpa, tũ præcipue tua futura sit, cuius tan= tã auctoritatem senatus, ac popul. R. non solũ esse pa= titur, sed etiam cupit, quanta maxima in libera ciuita te unius esse potest, quam tu nõ solum bene sentiẽdo, sed etiam prudenter tueri debes. prudentia porrò, quæ tibi superest, nulla abs te desideratur, nisi modus in tri buendis honoribus: alia omnia sic abunde adsunt, ut cum quolibet antiquorum comparari possint tuæ uir tutes. unum hoc grato animo, liberaliq; profectũ, cau= tiorem, ac moderatiorèm liberalitatẽ desiderat: nihil enim senatus cuiquam dare debet, quod male cogitan tibus exemplo, aut præsidio sit. itaq; timeo, de Consula tu, ne Cæsar tuus altius se ascendisse putet decretis tuis, quàm inde, si consul factus sit, descensurum. ꝙ si Antonius ab alio relictum regni instrumentum occa sionem regnandi habuit: quonam animo fore putas, si quis auctore non tyranno interfecto, sed ipso senatu putat se imperia quælibet concupiscere posse? quare tũ & facilitatem, & prouidentiam laudabo tuam, cum exploratum habere cœpero, Cæsarem honoribus, quos acceperit, extraordinarijs fore contentũ. alienæ igitur, inquies, culpæ me reum facies? prorsus alienæ, si pro= uideri potuit, ne existeret. quòd utinã inspectare pos= sis timorem de illo meum. His literis scriptis, te Con sulem factum audiuimus. tum uero incipiam propone re mihi remp. iustam, & iam suis nitentem uiribus,

ſi iſtuc uidero. Filius ualet,& in Macedoniam cum equitatu præmiſſus eſt. Idibus Maijs,ex caſtris.

CICERO BRVTO S.

AD V. Cal. cum de ijs, qui hoſtes iudicati ſunt, bello perſequendis ſententiæ dicerentur,dixit Seruilius etiam de Vẽtidio,& ut Caſſius perſequeretur Dolabellã.cui cũ eſſem aſſenſus,decreui hoc amplius, ut tu, ſi arbitrarere utile fore,eq; rep.eſſe, pſequerere Dolabellã bello: ſi minus id cõmodo reip.facere poſſes,ſiue non exiſtimare è rep. eſſe,ut in iiſdẽ locis exercitũ contineres. nihil honorificẽtius potuit facere ſenatus,quàm ut tuum eſſet iudicium,quid tibi maxime cõducere reip. uideretur.equidem ſic ſentio,ſi manũ habet, ſi caſtra, ſi ubi conſiſtat uſpiam,Dolabella;ad fidem, et ad dignitatem tuã pertinere,eũ perſequi. De Caſſij noſtri copijs nihil ſciebamus: neque enim ab ipſo ullæ literæ: neque nunciabatur quidquã,quod pro certo haberemus. quãtopere autem interſit opprimi Dolabellam, profecto intelligis,tum ut ſceleris pœnas perſoluat,tum ne ſit,quò ſe latronum duces ex Mutinenſi fuga conferant. atq; hoc mihi iã ante placuiſſe, potes ex ſuperioribus meis literis recordari. quanquam tum & fugæ portus erat in tuis caſtris,& ſubſidium ſalutis in tuo exercitu. quo magis nunc liberati,ut ſpero, periculis,in Dolabella opprimendo occupati eſſe debemus. ſed hæc cogitabis diligentius,ſtatues ſapienter: facies nos, quod conſtitueris, & quid agas, ſi tibi uidebitur, certiores. Ciceronem noſtrum in ueſtrum collegium cooptari uolo. exiſtimo omnino abſentium rationẽ ſacerdotum comitijs poſſe

haberi:nã etiam factum est antea:Caius enim. Marius, cũ in Cappadocia esset,lege Domitia factus est Augur: nec,quo minus id postea liceret,ulla lex sanxit. est etiã in lege Iulia,quæ lex est de sacerdotijs proxima,his uerbis,QVI PETIT, CVIVS'VE RATIO HABEBITVR. aperte indicat posse rationẽ haberi etiã nõ præsentis.hac de re scripsi ad eũ,ut tuo iudicio uteretur, sicut in rebus omnibus.tibi aũt statuendũ est de Domitio,& de Catone nostro.sed quamuis liceat absentis rationem haberi,tamen omnia sunt præsentibus faciliora. ꝙ si statueris in Asiam tibi eundũ,nulla erit ad comitia nostros accersendi facultas.omnino Pansa uiuo celeriora omnia putabamus: statim enim collegam sibi surrogasset:deinde ante prætoria, sacerdotum comitia fuissent.nunc per auspicia lõgam morã uideo:dum.n. unus erit patritius magistratus,auspicia ad patres redire non possunt,magna sanè perturbatio. tu tota de re quid sentias,uelim me facias certiorẽ. III. Non.Maij.

BRVTVS CICERONI S.

NOLI expectare,dũ tibi gratias agam. iampridẽ hoc ex nostra necessitudine,quæ ad summã beneuolentiã peruenit,sublatũ esse debet. Filius tuus à me abest: in Macedonia congrediemur: iussus est enim Ambraciam ducere equites per Thessaliam:& scripsi ad eum, ut mihi Heracleam occurreret. cum eum uidero(quoniam nobis permittis)cõmuniter constituemus de reditu eius ad petitionẽ,aut ad commendationem honoris. Tibi Glycona medicum Pansæ, qui sororem Achilleos nostri in matrimonio habet diligentissime commendo.

audimus, eum uenisse in suspicionem Torquato de morte Pansæ, custodiriq; ut parricidam. nihil minus credendum est: quis enim maiorem calamitatem morte Pansæ accepit? præterea est modestus homo, et frugi, quem ne utilitas quidẽ uideatur impulsa fuisse ad facinus. rogo te, & quidem ualde rogo, (nam Achilleus noster non minus, quàm æquum est, laborat) eripias eũ ex custodia, conseruesq;. hoc ego ad meum officium priuatarum rerum æque, atq; ullam aliam rem, pertinere arbitror. Cum has ad te scriberem literas, ab Satrio legato C. Trebonij reddita est mihi epistola, à Tullio, & Deiotaro Dolabellam cæsum, fugatumq; esse. græcam epistolam tibi misi Cycherei cuiusdam ad Satrium missam. Flauius noster de controuersia, quam habet cum Dyrrhachinis hæreditariam, sumpsit te iudicem. rogo te Cicero, & Flauius rogat, rem conficias. quin ei, qui Flauium fecit hæredem, pecuniam debuerit ciuitas, non est dubium, neque Dyrrhachini inficiantur, sed sibi donatum æs alienum à Cæsare dicunt. noli pati, à necessarijs tuis necessario meo iniuriam fieri. XVII. Cal. Iun. ex castris, ad imam Candauiam.

BRVTVS CICERONI S.

BIBVLVS quàm carus mihi esse debeat, nemo melius iudicare potest, quàm tu, cuius tãtæ pro rep. cõtẽtiones, solicitudinesq; fuerũt. itaq; uel ipsius uirtus, uel nostra necessitudo debet cõciliare te illi: quo minus multa mihi scribenda esse arbitror: uolũtas enim te mouere debet nostra, si modo iusta est aut pro officio necessario suscipitur. in Pansæ locum petere constituit. eam

nominationem à te petimus. neque coniunctiori dare beneficiũ, quàm nos tibi sumus, neq; digniorẽ nominare potes, quàm Bibulum. De Domitio, & Apuleio quid attinet me scribere, cum ipsi per se tibi cõmendatissimi sint? Apuleiũ uero tu tua auctoritate sustinere debes. sed Apuleius in sua epistola celebrabitur. Bibulum noli dimittere ex sinu tuo, tantũ iam uirum, ex quanto, crede mihi, potest euadere, qui uestris paucorum respondeat laudibus.

CICERO BRVTO S.

MVLTOS tibi commendo, & commendem necesse est: optimus enim quisq; uir, & ciuis sequitur iudicium tuum; tibiq; omnes fortes uiri nauare operã, & studiũ uolũt; nec quisquam est, quin ita existimet, meã apud te & gratiam, & auctoritatem ualere plurimũ: sed C. Nasennium municipem Suessanum tibi ita commendo, ut neminem diligentius. Cretensi bello Metello Imperatore octauum principem duxit. postea in re familiari occupatus fuit. hoc tẽpore cum reip. partibus, tum tua excellenti dignitate commotus, uellet per te aliquid auctoritatis assumere. fortẽ uirũ Brute tibi cõmendo, frugi hominem, et, si quid ad rem pertinet, etiã locupletem. pergratum mihi erit, si eum ita tractaris, ut merito tuo mihi gratias agere possit.

CICERO BRVTO S.

FVNGERER officio, quo tu functus es in meo luctu, teq; p literas cõsolaret, nisi scirẽ ijs remedijs, quibus meũ dolorẽ tu leuasses, te in tuo nõ egere. ac uelim

facilius,quã tunc mihi,nũc tibi tute medeare: eſt enim alienũ tãto uiro,ut es tu, quod alteri præceperit,id ipſum facere nõ poſſe. me quidẽ cum rationes, quas collegeras, tum auctoritas tua à nimio mœrore deterruit: cum enim mollius tibi ferre uiderer, quàm deceret uirũ,præſertim eũ,qui alios conſolari ſoleret,accuſaſti me per literas grauioribus uerbis,q̃ tua cõſuetudo ferebat. itaq; iudicium tuum magni æſtimans, idq́; ueritus,me ipſe collegi,& ea,quæ didiceram, legeram,acceperam, grauiora duxi tua auctoritate addita. ac mihi tũ Brute officio ſolũ erat & naturæ, tibi nunc populo et ſcænæ,ut dicitur,ſeruiendum eſt: nam cum in te nõ ſolum exercitus tui, ſed omnium ciuium, ac penè gentium coniecti oculi ſint, minime decet, propter quẽ fortiores cæteri ſumus,eum ipſum animo debilitatũ uideri. quã ob rem accepiſti tu quidẽ dolorẽ,(id enim amiſiſti, cui ſimile in terris nihil fuit)& eſt dolẽdum in tam graui uulnere,ne id ipſum,carere omni ſenſu doloris,ſit miſerius,quã dolere: ſed,ut modice,cæteris utile eſt,tibi neceſſe eſt. ſcriberẽ plura, niſi ad te hæc ipſa nimis multa eſſent. Nos te, tuumq́; exercitum expectamus: ſine quo,ut reliqua ex ſentẽtia ſuccedant,uix ſatis liberi uidemur fore. De tota Rep. plura ſcribã, & fortaſſe iã certiora iјs literis,quas Veteri noſtro cogitabam dare.

CICERO BRVTO. S.

NVLLAS adhuc à te literas habebamus,ne famã qdẽ quæ declararet,te,cognita ſenatus auctoritate, in Italiã adducere exercitum: quod ut faceres, idq́; maturares,magnopere deſiderabat Reſp. ingraueſcit enim

in dies intestinũ malũ, nec externis hostibus magis, quã domesticis laboramus: qui erant omnino ab initio belli, sed facilius frangebãtur. erectior senatus erat, non sententijs solũ nostris, sed etiam cohortationibus excitatus. erat in senatu satis uehemẽs, & acer Pansa, cum in cæteros huius generis, tum maxime in socerũ: cui Consuli nõ animus ab initio, non fides ad extremum defuit. bellum ad Mutinã gerebatur, nihil ut in Cæsare reprehẽderes, nõnulla in Hircio. huius belli fortuna, ut in secũdis, fluxa; ut in aduersis, bona. erat uictrix Resp. cæsis Antonij copijs, ipso expulso à Bruto. deinde ita multa peccata, ut quodã modo uictoria excideret è manibus. perterritos, inermos, saucios non sunt nostri duces persecuti: datumq; Lepido tempus est, in quo leuitatẽ eius, sæpe perspectam, maioribus in malis experiremur. sunt exercitus boni, sed rudes, Bruti, & Planci. sunt fidelissima, & maxima auxilia Gallorũ. sed Cæsarem meis cõsilijs adhuc gubernatum, præclara ipsum indole, admirabiliq; cõstãtia, improbissimis literis quidam, fallacibusq; interpretibus, ac nũcijs impulerunt in spem certissimam Consulatus. quod simul atq; sensi, neq; ego illũ absentem literis monere destiti, nec accusare præsentes eius necessarios, qui eius cupiditati suffragari uidebantur: nec in senatu sceleratissimorũ consiliorũ fontes aperire dubitaui. nec uero ulla in re memini aut senatum meliorẽ, aut magistratus: nunquã enim in honore extraordinario potentis hominis, uel potentissimi potius (quãdo quidẽ potentia iã in ui posita est, et armis) accidit, ut nemo Trib. pl. nemo alio magistratu, nemo priuatus auctor existeret. sed in hac cõstãtia, atq; uirtu-

te, erat ta solicita ciuitas: illudimur enim Brute cũ militum delicijs, tum imperatoris insolentia. tantum quisque in Rep. posse postulat, quantũ habet uiriũ. non ratio, non modus, non lex, non mos, non officium ualet, non iudicium, non existimatio ciuium, non posteritatis uerecundia. hæc ego multo ante prospiciens, fugiebã ex Italia, tum, cum me uestrorum edictorũ fama reuocauit. incitasti uero tu me Brute Veliæ. quãquam. n. dolebam in eam me Vrbem ire, quã tu fugeres, qui eam liberauisses, quod mihi quoq; quondam acciderat periculo simili, casu tristiore: perrexi tamen, Romamq́; perueni; nulloq́; præsidio quatefeci Antonium; contraq́; eius arma nefanda, præsidia, quæ oblata sunt, Cæsaris cõsilio, & auctoritate firmaui. qui si steterit idẽ, mihiq́; paruerit, satis uidemur habituri præsidij. sin autem impiorum consilia plus ualuerint, quàm nostra; aut imbecillitas ætatis nõ potuerit grauitatem rerum sustinere: spes omnis est in te. quamobrem aduola obsecro, atq; eam Remp. quam uirtute, atq; animi magnitudine magis, quàm euentis rerum, liberasti, exitu libera. omnis omniũ concursus ad te futurus est. hortare idẽ per literas Cassium. spes libertatis nusquam, nisi in uestrorum castrorum præsidijs, est. firmos omnino & duces habemus ab occidente, & exercitus. hoc adolescentis præsidium equidem adhuc firmũ esse cõfido, sed ita multi labefactant, ut, ne moueatur, interdũ extimescam. habes totũ Reip. statum, qui quidẽ tum erat, cum has literas dabam. uelim deinceps meliora: sin aliter fuerit, (quod Dij omen auertãt) Reip. uicem dolebo, quæ immortalis esse debeat. mihi quidem quantulum reliqui est?

BRVTO CICERONI S.

VETERIS Antistij talis animus est in Remp. ut nō dubitem, quin in Cæsare, et Antonio se præstiturus fuerit acerrimū propugnatorem communis libertatis, si occasioni potuisset occurrere: nam qui in Achaia congressus, P. Dolabella milites, atque equites habēte quoduis adire periculum ex insidijs paratissimi ad omnia latronis maluerit, quàm uideri aut coactus esse pecuniam dare, aut libēter dedisse homini nequissimo, atq; improbissimo, is nobis ultro pollicitus est, & dedit XX HS ex sua pecunia, &, quod multo carius est, se ipsum obtulit, & coniunxit. huic persuadere cœpimus, ut imperator in castris remaneret, remq; publicam defenderet. statuit eundum sibi, quoniam exercitum dimisisset: statim uero rediturum ad nos confirmauit legatione suscepta, nisi Prætorum comitia habituri essent Cōsules: nam illi ita sentienti de Rep. magnopere auctor fui, ne differret tempus petitionis suæ. cuius factum omnibus gratum esse debet, qui modo iudicarint hunc exercitum esse Reip. tibi tanto gratius, quanto maiore animo, gloriaq; libertatem nostram defendis. & dignitatem, si contigerit nostris consilijs exitus, quem optamus, perfuncturus es. ego etiam mi Cicero proprie, familiariterq; te rogo, ut Veterem ames uelisq; esse quā amplissimum. qui etsi nulla re deterreri à proposito potest, tamen excitari tuis laudibus, indulgentiaq; poterit, quo magis amplexetur, ac tueatur iudicium suum: & mihi gratissimum erit.

CICERO BRVTO S.

ETSI *daturus erã Meſſalæ Coruino continuo literas, tamen* Veterẽ *noſtrũ ad te ſine literis meis uenire nolui.* Maximo *in diſcrimine* Reſp. Brute *uerſatur, uictoresq; rurſus decertare cogimur. id accidit* M. Lepidi *ſcelere, & amentia. quo tempore cũ multa propter eã curam, quam pro* Rep. *ſuſcepi, grauiter ferrem, tum nihil tuli grauius, quàm me non poſſe matris tuæ precibus cedere, non ſororis. nã tibi, quod mihi plurimi eſt, facile me ſatisfacturum arbitrabar. nullo enim modo poterat cauſa* Lepidi *diſtingui ab* Antonio, *omniũq; iudicio etiam durior erat, ꝙ, cum honoribus ampliſſimis à ſenatu eſſet* Lepidus *ornatus, tum etiam paucis ante diebus præclaras literas ad ſenatũ miſiſſet, repente non ſolũ recepit reliquias hoſtiũ, ſed bellũ acerrimũ terra, mariq; gerit: cuius exitus qui futurus ſit, incertum eſt. itaq; cum rogamur, ut miſericordiam liberis eius impertiamus, nihil affertur, quo minus ſumma ſupplicia, ſi (quod* Iuppiter *omen auertat) pater puerorũ uicerit, ſubeunda nobis ſint. nec uero me fugit, quã ſit acerbũ, parentum ſcelera filiorum pœnis lui: ſed hoc præclare legibus comparatum eſt, ut caritas liberorũ amiciores parẽtes* Reip. *redderet. itaq;* Lepidus *crudelis in liberos, non is, qui* Lepidum *hoſtem iudicat. atque ille, ſi armis poſitis de ui dãnatus eſſet, quo in iudicio certe defenſionem non haberet, eandem calamitatem ſubirent liberi bonis publicatis. quanquam, quod tua mater, & ſoror deprecatur pro pueris, id ipſum, et multa alia crudeliora nobis omnibus* Lepidus, Antonius, *& reliqui hoſtes*

denunciant.itaque maximam ſpem hoc tempore habemus in te, atq; exercitu tuo. cum ad Reip. ſummam, tũ ad gloriã, & dignitatem tuã uehementer pertinet, te in Italiam, ut ante ſcripſi, uenire quãprimũ: eget enim uehementer tum uiribus tuis, tum etiam conſilio reſp. Veterem pro eius erga te beneuolentia, ſingulariq; officio libenter ex tuis literis cõplexus ſum, eumq; cũ tui, tum Reip. ſtudioſiſſimum, amantiſſimumq; cognoui. Ciceronem meum propediem, ut ſpero, uidebo: tecũ.n. illum, & te in Italiam celeriter eſſe uenturum cõfido.

BRVTVS CICERONI S.

DE M. Lepido uereri me cogit reliquorum timor. qui ſi eripuerit ſe nobis, quod uelim temere, atque iniurioſe de illo ſuſpicati ſint homines: oro, atq; obſecro te Cicero, neceſſitudinẽ noſtrã, tuãq; in me beneuolẽtiã obteſtans, ſororis meæ liberos obliuiſcaris eſſe Lepidi filios, meq; his in patris locum ſucceſſiſſe exiſtimes. hoc ſi à te impetro, nihil profecto dubitabis pro his ſuſcipere. aliter alij cum ſuis uiuunt: nihil ego poſſum in ſororis meæ liberos facere, quo poſſit expleri uolũtas mea, aut officiũ. quid uero aut mihi tribuere boni poſſunt, (ſi modo digni ſumus, quibus aliquid tribuatur) aut ego matri, ac ſorori, puerisq; illis præſtaturus ſum, ſi nihil ualuerit apud te, reliquumq; ſenatũ contra patrem Lepidũ Brutus auunculus? ſcribere multa ad te neque poſſum præ ſolicitudine, ac ſtomacho, neq; debeo: nam ſi in tãta re, tamq; neceſſaria uerbis mihi opus eſt ad te excitandum, & confirmãdum; nulla ſpes eſt, facturũ te, quod uolo, & quod oportet. quare noli expectare lõ=

gas preces: intuere me ipſum, qui hoc à te uel à Cicerone coniunctiſſimo homine priuatim, uel à conſulari tali uiro remota neceſſitudine priuata impetrare debeo. quid ſis facturus, uelim mihi quamprimum reſcribas. Cal. Quint. ex caſtris.

CICERO BRVTO S.

BREVES tuæ literæ: breues, dico? immo nullæ, tribus'ne uerſiculis his temporibus Brutus ad me? nihil ſcripſiſſem potius. & requiris meas. quis unquã ad te tuorum ſine meis uenit? quæ autem epiſtola nõ pondus habuit? quæ ſi ad te perlatæ nõ ſunt, ne domeſticas quidem tuas perlatas arbitror. Ciceroni ſcribis te longiorem daturum epiſtolam. recte id quidẽ: ſed hæc quoq; debuit eſſe plenior. ego autem, cum ad me de Ciceronis abs te diſceſſu ſcripſiſſes, ſtatim extruſi tabellarios, literasq; ad Ciceronem, ut, etiam ſi in Italiam ueniſſet, ad te rediret: nihil enim mihi iucũdius, nihil illi honeſtius. quanquam aliquoties ei ſcripſeram, ſacerdotum comitia mea ſumma contentione in alterum annum eſſe reiecta, quod ego cũ Ciceronis cauſa elaboraui, tũ Domitij, Catonis, Lentuli, Bibulorum: quod ad te etiam ſcripſeram. ſed uidelicet, cum illam puſillam epiſtolam tuam ad me dabas, non dum erat tibi id notum. quare omni ſtudio à te mi Brute contendo, ut Ciceronem meum ne dimittas, tecumq; adducas: quod ipſum, ſi Remp. cui ſuſceptus es, reſpicis, tibi iam iamq; faciendum eſt: renatum enim bellum eſt, idq; non paruo ſcelere Lepidi. exercitus autem Cæſaris, qui erat optimus, non modo nihil prodeſt, ſed etiam cogit exercitum tuũ

flagitari: qui si Italiam attigerit, erit ciuis nemo (quem quidem ciuem appellari fas sit) qui se non in tua castra conferat. etsi Brutum præclare cum Planco coniunctũ habemus. sed non ignoras, quàm sint incerti animi hominum, & infecti partibus, & exitus præliorum. quin etiam si, ut spero, uicerimus, tamen magnam gubernatiouem tui consilij, tuæq; auctoritatis res desiderabit. subueni igitur per Deos, idq; quàprimũ. tibi persuade, nõ te Idibus Martijs, quibus seruitutẽ à tuis ciuibus repulisti, plus profuisse patriæ, quàm, si mature ueneris, profuturum. II. Id. Quint.

CICERO BRVTO. S.

MESSALAM habes. quibus igitur literis tam accurate scriptis assequi possum, subtilius ut explicem, quæ gerantur, quæq; sint in Rep. quã tibi is exponet, qui & optime omnia nouit, & elegãtissime expedire, et deferre ad te potest? caue enim existimes Brute, (quanquam nõ est necesse ea me ad te, quæ tibi nota sunt, scribere: sed tamen tantam omnium laudum excellentiam non queo silentio præterire) caue putes, probitate, cõstãtia, cura, studio Reip. quidquam illi esse simile: ut eloquentia, qua mirabiliter excellit, uix in eo locum ad laudandum habere uideatur: quanquam in hac ipsa sapiẽtia plus apparet: ita graui iudicio, multaq; arte se exercuit in uerissimo genere dicendi. tãta autem industria est, tãtumq; euigilat in studio, ut nõ maxima ingenio, quod in eo summum est, gratia habenda uideatur. sed prouehor amore: nõ enim id propositum est huic epistolæ, Messalam ut laudem, præsertim ad Brutum, cui

& uirtus illius non minus, quàm mihi, nota est, & hæc ipsa studia, quæ laudo, notiora. quem cum à me dimittens grauiter ferrem, hoc leuabar uno, quòd ad te tanquã ad alterũ me proficiscens, & officio fungebatur, & laudem maximam sequebatur. sed hæc hactenus.

Venio nunc, longo sanè interuallo, ad quandam epistolam, qua mihi multa tribuẽs unum reprehendebas, ꝙ in honoribus decernendis essem nimius, et tanquam prodigus. tu hoc: alius fotasse, quòd in animaduersione, pœnaq; durior, nisi fortasse utrunque tu. quod si ita est, utriusq; rei meum iudicium tibi cupio esse notissimum: neq; solum ut Solonis dictum usurpem, qui & sapiens unus fuit ex septem, & legum scriptor solus ex septem. is Remp. duabus rebus contineri dixit, præmio, & pœna. est scilicet utriusque rei modus, sicut reliquarum, & quædam in utroque genere mediocritas. sed non tanta de re propositum est hoc loco disputare. quid ego autem secutus hoc bello sim in sententijs dicendis, alienum non puto aperire. post interitum Cæsaris, & uestras memorabiles Idus Martias Brute quid ego prætermissum à nobis, quantamq; impendere Reip. tẽpestatem dixerim. non es oblitus. magna pestis erat depulsa per uos, magna populi R. macula deleta, uobis uero parta diuina gloria; sed instrumentum regni delatum ad Lepidum, & Antonium: quorum alter inconstantior, alter impurior, uterque pacem metuens, inimicus otio. his ardentibus perturbãdæ Reip. cupiditãte quod opponi posset præsidiũ, non habebamus: erexerat enim se ciuitas in retinenda libertate consentiens. nos tum nimis acres. uos fortasse sapiẽtius exces-

sistis urbe ea, quam liberaratis: Italiæ sua uobis studia profitenti remisistis. itaq; cum teneri Vrbem à parricidis uiderem, nec te in ea, nec Cassium tuto esse posse, eamq; armis oppressam ab Antonio: mihi quoque ipsi esse excedendum putaui, tetrum enim spectaculũ, oppressa ab impijs ciuitas, opitulandi potestate præcisa. sed animus idem, qui semper, infixus in patriæ caritate, discessum ab eius periculis ferre nõ potuit. itaq; in medio Achaico cursu, cum Etesiarum diebus auster me in Italiam, quasi dissuasor mei consilij, retulisset, te uidi Veliæ, doluiq; uehementer: cedebas enim Brute, cedebas; quoniam Stoici uestri negant fugere sapientis. Romam ut ueni, statim me obtuli Antonij sceleri, atque dementiæ. quem cum in me incitauissem, cõsilia inire cœpi, Brutina planè, (uestri enim hæc sunt propria sanguinis) reipub. liberandæ. longa sunt, quæ restant, prætereunda: sunt enim de me. tantum dico, Cæsarem hunc adolescentem, per quem adhuc sumus, si uerum fateri uolumus, fluxisse ex fonte consiliorum meorum. huic habiti à me honores, nulli quidem Brute, nisi debiti, nulli, nisi necessarij: ut enim primum libertatem reuocare cœpimus, cum se nõ dum ne Decimi quidem Bruti diuina uirtus ita cõmouisset, ut iam id scire possemus, atque omne præsidiũ esset in puero, qui à ceruicibus nostris auertisset Antonium; quis honos ei non fuit decernendus? quanquam ego illi tum uerborum laudem tribui, eamq; modicam: decreui etiam imperium: quod quanquam uidebatur illi ætati honorificum, tamen erat exercitum habẽti necessarium: quid enim est sine imperio exercitus? statuam

Philippus decreuit, celeritatē petitionis primo Seruius, post maiorem etiam Seruilius. nihil tum nimium uidebatur. sed nescio quo modo facilius in timore benigni, quã in uictoria grati reperimur: ego enim, D. Druto liberato, cũ lætissimus ille ciuitati dies illuxisset, idẽq; casu Bruti natalis esset, decreui, ut in fastis ad eũ diẽ Bruti nomen ascriberetur: in eoq; sum maiorum exemplũ secutus, qui hunc honorem mulieri Larẽtiæ tribuerũt, cuius uos Põtifices ad arã in Valebro facere soletis. quod ego cũ dabã Bruto, notam esse in fastis gratissimæ uictoriæ sempiternã memoriã uolebã. atq; illo die cognoui paulo plures in senatu maleuolos esse, quàm gratos. eos p ipsos dies effudi (si ita uis) honores in mortuos Hircium, & Pansam, Aquilã etiã: quod quis reprehendit, nisi qui, deposito metu, præteriti periculi fuerit oblitus? accedebat ad beneficij memoriam gratam ratio illa, quæ etiam posteris posset esse salutaris: extare enim uolebam in crudelissimos hostes monimenta odij publici sempiterna. Suspicor illud minus tibi probari, quod ab tuis familiaribus, optimis illis quidem uiris, sed in repub. rudibus, non probatur, ꝙ, ut ouanti introire Cæsari liceret, decreuerim. ego autem (sed erro fortasse: nec tamen is sum, ut mea me maxime delectẽt) nihil mihi uideor hoc bello sensisse prudẽtius. cur autem ita sit, aperiendum non est, ne magis uidear prouidus fuisse, quàm gratus. hoc ipsum nimium: quare alia uideamus. D. Bruto decreui honores, decreui L. Panco. præclara illa quidem ingenia, quæ gloria inuitantur: sed senatus etiã sapiens, qui, qua quenque re putat, modo honesta, ad rempub. iuuandĩ posse ad=

duci, hac utitur. At in Lepido reprehendimur: cui cum ſtatuam in Roſtris ſtatuiſſemus, ijdem illam euertimus. nos illum honore ſtuduimus à furore reuocare: uicit amentia leuiſſimi hominis noſtrã prudentiam. nec tamen tantum in ſtatuenda Lepidi ſtatua factum eſt mali, quantũ in euertẽda boni. ſatis multa de honoribus.

Nunc de pœna pauca ſunt dicenda: intellexi enim ex tuis ſæpe literis, te in ijs, quos bello deuiciſti, clementiam tuam uelle laudari. exiſtimo equidẽ, nil à te niſi ſapienter: ſed ſceleris pœnam prætermittere (id enim eſt, quod uocatur ignoſcere) etiã ſi in cæteris rebus tolerabile eſt, in hoc bello pernicioſum puto: nullũ enim bellum ciuile fuit in noſtra Rep. omniũ, quæ memoria mea fuerunt, in quo bello non, utracũque pars uiciſſet, tamen aliqua forma eſſet futura reip. hoc bello uictores quam remp. ſimus habituri, non facile affirmarim: uictis certe nulla unquã erit. dixi igitur ſententias in Antonium, dixi in Lepidum ſeueras, neque tam ulciſcẽdi cauſa, quàm ut & in præſens ſceleratos cineis timore ab impugnanda patria deterrerẽ, & in poſterum documentum ſtatuerem, ne quis talẽ amentiã uellet imitari. quãquam hæc quidem ſententia non magis mea fuit, quàm omnium. in qua uidetur illud eſſe crudele, quòd ad liberos, qui nihil meruerunt, pœna peruenit. ſed id & antiquum eſt, & omnium ciuitatum: ſi quidem etiam Themiſtoclis liberi eguerunt. & ſi iudicio damnatos eadem pœna ſequitur ciueis, qui potuimus leniores eſſe in hoſteis? quid autem queri poteſt quiſquã de me, qui, ſi uiciſſet, acerbiorem ſe in me futurũ fuiſſe confiteatur, neceſſe eſt? habes rationem mearũ ſen-

tentiarum

tentiarum, de hoc genere duntaxat honoris, & pœnæ: nam de cæteris rebus quid senserim, quidq; cēsuerim, audisse arbitror. sed hæc quidem non ita necessaria: illud ualde necessarium Brute, te in Italiam cum exercitu uenire quāprimū. summa est expectatio tui: qui si Italiam attigeris, ad te concursus fiet omnium: siue enim uicerimus, qui quidē pulcherrime uiceramus, nisi Lepidus perdere omnia, & perire ipse cum suis cōcupiuisset; tua nobis auctoritate opus est ad collocādum aliquem ciuitatis statum: siue etiam nunc certamē reliquum est; maxima spes est cum in auctoritate tua, tum in exercitus tui uiribus. sed propterea per Deos: scis.n. quantū sit in temporibus, quātum in celeritate.

Sororis tuæ filijs quàm diligenter consulam, spero te ex matris, & ex sororis literis cogniturum. qua in causa maiorē habeo rationem tuæ uolūtatis, quæ mihi carissima est, quàm, ut quibusdam uideor, constantiæ meæ. sed ego nulla in re malo, quàm te amando constans & esse, & uideri.

BRVTVS CICERONI S.

PARTICVLAM literarum tuarū, quas misisti Octauio, legi, missam ab Attico mihi. studiū tuum, curáq; de salute mea nulla me noua uoluptate affecit: non solū enim usitatum, sed etiam quotidianū est, aliquid audire de te, q̄d pro nostra dignitate fideliter, atque honorifice dixeris, aut feceris. at dolore, quātū animo maximū capere possum, eadē illa pars epistolæ scriptæ ad Octauiū de nobis affecit: sic.n. illi gratias agis de republica, tā suppliciter, ac demisse (quid scribā? pu-

det conditionis, ac fortunæ: ſed tamen ſcribendum eſt: cõmendas noſtram ſalutem illi, quæ morte qua non per nicioſior?) ut prorſus præ te feras non ſublatam dominationem, ſed dominũ cõmutatũ eſſe. uerba tua recognoſce, & aude negare ſeruientis aduerſus Regẽ iſtas eſſe preces. unnm ais eſſe, quod ab eo poſtuletur, & expectetur, ut eos ciueis, de quibus uiri boni, populusq́; R. bene exiſtimet, ſaluos uelit. quid, ſi nolit? non erimus? atqui non eſſe, quàm eſſe per illum, preſtat. ego mediuſ fidius non exiſtimo tã omneis Deos aduerſos eſſe à ſalute populi R. ut Octauius orãdus ſit pro ſalute cuiuſquã ciuis, non dicam pro liberatoribus orbis terrarum: iuuat enim magnifice loqui, et certe decet aduerſus ignoranteis, quid pro quoque timendũ, aut à quoque petendum ſit. hoc tu Cicero poſſe fateris Octauium, & illi amicus es; aut, ſi me carũ habes, uis Romæ uideri, cum, ut ibi eſſe poſſem, cõmendandus puero illi fuerim? cui quid agis gratias, ſi, ut nos ſaluos eſſe uelit, & patiatur, rogandum putas? an hoc pro beneficio eſt habendum, quòd ſe, quàm Antonium, eſſe maluerit, à quo iſta petenda eſſent? uindici quidem alienæ dominationis, non uicario, ecquis ſupplicat, ut optime meritis de rep. liceat eſſe ſaluis? iſta uero imbecillitas, & deſperatio, cuius culpa non magis in te reſidet, quàm in omnibus alijs, & Cæſarem in cupiditatem regni impulit; & Antonio poſt interitum illius perſuaſit, ut interfecti locum occupare conaretur; & nunc puerum iſtũ extulit, ut tu iudicares precibus eſſe impetrandam ſalutem talibus uiris, miſericordiaq́; unius uix etiã nunc uiri tutos fore nos, haud ulla alia re. quòd ſi Roma=

nos nos esse meminissemus; non audacius dominari cuperent postremi homines, quàm id nos prohiberemus, neque magis irritatus esset Antonius regno Cæsaris, quàm ob eiusdem mortem deterritus. tu quidem consularis, & tantorum scelerum uindex, quibus oppressis, uereor, ne in breue tempus dilata sit abs te pernicies, qui potes intueri, quæ gesseris, simul & ista uel probare, uel ita demisse, ac facile pati, ut probantis speciem habeas? quod autem tibi cum Antonio priuatum odium? nempe, quia postulabat hæc, salutem ab se peti precariam, nos incolumitatem habere, à quibus ipse libertatem accepisset, esse arbitrium suum de rep. quærẽda esse arma putasti, quibus dominari prohiberetur, scilicet ut illo prohibito rogaremus alterum, qui se in eius locum reponi pateretur, an ut esset sui iuris, ac mancipij resp? nisi forte non de seruitute, sed de conditione seruiendi recusatum est à nobis. atqui non solum bono domino potuimus Antonio tolerare nostrã fortunam, sed etiam beneficijs, atque honoribus ut participes frui quantis uellemus: quid enim neget ijs, quorum patientiam uideret maximum suæ dominationis præsidium esse. sed nihil tanti fuit, quo uenderemus fidem nostram, & libertatem. hic ipse puer, quem Cæsaris nomen incitare uidetur in Cæsaris interfectores, quanti æstiment, si sit commercio locus, posse nobis auctoribus tantum, quãtum profecto poterit, quoniam uiuere, & pecunias habere, & dici consulares uolumus? cæterum nequidquam perierit ille: cuius interitu quid gauisi sumus, si mortuo nihilo minus seruituri eramus? nulla cura adhibetur. sed mihi prius

omnia Dij, Deæq; eripuerint, quàm illud iudicium, quo non modo hæredi eius, quem occidi, non concesserim quod in illo non tuli, sed ne patri quidem meo, si reuiuiscat, ut patiente me plus legibus, ac senatu possit. an hoc tibi persuasum est, fore cæteros ab eo liberos, quo inuito nobis in ista ciuitate locus nõ sit? qui porrò id, quod petis, fieri potest, ut impetres? rogas enim, uelit non saluos esse. uidemur ergo tibi salutem accepturi, cum uitam acceperimus? quam, si prius dimittimus dignitatem, & libertatem, qui possumus accipere? an tu, Romæ habitare, id putas incolumẽ esse? res, non locus, oportet præstare istuc mihi. neque incolumis fui Cæsare uiuo, nisi postquam illud consciui facinus: neque usquam exul esse possum, dum, seruire, & pati contumelias, peius odero malis omnibus alijs. non ne hoc est in easdem tenebras recidisse, cum ab eo, qui tyrãni nomen asciuit sibi (cum in Græcis ciuitatibus liberi tyrannorum, oppressis illis, eodem supplicio afficiantur) petitur, ut uindices, atq; oppressores dominatiõis salui sint? hanc ego ciuitatem uidere uelim, aut putem ullã, quæ ne traditam quidem atque inculcatã libertatem recipere possit, plusq; timeat in puero nomẽ sublati Regis, quàm confidat sibi, cum illũ ipsum, qui maximas opes habuerit paucorum uirtute sublatum uideat? me uero posthac ne commendaueris Cæsari tuo, ne te quidem ipsum, si me audies. ualde care æstimas tot annos, quot ista ætas recipit, si propter eam causam puero isti supplicaturus es. deinde, quod pulcherrime fecisti, ac facis in Antonium, uide, ne cõuertatur à laude maximi animi ad opinionem formidinis: nam si Octauius tibi placet,

à quo de nostra salute petendum sit, non dominum fu
gisse, sed amiciorem dominum quæsisse uideberis. quē
quòd laudas ob ea, quæ adhuc fecit, plane probo: sunt
enim laudanda, si modo contra alienam potentiā, non
pro sua suscepit eas actiones. cum uero iudicas tantum
illi non modo licere, sed etiam à te ipso tribuendū esse
ut rogandus sit, ne nolit esse nos saluos; nimium ma-
gnam mercedem statuis: id enim ipsum illi largiris,
quod per illum habere uidebatur respub. neque hoc ti
bi in mentem uenit, si Octauius ullis dignis sit honori
bus, quia cū Antonio bellum gerat, ijs, qui illud malum
exciderint, cuius istæ reliquiæ sunt, nihil, quo expleri
possit eorū meritum, tributurum unquam populū R.
si omnia simul congesserit. at uide, quanto diligentius
homines metuant, quàm meminerint, quia Antonius
uiuat, atque in armis sit. de Cæsare uero quod fieri po
tuit, ac debuit, transactū est, neque iam reuocari in in-
tegrum potest. Octauius is est, qui quid de nobis iudica
turus sit, expectet populus R? nos ij sumus, de quorū sa
lute unus homo rogandus uideatur? ego uero (ut istuc
reuertar) is sum, qui non modo non supplicem, sed etiā
coerceam postulanteis, ut sibi supplicetur: aut longe à
seruientibus abero, mihiq; esse iudicabo Romam, ubi-
cunque liberum esse licebit; ac uestri miserebor, quibus
nec ætas, neque honores, neque uirtus aliena dulcedi-
nem uiuendi minuere potuerit. mihi quidē ita beatus
esse uidebor, si modo constanter, ac perpetuo placebit
hoc consilium, ut relatam putem gratiam pietati meæ:
quid enim est melius, quàm memoria recte factorum,
& libertate contentum negligere humana? sed certe

non succumbam succumbentibus, nec uincar ab ijs, qui se uinci uolunt, experiarq;, & tentabo omnia, neq; desistam abstrahere à seruitio ciuitatem nostram. si secuta fuerit, quæ debet, fortuna, gaudebimus omnes: sin minus, ego tamẽ gaudebo: quibus enim potius hæc uita factis, aut cogitationibus traducatur, quã ijs, quæ pertinuerint ad liberandos ciueis meos? te Cicero rogo, atq; hortor, ne defatigere, neu diffidas; semper in præsentibus malis prohibendis, futura quoque, nisi ante sit occursum, explores, ne se insinuent. fortem, & liberũ animum, quo & Consul, & nunc consularis Remp. uindicasti, sine constantia, & æquabilitate nullum esse putaris: fateor enim duriorem esse conditionem spectatæ uirtutis, quàm incognitæ. benefacta pro debitis exigimus: quæ si aliter eueniunt, ut decepti ab his, infesto animo reprehendimus. itaq; resistere Antonio Ciceronem, & si magna laude dignum est: tamen, quia ille Consul hunc consularẽ merito præstare uidetur, nemo admiratur. idẽ Cicero, si flexerit aduersus alios iudiciũ suum, quod tanta firmitate, ac magnitudine direxit in exturbando Antonio, non modo reliqui temporis gloriam eripuerit sibi, sed etiam præterita euanescere coget: (nihil enim per se amplum est, nisi in quo iudicij ratio extat) quia neminem magis decet, quã te, Remp. amare, libertatisq; defensorem esse, uel ingenio, uel rebus gestis, uel studio, atq; efflagitatione omnium. quare nõ Octauius est rogandus, ut uelit nos saluos esse: magis tu te exuscita, ut eã ciuitatem, in qua maxima gessisti, liberam, atq; honestam fore putes, si modo sint populo duces ad resistendum improborum consilijs.

BRVTVS ATTICO S.

SCRIBIS mihi, mirari Ciceronem, quod nihil significem unquam de suis actis. quoniam efflagitas, coactu tuo scribam, quæ sentio. Omnia fecisse Ciceronem optimo animo, scio. quid.n. mihi exploratius esse potest, quàm illius animus in Remp? sed quædã mihi uidetur, quid dicam, imperite uir omnium prudentissimus, an ambitiose fecisse, qui ualentissimũ Antonium suscipere pro rep. nõ dubitauit inimicum? nescio quid scribam tibi, nisi unũ, pueri & cupiditatẽ, & licentiam potius esse irritatã, quã repressam à Cicerone; tantumq; eum tribuere huic indulgẽtiæ, ut se maledictis nõ abstineat, ijs quidem, quæ in ipsum dupliciter recidunt, quòd & plureis occidit uno, seq; prius oportet fateatur sicariũ, quàm obijciat Cascæ, quod obijcit; & imitatur in Casca Bestiam. an quia non omnibus horis iactamus Idus Martias, similiter atque ille Nonas Decembreis suas in ore habet, eo meliore conditione Cicero pulcherrimum factum uituperabit, quàm Bestia, & Clodius reprehendere illius Consulatum soliti sunt? sustinuisse mihi gloriatur bellum Antonij togatus Cicero noster. quid hoc mihi prodest, si merces Antonij oppressi poscitur in Antonij locum successio? & si uindex illius mali auctor extitit alterius, fundamentum, & radices habituri altiores, si patiamur? ut iam ista, quæ facit, non dominationem, non, sed dominum Antonium timentis sint. ego autem gratiam non habeo, si quis, dum ne irato seruiat, rem ipsam non deprecatur. immo triumphum, & stipendium decernitur, & omni-

bus decretis ornatur. pudeat conspicere fortunam, cu=
ius nomen susceperit. consularis hoc, an Ciceronis est?
quoniam tacere nõ licuit, leges, quæ tibi necesse est mo=
lesta esse: etenim ipse sentio, quanto cum dolore hæc ad
te perscripserim: nec ignoro, quid sentias in Repub. &
quàm desperatam quoque sanari puto posse. nec me=
hercle te Attice reprehendo: ætas enim, mores, liberi se=
gnem efficiunt: quod quidem etiam ex Flauio nostro
perspexi. sed redeo ad Ciceronem. quid inter Saluide=
num, & eum interest? quid autem amplius ille decer=
neret? timet, inquies, etiam nunc reliquias belli ciuilis.
quisquam ergo ita timeat profligatum, ut neque potẽ=
tiam eius, qui exercitum uictorem habeat, neq; temeri
tatem pueri putet extimescendam esse? an hoc ipsum
à re facit, quòd illi propter amplitudinem omnia iam,
ultroq; deferenda putat? ò magnam stultitiam timo=
ris, id ipsum, quod uerearis, ita cauere, ut, cũ uitare for
tasse potueris, ultro accersas, & attrahas. nimium time
mus mortem, & exilium, & paupertatem. hæc mihi
uidentur Ciceroni ultima esse in malis: &, dum ha=
beat, à quibus impetret, quæ uelit, et à quibus colatur,
ac laudetur, seruitutem, honorificam modo, non asper=
natur; si quidquam in extrema, ac miserrima cõtume=
lia potest honorificum esse. licet ergo patrem appellet
Octauius Ciceronem, referat omnia, laudet, gratias
agat: tamen illud apparebit, uerba rebus esse contra=
ria: quid enim tam alienum ab humanis sensibus est,
quàm eum patris habere loco, qui ne liberi quidem ho
minis numero sit? atqui eò tendit, id agit, ad eum
exitum properat uir optimus, ut sit illi Octauius pro=

pitius. ego uero iam ijs artibus nihil tribuo, quibus ſcio Ciceronem inſtructiſſimũ eſſe: quid enim illi proſunt, quæ pro libertate patriæ de dignitate, quæ de morte, exilio, paupertate ſcripſit copioſiſſime? quanto autem magis illa callere uidetur Philippus, qui priuigno minus tribuerit, quàm Cicero, qui alieno tribuat. deſinat igitur gloriando etiam inſectari dolores noſtros: quid enim noſtra, uictum eſſe Antonium, ſi uictus eſt, ut alij uacaret, quod ille obtinuit? tametſi tuæ literæ dubia etiam nunc ſignificant. uiuat hercule Cicero, qui poteſt, ſupplex, & obnoxius, ſi neq; ætatis, neque honorũ, neq; rerum geſtarum pudet. ego certe, qui cum ipſa re bellum geram, hoc eſt cum regno, & imperijs extraordinarijs, & dominatione, & potentia, quæ ſupra leges ſe eſſe uelit, nulla erit tam bona conditio ſeruiẽdi, qua non deterrear, quamuis ſit uir bonus, ut ſcribis, Antonius: quod ego nunquam exiſtimaui. ſed dominum ne parentem quidem maiores noſtri uoluerunt eſſe. Te niſi tantum amarem, quantum Ciceroni perſuaſum eſt diligi ab Octauio, hæc ad te nõ ſcripſiſſem. dolet mihi, quòd tu non ſtomacharis, amantiſſimus tum tuorum omnium, tum etiam Ciceronis. ſed perſuade tibi, de uoluntate propria mea nihil eſſe remiſſum, de iudicio largiter: neque enim impetrari poteſt, quin, quale quidq; uideatur ei, talẽ quiſque de illo opinionẽ habeat. uellẽ mihi ſcripſiſſes, quæ cõditiones eſſent Atticæ noſtræ. potuiſſem tibi aliquid de meo ſenſu perſcribere. Valetudinem Porciæ meæ tibi curæ eſſe non miror. Denique, quod petis, faciam libenter: nam etiam ſorores me rogant: & hominem noro, & quid ſibi uoluerit.

M. CICERO MARCO BRVTO S.

CVM sæpe te literis hortatus essem, ut quãprimũ Reip. subuenires, in Italiãq; exercitum adduceres, neq; id arbitrarer dubitare tuos necessarios; rogatus sum à prudentissima, & diligẽtissima fœmina matre tua, cuius omnes curæ ad te referuntur, & in te consumũtur, ut uenirem ad se ad VIII. Cal. Sext. quod ego, ut debui, sine mora feci. cum autẽ uenissem, Casca aderat, & Labeo, & Scaptius. at illa retulit, quæsiuitq;, quidnam mihi uideretur, accerseremus ne te, atq; tibi id conducere putaremus, an tardare, & commorari te melius esset. respondi id, quod sentiebam, & dignitati, & existimationi tuæ maxime cõducere, te primo quoque tempore ferre præsidium labẽti, & inclinatæ reip. quid enim abesse censes mali in eo bello, in quo uictores exercitus fugientẽ hostẽ persequi noluerunt? & in quo incolumis imperator, honoribus amplissimis fortunisq; maximis, coniuge, liberis, uobis affinibus ornatus, bellum Reip. indixerit? quid dicam, in tanto senatus populiq; consensu, cum tantum resideat intra muros mali? maximo autem, cum hæc scribebam, afficiebar dolore, quòd, cum me pro adolescentulo, ac penè puero resp. accepisset uadem, uix uidebar, quod promiseram, præstare posse. est autem grauior, & difficilior animi, & sententiæ, maximis præsertim in rebus, pro altero, quàm pecuniæ, obligatio: hæc enim solui potest, & est rei familiaris iactura tolerabilis: Reip. quod spoponderis, quemadmodum soluas, nisi is dependi facile patitur, pro quo spoponderis? quanquam & hunc, ut spe=

ro, tenebo multis repugnãtibus: uidetur enim in eo esse indoles, sed flexibilis ætas, multiq; ad deprauandũ parati, qui splendore falsi honoris obiecto, aciem boni ingenij perstringi posse confidunt. itaq; ad reliquos hic quoq; labor mihi accessit, ut omneis adhibeam machinas ad tenendum adolescentem, ne famam subeam temeritatis. quanquam quæ temeritas est? magis enim illum, pro quo spopondi, quàm me obligaui. nec uero pœnitere potest Remp. me pro eo spopondisse, qui fuit in rebus gerendis tum suo ingenio, tum mea promissione constantior. maximus autẽ, nisi me forte fallit, in rep. nodus est inopia rei pecuniariæ: obdurescunt enim magis quotidie boni uiri ad uocem tributi; quod ex centesima collatum impudenti censu locupletum, in duarũ legionum præmijs omne consumitur. impẽdent autem infiniti sumptus tum in hos exercitus, quibus nunc defendimur, tum uero in tuum. nam Cassius noster uidetur posse satis ornatus uenire. sed & hæc, & multa alia coram cupio, idq; quamprimum. De sororis tuæ filijs, non expectaui Brute, dum scriberes. omnino iam tempora (bellum enim ducetur) integram tibi causam reseruant. sed ego à principio, cũ diuinare de belli diuturnitate nõ possem, ita causam egi puerorum in senatu, ut te arbitror è matris literis potuisse cognoscere. nec uero ulla res erit unquam, in qua ego non uel uitæ periculo ea dicam, eaq; faciam, quæ te uelle, quæq; ad te pertinere arbitrabor. Vale. VI. Cal. Sext.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD Q. FRATREM LIBER I.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

ETSI non dubitabā, quin hanc epiſtolam multi nuncij, fama denique eſſet ipſa ſua celeritate ſuperatura, tuq; ante ab alijs auditurus eſſes, annum tertium acceſſiſſe deſiderio noſtro, et labori tuo: tamen exiſtimaui à me quoque tibi huius moleſtiæ nūcium perferri oportere. nam ſuperioribus literis, non unis ſed pluribus, cum iam ab alijs deſperata res eſſet, tamen ego tibi ſpem maturæ deceſſionis afferebā, non ſolum ut quādiutiſſime te iucunda opinione oblectarem, ſed etiam quia tanta adhibebatur & à nobis, & à Prætoribus contentio, ut rē poſſe confici non differem. nunc, quoniā ita accidit, ut neque Prætores ſuis opibus, neque nos noſtro ſtudio quidquā proficere poſſemus; eſt omnino difficile non grauiter id ferre; ſed tamen noſtros animos, maximis in rebus gerendis, et ſuſtinendis exercitatos, frāgi, et debilitari moleſtia nō oportet. et quoniā ferre ea moleſtiſſime homines debēt, quæ ipſorū culpa contracta ſunt: eſt quiddā in hac re mihi moleſtius ferendum, q̄ tibi: factum eſt. n. mea culpa, contra quàm tu mecum et proficiſcens, & per literas egeras, ut priore anno non ſuccederetur. quod ego, dum ſociorum ſaluti conſulo, dum impudentiæ nōnullorū negociatorum reſiſto, dum noſtram gloriam tua uirtute augeri expeto, feci non ſapienter, præſertim cū id com=

miſerim, ut ille alter annus ẽt tertiũ poſſet adducere. quod quoniam peccatum meum eſſe confiteor, eſt ſapiẽtiæ, atque humanitatis tuæ, curare, & proficere, ut hoc minus ſapienter à me prouiſum, diligentia tua corrigatur. ac ſi te ipſe uehemẽtius ad omneis parteis bene audiẽdi excitaris, non ut cum alijs, ſed ut tecum iam ipſe certes; ſi omnem tuam mentem, curam, cogitationẽ, & excellentem omnibus in rebus laudis cupiditatẽ incitaris: mihi crede, unus annus additus labori tuo, multorũ annorũ lætitiam nobis, gloriã uero etiã poſteris noſtris offert. quapropter hoc te primum rogo, ne contrahas aut demittas animum, ne'ue te obrui, tãquam fluctu, ſic magnitudine negotij ſinas, cõtráq; erigas, ac reſiſtas, ſiue etiam ultro occurras negotij: neque enim eiuſmodi partem reip. geris, in qua fortuna dominetur, ſed in qua plurimum ratio poſſit, & diligentia. ꝙ ſi tibi bellum aliquod magnum, & periculoſum adminiſtrãti prorogatum imperium uiderem, tremerem animo, quòd eodem tempore eſſe intelligerem etiam fortunæ poteſtatẽ in nos prorogatã. nunc uero ea pars tibi reip. commiſſa eſt, in qua aut nullam, aut perexiguam partem fortuna tenet, & quæ mihi tota in tua uirtute, ac moderatione animi poſita eſſe uideatur. nullas, ut opinor, inſidias hoſtium, nullam prælij dimicationem, nullam defectionem ſociorum, nullam inopiam ſtipendij, aut rei frumentariæ, nullam ſeditionem exercitus pertimeſcimus: quæ perſæpe ſapientiſſimis uiris acciderunt, ut, quemadmodum gubernatores optimi uim tempeſtatis, ſic illi fortunæ impetum ſuperare nõ poſſent. tibi data eſt ſumma pax, ſumma trãquillitas,

ita tamen,ut ea dormientem gubernatorem uel obrue re,uigilantem etiam delectare possit : constat enim ea prouincia primum ex eo genere sociorum , quod est ex hominnm omni genere humanissimũ;deinde ex eo genere ciuium,qui aut,ꝙ publicani sunt, nos summa necessitudine attingunt, aut, ꝙ ita negotiantur,ut locupletes sint,nostri Consulatus beneficio se incolumes fortunas habere arbitrantur . at enim inter hos ipsos existunt graues controuersiæ , multæ nascuntur iniuriæ, magnæ contentiones consequutur . quasi uero ego id id putem,non te aliquantũ negotij sustinere . intelligo permagnum esse negotium,& maximi consilij.sed memento, consilij me hoc negotium esse magis aliquanto, quàm fortunæ,putare : quid est enim negotij,continere eos,quibus præsis,si te ipse contineas?id autem sit magnum , & difficile cæteris, sicut est difficillimum : tibi & fuit hoc semper facillimum,& uere esse debuit, cuius natura talis est,ut etiam sine doctrina uideatur moderata esse potuisse; ea autẽ adhibita doctrina est, quæ uel uitiosissimam naturam excolere possit.tu cum pecuniæ,cum uoluptati,cum omnium rerum cupiditati resistes,ut facis;erit,credo, periculum , ne improbum negotiatorem, paulo cupidiorem publicanum comprimere non possis . nam Græci quidem sic te ita uiuentẽ intuebuntur,ut quendam ex annalium memoria, aut etiam è cœlo diuinum hominẽ esse in prouinciam delapsum putent . atque hæc nunc,non ut facias, sed ut te facere , & fecisse gaudeas, scribo;præclarum est .n. summo cum imperio fuisse in Asia triennium , sic , ut nullum te signum,nulla pictura, nullũ uas , nulla ue=

ſtis, nullum mancipium, nulla forma cuiuſquam, nulla conditio pecuniæ, quibus rebus abundat iſta prouincia, ab ſumma integritate, continentiáq; deduxerit. quid autem reperiri tam eximium, aut tam expetendum poteſt, quàm iſtam uirtutem, moderationem animi, temperantiam non latere in tenebris, neq; eſſe abditam, ſed in luce Aſiæ, in oculis clariſſimæ prouinciæ, atque in auribus omnium gentium, ac nationum eſſe poſitam; non itineribus tuis perterreri homines, non ſumptu exhauriri, non aduentu cõmoueri; eſſe, quocunq; ueneris, & publice, & priuatim maximam lætitiam, cum urbs cuſtodem, non tyrannum, domus hoſpitem, non expilatorem recepiſſe uideatur? his autem in rebus iam te uſus ipſe profecto erudiuit, nequaquam ſatis eſſe, ipſum haſce habere uirtutes, ſed eſſe circunſpiciendum diligẽter, ut in hac cuſtodia prouinciæ non te unum, ſed omneis miniſtros imperij tui socijs, & ciuibus, & reipub. præſtare uideare. quanquam legatos habes eos, qui ipſi per ſe habituri ſint rationem dignitatis ſuæ: de quibus honore, & dignitate, & ætate præſtat Tubero: quem ego arbitror, præſertim cum ſcribat hiſtoriam, multos ex ſuis annalibus poſſe deligere, quos uelit, & poſſit imitari. Alienus autem, noſter cum animo, & beneuolentia, tum uero etiam imitatione uiuẽdi. nam quid ego de Gratidio dicam? quem certo ſcio ita laborare de exiſtimatione ſua, ut propter amorem in nos fraternum etiã de noſtra laboret. Quæſtorem habes non tuo iudicio delectum, ſed eum, quem ſors dedit. hunc oportet & ſua ſponte eſſe moderatum, & tuis inſtitutis, & præ

ceptis obtemperare. quorum si quis forte esset sordi=dior, ferres eatenus, quoad per se negligeret eas leges, quibus est adstrictus, non ut ea potestate, quam tu ad dignitatem permisisses, ad quæstum abuteretur: neque enim mihi sanè placet, præsertim cum hi mores tãtum iam ad nimiam leuitatem, & ambitionem incubue=rint, scrutari te omneis sordeis, excutere unũquenque eorum, sed, quanta sit in quoque fides, tantum cuique committere. atque inter hos, eos, quos tibi comites, & adiutores negotiorum publicorũ dedit ipsa resp. dun=taxat finibus ijs præstabis, quos ante præscripsi. quos uero aut ex domesticis conuictoribus, aut ex necessa=rijs apparitoribus tecum esse uoluisti, qui quasi ex co=horte Prætoris appellari solent, horum non modo fa=cta, sed etiam dicta omnia præstãda nobis sunt. sed ha=bes eos tecum, quos possis recte faciẽteis facile diligere, minus cõsulenteis existimationi tuæ facillime coercere. à quibus, rudis cum esses, uidetur potuisse tua liberali tas decipi: nam ut quisque est uir optimus, ita difficilli me esse alios improbos suspicatur. nunc uero tertius hic annus habeat integritatem eandem, quam superio res, cautiorem etiam, ac diligentiorem. sint aures tuæ, quæ id, quod audiunt, existimẽtur audire, non in quas ficte, aut simulate quæstus causa insusurreretur. sit an nulus tuus non ut uas aliquod, sed tanquã ipse tu; non minister alienæ uolũtatis, sed testis tuæ. accensus sit eo etiam numero, quo eũ maiores nostri esse uoluerũt, qui hoc non in beneficij loco, sed in laboris, ac numeri non temere, nisi libertis suis, deferebant; quibus illi qui=dem non multo secus, ac seruis, imperabant. sit lictor

non suæ

nõ suæ, sed tuæ lenitatis apparitor, maioraq́; præferãt fasces illi, ac secures dignitatis insignia, quàm potestatis. toti denique sit prouinciæ cognitum, tibi omnium, quibus præsis, salutem, liberos, famam, fortunas esse carissimas. denique hæc opinio sit, non modo ijs, qui aliquid acceperint, sed ijs etiam, qui dederint, te inimicũ, si id cognoueris, futurum. neque uero quisquam dabit, cum erit hoc perspectum, nihil per eos, qui simulãt se apud te multum posse, abs te solere impetrari. nec tamen est hæc oratio mea huiusmodi, ut te in tuos aut durum esse nimium, aut suspiciosum uelim. nã si quis est eorum, qui tibi biennij spatio nunquam in suspicionem auaritiæ uenerit, ut ego Cæsium, & Chærippum, & Labeonem audio, &, quia cognoui, existimo. nihil est, quod non & ijs, & si quis est alius eiusmodi, & cõmitti, & credi rectissime putem. sed si quis est, in quo iam offenderis, de quo aliquid senseris: huic nihil credideris, nullam partem existimationis tuæ commiseris. in prouincia uero ipsa si quem es nactus, qui in tuam familiaritatem penitus intrarit, qui nobis ante fuerit ignotus: huic quantum credendum sit, uide: non quin possint multi esse prouinciales uiri boni: sed hoc sperare licet, iudicare periculosum est: multis enim simulationum inuolucris tegitur, & quasi uelis quibusdã obtenditur uniuscuiusq; natura: frons, oculi, uultus persæpe mentiuntur, oratio uero sæpissime. quam ob rẽ qui potes reperire ex eo genere hominum, qui pecuniæ cupiditate adducti careant ijs rebus omnibus, à quibus nos diuulsi esse non possumus; te autem alienum hominem ament ex animo, ac non sui commodi causa

ſimulent? mihi quidem permagnum uidetur, præſertim ſi ijdem homines priuatum non ferè quenquam, Prætores ſemper omneis amant. quo ex genere ſi quem forte tui cognouiſti amantiorem (fieri enim potuit) quàm temporis: hunc ad tuum numerum libenter aſcribito. ſin autem id non perſpicies, nullum erit genus in familiaritate cauendum magis, propterea quòd & omneis uias pecuniæ norunt, & omnia pecuniæ cauſa faciunt, &, quicum uicturi nõ ſunt, eius existimationi conſulere non curant. atque etiam è Grecis ipſis diligenter cauendæ ſunt quædam familiaritates, præter hominum perpaucorum, ſi qui ſunt uetere Græcia digni. ſic uero fallaces ſunt permulti, & leues, & diuturna ſeruitute ad nimiam aſſentationẽ eruditi. quos ego uniuerſos adhiberi liberaliter, optimum quenque hoſpitio, amicitiaq; coniungi dico oportere. nimiæ familiaritates eorum neque tam fideles ſunt (non enim audent aduerſari noſtris uoluntatibus) & inuidẽt nõ noſtris ſolum, uerum etiam ſuis. iam qui in eiuſmodi rebus, in quibus uereor etiam ne durior ſim, cautus eſſe uelim; ac diligens: quo me animo in ſeruos eſſe cenſes? quos quidem cum omnibus in locis, tum præcipue in prouincijs regere debemus. quo de genere multa præcipi poſſunt: ſed hoc & breuiſſimum eſt, & facillime teneri poteſt: ut ita ſe gerant in iſtis Aſiaticis itineribus, ut ſi iter Appia uia faceres; néue intereſſe quidquã putent, utrum Tralleis, an Formias uenerint. ac ſi quis eſt ex ſeruis egregie fidelis, ſit in domeſticis rebus, & priuatis: quæ res ad officium imperij tui, atque ad aliquam partem Reip. pertinebunt, de ijs

rebus ne quid attingat: multa enim, quæ recte committi seruis fidelibus possunt, tamen sermonis, & uituperationis uitandæ causa committenda non sunt. sed nescio quo pacto ad præcipiendi rationem delapsa est oratio mea, cum id mihi propositum initio nõ fuisset: quid enim ei præcipiam, quem ego, in hoc præsertim genere, intelligam prudentia nõ esse inferiorem, quàm me, usu uero etiam superiorem? sed tamen, si ad ea, quæ faceres, auctoritas accederet mea, tibi ipsi illa putaui fore iucundiora. quare sint hæc fundamenta dignitatis tuæ, tua primum integritas, & continentia, deinde omnium, qui tecum sunt, pudor, delectus in familiaritatibus & prouincialium hominum, & Græcorum percautus, & diligens, familiæ grauis, & constans disciplina. quæ cum honesta sint in his priuatis nostris, quotidianisq; rationibus: in tanto imperio, tam deprauatis moribus, tam corruptrice prouincia, diuina uideantur, necesse est. hæc institutio, atque disciplina potest sustinere in rebus statuendis, decernendisq; eam seueritatẽ, qua tu in ijs rebus usus es, ex quib. non nullas simultates cum magna mea lætitia susceptas habemus: nisi forte me Paconij nescio cuius, hominis ne Græci quidem, at Mysi, aut Phrygij potius, querelis moueri putas, aut Tuscenij hominis furiosi, ac sordidi uocibus, cuius tu ex impurissimis faucibus inhonestissimam cupiditatẽ eripuisti summa cum æquitate. hæc, & cætera plena seueritatis, quæ statuisti in ista prouincia, non facile sine summa integritate sustinebimus. quare sit summa in iure dicendo seueritas, dummodo ea ne uarietur gratia, sed conseruetur æquabi=

lis. ſed tamen parui refert, abs te ipſo ius dici æquali=
ter, & diligenter, niſi idem ab ijs fiet, quibus tu eius
muneris aliquam partem conceſſeris. ac mihi quidem
uidetur non ſanè magna uarietas eſſe negotiorum in
adminiſtranda Aſia, ſed ea tota iuriſdictione maxime
ſuſtineri. in qua ſcientiæ, præſertim prouincialis, ratio
ipſa expedita eſt: conſtantia eſt adhibenda, & graui=
tas, quæ reſiſtat non ſolum gratiæ, uerum etiam ſuſpi=
cioni. adiungenda etiam eſt facilitas in audiendo, leni
tas in diſcernendo, in ſatisfaciendo, ac diſputando di=
ligentia. his rebus nuper Cn. Octauius iucundiſſimus
fuit: apud quem primus lictor qui fuit, tacuit accen=
ſus: quoties quiſque uoluit, dixit, & quàm uoluit diu.
quibus ille rebus fortaſſe nimis lenis uideretur, niſi
hæc lenitas illam ſeueritatem tueretur. cogebantur
Syllani homines, quæ per uim, & metum abſtulerant,
reddere. qui in magiſtratibus iniurioſe decreuerant, eo
dem ipſis priuatis erat iure parendum. hæc illius ſeue=
ritas acerba uideretur, niſi multis condimentis huma=
nitatis mitigaretur. quòd ſi hæc lenitas grata Romæ
eſt, ubi tanta arrogantia eſt, tam immoderata libertas,
tam infinita hominum licentia, denique tot magi=
ſtratus, tot auxilia, tanta uis, tanta ſenatus aucto=
ritas: quàm iucunda tandem Prætoris comitas in A=
ſia poteſt eſſe? in qua tanta multitudo ciuium, tan=
ta ſociorum, tot urbes, tot ciuitates unius hominis nu=
tum intuentur: ubi nullum auxilium eſt, nulla cõque=
ſtio, nullus ſenatus, nulla concio. quare permagni homi
nis eſt, & cum ipſa natura moderati, tum uero etiam
doctrina, atque optimarum artium ſtudijs eruditi, ſic

se adhibere in tanta potestate, ut nulla alia potestas ab ijs, quibus præsit, desideretur. Cyrus ille à Xenophonte non ad historiæ fidem scriptus, sed ad effigiem iusti imperij: cuius summa grauitas ab illo philosopho cum singulari comitate coniungitur: quos quidem libros non sine causa noster ille Africanus de manibus ponere nô solebat: nullum est enim prætermissum in ijs officium diligentis, & moderati imperij. eaque si sic coluit ille, qui priuatus futurus nunquam fuit: quonam modo retinenda sunt ijs, quibus imperium ita datum est, ut redderent, & ab ijs legibus datum est, ad quas reuertendum est? ac mihi quidem uidentur huc omnia esse referenda ab ijs, qui præsunt alijs, ut ij, qui eorum in imperio erunt, sint quambeatissimi: quod tibi & esse antiquissimum, & ab initio fuisse, ut primum Asiam attigisti, constante fama, atque omniũ sermone celebratum est. est autem non modo eius, qui socijs, & ciuibus, sed etiam eius, qui seruis, qui mutis pecudibus præsit, eorum, quibus præsit, commodis, utilitatiq; seruire. cuius quidem generis, constare inter omneis uideo, abs te summam adhiberi diligentiam, nullum æs alienum nouum contrahi ciuitatibus, uetere autem magno, & graui multas abs te esse liberatas urbes: complureis dirutas, ac penè desertas, in quibus unâ Ioniæ nobilissimam, alteram Cariæ, Samum, & Halicarnasum, per te esse recreatas: nullas esse in oppidis seditiones, nullas discordias: prouideri abs te, ut ciuitates optimatum consilijs administrentur: sublata Mysiæ latrocinia, cædes multis locis repressas, pacem tota prouincia constitutam, neque solum illa itinerum, atq;

agrorum, ſed multo etiam plura, & maiora oppidorũ & furta, & latrocinia eſſe depulſa: remotam à fa= ma et à fortunis, ab otio locupletum illam acerbiſſi= mam miniſtrã Prætorum auaritiæ calumniam: ſum= ptus, & tributa ciuitatum ab omnibus, qui earum ci= uitatũ fineis incolant, tolerari æquabiliter: facillimos eſſe aditus ad te: patere aures tuas querelis omniũ: nul lius inopiam, ac ſolitudinem non modo illo populari acceſſu, ac tribunali, ſed ne domo quidem tua, & cu= biculo eſſe excluſam: tuo toto deniq; in imperio nihil acerbum eſſe, nihil crudele, atque omnia plena clemẽ= tiæ, manſuetudinis, humanitatis. quantum uero illud eſt beneficium tuum, ꝙ iniquo, et graui uectigali ædi= litiorũ, magnis noſtris ſimultatibus, Aſiam liberaſti? enimuero, ſi unus homo nobilis queritur palàm, te, ꝙ edixeris, ne ad ludos pecuniæ decernerentur, HS CC ſi bi eripuiſſe: quanta tandem pecunia penderetur, ſi om nium nomine, quicunq; Romæ ludos facerent, quod erat iam inſtitutũ, erogaretur? quanquã has quere= las hominũ noſtrorũ illo conſilio oppreſſimus, quod in Aſia neſcio quonam modo, Romæ quidẽ mediocri cum admiratione laudatur, ꝙ cum ad templum, monimen tumq; noſtrum ciuitates pecunias decreuiſſent; cũq; id & pro magnis meis meritis, & pro tuis maximis beneficijs ſumma ſua uoluntate feciſſent; nomina= timq; lex exciperet, ut ad templum, monimentumq; capere liceret; cumq; id, quod dabatur, non eſſet interi turum, ſed in ornamentis templi futurum, ut non mi hi potius, quàm populo R. ac Dijs immortalibus da= tum uideretur; tamẽ id, in quo erat dignitas, erat lex,

erat eorum, qui faciebant, uoluntas, accipiendum non
putaui tum alijs de causis, tum etiam ut animo æquio
re ferrent ij, quibus nec deberetur, nec liceret. qua pro
pter incumbe toto animo, & studio omni in eam ra-
tionem, qua adhuc usus es, ut eos, quos tuæ fidei, pote-
statiq; senatus, populusq; R. cõmisit, & credidit, dili-
gas, et omni ratione tueare, ut esse quam beatissimos
uelis. quod si te sors Afris, aut Hispanis, aut Gallis præfecis
set, immanibus, ac barbaris nationibus: tamen esset hu
manitatis tuæ, consulere eorum commodis, & utilita-
ti, salutiq; seruire. cum uero ei generi hominum præsi
mus, nõ modo in quo ipsa sit, sed etiam à quo ad alios
peruenisse putetur humanitas: certe ijs eam potissimũ
tribuere debemus, à quibus accepimus: non enim me
hoc iam dicere pudebit, præsertim in ea uita, atque ijs
rebus gestis, in quibus non potest residere inertiæ, aut
leuitatis ulla suspicio, nos ea, quæ consecuti sumus, ijs
studijs, & artibus esse adeptos, quæ sint nobis Græciæ
monimentis disciplinisq; traditæ. quare, præter cõmu-
nem fidem, quæ omnibus debetur, præterea nos isti ho
minum generi præcipue debere uidemur, ut, quorum
præceptis simus eruditi, apud eos ipsos, quod ab ijs di-
dicerimus, uelimus expromere. atque ille quidem prin
cps ingenij, & doctrinæ Plato tum denique fere bea
tas Resp. putauit, si aut docti, & sapiẽtes homines eas
regere cœpissent, aut, qui regerent, omne suum studiũ
indoctrina, ac sapientia collocassent. hanc coniunctio-
nem uidelicet potestatis, & sapientiæ, saluti censuit
ciuitatibus esse posse: quod fortasse aliquando uni-
uersæ Reipub. nostræ, nunc quidem profecto isti pro-

uinciæ contigit, ut is in ea summam potestatem habe=ret, cui in doctrina, cui in uirtute, atque humanitate percipienda plurimum à pueritia studij fuisset, & tē=poris. quare cura, ut hic annus, qui ad laborem tuum accessit, idem ad salutem Asiæ prorogatus esse uidea tur: quoniam in te retinendo fuit Asia felicior, quàm nos in deducendo; perfice, ut lætitia prouinciæ deside rium nostrum leniatur: etenim, si in promerendo ut tibi tanti honores haberentur, quanti haud scio an nemini, fuisti omnium diligentissimus, multo maiorē in his honoribus tuendis adhibere diligentiam debes. & quidem, de isto genere honorum quid sentirem, scri psi ad te ante. semper eos putaui, si uulgares essent, uileis; si temporis causa constituerentur, leueis; si ue=ro, id quod ita factum est, meritis tuis tribuerētur, exi stimabam multam tibi in ijs tuendis operam esse po=nendam. quare, quoniam in istis urbibus cum summo imperio, & potestate uersaris, in quibus tuas uirtu=tes consecratas, & in Deorum numero collocatas ui=des: in omnibus rebus, quas statues, quas decernes, quas ages, quid tantis hominum opinionibus, tantis de te iudicijs, tantis honoribus debeas, cogitabis. id au tem erit eiusmodi, ut consulas omnibus, ut medeare incommodis hominum, prouideas saluti, ut te paren=tem Asiæ & dici, & haberi uelis. atque huic tuæ uo luntati, ac diligentiæ difficultatem magnam afferunt publicani: quibus si aduersamur, ordinem de nobis optime meritum, & per nos cum Rep. coniunctum, & à nobis, & à Rep. disiungemus: sin autem omni bus in rebus obsequimur, funditus eos perire patie=

mur, quorum non modo saluti, sed etiam commodis consulere debemus. hæc est una, si uere cogitare uolumus, in toto imperio tuo difficultas. nam esse abstinentem, continere omneis cupiditates, suos coercere, & iuris æquabilem tenere rationem, facilem te in rebus cognoscendis, in hominibus audiendis, admittēdisq; præbere, præclarum magis est, quàm difficile: non est enim positum in labore aliquo, sed in quadam inductione animi, atque uoluntate. illa causa publicanorum quantam acerbitatem afferat socijs, intelleximus ex ciuibus, qui nuper in portorijs Italiæ tollendis non tam de portorio, quàm de nonnullis iniurijs portitorum querebantur. quare non ignoro, quid socijs accidat in ultimis terris, cum audiuerim in Italia querelas ciuium. hic te ita uersari, ut & publicanis satisfacias, præsertim publicis male redemptis, & socios perire non sinas, diuinæ cuiusdam uirtutis esse uidetur, id est tuæ. ac primum Græcis id, quod acerbissimum est, quòd sint uectigales, non ita acerbum uideri debet: propterea quòd sine imperio populi R. suis institutis per se ipsi ita fuerunt: nomen autem publicani aspernari non possunt, qui pendere ipsi uectigal sine publicano non potuerunt, quod ijs æqualiter Sylla descripserat. non esse autem leniores in exigendis uectigalibus Græcos, quàm nostros publicanos, hinc intelligi potest, ꝙ Caunij nuper omnes ex insulis, quæ erāt ab Sylla Rhodijs attributæ, confugerunt ad senatum, nobis ut potius uectigal, quàm Rhodijs penderent. quare nomen publicani neque ij debent horrere, qui semper uectigales fuerunt; neque ij aspernari, qui per se pendere uecti-

gal non potuerunt; neque ij recusare, qui postulaue=
runt. simul & illud Asia cogitet, nullam à se neque
belli externi, neque discordiarum domesticarum cala=
mitatem abfuturã fuisse, si hoc imperio nõ teneretur.
id autem imperiũ cum retineri sine uectigalibus nul=
lo modo possit, æquo animo parte aliqua suorum fru=
ctuum pacem sibi sempiternam redimat, atq; otium.
quòd si genus ipsum, & nomen publicani nõ iniquo
animo sustinebunt, poterunt ijs cõsilio, et prudẽtia tua
reliqua uideri mitiora. possunt in pactionibus facien=
dis non legẽ spectare censoriam, sed potius commodita
tem conficiendi negotij, & liberationem molestiæ. po=
tes etiam tu id facere, quod & fecisti egregie, & facis,
ut cõmemores quanta sit in publicanis dignitas, quan
tũ nos illi ordini debeamus, ut, remoto imperio, ac ui
potestatis, & fascium, publicanos cum Græcis gratia,
atq; auctoritate cõiungas. sed & ab ijs, de quibus op=
time tu meritus es, & qui tibi omnia debent, hoc pe=
tas, ut facilitate sua nos eã necessitudinem, quæ est no
bis cũ publicanis, obtinere, & cõseruare patiantur. sed
quid ego te hæc hortor, quæ tu nõ modo facere potes
tua spõte sine cuiusquam præceptis, sed ẽt magna iam
ex parte perfecisti? non.n. desistunt nobis agere quoti
die gratias honestissimæ, & maximæ societates: quod
quidem mihi iccirco iucũdius est, ꝙ idem faciunt Græ
ci. difficile est autẽ, ea, quæ commodis, utilitate, & pro
pè natura diuersa sunt, uoluntate cõiungere. at eo qui
dem, quæ supra scripta sunt, non, ut te instituerẽ scri=
psi (neq; enim prudentia tua cuiusquam præcepta de
siderat) sed me in scribendo commemoratio tuæ uir=

tutis delectauit.quanquam in his literis longior fui, quàm aut uellẽ,aut me putaui fore.unũ eſt, quod tibi ego præcipere non deſinam,neq; te patiar, quantũ in me erit,cum exceptiõe laudari:omnes.n.qui iſtinc ueniunt,ita de tua uirtute,integritate,humanitate commemorant,ut in tuis ſummis laudibus excipiant unã iracundiam.quod uitium cum in hac priuata, quotidianáq; uita leuis eſſe animi,atq; infirmi uidetur. tũ uero nihil eſt tam deforme,quàm ad ſummum imperiũ etiam acerbitatem naturæ adiungere. quare illud non ſuſcipiam,ut,quæ de iracũdia dici ſolent à doctiſſimis hominibus,ea tibi nunc exponam, cum et nimis longus eſſe nolim,& ex multorũ ſcriptis ea facile poſſis cognoſcere.illud,quod eſt epiſtolæ proprium, ut is, ad quẽ ſcribitur,de ijs rebus,quas ignorat,certior fiat, prætermittẽdum eſſe non puto.ſic ad nos omnes ferè deferunt,nihil,cum abſit iracundia,te fieri poſſe iucũdius: ſed, cum te alicuius improbitas,peruerſitasq; cõmouerit, ſic te animo incitari, ut ab omnibus tua deſideretur humanitas.quare, quoniam in eam rationem uitæ nos nõ tam cupiditas quædam gloriæ,quàm res ipſa,ac fortuna deduxit, ut ſempiternus ſermo hominum de nobis futurus ſit: caueamus,quantum efficere,& conſequi poſſumus,ne quod in nobis inſigne uitium fuiſſe dicatur.neq; ego hoc nunc cõtendo,quod fortaſſe cum in omni natura,tum iam in noſtra ætate difficile eſt,mutare animum,&,ſi quid eſt penitus inſitũ morib.id ſubito euellere:ſed te illud admoneo, ut,ſi hoc plene uitare non potes,quòd ante occupatur animus ab iracundia,quàm prouidere ratio potuit, ne

occuparetur; te ante cõpares, quotidieq; meditere re=
ſiſtendum eſſe iracundiæ; cumq; ea maxime animum
moueat, tum tibi eſſe diligentiſſime linguam continẽ=
dam: quæ quidem mihi uirtus nõ interdum minor ui=
detur, quàm omnino non iraſci: nam illud non ſolum
eſt grauitatis, ſed nonnunquam etiam lenitudinis: mo
derari uero & animo, & orationi, cum ſis iratus, aut
etiam tacere, et tenere in ſua poteſtate motum animi,
& dolorem, etſi non eſt perfectæ ſapientiæ, tamen eſt
non mediocris ingenij. atq; in hoc genere multo te eſſe
iam cõmodiorem, mitioremq; nuntiant. nullæ tuæ ue=
hementiores animi concitationes, nulla maledicta ad
nos, nullæ contumeliæ perferuntur: quæ cum abhor-
rent à literis, ab humanitate, tum uero contraria ſunt
imperio, & dignitati: nam ſi implacabiles ſunt iracun
diæ, ſumma eſt acerbitas: ſin autem exorabiles, ſumma
leuitas: quæ tamen, ut in malis, acerbitati anteponen=
da eſt. ſed quoniam primus annus habuit de hac repre
henſione plurimum ſermonis, credo propterea, quòd
tibi hominum iniuriæ, quòd auaritia, quòd inſolentia
præter opiniõem accidebat, & intolerabilis uidebatur;
ſecundus autem multo lenior, quòd & conſuetudo, et
ratio, &, ut ego arbitror, meæ quoque literæ te patien
tiorem, leniorem q; fecerunt: tertius annus ita eſſe de-
bet emendatus, ut ne minimam quidem rem quiſquã
poſſit ullam reprehendere. ac iam hoc loco non horta=
tione, neq; præceptis, ſed precibus tecum fraternis ago,
totum ut animum, curam, cogitationemq; tuam ponas
in omnium laude undiq; colligenda. quòd ſi in medio=
cri ſtatu ſermonis, ac prædicationis noſtræ res eſſent, nĩ

hil abs te eximium, nihil præter aliorum cõsuetudinẽ postularetur. nunc uero propter earum rerum, in quibus uersati sumus, splendorem, & magnitudinem, nisi summam laudem ex ista prouincia assequimur, uix uidemur summã uituperationẽ posse uitare. ea nostra ratio est, ut omnes boni tum faueant, tum etiam à nobis omnem diligentiam, uirtutemq; & postulent, & expectent; omnes autẽ improbi, quòd cum ijs bellum suscepimus sempiternum, uel minima re ad reprehendendum contenti esse uideantur. quare quoniam eiusmodi theatrum est totius Asiæ, celebritate refertissimum, magnitudine amplissimum, iudicio eruditissimum, natura autem ita resonans, ut usq; Romam significationes, uocesq; referantur: contende quæso, atq; elabora, non modo ut his rebus dignus fuisse, sed etiã ut illa omnia tuis artibus superasse uideare. & quoniam mihi casus urbanam in magistratibus administrationem Reip. tibi prouincialẽ dedit, & si mea pars nemini cedit; fac, ut tua cæteros uincat. simul & illud cogita, nõ de reliqua, & sperata gloria iam laborare, sed de parta dimicare: quæ quidem non tã expetẽda fuit, quàm tuenda nobis est. ac si mihi quidquam esset abs te separatum, nihil amplius desiderarem hoc statu, qui mihi iam partus est: nunc uero res sic sese habet, ut, nisi omnia tua facta, atque dicta nostris rebus istinc respondeant, ego me meis tantis laboribus, tantisq; periculis, quorũ tu omnium particeps fuisti, nihil consecutũ putem. ꝙ si, ut amplissimum nomen consequeremur, unus præter cæteros adiuuisti: certe idem, ut id retineamus, præter cæteros elaborabis. non est tibi his solis utẽ

dum existimationibus, ac iudicijs, qui nunc sunt, homi num, sed ijs etiam, qui futuri sunt. quanquam illorum erit uerius iudicium, obtrectatione, & maleuolentia li beratum. deniq; illud etiam debes cogitare, non te tibi soli gloriam quærere: quod si esset, tamen non negligeres, præsertim cum amplissimis monimentis consecrare uoluisses memoriam nominis tui. sed ea tibi est com municanda mecum, prodenda liberis nostris. in qua cauendum est, ne, si negligentior fueris, non solum tibi parum cõsuluisse, sed tuis etiam inuidisse uidearis. atque hæc nõ eo dicuntur, ut te oratio mea dormientem excitasse, sed potius ut currentem incitasse uideatur. (facies. n. perpetuo, quæ fecisti, ut omnes æquitatẽ tuã, temperantiam, seueritatem, integritatemq; laudẽt) sed me quædam tenet, propter singularem amorem, infinita in te auiditas gloriæ. quanquam illud existimo, cum iam tibi Asia, sicut unicuique sua domus, nota esse debeat, cum ad tuam summam prudentiam tantus usus accesserit, nihil esse, quod ad laudem attineat, quod tu non optime perspicias, & tibi non, sine cu iusquam hortatione, in mentem ueniat quotidie. sed ego, qui, cum tua lego, te audire, & qui, cum ad te scribo, tecum loqui uideor, ideo & tua lõgissima quaq; epistola maxime delector, & ipse in scribendo sæpe sum longior. illud te ad extremum & oro, & hortor, ut, tanquam poetæ boni, & actores industrij solent, sic tu in extrema parte, & conclusione muneris, ac negotij tui diligentissimus sis, ut hic tertius annus imperij tui tanquam tertius actus perfectissimus, atque or natissimus fuisse uideatur. id facillime facies, si me,

cui ſemper uni magis, quàm uniuerſis, placare uoluiſti, tecum ſemper eſſe putabis, & omnibus ijs rebus, quas dices, ac facies, intereſſe. Reliquum eſt, ut teorem, ut ualetudini tuæ, ſi me, & omneis tuos ualere uis, diligentiſſime ſeruias.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

STATIVS ad me uenit ad VIII. Cal. Nou. eius aduentus, ꝙ ita ſcripſiſti, direptum iri te à tuis, dũ is abeſſet, moleſtus mihi fuit. quòd autem expectationem tui, concurſumq́; eum, qui erat futurus, ſi unà tecum decederet: neq; antea uiſus eſſet, ſuſtulit, id mihi non incõmode uiſum eſt accidiſſe: exhauſtus.n. eſt ſermo hominum, & multæ emiſſæ iã eiuſmodi uoces, ἀλλὰ αἰεί τινα φῶτα μέγαν: quæ te abſente confecta eſſe lætor. quod aũt iccirco à te miſſus eſt, mihi ut ſe purgaret, id neceſſe minime fuit: primum n. nunquam ille mihi fuit ſuſpectus: neq; ego, quæ ad te de illo ſcripſi, ſcripſi meo iudicio: ſed cum ratio, ſalusq́; omnium noſtrum, qui ad Remp. accedimus, non ueritate ſolũ, ſed etiam fama niteretur, ſermones ad te aliorũ ſemper, nõ mea iudicia, perſcripſi. qui quidẽ ꝙ̃ frequentes eẽnt, & quàm graues, aduẽtu ſuo Statius ipſe cognouit: etenim interuenit nonnullorum querelis, quæ apud me de illo ipſo habebantur, et ſentire potuit ſermones iniquorũ in ſuum potiſſimũ nomen erumpere. quod aũt me maxime mouere ſolebat, cũ audiebã illũ plus apud te poſſe, quàm grauitas illius ætatis, et imperij prudentia poſtularet (quàm multos.n. mecum egiſſe putas, ut ſe Statio cõmendarẽ? quàm multa autem ipſum ἀφε=

λῶς mecum in sermone ita protulisse ?) id mihi non placuit, monui, suasi, deterrui. quib. in rebus etiam si fidelitas summa est, quod prorsus credo, quoniã tu ita iudicas: tamen species ipsa tã gratiosi liberti, aut serui dignitatem habere nullam potest. atque hoc sic habeto (nihil. n. nec temere dicere, nec astute reticere debeo) materiam omnem sermonum eorum, qui de te detrahere uelint, Statium dedisse: & antea tantum intelligi potuisse, iratos tuæ seueritati esse nonnullos; hoc manumisso, iratis, quod loquerentur, non defuisse. Nunc respondebo ad eas epistolas, quas mihi reddidit L. Cæsius: cui, quoniam ita te uelle intelligo, nullo loco dero. quarũ altera est de Blaudenio Zeuxide: quem scribis certissimum matricidã tibi à me intime cõmendari. qua de re, et de hoc genere toto, ne forte me in Græcos tam ambitiosum factum esse mirere, pauca cognosce. Ego, cum Græcorum querelas nimiũ ualere sentirẽ propter hominum ingenia ad fallendum parata: quoscunq; de te queri audiui, quacunq; potui ratione placaui. primũ Dionysipolitas, qui erant inimicissimi mei, leniui, quorum principem Hermippum non solũ sermone meo, sed etiam familiaritate deuinxi. ego Apamensem Ephæstum, ego leuissimũ hominem Megaristũ Antandrium, ego Niciam Smyrnæũ, ego nugas maximas omni mea comitate sum complexus, Nymphontem ẽt Colophonium. quæ feci omnia, non quo me aut ij homines, aut tota natio delectaret: pertæsum est n. leuitatis, assentationis, animorum non officij, sed temporibus seruientium. sed, ut ad Zeuxim reuertar, cum is de Caselij sermone secum habito, quæ tu scribis, ea ipsa

loqueretur,

loqueretur, obstiti eius sermoni, et hominem in familiaritatem recepi. tua autem quæ fuerit cupiditas tanta, nescio, quod scribis, cupijsse te, quoniam Smyrnæ duos Mysos insuisses in culeum, simile in superiore parte prouinciæ edere exemplum seueritatis tuæ, & idcirco Zeuxim elicere omni ratione uoluisse: quem adductum in iudicium fortasse dimitti non oportuerit: conquiri uero, & elici blanditijs, ut tu scribis, ad iudicium necesse non fuit, eum præsertim hominem, quem ego & ex suis ciuibus, & ex multis alijs quotidie magis cognosco nobiliorem esse propè, quàm ciuitatem suam. at enim Græcis solis indulgeo. quid L. Cæcilium? non ne omni ratione placaui? quem hominem? qua ira? quo spiritu? quem denique præter Tuscenium, cuius causa sanari non potest, non mitigaui? ecce supra caput homo leuis, ac sordidus, sed tamen equestri censu, Catienus. etiam is lenietur. cuius tu in patrem quòd fuisti asperior, non reprehendo: certo enim scio, te fecisse cum causa. sed quid opus fuit eiusmodi literis, quas ad ipsũ misisti? illum crucem sibi ipsi constituere, ex qua tu eum ante detraxisses: te curaturum, fumo ut combureretur, tota plaudente prouincia. quid uero ad C. Fabium nescio quem? (nam eam quoq; epistolam T. Catienus circungestat) renunciari tibi, Licinium plagiarium cũ suo pullo Miluino tributa exigere. deinde rogas Fabium, ut & patrem, & filiũ uiuos comburat, si possit: sin minus, ad te mittat, uti iudicio comburantur. hæ literæ abs te per iocum missæ ad C. Fabium, si modo sunt tuæ, cum leguntur, inuidiosam atrocitatem uerborum habẽt, ac si omnium mearum literarum præcepta re-

petes intelliges nihil esse à me, nisi oratiõis acerbitatẽ, & iracundiam, & , si forte, raro literarum missarum indiligentiam reprehensam. quibus quidem in rebus si apud te plus auctoritas mea, quã tua siue natura paulo acrior, siue quædam dulcedo iracundiæ, siue dicendi sal, facetiæq; ualuissent: nihil sanè esset, quod nos pœniteret. & mediocri me dolore putas affici, cum audiam, qua sit existimatione Virgilius, qua tuus uicinus Cn. Octauius? nam si te interioribus uicinis tuis, Cilicensi, & Syriaco anteponis, ualde magnum facis. atque is dolor est, quòd, cum ij, quos nominaui, te innocentia non uincant, uincunt tamen artificio beneuolentiæ colligendæ, qui neq; Cyrum Xenophontis, neque Agesilaum nouerint, quorum Regũ summo in imperio nemo unquam uerbum ullum asperius audiuit. sed hæc à principio tibi præcipiens, quantum profecerim, non ignoro. nunc tamen decedens, id quod mihi iam facere uideris, relinque quæso quamiucundissimam memoriam tui. successorem habes perblandum. cætera ualde illius aduentu tua requirentur. in literis mittendis, ut sæpe ad te scripsi, nimium te inexorabilem præbuisti. tolle omneis, si potes, iniquas, tolle inusitatas, tolle contrarias. Statius mihi narrauit scriptas ad te solere afferri, ab se legi, & , si iniquæ sint, fieri te certiorẽ: ante quàm uero ipse ad te uenisset, nullum delectum literarum fuisse: ex eo esse uolumina selectarum epistolarum, quæ reprehendi solerent. hoc de genere nihil te nunc quidem moneo: sero est enim: ac scire potes, multa me uarie, diligenterq; monuisse. illud tamen, quod Theopompo mandaui, cum essem admo=

nitus ab ipso, uide per homines amanteis tui, quod est facile, ut hæc genera tollantur epistolarum, primum iniquarum, deinde contrariarum, tum absurde, & inusitate scriptarum, postremo in aliquem contumeliosarum. atque hæc tam esse, quàm audio, non puto: & si sunt, occupationibus tuis minus animaduersa; nunc perspice, & purga. legi epistolam, quam ipse scripsisse Sylla nomenclator dictus est, non probandam. legi non nullas iracundas. sed tempore ipso de epistolis: nam, cum hanc paginam tenerem, L. Flauius Prætor designatus ad me uenit, homo mihi ualde familiaris: is mihi, te ad procuratores suos literas misisse, quæ mihi uisæ sunt iniquissimæ, ne quid de bonis, quæ L. Octauij Nasonis fuissent, cui L. Flauius hæres est, diminuerent ante, quàm C. Fundanio pecuniam soluissent: itemq; misisse ad Apollonidẽses, ne de bonis, quæ Octauij fuissent, diminui paterentur prius, quàm Fundanio debitum solutum esset. hæc mihi uerisimilia non uidẽtur: sunt enim à prudentia tua remotissima. ne diminuat hæres? quid, si inficiatur? quid, si omnino non debetur? quid? Prætor solet iudicare, deberi? quid? ego Fundanio non cupio? non amicus sum? non misericordia moueor? nemo magis: sed uia iuris eiusmodi est quibusdam in rebus, ut nihil sit loci gratiæ. atque ita, mihi dicebat Flauius, scriptum in ea epistola, quam tuam esse dicebat, te aut quasi amicis tuis gratias acturum, aut quasi inimicis incommoda laturum. quid multa? ferebat grauiter: id uehementer mecum querebatur: orabatq;, ut ad te quamdiligentissime scriberem: quod facio, & te prorsus uehementer etiam

atque etiam rogo, ut & procuratoribus Flauij remittas de diminuendo, & Apolonidenſibus ne quid præſcribas, quod contra Flauium ſit; amplius, & Flauij cauſa, & ſcilicet Pompeij facias omnia. nolo mediuſfidius ex tua iniuria in illum tibi liberalem me uideri. ſed & te oro, nt tu ipſe auctoritatem, & monimentū aliquod decreti, aut literarū tuarum relinquas, quod ſit ad Flauij rem, & ad cauſam accommodatum: fert enim grauiter homo & mei obſeruantiſſimus, & ſui iuris dignitatiſq; retinens, ſe apud te neque amicitia, neque iure ualuiſſe. &, ut opinor, Flauij aliquando rē & Pompeius, & Cæſar tibi commendarunt, & ipſe ad te ſcripſerat Flauius, & ego certe. quare, ſi ulla res eſt, quam tibi me faciendam petente putes, hæc ea ſit. ſi me amas, cura, elabora, perfice, ut Flauius & tibi, & mihi quammaximas gratias agat. hoc te ita rogo, ut maiore ſtudio rogare non poſſim. Quod ad me de Hermia ſcribis, mihi mehercule ualde moleſtum fuit. Literas ad te parum fraternæ conſcripſeram, quas oratione Diodoti Luculli liberti commotus, de pactione ſtatim quod audieram, iracundius ſcripſeram, & reuocare cupiebam. huic tu epiſtolæ non fraterne ſcriptæ fraterne debes ignoſcere. De Cenſorino, Antonio, Caſſio, Scæuola, te ab ijs diligi, ut ſcribis, uehementer gaudeo. cætera fuerunt in eadem epiſtola grauiora, quàm uellem. ὀρθὰν τὰν ναῦν, & ἅπαξ θανεῖν. maiora iſta erūt.

Meæ obiurgationes fuerunt amoris pleniſſimæ, quæ ſunt non nullæ, ſed tamen mediocres, et paruæ potius. ego te nunquā ulla in re dignum minima reprehenſione putaſſem, cum te ſanctiſſime gereres, niſi inimicos

multos haberemus. quæ ad te aliqua admonitione, aut obiurgatione scripsi, scripsi propter diligentiam cautionis meæ: in qua & maneo, & manebo, &, idem ut tu facias, non desistam rogare. Attalus Iphimenus mecum egit, ut se ne impedires, quo minus, quod ad Q. Publicenī statuā decretum est, erogaretur. quod ego te rogo; & admoneo, ne talis uiri, tamq; nostri necessarij honorem minui per te, aut impediri uelis. Præterea Aesopi tragœdi, nostri familiaris, Licinius seruus tibi notus aufugit: is Athenis apud Patronem Epicureum pro libero fuit: inde in Asiam uenit: postea Plato quidam Sardianus Epicureus, qui Athenis solet esse multū, & qui tum Athenis fuerat, cum Licinius eo uenisset; cū eum fugitiuum postea esse ex Aesopi literis cognosset, hominem comprehendit, & in custodiam Ephesi tradidit, sed in publicam, uel in pistrinum, non satis ex literis eius intelligere potuimus. tu quoquo modo, quoniā Ephesi est, hominem inuestiges uelim, summaq; diligentia uel tecum deducas. noli spectare, quanti homo sit: parui enim pretij est, qui iam nihili sit: sed tanto dolore Aesopus est affectus propter serui scelus, et audaciā, ut nihil ei gratius facere possis, quàm si illum per te recuperarit. Nunc ea cognosce, quæ maxime exoptas. Remp. funditus amisimus, adeo, ut Cato adolescēs, nullius consilij, sed tamen ciuis Romanus, & Cato, uix uiuus effugeret, ꝙ, cum Gabinium de ambitu uellet postulare, neque Prætores diebus aliquot adiri possent, uel potestatem sui facerent, in concionem ascendit, & Pompeium priuatus Dictatorem appellauit. propius nihil est factum, quàm ut occideretur. ex hoc, qui sit sta=

tus totius Reip. uidere potes. nostræ tamen causæ non uidentur homines defuturi: mirandum in modum profitentur, offerunt se, pollicentur. & quidem cum spe sum maxima, tum maiore etiam animo. spero superiores fore nos: confido animo, ut in hac Rep. ne casum quidem ullum pertimescam. sed tamẽ res sic se habet. si diem nobis Clodius dixerit, tota Italia concurret, ut multiplicata gloria discedamus, sin autem ui agere conabitur, spero fore studijs non solum amicorum, sed etiam alienorum, ut ui resistamus. omnes & se, et suos liberos, amicos, clientes, libertos, seruos, pecunias deniq; suas pollicẽtur. nostra antiqua manus bonorum ardet studio nostri, atque amore. si qui antea aut alieniores fuerant, aut languidiores, nunc horum odio se cum bonis coniungunt. Pompeius omnia pollicetur, & Cæsar: quibus ego ita credo, ut nihil de mea comparatione diminuam. Tribuni pl. Dess. sunt nobis amici. Consules se optime ostendunt. Prætores habemus amicissimos, & acerrimos ciueis, Domitium, Nigidium, Memmiũ, Lentulum, bonos etiam alios, sed hos singulareis. quare magnum fac animum habeas, & spem bonam. de singulis tamen rebus, quæ quotidie gerantur, faciam te crebro certiorem. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

MI FRATER, mi frater, mi frater, tu'ne id ueritus es, ne ego iracundia aliqua adductus pueros ad te sine literis miserim? aut etiã, ne te uidere noluerim? ego tibi irascerer? tibi ego possem irasci? scilicet tu me afflixisti, tui me inimici, tua me inuidia, ac non ego te mi=

ſere perdidi. meus ille laudatus Conſulatus, mihi te, liberos, patriam, fortunas, tibi uelim ne quid eripuerit præter unũ me. ſed certe à te mihi omnia ſemper honeſta, & iucunda ciciderunt: à me tibi luctus meæ calamitatis, metus tuæ, deſiderium, mœror, ſolitudo. ego te uidere noluerim? immo uero me à te uideri nolui: non enim uidiſſes fratrem tuum; non eum, quem reliqueras; nõ eum, quem noras; non eum, quem flens flentẽ, proſequentem proficiſcens dimiſeras, ne ueſtigium quidem eius, nec ſimulacrum, ſed quandam effigiem ſpirantis mortui. atque utinam me mortuum prius uidiſſes, aut audiſſes. utinam te non ſolum uitæ, ſed etiam dignitatis meæ ſuperſtitem reliquiſſem. ſed teſtor omneis Deos, me hac una uoce à morte eſſe reuocatum, quod omneis in mea uita partem aliquam tuæ uitæ repoſitã eſſe dicebant. quare peccaui, ſceleratéq; feci: nam, ſi cecidiſſem, mors ipſa meam pietatem, amoremq; in te facile defenderet. nunc commiſi, ut uiuo me careres, uiuo me alijs indigeres, mea uox in domeſticis periculis potiſſimum occideret, quæ ſæpe alieniſſimis præſidio fuiſſet. nam quod ad te pueri ſine literis uenerunt, quoniam uides non fuiſſe iracundiæ cauſa, certe pigritia fuit, & quædam infinita uis lacrymarum, & dolorũ. hæc ipſa me quo fletu putas ſcripſiſſe? eodem, quo te legere certo ſcio. an ego poſſum aut non cogitare aliquando de te, aut unquam ſine lacrymis cogitare? cum anim te deſidero, fratrem ſolum deſidero. ego uero ſuauitate propè fratrem propè æqualem, obſequio filium, conſilio parẽtem. quid mihi ſine te unquam, aut tibi ſine me iucundum fuit? quid, quòd eodem tempo-

re desidero filiam? qua pietate, qua modestia, quo ingenio, effigiem oris, sermonis, animi mei? quid filium uenustissimum, mihiq; dulcissimum? quem ego ferus, ac ferreus è complexu dimisi meo, sapientiorem puerum, quàm uellem: sentiebat enim miser iam, quid ageretur. quid uero tuum filium? quid? imaginem meam, quem meus Cicero & amabat ut fratrem, & iam, ut maiorem fratrem, uerebatur. quid, quod mulierem miserrimam, fidelissimam coniugem me prosequi non sum passus, ut esset quæ reliquias communis calamitatis communes liberos tueretur? sed tamen, quoquo modo potui, scripsi, & dedi literas ad te Philogono liberto tuo, quas credo tibi postea redditas esse: in quibus idē te hortor, & rogo, quod pueri tibi uerbis meis nunciarunt, ut Romam protinus pergas, & properes: primum enim te præsidio esse uolui, si qui essent inimici, quorum crudelitas non dum esset nostra calamitate satiata: deinde congressus nostri lamentationem pertimui, digressum uero non tulissem: atque etiam id ipsum, quod tu scribis, metuebam, ne à me distrahi nō posses. his de causis hoc maximum malum, quòd te non uidi, quo nihil amātissimis, & coniūctissimis fratribus acerbius, ac miserius uidetur accidere potuisse, minus acerbum, minus miserum fuit, quā fuisset tum congressio, tum uero digressio nostra. nunc, si potes, id quod ego, qui fortis tibi semper uidebar, nō possum, erige te, & confirma, si qua subeunda dimicatio erit. spero, si quid mea spes habet auctoritatis, tibi et integritatem tuā, & amorem in te ciuitatis, et aliquid etiā misericordiā nostri, præsidij laturam. sin eris ab isto periculo uacuus,

ages scilicet, si quid agi posse de nobis putabis. de quo scribunt ad me quidem multi multa, & se sperare demonstrant: sed ego, quid sperem, non dispicio, cum inimici plurimum ualeant, amici partim deseruerint me, partim etiam prodiderint, qui in meo reditu fortassis reprehensionem sui sceleris pertimescant. sed, ista qualia sint, tu uelim perspicias, mihiq; declares. ego tamen, quandiu tibi opus erit, si quid periculi subeundum uidebis, uiuam. diutius in hac uita esse non possum: neque enim tantum uirium habet ulla aut prudentia, aut doctrina, ut tantum dolorem possit sustinere. scio fuisse & honestius moriendi tempus, & utilius: sed non hoc solum, multa alia prætermisi: quæ si queri uelim præterita, nihil agam, nisi ut augeam dolorem tuum, indicem stultitiam meam. illud quidem nec faciendum est, nec fieri potest, me diutius, quã aut tuum tempus, aut firma spes postulabit, in tã misera, tamq; turpi uita commorari, ut, qui modo fratre fuerim, liberis, coniuge, copijs, genere ipso pecuniæ beatissimus; dignitate, auctoritate, existimatione, gratia non inferior, quàm qui unquam fuerunt amplissimi; is nunc in tam afflicta, perditaq; fortuna neque me, neque meos lugere diutius possim. quare quid ad me scripsisti de permutatione? quasi uero nunc me non tuæ facultates sustineant. qua in re ipse uideo miser, & sentio, quid sceleris admiserim, cum de uisceribus tuis, & filij tui satisfacturus sis quibus debes, ego acceptam ex ærario pecuniam tuo nomine frustra dissiparim. sed tamen & M. Antonio quantum tu scripseras, Cepioni tantundem solutum est. mihi ad id, quod cogito, hoc

quod habeo, satis est: siue enim restituimur, siue desperamur, nihil amplius opus est. tu, si forte quid erit molestiæ, te ad Crassum, & ad Calidium conferas censeo. quantum Hortensio credendum sit, nescio: me summa simulatione amoris, summaq; assiduitate quotidiana sceleratissime, insidiosissimeq; tractauit, adiuncto quoq; Arrio: quorum ego consilijs, promissis, præceptis destitutus in hanc calamitatem incidi. sed hæc occultabis, ne quid obsint. illud caueto, & eo puto per Pomponium fouendum tibi esse ipsum Hortensium, ne ille uersus, qui in te erat collatus, cum Aedilitatẽ petebas, de lege Aurelia falso testimonio, cõfirmetur: nihil enim tam timeo, quàm ne, cum intelligant homines quantum misericordiæ nobis tuæ preces, & tua salus allatura sit, oppugnent te uehementius. Messalam tui studiosum esse arbitror: Pompeium etiam simulatorem puto. sed hæc utinã non experiare: quod precarer Deos, nisi meas preces audire desijssent: ueruntamen precor, ut his infinitis nostris malis contenti sint: in quibus nõ modo tamẽ nullius inest peccati infamia, sed omnis dolor est, quòd optime factis pœna est maxima constituta. Filiam meam, & tuam, Ciceronemq; nostrum quid ego mi frater tibi commendem? quin illud mœreo, quòd tibi non minorem dolorem illorum orbitas affert, quàm mihi. sed te incolumi orbi non erunt. reliqua, ita mihi salus aliqua detur, potestasq; in patria moriendi, ut me lacrymæ non sinunt scribere. etiam Terentiam uelim tueare, mihiq; de omnibus rebus rescribas. sis fortis, quoad rei natura patietur. Idibus Iun. Thessalonicæ. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

AMABO te mi frater, ne, si uno meo facto & tu, & omnes mei corruistis, improbitati, & sceleri meo potius, quã imprudentiæ, misericordiæq; assignes. nullũ est meum peccatum, nisi quòd ijs credidi, à quibus nefas putaram esse me decipi, aut etiã quibus ne id expedire quidẽ arbitrabar. intimus, proximus, familiarissimus quisq; aut sibi pertimuit, aut mihi inuidit. ita mihi nihil misero, præter fidẽ amicorum. cautũ meũ consilium fuit. quòd si te satis innocentia tua, & misericordia hominum uindicat hoc tempore à molestia; perspicis profecto, ecquænam nobis salutis spes relinquatur. nam me Pomponius, & Sestius, & Piso noster adhuc Thessalonicæ retinuerunt, cũ longius discedere propter nescio quos motus uetarent. uerum ego magis exitum illorum literis, quàm spe certa expectabam: nam quid sperem, potentissimo inimico, dominatione obtrectatorum, infidelibus amicis, pluribus inuidis? Denocius autem Trib. pl. est ille quidẽ in me officiosissimus, Sestius, &, spero, Curtius, Milo, Fadius, Gratidius, sed ualde aduersante Clodio: qui etiam priuatus eadem manu poterit conciones concitare: deinde etiam intercessor parabitur. hæc mihi proficiscenti non proponebantur; sed sæpe triduo summa cum gloria dicebar esse rediturus. quid tu igitur, inquies? quid? multa conuenerunt, quæ mentem exturbarent meam, subita defectio Pompeij, alienatio Cõsulum, etiam Prætorum timor, publicanorum arma, lacrymæ meorum me ad mortem ire pro-

hibuerunt: quod certe & ad honestatem, & ad effugiendos intolerabiles dolores fuit aptissimum. sed de hoc scripsi ad te in ea epistola, quam Phaetonti dedi. nunc tu, quoniam in tantum luctum, laborem detrusus es, quantum nemo unquam, si releuare potes communem casum misericordia hominum, scilicet incredibile quiddam assequeris. sin plane occidimus; me miserum, ego omnibus meis exitio fuero, quibus ante dedecori non eram. sed tu, ut ante ad te scripsi, perspice rem, & pertenta, & ad me, ut tempora nostra, non ut amor tuus fert, uere perscribe. ego uitam, quoad putabo tua interesse, aut ad spem seruandam esse, retinebo. tu nobis amicissimum Sestium cognosces, credo tua causa uel Lentulum, qui erit Consul. quanquam sunt facta uerbis difficiliora. tu, & quid opus sit, & quid sit, uidebis omnino. si tuam solitudinem, communemq; calamitatem nemo despexerit: aut per te cõfici aliquid, aut nullo modo poterit. sin te quoque inimici uexare cœperint: ne cessaris: non enim gladiis tecum, sed litibus agetur. uerum hæc absint uelim. te oro, ut ad me de omnibus rebus scribas, & in me animi potius, aut consilij putes minus esse, quàm antea, amoris uero, & officij non minus. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD Q. FRATREM LIBER II.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

EPISTOLAM, quam legiſti, mane dederá. ſed fecit humaniter Licinius, ꝙ ad me, miſſo ſenatu, ueſperi uenit, ut, ſi quid eſſet actum, ad te, ſi mihi uideretur, perſcriberem. Senatus fuit frequentior, quàm putabamus eſſe poſſe mẽſe Decembri ſub dies feſtos, conſulares nos fuimus, et duo Cõſules deſignati, P. Seruilius, M. Lucullus, Lepidus, Volcatius, Glabrio, Prætores. ſanè frequentes fuimus, omnino ad ducentos. cõmorat expectationem Lupus. egit cauſam agri Campani ſanè accurate: auditus eſt magno ſilentio. materiam rei non ignoras. nihil ex noſtris actionibus prætermiſit. fuerunt non nulli aculei in C. Cæſarem, contumeliæ in Gellium, expoſtulationes cum abſente Pompeio. cauſa ſero perorata, ſententias ſe rogaturum negauit, ne quod onus ſimultatis nobis imponeret: ex ſuperiorum temporum conuitijs, & ex præſenti ſilentio, quid ſenatus ſentiret, ſe intelligere dixit. Milo cœpit dimittere. tum Marcellinus; noli, inquit, ex taciturnitate noſtra Lupe, quid aut probemus hoc tempore, aut improbemus, iudicare. ego, quod ad me attinet, idemq; arbitror cæteros, idcirco taceo, quòd non exiſtimo, cum Pompeius abſit, cauſam agri Campani agi conuenire. tum ille ſe ſenatum negauit tene-

re. Racilius ſurrexit, & de iudicijs referre cœpit: Marcellinum quidem primum rogauit. is cum grauiter de Clodianis incendijs, trucidationibus, lapidationibus queſtus eſſet, ſententiam dixit, ut ipſe iudices per Prætorem urbanum ſortiretur: iudicum ſortitione facta, comitia haberentur: qui iudicia impediuiſſet, eum contra Remp. eſſe facturum. approbata ualde ſententia, C. Cato contra dixit, & Caſſius, maxima acclamatione ſenatus, cum comitia iudicijs anteferret. Philippus aſſenſit Lentulo. poſtea Racilius de priuatis me primum ſententiam rogauit. multa feci uerba de toto furore, latrocinioq; P. Clodij: eum tanquã reum accuſaui multis, & ſecundis admurmurationibus cuncti ſenatus. orationem meam collaudauit ſatis multis uerbis, non mehercule indiſerte, Seuerus Antiſtius, isq; iudiciorum cauſam ſuſcepit, antiquiſſimamq; ſe habiturum dixit. ibatur in eam ſententiam. tum Clodius rogatus, diem dicendo eximere cœpit. furebat, à Racilio ſe contumaciter, urbaneq; uexatum. deinde eius operæ repente à Græcoſtaſi, & gradibus clamorem ſatis magnum ſuſtulerunt, opinor in Q. Seſtium, & amicos Milonis incitatæ. eo metu iniecto, repente magna querimonia omnium diſceſſimus. Habes acta unius diei. reliqua, ut arbitror, in menſem Ianuarium reijcientur. De Tribunis pl. longe optimum Racilium habemus. uidetur etiam Antiſtius amicus nobis fore. nam Plautius noſter totus eſt. Fac, ſi me amas, ut conſiderate, diligenterq; nauiges de menſe Decembri. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

NON occupatione, qua eram sanè impeditus, sed paruula lippitudine adductus sum, ut dictarē hác epistolam, & non, ut soleo, ad te ipse scriberem. & primū me tibi excuso in eo ipso, in quo te accuso: me enim adhuc nemo rogauit, num quid in Sardiniā uellē: te puto sæpe habere, etsi nō semper, qui, num quid Romā uelis, querant. Quod ad me de Lentuli, & Sexti nomine scripsisti; locutus sum cum Cincio. quo modo res se habet, non est facillima. sed habet profecto quoddam Sardinia appositum ad recordationē præteritæ memoriæ: nam, ut ille Gracchus Augur, posteaquam in istam prouinciā uenit, recordatus est, quid sibi in cāpo Martio comitia Consulū habenti contra auspicia accidisset; sic tu mihi uideris in Sardinia de forma Minutiana, et de nominibus Pōponianis in otio recogitasse. sed ego adhuc emi nihil. Culeonis auctio facta est. Tusculano emptor nemo fuit. si conditio ualde bona fuerit, fortasse non omittam. De ædificatione tua, Cyrum urgere non cesso: spero eum in officio fore: sed omnia sunt tardiorá propter furiosæ Aedilitatis expectationem: nā comitia sine mora futura uidentur: edicta sunt ad XI. Cal. Febr. te tamen solicitū esse nolo: omne genus à nobis cautionis adhibebitur. De rege Alexandrino, factum est S.C. cū multitudine reduci, periculosum Reip. uideri. reliqua cum esset in senatu contentio, Lētulusne, an Pompeius reduceret, obtinere cām Lentulus uidebatur. in ea re nos & officio erga Lentulum mirifice, & uolūtati Pompeij præclare satisfecimus. sed per

obtrectatores Lentuli res calumnia extracta est. consecuti sunt dies comitiales, per quos senatus haberi nō poterat. quid futurum sit latrocinio Tribunorum, non diuino: sed tamen suspicor per uim rogationem Caninium parlaturum. in ea re Pompeius quid uelit, non dispicio: familiares eius quid cupiant, omnes uidēt. creditores uero Regis aperte pecunias suppeditant contra Lentulum. sine dubio res à Lētulo remota uidetur esse, cum magno meo dolore: quanquam multa fecit, quare, si fas esset, iure ei succensere possemus. Tu, si ita expedit, uelim quamprimum bona, & certa tempestate cōscēdas, ad meq; uenias, innumerabiles enim res sunt, in quibus te quotidie in omni genere desiderem. Tui, nostriq; ualent. Vale. XIIII. Cal. Febr.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

SCRIPSI ad te antea superiora. nunc cognosce, postea quæ sint acta. A' Cal. Feb. legationes in Id. Febr. reijciebantur. eo die res confecta non est. ad IIII. Non. Milo affuit: ei Pompeius aduocatus uenit. dixit Marcellus à me rogatus. honeste discessimus. producta dies est in VIII. Id. interim reiectis legationibus in Idus, referebatur de prouincijs Quæstorum, & de ornandis Prætoribus. sed res multis querelis de Rep. interponendis nulla transacta est. Cato legem promulgauit de imperio Lentulo abrogando. uestitum filius mutauit. ad VIII. Id. Milo affuit: dixit Pompeius, siue uoluit: nam, ut surrexerit, operæ Clodianæ clamorem sustulerunt; idq; ei perpetua oratione contigit, non modo ut acclamatione, sed ut conuitio, & maledictis impediretur.

retur. qui ut perorauit (nam in eo ſanè fortis fuit, non deterritus, dixit omnia, atque interdum etiã ſilentio, cum auctoritate peregerat) ſed ut perorauit, ſurrexit Clodius: ei tantus clamor à noſtris, (placuerat enim referre gratiam) ut neque mente, neque lingua, neque ore conſiſteret. ea res acta eſt, cum hora VI. uix Pompeius peroraſſet, uſque ad horam VIII. cum omnia maledicta, uerſus etiam obſcœniſſimi in Clodium, & Clodiam dicerentur. ille furens, & exanguis interrogabat ſuos in clamore ipſo, quis eſſet, qui plebem fame necaret? reſpondebant operæ, Pompeius: quis Alexandriam ire cuperet? reſpondebant, Pompeius: quem ire uellent? reſpondebant, Craſſum. is aderat tum, Miloni animo non amico. hora ferè IX, quaſi ſigno dato, Clodiani noſtros conſputare cœperunt. exarſit dolor. urgere illi, ut loco nos mouerent. factus eſt à noſtris impetus, fuga operarum. eiectus de roſtris Clodius: ac nos quoque tum fugimus. ne quid in turba. ſenatus uocatus in curiam. Pompeius domum. neque ego tamen in ſenatum, ne aut de tãtis rebus tacerem, aut in Pompeio defendendo (nam is carpebatur à Bibulo, Curione, Fauonio, Seruilio filio) animos bonorum offenderem. res in poſterum dilata eſt. Clodius in Quirinalia produxit diem. ad VII. Id. ſenatus ad Apollinis fuit, ut Pompeius adeſſet. acta res eſt grauiter à Pompeio. eo die nihil perfectum eſt. ad VI. Id. ad Apollinis S. C. factum eſt, ea, quæ facta eſſent ad VIII. Idus, contra Remp. eſſe facta. eo die Cato eſt uehementer in Pompeium inuectus, & eum oratione perpetua tanquam reũ accuſauit: de me mul

ta, me inuito, cum mea ſumma laude dixit, cum illius in me perfidiam increparet. auditus eſt magno ſilentio maleuolorum. reſpondit ei uehementer Pompeius, Craſſumq; deſcripſit, dixitq; aperte, ſe munitiorem ad cuſtodiendam uitam ſuam fore, quàm Africanus fuiſſet, quem C. Carbo interemiſſet. itaque magnæ mihi res iam moueri uidebantur: nam Pompeius hæc intelligit, nobiſcũq; cõmunicat, inſidias uitæ ſuæ fieri, Catonem à Craſſo ſuſtentari, Clodio pecuniam ſuppeditari, utrunq; & ab eo, & à Curione, Bibulo, cæteriſq; ſuis obtrectatoribus confirmari; uehementer eſſe prouidendũ, ne opprimatur, concionario illo populo à ſe prope alienato, nobilitate inimica, nõ æquo ſenatu, iuuẽtute improba. itaque ſe comparat, homines ex agris acciersit. operas autem ſuas Clodius confirmat. manus ad Quirinalia paratur. in eo multo ſumus ſuperiores ipſius copijs. ſed magna manus ex Piceno, & Gallia expectatur, ut etiã Catonis rogationibus de Milone, & Lentulo reſiſtamus. Ad IIII. Id. Seſtius ab indice Cn. Nerio Pupinia de ambitu eſt poſtulatus, & eodem die à quodam M. Tullio de ui. is erat æger. domum, ut debuimus, ad eum ſtatim uenimus, eiq; nos totos tradidimus, idq; fecimus præter hominũ opinionẽ, qui nos ei iure ſuccenſere putabant; ut humaniſſimi, gratiſſimiq; et ipſi, & omnibus uideremur: itaq; faciemus. ſed idem Nerius index edidit ad allegatos Cn. Lentulum Vacciã, & C. Cornelium. eodem die S. C. factum eſt, ut ſodalitates, decuriatiq; diſcederẽt, lexq; de ijs ferretur, ut qui non diſceſſiſſent, ea pœna, quæ eſt de ui, tenerentur. Ad III. Id. dixi pro Beſtia de ambitu apud Prætorem

Cn. Domitium in foro medio, maximo conuentu: inci-
diq; in eam locum in dicendo, cum Sestius multis in tẽ
plo Castoris uulneribus acceptis, subsidio Bestiæ senatus
esset. hic προῳκονομησάμην quidam δὐκαίρως de ijs, quæ
in Sestiũ apparabantur crimina, & eum ornaui ueris
laudibus, magno assensu omnium. res homini fuit ue-
hementer grata. quæ tibi eo scribo, ꝗ me de retinenda
Sestij gratia literis monuisti. Pridie Id. hæc scripsi an-
te lucem. eo die apud Pomponium in eius nuptijs erã
cœnatum. cætera sunt in rebus nostris, cuiusmodi tu
mihi ferè diffidenti prædicabas, plena dignitatis, et gra
tiæ: quæ quidẽ tua mi frater prudentia, patientia, uir
tute, pietate, suauitate etiã, tibi, mihiq; sunt restituta.
Domus tibi ad Lucum Pisonis Liciniana conducta est.
sed, ut spero, paucis mensibus post Calẽdas Quint. in tuã
commigrabis. tuam in Carinis mundi habitatores La-
miæ conduxerunt. À te post illam Olbiensem episto-
lam nullas literas accepi. quid agas, & ut te oblectes,
scire cupio, maximeq; te ipsum uidere quamprimum.
Cura mi frater, ut ualeas: & quanquam est hiems, ta-
men Sardiniam istam esse cogites. XV. Cal. Mar.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

SESTIVS noster absolutus est III. Id. Mar. &,
quod uehementer interfuit Rei. nullam uideri in eius-
modi causa dissensionẽ esse, omnibus sententijs absolu
tus est. illud, quod tibi sæpe curæ esse intellexerã, ne cui
iniquo relinqueremus uituperãdi locũ, qui nos ingra-
tos eẽ diceret, nisi illius peruersitatẽ quibusdã in rebus
ꝙ humanissime ferremus, scito hoc nos in eo iudicio cõse

cutos esse, ut omnium gratissimi iudicaremur: nam in defendẽdo moroso homine cumulatissime satisfecimus, & , id quod ille maxime cupiebat, Vatinium, à quo palàm oppugnabatur, arbitratu nostro concidimus, Dijs, hominibusq; plaudentibus. quin etiam Paulus noster, cum testis productus esset in Sestium, confirmauit, se nomen Vatinij delaturum, si Macer Licinius cũctaretur: & Macer à Sestij subselijs surrexit, ac se illi non defuturum affirmauit. quid quæris? homo petulans, & audax Vatinius ualde perturbatus, debilitatusq; discessit. Quintus tuus, puer optimus, eruditur egregie. hoc nunc magis animaduerto, ꝙ Tyrannio docet apud me. Domus utriusque nostrum ædificatur strenue. redemptori tuo dimidiũ pecuniæ curaui. spero nos ante hiemem contubernaleis fore. De nostra Tullia tui me hercule amantissima spero cum Crassipede nos cõfecisse. dies erant duo, qui post latinas habentur religiosi. cæterum confectum erat. latiar erat exiturus. Ad * VIII. Id. Aprilis sponsalia Crassipedi præbui. huic conuiuio puer optimus Quintus tuus, meusq;, ꝙ perleuiter commotus fuerat, defuit. Ad VI. Id. Apr. ueni ad Quintum, eumq; uidi planè integrum: multumq; is mecum sermonem habuit, & perhumanũ de discordijs mulierum nostrarum. quid quæris? nihil festiuius. Pomponia autem etiam de te questa est. sed hæc coràm agemus. À puero ut discessi, in aream tuam ueni. res agebatur multis structoribus. Longilium redemptorẽ cohortatus sum. fidem mihi faciebat, se uelle nobis placere. domus erit egregia: magis enim cerni iam poterat, quàm quantum ex forma iudicabamus. itẽq;

nostra celeriter ædificabatur. eo die cœnaui apud Craſſipedem. cœnatus, in hortos ad Pompeium lectica latus ſum. Luceium conuenire nõ potueram, quòd abfuerat. uidere autem uolebam, ꝙ eram poſtride Roma exiturus, & ꝙ ille in Sardiniam iter habebat. hominem conueni, & ab eo petiui, ut quamprimum te nobis redderet. ſtatim, dixit. erat autem iturus, ut aiebat, ad III. Id. Apr. ut aut Labrone, aut Piſis conſcenderet. tu mi frater, ſimul ac ille uenerit, primam nauigationem, dummodo idonea tempeſtas ſit, ne omiſeris. Ad II. Id. Apr. ante lucem hanc epiſtolam dictaueram, ſcripſeramq; in itinere, ut eo die apud T. Titium in Anagnino manerem. poſtridie autem in Laterio cogitabã: inde, cum in Arpinati quinq; dies fuiſſem, ire in Pompeianum, rediens aſpicere Cumanum, ut, quoniam in Nonas Maias Miloni dies producta eſt, prid. Non. Romæ eſſem, teq; mi cariſſime, et ſuauiſſime frater ad eã diem, ut ſperabam, uiderem. ædificationem Arcani ad tuum aduentum ſuſtentari placebat. fac mi frater ut ualeas, quamprimumq; uenias. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

Ô LITERAS mihi tuas iucũdiſſimas, expectatas, ac primo quidem cum deſiderio, nũc uero etiã cum timore. atq; has ſcito literas me ſolas accepiſſe poſt illas, quas tuus nauta attulit Olbia datas. ſed cætera, ut ſcribis, præſenti ſermoni reſeruentur. hoc tamen nõ queo differre. Idibus Maijs ſenatus frequens diuinus fuit in ſupplicatione Gabinio deneganda. adiurat Porcilius

hoc nemini accidisse. foris ualde plauditur. mihi cum sua sponte iucundum, tum iucundius, ꝙ me absente, (est enim εἰλικρινὲς iudicium) sine oppugnatione, sine gratia nostra. eram Antij. Quod Idibus, & postridie, fuerat dictum, de agro Campano actum iri, nõ est actum. in hac causa mihi aqua hæret. sed plura, quàm constitueram: coràm enim. Vale mi optime, ac optatissime frater, & aduola. idem te nostri rogant pueri. illud scilicet, cœnabis, cum ueneris. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

PLACITVRVM tibi esse librũ meũ suspicabar: tã ualde placuisse, quã scribis, ualde gaudeo. quod me admones de non curantia, suadesq; ut meminerim Iouis orationem, quæ est in extremo illo libro: ego uero memini, & illa omnia mihi magis scripsi, quã cæteris. sed tamen postridie, quàm tu es profectus, multa nocte cum Vibullio ueni ad Pompeium: cumq; ego egissem de istis operibus, atque inscriptionibus, perbenigne mihi respondit, magnam spem attulit, cum Crasso se dixit loqui uelle, mihiq; ut idem facerem, suasit. Crassum Cos. ex senatu domũ reduxi. suscepit rem, dixitq; esse, quòd Clodius hoc tempore cuperet per se, & per Pompeium consequi: putare se, si ego eum non impedirem, posse me adipisci sine contentione, quod uellem. totum ei negotium permisi, meq; in eius potestate dixi fore. interfuit huic sermoni P. Crassus, adolescẽs nostri, ut scis, studiosissimus. illud autem, quod cupit Clodius, est legatio aliqua, si minus per senatum, per populum, libera, aut

Bizantium, aut Brogitarum, aut utrunque. plena res numorum. quod ego non nimium laboro, etiam si minus assequor quod uolo. Pompeius tamen cum Crasso locutus est. uidentur negotium suscepisse. si perficiunt, optime: sin minus ad nostrum Iouem reuertamur. ἀμφιλαφίαν autem illam, quàm tu soles dicere, bono modo desidero, sic prorsus, ut aduenientem excipiam libēter, latentem etiam nunc non excitem. Tribus locis ædifico: reliqua reconcinno: uiuo paulo liberalius, quàm solebam. opus erat, si te haberem paulisper, fabris locum dare. sed & hæc, ut spero, breui inter nos communicabimus. Res autem Romanæ sic se habent. Consul est egregius Lentulus, non impediente collega, sic inquam bonus, ut meliorem nō uiderim. dies comitiales exemit omneis: nam etiam Latinæ instaurantur: nec tamen deerant supplicationes. sic legibus perniciosissimis obsistitur, maxime Catonis: cui tamen egregie imposuit Milo noster: nam ille uindex gladiatorum & bestiariorum emerat de Cosconio, et Pomponio bestiarios, nec sine his armatis unquam in publico fuerat: hos alere non poterat, itaque uix tenebat. sensit Milo: dedit cuidam non familiari negotium, qui sine suspicione emeret eā familiam à Catone. quæ simul atque abducta est, Racilius, qui unus est hoc tēpore Tribunus pl. rē patefecit, eosq; homines sibi emptos esse dixit, (sic enim placuerat) & tabulam proscripsit, se familiā Catonianā uenditurū. in eam tabulam magni risus consequebātur, nunc igitur Catonem Lentulus à legibus remouit, et eos, qui de Cæsare monstra promulgarunt, quibus intercederet nemo. nam quod de Pompeio Caninius agit, sanequā re-

frixit:neque enim res probatur, & Pompeius noster in amicitia P. Lentuli uituperatur: et hercule nō est idem: nam apud illam perditissimam, atq; infimam fecē populi propter Milonem suboffendit: & boni multa ab eo desiderant, multa reprehendunt. Marcellinus autem hoc uno mihi quidē non satisfacit, ꝙ eum nimis aspere tractat. quāquā id senatu nō inuito facit. quo ego me libentius à curia, & ab omni parte Reip. subtraho. in iudicijs ij sumus, qui fuimus. domus celebratur, ita, ut cum maxime. unum accidit imprudentia Milonis incō mode, de Sex. Celio: quem neque hoc tempore, neq; ab imbecillis accusatoribus mihi placuit accusari. ei tres sententiæ teterrimæ in consilio defuerunt. itaque hominem populus reuocat: & retrahatur, necesse est: non enim ferunt homines, & quia, cum apud suos diceret, pene dānatus est, uident damnatum. ea ipsa in re Pompeij offensio nobis obstitit: senatorum enim urna copiose abstulit, equitum adæquauit, Tribuni ærarij condēnarunt. sed hoc incommodum consolantur quotidianæ dānationes inimicorum, in quibus me perlubente Seruius allisus est, cæteri concidūtur. Cato concionatus est, comitia haberi nō siturum, si sibi cum populo dies agēdi essent exempti. & Appius à Cæsare non dum redierat. Tuas mirifice literas expecto. atq; adhuc clausum mare scio fuisse: sed quosdam uenisse tamē Olbia dicebant, qui te unice laudarent, plurimiq; in prouincia fieri dicerent. ijdem aiebant, nunciare, te prima nauigatione transmissurum. id cupio: & quanquam te ipsum scilicet maxime, tamen etiam literas tuas ante expecto. Mi frater Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

DEDERAM ad te literas antea, quibus erat scriptũ, Tulliam nostrã Crassipedi pridie Non. Apr. esse desponsatã: cæteraq; de Rep. & priuata perscripseram. postea sunt hæc acta. Nonis Apr. S. C. Pompeio pecunia decreta in rem frumentariam ad HS MCCCC. sed eodem die uehementer actum de agro Campano, clamore senatus prope concionali. acriorẽ causam inopia pecuniæ faciebat, & annonæ caritas. non prætermittam ne illud quidem. M. Furium Flaccum, equitem Romanum, hominem nequam, Capitolini, & Mercuriales de collegio eiecerunt, præsentem ad pedes uniuscuiusque iacentem. Ad III. Id. Maij S. C. factum est de ambitu in Afranij sententiam; quam ego dixeram, cum tu adesses: sed magno cum gemitu senatus Consules nõ sunt persecuti eorum sentẽtias, qui Afranio cum essent assensi, addiderunt, ut Prætores ita crearentur, ut dies LX. priuati essent. eo die Catonem plane repudiarunt. quid multa? tenent omnia, idq; ita omnes intelligere uolunt. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

TV METVIS, ne me interpelles? primum, si in isto essem, tu scis quid sit interpellare. an te Ateius? me hercule mihi docere uidebaris istius generis humanitatẽ: qua quidẽ nihil utor abs te. tu uero ut me et appelles, & interpelles, & obloquare, & colloquare, uelim: quid enim mihi suauius? nõ mehercule quisquam μουσοπάτακτος libentius sua recẽtia poemata legit, quàm

ego te audio quacunq; de re, publica, priuata, rustica, urbana. sed mea factum est inuisa uerecundia, ut te proficiscens non tollerem. opposuisti semel ἀντίεκτον causam Ciceronis nostri ualetudinem: conticui. iterum Cicerones: quieui. nunc mihi iucunditatis plena epistola hoc aspersit molestiæ, ꝙ uideris, ne mihi molestus esses, ueritus esse, atque etiam nunc uereri. litigarem tecũ, si fas esset. sed mehercule istuc si unquam suspicatus ero, nihil dicam aliud, nisi uerebor, ne quando ego tibi, cum sum unà, molestus sim. uideo te ingemuisse. sic fit. εἰδ' ἄν, ἔα ἔζησας: nunquam enim dicam, ἔα πάσας? Marium autem nostrum in lecticam mehercule coniecissem, non illam Regis Ptolemæi Anitianum: memini enim, cum hominem portarem ad Baias Neapoli octophoro Anitiano, machærophoris centum sequentibus, miros risus nos edere, cum ille ignarus sui comitatus, repente aperuit lecticam, & penè ille timore, ego risu corrui. tunc, ut dico, certe sustulissem, ut aliquando subtilitatẽ ueteris urbanitatis, & humanissimi sermonis attingerem. sed hominem infirmum in uillam apertam, ac ne rudem quidem etiam nunc, inuitare noluі. hoc uero mihi peculiare fuerit, hic etiam isto frui. nam illorum prædiorum scito mihi uicinum Marium lumen esse. apud Anitium, uidebimus, ut paratum sit: nos enim ita philologi sumus, ut uel cum fabris habitare possimus. habemus hanc philosophiam, nam ab Hymetto, sed ab area Syra. Marius & ualetudine est, & natura imbecilior. De interpellatione, tantum sumã à uobis temporis ad scribendum, quantum dabitis: utinam nihil detis, ut potius uestra iniuria, quàm ignaua

uia mea cessem. De Rep. nimium te laborare doleo, et meliorem ciuem esse, quàm Philoctetem, qui, accepta iniuria, illa spectacula quærebat, quæ tibi acerba esse uideo. amabo te, aduola: consolabor te, & omnem ab stergebo dolorem. & adduc, si me amas, Marium: sed approperate. hortus domi est. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

EPISTOLAM hãc conuitio efflagitarũt codicili tui. nam res quidem ipsa, & is dies, quo tu es profectus, nihil mihi ad scribendum argumenti sanè dabat. sed quemadmodũ, coràm cũ sumus, sermo nobis deesse non solet: sic epistolæ nostræ debent interdum hallucinari. Tenediorum igitur libertas securi Tenedio præcisa est, cũ eos, præter me, & Bibulum, & Calidium, & Fauonium, nemo defenderet. De te magis ab Sipylo mentio est honorifica facta, cum te unum dicerent postulationi L. Sestij Pansæ restitisse. reliquis diebus, si quid erit quod te scire opus sit, aut etiã si nihil erit, tamen scribam quotidie aliquid. Prid. Id. neq; tibi, neque Pomponio deero. Lucretij poemata, ut scribis, non ita sunt multis luminibus ingenij, multæ tamen artis. sed cum ueneris, uirum te putabo. si Sallustij Empedoclea legeris, hominem non putabo. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

GAVDEO tibi iucũdas esse meas literas. nec tamẽ habuissem scribẽdi nunc quidem ullum argumẽtũ, nisi tuas accepissem: nam prid. Id. cum Appius senatum infrequentem coegisset, tãtum fuit frigus, ut po=

puli conuitio coactus sit nos dimittere. De Comageno Rege q̃ rem discusseram, mirifice mihi & per se, et per Pomponium blanditur Appius: uidet enim, hoc genere dicendi si utar in cæteris, Februarium sterilem futurum: eumq́; lusi iocose satis: neq; solum illud extorsi oppidulum, quod erat positũ in Euphrate, et Zeugmate, sed præterea togam sum eius prætextam, quam erat adeptus Cæsare Consule, magno hominum risu cauillatus. quòd nolit inquam renouare honores eosdem, quo minus togam prætextam quotannis interpellet, decernendum nihil censeo. uos autem homines nobiles, qui Busrenum prætextatum non ferebatis, Comagenum feretis? genus uides, & locum iocandi. multa dixi in ignobilem Regem, quibus totus est explosus. quo genere commotus, ut dixi, Appius totum me amplexatur: nihil est enim facilius, quàm reliqua discutere. sed non faciam, ut illum offendam, ne imploret fidem Iouis hospitalis, Graios omneis conuocet, per quos mecũ in gratiam rediit. Theopompo satisfaciemus. De Cæsare, fugerat me ad te scribere. uideo enim, quas tu literas expectaris. sed ille scripsit ad Balbum, fasciculum illum epistolarum, in quo fuerat & mea, et Balbi, totum sibi aqua madidum redditum esse, ut ne illud quidẽ sciat, meam fuisse aliquam epistolam. sed ex Balbi epistola pauca uerba intellexerat, ad quæ rescripsit his uerbis.
De Cicerone uideo te quiddam scripsisse, quod ego non intellexi: quantum autem coniectura consequebar, id erat huiusmodi, ut magis optandum, quàm sperãdum putarem. Itaque postea misi eodem illo exemplo literas. iocum autem illius de sua egestate ne sis asperna=

tus. ad quem ego rescripsi, nihil esse, quod posthac arcæ nostræ fiducia conturbaret: lusiq; in eo genere & familiariter, & cum dignitate. amor autem eius erga nos perfertur omnium nūcijs singularis. & literæ quidem ad id, quod expectas, ferè cum tuo reditu iungentur. reliqua singulorum dierum scribemus ad te, si modo tabellarios tu præbebis. quanquam eiusmodi frigus impendebat, ut summum periculum esset, ne Appio suæ ædes urerentur. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

RISI niuē atrā: teq; hilari animo esse, & prōpto ad iocundum, ualde me iuuat. De Pompeio, assentior tibi, uel tu potius mihi: nam, ut scis, iampridem istum canto Cæsarem. mihi crede, in sinu est, neque ego discingor. Cognosce nunc Idus. Decimus erat Celio dies. Domitius ad numerum iudices non habuit. uereor, ne homo teter, & ferus Pola seruius ad accusationem ueniat: nā noster Cecilius ualde oppugnatur à gente Clodia. certi nihil est adhuc: sed ueremur. eodem igitur die Tyrijs est senatus datus frequens, frequētes contra Syriaci publicani. uehementer uexatus Gabinius: exagitati tamen à Domitio publicani, quòd eum essent cum equis prosecuti. noster Lamia paulo ferocius, cum Domitius dixisset, uestra culpa hæc acciderūt equites Romani; dissolute enim iudicatis; nos iudicamus, uos laudatis, inquit. actum est eo die nihil, nox diremit. Comitialibus diebus, qui Quirinalia sequūtur, Appius interpretatur non impediri se lege Puppia, quo minus habeat senatum: & quod Gabinia sanctum sit,

etiam cogi, ex Cal. Febr. usque ad Cal. Mart. legatis senatum quotidie dari. ita putantur detrudi comitia in mensem Martium. sed tamen his comitialibus Tribuni pl. de Gabinio se acturos esse dicunt. omnia colligo, ut noui scribã aliquid ad te: sed, ut uides, res me ipsa deficit. itaque ad Callisthenem, & Philistum redeo: in quibus te uideo uolutatum. Callisthenis quidẽ uulgare, et notũ negotiũ, quẽadmodum Græci aliquot locuti sunt. Siculus ille capitalis, creber, acutus, breuis, penè pusillus Thuydides. sed, utros eius habueris libros, (duo enim sunt corpora) an utrosque, nescio. me magis de Dionysio delectat: ipse est enim ueterator magnus, & perfamiliaris Philisto. sed quod adscribis, aggrediaris ne ad historiam: me auctore potes, et quoniã tabellarios sumministras, hodierni diei res gestas Lupercalibus habebis. oblecta te cum Cicerone nostro quambellissime.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

DVAS adhuc à te accepi epistolas, quarum alterum in ipso discessu nostro, alterã Arimino datam. plureis, quas scribis te dedisse, non acceperam. Ego me in Cumano, & Pompeiano, præter quàm ꝙ sine te, cæterum satis commode oblectabat: & eram in eisdem locis usque ad Cal. Iun. futurus. scribebam illa, quæ dixerã, πολιτικὰ, spissum sanè opus, & operosum: sed, si ex sententia successerit, bene erit opera posita: sin minus, in illud ipsum mare deijciemus, quod scribentes spectabamus: aggrediemur alia, quoniam quiescere nõn possumus. Tua mandata persequar diligenter, & adiungendis hominibus, & quibusdam non alienandis. ma=

xime uero mihi curæ erit, ut Ciceronē tuū, nostrumq; uideam scilicet quotidie, sed inspiciā, quid discat, quā sæpissime: & nisi ille contemnat, etiam magistrum me ei profitebor: cuius rei non nullam consuetudinem na ctus sum in hoc horum dierum otio, Cicerone nostro minore perdocendo. Tu, quemadmodum scribis, quod, etiam si non scriberes, facere te diligentissime tamen scribam, facies, scilicet ut mea mandata digeras, persequare, conficias. ego, cum Romam uenero, nullum prætermittam Cæsaris tabellarium, cui literas ad te nō dem. his diebus (ignosces) cui darem, fuit nemo ante hunc M. Orfium equitem Romanum, nostrum, & pernecessarium, & quòd est ex municipio Atellano, quod scis esse in fide nostra. itaque eum tibi cōmendo in maiorem modum, hominem domi splendidum, gratiosum etiam extra domū: quem, fac, ut, tua liberalitate tibi obliges. est Tribunus mil. in exercitu uestro. gratum hominem, obseruantemq; cognosces. Trebatium ut ualde ames, uehementer te rogo. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

AD IIII. Non. Iun. quo die Romam ueni, accepi tuas literas datas Placētiæ, deinde alteras postridie datas Blādenonæ, cū Cæsaris literis, refertis omni officio, diligētia, suauitate. sunt ista quidē magna, uel potius maxima, habēt. n. uim magnā ad gloriam, & ad summam dignitatem: sed mihi crede, quem nosti, quod in istis rebus ego plurimi æstimo, id iam habeo, te scilicet primum tam inseruientem communi dignitati, deinde Cæsaris tantum in me amorem: quem omnibus ijs ho=

noribus, quos me à se expectare, uult antepono. literæ uero eius unà datæ cum tuis, quarum initium est, quàm suauis ei tuus aduentus fuerit, & recordatio ueteris amoris; deinde se effecturum, ut ego in medio dolore, ac desiderio tui, cũ à me abesses, potissimum secum esse lætarer; incredibiliter delectarunt. quare facis tu quidem fraterne, quòd me hortaris, sed mehercule currentem nũc quidem, ut omnia mea studia in istũ unum conferam. ego uero ardenti quidem studio. ac fortasse efficiam, quod sæpe uiatoribus, cum properãt, euenit, ut, si serius, quàm uoluerunt, forte surrexerint, properando etiam citius, quàm si de multa nocte uigilassent, perueniant quò uelint. sic ego, quoniam in isto homine colendo tã indormiui diu, te mehercule sæpe excitante, cursu corrigam tarditatem, tum equis, tũ uero, quoniam scribis poema ab eo nostrum probari, quadrigis poeticis. modo mihi date Britaniam, quam pingã coloribus tuis, penicillo meo. sed quid ago, quod mihi tempus, Romæ præsertim, ut iste me rogat, manenti uacuum ostenditur? sed uidero: fortasse enim, ut fit, uincet tuus amor omneis difficultates. Trebatiũ quòd ad se miserim, persalse, et humaniter etiam gratias mihi agit: negat enim, in tanta multitudine eorum, qui unà esset, quenqam fuisse, qui uadimonium concipere posset. M. Curtio Tribunatum ab eo petiui (nam Domitius se derideri putasset, si essent à me rogatus: hoc. n. est eius quotidianum, se ne Tribunum mil. quidẽ facere: etiam in senatu lusit, Appium collegam propterea isse ad Cæsarem, ut aliquem Tribunatum auferret) sed in alterum annum. id & Curtius ita uolebat. Tu,

quemadmodum

quemadmodum me censes oportere esse in rep. et in nostris inimicitijs, ita et esse, et fore auricula infima scito molliorem. Res Romanæ sic se habebant. erat nõ nulla spes comitiorum, sed incerta. erat aliqua suspicio Dictaturæ, ne ea quidem certa: summũ otium forense, sed senescentis magis ciuitatis, quàm acquiescentis: sententia autẽ nostra in senatu eiusmodi, magis ut alij nobis assentiantur, quã nosmet ipsi. τοιαῦτα ὁ τλήμων πόλεμος ἐξεργάζεται. Calamo & atramento temperato, charta etiã dentata res agetur: scribis enim te meas literas superiores uix legere potuisse. in quo nihil eorũ mi frater fuit, quæ putas: neq;.n. occupatus erã, neque perturbatus, neq; iratus alicui. sed hoc facio semp, ut, quicũque calamus in manus meas uenerit, eo sic utar, tanquã bono. Verũ attende nunc mi optime, et suauissime frater, ad ea dum rescribo, quæ tu in hac eadẽ breui epistola πραγματικῶς ualde scripsisti. de quo petis, ut ad te, nihil occultans, nihil dissimulans, nihil tibi indulgens, germane, fraterneq; rescribã, id est utrũ uoles, ut dixerimus, ad expediendũ te; si causa sit, cõmorere. si mi Quinte parua aliqua res esset, in qua sciscitare re, quid uellẽ: tamẽ, cũ tibi pmissurus essem, ut faceres, quod uelles. ego, ipse quid uellẽ, ostenderẽ. in hac uero re hoc profecto quæris, cuiusmodi illũ annũ, qui sequitur, expectẽ. plane aut tranquillũ nobis, aut certe munitissimũ: quod quotidie domus, quod forũ, quod theatri significationes declarãt: neq; laborant, ꝙ mea conscietia copiarũ nostrarũ, quòd Cæsaris, quòd Põpeij gratiã tenemus. hæc me, ut confidã, faciũt. sin aliquis erũpet amentis hominis furor, omnia sunt ad eũ frangẽdũ

expedita.hæc ita sentio,iudicio,ad te explorate scribo: dubitare te, nõ assentatorie, sed fraterne ueto. quare suauitatis equidẽ nostræ fruẽdæ causa cuperẽ te ad id tẽpus uenire,quod dixeras: sed illud malo tamẽ,quod putas,magis etiã illa(etenim magni æstimo me)ἀμφιλαφίαν illam tuã, & expectationẽ debitorum tuorũ.illud quidẽ sic habeto,nihil nobis expeditis, si ualebimus,fore fortunatius.parua sunt,quæ desunt,quo nostris quidẽ moribus: et ea sunt ad explicandũ expeditissima. modo ualeamus. Ambitus redit immanis: nũquã fuit par.Idibus Quint.fœnus fuit Z Z ex Z coitione Mẽ-
* mĳ,quã cũ Domitio habuit.Scaurus unũ uincere.Messala flaccet.nõ dico ὑπερβολάς.uel HS cẽties cõstituũt in prærogatiua pronũciare. res ardet inuidia. Tribunitĳ candidati compromiserunt, HS quingenis in singulos apud M. Catonẽ depositis,petere eius arbitratu,ut, qui cõtra fecisset,ab eo condemnaretur.quæ quidẽ comitia gratuita si fuerint, ut putãtur; plus unus Cato fuerit, quã oẽs leges,omnesq; iudices.Cum à me literas librarĳ manu acceperis,ne paulũ otĳ me habuisse iudicato; cũ aũt mea,nullũ: sic.n.habeto,nũquã me à causis.et iudicĳs districtorẽ fuisse,atque id anni tẽpore grauissimo, et caloribus maximis.sed hæc,quoniã tu ita præscribis, ferẽda sunt: neq; cõmittẽdũ,ut aut spei,aut cogitationi uestræ ego uidear defuisse præsertim cũ,t.ãetsi id difficilius fuerit,tamen ex hoc labore magnã gratiam,magnãq; dignitatẽ sim collecturus.itaq;,ut tibi placet,damus operã ne cuius animũ offẽdamus,atq; ut ẽt ab ĳs ipsis,qui nos cũ Cæsare t.ã cõiũctos dolẽt,diligamur,ab æquis uero,aut ẽt à propẽsis in hãc partẽ uehemẽter ex-

colamur, et amemur. De ambitu cum atrocissime ageretur in senatu multos dies, quòd ita erãt progressi cãdidati consulares, ut non esset ferendum; in senatu non fui. statui ad nullã medicinã Reip. sine magno præsidio accedere. quo die hæc scripsi, Drusus erat de præuaricatione à Tribunis ærarijs absolutus, in summa quatuor sentẽtijs, cũ senatores, et equites damnassent. ego eodẽ die post meridiẽ Vatinium aderã defensurus. ea res facilis est. comitia in mensem Septembrem reiecta sunt. Scauri iudicium statim exercebitur: cui nos non deerimus. συνδείπνους σοφοκλέους, quanquam à te actam fabellam uideo esse festiue, nullo modo probaui. Venio nunc ad id, quod nescio an primum esse debuerit. ò iucundas mihi tuas de Britania literas. timebã Oceanũ: timebã litus insulæ. reliqua nõ equidem contemno, sed plus habent tamen spei, quàm timoris, magisq; sum sollicitus expectatione ea, quã metu. te uero ὑπόθεσιν scribẽdi egregiã habere uideo. quos tu situs, quas naturas rerũ, & locorum, quos mores, quas genteis, quas pugnas, quẽ uero ipsum imperatorẽ habes? ego te libẽter, ut rogas, quibus rebus uis adiuuabo, et tibi uersus, quos rogas, γλαῦκα εἰς Ἀθήνας, mittam. sed heus tu, cælari uideor à te. quo modo nã mi frater de nostris uersibus Cæsar? primũ librum se legisse scripsit ad me ante, et prima sic, ut neget se ne græca quidẽ meliora legisse. reliqua ad quendã locum ῥαθυμότερα: hoc enim utitur uerbo. dic mihi uerum, nũ aut res, aut χαρακτὴρ nõ delectat? nihil est, quod uerea re: ego enim ne pilo quidem minus me amabo. hac de re φιλαλήθως, &, ut soles, scribe fraterne. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLA= RVM AD Q. FRATREM LIBER III.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

EGO ex magnis caloribus (non enim meminimus maiores) in Arpinati summa cũ amœnitate fluminis me refeci ludorum diebus, Philotimo tribulibus commẽdatis. in Arcano ad IIII. Id. Sept. fui. ibi Messidium cũ Philoxeno, aquamq;, quã ij ducebant non longe à uilla, belle sanè fluentẽ uidi, præsertim maxima siccitate: uberioreq; aliquãto sese collecturos esse dicebant. Apud Herum recte erat. In Mãlia nõ offendi Diphilũ Diphilo tardiorẽ: sed tamen nihil ei restabat præter balnearia, et ambulationẽ, & auiarium. uilla mihi ualde placuit, propterea q̃ summã dignitatem pauimentata porticus habebat: quod mihi denique apparuit, posteaquã & ipsa tota patet, et columnæ politæ sunt. totũ in eo est, quod mihi erit curæ, tectorium ut cõtinuum sit. pauimenta recte fieri uidebantur. cameras quasdã non probaui, mutariq; iussi. quo loco in porticu, te scribere aiũt, ut atriolum fiat: mihi, ut est, magis placebat: neque enim satis loci esse uidebatur atriolo; neq; ferè solet nisi in ijs ædificijs fieri, in quibus est atrium maius; nec habere poterat adiũcta cubicula, & eiusmodi membra. nunc hoc uel honestate testudinis, uel ualde boni æstiuum locum obtinebit. tu tamen, si aliter sentis, rescribe quãprimum. in balnearijs assa in alterum apodyterij an=

gulum promoui, propterea quod ita erant posita, ut eorum uaporarium, ex quo ignis erumpit, esset sub tectũ cubiculi. subgrande cubiculum autem, & hybernum altum ualde probaui, quod ampla erãt, & loco posita ambulationis uno latere, eo quod est proximũ balnearijs. colũnas neq; rectas, neque è regione Diphilus collocarat. eas scilicet demolietur; aliquando perpendiculo, & linea discet uti. omnino spero paucis mensibus opus Diphili perfectum fore: curat enim diligentissime Cæsius, qui tum mecũ fuit. ex eo loco rectà Vitularia uia profecti sumus in Fufidianum fundum, quẽ tibi proximis nuncijs Arpini de Fufidio HS CCCIↃↃↃ∞ emeramus. ego locum æstate umbrosiorẽ uidi nunquam, permultis locis aquam profluentem, & eam uberem. quid quæris? iugera L prati Cæsius irrigaturum facile te arbitrabatur. equidẽ hoc, quod melius intelligo, affirmo, mirifica suauitate te uillam habiturum, piscina, & salientibus additis, palæstra, & sylua uiridicata. fundum audio te hunc Bouilianum uelle retinere. de eo quod uideatur, ipse constitues. Cæsius aiebat, aqua dempta, & eius aquæ iure cõstituto, & seruitute fundo illi imposita, tamen nos pretiũ seruare posse, si uendere uellemus. Messidium mecum habui. is se ternis numis in pedem tecum transegisse dicebat: sese autem mensiũ pedibus aiebat passuum CCCC∞. mihi plus uisum est. sed præstabo, sumptum nusquam melius posse poni. Chilonem arcesseram Venafro. sed eo ipso die quatuor eius conseruos, et discipulos Venafri cuniculus oppresserat. Idibus Sept. in Laterio fui: uiam perspexi: quæ mihi ita placuit, ut opus publicum uideretur esse, præ=

ter C L passus : sum enim ipse mensus ab eo ponticulo, qui est ad Furinæ Satricum uersus . eo loco puluis, non glarea iniecta est: & mutabitur : & ea uiæ pars ualde accliuis est. sed intellexi aliter duci nõ potuisse, præsertim cum tu neq; per Locustæ, neque Varronis uelles ducere. Veluinus ante suum fundum propè munierat: Locusta non attigerat: quem ego Romæ aggrediar, &, ut arbitror, commouebo: & simul M. Taurum, quem tibi audio promisisse, qui nũc Romæ erat, de aqua per fundum eius ducenda rogabo. Nicephorum uillicum tuũ sanè probaui : quæsiuiq; ex eo, ecquid ei de illa ædificatiuncula Laterij, de qua mecum locutus es, mãdauisses. tum is mihi respondit, se ipsum eius operis HS X M conductorem fuisse ; sed te postea multa addidisse ad opus, nihil ad pretium, itaq; id se omisisse. mihi hercule ualde placet, te illa, ut constituebas, addere. quanquam ea uilla, quæ nunc est, tanquã philosophia uidetur esse, quæ obiurget cæterarum uillarum insaniam. uerunta men illud additum delectabit . topiarium laudaui: ita omnia conuestit edera, quà basim uillæ, quà intercolumnia ambulationis; ut deniq; illi palliati topiariam facere uideantur, & ederam uendere . iam ἀποδυτηρίῳ nihil alsius, nihil muscosius . habes ferè de rebus rusticis. Vrbanam expolitionem urget ille quidem & Philotimus, & Cincius, sed etiam ipse crebro interuiso, quod est facile factu . quam ob rem ea te cura liberatum uolo. De Cicerone , quòd me semper rogas ; ignosco equidem tibi, sed tu quoque mihi uelim ignoscas: non enim concedo tibi , plus ut illum ames, quàm ipse amo. atque utinam his diebus in Arpinati,

quod & ipse cupierat, & ego nõ minus, mecum fuisset. quod ad Pomponiam, si tibi uidetur, scribas uelim, cum aliquò exibimus, eat nobiscum, puerumq; ducat. clamores efficiam, si eum mecum habuero otiosum: nã Romæ respirandi non est locus. id me scis antea gratis tibi esse pollicitum: quid nunc putas, tanta abs te mihi mercede proposita? uenio nunc ad tuas literas: quas pluribus epistolis accepi, dum sum in Arpinati: nam mihi uno die tres sunt redditæ, & quidem, ut uidebãtur, eodem abs te datæ tẽpore, una pluribus uerbis, in quá primum erat, quòd antiquior dies in tuis fuisset ascripta literis, quàm in Cæsaris. id facit Oppius non nunquam necessario, ut, cum tabellarios constituerit mittere, literasq; à nobis acceperit, aliqua re noua impediatur, & necessario serius, quàm constituerat, mittat, neque nos datis iam epistolis diem commutari curemus.

Scribis de Cæsaris summo in nos amore. hunc & tu fouebis, & nos, quibuscunq; poterimus rebus, augebimus. De Pompeio, & facio diligenter, & faciam, quod mones. Quod tibi mea permissio mãsionis tuæ grata est, id ego summo meo dolore, & desiderio, tamẽ ex parte gaudeo. In Hippodamis, & non nullis alijs arcessendis quid cogites, nõ intelligo. nemo istorum est, quin abs te munus, fundi suburbani instar, expectet. Trebatium uero meum quòd istò admisceas, nihil est. ego illum ad Cæsarẽ misi: qui mihi iam satisfecit: si ipsi minus, præstare nihil debeo; teq; item ab eo uindico, & libero. Quòd scribis te à Cæsare quotidie plus diligi, immortaliter gaudeo. Balbum uero, qui est istius rei, quemadmodum scribis, adiutor, in oculis fero. Trebo-

nium meũ à te amari, teq; ab illo, pergaudeo. De Tribunatu quod ſcribis, ego uero nominatim petiui Curtio, & mihi ipſe Cæſar nominatim Curtio paratũ eſſe reſcripſit, meamq; in rogãdo uerecundiam obiurgauit. ſi cui præterea petiero, (id quod etiã Oppio dixi, ut ad illum ſcriberet) facile patiar mihi negari; quoniam illi, qui moleſti ſunt, ſibi negari à me non facile patiũtur. ego Curtium, id quod ipſi dixi, nõ modo rogatione, ſed etiam teſtimonio tuo diligo, quòd literis tuis ſtudium illius in ſalutem noſtram facile perſpexi. De Britannicis rebus cognoui ex tuis literis nihil eſſe, nec quod metuamus, nec quod gaudeamus. De publicis negotijs, quæ uis ad te Tironem ſcribere, negligẽtius ad te ante ſcribebam, quòd omnia minima maxima ad Cæſarem mitti ſciebam. Reſcripſi epiſtolæ maxime: audi nunc de minuſcula: in qua primum eſt de Clodij ad Cæſarẽ literis: in quo Cæſaris conſilium probo, ꝙ tibi amantiſſime petenti ueniam non dedit, uti ullum ad illam furiam uerbum reſcriberet. alterum eſt de Caluenti Marij oratione. quod ſcribis, miror, tibi placere me ad eum reſcribere, præſertim cum illã nemo lecturus ſit, ſi ego nihil reſcripſero; meam in illum pueri omnes tanquã dictata perdiſcant. Libros meos, quos expectas, inchoaui, ſed conficere non poſſum his diebus. Orationes efflagitatas pro Scauro, et pro Plancio abſolui. Poema ad Cæſarem, quod compoſueram, incidi. tibi quod rogas, quoniam ipſi fontes iam ſitiunt, ſi quid habebo ſpatij, ſcribam. Venio ad tertiam. Balbum quòd ais mature Romam bene comitatum eſſe uenturũ, mecumq; aſſidue uſq; ad Id. Maias futurum, id mihi pergratum

perq; iucundum erit. Quod me in eadem epistola, sicut sæpe antea, cohortaris ad ambitionem, & ad laborem: faciam equidem. sed quando uiuemus? Quarta epistola mihi reddita est Idus Sept. quã ad IIII. Idus Sext. ex Britania dederas. in ea nihil sane erat noui, præter Erigonam: quam si ab Oppio accepero, scribam ad te quid sentiam: nec dubito, quin mihi placitura sit. &, quod præterij, de eo, quẽ scripsisti de Milonis plausu scripsisse ad Cæsarem, ego uero facile patior ita Cæsarem existimare, illum quammaximũ fuisse plausum. & prorsus ita fuit: & tamen ille plausus, qui illi datur, quodam modo nobis uidetur dari. Reddita est etiam mihi peruetus epistola, sed sero allata, in qua de æde Telluris, & de porticu Catuli me admones. fit utrunq; diligenter. ad Telluris quidem etiam tuam statuam locaui. item de hortis, quod me admones; nec fui unquã ualde cupidus, & nunc domus suppeditat mihi hortorũ amœnitatẽ. Romam cũ uenissem ad XIII. Cal. Oct. absolutum offendi in ædibus tuis tectũ; quod super conclauia nõ placuerat tibi esse multorũ fastigiorum: id nũc honeste uergit in tectũ inferioris porticus.

Cicero noster, dũ ego adsum, non cessauit apud rhetorem. de eius eruditione ꝙ labores, nihil est, quoniam ingenium eius nosti, studium ego uideo, cætera eius suscipio ut me putem præstare debere. Gabinium tres adhuc factiones postulant, L. Lentulus Flaminis filius, qui iam de maiestate postulauit; Ti. Nero, cum bonis subscriptoribus; C. Memmius Trib. pl. cum L. Capitone. ad Vrbem accessit ad XII. Cal. Oct. nihil turpius, nec desertius. sed his iudicijs nihil audeo confidere. ꝙ

Cato nõ ualebat, adhuc de pecunijs repetundis nõ erat postulatus. Pompeius à me ualde contendit de reditu in gratiam, sed adhuc nihil profecit, nec, si ullam partem libertatis tenebo, proficiet. Tuas literas uehemẽter expecto. Quod scribis, te audisse in candidatorum consularium coitione me interfuisse: id falsum est: eiusmodi enim pactiones in ea coitione factæ, quas postea Memmius patefecit, ut nemo bonus interesse debuerit: & simul mihi committendum non fuit, ut ijs coitionibus interessem, quibus Messala excluderetur: cui quidẽ uehementer satisfacio rebus omnibus; ut arbitror, etiam Mẽmio. Domitio ipsi multa iam feci, quæ uoluit, quæq; à me petiuit. Scaurum beneficio defensionis ualde obligaui. adhuc erat ualde incertum, & quãdo comitia, & qui Consules futuri essent. Cum hãc iam epistolam complicarem, tabellarij à uobis uenerunt ad XI. Cal. Sept. uicesimo die. ò me solicitum, quantum ego dolui in Cæsaris suauissimis literis: sed quo erant suauiores, eo maiorem dolorem illius ille casus afferebat. Sed ad tuas uenio literas. primum tuam remansionem etiam atque etiam probo, præsertim cum, ut scribis, cum Cæsare communicaris. Oppium miror quidquam cum Publilio: mihi enim non placuerat.

Quod interiore epistola scribis, me Idibus Sept. Pompeio legatum iri: id ego non audiui; scripsiq; ad Cæsarẽ, Vibullium Cæsaris mandata de mea mansione ad Pompeium pertulisse, nec ad Oppium, quo consilio? quanquam Oppiũ ego tenui, ꝙ priores partes Bibuli erant: cum eo enim coràm Cæsar egerat, ad Oppium scripserat. ego uero nullas δευτέρας φροντίδας habere pos=

ſum in Cæſaris rebus. ille mihi ſecundum te, & liberos noſtros ita eſt, ut ſit penè par. uideor id iudicio facere: iam enim debeo, ſed tamen amore ſum incenſus. Cum ſcripſiſſem hæc infirma, quæ ſunt mea manu, uenit ad nos Cicero tuus ad cœnam, cum Pomponia foris cœnaret, deditq; mihi epiſtolam legendam tuam, quam paulo ante acceperat ab Ariſtophane meo, ualde mehercule & ſuauẽ, & grauem; qua ſum admodũ delectatus. dedit etiam alteram illam mihi, qua iubes eũ mihi eſſe affixum tanquam magiſtro. quàm illum epiſtolæ illæ delectarunt? quàm me? nihil puero illo ſuauius, nihil noſtri amantius. hæc inter cœnam Tironi dictaui, ne mirere alia manu eſſe. Annali literæ tuæ pergratæ fuerunt, quòd & curares de ſe diligenter, & tamẽ conſilio ſe ueriſſimo iuuares. P. Seruilius pater ex literis, quas ſibi à Cæſare miſſas eſſe dicebat, ſignificabat, ualde te ſibi gratum feciſſe, ꝙ de ſua uoluntate erga Cæſarem humaniſſime, diligentiſſimeq; locutus eſſes. Cum Romam ex Arpinati reuertiſſem, dictũ mihi eſt, Hippodamum ad te profectũ eſſe. nõ poſſum ſcribere, me miratum eſſe illum tã inhumaniter feciſſe, ut ſine meis literis ad te proficiſceretur: illud ſcribo, mihi moleſtum fuiſſe: iam enim diu cogitaueram, ex eo, quod tu ad me ſcripſeras, ut, ſi quid eſſet, quod ad te diligentius perferri uellem, illi darem: quòd mehercule hiſce literis, quas uulgo ad te mitto, nihil ferè ſcribo, quod ſi in alicuius manus inciderit, moleſte ferẽdum ſit. Minutio me, & Saluio, & Labeoni reſeruabam. Labeo autem tarde proficiſcetur, aut hic manebit. Hippodamus ne num quidem quid uellẽ rogauit. T. Pinarius ama-

bileus ad me de te literas mittit, se maxime literis, sermonibus, cœnis denique tuis delectari. is homo semper me delectauit, fraterq; eius mecū est multū. quare, ut instituisti, cōplectere adolescentem. Quòd multos dies epistolam in manibus habui propter commorationem tabellariorum, ideo multa coniecta sunt, aliud alio tēpore, uelut hoc. T. Anitius mihi sæpe iā dixit, sese tibi suburbanum, si quod inuenisset, non dubitaturum esse emere. in eius sermone ego utrunq; soleo admirari; & te de suburbano emendo, cum ad illum scribas, nō modo ad me non scribere, sed etiam aliam in sententiam scribere; &, cum ad illum scribas, nihil te recordari de se, de epistolis illis, quas in Tusculano eius mihi ostendisti, nihil de præceptis Epicharmi. γνῶθι, πῶς ἄλλῳ κέχρηται. totum denique uultum, animum, sermonem eius, quemadmodum conijcio, quasi. sed hæc tu uideris. de suburbano, cura ut sciam quid uelis: & simul, ne quid ille turbet, uide. quid præterea? quid? etiam. Gabinius ad IIII. Cal. Oct. noctu in urbem introiuit, & hodie hora octaua, cum edicto C. Alfij de maiestate eū adesse oporteret, concursu magno, & odio uniuersi populi penè afflictus est. nihil illo turpius. proximus est tamen Piso. itaq; mirificum ἐμβόλιον cogito in secundum meorum librorum inducere, dicentem Apollinem in consilio Deorum, qualis reditus duorum imperatorum futurus esset, quorum alter exercitū perdidisset, alter uendidisset. Ex Britania Cæsar ad me Cal. Sept. dedit literas, quas ego accepi ad IIII. Cal. Oct. satis commodas de Britanicis rebus: quibus, ne admirer, quòd à te nullas acceperim, scribit, se sine te fuisse, cum

ad mare accesserit. ad eas ego literas nihil scripsi, ne gratulandi quidem causa, propter eius luctum. Te oro etiam atque etiam, mi frater, ut ualeas.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

AD VI. Id. Oct. Saluius ostiã uesperi naui profectus erat cũ ijs rebus, quas tibi domo mitti uolueras. eodem die Gabiniũ ad populũ luculẽte calefecerat Memmius, sic ut Calidio uerbũ facere pro eo nõ licuerit. postridie autẽ eius diei, qui erat tũ futurus cũ hæc scribebã ante lucẽ, apud Catonẽ erat diuinatio in Gabinium futura inter Memmium, et Ti. Neronem, et C. L. Antonios M. F. putabamus fore, ut Mẽmio daretur: et si erat Neronis mira contentio. quid quæris? probe premitur, nisi noster Põpeius, Dijs, hominibusq; inuitis, negotium inuertit. cognosce nunc hominis audaciam, et aliquid in repub. perdita delectare. cũ Gabinius, quacunq; ueniebat, triumphum se postulare dixisset, subitoq; bonus imperator noctu Vrbem hostium plane inuasisset, in senatum se nõ committebat. interim ipso decimo die, quo ipsum oportebat hostiũ numerum, & militum renunciare, in re hæsit, summa in frequẽtia: cum uellet exire, à Consulibus retentus est: introducti publicani. homo undique actus, cũ à me maxime uulneraretur, non tulit, & me trementi uoce exulem appellauit. hic, ô Dij, nihil unquam honorificentius nobis accidit, cõsurrexit senatus cum clamore ad unum, sic, ut ad corpus eius accideret: pari clamore, atq; impetu publicani. quid quæris? omnes tanquã si tu esses, ita fuerũt. nihil hominum sermone foris clarius. ego tamẽ

teneo ab accuſando, uix mehercule, ſed tamen teneo,
uel nolo cũ ꝙ Pompeio pugnare (ſatis eſt, quòd inſtat
de Milone) uel ꝙ iudices nullos habemus. ἀπότευγμα
formido. addo etiã maleuolentiã hominũ; et timeo, ne
illi me accuſante aliquid accidat: nec deſpero rem et ſi
ne me, & non nihil per me cõfici poſſe: De ambitu po
ſtulati ſunt omnes, qui Conſulatũ petunt, à Mẽmio Do
mitius, à Q. Curtio bono et erudito adoleſcẽte Mem=
mius. à Q. Pompeio Meſſala, à Triario Scaurus. ma=
gna res in motu eſt, propterea quòd aut hominum, aut
legũ interitus oſtenditur. opera datur, ut iudicia ne
fiant. res uidetur ſpectare ad interregnũ. Conſules co=
mitia habere cupiunt, rei nolunt, et maxime Mẽmius,
ꝙ Cæſaris aduentu ſperat ſe futurum Conſulem: ſed
mirũ in modũ iacet. Domitius cũ Meſſala certus eſſe
uidebatur. Scaurus refrixerat. Appius ſine lege curia=
ta confirmat ſe Lentulo noſtro ſucceſſurũ: qui quidem
mirificus illo die, quod penè præterij, fuit in Gabiniũ:
accuſauit maieſtatis: nomina data, cum ille uerbũ nul
lum: habes forenſia. Domi recte, et ipſa domus à
redemptoribus tractatur non indiligenter. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

OCCVPATIONVM mearũ ſignum tibi ſit
librarij manus. diẽ ſcito eſſe nullũ, quo die non dicam
pro reo. ita, quidquid cõficio, aut cogito, in ambulatio=
nis ferè tẽpus cõfero. negotia noſtra ſic ſe habẽt: do=
meſtica uero, ut uolumus. ualẽt pueri, ſtudioſe diſcũt.
diligẽter docentur, et nos, et inter ſe amãt. expoliones
utriuſque noſtrũ ſunt in manibus, ſed tua ad perfectũ

iã res est rustica Arcani, et Laterij. præterea de aqua, et uia nihil prætermisi quadã epistola, quin enucleate ad te perscriberẽ. sed me illa cura solicitat, angitq; uehemẽter, ꝙ dierum iã amplius L interuallo nihil à te, nihil à Cæsare, nihil ex istis locis nõ modo literarũ, sed ne rumoris quidẽ affluxit. me autẽ iam & mare istuc. et terra solicitat: neq; desino, ut fit in amore, ea, quæ minime uolo, cogitare. quare non equidẽ iam te rogo ut ad me de te, de rebus istis scribas: (nunquam enim, cũ potes prætermittis) sed hoc te scire uolo, nihil ferè me unquã ita expectasse, ut, cum hæc scribebã, literas tuas. Nunc cognosce ea, quæ sunt in Rep. Comitiorũ quotidie singuli dies tolluntur obnũciationibus, magna uoluntate bonorũ omnium: tanta inuidia sunt Cõsules propter suspicionem pactorum à cãdidatis præmiorum. cãdidati cõsulares quatuor omnes rei. causæ sunt difficiles: sed enitemur, ut Messala noster saluus sit: quod est ẽt cum reliquorum salute coniunctũ. Gabiniũ de ambitu reum fecit P. Sylla, subscribente priuigno Memmio, fratre Cæcilio, Sylla filio. contra dixit L. Torquatus, omnibusq; libentius nõ obtinuit. quæris, quid fiet: sciemus de maiestate triduo: quo quidem in iudicio odio premitur omnium generũ, maxime testibus ceditur: accusatoribus frigidissimis utitur. consilium uarium, quæsitor grauis, et firmus Alfius, Pompeius uehemens in iudicibus rogandis. quid futurum sit, nescio: locum tamen illi in ciuitate non uideo. animum præbeo ad illius perniciem moderatum, ad rerum euentum lenissimum. habes ferè de omnibus rebus. unum illud addam. Cicero tuus, nosterq; summo studio est

Pæonij ſui rhetoris, hominis, opinor, ualde exercitati, et boni: ſed noſtrum inſtituendi genus eſſe paulo eruditius, et θετικώτερον, non ignoras. quare neque ego impediri Ciceronis iter, atque illam diſciplinã uolo: & ipſe puer magis illo declamatorio genere duci, & delectari uidetur. in quo quoniam ipſi quoque fuimus, patiamur illum ire noſtris itineribus: eodem enim peruenturũ eſſe confidimus. ſed tamen, ſi nobiſcum eum rus aliquò eduxerimus, in hanc noſtram rationẽ, conſuetudinemq; inducemus: magna enim nobis à te propoſita merces eſt: quã certe noſtra culpa nunquã minus aſſequemur. Quibus in locis, & qua ſpe hiematurus ſis, ad me quam diligentiſſime ſcribas, uelim. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

GABINIVS abſolutus eſt. omnino nihil accuſatore Lentulo, ſubſcriptoribuſq; eius infantius: nihil illo cõſilio ſordidius. ſed tamen, niſi incredibilis cõtẽtio, & præceps Põpeij, Dictaturæ ẽt rumor plenus timoris fuiſſet, ipſi Lẽtulo nõ reſpõdiſſet, qui cũ illo accuſatore, illoq; conſilio ſentẽtijs condemnatus ſit XXXI, cũ LXX tuliſſent. eſt omnino tam graui fama hoc iudicium, ut uideatur reliqus iudicijs periturus. et maxime de pecunijs repetundis. ſed uides nullam eſſe remp. nullum ſenatũ, nulla iudicia, nullam in ullo noſtrum dignitatem. quid plura de iudicibus? duo prætorij ſederunt, Domitius Caluinus; is apte abſoluit, ut oẽs uiderẽt: et Cato; is, diruptis tabellis, de circulo ſe ſubduxit, et Põpeio primus nũciauit. aiunt nõ nulli. Saluſtius itẽ, me oportuiſſe accuſare. his ego iudicibus committerem?

quid

quid essem, si me agente esset elapsus? sed me alia mouerunt. non putasset sibi Pōpeius de illius salute, sed de sua dignitate mecum esse certamen: in Vrbem introisset: ad inimicitias res uenisset: cum Aesernino Samnite Pacideianus comparatus uiderer: auriculā fortasse mordicus abstulisset: cum Clodio quidem certe rediisset in gratiam. ego uero meum consilium, si præsertim tu non improbas, uehementer approbo. ille cum e me singularibus meis studiis ornatus esset; cumq; ego illi nihil deberem, ille mihi omnia; tamen in rep. me à se dissentientem non tulit, (nihil dicam grauius) & minus potens eo tēpore, quid in me florētem posset, ostēdit. nūc, cum ego ne curem quidem multum posse, res quidem publica certe nihil possit, unus ille omnia; cum illo ipso contenderem? sic enim faciendum fuisset. non existimo te putare id mihi suscipiendum fuisse. alterutrum, inquid idem Salustius, defendisses, idq; Pompeio cōtendēti dedisses: etenim uehementer orabat. Lepidum amicū Salustium, qui mihi aut inimicitias putet periculosas subeundas fuisse, aut infamiam sempiternā. ego uero hac mediocritate delector. ac mihi illud iucundum est, ꝙ, cum testimonium secundum fidem, & religionem grauissime dixissem, reus dixit, si in ciuitate licuisset sibi esse, mihi se satisfacturum, neque me quidquā interrogauit. De uersibus, quos tibi à me scribi uis, deest mihi quidem opera, quæ non modo tempus, sed etiam animū uacuū ab omni cura desiderat: sed abest etiam ἐνθουσιασμὸς: non enim sumus omnino sine cura uenientis anni, etsi sumus sine timore. simul & illud (sine ulla mehercule ironia loquor) tibi istius generis in scribēdo

priores parteis tribuo, quàm mihi. De bibliotheca tua græca supplenda, libris cõmutandis, latinis comparãdis, ualde uelim ista confici, præsertim cum ad meũ quoq; usum spectent. sed ego, mihi ipsi ista per quem agam, nõ habeo: neq; enim uenalia sunt, quæ quidẽ placeãt, & confici nisi per hominem & peritum, & diligentẽ non possunt. Chrysippo tamẽ imperabo, & cũ Tyrannione loquar. De fisco quid egerit Scipio, quæram. quod uidebitur rectum esse, curabo. De Ascanione, tu uero, quod uoles, facies: me nihil interpono. De suburbano, quòd non properas, laudo: ut tu habeas, hortor. hæc scripsi ad VIII. Cal. Nou. quo die ludi cõmittebãtur, in Tusculanum proficiscens, ducensq; mecum Ciceronem meum in ludum discendi, non lusionis, ea re non longius, quàm uellem, q Pomptino ad triũphũ ad III. Non. Nou. uolebã adesse: etenim erit nescio quid negotioli: nam Cato, et Seruilius Prætores prohibituros se minantur: nec, quid possint, scio: ille enim & Appiũ Cõsulẽ secũ habebit, & Prætores, & Tribunos pl. sed minantur tamen, in primisq; ἄρη πνέων Q. Scæuola. Cura mi suauissime, & carissime frater, ut ualeas.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

QVOD quæris, quid de illis libris egerim, quos, cũ essem in Cumano, scribere institui: nõ cessaui, neq; cesso, sed sæpe iam scribendi totũ cõsilium, rationẽq; mutaui: nã iam duobus factis libris (in quibus nouẽdialibus ijs ferijs, quæ fuerunt Tuditano, & Aquilio Coss. sermo est à me institutus Africani, paulo ante mortem, &

Lælij; Phili, Manilij, Q. Tuberonis, & Lælij generorum Fannij, & Scæuolæ; sermo autem in nouem & dies, & libros distributus de optimo statu ciuitatis, & de optimo ciue: sanè texebatur opus luculenter, hominumq; dignitas aliquantū orationi ponderis afferebat (hi libri cum in Tusculano mihi legerentur audiente Salustio, admonitus sum ab illo, multo maiore auctoritate illis de rebus dici posse, si ipse loquerer de rep. præsertim cum essem non Heraclides Ponticus, sed consularis, & is, qui in maximis uersatus in repu. rebus essem: quæ tam antiquis hominibus attribuerem, ea uisum iri ficta esse: oratorum sermonem in illis nostris libris, quod esset de ratione dicendi, belle à me remouisse, ad eos tamen retulisse, quos ipse uidissem: Aristotelem denique, quæ de repu. & præstante uiro scribat, ipsum loqui. commouit me, & eo magis, quòd maximos motus nostræ ciuitatis attingere non poterá, quòd erant inferiores, quàm illorum ætas, qui loquebantur. ego autem id ipsum tum eram secutus, ne in nostra tempora incurrens, offenderem quempiam. nūc & id uitabo, & loquar ipse tecum, & tamen illa, quæ institueram, ad te, si Romam uenero, mittam: puto enim te existimaturum, à me libros illos non sine aliquo meo stomacho esse relictos. Cæsaris amore, quem ad me perscribit, unice delector: promissis ijs; quæ ostendit, non ualde pendeo: nec honores sitio, nec desidero gloriam magisq; eius uoluntatis perpetuitatem, quàm promissorum exitum expecto: uiuo tamen in ea ambitione, & labore, tanquam id, quod non postulo, expectem. Quod me de faciendis uersi-

bus rogas:incredibile eſt mi frater, quàm egeã tẽpore: nec ſanè ſatis cõmoueor animo ad ea, quæ uis, canenda. ὑποθέσεις uero, & ea quæ ipſe ego ne cogitãdo quidem conſequor, tu, qui omneis iſto eloquendi, & exprimendi genere ſuperaſti, à me petis? facerem tamen, ut poſſem: ſed, quod te minime fugit, opus eſt ad poema quadam animi alacritate, quã planè mihi tempora eripiunt. abduco equidem me ab omni reip. cura, dedóq; literis: ſed tamẽ indicabo tibi, quod mehercule in primis te cælatum uolebam: angor mi ſuauiſſime frater, angor, nullam eſſe remp. nulla iudicia, noſtrumq; hoc tẽpus ætatis, quod in illa auctoritate ſenatoria florere debebat, aut forẽſi labore iactari, aut domeſticis literis ſuſtentari. illud uero, quod à puero adamaram, αἰὲν ἀριστεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων, totum occidiſſe: inimicos à me partim non oppugnatos, partim ẽt eſſe defenſos: meum non modo animum, ſed ne odium quidẽ eſſe liberum: unumq; ex omnibus Cæſarem eſſe inuentum, qui me tantum, quantũ ego uellem, amaret; aut etiam, ſicut alij putant, hũc unũ eſſe, qui uellet. quorũ tamen nihil eſt eiuſmodi, ut ego me non multa conſolatione quotidie leniam. ſed illa erit conſolatio maxima, ſi unà erimus. nũc ad illa uel grauiſſimũ accedit tui deſiderium. Gabinium ſi, ut Panſa putat oportuiſſe, defendiſſem, concidiſſem. qui illum oderunt (ij ſunt toti ordines) propter quem oderunt, me ipſum odiſſe cœpiſſent. tenui me, ut puto, egregie: tantũ ut facerẽ, quantum omnes uiderent. et in omni ſumma, ut mones, ualde me ad otium, pacemq; conuerto. De libris, Tyrannio eſt ceſſator: Chryſippo dicam: ſed res operoſa eſt,

& hominis perdiligentis: sentio ipse, qui in summo studio nihil assequor. de latinis uero quò me uertã, nescio: ita mendose & scribuntur, et ueneunt: sed tamẽ, quod fieri poterit, non negligam. Cerbrius, ut ante ad te scripsi, Romæ est: & qui omnia adiurant, debere tibi ualde renunciant. ab ærario puto confectũ esse, dum absum.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

QVATVOR tragœdias XVI. diebus absoluisse cũ scribas, tu quidquã ab alio mutuaris? et πλέον quæris, cum Electram, & Troadem scripseris? cessator esse noli, & illud, γνῶθι σεαυτὸν, noli putare ad arrogãtiam minuendam solum esse dictum, uerum etiam ut bona nostra norimus. sed & istas, & Erigonam mihi uelim mittas. habes duas epistolas proximas. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

ROMAE, et maxime Appia ad Martis mira proluuies: Crassipedis ambulatio ablata; horti, tabernæ plurimæ: magna uis aquæ usq; ad piscinã publicã. uiget illud Homeri, ἤματ᾽ ὀπωρινῷ, ὅτε λαβρότατον χέει ὕδωρ ζεὺς. cadit. n. in absolutionẽ Gabinij, ὅτε δή ῥ᾽ ἄνδρεσσι κοτεσσάμενος χαλεπήνῃ: οἱ βίῃ εἰν ἀγορῇ σκολιὰς κρίνωσι θέμιστας, ἐκ δὲ δίκην ἐλάσωσι, θεῶν ὄπιν οὐκ ἀλέγοντες: sed hæc nõ curare decreui. Romam cum uenero, quæ perspexero, scribam ad te, & maxime de Dictatura, et ad Labienum, & ad Ligurium literas dabo. hãc scripsi ante ad lycnuchum ligneolum; qui mihi erat periucũdus, quòd eum te aiebant, cum esses Sami, curasse faciendum. Vale mi suauissime, & optime frater.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

SVPERIORI epistolæ quod respondeam, nihil est: quæ plenæ stomachi, et querelarũ est: quo in genere alteram quoq; te scribis pridie Labieno dedisse, qui adhuc nõ uenerat: deleuit.n. mihi omnẽ molestiã recẽtior epistola. tãtũ te & moneo, & rogo, ut in istis molestijs, & laboribus, & desiderijs recordere, consilium nostrũ quod fuerit profectionis tuæ: nõ enim cõmoda quædã sequebamur parua, ac mediocria: quid.n. erat, quod discessu nostro emendum putaremus? præsidium firmissimum petebamus ex optimi, & potẽtissimi uiri beneuolẽtia ad omnem statum nostræ dignitatis. plura ponuntur in spe, quã in pecunijs: reliqua ad iacturam struentur. quare, si crebro referes animũ tuum ad rationem & ueteris consilij nostri, & spei, facilius istos militiæ labores, cæteraq;, quæ te offendunt, feres, & tamẽ, cũ uoles, depones. sed eius rei maturitas neq; dũ uenit, & tamen iam appropinquat. Etiam illud te admoneo, ne quid ullis literis committas, quod si prolatum sit, moleste feramus. multo sunt, quæ ego nescire malo, quã cũ aliquo periculo fieri certior. plura ad te uacuo animo scribam, cũ, ut spero, se Cicero meus belle habebit. tu uelim cures, ut sciã, quibus nõ, dare oporteat eas, quas ad te deinde literas mittemus, Cæsaris ne tabellarijs, ut is ad te protinus mittat, an Labieno: ubi.n. isti sint Neruij, & quàm longe absint, nescio. De uirtute, et grauitate Cæsaris, quã in sũmo dolore adhibuisset, magnã ex epistola tua accepi uoluptatem. Quod me institutũ ad illum poema iubes perficere: etsi distẽtus cũ opera,

tũ animoſum multo magis, quoniã tamen ex epiſtola, quã ad te miſerã, cognouit Cæſar me aliquid eſſe exor ſum, reuertar ad inſtitutum, idq́; perficiam his ſupplicationũ otioſis diebus: quibus Meſſalã iam noſtrũ, reliquosq́; moleſtia leuatos uehementer gaudeo: eumq́; ꝗ certum Conſulem cum Domitio numeratis, nihil à noſtra opinione diſſentitis. ego Meſſalã Cæſari præſtabo. ſed Mẽmius in aduentu Cæſaris habet ſpem. in quo illum puto errare. hic quidem friget. Scaurum autem iam pridem Pompeius abiecit: res prolatæ: ad interregnum comitia adducta: rumor Dictatoris, iniucundus bonis; mihi etiam magis, quæ loquuntur. ſed tota res et timetur, et rifrigeſcit. Pompeius plane ſe negat uelle. antea ipſe mihi nõ negabat. Hirrus auctor fore uidetur: o Dij, quàm impetus, quã ſe ipſe amans ſine riuali. Craſſum Iunianum, hominem mihi deditum per me, deterruit. uelit, nolit, ſcire difficile eſt. Hirro tamẽ agẽte nolle ſe nõ probabit. aliud hoc tempore de rep. nihil loquebantur, agebatur quidem certe nihil. Serrani Domeſtici filij funus perluctuoſum fuit. ad IIII. Cal. Dec. laudauit pater ſcripto meo. Nunc de Milone. Pompeius ei nihil tribuit, & omnia Guttæ; dicitq́; ſe perfecturum, ut in illo Cæſar incumbat. hoc horret Milo, nec iniuria: &, ſi ille Dictator factus ſit, pene diffidit. interceſſorem Dictaturæ ſi iuuerit manu, & præſidio ſuo, Pompeium metuit inimicum: ſi non iuuerit, timet, ne per uim perferatur. ludos apparat magnificentiſſimos, ſic inquam, ut nemo ſumptuoſiores: ſtulte, bis, terq́;, non poſtulatus: uel quia munus magnificũ dederat, uel quia facultates nõ erant, uel quia magiſter, uel

quia potuerat magistrum se, nõ Aedilem putare. omnia ferè scripsi. Cura mi carissime frater, ut ualeas.
De Gabinio nihil fuit faciẽdum istorum, quæ amantissime cogitata sunt. τότε μοι χάνοι. feci summa cum grauitate, ut omnes sentiunt, et summa cum lenitate, quæ feci. illũ neq; ursi, neq; leuaui. testis uehemens fui: præterea quieui: exitum iudicij fœdum, et perniciosum leuissime tuli. quod quidem bonũ mihi nunc denique redũdat, ut his malis reip. licentiaq; audacium, qua ante rumpebar, nunc ne mouear quidẽ: nihil est enim perditius his hominibus, his tẽporibus: itaq; ex rep. quoniam uoluptatis nihil iam capi potest; cur stomacher, nescio. literæ me, & studia nostra, et otiũ, uillæq; delectãt, maximeq; pueri nostri. angit unus Milo : sed uelim finem afferat Consulatus. in quo enitar nõ minus, quàm sum enisus in nostro: tuq; istinc, quod facis, adiuuabis. de quo cætera, nisi plane uis eripuerit, recte sunt. de re familiari timeo. ὁ δὲ μαίνεται οὐκ ἔτ᾽ ἀνεκτῶς, qui ludos HS CCC comparet. cuius in hoc uno considerantiam & ego sustinebo, ut potero, &, tu ut possis, est tuorum neruorum. De motu temporum uenientis anni, nihil te intelligere uolueram domestici timoris, sed de cõmuni reip. statu. in quo etiam si nihil procuro, tamen nihil curare uix possum. quàm autem te uelim cautum esse in scribendo, ex hoc conijcito, ꝙ ego ad te ne hæc quidẽ scribo, quæ palàm in rep. turbantur, ne cuiusquam animum meæ literæ interceptæ offendãt. quare domestica cura te leuatum uolo. in rep. scio quã solicitus esse soleas. uideo Messalam nostrũ Consulẽ; si per interregem, sine iudicio; si per Dictatorem, tamen sine pericu=

lo.odij nihil habet. Hortensij calor multum ualebit. Gabinij absolutio lex impunitatis putatur. ἐν παρέργῳ. de Dictatore tamen actum adhuc nihil est. Pompeius abest: Appius miscet: Hirrus parat: multi intercessores numerantur: populus non curat: principes nolunt: ego quiesco. De mancipijs, quod mihi polliceris, ualde te amo: & sum equidē, uti scribis, & Romæ, & in prædijs infrequēs. sed caue, amabo, quidquā, quod ad meū commodum attineat, nisi maximo tuo cōmodo, & maxima tua facultate mi frater cogitaris. De epistola Vatinij risi. sed me ab eo ita obseruari scio, ut eius ista odia non sorbeam solum, sed etiam concoquam. Quod me hortaris ut absoluam, habeo absolutum, suaue, mihi quidem ut uidetur, ἔπος, ad Cæsarem. sed quæro locupletem tabellariū; ne accidat quod Erigonæ tuæ, cui soli Cæsare imperatore iter ex Gallia tutum non fuit. quid, si cæmentum bonum nō haberem, deturbem ædificiū? quod quidem quotidie mihi magis placet; in primisq; inferior perticus, & eius conclauia fiunt recte. De Arcano, Cæsaris opus est, uel mehercule etiā elegantioris alicuius: imagines enim istæ, & palæstra, & piscina, & nilus multorum Philotimorum est, non Diphilorum. sed & ipsi ea adibimus, & mittemus, & mandabimus. De Felicis testamēto, tum magis quererere, si scias: quas enim tabulas se putauit obsignare, in quibus in uncijs firmissimum tenuerat, (lapsus est per errorem & suum, & Sicuræ serui) non obsignauit: quas noluit, eas obsignauit. ἀλλ᾽ οἰμωζέτω: nos modo ualeamus. Ciceronem, & ut rogas, amo, & ut meretur, et ut debeo: dimitto autem à me, & ut à magistris ne abdu-

cam, & quòd mater Pomponia discedit, sine qua edacitatem pueri pertimesco. sed sumus unà tamen ualde multum. rescripsi ad omnia. Mi suauissime, & optime frater uale.

AD OCTAVIVM EPISTOLA.

SI PER tuas legiones mihi licitum fuisset, quæ nomini meo, populoq; R. sunt inimicissimæ, uenire in senatum, coramq; de rep. disputare, fecissem, neq; tá libenter, quá necessario: nulla. n. remedia, quæ uulneribus adhibentur, tam faciunt dolorem, quá quæ sunt salutaria. sed quoniam cohortibus armatis circũseptus senatus nihil aliud uere potest decernere, nisi timere; in Capitolio signa sunt, in urbe milites uagátur, in cápo castra ponũtur, & Italia tota legionibus, ad libertatẽ nostrá conscriptis, ad seruitutem adductis, equitatuq; exterarũ nationũ distinetur. cedá tibi in præsentia foro, curia, & sanctissimis Deorũ immortalium templis: in quibus, reuiuiscente iam libertate, deinde rursus oppressa, senatus nihil cósulitur, timet multa, assentitur omnia. post etiá paulo, tẽporibus ita postulantibus, cedá Vrbe: quá per me conseruatam, ut esset libera; in seruitute uidere non potero: cedam uita; quæ quanquam solicita est, tamen, si profutura est reip. bona spe posteritatis me consolatur; qua sublata, nó dubitáter occidá: atq; ita cedam, ut fortuna iudicio meo, nó animus mihi defuisse uideatur. illud uero, quod & præsentis doloris est indiciũ, et præteritæ iniuriæ testimoniũ, & absentium sensus significatio, nó prætermittam, quin, quoniam coràm id facere prohibeor, absens prosim, si quidẽ

mea salus aut utilis reip. est, aut coniuncta certe publicæ saluti. nam per Deum immortaliũ fidem (nisi forte frustra eos appello, quorum aures, atq; animus à nobis abhorret) perq; fortunam populi R. quæ quãquam nobis infesta est, fuit aliquando propitia, & ut spero, futura est; quis tam expers humanitatis, quis huius urbis nomini, ac sedibus usque adeo est inimicus, ut ista aut dissimulare possit, aut non dolere? aut, si nulla ratione publicis incõmodis mederi queat, non morte proprium periculum uitet? nam, ut ordiar ab initio, & perducã ad extremum, & nouissima conferam primis, quæ nõ posterior dies acerbior priore, & quæ non insequẽs hora antecedente calamitosior populo R. illuxit? M. Antonius, uir animi maximi, (utinam etiã sapientis consilij fuisset) C. Cæsare fortissime, sed parum feliciter à reip. dominatione semoto, concupierat magis regium, quàm libera ciuitas pati poterat, principatum: publicam dilapidabat pecuniam: ærarium exhauriebat: minuebat uectigalia: donabat ciuitates ex commentario: Dictaturam gerebat: leges imponebat: prohibebat Dictatorem creari legibus: S. C. ipse repugnabat in senatu: prouincias unus omnes concupiebat: cui sordebat Macedonia prouincia, quam uictor sibi sumpserat Cæsar. quid de hoc sperare, aut expectare nos oportebat? extitisti tu uindex nostræ libertatis, ut tũc quidem, optimus; (quod utinam neq; nostra nos opinio, neque tua fides fefellisset) et ueteranis in unum conductis, & duabus legionibus à pernicie patriæ ad salutem auocatis, subito propè iam affectam, ac prostratam rempub. tuis opibus extulisti. quæ tibi non, ante quàm postulares, maiora quàm

uelles, plura quàm sperares, detulit senatus? dedit fasces, ut cũ auctoritate defensorem haberet, nõ ut imperio se aduersum armaret: appellauit imperatorem, hostium exercitu pulso tribuens honorẽ, non ut sua cæde cæsus ille fugiens exercitus te nominaret imperatorẽ: decreuit in foro statuam, locum in senatu, summũ honorem ante tempus: si quid aliud est, quod dari possit, addat. quid aliud est maius, quod uelis sumere? sin autem supra ætatem, supra consuetudinem, supra etiã mortalitatem tuam tibi sunt omnia tributa: cur aut ingratus crudeliter, aut immemor beneficij scelerate circunscribis senatum? quò te misimus? à quibus reuerteris? contra quos armauimus? quibus arma cogitas inferre? à quibus exercitum abducis? aduersus quos aciem struis? cur hostis relinquitur, ciuis hostis loco ponitur? cur castra medio itinere longius aduersariorum castris, & propius Vrbem mouentur? ò me nũquam sapientem, & aliquando id, quod non erat frustra existimatum. quantum te popule R. de me fefellit opinio. ò meam calamitosam, ac præcipitem senectutem. ò turpem exacta, dementiq; ætate canitiem. ego patres conscriptos ad parricidium induxi: ego rempub. fefelli: ego ipse senatum sibi manus afferre coegi, cum te Iunonium puerum, & matris tuæ partum aureum esse dixi. at te fata patriæ Paridem futurum prædicabant, qui uastares Vrbem incendio, Italiam bello, qui castra in templis Deorum immortalium, senatum in castris habiturus esses. ò miseram, & in breui tam celerem, & tam uariam reipub. commutationem. quisnam tali futurus ingenio est, qui possit hæc ita man=

dare literis, ut facta, non ficta uideantur esse? quis erit tanta animi facilitate, qui, quæ uerissime memoria propagata fuerint, nō fabulæ similia sit existimaturus? cogita enim Antonium hostem iudicatum, ab eo circunsessum Consulem designatum, eundemq; reip. parentem: te profectum ad Consulem liberandum, & hostem opprimendum, hostemq; à te fugatum, & Consulem obsidione liberatum: deinde paulo post, fugatum illum hostem accersitum, tanquam cohæredem mortua rep. ad bona populi R. capienda: Cōsulem desig. rursum inclusum eò, ubi se nō mœnibus, sed fluminibus, et mōtibus tueretur. hæc quis conabitur exponere? quis credere audebit? liceat semel impune peccare: sit erranti medicina confessio: uerum enim dicam: utinā te potius Antoni dominū non expulissemus, quàm hūc recisperemus: nō q̄ ulla sit optanda seruitus, sed quia dignitate domini minus turpis est fortuna serui: in duobus autem malis cum fugiendum maius sit, leuius est eligendum. ille ea tamē exorabat, quæ uolebat auferre: tu extorques. ille Consul prouinciam petebat: tu priuatus concupisti. ille ad malorum salutem iudicia constituebat, & leges ferebat: tu ad perniciem optimorum. ille à sanguine, & incendio seruorū Capitolium tuebatur: tu cruore, & flāma cuncta delere uis. si, qui dabat prouincias Cassio, & Brutis, & illis custodibus nominis nostri, regnabat: quid faciet, qui uitam adimit? si, qui ex Vrbe eijciebat, tyrannus erat: quem hūc uocemus, qui ne locum quidem reliquit exilio? itaq;, si quid illæ maiorum nostrorū sepultæ reliquiæ sapiunt, si non unà cū corpore sēsus omnis uno atq; eodē cōsumptus est igni:

Liceat semel impune peccare.

in duobus malis leuius è eligendum

quid illis interrogantibus, quid agat nũc populus R. respondebit aliquis nostrum, qui proximus in illã æternã domum discesserit? aut quem accipiẽt de suis posteris nuntium illi ueteres Africani, Maximi, Pauli, Scipiones? quid de sua patria audient, quam spolijs, triumphisq; decorarunt? an esse quendam annos XXIII. natũ, cuius auus fuerit argentarius, adstipulator pater, uterq; uero precarium fecerit quæstum, sed alter usq; ad senectutem, ut non negaret, alter à pueritia, ut non posset non confiteri: eum agere, capere rempu. cui nulla uirtus, nullæ bello subactæ, & ad imperium adiunctæ prouinciæ, nulla dignitas maiorum conciliasset opẽ potentium, sed forma per dedecus pecuniam, & nomen nobile conscleratum impudicitiæ dedisset: ueteres uulneribus, & ætate confectos Iulianos gladiatores, egentes reliquias Cæsaris, ludi ad rudem compulisset, quibus ille septus omnia misceret, nulli parceret, sibi uiueret? qui tanquam in dotali matrimonio remp. testamẽto legatam sibi obtineret. audient duo Decij seruire eos ciues, qui ut hostibus imperarent, uictoriæ se deuouerunt. audiet C. Marius impudico domino parere nos, qui ne militem quidẽ habere uoluit, nisi pudicum. audiet Brutus eum populum, quem ipse primo, post progenies eius à regibus liberauit, pro turpi stupro datum in seruitutem. quæ quidem si nullo alio, me tamen internuncio ad illos celeriter deferentur: nam si unius ista subterfugere non potero, unà cum istis uitam simul fugere decreui.

In quaternione A.

ἀδυνάτον : quod fieri non poteſt. ἐπεὶ οὐχ ἱερήιον οὐδὲ βοειήν : non leue petitur præmium. ἑρμαθῆνα : Mineruæ Mercuriiq́; ſtatua. χρηστομαθῆ : utilia diſcentem, hoc eſt, deditum literis non uulgaribus. γυμνασιώδη : apta gymnaſio. εὐμολπιδῶν πάτρια : Eumolpidarum patria. οἰκεῖον. proprium. σκέψεις, καὶ ἀναβολαὶ : conſiderationes, & dilationes. ταὐτόματον ἡμῶν : caſus noſter.

In quaternione B. ἐν τοῖς πολιτικοῖς : in ciuibus. τοποθετίαν : loci deſcriptionem. ἀττικώτερα : magis attica. φιλορήτορα : rhetoricæ ſtudioſum. πανήγυρις : cõuentus. μάλ᾽ ἀριστοκρατικῶς : ualde pro ſtatu optimatum. γενικῶς : generaliter. ληκύθους : pigmentorum arculas. ἀνεπειρπειρασάμην : uenditaui me. ἐπιχειρήματα : argumenta. ὑπόθεσις : materia. ἄρειος πάγος : Areopagus. ἀπρακτότατος : rebus agendis ineptus, ignauiſſimus. καχέκτης : habitu uitiorum deprauatus. φιλέλληνες : Græcorum ſtudioſi, & amatores. παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο : omnifariæ uirtutis reminiſcere. ὕστερον πρότερον ὁμηρικῶς : ordine conuerſo, Homerice. πρὸς τὸ πρότερον : ad prius. ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι. ὅπως δὴ πρῶτον πῦρ ἔμπεσε : dicite nunc mihi muſæ, quo modo primum ignis iniectus fuerit. παῤῥησίαν : loquendi licentiam. ἀγῶνα : certamen. ἐπισημασίας : ſignificationes geſtuum. ἀποθέωσιν : deificationem. φιλοσοφητέον : philoſophandum. ἐλαφητέον : fugiendum more ceruorum. ἀμαλθεῖον : amaltheum, bibliotheca. s. tua. τοποθεσία : loci deſcriptione.

In quaternione C. ἀφελέστατος : ſimpliciſſimus. πολιτικὸς ἀνὴρ οὐδ᾽ ὄναρ : ciuilis uir ne in ſomnio quidem. τὸ ἐν τῇ φακῇ μύρον : in lẽte ungué=

tum, prouerbium. ἐπιφωνήματα: acclamationes. νῆφε, καὶ μέμνασο ἀπιστεῖν. ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν: uigila, & memineris non credere. hi ſunt nerui ſapientiæ. τίς πατέρ᾽ αἰνήσει; quis patrem laudabit? ἐγκωμιστικὰ, laudatiua. ἱστορικὰ: hiſtorica. οἱ μὲν πάρ, οὐδέν εἰσιν, οἷς δ᾽ οὐδὲν μέλει: hi, qui adſunt, nihili ſunt, illis uero nihil curæ eſt. ὑπώπιον: liuor. μυροθήκιον: unguenti, & pigmentorũ arculã. ὑπόμνημα: cõmentarium. σεμνότερός τις, καὶ πολιτικώτερος: grauior quidam, & ciuilior. ἀποσπάσματα: reliquiæ quædam. φιλόπατρις: ſtudioſus patriæ. πολιτεία: repub.

In quaternione D.

ἅλις σπουδῆς: ſatis ſtudij eſt. θεῖοι: patrui. πελινναίων: Pelinæorum (ſunt autem populi.) Κορινθίων, καὶ Ἀθηναίων: Corinthiorum & Athenienſium. ἡρώδης: Herodes. εὐαγγέλια: boni nuncij præmia. Κύρου παιδείαν: Cyri inſtitutionem. τὰς διαφάσεις: lucidas radiorum egreſſiones. ἔστω ὄψις μὲν ἡ, α, τὸ δὲ ὁρώμενον β, γ, ἀκτῖνες δὲ δ καὶ ε: ſit aſpectus η, α: quod autem uidetur, β, γ: radij uero, δ, & ε. κατ᾽ εἰδώλων ἐμπτώσεις: per ſimulacrorum incidentias, uel ingreſſiones. εἴδωλα: ſpecies, imagines. ἔγχυσις, effuſio. ὑπόστασιν. ſtatum. πολιτείαν: remp. σωκρατικῶς εἰς ἑκάτερον: more Socraticorum in utranque partem. τὴν ἀρέσκουσαν: ſententiam quæ placeat. κατάκρισις: ſanctio. ἀριστοκρατικῶς: ariſtocratice, pro ſtatu optimatum. εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης: unum auguriũ optimũ defendere patriã. κατάκρισις, ſanctio ἀριστοκρατικῶς, de optimi ciuis officio. Θεοφράστου περὶ φιλοτιμίας: Theophraſti de honorũ ſtudio. αἰδέομαι τρῶας, καὶ τρῳάδας ἑλκεσιπέπλους: uereor Troianos, & Troianas trahẽteis ueſtes.

uestes. πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει: Poly
damas mhi primus uitio dabit. Θεοφάνης: Theophanes
φιλοσοφεῖν: philosophari. ἀπὸ σχολῆς: in otio. γεωγραφικὰ:
de terræ descriptione commentarios. ὁμοειδεῖς: unifor
mes. ἀνθηρογραφεῖσθαι: floride scribi. πολιτευτέον: in
rep. uersandum. ἀνέκδοτα: non edita. πολιτεύομαι: in
ciuitate facio. κατὰ τὸ πρακτικὸν: secundũ actiuũ. καὶ
ὑπὸ στέγη πυκνὰς ἀκοῦσαι ψεκάδος εὑδούσῃ φρενί: &
sub tecto frequẽtẽ audire guttã securo animo. βοῶπις:
bouis oculos habens. παλινῳδίαν: recãtationem. διβάφῳ:
bis tincta purpura. σοφιστεύειν: profiteri. ἐπαγγέλλομαι
ἄνδρ᾽ ἀπαμύνεσθαι ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ polliceor
uirum ulcisci, cũ aliquis prior molestãdo lacessat. Κικέ
ρων ὁ μικρὸς ἀσπάζεται Τίτον ἀθηναῖον: Cicero paruu=
lus salutat Titũ. ὑποσόλοικον: subabsurdũ. ἀναφαίνεσθαι:
apparere. τραχεῖ᾽ ἀλλ᾽ ἀγαθὴ κουροτρόφος. οὔτι ἔγωγε ἧς
γαίης δύναμαι γλυκερώτερον ἄλλο ἴγεσθαι: Aspera, sed bo=
na puerorum nutrix: nequaquã ego ea terra possum
dulcius quidquã aspicere. εὐαγγέλια: boni nuncij. συγκύ=
ρημα: casum. ζώσης φωνῆς: uiuæ uocis. βοώπιδος: bouis o=
culos habẽtis. ἀσελγοῦς: intẽperantis. ὀξύπινος: famelicus,
auidissimus. συμπόσιον: cõuiuiũ. κατὰ ὀπώρην τραχὺς:
ritu pomi dura. ἀδικαίαρχοι: iniusti magistratus. καὶ
Κικέρων ὁ φιλόσοφος τὸν πολιτικὸν Τίτον ἀσπάζεται: &
Cicero philosophus Titũ salutat Reipublicæ deditũ. αὐ=
θωρεὶ. eadẽ hora. Τυλέπυλον Λαιστρυγονίην: Telephylũ urbẽ
Læstrygoniam. φιλοσοφῶμεν: philosophemur. εὐανατρέ=
πτους: cõfutabiles, infirmas. ἐντυραννεῖσθαι: sub tyrãno eẽ.
In quaternione E. Κικέρων ἀριστοκρατικώτατος παῖς:
Cicero status optimatum studiosissimus puer. φύσει γὰρ

οὐ σμικροῖσιν αὐλίσκοισέ τι, ἀλλ᾽ ἀγρίαις φύσαισι φορβειᾶς ἄτερ: intumeſcit enim non paruis tibiolis amplius, ſed efferis follibus ſine ligula. ἐσοφίζετο: cauillabatur, malitioſe cogitabat. τὸν πρακτικὸν βίον: actiuam uitam. τὸν θεωρητικόν: ſpeculatiuam. πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ: ante leo, poſt uero. εἰ δὲ μή, ſi uero non. ὁμολογουμένως τυραννίδα συσκευάζεται: ſine dubio tyrannis conſtruitur. εὐελπιστία: bona ſpes. ἀδιαφορία· æquanimitas. ἀφιλόδοξον: ambitione uacans. κατὰ τὸ κηδεμονικόν: curioſe. ὑποθήκας: documenta. περὶ τῶν ὅλων: de ſumma rerum. σκοπός: ſcopus. κατὰ λεπτόν: minutatim. ἅλις δρυός: ſatis eſt quercus, i. glandium. συφλώττω: cæcutio. τῷ καλῷ πεπόνθα: honeſto ſum affectus. ἀσφάλειαν: ſecuritatem, cautionem, præſidium ad furorem Clodij. ἀκκιζόμεθα, diſſimulamus. ἐν αἰνίγμασιν: obſcure dictis. ἀλληγορίαις, allegorijs. In quaternione F. ἑλικτὰ, καὶ οὐδέν, inuoluta, & nihil. τὰς τῶν κρατούντων, eſt autem initiũ ſenarioli, qui eſt huiuſmodi apud Euripidem in Phœniſſis. τὰς τῶν κρατούντων ἀμαθίαν φέρειν χρεών. potentiũ ſtultitias ferre oportet. In quaternione H. μυστικώτερα, ſecretiora. συλλάβους, indices ex mẽbranula. παλινῳδία, recantatio. ὑποθέσει, argumento. πολιτικός, reip. deditus. ὁπλῖται, milites. ταγοὶ, duces. σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει, Spartam ſortitus es, hanc orna. βαθύτης, profunditas. εὐκαιρότερον, opportunius. οὐχ ὁσίη φθιμένοισι, impium mortuis. ſubaudi inſultare. ὁ δὲ οὐκ ἐμπάζετο μύθων, hic uero non curabat ſermones. μήπω μέγαν εἴπῃς πρὶν τελευτήσαντ᾽ ἴδῃς, nihil magnum dixeris prius, quàm mortuum uideris. σύκῳ μὰ τὴν δήμητρα, σῦκον, οὐδὲ ἓν οὕτω ὅμοιον γέγονεν, fico

per Cererē ficus, neque quidquam tam simile fuit. περὶ στάσις: status. πολιτικῶς: ciuiliter. γραμμὴν: lineam. καὶ τόδε φωκυλίδου: & hoc Phocylidis. οὐδὲν γλυκύτερον, ἢ πάντα εἰδέναι: nihil dulcius, quàm omnia scire. σκυλμὸν: uexationem, perturbationem. ὀξύπεινος: ita curiosus, ut omnia scire cupiam: auidissimus, ut fame percitus. τὴν παροῦσαν κατάστασιν τυποδῶς: præsentem statum reipub. quasi formula quadam expressum. συμπάθειαν: condolentiam. ἡμερολεγδὸν: ut quæque singulis diebus acciderunt. ἀρεοπαγίτας: areopagitas. τέμπη: loca amœna. σῆμα δέ τοι ἐρέω: signum autem tibi dicam. Homerus ἰλ. 253: ἐξοχὴ: excellentia.

In quaternione I. ἐξωτερικούς: exteriores. πολιτείᾳ: in libris de repub. τεχνολογίαν: de arte ratiocinationem. ἐμφιλοσοφῆσαι: philosophari. Ἀττικισμός: Attica locutio. συμπάθεια: condolentia. σπουδαιότερον: grauius. δυσδιάγνωστον: difficile cognitu. διαλόγους: sermones. In quaternione K. φιλοπροσηνέστατα: studio benignissimo. ἔρδοι τὶς, faciat aliquis. (subaudi quam nouit artem.) δυσδιακοίμητα: difficilia mitigatu. βαθύτητα: profunditatem. μελέτη: meditatio, exercitatio. ἄνω καὶ κάτω sursum, & deorsum. ἄφρακτα: sunt naues non tectæ, nec munitæ ad pugnandū. ἐπάκτροπον: genus nauigij. οἷα τ' ἂν δέσποινα. qualis hera fuerit. ἀνεξίαν: tolerantiam. μετέωρος: suspensus. ὑπομνηματισμόν: decretum, monimentum, συμπαθῶς: condolenter. νομανδρίαν: uide commentarios. συνηγώνιων: cum illo mœrebam. πολιτικώτερον: ciuilius. παράγγελμα ἐνιαύσιον: quod mandaui de annua administratione. ἐνδόμυχον,

occultum. ἐπικεφάλια: tributa per capita. συμφιλοδοξοῦσιν: simul seruiunt. κεφάλαιον: caput. συμπαθείαν: condolentiam. τὸ νεμεσᾶν: indignari. τοῦ φθονεῖν: ab inuidendo. In quaternione L. ἐν ἐπιτομῇ: in breuiario. πανικὰ: subita quædam tanquã auctore Paneo terricula. κενὰ τοῦ πολέμου: inania quædam in bello. Aristoteles lib. 3. ἠθικῶν. μώμῳ: qui omnia carpit. πεφυσίωμαι. elatus sum. λαμπρὰ: splẽdida. ἐν παρόδῳ: in trãscursu. ἀπρόσιτον: nõ facilẽ accessu. ἀδωροδόκητον: incorruptum largitione. κέρας: cornu. εὐημερήματι: felici eius diei successu. ἀκροτελεύτιον: cõclusionẽ. γλυκύπικρον: dulce & amarũ. ὑπερβολικῶ: supra ueritatẽ. τέθριππα: quadrigas. κέρας: cornu. ὁδοῦ πάρεργον: obiter. ἐνδομύχῳ: arcano. οἰκονομίαν: domesti cæ rei ordinẽ. οἴχεται: euanescit. βαθύτητα: grauitatẽ. ὑπομεμψιμοίρους: subquerulas. ἐξ ἀφαιρέσεως: per extractionẽ. προσανατρεφομένην: recreatam ἀκοινωνήτως: incõmunicabiliter, ad tollẽdam amicitiæ cõmunionem. ἐγκελεύσματα: hortationes. τό γὰρ εὖ, μετ' ἐμοῦ: quod. n. bene est, mecũ est. ἱστορικὸν historicũ. οὐκ ἔλαθες: non fefelisti. ἀφελῶς: simpliciter. οἰκονομία: dispositio. σχεδιάζοντα: casu, non ordine scribentem. In quaternione M. πολίτευμα: administrationẽ publicã. κέρας: cornus. ἰσοδυναμοῦσαν: æquiualentem. διαίρεσιν: diuisionem. ἄγραφον: nõ scriptum. αὐτονομίαν: libertatem suis utendi legibus. τὸ παραδοξότατον: inopinatissimum. μηδὲν αὐτοῖς: nihil illis, subaudi crede. ὦ πραγμάτων ἀσυγκράστων: ò res quæ coniungi non possunt. πολυδεύκους: Pollucis ædem. ὦ ἀνιστορησίαν: ò inscitiam historiarũ. ἠπόρησας: dubitasti. εὔπολιν τὸν τῆς ἀρχαίας: Eupolim illum ueteris,

s. comœdiæ. τι λοιπόν; quid reliquum? πολλοῦ γε καὶ δεῖ: multum quidem abest. χρίσεα χαλκείων: aurea pro æreis. Homeri locus ἰλ. 68. ἀναντιφώνητον: sine respõsiõe. αὔδεσεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι: ueriti sunt quidem recusare, timuerũt autẽ accipere. παρισορῆσαι: scire. προπύλαιον: uestibulum. ἱσορικώτατος: historiarum peritissimus. νεώκτιστα: nuper ædificata. τῷ τῶν νεῶν καταλόγῳ in nauium recẽsione, apud Homerum uidelicet. ἀναλογία: proportio, analogia. φλιοῦς, ὀποῦς, σιποῦς Phlius Phliuntis urbs Lacedæmoniorum: Opus Opuntis urbs Locrorum, per contractionem. integrum est, ὀπόεις ὀποέντος. Sipus Sipuntis urbs Dauniorum in Appulia. ὀπουώτιοι, σιπουώτιοι: gentile nomen ab ὀποῦς σιποῦς. αὐτονομίαν: libertatem suis legibus utendi. ὑπερβολικῶς: supra modum. εὐήθειαν: fatuam simplicitatem. πολλὰ δ' ἐν μεταιχμίῳ Νότος κυλίνδει κύματ' εὐρείης ἁλὸς: multos autẽ in intermedio auster uoluit fluctus lati maris. est enim proprie. μεταίχμιον: id spatium, quod est inter duos exercitus. ἀκοινώνιτον: aptũ ad dirimendam amicitiam. μυσικότερον: secretius. τῆς δ' ἁμαρτόσμου ὁ ἀπελεύθερος (οἶσθα ὃν λέγω) ἔδοξέ μοι πρώην, ἐξ ὧν ἀλογούμενος παρεφθέγγετο, πεφυρακέναι τὰς ψήφους ἐκ τῆς ὠνῆς τῶν ὑπαρχόντων τοῦ κροτωνιάτου τυραννοκτόνου. δέδοικα δέ, μή τι νοήσῃς. εἷς δήπου τοῦτο δὴ περισκεψάμενος, τὰ λοιπὰ ἐξασφαλίας: uxoris meæ libertus (nosti quem dico) uisus est mihi dudum è uerbis, quæ inconsiderate protulit, turbasse calculos, seu suffragia ex coemptione bonorum Crotoniatæ tyrãnicidæ. timeo, ne quid intelligas. unus quidem hoc si consideraueris, reliqua in tuto. τῆς ξυναόρου τῆς ἐμῆς, εὐξελεύθερος

ἔδοξέ μοι θαμὰ βατταρίζων, καὶ ἀλύων τοῖς ξυλλόγοις καὶ ταῖς λέσχαις ὑπότι πεφυρακέναι τὰς ψήφου ἐν τοῖς ὑπάρχουσι τοῖς τοῦ κροτωνιάτου: uxoris meæ libertus uiſus eſt mihi ſæpe garriẽs & in cõciliabulis & confeſſionibus nugantium aliquid turbaſſe calculorum in bonis Crotoniatæ. ἐξ ἄστεως ἐκταλόφου τειχῶς παρέδωκεν ἡμῶν γάμου ὀφειλήματα ὁ Κάμιλλος, αὐτόν τε ὀφείλοντα μνᾶς κδ. ἐκ τῶν Κροτονιατικῶν, καὶ ἐκ τῶν Χεῤῥονησιτικῶν μη. καὶ σιγκληρονομήσας, χμ.κ. μ. τούτων δὲ μηδὲ ὀβολὸν διαλύσασθαι πάντων ὀφειλητέντων τοῦ δευτέρου μηνὸς τῇ νουμηνίᾳ. τὸν δὲ ἀπελεύθερον αὐτοῦ, ὄντα ὁμώνυμον τῷ Κόνωνος πατρὶ μηδὲν ὁλοσχερῶς πεφροντικέναι. ταῦτα οὖν πρῶτον μὲν ἵνα πάντα σώζητε, δεύτερον δέ, ἵνα μηδὲ τῶν τόκων ὀλιγωρήσῃς τῶν ἀπὸ τῆς προεκκειμένης ἡμέρας, ὅσας αὐτὸν ἠνέγκαμεν. σφόδρα δέδοικα. καὶ γὰρ παρῆν πρὸς ἡμᾶς κατασκεψόμενος, κἄτι σχεδὸν ἐλπίσας, ἀποχνοῦς δὲ ἀλόγως ἀπέστη, ἐπειπὼν, αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν. è ſepticolis urbis mœnibus tradidit noſtri cõiugij debita Camillus. ſeq; debentem minas 24. ex bonis Crotoniatarũ, & Cherrhoneſitarum 48. & cum hæreditates creuerit, 648.20.40. horum autem ne obolum quidem diſſoluiſſe ex omnibus debitis ſecundi menſis Calẽdis: libertum autem eius, exiſtentem cognominẽ Cononis patri, nihil prorſus curaſſe. hæc igitur primũ, ut omnia cõſeruetis, deinde ut neque uſuras negligas eas, quæ ſunt à præcedenti die, quot dies ipſum tolerauimus. uehemẽter timeo, etenim aderat apud nos exploraturus, et aliquid propè ſperans. deſperans autem ſine oratione receſſit, fatus, turpe diu manere. In quaternione N.

λεληθότως: latenter. ἄλλο πρόβλημα: alia quæstio. πυροὺς
εἰς δῆμον: frumenta in populum. προπύλῳ: uestibulo.
ἐπέχειν: hæsitare, dubitare. ἐποχῆς dubitatiōis. παλιγγενε=
σίαν: regenerationem. ἐν αἰνιγμοῖς: ænigmatice. ἀφελῶς:
simpliciter. αἰσχρὸν σιωπᾶν: turpe tacere. σύγχυσιν: con=
fusionem. παραφύλαξον: obserua. τὴν τοῦ φυρατοῦ φιλοτι
μίαν αὐτότατα: turbatoris auaritiā ipse maxime. κενὸν:
inanem. ἄτυφον: sine ambitione, parui animi. ἐπέχειν:
dubitare. ἀθέτησις: improbaiio. ἐποχὴ: cunctatio. τοῦτο
μόνον ἐρῶν ἐμοὶ, hoc solum dicens mihi. ἐπιχρονία ἐποχὴ,
diuturna dubitatio. φιλοτιμία, ambitio. πρόβλημα, quæ
stionem. ἀλλ᾽ ἐμὸν ὅποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθες πα=
τρίδος: sed meum nunquam animum in pectoribus
persuasisti patriæ. αἰδέομαι, uereor. τρῶας, καὶ τρωάδας,
troas & troadas. πολυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην καταθήσει. Polydamas mihi primus probrum inferat. ὁδοῦ
πάρεργον, præter propositū, ut egrediar á proposito. ἐπί=
κτητα, fluxa, non diuturna. ἐκβολὴ λόγου, egressio ora
tionis. εὐπόριστον, parabilem: φυράτης, permistor. ἀλλὰ τὰ
μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν, ἀχνύμενοί περ, sed hæc quidem
facta esse sinamus, licet dolentes. id est, præterita omit
tamus, licet cū dolore, ἄμεμπτα, non accusanda. τῶν νεω
τέρων, iuniorum. αὐτόχθων, natiua, & indigena.
στοργὴν φυσικὴν, amorem naturalem. πρὸς τὰ τέκνα,
in filios. ἀμεταμέλητος, non pœnitenda. τό σκά=
φος τῶν ἀτρειδῶν, nauigium Atridarum. σύντο=
μα compendiosa. In quaternione O.
δήμους, uicos. ζήτημα, quæstionem. τεκμηριώ=
δες, coniecturale, indicium. τοῖς ἀπαντῶσιν,
obuiam mihi uenientibus. δύσχρηστα, inutilia. ἀπότρι=

ψαι, abstergito. οὐ γὰρ ἂν τόδε μεῖζον ἔποι κακόν: neque enim maius sequetur malum. Homer. ὀδ. μ. παλινῳδία, recantatio. λῆψις, deprehēsatio. ἀβδηριτικόν, abderiticū. ἐμπολιτεύομαί σοι, tibi in rep. uersor, tecū de rep. disputo. πολιτικὸν σκέμμα, ciuilis consideratio. φιλοσοφώτερον διευκρινήσομεν, sapientius dijudicabimus. ύγχυσιν τῆς πολιτείας, confusionem reipub. ξυνὸς ἐνυάλιος, cōmunis Mars. Homeri locus ἰλ. 206. πολιτικῶς, ciuiliter. ἄμορφον ἀντιπολιτευομένου χρεοφειλέτην, deforme, & turpe est, aduersantis in rep. debitorem esse. διευκρινήσεις πρόβλημα πολιτικόν, dijudicabis quæstionē ciuilem. τοῦ καλοῦ, honesti. χρεῶν ἀποκοπὰς, φυγάδων καθόδους, tabulas nouas, exulum restitutiones. τὴν θεῶν μεγίστην ὡς ἔχειν τυραννίδα, Dearum maximam ut obtineat tyrannidē. Euripides in Phœnissis. ἐνσχολάζω σοι: otium tecū disputans consumo. ἀπορῶ, dubito. οὕτως που τῶν πρόσθεν ἐπευθόμεθα κλέα ἀνδρῶν, sic sanè superiorū lugebamus laudes uirorum. ἐπίσκοπον, speculatorem, custodē. ὁρμὴ, impetus. φαλαρισμόν, Phalaridis imitationem. αἰδέομαι τρῶας, uereor Troianos. ἀπορίαν, dubitationem. ἥρωα, heroem. πολιτικῶς, ciuiliter. ἀστρατήγητος, regēdi exercitus ignarus. πρὸς τὸ ἀσφαλὲς, ad securitatē. μάντις δ' ἄριστος, uates autem optimus. In quaternione P.

σηστιωδέστερον, magis Sestianum. ὑπεκθέμενος, cum dimisero, transportauero. ψευδησιόδειον, quod falsò Hesiodo ascribitur. μὴ δὲ δίκην, neque causam. totum carmen est. μὴ δὲ δίκην δικάσῃς πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς, ne causam ante iudicaueris, quàm utriusque partis causam audiueris. καὶ συναποθανεῖν, & simul mori. φαινοπροσωπεῖν, apparere, uultum

ostendere. σκέμμα, consideratio. ἀπορία, dubitatio.

In quaternione Q. διπλῆ, nota in margine adscripta, sic à græcis appellata. ἀπροσφωνήτους. insalutatos. τὸ καλὸν, honestum. πρὸς ταῦθ᾽ ὅτι χρὴ, καὶ παλαμάσθων, καὶ πᾶν ἐπ᾽ ἐμοὶ τεκταινέσθων, ad hæc, quod oportet, & faciant, & omnia in me fabricentur. τὸ γὰρ εὖ, μετ᾽ ἐμοῦ quod enim bene est, mecum est. πολλὰ χαίρειν τῷ καλῷ, multam salutem honesto. εὐγενῆ: generosa, nobilia. συνδιημερεύομεν: simul diem conterimus. τέρας, monstrum. σκοπὸς, intentio. προθεσπίζω, præsagio. ἰλιὰς, ilias. περὶ ὁμονοίας, de concordia. In quaternione R. ἀπολιτικώτατον, maxime ciuilis gubernationis expertem. ἀστρατηγικώτατον, maxime imperatoriæ artis ignarū. ἀπαντήσεις, occursus obuiam. αἰδέομαι τρῶας. timeo Troianorum reprehensionē. κενόσπουδα, inanis studij plena. ἀναπάντητον, in quo nemo occurrat. In quaternione S. ὑπὸ τὴν διάληψιν, sub ipsa accessiōe febris. ἀπαρρησίαστον, minime liberā. τίς δ᾽ ἐστὶ δοῦλος, τοῦ θανεῖν ἄφροντις ὤν; quisnam est seruus, de morte securus qui sit? ἀσμενέστον, gratissimū. θέσεις, materias. Εἰ μενετέον ἐν τῇ πατρίδι τυραννουμένῃ. τυραννουμένης δὲ αὐτῆς, εἰ παντὶ τρόπῳ τυραννίδος κατάλυσιν πειρατέον, κἂν μέλλῃ διὰ τοῦτο περὶ τῶν ὅλων ἡ πόλις κινδυνεύσειν. Εἰ δὲ λαβητέον τὸν καταλύοντα, μὴ αὐτὸς ἄρξηται, ἢ πειρατέον ἀρήγειν τῇ πατρίδι εἰρήνῃ μᾶλλον ἢ πολέμῳ. Εἰ πολιτικὸν τὸ ἡσυχάζειν ἀναχωρήσαντά ποι, τῆς πατρίδος τυραννουμένης, ἢ διὰ παντὸς ἰτέον κινδύνου τῆς ἐλευθερίας πέρι. Εἰ πόλεμον ἐπακτέον τῇ χώρᾳ, καὶ πολιορκητέον αὐτὴν τυραννουμένην. Εἰ καὶ μὴ δοκιμάζοντα τὴν διὰ πολέ

μου κατάλυσιν τῆς τυραννίδος, συναπογραπτέον ὅμως τοῖς ἀρίστοις, εἰ τοῖς εὐεργέταις, καὶ φίλοις συγκινδυνευτέον ἐν τοῖς πολιτικοῖς, κἂν μὴ δοκῶσιν εὖ βεβουλεῦσθαι περὶ τῶν ὅλων. Εἰ ὁ μεγάλα τὴν πατρίδα εὐεργετήσας, δι᾽ αὐτό δὲ τοῦτο ἀνήκεστα παθὼν, καὶ φθονηθεὶς, κινδυνεύσειεν ἂν ἐθέλοντὴς ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ἢ ἀφετέον αὐτῷ ἑαυτοῦ ποτε, καὶ τῶν οἰκειοτάτων αὐτοῦ ποιεῖσθαι πρόνοιαν ἀφεμένῳ τὰς πρὸς τοὺς ἰσχύοντας διαπολιτείας. an manendum in patria tyrãnidc oppreſſa. ea uero tyrannide oppreſſa, an quouis modo tyrannidis deſtructio tentanda eſt. etiam ſi ciuitas propter id de ſumma rerum periculum ſubitura ſit. Vtrum cauendum tyrãnidem deſtruenti, ne quid ipſe patiatur, an tentandum ferre opem patriæ pace potius, quàm bello. Vtrum ciuile ſit, ſecedentẽ aliquò, quieſcere, oppreſſa à tyrãno patria, an quodcunque ſubeundum diſcrimen pro libertate. an bellum inferendum regioni, eáq; ſit obſidenda à tyrãno oppreſſa. an, quamlibet non probanti deſtructionẽ tyrannidis per bellum, ſimul tamen cum optimatibus auertenda ſit ipſa tyrãnis. an cum benefactoribus, & amicis unà periclitandum, in adminiſtratione reip. etiã ſi non uideantur recte de ſumma rerum iniuiſſe cõſilium. (hic Pompeium notat, ut 135.) Vtrum de patria bene meritus, ob eáq; cauſam grauiſſima quæque paſſus, & inuiſus, (hic ſe ipſum deſcribit, qui, Catilinæ cõiuratione oppreſſa, pro maximis meritis crudeliſſima ſupplicia pertulerat) ultro pro patria diſcrimẽ ſubire debeat, an permittendũ ei, ut ſui ipſius interdũ, & familiariſſimorũ rationẽ habeat, dimiſſis aduerſus petẽtes cõcertatiõibus pro rep. τῶν πρoύργου τι, quæ ſunt ex re. ἄκαιρος, intẽpe

ſtiuus. εὐστομάχως, bono ſtomacho. αὐτίκα γάρ τοι ἔπειτα
μεθ᾽ Ἕκτορα πότμος ἕτοιμος: ſtatim enim tibi deinde
poſt Hectorē mors parata. αὐτίκα τεθναίην, ἐπεὶ οὐκ ἄρ᾽ ἔ-
μελλον ἑταίρῳ ἐπαμῦναι, utinā ſtatim obeā, poſteaquam
non eram ſocio interfecto ſuppetias laturus. ἑταίρῳ, ſo=
dali. εὐεργέτῃ, benefactori. οὐδέ μοι ἦτορ ἔμπεδον, ἀλλ᾽
ἀλαλύκτημαι. neq;. n. mihi cor firmū, ſed cōſternato ſum
animo. Homer. ἰλ. κ. αἰσχροῦ φαντασία, turpitudinis ima
go. ἐν δυνάμει, in poteſtate. σύντε δύ᾽ ἐρχομένω: pariterq;
duo eūtes. τὸ συνεχὸν, proximū. ἀπάντησις, occurſus. πο
λίτευμα, actionē publicā. μή μοι γοργείην κεφαλὴν δεινοῖο
πελώρου, ne mihi gorgoneū caput horrēdi & grauis mō
ſtri. εἰδῶ σ᾽ ὅσοι λέγω: ſciēs tibi dico. ἀχαριστίας: ingrati ani
mi. ὁ πλοῦς ὡραῖος: nauigatio idonea. Μέντορ πῶς τ᾽ ἄρ
ἴω, πῶς τ᾽ ἄρ προσπτύξομαι αὐτόν; Mentor, quonā mō
audeā. et, quonā modo amplexabor ipſum? Homer.
ὀδ. γ. θέσεις: materias. Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ, Dionyſius
Corinthi. In quaternione T. τότε μοι χάνοι εὐρεῖα
χθών: tūc mihi dehiſcat lata terra. ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς, in re
bus amatorijs. ἀλογίστως, inconſiderate. ὑποκορίζῃ, leni
uocabulo appellas. χρησμός, oraculum. ἄσπονδον,
impacabile. φιλόπατριν, ac πολιτικὸν, ſtudioſum pa=
triæ, ac ciuilem. γενικώτερον, generalius. νεκυΐαν, tur
bam mortuorum. ἀπορῶ dubito. στερκτεὸν, proban=
dum. τὸ μέλλον καραδοκήσεις, quod futurum eſt, expe
ctabis. ὑπό τὴν λῆψιν, ſub acceſſionem quartanæ febris.
ἀσμένιστον, gratiſſimum. πολιτικὸν, ciuile. μακροψυχίαν,
longanimitatem. εὐδαίμονα, felicem. οὐκ ἔστ᾽ ἔτυμος λό=
γος, non eſt uerus ſermo. εὐημερίαν, felicem diei ſucceſ=
ſum. συναγωγὴ, collectio. ἐσάλπιζεν, tuba ciebat.

λάπισμα, falsa quædam ostentatio. γοητείαν, præstigiationem. πειθανάγκην, suasionem uiolentam. αἱ γὰρ τῶν τυράννων δεήσεις, inquit Πλάτων, οἶσθ᾽ ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαις: tyrannorum enim preces, inquit Plato, nosti quàm permixtæ necessitatibus. ἀλίμενα, sine portu loca. ὑπηρεσίαν, ministerium. ἀδημονῶν, se occultãs. διατροπὴν, infamiam. αὐθεντικῶς, auctoritate quadã dominí utentẽ. In quaternione V. τέτλα, κύντερον: perfer: grauius tulisti. sumptum ex Homeri uersu de Vlysse suum cor alloquente. ἄλλα μὲν αὐτὸς, alia quidem ipse. ἄλλα δέ καὶ δαίμων ὑποτήσεται, alia autem uel Deus suggeret. ἀναθεώρισις, speculatio. μὴ μὰν ἀσπουδεί γε, καὶ ἀκλειῶς ἀπολοίμην, ne negligenter & inglorius perirem. ἀλλά μέγα ῥέξας τί καὶ ἐσσομένοισι πύθεσθαι, sed magnum facinus edent, quod uel à posteris audiatur. τῶν πολιτικώτατων σκεμμάτων, maxime ciuilium considerationum. ἄλη, error. πολιτευτέον, uersandum in repub. In quaternione X. τῶν τε παραχρῆμα δι᾽ ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμων, καὶ τῶν μελλόντων ἐπὶ πλῦστον τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστὴς, & præsentium, quæ repente accidũt, minima deliberatione peritissimus cognitor, & futurorum optimus plerunque coniector. τότε ἄμεινον, ἢ χεῖρον ἐν τῷ ἀφανεῖ ἔτι προεώρα μάλιστα, quid melius, aut quid peius, uel obscurissimis in rebus prouidebat maxime. πλουδοκῶν, tempestatem ad nauigandũ idoneã expectans. στοργῆς, amoris. συντῆξις, colliquatio. συμπάθειαν, condolentiam. ζηλοτυπία, emulatio. αὐθεντικῶς, pro certo. τυραννικῶς, tyrãnice. σὺν Θεῷ τοι λέγω, cum Deo tibi dico. Δυσουρία, urinæ difficultas. ἀρχὴ, principium. ἀνηθοποίητον, ne=

quaquā formatis moribus. ἤθους ἐπιμελητέον, moribus adhibenda diligentia. ὕπουλον, ſubdolum. ἀφράκτῳ, detecto nauigio. ἀποτόμως: conciſe. θυμικώτερον: ſtomachoſius. παραπλουτέον: abnauigandum. ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι, ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ, ſed quæ quidē ante acta ſunt, omittemus quamuis triſtes. φάλμα, error. ἀρετὴ, uirtus. διδακτὸν, res, quæ tradi poſſit docendo.

In quaternione Υ. περὶ κοιλιολυσίαν γίγνεσθαι, circa uētris ſolutionem eſſe. ὦ πολλῆς ἀγεννείας, ò multā ignobilitatem. ἑπταμηνιαῖον ἐντόκησεν, ſeptimeſtrem ſalua peperit. Κωρυκαῖοι, Corycæi. In quaternione A A. γεροντικώτερον, ſenilius. λέσχη, confabulatio. τί γὰρ αὐτῷ μέλειν; quid enim illi curæ eſt? βεβίωται; uita traducta eſt? πρόβλημα, quæſtio. ἀγοητεύτως, ſincere, ſine fuco. μακάρων νῆσοι, beatorum inſulæ. πάθει, affectu. σκέψαι, conſidera. ἀλογηθῇ, negligatur. μελήσει, curæ ſit. ἐνερευθέστερον, rubicundiorem. πρόβλημα ἀρχιμήδειον, quæſtio archimedea. ψευδῶς, falſò. ἄκουσμα, auditio. ἔρανον, collationem. διψῶσαν κρήνην, ſiticuloſum fontem πειρήνην, pirenen. ἄμπνευμα σεμνὸν Ἀλφειοῦ πειρήνην, requiem uerendam Alphei pirenē. τί οὖν ταῦτ' ἂν ἀποσκήψῃ; quonam hæc modo excuſabis? γεωμετρικῶς, more geometrico. ἀρχέτυπα, exēplaria. πάντα φιλόδημον, omnem popularem. θεωρίαν, ſpeculationem. τέλος, finem. εὐπινές, uenuſtum. ᾧ ἀπεραντολογίαν δούς, cui infinitam loquacitatem tribue. συμπάσχω: condoleo. ἀποθέωσιν, deificationem. μεθαρμόζομαι, adaptor. ἀνεμέσητον γὰρ, nulla enim inuidia eſt. In quaternione B B. πολιτικοὶ, optimates. τετυφῶσθαι, tumefactum eſſe. ἐγγήραμα: ſenectutis requies. ἐντάφιον:

senectutis otium. ἀλόγως: sine ratione. ἀποθέωσιν, deificationem, consecrationem filiæ. In quaternione CC. Κύριος, συμβουλευτικόν: deliberatiuum. Ἀριστοτέλους καὶ Θεοπόμπου πρὸς Ἀλέξανδρον: Aristotelis & Theopompi ad Alexandrum. φιλαίτιον συμφορά: querula calamitas. πρόπλασμα: præfigmentum. συμπαθῶς: condolenter. οἰκοδεσποτικά: patrisfamilias officia. συντάγματα. opera. ἀκηδία: torpedo. ἀνεκτότερα: tolerabiliora. σύνναον: contubernalem. ὑπόθεσις: argumentum. τοῦτο δὲ μηλώσῃ, hæc uero coniicies, dispicies, indagabis. ἀπόγραφα: descripta. καταβίωσιν: tenuem uictum. εὔλογον: rationabile. εὐλογώτατον: maxime rationi consentaneum. In quaternione DD. Παναιτίου περὶ προνοίας, Panætij de prouidentia. ἐκτενέστερον: contentius. φιλοστοργότερον: amantius. ἄφατα: infanda. ἀδιήγητα. inenarrabilia. εὐκαίρως: oportune. παρὰ τὴν ἱστορίαν præter historiam. κοινότερα: communiora. πολιτικώτερα: ciuiliora. οὐ γὰρ ὀνειδίως: non enim opprobrium. φιλολογώτερα: eruditiora. προσφώνησιν: nuncupationem. καλλιππίδης: callippides. αὐτῷ τῷ μέτρῳ, καὶ λῷον: ipsa mēsura, & melius. αἴκε δύνηαι: si possis. περὶ τελῶν σύνταξιν: de finibus opus. ἀκαδημαϊκὴν academicā. Ἀντιόχεια: Antiochia. ζηλοτυπεῖσθαι: inuideri. φιλαυτία: amor sui. ἀπορῶ: dubito. αἰδέομαι Τρῶας: uereor Troas. μέμψιν: accusationem. παρὰ τὸ πρέπον: præter decorū. ἀπαιδευσία: ruditas. ἀτριψία: ignorantia. Ἀντιόχεια: Antiochea. πολυγραφώτατος: plurima scribens. ξηλοτυπεῖν: inuidere. ἀκινδυνία: periculo carentia. φιλένδοξος: ambitiosus. ἀκαταληψίαν: incomprehensibilitatem. κωφὸν πρόσωπον: muta perso-

na. Ἀριστοτέλειον, Ariſtotelicum. περὶ τελῶν, de fini-
bus. περιπατητικά, peripatetica. ἀζηλότυπον, ſine inui
dia. λογικώτερα, eruditiora. ἕρμαιον, inſperatum lucrum.
πιθανὰ ſuaſoria. φιλαίτιος, contentionis cupidus. φιλο-
σόφως, philoſophice. δεδῆχθαι, morſum eſſe. μὴ γὰρ
αὐτοῖς, ne enim ipſis. προβολὴν, ingreſſum. ἐποχῇ, re-
tentioni. λόγοισιν Ἑρμόδωρος, uerbis Hermodorus.
προσφονῶ, nuncupo. ἀδιόρθωτα, inchoata, non perfe
cta. ἕωλα, obſoleta. περὶ μικρὰ σπουδάζειν, paruis ſtu-
dere. εὐλόγως, facile. εὐγενέστερος, generoſior. ἀσμενέστα-
τα, libentiſſime. τὰ κατὰ μέρος, particularia. εὐλογίαν,
honeſtam rationem. συμβίωσις, conuictus. εὐλόγως,
decenter. διφθέραι, pellicea tegumenta. αἰδέομαι Τρῶας,
uereor Troas. ἀσαφέστερος, obſcurior. δεινὸς ἀνὴρ, τά-
χα κεν καὶ ἄιτιον αἰτιόωτο, grauis uir, & qui forte uel
inſontem accuſet. περιοχάς, argumenta. In qua-
ternione EE. κολακία, aſſentio. ἐπίτευγμα, lucrum,
quod acquiritur. ἀπότευγμα, damnum, uel quod amit
titur. παρακινδυνεύειν, periclitari. μείλιγμα, mitiga-
mentum. σπουδὴ, ſtudium. πρόβλημα Ἀρχιμήδειον,
quæſtio Archimedea. ἀφίδρυμα, ſedes rei quæ dedi-
catur. τὸν τύφον μου πρὸς θεῶν τροποφώρησον, elationi
meæ per deos morem gerito. κολακίαι, aſſentationes.
πολιτικὸν σύλλογον, ciuilem conuentum. καταβάσεως,
deſenſus. κεπφικὰ, fatua. περὶ ψυχῆς, de anima. διὰ
σημείων, per notas. σύλλογον, conuentum. πομπεῦσαι
καὶ τοῖς προσώποις, oſtentare etiam perſonis. δυσωπία,
uerecundia. καταβάσεως, deſcenſus. εὔλογον, conſenta-
neum. ἀξιοπίστως, fide dignum. φοβερὸν ἦν, formida-
bile erat. ἀνεμοφόρητα, leuia uentis diſſipata. οὐκ ἐπε-

ϛησεν, non aduertit. πότερον δίκας τεῖχος ὕψιον, ἢ σκολιαῖς ἀπάταις, utrum iustitiæ murus altus, an obliquæ fraudis. δίχα μοι νόος ἀτρέκειαν εἰπεῖν: ambigit mihi mens uerum dicere. σκολιὰ, obliqua, dissimulationē. φαίδρου περὶ θεῶν, Phædri de diis. φιλοτέχνημα, comminiscendi artes. τὰ ὅλα, cuncta. σκολιαῖς ἀπάταις, obliquis fraudibus. καὶ μάλα κατηφὴς, admodum tristis. σὺ δὲ, τί ⋅ κύνους; tu uero, quid cogitabundus? ἀσπόνδου, immitis. μνημονικὸν ἁμάρτημα, memoriæ error. ἀλόγως, temere. In quaternione F F. μέμψιν ἀναφέρει, accusationem adscribit. πρὸς ἴσον ὅμοιον, ad æquale simile. ἀκολακεύτως, sine assentatione. ἀμεταμέλητον, quem non pœnitet. ἐμετικὴν, uomitum. ἀδεῶς, intrepide. οἱ περὶ αὐτὸν, qui apud eum. σπουδαῖον οὐδὲν, studiosum, siue serium nihil. φιλόλογα, eruditula. ἐπισταθμίαν, diuersorium. σαλάκωμα, inanem iactantiam. φαλάκρωμα, caluitium. πανικὸν, uanus terror. διάθεσιν, affectum. ἐπισημασίαν, significationem mentis è gestu. ἥρωες, heroes. ἐσίγησας, tacuisti. μνημονικὸν ἁμάρτημα, memoriæ error. φυρμὸς πολὺς, permistio multa. εὐρίπιστα, instabilia, ab Euripo. νεωτερισμοῦ, innouationis. πολιτεύεσθαι, administrare remp. σόλοικον, ἢ τυραννοκτόνους, insulsum, quàm tyrannicidas. πεπολιτεύμεθα, remp. administrauimus. πεπινωμέναι, eleganter scriptæ. γῆν pro γῆς, terram pro terra. ὑπηνέμιος, subuentanea. ἀκολασίαν, intemperantiam. ὦ πράξεως καλῆς μὲν, ἀτελοῦς δέ. ò rem pulchram quidem, sed imperfectam. ἀλιτενεῖ, humili. Ἀλλ᾽ οὐ δαιτὸς ἐπηράτου ἔργα μέμηλεν, Ἀλλὰ λίην μέγα πῆμα διοτρεφὲς, εἰσορόωντες δείδημεν, ἐν δοιῇ δὲ σαώσεμεν, ἢ ἀπολέσθ

uniuersalem speculationem. μὴ πολιτεύεσθαι, non administrare Remp. ὑποσόλικα, incongrua. βεβίωται, uita transacta est. λῆρος πολύς, nugæ multæ. ὑπόθεσιν, argumentum. εὔλογον, rationi consentaneũ. φαινοπροσωπητέον, hilari uultu agendum est. ἰτέον, eundum.

In quaternione HH. ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς, τὸν δ' ἀπωθοῦνται ψόγον, alijs in bonis dedecus autem repellunt. οὐδὲν ὑγιὲς, nihil sani. Δημοσθένους: Demosthenis. πεντέλοιπον. quod reliquum est de quinque. ἄνω ποταμῶν, retro fluminum. s. cursus est. ἀπορία, dubitatio. μελήσει, curæ erit. περεγχείρησις, conatus. ἡ δεῦρ' ὁδὸς τί σοι δύναται νῦν θεοπρόπε; iter hoc tibi quid potest nunc ô deo digne? βλάσφημα, maledictũ. καὶ μάλα σεμνὸς. & ualde grauis. τὰν δ' αἰτίαν τῶν βρούτων τίς εἶχεν; causam uero Brutorum quis habebat? κατηχήσει, instructione. ἐὰν διαμένῃ, si permanserit. ἀναντιφωνησία, incontradicentia. διάλογον, dialogum. ἡρακλείδιον, Hraclideum opus. φιλοσοφούμενα, philosophica. τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος, quæ de officio. προσφωνοῦμεν, nuncupamus. In quaternione II. συντάξεις, confectionem librorum. μετέωρος, animi pendens. φιλόλογα, ab æquitate non aliena. φιλοφρόνως, benigne. προκοπὴν, processum in literis. οἶκος φίλος, domus cara. ῥιζοτομογραφία, scriptio de plantis. ῥητορεύουσιν, rhetorissant. φιλοστόργως, peramanter. διδόμενα, data. ἐργῶδες, laboriosum. ἀνεκτὸν, tolerabile. σχεδίασμα, ex tempore factum, subitum consilium. πάσχω τι, patior aliquid, angor. ἄφατα, non dicenda. πλοῦς, nauigatio. ὑπόμνημα, commentarium. ἀτοπώτατον, absurdissimum. πάνυ φιλοστόργως, ualde amanter. βουλύ

σει, uespera. ἀμηχανία, inopia consilij. σπείσασθαι, in ducias facere. ἐβδελυττόμην, abominabar. σκοπός, sco pus. οὐ παρὰ τοῦτο, non apud hunc. ἔλθωμεν, eamus. ἐν ὁμοπλίᾳ, societate nauigandi. λῆρος πολύς, nugæ multæ. γλισχρῶς, parce, tenuiter. In quaternione KK. σύνταγμα, uolumen elaboratum. ἀρχέτυπον, archety= pum, exemplar. παρὰ λέξιν, præter uerbum. μετεωρότε= ρον, suspensiore animo. ἀσφαλὲς, tutum. ῥοπὴ, mo= mentum. γαυριῶ, glorior. μετ᾽ ἀμύμονα, post expertem culpæ. alludit autem ad illud Homeri. μετ᾽ ἀμύμονα πηλείωνα. ἀμύμων, inculpabilis. ἄμβροτος, errans. συνα= γωγὴ, collectio, uolumen. δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντες, lõ gam nauigationem meditantes. ἡ δεῦρ᾽ ὁδὸς σοὶ τί δυ ναται; iter huc tibi quid potest? ἀπορία, dubitatione. σύγγραμμα, conscriptio. ἀνεμέσητα, inuidia carentia. εὐθανασίαν, facilem mortem. σχόλιον, annotatiuncu= lam. ἀπολογισμὸν συντάξομαι, defensionem componã. ἀναπολόγητον, quod defendi nequit. δυσχρηστία, diffi cultas uersuræ faciendæ. πειράζεσθαι παραλύσει, tenta ri paralysi. εὐκαιρίαν, occasionem. ἀσφαλείαν, securita= tem. ἀπορία, dubitatione. σκέπτομαι, considero. ἀρι= στεία, uirilitas, uel strenuitas. παῖδες παίδων, nati na= torum. εἷς ἐμοὶ μυρίοι, unus mihi mille. ἀδόλεσχος, loquax. εὐμενεία, constantia. εἰρωνεία, dissimulatio. πεπλογραφίαν, pepli descriptionem. ταξιάρχης, ordinis ductor. τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος, quæ de officio. τὰ κε φάλαια, capita. περί τοῦ κατὰ περίστασιν καθήκοντος, de officio circa aduersitatem fortunæ. προσφωνῶ, allo quor, scribo. ἀνοικεῖον, alienum. αἰδεσθέν μὲν ἀνήνασθαι δεῖσαν δ᾽ ὑποδέχθαι, pudebat quidem abnuere, ueriti

ſunt autem ſuſcipere. ἀπάντησις, occurſus. δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντα, longam nauigationem cogitantem. ἀπροσδιόνυσον, inexpectatum. ἐν ἀριςερᾷ ἔχοντα, ſiniſtra habentem. In quaternione LL. ἐν πολιτικῷ, in ciuili. μὴ δὲ σωθείην, εἴποτε τοιοῦτο, ne ſaluus quidem fiam, ſi quid tale unquam. ςρατηλάξ, imperator, dux.

In quaternione M M PP Q Q R R. ἐμφατικώτερον, expreſſius, & euidentius. ἀλλ' ἀεί τινα φῶτα μέγαν, ſed ſemper quendam hominem ingentem. ἀφελῶς, inconſiderate. ὀρθὰν τὰν ναῦν ἅπαξ θανεῖν, rectum nauim ſemel mori. προωκονομήσαμεν, præcurauimus. εὐκαίρως, opportune. εἰλικρινὲς, ſincerum. ἀμφιλαφίαν, ancipitem anſam. μουσοπάτακτος, a muſis percuſſus. ἀντίσηκον, æquilibrem, ſeu recompenſantem. εἰδ' ἂν ἔζησας, ſi uero uixiſſes. ἔα πάσας, mitte omnes. πολιτικὰ, de Rep. In quaternione SS. τοιαῦτα ὁ τλήμων ἐξεργάζεται πόλεμος, talia erumnoſum bellum efficit. πραγματικῶς, negocialiter. ὑπερβολῶς, ſupra quam res eſt. συνδείπνους σοφοκλέους, concœnatores Sophoclis. ὑπόθεσιν, argumentum. γλαῦκα εἰς ἀθήνας, noctuam Athenas. ῥαθυμώτερα. ſegniora. χαρακτὴρ, ſtylus. φιλαλήθως, ingenue. ἀποδυτηρίῳ, exſpoliatorio. δευτέρας φροντίδας, ſecundas curas. γνῶθι πῶς ἄλλῳ κέχρηται, noſce, quemadmodum alio uſus fuerit, ἐμβόλιον, interpoſitionem. ἀπότευγμα, repulſam. τεχνικώτερον, artificioſius. In quaternione TT. ἐνθουσιασμὸς, diuinus furor. ἄρη πνέων, Martem ſpirans. ὑποθέσεις, argumenta. αἰὲν ἀριςεύειν καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων, ſemper ſtrenue gerere, & præſtantem eſſe aliis. πλέον, plus. γνῶθι σεαυτὸν, noſce te ip-

ſum. ἤματ᾽ ὀπωρινῷ, ὅτε λαβρότατον χέει ὕδωρ ζεύς, ὅτε δή ῥ᾽ ἄνδρεσσι κοτεσσάμενος χαλεπήνῃ: οἳ βίῃ εἰν ἀγορῇ σκολιὰς κρίνωσι θέμιστας, ἐκ δὲ δίκην ἐλάσωσι, θεῶν ὄπιν οὐκ ἀλέγοντες: die autumnali cum abundantiſſimam pluit aquam Iuppiter, cum iam hominibus iratus ſuccenſet, qui per uim in foro obliquas iudicent iuſtitias, iuſtitiam autem expellant deorum religionem non curantes. τότε μοι χάνοι, tunc mihi dehiſcat. ὁ δὲ μαίνεται οὐκ ἔτ᾽ ἀνεκτῶς, hic autem furit non amplius tolerabiliter, ἐν παρέργῳ, obiter. ἔπος, carmen. ἀλλ᾽ οἰμώζετω: alia plorent.

REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q
R S T V X Y Z. AA BB CC DD EE
FF GG HH II KK LL MM NN OO PP
QQ RR SS TT VV XX.

Omnes quaterniones, præter XX duernionem.

APVD ALDI FILIOS.

VENETIIS, M. D. LI.
MENSE OCTOBRI.

ALDI
FILII

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE
FIRENZE

